DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

الأساس في السنة

EL ESAS FİS SÜNNE

Siyretün Nebeviyye 5

SAİD HAVVA

Duzenleyen:bilginDK
2018-08-01

5

AKSA

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

الأسس في السنة وفقهها

كافة حقوق الطبع والنشر والترجمة محفوظة
للناشر

دار السلام للطباعة والنشر والتوزيع

لصاحبها
عبد القادر محمود البكار

١٢٠ شارع الأزهر تلفون ٩٣٢٨٢٠ - ٩٣٥٦٤٤
ص ب ١٦١ العورية تلكس ٩٣٩٨٧ ايجيتل بكار

الطبعة الأولى
١٤٠٩ هـ - ١٩٨٩ م

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://ranttey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

الأساس في السنة

SAİD HAVVA

5

AKSA
YAYIN - PAZARLAMA
SAN.TİC.LTD.ŞTİ.

Halıcılar Cad. Okumuş Adam Sk. 24
Fatih - İstanbul
Tel: 531 45 86

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Aksa Yayın - Pazarlama
San. ve Tic. Ltd. Şti.

Genel Yayın Yönetmeni
Ahmet Küçükağa

c 1991

'El Esas Fi's Sünne' adıyla Türkçe'ye kazandırılan bu eserin Türkçe'de tercüme ve yayın hakları naşir 'Darü's Selam' tarafından Aksa Yayın Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şirketine devredilmiş olup, her hakkı saklıdır. İçinde bulunan yazılar, izin alınmadan tümüyle veya kısmen yayınlanamaz, kullanılamaz.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

EL ESAS Fİ'S SÜNNE

Siyretün Nebeviyye

İlmi Danışman

Ziya Eryılmaz

Çevirenler

Abdurrahim Ali Ural • Orhan Aktepe
M.Ahmet Varol • H.Ahmet Özdemir
Recep Çetintaş

Redakte ve İmla

Hamdi Çelebi

Dizgi - Mizanpaj

Cafer Petek

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

'El Esas Fi's Sünne'nin beşinci cildinin tercümesi, 9-190 ve 309-618. sayfalar arası M. Ahmet Varol, 191-305. sayfalar H. Ahmet Özdemir tarafından yapılmıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

RESULULLAH (A.S)'IN TORUNLARI

HZ. HASAN (R.A.)
HZ. HÜSEYİN (R.A.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

HZ. HASAN (R.A.)

Zehebi, 'Siyeru A'lami'n-Nubela' adlı eserinde, Hz. Hasan (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Hz. Hasan (r.a), Hz. Ali (r.a)'nin oğlu, o Ebu Talib'in oğlu, o Abdulmuttalib'in oğlu, o Haşim'in oğlu, o da Abdu Menaf'ın oğludur. İmam ve seyyiddir. Resulullah (a.s)'ın güzel kokusu ve neslidir. Cennet ehli gençlerin seyyidi ve efendisidir. Künyesi Ebu Muhammed'dir. Kureyşten, Haşimoğulları kolundan, Medineli bir şehiddir.

Hicretin 3. yılının şaban ayında doğmuştur. O yılın ramazan ayının ortasında olduğu da rivayet edilmiştir. Dedesi olan Resulullah (a.s) onun için akika kurbanı olarak bir koç kesmiştir.

Dedesinden, babasından ve annesinden hadisler ezberlemiştir Kendisinden oğlu Hasan bin Hasan, Suveyd bin Ğafele, Ebu'l-Havra Sa'di, Şa'bi, Hubeyre bin Yerim, Asbağa bin Nubate ve Museyyeb bin Necebe hadis rivayet etmişlerdir.

Dedesine, yani Resulullah (.as)'a çok benziyordu.

Hz. Hasan (r.a); seyyid, seçkin, güzel, akıllı, vakarlı, cömert, övgüye layık çokça hayır eden, dindar, itibarlı ve yüksek derece sahibi biriydi. Çokca evlenip, çok kadın boşamıştı. Yaklaşık yetmiş kadar kadınla nikah yapmıştır."

Ca'fer-i Sadık'tan rivayet edildiğine göre Hz. Ali (r.a) şöyle söylemiştir:

"Ey Kûfe ehli! Kızlarınızı Hasan'a vermeyin. O çokca kadın boşayan biridir." Hz. Ali (r.a)'nin bu sözü üzerine bir adam şöyle cevap vermiştir:

"Vallahi biz ona kızlarımızı vereceğiz. Memnun kaldığını nikahı altında tutar, hoşlanmadığını da boşar."

İbni Sirin şöyle söylemektedir:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Hz. Hasan (r.a) bir kadınla evlendi. Sonra ona yüz cariye gönderdi. Her bir cariye ile birlikte bin dirhem bulunuyordu. Bazen bir tek adama yüzbin dirhem verirdi. Söylenildiğine göre o, onbeş kez haccetmiştir Bunların çoğunda da Medine'den Mekke'ye yürüyerek gelmiştir. Seçkin develerini de bu esnada kendi ile beraber götürürdü."

Zübeyr bin Muaviye'nin, Ubeydullah bin el-Velid'den, onun Abdullah bin Ubeyd bin Umeyr'den rivayet ettiğine göre İbni Abbas şöyle söylemiştir:

"Yürüyerek haccetmek dışında, gençliğimde kaçırmış olduğum hiçbir şeye pişman değilim. Hasan bin Ali yürüyerek yirmibeş kez haccetti. O böyle yürürken, seçkin develeri yanında götürülürdü. O, Allah için mallarını tam üç kere taksim etti. Bu taksim sırasında kendisi için nalınını saklar, mestlerini bile verirdi."

Bunun bir benzerini de Muhammed bin Sa'd, Ali bin Muhammed'den, o Hallad bin Ubeyd'den, o da İbni Cud'dan rivayet etmiştir. Ancak onun rivayetinde *"onbeş kez"* ifadesi geçmektedir.

Muğire bin Miksem'in, Ümmü Musa'dan rivayet ettiğine göre, Hz. Hasan bin Ali (r.a) yatağına yattığı zaman sürekli kehf suresini okurdu.

Sa'id bin Abdulaziz şöyle söylemiştir:

"Hz. Hasan bin Ali (ra.) yanında bir adamın, kendisine onbeşbin dirhem vermesi için Allah'a dua ettiğini duydu. Adam bu duayı yaptıktan sonra gitti. Hz. Hasan (r.a) arkasından istediği miktarda parayı gönderdi."

Reva'nın Hz. Hasan (r.a)'den rivayet ettiğine göre, Hz.Hasan (r.a), Hz. Osman (r.a) kuşatmaya alındığında yardımda bulunmaya çalışıyordu, onun üzerine yürüyenleri başından savmak için çok uğraşıyordu. Babasından sonra yedi ay süresince halifelik yapmıştır.

İsrail'in, Ebu İshak'tan, onun Harise'den, onun da Hz. Ali (r.a)'den rivayet ettiğine göre, Hz. Ali (r.a) bir konuşma yaptı (hutbe okudu) ve şöyle söyledi:

"Hasan, hayli mal biriktirdi. O, bu malı sizin aranızda paylaştırmak istiyor." İnsanlar toplandılar. Hz. Hasan (r.a) ayağa kalkarak: "Ben bu malı fakirler için biriktirdim" dedi. Bu söz üzerine toplananların yarısı kalkıp gittiler."

Kasım bin Fadl el-Huddani, Ebu Harun'un şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Biz hacc için yola çıktık. Medine'ye girdik. Hz. Hasan (r.a)'ın yanına gittik. Kendisine yolculuğumuzdan ve durumumuzdan söz ettik. Biz çıkınca, arkadan, içimizden her bir adama dörtyüz (dirhem) gönderdi. Biz geri dönüp durumumuzun iyi olduğunu kendisine bildirdik. Bize şöyle söyledi:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"İyiliğimi geri çevirmeyin. Şu halimden farklı bir halde olsaydım, bu sizin için kolay olurdu. Ancak ben size azık veriyorum. Yüce Allah Arafat'ta meleklerine karşı kulları ile övünecektir."

Medaini: *"Hz. Hasan (r.a), doksan kadın nikahladı"* diye söylemektedir.

Ca'fer bin Muhammed'in, babasından rivayet ettiğine göre Hz. Ali (r.a) şöyle söylemiştir:

"Ey Kûfe halkı, kızlarınızı Hasan'a vermeyin. O, çokca kadın boşayan bir adamdır. Ben onun, kabilelerde, bize karşı düşmanlık duygusunun ortaya çıkmasına sebep olmasından korkuyorum."

Şerik'in Asım'dan, onun da Ebu Razin'den rivayet ettiğine göre, Ebu Rezin, şöyle söylemiştir:

"Hz. Hasan bin Ali (r.a) cuma günü bize bir hutbe verdi. Bu hutbesinde, İbrahim suresini sonuna kadar okudu.."

Mansur bin Zazan'ın rivayet ettiğine göre, İbni Sirin şöyle söylemiştir:

"Hz. Hasan bin Ali (r.a), kimseyi yemeğe çağırmazdı. "O (yemek) bir kimsenin kendisine davet edilmesinden daha aşağıdır, (yani yemek bir kimsenin davet edilmesine değecek kadar bir kıymete sahip değildir)" diye söylerdi."

Muberrid şöyle söylemiştir:

"Hz. Hasan bin Ali (r.a)'ye: "Ebu Zer: "Benim için fakirlik zenginlikten, hastalık sağlıktan daha iyidir" diyor" diye söylendi. Bunun üzerine Hz. Hasan (r.a) şöyle söyledi:

"Allah Ebu Zer'e rahmet eylesin. Ben ise: "Her kim, Allah'ın, her şeyin en iyisini seçeceğine tevekkül ederse, bir şey arzulamaz. Bu ise kazanın (yani kader hükmünün) ortaya koyduğuna, rıza göstermenin sınır noktasıdır."

Hirmazi'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Hz. Hasan (r.a) Kûfe'de bir hutbe okudu ve şöyle konuştu:

"Hilim ve yumuşak huyluluk süstür. Vakar, erkekliktir (mürüvvettir). Acelecilik; aşağılık, aşağılık da zaaftır. Basit kimselerle oturmak çirkinlik, fasıklarla haşır neşir olmak ise şüphe vesilesidir."

Zuheyr'in Ebu İshak (r.a)'tan, onun da Amr bin el-Asamm (r.a)'dan rivayet ettiğine göre, Amr bin el-Asamm şöyle söylemiştir:

"Hz. Hasan (r.a)'a: "Şiiler, Hz. Ali (r.a)'nin kıyamet gününden önce diriltileceğini söylüyorlar." dedim. Şöyle cevap verdi:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Vallahi, yalan söylüyorlar. Bunlar şii değildirler. Eğer, onun diriltileceğini bilseydik (eğer onun hakkında böyle bir bilgiye sahip olsaydık) hanımlarını evlendirmez, malını bölüştürmezdik."

Cerir bin Hazim şöyle söylemiştir:

"Hz. Ali (r.a) öldürüldü. Bunun ardından Kûfe halkı Hz. Hasan (r.a)'a bey'at etti ve onu, babasından daha fazla sevdiler."

Kelbi de şöyle söylemiştir:

"Hz. Hasan (r.a)'a bey'at edildi. Bundan sonra yedi ay onbir gün emirlikte kaldı. Daha sonra emirliği tamamen Muaviye'ye teslim etti."

Avane bin el-Hakem de şöyle söylemiştir:

"Hz. Hasan (r.a) yola çıktı. Medain'de konakladı. Buradan Kays bin Sa'd bin Ubade'yi öncü güçlerin başında gönderdi. Bu öncü güçler, onikibin kişiden oluşuyordu. Bir baskın oldu ve Kays öldürüldü. İnsanlar Hz. Hasan (r.a)'ın çadırını yağmaladılar. Haricilerden bir adam Hz. Hasan (r.a)'ın üzerine çullandı ve vücuduna hançer sapladı. İnsanlar da bu adamın üzerine yüklenerek onu öldürdüler. Bunun ardından Hz. Hasan (r.a) Muaviye ile barış yapmak için ona yazı gönderdi."

İbni Sa'd'ın, Muhammed bin Ubeyd'den, onun Mucalid'den, onun Şa'bi'den, onun Yunus bin Ebi İshak'tan, onun da babasından rivayet ettiğine göre, Irak halkı Hz. Hasan (r.a)'a bey'at ettiklerinde, kendisine şöyle dediler:

"Allah'a ve Resulüne isyan eden ve büyük günahlar işleyen şu insanların üzerine yürü." O da Şam halkının üzerine yürüdü. Onu Muaviye karşıladı ve Menbec köprüsüne konakladı. Hz. Hasan (r.a) Medain'e konakladığı sırada, ordusunun içinden bir kişi "Kays bin Sa'd öldürüldü" diye seslendi. Bunun üzerine insanlar Hz. Hasan (r.a)'ın kulübesinin etrafına yığıldılar ve burayı yağmaladılar. Altındaki sergisine varıncaya kadar aldılar. Yağmacılar sırtındaki ridasını bile aldılar. Esedoğullarına mensup bir adam da Hz. Hasan (r.a)'ı sırtından ağzı zehirli bir hançerle yaraladı. Bu olay üzerine Hz. Hasan (r.a) yönünü değiştirdi ve Beyaz Kisra Sarayı'na çekildi ve:

"Sizin gibi bir belde halkına Allah'ın laneti olsun. Sizde hiç bir hayır olmadığını anladım. Dün babamı öldürdünüz. Bugün de bana karşı aynı şeyi yapıyorsunuz" dedi. Ve sonra da kendisine üç şey vermesi karşılığında barış yapmak üzere Muaviye'ye yazı yazdı. İstediği şeyler şunlardı:

Beytulmaldan borçlarını ödemesi, söz vermiş olduğu ödemeleri yapması ,

Kendisi ile aile efradının geçimini sağlaması için yetecek miktarı vermesi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kendisinin duyacağı şekilde Hz. Ali (r.a)'ye kötü sözler söylenmemesi... Fesa ile Derabgird'in haracının her yıl Medine'ye kendisine gönderilmesi.

Muaviye, onun bu yazısına cevap gönderdi ve istediği şeyleri de kendisine verdi."

Bir rivayette de şöyle geçmektedir:

"Abdullah bin el-Haris bin Nevfel'i, istediğini alması üzere Muaviye (ra.)'ye gönderdi. Hz.Hasan (r.a) kendisine (yani Muaviye'ye) "İlerle" diye yazı yazdı. Muaviye de Menbec köprüsünden beş günlük uzaklıkta bulunan bir yere doğru ilerledi. Hz. Hasan (r.a) orada kendisine emirliği tamamen teslim edip ona bey'at etti ve birlikte Kûfe"ye vardılar. Muaviye (r.a), Hz. Hasan (r.a)'a (Kûfe'deki) Beytulmal'ı teslim etti. Beytulmal'da o zaman, yedibin dirhem vardı. Hz. Hasan (r.a) bunu aldı. O ve aile efradı eşyalarını toplayarak Medine'ye doğru yola çıktılar. Muaviye (r.a) de, Hz. Hasan (ra.)'ın duyacağı şekilde Hz. Ali (r.a)'ye kötü söz söylemekten vaz geçti. Ayrıca Muaviye (r.a), Hz. Hasan (r.a)'a her yıl birmilyon dirhem ödedi. Hz. Hasan (r.a) bu olaydan sonra on yıl yaşadı."

Abdullah bin Bekr'in, Hatem bin Ebi Sağire'den, onun da Amr bin Dinar'dan rivayet ettiğine göre, Muaviye (r.a), Hz. Hasan (r.a)'ın insanların içinde fitneden en çok nefret eden kişi olduğunu biliyordu. Hz. Ali (r.a) vefat edince, Hz. Hasan (r.a)'a adam gönderdi. Onunla gizlice arasında barış imzaladı. Muaviye (r.a) ayrıca ona, Hz. Hasan (r.a)'ın sağlığında kendisine herhangi bir şeyin olması, yani kendisinin ölmesi halinde, arkasından onu halife tayin edeceğine ve emirliği tamamen ona bırakacağına dair söz verdi. Hz. Hasan (r.a) bu ahde güvenince, İbni Ca'fer: *"Vallahi ben Hz. Hasan (r.a)'ın yanında oturacağım"* **dedi.**

İbni Ca'fer şöyle der:

"Oturmak için yanaştığımda, elbisemi çekti ve: "Ey şu, ey şu otur!" dedi. Ben de oturdum. "Bir fikir aklıma geldi, senin de bu konuda bana uymanı istiyorum" dedi. "Nedir?" dedim. "Ben Medine'ye gitmeyi, oraya yerleşmeyi düşünüyorum. Muaviye (r.a)'yi de bu işte kendi haline bırakmayı arzuluyorum. Fitne hayli büyüdü. Kanlar akıtıldı. Arkabalık bağları ve yollar kesildi. Kadınlar kocasız bırakıldı. (Yani evlenmeler terkedildi, bu yüzden kadınlar çocuk doğurmaz oldu)" dedi. İbni Ca'fer bu sözü zerine, Hz. Hasan (r.a)'a:

"Allah, Muhammed ümmeti hakkında düşündüğünden dolayı, seni hayırla mükafatlandırsın" dedi. Bunun üzerine Hz. Hasan (r.a): "Bana Hüseyin'i çağır" dedi. Hz. Hüseyin (r.a) geldi. Hz. Hasan (r.a) ona: Ey" kardeşim, ben şöyle şöyle yapmayı düşünüyorum" dedi. Bunun üzerine Hz. Hüseyin (r.a): "Allah seni,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ali'yi yalanlayıp, Muaviye'yi doğrulamaktan korusun" dedi. Hz. Hasan (r.a) da: "Vallahi, ben her ne yapmaya kalkışsam, sen bana muhalefet ediyorsun. Vallahi, ben işimi bitirinceye kadar seni bir eve kapatıp, senin üzerine o evi çamurla sıvamayı düşünmüştüm" dedi. Hz. Hüseyin (r.a) kardeşinin kızdığını görünce: "Sen Ali (r.a)'nin çocuklarının en büyüğüsün. Onun halifesi de sensin. Bizim işimiz de senin emrine uymaktır" dedi. Bunun üzerine Hz. Hasan (r.a) ayağa kalkarak şunları söyledi:

"Ey insanlar! İnsanların içinde bu işin başlamasından en fazla hoşlanmayan bendim. Sonunu da ben barış ile bitiriyorum." Ve sözünü şöyle tamamladı:

"Ey Muaviye, Allahu Teala, ya sende bildiği bir hayır, yahut bildiği bir şer dolayısıyla bu işi sana bıraktı, "Bilmem belki bu gecikme sizi denemek ve bir süreye kadar geçindirmek içindir" (1). Bunları söyledikten sonra konuştuğu yerden indi."

Hz. Hüsayin (r.a): *"Ali'yi yalanlayıp Muaviye'yi doğrulamaktan Allah seni korusun,"* sözü ile şunu anlatmak istemiştir:

"Eğer sen, bu işi Muaviye'ye teslim edersen, babanın hak üzere olduğu davasını yalan çıkarmış, Muaviye'nin hak üzere olduğunu doğrulamış olursun."

Ebu Ca'fer el-Bakır şöyle demiştir:

"Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a), mü'minlerin anneleri, yani Resulullah (a.s)'ın hanımları ile görüşmüyorlardı." İbni Abbas (r.a) ise "Sizin onlarla görüşmeniz caizdir" demiştir"

Zehebi de şöyle der:

"Bu görüşmenin caiz olduğu, gayet açıktır." Yani onların, mü'minlerin anneleri ile görüşmelerinde bir sakınca yoktu..

İbni Avn'ın Muhammed'den rivayet ettiğine göre. Hz. Hasan (r.a) şöyle söylemiştir:

"Yemek, bizim üzerine yemin etmemize değecek kıymete sahip değildir."

Kurre de şöyle söylemiştir:

"İbni Sirin'in evinde yemek yedim. Yemekten elimi çektiğimde şöyle dedi: "Hz. Hasan bin Ali (r.a) şöyle söylemiştir:

"Yemek, üzerine yemin edilmeğe değecek kıymette değildir."

Ca'fer bin Muhammed'in, babasından rivayet ettiğine göre Hz. Hasan (r.a)

1) Enbiya Suresi: 111

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ve Hz. Hüseyin (r.a) Muaviye'nin hediyelerini kabul ediyorlardı.

Ebu Nu'aym'ın bildirdiğine göre, Musafir el-Cassas, Ruzeyk bin Sevvar'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Hasan (r.a) ile Mervan arasında bir söz geçti. Mervan, Hz. Hasan (r.a)'a kızdı. Hz. Hasan (r.a) konuşmuyordu. Bu sırada Mervan sağ tarafına sümkürdü. Bunun üzerine Hz. Hasan (r.a): "Yazıklar olsun sana! Sağ taraf yüz için, sol taraf ise abdest bozmak içindir, bunu bilmiyor musun? Tuh sana!" dedi. Mervan bunun üzerine sustu."

Muhammed bin İbrahim et-Teyyimi'den rivayet edildiğine göre, Hz. Ömer (r.a), Hz. Hasan (r.a) ile Hz. Hüseyin (r.a)'in, Resulullah (a.s)'a yakınlıkları dolayısıyla onları babalarıyla birlikte Bedir Savaşına katılanlar gurubuna dahil ederek kendilerine ganimetlerden durumlarına göre hissa ayırmıştır.

Şeyban'ın, Ebu İshak'tan, onun da Harise bin Mudarrib'den rivayetine göre, Harise, Hz.Hasan (r.a)'nın şöyle söylediğini duymuştur:

"Vallahi, sizinle ancak, size söylediğim şartlar çerçevesinde bey'atleşirim." dedi. İnsanlar: "Bu şartlar nelerdir?" diye sordular. "Benim kendileri ile barış yaptığım kimselerle, siz de barış içinde olacaksınız. Benim kendileri ile savaştığım kimselerle, siz de savaşacaksınız" dedi."

İbni Ebi Şeybe'nin, Zeyd bin Hubab'dan, onun Hüseyin bin Vakid'den, onunda Abdullah bin Bureyde'den rivayet ettiğine göre, Hz. Hasan (r.a), Muaviye (r.a)'nin yanına girdi ve:

"Ey Muaviye, sana öyle bir hediye vereceğim ki, onun bir benzerini daha önce kimseye vermiş değilim" dedi. *Sonra da dörtyüzbin, yahut dörtyüzmilyon hediye etti. Muaviye (r.a) de kabul etti."* (1)

İsti'ab'da, Ebu Ömer'in şöyle söylediği nakledilmektedir:

"Hz. Hasan (r.a), Muaviye (r.a)'ye, Muaviye (r.a) de ona doğru yürüdü. Hz. Hasan (r.a) taraftarlarının büyük bir çoğunluğu hayatını kaybetmeden, bu guruplardan herhangi birinin diğerine üstün gelemiyeceğini anladı. Bu yüzden Muaviye (r.a)'ye adam gönderdi ve: "Kimseden, benim babamın zamanında olan bir şeyi istememen şartıyla bu iş senin olsun" diye haber gönderdi. Muaviye (r.a) kabul etti. Muaviye (r.a) sevincinden uçacak gibi oldu. Ancak: "On kişi hakkında bu dediğin şart olmaz," dedi. Hz. Hasan (r.a) onlar hakkında yeniden talepte bulundu. "Kays bin Sa'd'ı ele geçirdiğim zaman dilini ve elini kesmeye yemin ettim" diye mektup yazdı. (Bunun üzerine Hz. Hasan (r.a): "O za-

---

1) İsnadı sahihtir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

man sana bey'at etmeyeceğim" dedi. Sonra Muaviye (r.a) beyaz bir sahife göndererek: "Sen istediklerini bunun üzerine yaz, ben de uyayım," dedi. Bu şart üzerine aralarında barış yaptılar. Hz. Hasan (r.a) kendisinden sonra emirliğin tamamen Muaviye (r.a)'ye ait olduğunu kabul etti. Muaviye (r.a) de ortaya sürülen bütün şartlara bağlı kaldı. Amr Muaviye'ye: "Onların artık işleri bitti. Kuvvetleri dağıldı" dedi. Muaviye (r.a) de: "Bilmiyor musun ki, Ali'ye kırkbin kişi ölümüne bey'at etmişti. Vallahi, bizden aynı sayıda insan öldürülmedikçe onlar öldürülemezler. Böyle bir durumdan sonra, vallahi, yaşamakta da bir hayır kalmaz" dedi."

Ebu Amr şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Hasan (r.a), hicri 41 yılının cemaziyelevvel ayının ortalarında, emirliği tamamen Muaviye (r.a)'ye teslim etti." (1)

İbni Ulye'nin, İbnu Avn'dan, onun da Umeyr bin İshak'tan rivayet ettiğine göre, Umeyr bin İshak şöyle söylemiştir:

"Hastalığından dolayı ziyaret etmek üzere Hz. Hasen bin Ali (r.a)'nin yanına girdik. Arkadaşıma: "Ey filanca bana sor" dedi. Sonra yanımızdan ayrıldı, tuvalete girdi. Sonra çıktı ve şöyle dedi:

"Vallahi ben ciğerimin bir parçasını koparıp attım, onu ud ile söktürdüm, bir çok kez zehir içirildim. Ancak bunun bir benzerini içmiş değildim" Ertesi gün olunca, tekrar yanına gittim. İçini boşaltıtıyordu. O sırada Hz. Hüseyin (r.a) geldi. "Ey kardeşim, sana bunu kimin içirdiğini bana haber ver" dedi. Hz. Hasan (r.a): "Neden, onu öldürmen için mi?" diye sordu. "Evet" dedi. "Doğrusu ben sana, herhangi bir şey söylemeyeceğim. Eğer benim tahmin ettiğim arkadaşım bu işi yaptıysa, Allah'ın intikamı çok daha şiddetli olacaktır. Eğer o değilse, benim için suçsuz birinin öldürülmesini istemem" dedi."

İbni Uyeyne'nin Rakabe bin Maskala'dan rivayet ettiğine göre, Hz. Hasan bin Ali (r.a)'ye ölüm hastalığı geldiğinde: *"benim yatağımı avluya çıkarın" dedi. Çıkardılar:*

"Ey Allah'ım, nefsimden dolayı senin katından sevap bekliyorum. Çünkü o benim için nefislerin en zoru, en ağırıdır" dedi."

Ebu Avane'nin Hz. Hüseyin (r.a)'den, onun da Ebu Hazim'den rivayet ettiğine göre, Ebu Hazim şöyle demiştir:

---

1) Yani Hz. Ebu Bekir (r.a)'e bey'at edilmesinden otuz yıl iki ay sonra. Bu olay, Resulullah (a.s)'ın "Benden sora hilafet otuz yıl sürecektir. Onun ardından ısırıcı krallık dönemi gelir"şeklindeki hadisi şerifinde bildirilen hakikati doğrulamaktadır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Hz. Hasan (r.a)'a ölüm hastalığı geldiğinde, kardeşi Hz. Hüseyin (r.a)'e: - Peygamber (a.s)'i kastederek- "Beni babamın yanına göm. Ancak kan dökülmesinden korkarsanız, o zaman da müslümanların kabristanına göm" dedi. O vefat edince, Hz. Hüseyin (r.a) silahlandı. Taraftarlarını topladı. Ebu Hureyre (r.a) kendisine: "Allah için, seni kardeşinin vasiyetine uymaya çağırıyorum. Karşındaki topluluk aranızda kan dökülmeden seni bırakmaz," dedi. Hz.Hasan (r.a)'ın cenazesi Baki kabristanına gömüldü. Ebu Hureyre (bu konuda) "Ne dersiniz, Musa'nın oğlu getirilip, babası ile birlikte gömülmesi istenseydi ve bundan alıkonulsaydı haksızlık edilmiş olunmaz mıydı?" diye sordu. "Evet" dediler. "İşte bu da, Allah'ın Peygamberi (a.s)'nin oğlu, babası ile birlikte gömülmek üzere getirildi" diye söyledi."

Cuveyriyye bin Esma şöyle demiştir:

"Hz. Hasan (r.a)'ın cenazesini çıkardıklarında, Mervan tabutunu taşıdı. Hz. Hüseyin (r.a): "Sen ha onun tabutunu taşıyorsun? Vallahi sen onu (sağlığında) sinirden çatlatan insandın!" dedi. Bunun üzerine Mervan da: "Ben bunu, hilmi ve yumuşaklığı dağlar kadar olduğu için yapıyorum" dedi."

İbni İshak'ın bildirdiğine göre, Musavir es-Su'di şöyle demiştir:

"Hz. Hasan (r.a)'ın vefat ettiği gün, Ebu Hureyre (r.a)'yi Resulullah (a.s)'ın mescidinde ayakta gördüm. Ağlıyor ve avazının çıktığı kadar: "Ey insanlar, bugün Allah Resulü (a.s)'nün sevgilisi öldü, ağlayın" diye bağırıyordu."

Ca'fer es-Sadık şöyle demiştir:

"Hz. Hasan (r.a) kırkyedi yıl yaşadı."

Değişik tariklerden gelen rivayetlere göre; Hz. Hasan (r.a) ölüm hastalığı geldiğinde, Hz. Hüseyin (r.a)'e şöyle söylemiştir:

"Ey kardeşim, Resulullah (as) vefat ettiğinde, senin baban bu işi (yani hilafeti) üstlendi. Yüce Allah onu kendisinden aldı. Hz. Ebu Bekir (r.a) vefat edince, yeniden bu işi üstlendi. Bu kez yeniden ondan alınıp Hz. Ömer (r.a)'e devredildi. Hz. Ömer (r.a) vefat edince, iş şura meclisine bırakıldı. Babam da bu meclisin üyelerinden biriydi. İşin kendisinden başkasına verilmeyeceğinden şüphe etmiyordu. İş, bu kez de onun yerine Hz. Osman (r.a)'a verildi. Hz. Osman (r.a) öldürülünce, kendisine bey'at edildi. Sonra ona karşı gelindi. Kılıç çekip, onu istemek zorunda kaldı. Ama işin tamamen ona kaldığı olmadı. Vallahi, ben yüce Allah'ın biz ehl-i beytte, peygamberlikle hilafeti bir araya getireceğini düşünmüyorum. Kûfe halkının aşağılıklarının seni basite alıp da oradan çıkarmalarını iyilik olarak görmüyorum. Ben Hz. Aişe (r.a)'den, benim kendi odasına (hücresine) gömülmem için izin vermesini istedim. "Evet" dedi. Ama bunu utancından dolayı deyip demediğini bilemiyorum. Ben öldüğüm zaman, bu

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

isteği kendisine yeniden hatırlat. Ama insanların mutlaka seni böyle bir şeyden alıkoyacaklarını sanıyorum. Eğer öyle yaparlarsa, beni Baki mazarlığına göm."

Hz. Hasan (r.a) vefat edince, Hz. Aişe (r.a): *"Bunu (yani Hz. Hasan (r.a)'ın kendi odasına gömülmesini) kabul eder ve şeref sayarız" dedi. Haber Mervan'a ulaşınca: "Her ikisi de yalan söylemiştir. Vallahi, kesinlikle buraya gömülemez. Hz. Osman (r.a)'ı buradaki kabristana gömdürmediler, Şimdi Hz. Hasan (r.a)'ı, Hz. Aişe (r.a)'nin odasına gömmek istiyorlar" dedi. Bu durum karşısında Hz. Hüseyin (r.a) silahını kuşandı. Mervan da silaha sarılacak gibi oldu. Daha sonra aralarında çıkan anlamazlığı gidermek ve durumu yatıştırmak için Ebu Hureyre (r.a) harekete geçti."*

Hz. Hasan (r.a)'nın oğulları: Hasan, Zeyd, Talha, Kasım, Ebu Bekir ve Abdullah'tır.

Bunlar, Kerbela'da şehid amcaları Hz. Hüseyin (r.a) ile birlikte şehid edildiler. Bunlardan başka: Amr, Abdurrahman, Hüseyin, Muhammed, Ya'kub ve İsmail adlarında oğulları vardı. Bunlar Seyyid Hz. Hasan (r.a)'ın erkek çocuklarıdır. Bunların içinde sadece ilk ikisinin yani Hasan ve Zeyd'in nesli devam etmiştir. Hasan'ın arkasından nesli devam eden beş erkek çocuğu, Zeyd'in de bir oğlu olmuştur. O da Hasan bin Zeyd'dir. Onun, yani Zeyd'in nesli, sadece bu oğlu ile devam etmiştir. Bu kişi daha sonra Medine valiliği görevinde bulunmuştur. Onun da altı çocuğu olmuştur ve isimleri şöyledir: Nefise, Kasım, İsmail, Abdullah, İbrahim, Zeyd, İshak ve Ali... Allah hepsinden razı olsun.

١٣٢٦ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي رَافِعٍ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَذَّنَ فِي أُذُنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، حِينَ وَلَدَتْهُ فَاطِمَةُ بِالصَّلَاةِ.

1326- Ebu Davud ve **Tirmizi,** Resulullah (a.s)'ın azatlısı Ebu Rafi (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Hz. Fatıma (r.a), Hz. Hasan bin Ali (r.a)'yi dünyaya getirdiğinde, Resulullah (a.s)'ın onun kulağına namaz için okunan ezan gibi ezan okuduğunu gördüm."

Bu hadisin rivayet senedinde, Asım bin Abdullah bulunmaktadır. Ve o zayıf bir ravidir. Ancak Beyhaki'nin 'Şi'ab'ında yeralan ve İbni Abbas'a dayandırılan bir hadis, yukarıdaki hadisin şahididir. Dolayısıyla bu hadis, şahid ile kuvvet-

---

1326- Ebu Davud (4/328) Kitabu'l-Edeb. Yeni doğan çocuğun kulağına ezan okunması babı. Tirmizi (4/97) 20-Kitabu'l-Edahi. 17-Yeni doğan çocuğun kulağına ezan okunması babı. Tirmizi ayrıca: "Bu hadis, hasen, sahihtir" diye söylemiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lenmektedir. Bu nedenle Tirmizi, yukarıdaki hadisi sahih kabul etmiştir.

Bir Açıklama

İbni Kayyim bu konuda şöyle söylüyor:

"Allah en doğrusunu bilir. Çocuğun kulağına ezan okumanın hikmeti, insan kulağının, ilk duyduğu şeyin Rabb Teala'nın yüceliği ve azameti olmasını istemektendir. Bunun manası, bir insanın İslam'a ilk girmesinde söylemesi gereken şehadete dair kelimeler olmasıdır. Böylece çocuğun kulağına, dünyaya ilk geldiğinde, İslam'ın şiarı telkin edilmiş olmaktadır. Aynı şekilde dünyadan çıkışında, yani ölümü esnasında da tevhid kelimeleri telkin edilir. Her ne kadar çocuk bunun şuuruna varmasa da, ezan okumanın etkisinin kalbe ulaşacağı ve kalbin bundan etkileneceği bir gerçektir.

Ezan okumanın bundan başka faydaları da bulunmaktadır. Örneğin, şeytanın ezan kelimelerinden kaçması gibi.. Zira şeytan çocuğu, doğumunc kadar onu gözetlemektedir. Allah, çocuk için mukadder kıldığı ve dilediği sıkıntı dolayısıyla ona yakınlık gösterir. Çocuğun bu sıkıntıyla ilk kez karşı karşıya gelmesi ve gösterdiği tepkiyi ve şeytanı yakından duyar. Bunun yanısıra ezan, çocuğun Allah'a, Allah'ın dini olan İslam'a ve Allah'ın ibadetine çağırılması olur. Bu çağrı, şeytanın çağrısından önce gerçekleştirilir. Böylece Allah'ın insanları yaratışında belirlemiş olduğu fıtrat da, öncelik erzeder. Şeytan sürekli olarak bu fıtratını değiştirmek ve onu bu fıtrattan çıkarıp başka hallere sokmak istemektedirler. Şeytan'ın asli görevi de budur."

١٣٢٧ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي رَافِعٍ، قَالَ: لَمَّا وَلَدَتْ فَاطِمَةُ حَسَنًا، قَالَتْ: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَلاَ أَعُقُّ عَنِ ابْنِي بِدَمٍ؟ قَالَ: «لاَ، وَلٰكِنِ احْلِقِي رَأْسَهُ، وَتَصَدَّقِي بِوَزْنِ شَعْرِهِ فِضَّةً عَلَى الْمَسَاكِينِ» فَفَعَلَتْ.

1327- Ahmed, Ebu Ra'fi (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Fatıma (r.a), Hz. Hasan (r.a) 'ı doğurduğunda, "Ey Allah'ın Resulü, oğlum için bir akika kurbanı kesmeyecek miyim?" diye sordu. (Resulullah (a.s)'da: "Hayır, -Ama saçlarını kes ve saçlarının ağırlığında gümüşü fakirlere sadaka olarak dağıt" diye cevap verdi. Hz.Fatıma (r.a) da söylediğini yaptı."

١٣٢٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ الدَّوْسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ

1327- Ahmed, Müsned (6/390) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (4/57)'de: "Bunu Ahmed rivayet etmiştir ve hasen bir hadistir" demiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ﷺ فِي طَائِفَةِ النَّهَارِ لاَيُكَلِّمُنِي وَلاَ أُكَلِّمُهُ، حَتَّى أَتَى سُوقَ بَنِي قَيْنُقَاعَ، فَجَلَسَ بِفِنَاءِ فَاطِمَةَ فَقَالَ: «أَثَمَّ لُكَعُ، أَثَمَّ لُكَعُ؟» فَحَبَسَتْهُ شَيْئًا، فَظَنَنْتُ أَنَّهَا تُلْبِسُهُ سِخَابًا أَوْ تَغْسِلُهُ، فَجَاءَ يَشْتَدُّ حَتَّى عَانَقَهُ وَقَبَّلَهُ وَقَالَ: «اَللَّهُمَّ أَحِبَّهُ وَأَحِبَّ مَنْ يُحِبُّهُ» قَالَ سُفْيَانُ قَالَ عُبَيْدُاللَّهِ أَخْبَرَنِي أَنَّهُ رَأَى نَافِعَ بْنَ جُبَيْرٍ أَوْتَرَ بِرَكْعَةٍ.

1328- Ahmed, Muaviye (r.a)'den şu şekilde rivayat etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın, -Hasan bin Ali'nin- dilini, yahut dudaklarını emerken gördüm. Allah Resulü (a.s)'nün emmiş olduğu dil veya dudaklar, azab görmez."

١٣٢٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ الدَّوْسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فِي طَائِفَةِ النَّهَارِ لاَيُكَلِّمُنِي وَلاَ أُكَلِّمُهُ، حَتَّى أَتَى سُوقَ بَنِي قَيْنُقَاعَ، فَجَلَسَ بِفِنَاءِ فَاطِمَةَ فَقَالَ: «أَثَمَّ لُكَعُ، أَثَمَّ لُكَعُ؟» فَحَسَبْتُهُ شَيْئًا، فَظَنَنْتُ أَنَّهَا تُلْبِسُهُ سِخَابًا أَوْ تَغْسِلُهُ، فَجَاءَ يَشْتَدُّ حَتَّى عَانَقَهُ وَقَبَّلَهُ وَقَالَ: «اَللَّهُمَّ أَحِبَّهُ وَأَحِبَّ مَنْ يُحِبُّهُ» قَالَ سُفْيَانُ قَالَ عُبَيْدُاللَّهِ أَخْبَرَنِي أَنَّهُ رَأَى نَافِعَ بْنَ جُبَيْرٍ أَوْتَرَ بِرَكْعَةٍ.

1329- Buhari, Ebu Hureyre ed-Devsi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), gündüzün bir vaktinde dışarı çıktı. O, benimle bir şey konuşmuyor, ben de O'nunla bir şey konuşmuyordum. Bu şekilde Kaynukaoğullarının pazarına kadar geldi. Sonra Hz. Fatıma (r.a)'nın avlusuna oturdu.

"Ufaklık burda mı, ufaklık burda mı?" diye sordu. Hz. Fatıma (r.a) bir süre çocuğu getirmedi. Ben boncuk gibi şeyler takıyor veya yıkıyor sandım. Biraz sonra çocuk hızla geldi. Resulullah (a.s) onu kucakladı ve öptü. sonra da: "Allah'ım ,ben onu seviyorum, sen de onu seveni sev" diye buyurdu."

Bir rivayette de Ebu Hureyre (r.a)'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Gündüzün bir vaktinde, Resulullah (a.s) ile birlikte çıktım. O benimle, ben de O'nunla bir şey konuşmuyordum. Kaynukaoğullarının pazarına geldiğinde ayrıldı. Daha sonra Hz. Fatıma (r.a)'nın avlusuna vardı. Hz. Hasan (r.a)'ı kas-

---

1328- Ahmed, Müsned (4/93) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/177)'de: "Bunu Ahmed rivayet etmiştir. İsnadı sahihtir" diye belirtmiştir.

1329- Buhari (4/339) 34-Kitabu'l-Buyu'. 49-Çarşılarda söylenilen şeyler babı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

tederek "ufaklık orda mı, ufaklık orda mı?" diye sordu. Biz, çocuğu, annesinin yıkamak ve süslerini takmak için oyaladığını zannettik. Çok geçmeden çocuk koşarak geldi. Resulullah (a.s) ile birbirlerini kucakladılar. Resulullah (a.s) şöyle buyurdu: "Ey Allah'ım, ben bunu seviyorum, sen de onu sev ve onu seveni sev." (1)

١٣٣٠ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَبَّلَ حَسَنًا وَضَمَّهُ إِلَيْهِ وَجَعَلَ يَشُمُّهُ، وَعِنْدَهُ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَقَالَ الْأَنْصَارِيُّ: إِنَّ لِي ابْنًا قَدْ بَلَغَ مَا قَبَّلْتُهُ قَطُّ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ اللَّهُ نَزَعَ الرَّحْمَةَ مِنْ قَلْبِكَ فَمَا ذَنْبِي».

1330- Hakim, Urve bin Zubeyr (r.a)'den, o da babasından şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Hz. Hasan (r.a)'ı öptü, bağrına bastı ve koklamaya başladı. Yanında da ensardan bir adam bulunuyordu. Bu ensari kendisine:

"Benim bir oğlum var. Ergenlik çağına geldi. Şu ana kadar onu öpmüş değilim," dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Eğer Allah senin kalbinden merhamet duygusunu çekip almışsa, benim kabahatim ne?" diye buyurdu."

١٣٣١ــ رَوَى أَبُو يَعْلَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ: خَطَبْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ ابْنَتَهُ فَاطِمَةَ، قَالَ فَبَاعَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دِرْعًا لَهُ وَبَعْضَ مَا بَاعَ مِنْ مَتَاعِهِ فَبَلَغَ أَرْبَعَمِائَةٍ وَثَمَانِينَ دِرْهَمًا، وَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَجْعَلَ ثُلُثَيْهِ فِي الطِّيبِ وَثُلُثًا فِي الثِّيَابِ، وَمَجَّ فِي جَرَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَغْتَسِلُوا بِهِ. قَالَ: وَأَمَرَهَا أَنْ لَاتَسْبِقَهُ بِرَضَاعِ وَلَدِهَا قَالَ فَسَبَقَتْهُ بِرَضَاعِ الْحُسَيْنِ وَأَمَّا الْحَسَنُ فَإِنَّهُ ﷺ وَضَعَ فِي فِيهِ شَيْئًا لَاأَدْرِي مَا هُوَ فَكَانَ أَعْلَمَ الرَّجُلَيْنِ.

1330- Müstedrek (3/170) Hakim: "Bu hadis Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ancak onlar rivayet etmemişlerdir" demiş, Zehebi de bu konuda Hakim'i onaylamıştır.

1) Müslim (4/1882) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 8-Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in faziletleri babı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1331-Ebu Ya'la, Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'a kızı Hz. Fatıma (r.a) ile evlenmek için teklifte bulundum.

Ravi der ki:

"Hz. Ali (r.a) bundan sonra zırhını sattı. Yanısıra başka eşyalarını da sattıktan sonra dörtyüzseksen dirhemi oldu. Resulullah (a.s) bunun üçte ikisini kokuya harcamasını, üçte biri ile de elbise almasını emretti. Bir miktar suyun içine ağzından bir şey akıttı, sonra onunla yıkanmalarını emretti. Hz. Fatıma (r.a)'ya, çocuklarına kendisi ile görüşmeden süt emzirmemesini söyledi. Hz. Fatıma (r.a), Hz. Hüseyin (r.a)'i O'nunla görüşmeden önce emzirdi. Hz. Hasan (r.a)'ın ise ağzına Resululhah (a.s) bizim bilmediğimiz bir şeyler koydu. Hz. Hasan (r.a) bu ikisinin en bilgilileri idi."

١٣٣٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَالْحَسَنُ إِلَى جَنْبِهِ، وَهُوَ يَنْظُرُ إِلَى النَّاسِ مَرَّةً، وَإِلَيْهِ مَرَّةً، وَيَقُولُ: «ابْنِي هٰذَا سَيِّدٌ وَلَعَلَّ اللَّهُ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ».

1332- Buhari, Hasan el-Basri (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a)'in şöyle dediğini duydum:

"Resulullah (a.s)'ın yanında Hz. Hasan (r.a) bulunuyordu. Bu sırada Resulullah (a.s) bir insanlara, bir Hz. Hasan (r.a)'a bakıyordu. Ve şöyle buyurdu:

"Benim şu oğlum seyyiddir. Umulur ki, yüce Allah, onun vasıtasıyla müslümanlardan iki gurubun arasını uzlaştırır."

Tirmizi'nin rivayetinde bildirildiğine göre ravi şöyle demiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) minbere çıktı ve şöyle buyurdu:

"Benim şu oğlum seyyiddir. Allah onun eli ile, iki büyük gurubu uzlaştırır." (1)

Ebu Davud'un rivayetinde de ravinin şöyle söylediği bildirilmektedir:

1331- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/175)'de rivayet etmektedir ve: "Bunu Ebu Ya'la rivayet etmiştir. Ravileri sikadır" diye söylemektedir.

1332- Buhari (7/94) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 22-Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi; "Bu hadis, hasen, sahihtir" demiştir.

1) Tirmizi (5/658) 50-Kitabu'l-Menakıb. 31-Hz.Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi ayrıca: "Bu hadis, hasen, sahihtir," demiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Resulullah (a.s) Hz. Hasan bin Ali (r.a) için şöyle söyledi:

"Benim şu oğlum seyyiddir. Ben Allah'ın onun aracılığıyla ümmetimden iki gurubun arasını uzlaştırmasını umuyorum." (1)

Bir rivayette de şöyle geçmektedir:

"Umulur ki Allah, onun vasıtası ile müslümanlardan iki büyük gurubun arasını uzlaştırır."

١٣٣٣ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَكَانَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ يُشْبِهُهُ.

1333- Tirmizi, Ebu Cuheyfe (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ı gördüm, Hasan bin Ali (r.a) de O'na benziyordu."

١٣٣٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى أَبُو بَكْرٍ الْعَصْرَ، ثُمَّ خَرَجَ يَمْشِي وَمَعَهُ عَلِيٌّ، فَرَأَى الْحَسَنَ يَلْعَبُ مَعَ الصِّبْيَانِ فَحَمَلَهُ عَلَى عَاتِقِهِ، وَقَالَ: بِأَبِي، شَبِيهٌ بِالنَّبِيِّ، لَيْسَ شَبِيهًا بِعَلِيٍّ، وَعَلِيٌّ يَضْحَكُ.

1334- Buhari, Akabe bin el-Haris (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a) ikindi namazını kıldı. Sonra Hz. Ali (r.a) ile beraber yürüyerek çıktı. Hz. Hasan (r.a)'ı çocuklarla birlikte oynarken gördü. Onu omuzuna aldı ve şöyle söyledi: "Babam adına. Bu çocuk peygamber (a.s)'e benziyor. Ali'ye benzemiyor." Hz. Ali (r.a) de gülüyordu."

١٣٣٥ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي الْحَوْرَاءِ السَّعْدِيِّ: قَالَ قُلْتُ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ: مَا تَذْكُرُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ؟ قَالَ: أَذْكُرُ أَنِّي أَخَذْتُ تَمْرَةً مِنْ تَمْرِ الصَّدَقَةِ

1333-Tirmizi (5/659) 50-Kitabu'l-Menakıb. 31-Hz.Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi; "Bu hadis, hasen, sahihtir" demiştir.

1334-Buhari (7/95) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 22-Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in menkıbeleri babı.

1) Ebu Davud (4/216) Kitabu's-Sunne, Fitne konusunda konuşmaktan geri durmanın gerekliliğine delalet eden rivayetlerle ilgili bab.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

فَأَلْقَيْتُهَا فِي فِيَّ فَانْتَزَعَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِلُعَابِهَا فَأَلْقَاهَا فِي التَّمْرِ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مَا عَلَيْكَ لَوْ أَكَلَ هٰذِهِ التَّمْرَةَ قَالَ: «إِنَّا لاَنَأْكُلُ الصَّدَقَةَ» قَالَ: وَكَانَ يَقُولُ: «دَعْ مَايَرِيبُكَ إِلَى مَالاَ يَرِيبُكَ فَإِنَّ الصِّدْقَ طُمَأْنِينَةٌ وَإِنَّ الْكَذِبَ رِيبَةٌ» قَالَ وَكَانَ يُعَلِّمُنَا هٰذَا الدُّعَاءَ: «اَللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ إِنَّهُ لاَيَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ» رُبَّمَا قَالَ: «تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ».

1335- Ahmed ve Tirmizi, Ebu'l-Havra es-Sa'di (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Hz. Hasan bin Ali (r.a)'ye "Resulullah (a.s)'dan ne hatırlıyorsun?" diye sordum. Şöyle cevap verdi:

"Hatırladığıma göre, bir kez ben zekat hurmalarından bir hurma alarak ağzıma atmıştım. Resulullah (a.s) bu hurmayı tükürüğü ile (yani ağızda oluşturduğu tükürük ile) birlikte çıkardı ve: "Biz zekat malı yemeyiz" diye buyurdu. Ve şöyle dedi:

"Şüphe vereni bırakıp sana şüphe vermeyeni al. Doğruluk, kalbin mutmain olmasıdır. Yalan ise şüphedir." Hz. Hasan (r.a) şöyle dedi: "Resulullah (a.s) bize şu duayı öğretirdi:

"Ey Allah'ım! Kendilerine hidayet verdiklerinin arasında beni de hidayet yoluna ilet. Kendilerine afiyet verdiklerinin arasında bana da afiyet ihsan eyle. Kendilerini dost edindiklerinle birlikte, beni de kendine dost edin. Bana ihsan ettiğin şeyin içinde bereket ihsan eyle. Beni hükmettiğinin şerrinden muhafaza eyle. Senin dost edindiğin zelil olmaz. Senin şanın pek yücedir. Ey Rabbim, sen çok büyüksün," diye buyurmuştur."

١٣٣٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ أَنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ حِينَ قُتِلَ عَلِيٌّ اسْتُخْلِفَ فَبَيْنَا هُوَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ إِذْ وَثَبَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَطَعَنَهُ بِخِنْجَرٍ فِي وِرْكِهِ فَتَمَرَّضَ مِنْهَا أَشْهُرًا ثُمَّ قَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَخْطُبُ فَقَالَ: يَا أَهْلَ الْعِرَاقِ اِتَّقُوا اللَّهَ فِينَا، فَإِنَّا أُمَرَاؤُكُمْ وَضِيفَانُكُمْ، وَنَحْنُ أَهْلُ الْبَيْتِ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ

1335- Ahmed, Müsned (1/200) Tirmizi (4/668) 38-Kitabu Sıfatı'l-Kıyame, 60. bab.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾ فَمَا زَالَ يَوْمَئِذٍ يَتَكَلَّمُ حَتَّى مَا نَرَى فِي الْمَسْجِدِ إِلاَّ بَاكِيًا.

1336- Tabarani, Ebu Cemile (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a) öldürülence, Hz.Hasan (r.a) ardından halife seçildi. Bir defasında o, halka namaz kıldırırken, adamın biri, üzerine atladı ve kaba etlerine hançer sapladı. Bundan dolayı aylarca rahatsızlık çekti. Daha sonra hutbe okumak üzere minbere çıktı ve şöyle söyledi:

"Ey Irak halkı! Bizim hakkımızda Allah'tan korkunuz. Biz sizin emirleriniz ve öncülerinizi. Biz, yüce Allah'ın, haklarında: "Muhakkak Allah sizi pislikten, fenalıktan arındırmak ve sizi tertemiz yapmak ister ey ehl-i beyt" diye buyurduğu ehl-i beytiz." O gün Hz. Hasan (r.a) o kadar konuştu ki, mescidde ağlamayan kimse kalmadı."

Zehebi'nin 'Siyer'de naklettiği bir rivayette Hevze'nin, Avf'tan, onun da Muhammed'den rivayetine göre Muhammed şöyle söylemiştir:

"Muaviye (r.a)'nin Kûfe'ye vardığı ve insanların da onun etrafında toplandığı sırada, Amr bin el-As kendisine:

"Hz. Hasan (r.a), Resulullah (a.s)'a yakınlığından dolayı, insanların gönüllerinde yüksek bir dereceye sahiptir. -O aynı zamanda genç olmasına rağmen yorgun biridir. Ona emret hutbe okusun (konuşma yapsın). İyice yorgun düşecek ve bu yüzden insanların gönüllerindeki değerini de yitirecektir," dedi. Sonra (Hz. Hasan (r.a)) şöyle dedi:

"Doğu ile batı arasında, benimle kardeşimden başka, dedesi peygamber olan bir adam ararsanız bulamazsınız. Biz de bey'atımızı Muaviye (r.a)'ye verdik ve kan akıtılmamasını hayırlı gördük. Bilmem, belki bu gecikme sizi denemek ve bir süreye kadar geçindirmek içindir." Hz. Hasan (r.a) böyle konuşurken, eliyle de Muaviye (r.a)'ye işaret etti. Bu yüzden Muaviye (r.a) gadablandı yorgun ve bitkin bir halde hutbe okudu. Daha sonra minberden indi ve Hz. Hasan (r.a)'a:

"Belki sizi denemek ve bir süreye kadar geçindirmek için" diyerek neyi kastettin?" dedi. O da: "Bu sözle, yüce Allah'ın kastettiği şeyi kastettim" diye cevap verdi." **(1)**

1336- Mu'cemu'l-Kebir (3/93) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/172)'de: "Bunu Taberani rivayet etmiştir. Ravileri sikadır" demiştir.

1) Söz konusu ibare, Kur'an'ı Kerim'de, Enbiya suresi'nin 111. ayetinde geçmektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

١٣٣٧ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ قَالَ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ: إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ: إِنَّكَ تُرِيدُ الْخِلاَفَةَ. فَقَالَ: قَدْ كَانَتْ جَمَاجِمُ الْعَرَبِ فِي يَدِي، يُسَالِمُونَ مَنْ سَالَمْتُ، وَيُحَارِبُونَ مَنْ حَارَبْتُ، تَرَكْتُهَا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ تَعَالَى وَحَقْنِي دِمَاءَ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ ، ثُمَّ أَبْتَزُّهَا بِأَتْيَاسِ الْحِجَازِ؟.

1337- Hakim, Cubeyr bin Nufeyr (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Hasan (r.a)'a: "İnsanlar, senin hilafeti istediğini söylüyorlar" dedim. "Arapların kafatasları benim elimdeydi. Kiminle barışsam onunla barışıyorlar, kiminle savaşırsam onunla da savaşıyorlardı. Ama Allah'ın rızasını gözeterek ve Muhemmed ümmetinin kanının akmasını duurdurmak amacıyla bu işi (yani hilafeti) bıraktım. Sonra onu Hicaz'ın tekeleri ile mi sahipleneceğim?" diye cevap verdi."

١٣٣٨ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ رَجَاءِ بْنِ رَبِيعَةَ قَالَ كُنْتُ جَالِسًا بِالْمَدِينَةِ فِي مَسْجِدِ الرَّسُولِ ﷺ فِي حَلْقَةٍ فِيهَا أَبُو سَعِيدٍ وَعَبْدُاللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، فَمَرَّ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ فَسَلَّمَ فَرَدَّ عَلَيْهِ الْقَوْمُ وَسَكَتَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، ثُمَّ اتَّبَعَهُ فَقَالَ: وَعَلَيْكَ السَّلاَمُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، ثُمَّ قَالَ: هٰذَا أَحَبُّ أَهْلِ الْأَرْضِ إِلَى أَهْلِ السَّمَاءِ، وَاللَّهِ مَا كَلَّمْتُهُ مُنْذُ لَيَالِ صِفِّينَ، فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ: أَلاَ تَنْطَلِقُ إِلَيْهِ فَتَعْتَذِرُ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَقَامَ فَدَخَلَ أَبُو سَعِيدٍ فَاسْتَأْذَنَ فَأَذِنَ لَهُ، ثُمَّ اسْتَأْذَنَ لِعَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو فَدَخَلَ، فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ لِعَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو: حَدِّثْنَا بِالَّذِي حَدَّثْتَنَا بِهِ حَيْثُ مَرَّ الْحَسَنُ، فَقَالَ: نَعَمْ، أَنَا أُحَدِّثُكُمْ إِنَّهُ أَحَبُّ أَهْلِ الْأَرْضِ إِلَى أَهْلِ السَّمَاءِ. قَالَ: فَقَالَ لَهُ الْحَسَنُ: إِذَا عَلِمْتَ أَنِّي أَحَبُّ أَهْلِ الْأَرْضِ إِلَى أَهْلِ السَّمَاءِ فَلِمَ قَاتَلْتَنَا أَوْ كَثَّرْتَ يَوْمَ صِفِّينَ؟ قَالَ: أَمَا إِنِّي وَاللَّهِ مَا كَثَّرْتُ سَوَادًا وَلاَ ضَرَبْتُ مَعَهُمْ بِسَيْفٍ وَلٰكِنِّي حَضَرْتُ مَعَ أَبِي أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا. قَالَ: أَمَا عَلِمْتَ لاَطَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ؟ قَالَ: بَلَى وَلٰكِنِّي كُنْتُ أَسْرُدُ الصَّوْمَ

1337- Müstedrek (3/170) Hakim: "Bu hadis Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. ancak onlar rivayet etmemişlerdir" demiş, Zehebi de bu konuda Hakim'i onaylamıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَشَكَانِي أَبِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ إِنَّ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عَمْرٍو يَصُومُ النَّهَارَ وَيَقُومُ اللَّيْلَ، قَالَ: «صُمْ وَأَفْطِرْ وَصَلِّ وَنَمْ، فَإِنِّي أَنَا أُصَلِّي وَأَنَامُ وَأَصُومُ وَأُفْطِرُ» قَالَ لِي: «يَاعَبْدَاللَّهِ! أَطِعْ أَبَاكَ» فَخَرَجَ يَوْمَ صِفِّينَ وَخَرَجْتُ مَعَهُ.

1338- Bezzar, Reva bin Rebi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Medine'de Resulullah (a.s)'ın Mescid'inde Ebu Sa'id ve Abdullah bin Amr'ın ders halkasında oturuyordum. Hz. Hasan (r.a.) da yanımızdan geçti, selam verdi. Orada bulunanlar da selamını aldılar. Abdullah bin Amr sustu. Biraz sonra, o da selamını alarak: "Ve aleyke's-Selam ve rahmetullah" dedi. Sonra da:

"Bu, gök ehlinin, yer ehli içinde en çok sevdiği bir kişidir. Vallahi Sıffin gecelerinden bu yana onunla hiç konuşmuş değilim" dedi. Bunun üzerine Ebu Sa'id de: "Yanına gidip özür dilemeyecek misin?" diye sordu. Abdullah bin Amr "Evet" dedi. Ebu Sa'id kalkıp içeri girdi ve izin istedi. Hz. Hasan (r.a) izin verdi. Sonra da Abdullah bin Amr için izin istedi. Ona da izin verdi. Ebu Sa'id, Abdullah bin Amr'a: "Hz. Hasan (r.a) yanımızdan geçtiğinde, söylemiş olduğun sözü, yeniden söyle" dedi. Bunun üzerine Abdullah bin Amr: "Evet, söyleyeyim. O, gök ehlinin, yer ehli içinden en çok sevdiği kişidir" dedi. Hz. Hasan (r.a) da: "Madem ki, benim gök ehlinin, yer ehli içinden en çok sevdiği kişi olduğumu biliyordun, neden Sıffin gününde bize karşı savaştın, yahut onca insanı üzerimize saldın?" diye sordu. O da: "Vallahi ben fazla kimseyi böyle yapmadım. Onlarla birlikte kılıç da sallamadım. Ama babamla birlikte bulundum" dedi, yahut buna benzer bir şey söyledi. Bunun üzerine Hz. Hasan (r.a):

"Allah'a isyan olan yerde, yaratılana itaat edilemiyeceğini bilmiyor musun?" diye sordu. O da:

"Evet, ama ben Resulullah (a.s)'ın zamanında sürekli oruç tutmakta idim. Babam beni Resulullah (a.s)'a şikayet etti ve: "Ey Allah'ın Resulü, Abdullah bin Amr gündüzü oruçla, geceyi de namazla geçiriyor," diye şikayette bulundu. Bunun üzerine Resululllah (a.s): "Bazen oruç tut, bazen iftar et (oruç tutma). Bazen namaz kıl, bazen uyu. Ben de bazen namazı kılıyorum, bazen uyuyorum. Bazen oruç tutuyorum, bazen iftar ediyorum" dedi. Özel olarak bana da: "Ey Abdullah, babana itaat et" dedi. İşte babam Sıffin günü çarpışmaya çıktı, ben

---

1338- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/178)'de rivayet etmekte ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri de sikadır" diye belirtmektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

de onunla birlikte çıktım," şeklinde cevap verdi."

١٣٣٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الْمقبريِّ قَالَ: كُنَّا مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ، فَجَاءَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَسَلَّمَ فَرَدَّ عَلَيْهِ الْقَوْمُ وَمَعَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ لاَيَعْلَمُ، فَقِيلَ لَهُ: هٰذَا حَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ يُسَلِّمُ فَلَحِقَهُ فَقَالَ: وَعَلَيْكَ يَاسَيِّدِي فَقِيلَ لَهُ: تَقُولُ: يَاسَيِّدِي؟ فَقَالَ: أَشْهَدُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّهُ سَيِّدٌ.

1339- Taberani, Makberi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre (r.a) ile birlikte idik. O sırada Hz. Hasan (r.a) geldi, selam verdi. Oradakiler selamını aldılar. Aramızda Ebu Hureyre de vardı. Gelenin kim olduğunu bilmiyordu. Kendisine "Bu gelen Hz. Hasan (r.a), selam veriyor" denildi. Hemen peşinden giderek: "Ve aleyke ey seyyidim" diye söyledi. Kendisine: "Ona ey seyyidim mi, diyorsun?" diye soruldu. O da:

"Şehadet ederim ki, Resulullah (a.s) onun için, "bu seyyiddir" diye söylemiştir" şeklinde cevap verdi."

١٣٤٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ: خَطَبَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ فَحَمِدَاللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَذَكَرَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ خَاتَمَ الْأَوْصِيَاءِ وَوَصِيَّ الْأَنْبِيَاءِ وَأَمِينَ الصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ ثُمَّ قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ لَقَدْ فَارَقَكُمْ رَجُلٌ مَا سَبَقَهُ الْأَوَّلُونَ وَلاَ يُدْرِكُهُ الْآخِرُونَ، لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعْطِيهِ الرَّايَةَ فَيُقَاتِلُ جِبْرِيلُ عَنْ يَمِينِهِ وَمِيكَائِيلُ عَنْ يَسَارِهِ فَمَا يَرْجِعُ حَتَّى يَفْتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ، لَقَدْ قَبَضَهُ اللَّهُ فِي اللَّيْلَةِ الَّتِي قُبِضَ فِيهَا وَصِيُّ مُوسَى، وَعُرِجَ بِرُوحِهِ فِي اللَّيْلَةِ الَّتِي عُرِجَ فِيهَا بِرُوحِ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ وَفِي اللَّيْلَةِ الَّتِي أُنْزِلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِيهَا الْفُرْقَانَ، وَاللَّهِ مَا تَرَكَ ذَهَبًا وَلاَ فِضَّةً وَمَا فِي بَيْتِ مَالِهِ إِلاَّ سَبْعُمِائَةٍ وَخَمْسُونَ دِرْهَمًا فَضَلَتْ مِنْ عَطَائِهِ أَرَادَ أَنْ يَشْتَرِيَ بِهَا خَادِمًا لأُمِّ كَلْثُومٍ، ثُمَّ قَالَ: مَنْ عَرَفَنِي فَقَدْ عَرَفَنِي، وَمَنْ لَمْ يَعْرِفْنِي فَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ ﷺ ثُمَّ تَلاَ هٰذِهِ الْآيَةَ قَوْلَ يُوسُفَ: ﴿وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي

1339- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/178) de rivayet etmekte ve:"Bunu Taberani rivayet etmiştir. Ravileri de sikadır" diye belirtmektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ﴾ ثُمَّ أَخَذَ فِي كِتَابِ اللَّهِ، ثُمَّ قَالَ: أَنَا ابْنُ الْبَشِيرِ، أَنَا ابْنُ النَّذِيرِ، وَأَنَا ابْنُ النَّبِيِّ، أَنَا ابْنُ الدَّاعِي إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ، وَأَنَا ابْنُ السِّرَاجِ الْمُنِيرِ، وَأَنَا ابْنُ الَّذِي أُرْسِلَ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ، وَأَنَا مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ الَّذِينَ أَذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَطَهَّرَهُمْ تَطْهِيرًا، وَأَنَا مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ الَّذِينَ افْتَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَوَدَّتَهُمْ وَوِلاَيَتَهُمْ فَقَالَ فِيمَا أَنْزَلَ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ : ﴿قُلْ لاَأَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾ وَفِي رِوَايَةٍ وَفِيهَا قُتِلَ يُوشَعُ بْنُ نُونٍ فَتَى مُوسَى.

1340- Taberani, Ebu't-Tufeyl (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Hasan (r.a) bize hutbe okudu (konuşmada bulundu). Önce Allah için hamd ve senada bulundu, sonra mü'minlerin emiri Hz. Ali (r.a)'yi, vasilerin sonuncusu, peygamberlerin vasisi ve sıddiklerle şehidlerin emini olarak zikretti ve sonra şöyle söyledi:

"Ey insanlar, sizin aranızdan öyle biri ayrıldı ki, öncekiler onu aşamamışlardı, sonrakiler de ona yetişemezler. Allah Resulü (a.s) onun eline bayrağı verirdi. Cibril (a.s) onun sağ yanında, Mikail (a.s) de sol yanında çarpışırdı. Yüce Allah kendisine fethi nasib edinceye kadar, çarpışmadan dönmezdi. Yüce Allah, Hz. Musa (a.s)'nın vasisinin ruhunu aldığı gecede, onun ruhunu aldı. İsa bin Meryem (a.s)'in ruhunun göklere yükseltildiği ve yüce Allah'ın furkanı indirdiği gecede onun ruhu göklere yükseltildi. Vallahi arkasında altın ve gümüşten bir şey bırakmadı. Beytulmalında da sadece yediyüzelli dirhem vardı. Bu da insanlara dağıttığından artan miktardı. Onunla Ümmü Gülsüm için bir hizmetçi satın almak istemişti."

Hz. Hasan (r.a), konuşmasına devam eti: "Beni tanıyan tanımıştır. Tanımayan için de söyleyeyim ki, ben, Hz. Muhemmd (a.s)'in oğlu Hasan'ım." Bu sözün ardından da Hz. Yusuf (a.s)'un Kur'an-ı Kerimde geçen(1) şu sözünü okudu:

1340- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/146)'de rivayet etmekte ve: "Bunu, Taberani el-Evsat ve el-Kebir'de muhtasar olarak rivayet etmiştir. Ancak onun rivayetinde "Ramazanın yirmiyedinci gecesi" ifadesi geçmektedir. Ebu Ya'la da muhtasar olarak rivayet etmiştir. Bezzar da bir benzerini rivayet etmektedir. Ancak Bezzar'ın rivayetinde: "Ona bayrağı verir. Ortalık kızışınca ve Hz. Ali (r.a) çarpışmaya başlıyanca, Cibril (as) de onun sağ yanında çarpışır" ifadesi geçmektedir. Yine onun rivayetinde olayın gerçekleştiği zaman hakkında "Ramazanın yirmibirinci günü oldu" denilmektedir. Ahmed de çok kısa bir şekilde rivayet etmiştir. Ahmed'in rivayeti ve Bezzar ile Taberani'nin bazı rivayet senetleri hasendir.

1) Yusuf Suresi: 38

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Atalarım İbrahim, İshak ve Ya'kub'un milletine (dinine) uydum." Sonra yüce Allah'ın kitabını aldı ve şöyle konuştu:

"Ben, müjdeleyicinin oğluyum. Ben, korkutucunun oğluyum. Ben, peygamberin oğluyum. Ben, Allah'ın izni ile insanları Allah'a çağıranın oğluyum. Ben, etrafı aydınlatıcı kandilin oğluyum. Ben, bütün alemlere rahmet olarak gönderilenin oğluyum. Ben yüce Allah'ın kendilerinden pisliği giderip, kendilerini tertemiz kıldığı ehl-i beyttenim. Ben, Allah'ın kendilerini sevmeyi ve kendi- lerini dost edinmeyi farz kıldığı ve Hz. Muhammed (a.s)'e indirdiği kitabında, haklarında: "De ki: "Ben sizden, buna karşılık yakınlara sevgiden başka bir ücret istemem" diye buyurduğu ehl-i beyttenim."

Bir rivayette: *"(Bu günde) Hz. Musa (a.s)'nın genci Yuşa bin Nun öldürüldü,"* ibaresi geçmektedir.

١٣٤١ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنْ عُمَيْرِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ لَقِيَ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ فَقَالَ لَهُ: اِكْشِفْ عَنْ بَطْنِكَ حَيْثُ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُقَبِّلُ مِنْهُ فَكَشَفَ عَنْ بَطْنِهِ فَقَبَّلَهُ، فَقَبَّلَ سُرَّتَهُ.

1341- Ahmed ve Taberani, Umeyr bin İshak (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Ebu Hureyre (r.a)'nin Hz. Hasan (r.a) ile karşılaştığını gördüm. Bu karşılaşmada ona şöyle dedi:

"Karnını, Resulullah (a.s)'ı öperken gördüğüm yerini aç". Hz. Hasan (r.a) karnını açtı. O da öptü. Sonra göbeğini de öptü."

١٣٤٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: اِسْتَقْبَلَ وَاللَّهِ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ مُعَاوِيَةَ بِكَتَائِبَ أَمْثَالِ الْجِبَالِ، فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ لِمُعَاوِيَةَ: إِنِّي لَأَرَى كَتَائِبَ لَا تُوَلِّي حَتَّى تَقْتُلَ أَقْرَانَهَا، فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ ــ وَكَانَ وَاللَّهِ خَيْرَ الرَّجُلَيْنِ

1341- Ahmed, Müsned (2/427) Bunu Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/177) de rivayet etmektedir. Orada: "Bunu Ahmed ve Taberani rivayet etmiştir. Ancak Taberani'nin rivayetinde: "karnını açtı o da öptü, bir rivayette de göbeğini açtı ve o da öptü şeklinde bildirilir" ifadesi geçmektedir. Her ikisinin de, Umeyr bin İshak dışında kalan ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu kişi ise sikadır" diye belirtmektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ـ أَيْ عَمْرو: أَرَأَيْتَ إِنْ قَتَلَ هٰؤُلاَءِ هٰؤُلاَءِ، وَهٰؤُلاَءِ هٰؤُلاَءِ، مَنْ لِي بِأُمُورِ النَّاسِ؟ مَنْ لِي بِنِسَائِهِمْ؟ مَنْ لِي بِضَيْعَتِهِمْ؟ فَبَعَثَ إِلَيْهِ رَجُلَيْنِ مِنْ قُرَيْشٍ مِنْ بَنِي عَبْدِ شَمْسٍ: عَبْدَالرَّحْمٰنِ بْنَ سَمُرَةَ، وَعَبْدَاللَّهِ بْنَ عَامِرٍ، فَقَالَ: اِذْهَبَا إِلَى هٰذَا الرَّجُلِ فَاعْرِضَا عَلَيْهِ، وَقُولاَ لَهُ، وَاطْلُبَا إِلَيْهِ، فَأَتَيَاهُ، فَدَخَلاَ عَلَيْهِ، وَتَكَلَّمَا، وَقَالاَ لَهُ، وَطَلَبَا إِلَيْهِ، فَقَالَ لَهُمُ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ: إِنَّا بَنُو عَبْدِالْمُطَّلِبِ قَدْ أَصَبْنَا مِنْ هٰذَا الْمَالِ، وَإِنَّ هٰذِهِ الْأُمَّةَ قَدْ عَاثَتْ فِي دِمَائِهَا، قَالاَ: فَإِنَّهُ يَعْرِضُ عَلَيْكَ كَذَا وَكَذَا، وَيَطْلُبُ إِلَيْكَ وَيَسْأَلُكَ؟ قَالَ: فَمَنْ لِي بِهٰذَا؟ قَالاَ: نَحْنُ لَكَ بِهِ، فَمَا سَأَلَهُمَا شَيْئًا إِلاَّ قَالاَ: نَحْنُ لَكَ بِهِ، فَصَالَحَهُ فَقَالَ الْحَسَنُ: لَقَدْ سَمِعْتُ أَبَا بَكْرَةَ يَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ إِلَى جَنْبِهِ، وَهُوَ يُقْبِلُ عَلَى النَّاسِ مَرَّةً وَعَلَيْهِ أُخْرَى، وَيَقُولُ: «إِنَّ ابْنِي هٰذَا سَيِّدٌ، وَلَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ».

1342- Buhari, Hasan el-Basri (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Vallahi, Hz. Hasan (r.a), Muaviye (r.a)'yi dağlar gibi ordu birlikleriyle karşıladı. Amr bin el-As, Muaviye (r.a)'ye:

"Ben öyle ordu birlikleri görüyorum ki, benzerlerini öldürmedikçe, velayeti ele alamazsın" dedi. Bunun üzerine Muaviye (r.a) -ki diğerine göre hayırlısı idi- Amr'a şöyle söyledi:

"Ey Amr, eğer bunlar birbirlerini öldürürlerse, benim yanımda insanların işlerini kim yapacak? Onların kadınları ile kim ilgilenecek? Onların arazilerini kim işletecek?" dedi. O da bunun ardından Kureyş'in Abdu Şemsoğullarından Abdurrahman bin Semure ile Abdullah bin Amir'i Hz. Hasan (r.a)'a gönderdi. Onlara: "Gidin, kendisine teklifte bulunun, söz söyleyin, isteklerimizi bildirin" dedi. Bu iki adam Hz. Hasan (r.a)'ın yanına gelip, huzuruna girdiler. Konuştular. Söz söylediler ve isteklerini belirttiler. Hz. Hasan bin Ali (r.a) onlara:

"Biz Abdulmuttaliboğullarıyız. Şu işi ele geçirdik, bu ümmet, kendi kanını akıtmaya başladı" dedi. O iki kişi "Muaviye sana şöyle şöyle teklif yapıyor. Şöyle şöyle talepte bulunuyor ve seni çağırıyor" dediler.

1342- Buhari (5/306-307) 53-Kitabu's-Sulh. 9-Resulullah (a.s)'ın Hasan bin Ali (r.a) hakkında: "Benim bu oğlum seyyiddir. Umulur ki, yüce Allah onun vasıtası ile müslümanlardan iki büyük gurubu uzlaştırır" diye buyurması ile ilgili bab.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Bu konuda bana (bir şey yapılmayacağına) kim kefil olacak?" diye sordu. Adamlar: "Biz sana kefil oluruz" dediler. Hz. Hasan (r.a) onlardan bir şey istemedi. Sadece onlar "Biz sana kefil oluruz" dediler. Hz. Hasan (r.a) onunla (yani Muaviye ile) barış yaptı ve şöyle söyledi:

"Ben Hz. Ebu Bekir (r.a)'in şöyle söylediğini duydum:

"Resulullah (a.s)'ı minberde gördüm. Hasan bin Ali yanı başındaydı. Resulullah (a.s) bir insanlara dönüyor, bir çocuğa dönüyor ve şöyle diyordu: "Benim bu oğlum seyyiddir. Umulur ki, Allahu Teala onunla, müslümanlardan iki büyük topluluğun arasını uzlaştırır."

DERSLER VE ÖĞÜTLER

1- Şüphesiz Hz. Hasan (r.a) raşid halifelerin beşincisidir. Kendisi hilafete daha layık iken, Muaviye için halifelikten vazgeçmiştir. Bu hareket bize şunu gösterir: Velliyyu'l-emr, müslümanlar açısından bir yarar ve maslahat görürse, emirliğinden vazgeçebilir. Bu caizdir. Raşid halifelik bize bu konuda iki örnek otaya koymuştur. Birinci örnek, emirin kendi hakkına sahip çıkması ve ayaklananlar karşısında hiçbir şekilde taviz vermemesidir. Hz. Osman (r.a) işte böyle yapmıştır. İkinci örnek de, müslümanların kanlarının akıtılmasını durdurmak amacıyla, hakkından vazgeçmesidir. Hz. Hasan (r.a)'ın yaptığı gibi... Bunların her ikisi de raşid iki halifeye ait ölçülerdir.

2- Hz. Hasan (r.a) görevi başında idi ve beraberinde de dağlar gibi askeri birlikleri bulunuyordu. Ayet-i kerimede de:

"Nice az topluluklar vardır ki, Allah'ın izniyle çok topluluklara galip gelmişlerdir" diye buyuruluyor. Buna göre Hz. Hasan (r.a)'ın hakkından vazgeçmesi, takiyye yapmak için değil, bilakis kesin kanaatinden ve maslahattan dolayı olmuştur. Bu da, şiilerin bu konudaki iddialarına iyi bir reddiyedir. Bu, aynı zamanda, şiilerin önüne kendi istedikleri halifeyi seçmek yerine, başlarına geçen halifeye itaat etme zorunluluğu getiren bir kapı açmaktadır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

HZ. HÜSEYİN (R.A.)

Zehebi, 'Siyeru A'lami'n-Nubela'da Hz. Hüseyin (r.a) ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

"Kamil bir dereceye sahip, şerif imam... Resulullah (a.s)'ın torunu ve O'nun dünyadaki güzel kokusu, sevgilisi... Künyesi Ebu Abdullah... Mü'minlerin emiri Ebu Hasan Ali bin Ebi Talib bin Abdulmuttalib bin Abdi Menaf bin Kusay'ın oğlu... Kureyşli. Haşimoğulları mensubu.

Dedesi, Allah Resulü (a.s)'nden anne-babasından, eniştesi Hz.Ömer(r.a)'den ve daha başkalarından hadis rivayet etmiştir.

Kendisinden de anne ve babası Hz. Ali (r.a) ve Hz. Fatıma (r.a), Ubeyd ve Huneyn, Hemmam el-Ferezdak, İkrime, Şa'bi, Talha el-Ukayli, kardeşinin oğlu Zeyd bin Hasan, torunu Muhamamed bin Ali el-Bakır, kızı Sukeyne ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir. Ancak torunu Muhammed bin Ali el-Bakır, ona yetişmemiştir."

Zubeyr şöyle söylemiştir:

"Hz. Hüseyin (r.a), hicretin 4. yılının şaban ayında dünyaya gelmiştir."

Ca'fer es-Sadık da şöyle söylemiştir:

"Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in ana karnına düşmeleri arasında, sadece bir temizlik dönemi bulunmaktadır." (1)

Hammad bin Zeyd'in, Yahya bin Sa'id el-Ensari'den, onun Ubeyd bin Huneyn'den, onun da Hz. Hüseyin (r.a)'den rivayet ettiğine göre, Hz. Hüseyin (r.a) şöyle söylemiştir:

---

1) Yani birinin doğumundan sonra diğerinin ana karnına düşmesi vaktine kadar anneleri sadece bir kere hayızdan temizlenme dönemi görmüştür.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Hz. Ömer (r.a)'in yanına minbere çıktım ve ona:

"Benim babamın minberinden in ve kendi babanın minberine git," dedim. O da:

"Benim babamın minberi yoktur," dedi. Ve beni yanına oturttu. İndikten sonra: "Ey yavrum, bunu sana kim öğretti," dedi. "Kimse öğretmedi" dedim. Bunun üzerine: "Ey oğul! Bizim başlarımızda saçları bitiren, önce Allah, sonra da sizsiniz" dedi. Sonra elini başına koydu şöyle söyledi "Ey oğul! Bize gelmeye ve bizi kuşatmaya başlasaydın" (1)

Ca'fer bin Muhammed'in, babasından rivayet ettiğine göre: Hz. Ömer (r.a), Hz. Ali (r.a)'ye tahsis ettiği beşbin (dirhem) ödenek kadar Hz. Hüseyin (r.a)'e de tahsis etti. (2)

Hammad bin Zeyd'in, Ma'mer'den, onun da Zühri'den rivayet ettiğine göre: Hz. Ömer (r.a) sahabilerin çocuklarına elbileseler giydirdi. Bu elbiseler arasında Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a) için uygun düşen bir şey yoktu. Yemen'e adam gönderdi. Onlar için de oradan elbise getirtti ve: *"İşte şimdi, gönlüm rahat etti,"* dedi.

Yunus bin Ebi İshak, Ayzar bin Hureys'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Amr bin el-As, Kabe'nin gölgesinde iken Hz. Hüseyin (r.a)'i gördü ve: "bu kişi, gök ehli için yer ehlinin en sevimli olanıdır," dedi."

Sa'id bin Amr'dan rivayet edildiğine göre Hz. Hasan (r.a), Hz. Hüseyin (r.a)'e: *"Kalbinin şiddetinin bir kısmının bende olmasını isterdim"* dedi. Hz.Hüseyin (r.a) de: *"Ben de senin dilindeki serbestlikten bir kısmının bende olmasını isterdim"* diye cevap verdi.

Ebu'l-Muhezzim'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Bir cenazede idik. O sırada Ebu Hureyre (r.a) elbiselerini Hz. Hüseyin (r.a)'in ayağı izince sürüyerek geldi."

Rivayette bildirildiğine göre, kardeşi Hz. Hasan (r.a)'ın, hilafeti Muaviye (r.a)'ye teslim etmesi işi Hz. Hüseyin (r.a)'in pek hoşuna gitmedi. Hz. Hüseyin (r.a), çarpışmadan yanaydı. Ancak bu görüşünü gizledi ve kardeşine itaat ederek, bey'at etti. Muaviye (r.a)'nin hediyelerini kabul ederdi. Muaviye (r.a) de onu görür, kendisine hürmet eder, büyük değer verirdi. Ancak Seyyid Hz. Hasan (r.a)'ın vefatından sonra, Muaviye (r.a) kendinden sonra hilafete oğlu Yezid'in geçirilmesi yolunda vasiyyette bulununca, (oğlunu veliaht tayin edince)

1) Bu hadisin isnadı sahihtir.

2) Ganimet mallarından ayrılan ödenek.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hz. Hüseyin (r.a) rahatsız olmaya başladı ve bu karara karşı çıktı. Hz. Hüseyin (r.a), Hz. Ebu Bekir (r.a)'in ve Hz. Zübeyr (r.a)'in oğlu Muaviye'ye bey'at etmek istemediler. Muaviye (r.a) onları zorladı ve gönülsüz olarak bey'atlerini aldı. Bunlar, dönemin sultanı karşısında güç gösteremediler ve yenildiler. Muaviye (r.a) ölünce, hilafeti Yezid teslim aldı. İnsanların çoğu Yezid'e bey'at ettiler. Ancak gerek Zübeyr (r.a)'in oğlu İbni' Zübeyr, gerekse Hz. Hüseyin (r.a) ona bey'at etmediler. Yezid'in halifeliğini hoş karşılamadılar. Bunların herbiri, emirliğin kendinde olmasını istediler. İkisi birlikte, bir gece vakti Medine'den ayrıldılar.

Şöyle rivayet edilmiştir:

"Muaviye (r.a)'ye ölüm hastalığı gelince, Yezid'i yanına çağırdı, ona vasiyette bulundu. Ve şöyle söyledi:

"Hz. Hüseyin (r.a)'e bak. İnsanların içinde, insanlara en sevimli olan kişi odur. Onun yakınlarıyla ilişki kur, kendisine de yumuşak davran. Eğer ondan bir şey sudur ederse, onun babasını öldüren ve kardeşini küçük düşürene karşı Allah sana yeter."

Muaviye (r.a), receb ayının ortasında öldü. İnsanlar Yezid'e bey'at ettiler. Yezid Medine valisi el-Velid bin Utbe bin Ebu Süfyan'a; *"İnsanları toplayıp kendilerinden bey'at al. Öncelikle ileri gelenlerinden, tanınmışlarından başla. Hz. Hüseyin (r.a)'e karşı şefkatli ol ve yumuşak davran,"* diye mektup gönderdi. Bu kişi, Hz. Hüseyin (r.a) ile İbni Zübeyr'e gece vakti adam gönderdi ve onları Yezid'e bey'at etmeye çağırdı. Bu ikisi: *"Sabahı bekleyip insanların nasıl davranacaklarına bakacağız,"* dediler. Sonra gece yerlerinden ayrılıp şehir dışına çıktılar. Velid, Hz. Hüseyin (r.a)'e karşı katı tutumlu idi. Bu yüzden Hz. Hüseyin (r.a), ona fena söz söyledi ve başından sarığını çıkararak dağıttı. Velid de: *"Biz bununla aslanları bile titretiriz,"* dedi. Kendisine Mervan veya bir başkası: *"Onu öldür,"* dedi. Velid de: *"Onun kanı masum (korunmuş)'dur"* diye cevap verdi.

Hz. Hüseyin (r.a) ile İbni Zübeyr, kararlaştırdıkları zamanda Mekke'ye doğru yola çıktılar. Hz. Hüseyin (r.a) Mekke'de Abbas'ın evine yerleşti. Abdullah el-Hicr de yanına gitti. Abdullah, bir Yemen cübbesi giydi. O şekilde insanları Ümeyyeoğullarına karşı durmak için teşvik ediyordu. Sabah ve akşam vakitlerinde de Hz. Hüseyin (r.a)'in yanına geliyordu. Bu kişi Hz. Hüseyin (r.a)'e Irak'a getmesini tavsiye ederek: *"Onlar, yani Irak halkı, sizin taraftarlarınızdır"* dedi. İbni Abbas ise Hz. Hüseyin (r.a)'i Irak'a gitmekten alıkoyuyordu.

Abdullah bin Muti, Hz. Hüseyin (r.a)'e:

"Anam-babam sana feda olsun. Bizi, seninle birlikte olma nimetinden mah-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

rum etme ve bir yere gitme. Vallahi, eğer sen öldürülürsen, bizi hizmetçiler ve köleler haline getirirler" diye yalvardı.

Abdullah bin Ömer ve Abdullah bin Ayyaş bin Ebi Rebi'a umre dönüşünde, Hz. Hüseyin (r.a) ve İbni Zübeyr (r.a)'e uğradılar ve şöyle söylediler:

"Size Allah'ı hatırlatır ve geri dönmekten başka bir yol takip etmenizi tavsiye ederiz. Geri dönün ve siz de, insanların girdiği hayırlı yola girin ve bekleyin. Eğer bunun üzerinde insanlar biraraya gelirlerse, dağılmazlar. Eğer ayrılığa düşülürse, işte o zaman sizin istediğiniz olur."

İbni Ömer, Hz. Hüseyin (r.a)'e:

"Yezid'e karşı koyma. Allah Resulü (a.s) dünya ile ahiret arasında muhayyer kılındı, o ahireti seçti. Sen de, O'ndan bir parçasın ve asla O'na ulaşamazsın" dedi ve sonra onu kucakladı, ağladı ve vedalaştı. *İbni Ömer (r.a) daha sonra: "O, Yezid'e karşı çıktı ve bizi dinlemedi, bize galip geldi. (Kendi düşüncesini bizim düşüncemize tercih etti.) Ömrüme yemin olsun ki, o, babasında ve kardeşinde bir ibret görmüştü. İnsanların fitneye düşmelerini ve kendilerini suçlamalarına rağmen sessiz kalmamayı tercih etti,"* dedi.

İbni Abbas, Hz. Hüseyin (r.a)'e: *"Ne tarafa gitmek istiyorsun ey İbni Fatıma?"* diye sordu. O da: *"Irak'a ve şiama (taraftarlarıma)"* diye cevap verdi. İbni Abbas (r.a) da: *"Ben senin için böyle bir şeyi hoş görmüyorum. Babanı öldürmüş olan bir topluluğun yanına doğru yola çıkıyorsun,"* dedi.

Ebu Sa'id de Hz. Hüseyin (r.a)'e: *"Allah'tan kork ve evinde otur,"* dedi. Hz. Hüseyin (r.a) ile, Cabir ve Ebu Vakid el-Leysi de konuştu. İbnu'l-Museyyeb de: *"Eğer çıkmamış olsaydı, onun için daha hayırlı olurdu"* demiştir.

Ravi diyor ki:

"Amra, Hz. Hüseyin (r.a)'e yapmak istediği işin pek büyük bir iş olduğunu ifade eden ve kendisinin bu hareket ile ölüme doğru sürüklendiğini bildiren bir mektup yazdı. Mektubunda şunları yazmıştı:

"Hz. Aişe (r.a) bana, Resulullah (a.s)'ı şöyle söylerken dinlediğini rivayet etti:

"Hüseyin Babil toprağı üzerinde öldürülür." Hz. Hüseyin (r.a) Amra'nın yazdığı bu mektubu okuyunca: "Eğer öyleyse, o zaman mutlaka ölüm yerine gitmem gerekir" dedi.

Hz. Hüseyin (r.a)'e, Abdullah bin Ca'fer de, kendisini bundan sakındıran, Allah için bu niyetinden vazgeçmeye çağıran bir mektup yazdı. Mektubunda:

"Ben bir rüya, rüyamda da Resulullah (a.s)'ı gördüm. Bana şu anda yerine

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

getirmekte olduğum işi emretti (yani sana bu konuda ikazda bulunmamı emretti)."

Hz. Hüseyin (r.a) ise bütün bu uyarılara rağmen, Irak'a doğru yola çıkmak dışında hiçbir şeyi kabul etmedi.

İbni Abbas kendisine:

"Ben zannediyorum ki, sen Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesi gibi, yakın hanımlarının ve kızlarının arasında öldürüleceksin. Ben senin Hz. Osman (r.a)'ın önünde gittiği kişi olmandan korkuyorum. Artık "Biz Allah'tan geldik ve hepimiz O'na dönücüyüz" dedi. Hz. Hüseyin (r.a) de İbni Abas (r.a)'a:

"Ey Ebu'l-Abbas! Sen, yaşı ilerlemiş bir ihtiyarsın" diye cevap verdi. İbni Abbas (r.a) da:

"Sen ve ben ayıplanmayacak olsaydık ellerimi başına koyardım. Eğer ki, senin ayakta duracağını bilsem gene yapardım" dedi ve sonra ağlayarak: *"İbni Zübeyr'in gözlerini nurlandırdın"* diye söyledi. Daha sonra İbni Zübeyr'e de: *"Senin arzuladığın oldu. Ebu Abdullah Irak'a gidiyor ve seni Hicaz'la başbaşa bırakıyor"* dedi ve şu beyti okudu:

"Sen ey çimenlikteki Kunbara kuşu,

Senin için bütün arazi boşaldı, yumurtla ve dolaş,

Sonra istediğin yeri gagala!"

Ebu Bekir bin Ayyaş da şöyle söylemiştir:

"Ahnef, Hz. Hüseyin (r.a)'e: "sabret ki, Allah'ın sözü şüphesiz gerçektir. Kat'i bir şekilde inanmamış olanlar (yani kalplerinde şüphe bulunanlar) seni hafife almasınlar" (1) diye yazdı."

Avane bin el-Hakem, Lebeta bin el-Ferezdak'tan, o da babasından şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Hüseyin (r.a) bir toplulukla birlikte Mekke'den çıkarken, kendisi ile karşılaştım. Etrafındaki insanların üzerlerinde ipek giysiler vardı. "Ne gibi haberler getirdin?" diye sordu. Kendisinde ortaya çıkan bir ciğer rahatsızlığı dolayısıyla dilinde ağırlık vardı"

Bu rivayette; Hz. Hüseyin (r.a) ve cemaati ile birlikte otuziki atın bulunduğu bildirilmiştir.

İbni Sa'd değişik senetlerle şöyle bir rivayet nakletmektedir:

---

1) Rum Suresi: 60

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Şöyle söylemişlerdir: "Hz. Hüseyin (r.a) el-Uzeyb yolunu tuttu. Ebu Mukatil Sarayı'na kadar gelerek buraya konakladı. Oradan bir hareket dönüş yaptı. Bir atlı bizi izliyor gibi geldi. Adam "Topluluk ilerliyor, eşyalar da kendilerine ulaşıyor" diye söylüyordu" dedi. Hz. Hüseyin (r.a) daha sonra Kerbela'da konakladı. Daha sonra onları sıkıştırmak üzere, Ömer bin Sa'd bin Ebi Vakkas üzerlerine yürüdü."

Ravi, olayı bu şekilde aktararak şöyle devam etmiştir:

"Hz. Hüseyin (r.a)'in adamlarının çoğu, onun etrafında öldürüldüler. Tamamı elli kişi idiler, bunlardan yirmisi Hz. Hüseyin (r.a)'in yanına gittiler. Günün uzun bir bölümünde üzerine saldıran kimse olmadı. Sonra yayalar, etrafını kuşattılar. Hz.Hüseyin (r.a) bunların üzerine atılıyor, onları dağıtıyordu. Onlar ise üzerine yürümeyi pek istemiyorlardı. Bu arada, Şimr, onlara bağırarak: "Analarınız sizi kaybetsin, onu öldürmek için neyi bekliyorsunuz?" diye seslendi. Bunun üzerine Sinan bin Enes en-Nehai, Hz. Hüseyin (r.a)'in kaburgalarına bir darbe, ardından da göğsüne bir darbe vurdu. Ardından da Havli el-Ashabi kafasını çekip kesti. Allah her ikisini de rızasından uzak kılsın."

İbnu Sa'd, değişik senetlerle verdiği rivayetinde, ravilerin şöyle söylediklerini bildirmektedir:

"Hz. Hüseyin (r.a) Müslim bin Akiyl'i önden gönderdi ve ona Hani bin Urve'nin evine misafir olmasını, kendisine insanların durumlarıyla ilgili haberi yazmasını emretti. Müslim bin Akiyl, gizlice Kûfe'ye geldi. Şiiler yanına toplandılar. O, bunlardan bey'at aldı. Hz. Hüseyin (r.a)'e de: "Bana şu ana kadar onsekizbin kişi bey'at etti. Acele et. Kûfe'ye kadar seni durduracak bir engel yoktur" diye yazdı. O da yürüyüşü hızlandırarak Zebale denilen mevkiye ulaştı. Orada kendisine Kûfe halkının elçileri, beraberlerinde yüzbin kişinin ismini içeren divanla geldiler.

Kûfe üzerinde vali olarak, Nu'man bin Beşir bulunuyordu. Yezid, Nu'man bin Beşir'in Hz. Hüseyin (r.a)'in üzerine yürümeyeceğinden korktu. Bundan dolayı Ubeydullah bin Ziyad'a yazı yazdı. Ubeydullah, o sıralarda, Basra valiliğini yapıyordu. Yezid, Kûfe'yi de onun emrine verdi ve: "Eğer senin iki kanadın varsa, hemen Kûfe'ye uç" diye haber gönderdi.

Bu kişi, kendini tanınmaz hale soktu ve başına imame geçirerek dolaşmaya başladı. Bu şekilde pazara uğradı. Halkın cahil tabakası onu görünce, Hz. Hüseyin (r.a) zannederek önüne dökülmeye başladılar. "Ey Allah Resulü'nün oğlu, seni bize gösteren Allah'a hamdolsun" diye bağırıyor elini, ayağını öpüyorlardı. Bu durumu görünce "bunlar ne kadar da fena bozulmuş ve değişmişler" diye konuştu. Sonra mescide girdi. İki rek'at namaz kıldı. Daha sonra minbere çıktı ve içindeki kinleri dökmeye başladı. Hz. Hüseyin (r.a)'in

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

elçisini ele geçirdi. O da Abdullah bin Baktır'dı. Onu öldürdü. Kendisi şii olan Şerik bin el-A'ver, Ubeydullah ile birlikte gitti. Hani bin Urve'nin evine misafir oldu. Orada hastalandı. Ubeydullah onu ziyarete geliyordu. Bunlar Ubeydullah'ı öldürmek için bir plan düzenlediler ve bu iş için, otuz adam ayarladılar. Ama bu iş gerçekleşmedi. Ubeydullah durumun farkına vardı. Hızla atlayıp dışarı çıkı. Hani'ye ait bir köle, bunların aleyhine konuşmaya ve etrafa olayı duyurmaya başladı. Bu köle, yaşlı biri olan Hani'ye gönderildi. Ubeydullah, Haniye şöyle dedi:

"Seni benim düşmanıma yardımcı olmaya sevkeden nedir?" Hani de:

"Ey kardeşimin oğlu, senin hakkından daha değerli olan bir hak geldi" diye söyledi. Daha sonra Ubeydullah Hani'ni üzerine doğru baston salladı, onun kafasını duvara vurdu.

Bu durum Müslim bin Akiyl'e ulaştı. Yaklaşık dörtyüz kişi toplayarak yola çıktı. Ama saraya ancak altmış kişi ile ulaşabildi. Vardığında, güneş de batmıştı. Çarpışmaya başladılar. Ancak Akiyl'e karşı Ubeydullah'ın adamları çoğaldı. Gece olunca, Müslim bin Akiyl kaçtı ve Kinde'den bir kadına sağındı. Daha sonra yakalandı ve Ubeydullah'a getirildi. Ubeydullah, onu öldürmeye karar verdi. Ukeyl; "Bana izin ver vasiyette bulunayım" dedi. Ubeydullah: "Olur" dedi. Bunun üzerine Ömer bin Sa'd'a bir yazı yazdı. Yazıda şöyle dedi:

"Ey filanca! Benim senden bir isteğim var. Burada senden başka Kureyşli yok. Bu Hz. Hüseyin (r.a) seni gölgelendirdi. Ona haber gönder, buralardan çekilip gitsin. İnsanlar onu aldattılar. Ona yalan söylediler. Bir de benim üzerimde bir borç var. Onu benim adıma öde. Cesedimi de gizle."

Ömer, onun söylediklerini aynen yaptı. Hz. Hüseyin (r.a)'e deve üzerinde bir adam gönderdi. Bu adamla dört konaklık mesafede oğlu Ali ile karşılaştı. Ali, Hz. Hüseyin (r.a)'in büyük oğluydu. Ve şöyle diyordu:

"Dön ey baba! Bunlar Irak halkıdır. Bunların aldatmaları çok, vefakarlıkları ise azdır." Akıyloğulları "Dönüş vakti değildir" diyerek Hz. Hüseyin (r.a)'i mücadele konusunda teşvik ettiler. Hz. Hüseyin (r.a) arkadaşlarına:

"Bize geleni görüyorsunuzdur. Bu insanların tek amacı, bizi perişan etmektir. Kim dönmek isterse dönsün" diye söyledi. Bunun üzerine etrafındaki insanlardan bir gurup ayrıldı.

Karşı tarafta, Ubeydullah, savaşçılarını topladı. Onlara bolca mal verdi. Ömer bir Sa'd'ı dörtbin kişilik ordu ile techiz etti. Ömer, Hz. Hüseyin (r.a)'e karşı savaşmaktan kaçındı ve böyle bir şeyi kabul etmek istemedi. Ubeydullah kendisine:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Eğer onun üzerine yürümezsen, seni görevden atacağım. Evini yıkacak ve boynunu vuracağım" dedi ve tehdit etti.

Hz. Hüseyin (r.a) ise elli kişiye sahipti. Bunların ondokuz tanesi kendi aile çevresinden oluşuyordu.

Hz. Hüseyin (r.a) ve çevresinde bulunanlar, Ubeydullah'ın ordusunca kuşatıldı. Hz. Hüseyin (r.a) onlara:

"Ey insanlar, bizi bırakın, geldiğimiz yere gidelim" dedi. Onlar: "Hayır" dediler. Bunun haberi Ubeydullah'a ulaştı. Ubeydullah, Hz. Hüseyin (r.a)'in yolunu açmayı ve onu serbest bırakayı düşündü ve: "Vallahi, amelimden bir şey arzolunmadı. Ben onun yolunun açılmasının hayırlı olacağını düşünüyorum. İstediği yere gitsin" dedi. Bunun üzerine Şimr: "Eğer bunu yapar ve bu adamı elinden kaçırırsan, bir daha katiyyen onu altedemezsin." dedi ve Ömer'e şu beyti yazdı:

"Şimdi, bizim dağlarımız onu kuşatmıştır,

Kurtulmayı istiyor, lakin kurtulması zamanı değildir."

Bunun üzerine Ubeydullah, Hz. Hüseyin (r.a)'in geçişine izin vermedi ve diretti. Şimr'e de şöyle dedi:

"Yürü, eğer Ömer çarpışıyorsa, sen de çarpışmaya katıl. Ve Hz. Hüseyin (r.a)'i öldür. Askerlerin başına da sen geç!"

Ubeydullah, insanların gizlice Hz. Hüseyin (r.a)'in saflarına katıldıklarını gördü. Buna engel olmak için köprüyü tuttu ve kimsenin oradan geçmesine fırsat vermedi."

Ravi diyor ki:

"Hz. Hüseyin (r.a)'in oturmakta olduğu bir sırada, askerler saldırıya geçtiler. Hz. Hüseyin (r.a) onların kendilerine doğru ilerlediklerini gördü. Kardeşi Abbas'a: "Onlara git ve ne istediklerini sor" dedi. Abbas da gitti ve sordu.

"Bize emirden bir yazı geldi. Sana onun hükmünü kabul etmeni teklif etmemizi, aksi takdirde seninle çarpışmamızı istiyor" dediler. O da:

"Bu akşam çekilin, gece durum değerlendirmesi yapalım" dedi. Bunun üzerine onlar da çekildiler.

Hz. Hüseyin (r.a) Aşura gecesi arkadaşlarını topladı. Allah'a hamdettikten sonra şöyle söyledi:

"Ben bu askerlerin, yarın sizinle çarpışmaktan başka bir iş yapacaklarını

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sanmıyorum. Sizin hepinize izin veriyorum. Siz benden yana serbestsiniz. Bu gece karanlık üzerine bastı. Sizden her kimin gücü yetiyorsa, ehl-i beytimden bir kişiyi beraberinde alsın ve bir fırtasını bulup dağılsın. Bunların istedikleri kişi benim. Beni gördükleri zaman sizi unuturlar." Hz. Hüseyin (r.a)'in ehl-i beyti: "Allah bizi senden sonraya bırakmasın. Vallahi biz seni bırakmayız," dediler. Ehl-i beyt dışındaki arkadaşları da aynı şeyleri söylediler."

Sevri'nin Ebu'l-Cehhaf'tan, onun da babasından rivayet ettiğine göre, bir adam Hz. Hüseyin (r.a)'e: *"Benim bir borcum var" dedi. Bunun üzerine Hz. Hüseyin (r.a): "Üzerinde borç olan kişi benimle birlikte çarpışmasın" dedi."*

Yukarıdaki hadise kaldığımız yerden devam edelim:

"Sabah olunca, Hz. Hüseyin (r.a):

"Ey Allah'ım, her sıkıntı halinde sen benim güvenimsin. Her zorluk anında, benim ümidimsin. Benim başıma gelene karşı, güvenim sensin. Her nimetin sahibi sensin. Her güzelliğin sahibi de sensin," diye dua etti. Ömer ve askerlerine de şöyle dedi:

"Acele etmeyin. Vallahi ben size gelmeden önce, bana sizin gibilerden: "Sünnet ayaklar altına alındı, nifak her tarafı sardı, Allah'ın yasakları rafa kaldırıldı. Gel, belki senin vasıtanla Allahu Teala bu ümmetin durumunu iyileştirir" diye yazdılar, ben de bunun için buraya geldim. Eğer siz böyle bir şeyden hoşlanmıyorsanız, ben geri giderim. Siz de kendi işlerinizin başına dönün. Beni öldürmeniz size yakışır mı? Yahut benim kanım size helal olur mu? Ben sizin peygamberinizin kızının ve yine onun amcasının oğlunun oğlu değil miyim? Hz. Hamza (r.a), Hz. Abbas (r.a), Hz. Ca'fer (r.a) benim amcalarım değiller mi? Resulullah (a.s)'ın benim ve kardeşim hakkında: "Bu ikisi cennet gençlerinin seyyidleridir" diye buyurduğu haberi size ulaşmadı mı?" Bunun üzerine Şimr:

"Eğer o, ne söylediğini biliyorsa, Allah'a, ancak bir uçurum kenarındaymış gibi (yani en ufak bir sallantıda gidebilecek tarzda) ibadet ediyor demektir" diye konuştu. Ömer de: "Hz. Hüseyin (r.a)'e:

"Eğer bu işin yetkisi bende olsaydı, senin isteğini kabul ederdim" dedi. Hz. Hüseyin (r.a): "Ey Ömer, senin hayatında, yüzünü kızartacak gün de olacaktır! Ey Allah'ım, Irak halkı beni aldattı! Beni yanıltı. Kardeşime de bunları yapmışlardı. Ey Allah'ım, onların işlerini dağıt, sayılarını ortaya dök" diye dua etti.

Çarpışma başladı. İlk çarpışmaya başlayan kişi de Ubeydullah bin Ziyad'ın bir azatlı kölesi oldu. Ona karşı Abdullah bin Temim el-Kelbi ikili çarpışmaya çıktı ve onu öldürdü. Hz. Hüseyin (r.a) de oturuyordu. Üzerinde, siyaha yakın

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

renkte ipek bir cübbe vardı. Oklar etrafına dökülüyordu. Bir ok onun üç yaşındaki bir oğluna isabet etti. Bunun üzerine Hz. Hüseyin (r.a) zırhını giydi. Etrafında bulunanların tamamı öldürülünceye kadar çarpıştılar. Hz. Hüseyin (r.a)'ın büyük oğlu şöyle bir beyit okumağa başladı.

"Ben Ali'nin oğlu Hüseyin'in oğlu, Ali'yim,

Beytullah'a yemin olsun ki, peygambere en yakın olan biziz..."

O böyle beyit söylerken, bir darbe geldi. Bu sıralarda Hz.Hüseyin (r.a) iyice susadı. Bir adam su getirdi. O suyu aldı. İçmeye çalışırken Hüseyin bin Temim ona bir ok attı ve ok tam ağzına saplandı. Hz. Hüseyin (r.a) ağzından akan kanları eliyle silerken bir yandan da Allah'a hamdetmeye başladı. Sonra Fırat nehrine doğru ilerlemeye koyuldu. Ama etrafını sararak suya ulaşmasını engellediler. Ardından bir adam daha üzerine ok attı. Bu ok da damağına denk geldi. Günün kalan kısmında uzun bir zaman üzerine yürüyen kimse olmadı. Sonunda savaşçılar etrafını sardılar. O da tam bir yiğitlik örneği göstererek, cesaretle ve bir süvari sıfatıyla çarpışmaya devam ediyordu. Etrafını saran çapulcular sürüsünün üzerine saldırdığında, onlar, aslan saldıran bir insan yığını gibi dağılıyorlardı. Sonunda Şimr: "Analarınız sizi kaybetsin! Ne bekliyorsunuz?" diye bağırdı. Bunun üzerine Zur'a Temimi Hz. Hüseyin (r.a)'in üzerine saldırdı. Kürek kemiğine bir darbe vurdu. Hz. Hüseyin (r.a) de onun omuzuna bir darbe indirdi ve onu yere düşürdü. Bunun ardından Sinan en-Nehai saldırıya geçti. Kaburgalarına ve göğsüne bir darbe indirdi. Bunun üzerine Hz. Hüseyin (r.a) yere düştü. Sinan da Hz. Hüseyin (r.a)'in kafasını koparmak için bineğinden aşağı indi. Bu arada Havli el-Ashabi de bineğinden indi ve Hz. Hüseyin (r.a)'in kafasını o kopardı. Sonra onu alıp Ubeydullah bin Ziyad'a götürdü. Ancak Ubeydullah ona herhangi bir ödül vermedi."

Ravi diyor ki:

"Hz. Hüseyin (r.a)'in üzerinde otuzüç yara tesbit edildi.Ömer bin Sa'd'ın ordusundan da seksensekiz kişi öldürüldü.

Hz. Hüseyin (r.a)'in ehl-i beytinden, yani aile çevresinden sağ kalanlar yalnızca şunlar olmuşlardı: Küçük oğlu Ali, Hz. Hüseyin (r.a)'in soyundan gelen Huseyniler bunun nesebinden gelenlerdi. Küçük Ali, bu çatışmalar sırasında hasta idi ve bu yüzden çarpışmaya katılamamıştı. Hz.Hasan (r.a)'ın oğlu Hasan ile onun kardeşi Amr da sağ kalanlar arasındaydılar. Hasan'ın çocukları olmuş, ama Amr'ın çocukları olmamış ve nesli devam etmemiştir. Kasım bin Abdullah bin Ca'fer Muhammed bin Akıyl. Bunlar ve Hz. Ali (r.a)'nin kızları Zeyneb (r.a) ile Fatıma (r.a); Hz. Hüseyin (r.a)'in kızları Fatıma (r.a) ile Sukeyne (r.a), yine Sukeyne'nin annesi olan hanımı Rebab el-Kelbiyye, Hz. Hasan (r.a)'ın oğlu Muhamed'in annesini ve Hz.Hüseyin (r.a)'e ait köleler ile cariyele-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ri esir edilerek götürülmüştür."

Ravi anlatmaya şöyle devam ediyor:

Hz. Hüseyin (r.a)'in eşyaları alındı. Bir adam Hz. Hüseyin (r.a)'in kızı Fatıma (r.a)'nın süslerini aldı ve ağlamaya başladı. Fatıma: "Niye ağlıyorsun?" diye sordu. Adam: "Allah Resulü (a.s)'nün kızının eşyasını yağmalarız da ağlamaz mıyız?" dedi. Bunun üzerine Fatıma: "Öyleyse bırak," dedi. Adam: "Benden başka birisi alır, diye korkuyorum" dedi.

Ömer bin Sa'd öne geçerek şöyle demiştir:

"Şu andaki dönüşüm kadar, hiç bir kimse evine kederli olarak dönmemiştir. Ziyad'ın oğluna itaat ederek, Allah'a isyan ettim. Akrabalık hakkını gözetmedim." Bir müjdeci Yezid'in yanına gitti. Adam haberi Yezid'e ulaştırınca, Yezid'in gözlerinden yaş aktı ve: "Ben Hz. Hüseyin (r.a)'i öldürmeden, gerçekleşecek bir itaatinize de razı olurdum" dedi. Sukeyne de: "Ey Yezid, Allah Resulü (a.s)'nün kızları esir midirler?" diye sordu. Yezid de:

"Ey kardeşim kızı, bu olay senden daha çok bana ağır gelmektedir. Yemin ediyorum, eğer Ziyad'ın oğlu ile Hz. Hüseyin (r.a)'in arasında bir yakınlık olsaydı, kesinlikle onun üzerine yürümezdi. Ama ben, onunla Sükeyne'nin arasını ayırdım. Allah Hz. Hüseyin (r.a)'e rahmet eylesin. Ziyad'ın oğlu ona karşı hareketinde acele etti. Vallahi ben onunla birlikte olsaydım ve Hz. Hüseyin (r.a)'den ölümü ancak, kendi ömrümün bir kısmını eksiltmek suretiyle uzaklaştırabilseydim, yine de onun kurtulmasını arzulardım. Onun bana barış yapılmış olarak getirilmesini arzulardım" şeklinde cevap verdi.

Yezid daha sonra Hz. Hüseyin (r.a)'in oğlu Ali'nin yanına gitti ve: "Baban bana karşı akrabalık hakkını gözetmedi. Benim yönetimime karşı durdu" dedi. O sırada bir adam: "Bunların esirleri bize helaldir (yani kendilerine köle ve cariye muamelesi yapabiliriz)" dedi. Ali: "Sen dinimizden çıktın. Söylediğine gelince, onda da yalan söyledin," dedi. Yezid suskun bir şekilde başını öne eğdi. Sonra getirilen kadınların, kendi kadınlarının arasına gönderilmesini emretti. Ebu Sufyan ailesinin kadınlarına da Hz. Hüseyin (r.a) için üç gün matem tutmaları için emir verdi."

Ravi olayın devamında şöyle anlatıyor:

"Yezid'in hanımı olan Abdullah bin Amir'in kızı Ümmü Gülsüm ağladı. Yezid ona: "Kureyş ailesinin büyüğü ve seyyidi olan bir kişi için hıçkırıklarla ağlamak Ümmü Gülsüm'ün hakkıdır" dedi."

Ahmed bin Cenab Mesisi'nin, Halid bin Yezid Kasri'den, onun da Ammar Duhni'den rivayet ettiğine göre, Ammar Duhni şöyle demiştir:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Ebu Ca'fer el-Bakır'a: "Bize Hz. Hüseyin (r.a)'in öldürülmesi olayını anlat" dedim. Şöyle anlattı:

"Muaviye öldü. Bundan sonra Medine valisi Velid bin Utbe, Hz. Hüseyin (r.a)'e bey'at etmek için bir adam gönderdi. Hz. Hüseyin (r.a) bu işi geciktirdi. Velid biraz yumuşak davrandı. Hz. Hüseyin (r.a) tekrar geciktirdi. Sonra Mekke'ye geçti. Orada kendisine Kûfe halkının elçileri geldiler. Kûfe halkının başında da Nu'man bin Beşir bulunuyordu. Hz. Hüseyin (r.a) amcasının oğlu Müslim bin Akiyl'i: "Git ne yazdıklarını bir tahkik et" diyerek gönderdi. Müslim, yanına iki rehber alarak yola çıktı. Bunlar çölde şiddetli bir şekilde susadılar. Rehberlerin birisi susuzluktan öldü. Müslim, kendisini mazur görmesi için Hz. Hüseyin (r.a)'e yazı yazdı. Hz. Hüseyin (r.a): "Kûfe'ye kadar devam et" diye cevap verdi. Müslim, bu talebi kabul etmedi. Hz. Hüseyin (r.a) de yoluna devam etti. Bir böğürtlen ağacının altına konakladı.Kûfeliler, gizli gizli yanına gelmeye başladılar. Bu şekilde onikibin kişiden bey'at aldı. Ubeydullah bin Müslim harekete geçerek, Nu'man'a:

"Sen zayıfsın, bu işi beceremiyorusun" dedi. Nu'man da:

"Allah'a karşı gelmede zayıf olmam, benim için kuvvetli olmamdan daha hayırlıdır. Ben Allah'ın koymuş olduğu perdeyi açamam" diye cevap verdi. Bu görüşünü de Yezid'e yazı ile bildirdi. Yezid, Ubeydullah bin Ziyad'a kızgındı. Sonra ona kendisinden memnun olduğuna ve kendisine Basra valiliğinin yanısıra, Kûfe valiliğini de verdiğini yazı ile bildirdi. Aynı şekilde yazısında Müslim'i de öldürmesini istedi. Bu yazı üzerine Ubeydullah, Basra'nın ileri gelenlerini toplayıp, kendisi de tanınmayacak bir şekilde giyinerek Kûfe'ye geçti. Her ne zaman bir topluluğun yanından geçip selam verse, meclistekiler: "Ve ayek's-Selam, ey Allah Resulünün oğlu," diyorlardı. Yani onu Hz. Hüseyin (r.a) sanıyorlardı. Daha sonra saraya yerleşti. Burada bir azatlı kölesini çağırdı. Ona üçbin dirhem verdi ve:

"Git, Kûfe halkından bey'at alanın kim olduğunu araştır. "Ben yabancı biriyim. Bu malı, ona bir destek olsun diye getirdim" de" diye söyledi. Adam çıktı. Sinsi yollarla, bey'at olayını organize eden yaşlı bir adamın yanına vardı. Bu yaşlı adam, onu Müslim'in yanına soktu. O da, elindeki dirhemleri Müslim'e vererek kendisi de bey'at etti. Sonra geri dönüp durumu Ubeydullah'a bildirdi.

Müslim daha sonra Hani bin Urve el-Muradi'nin evine geçti. Ubeydullah: "Hani'nin neyi var, bizim yanımıza neden gelmedi?" diye sordu. Bu söz üzerine Muhammed bin el-Eş'as ve daha başkaları Hani'nin yanına gelerek: "Emir seni soruyor" dediler. O da, onlarla birlikte yola çıkarak Ubeydullah'ın yanına gitti. Vardığında Kadı Şureyh de yanındaydı. Ubeydullah:

"Ayakları perişan olmuş birini sana getirdi."Ölü veya helak olmuş bir

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

halde"' dedi. Hani, selam verince: "Ey Hani, Müslim nerede?" diye sordu. Hani: "Bilmiyorum" dedi. Bunun üzerine sözkonusu dirhemleri götüren adam yanlarına çıktı. Hani bu adamı görünce, birden şaşırdı ve: "Ey emir, onu evime davet ettim. Sonra da kendini eve attı, öyle kaldı" diye söyledi. Ubeydullah: "Onu bana getir" dedi. Hani de: "Vallahi, eğer ayaklarımın altında olsaydı, a-yaklarımı onun üzerinden kaldırmazdım" dedi. Bunun üzerine Ubeydullah ona bir değnekle vurdu, başını yardı, Hani de oradaki bir koruma görevlisinin kılıcını kapmak istedi, ama görevli buna engel oldu. Ubeydullah bunun üzerine: "Senin kanın helal oldu" diyerek Hani'yi hapse attı. Bu olay, Hani'nin kabilesi olan Mezhac kabilesine ulaştı. Çok sürmeden kabileden halk sarayın önünde toplandı. Bu gelişmeler Müslim'e de ulaştı. Bunun üzerine kendi özel parolası ile halka seslenmeye başladı ve bu seslenme üzerine, etrafına kırkbin kişi top-landı. Bunlara cübbelerini giydirterek saraya doğru yürümeye başladı. Ubey-dullah, Kûfe'nin ileri gelenlerine adamlar göndererek onları yanına topladı. Onlara emirler verdi. Bu kişiler saraydan çıkıp kendi kabilelerinin başlarına geçtiler ve onlarla konuşmaya, Müslim'in etrafına toplananlar, birer birer dağılmaya başladılar. Sonunda Müslim'in yanında, beşyüz kişi kaldı. Bu arada Hz. Hüseyin (r.a)'e, acele etmesi için yazı yazmıştı. Gece olunca etrafındaki beşyüz kişi de gitti ve Müslim yalnız başına kaldı. Bu şekilde yollarda dolaşıyordu. Sonra bir eve geldi. Yanına bir kadın çıktı. Kadına: "bana su ver" dedi. Kadın su verdi, sonra içeri girdi. Allah'ın dilediği kadar bir süre içeride bekledikten sonra, tekrar dışarı çıktı. Kadın aynı adamı tekrar kapıda görünce:

"Ey filanca, senin burada oturman şüpheye sebep oluyor. Buradan kalk dedi. Kadına: "Ben Müslim bin Akiyl'im senin evinde sığınacak bir yer yok mu-dur?" diye sordu. Kadın: "Evet, var" dedi ve onu içeri aldı. Bu kadının oğlu da Muhammed bin Eş'as'ın azatlısı idi. Bu oğlu çıkıp durumu sahibine bildirdi. Ubeydullah, durumu öğrenince, Müslim'e tutuklamaları için muhafızlar gönderdi. Müslim dışarı çıktı, kılıcını çekti ve çarpışmya başladı. İbni Eş'as, kendisine eman verdi. O da kendini teslim etti. Daha sonra Muhammed bin Eş'as, Müslim'i Ubeydullah'a götürdü. Ubeydullah, Müslim'im boynunu vurdu ve cesedini de insanların arasına attı. Daha sonra Hani'yi de öldürdü."

Ravi devam ederek şöyle anlatır:

"Hz. Hüseyin (r.a) bu arada Müslim'in yazısına göre ilerlemeye başladı. Kadisiye'ye bir saatlık bir yol kaldığında, bir adam önüne çıktı. Bu adam Hz. Hüseyin (r.a)'e: "Geri dön. Benim geldiğim yerlerde senin için hayır yoktur. Gitmen senin açından iyi sonuçlar doğurmaz." dedi. Hz. Hüseyin (r.a) geriye dönmeyi düşündü. Müslim'in kardeşleri: "Vallahi, intikam almadan, yahut öldürülmeden geri dönmeyiz," dediler. Hz. Hüseyin (r.a) de: "Sizden sonra (ya-ni sizin öldürülmenizden sonra) yaşamakta bir hayır olmaz" dedi ve ilerledi. U-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

beydullah'ın atlıları onların önüne çıktı. Hz. Hüseyin (r.a) de Kerbela'ya yerleşti. Sadece bir yönden çarpışma durumunda olmak için sırtını da bir tepeye dayadı. Beraberinde kırkbeş atlı ile yaklaşık yüz yaya bulunuyordu.

Ömer bin Sa'd bin Ebi Vakkas geldi. Ubeydullah onu, askerin başına geçirmişti.O daha önce Ubeydullah'tan kendisini bu görevden almasını istemiş, ama Ubeydullah kabul etmemişti. Hz. Hüseyin (r.a.) şöyle bir teklifte bulundu: "Şu üç şeyden birini seçin. Ya beni bırakın, sınır noktalarına gideyim. Ya Yezid'in yanına gideyim, ya da Medine'ye geri döneyim". Ömer bu teklifi kabul etti teklifle ilgili olarak Ubeydullah'a yazı yazdı. Ubeydullah da ona: "Hayır. Elini, elimin üstüne koymadıkça (bana bey'at etmedikçe) ona kolaylık gösterilmeyecektir" diye yazdı. Hz. Hüseyin (r.a.) de: "Hayır, vallahi (onun isteğini kabul etmiyorum)" dedi ve çarpışmaya başladı. Arkadaşları öldürüldüler. Öldürülenlerden yirmi civarındaki genç, kendi aile çevresinden (ehl-i beytinden) idi."

Ravi şöyle anlatıyor:

"Bir ok gelerek Hz. Hüseyin (r.a.)'in küçük oğluna isabet etti. Hz. Hüseyin (r.a.) bir yandan onun kanını silerken, bir yandan şöyle diyordu:

"Ey Allah'ım, bizimle kavmimiz arasında hükmü sen ver. Bize yardım etmek üzere yanlarına çağırdılar, sonra da bizi öldürüyorlar." Daha sonra öldürülünceye kadar çarpışmaya devam etti. Onu Mezhac kabilesine mensup bir adam öldürdü ve başını kesti. Sonra başını Ubeydullah'a götürdü ve şöyle söyledi:

"Benim atlılarımı altın ve gümüşle ödüllendir,

Ben gizli sultanı öldürdüm."

İnsanların içinde anne ve babası en üstün olanı öldürdüm."

Ravilerin büyük çoğunluğu, Hz. Hüseyin (r.a.)'in hicri 61 yılının aşura gününde, yani muharrem ayının onuncu gününde öldürüldüğünü bildirmişlerdir. Bazı raviler, buna ilaveten ölüm gününün cumartesi olduğunu belirtmişlerdir. Cuma günü öldürüldüğü de söylenmiştir. Bazı rivayetlerde de pazartesi günü öldürüldüğü ifade edilmiştir.

Doğumu ise hicri 4. yılın şaban ayında olmuştur.

Abdulhamid bin Behram ile sika olan bir başka kişi Şerh bin Havşeb'in, şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Hz. Hüseyin (r.a)'in vefatı haberi, kendisine geldiği sırada Hz. Peygamber (a.s)'in hanımı Ümmü Seleme (r.a)'nin yanında idim. Şöyle söyledi:

"Bunu yaptılar öyle mi?" Allah evlerine ve kabirlerine ateş doldursun." Bundan sonra baygınlık geçirdi ve biz de kalktık."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Reyya'nın rivayet ettiğine göre, Hz. Hüseyin (r.a)'in başı, Süleyman'ın devlet yönetimini almasına kadar silah depolarında bekledi. Süleyman adam gönderdi. Kafa kendisine getirildi. Beyaz bir kemik haline gelmişti. Onu bir tabut içine koydu. Koku sürdü. Kefenledi ve sonra müslümanların kabristanına gömdü. Daha sonra Abbasiler devlet yönetimini ele geçirdiklerinde, bu kafanın gömüldüğü yeri sordular. Orayı eştiler ve kafayı oradan aldılar. Daha sonra bu kafa hakkında, nasıl bir davranışta bulunduklarını Allah bilir.

Ravi Reyya, olayın kalan bölümünü de anlatmıştır. Bu olayla ilgili rivayetin, senedi sağlam, yani kavidir.

Hz. Hüseyin (r.a)'le birlikte öldürülenlerin bazıları şunlardır: Dört kardeşi: Ca'fer, Atik, Muhammed (1) ve Büyük Abbas. Büyük oğlu Ali, yine oğlu Abdullah... Oğlu Ali Zeynel Abidin hasta idi ve bundan dolayı kurtulmuştu. Yezid, ona çok iyilikte bulunur ve her bakımdan kendisini gözetirdi.

Hz. Hüseyin (r.a) ile birlikte öldürülenler arasında kardeşinin oğlu Kasım bin Hasan, Müslim bin Akıl bin Ebi Talib'in oğulları; Abdullah ve Abdurrahman ve Abdullah bin Ca'fer bin Ebi Talib'in oğulları; Muhammed ile Avn da bulunuyordu.

Hz. Hüseyin (r.a)'in oğulları: Babası ile birlikte öldürülmüş olan Büyük Ali, Ali Zeynel Abidin, Ca'fer ve Abdullah'tır. Ali Zeynel Abidin'in zürriyeti oldukça yayılmıştır. Son iki oğlunun ise nesli devam etmemiştir.

Zeynel Abidin'in Hasan ve Hüseyin adlı oğulları oldu, bunlar küçük yaşta öldüler. Bunlardan başka Muhammed el-Bakır, Abdullah, Zeyd, Ömer, Ali, Muhammed el-Evsta, Abdurrahman, Küçük Hüseyin ve Kasım adlı oğulları oldu. Bunlardan Muhammed el-Evsat ile Kasım'ın nesli devem etmemiştir.

١٣٤٣ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ شَيْبَانَ أَبِي الْحَوْرَاءِ قَالَ: قُلْتُ لِلْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِمَا السَّلاَمُ: مَا تَعْقِلُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ؟ قَالَ صَعِدْتُ عَرَفَةَ فَأَخَذْتُ تَمْرَةً فَسَلَكْتُهَا فِي فِيَّ قَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «أَلْقِهَا فَإِنَّا لاَتَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ».

1343- Ahmed, Rebi'a bin Şeyban Ebu'l-Havra (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Hüseyin bin Ali (r.a)'ye: "Resulullah (a.s)'dan hatırladığın ne var?"

1343- Ahmed, Müsned (1/201) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (3/90)'de: "Bunu, Ahmed rivayet etmiştir. Ravileri sikadır" demiştir.

1) Bu Muhammed, Muhammed bin el-Hanefiyye değildir. Başka bir Muhammed'dir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

diye sordum. Şöyle cevap verdi:

"Arafat'a çıktım. Orada bir hurma tanesi aldım ve onu ağzıma koydum. Peygamber (a.s): "Onu at, bize zekat malı helal olmaz" diye buyurdu."

١٣٤٤ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ أَنَّهُمْ خَرَجُوا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِلَى طَعَامٍ دُعُوا لَهُ. فَإِذَا حُسَيْنٌ يَلْعَبُ فِي السِّكَّةِ. قَالَ: فَتَقَدَّمَ النَّبِيُّ ﷺ أَمَامَ الْقَوْمِ، وَبَسَطَ يَدَيْهِ، فَجَعَلَ الْغُلَامُ يَفِرُّ هٰهُنَا وَهٰهُنَا، وَيُضَاحِكُهُ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى أَخَذَهُ، فَجَعَلَ إِحْدَى يَدَيْهِ تَحْتَ ذِقْنِهِ، وَالْأُخْرَى فِي فَأْسِ رَأْسِهِ فَقَبَّلَهُ. وَقَالَ: «حُسَيْنٌ مِنِّي، وَأَنَا مِنْ حُسَيْنٍ، أَحَبَّ اللّٰهُ مَنْ أَحَبَّ حُسَيْنًا. حُسَيْنٌ سِبْطٌ مِنَ الْأَسْبَاطِ».

1344- İbni Mace, Ya'la bin Murre (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) ile birlikte davet edildikleri bir yemeğe gitmiştik. Bir ara Hz.Hüseyin (r.a) sabanla oynamaya başladı. Peygamber (a.s) oradakilerin önüne geçerek elini yere serdi. Çocuk oraya buraya kaçmaya başladı. Hz. Peygamber (a.s) de onunla oynaşıyordu. Sonunda Hz. Peygamber (a.s) çocuğu tuttu. Bir elini çenesinin altına, bir elini de ensesinin yukarısına koydu. Onu öptü ve: "Hüseyin bendendir. Ben de Hüseyin'denim. Kim Hüseyin'i severse, Allah da onu sever. Hüseyin nesillerden bir nesildir" diye buyurdu."

١٣٤٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي رَجَاءِ الْعُطَارِدِيِّ قَالَ: لَاتَسُبُّوا عَلِيًّا وَلَا أَحَدًا مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ فَإِنَّ جَارًا لَنَا مِنْ بَلْهَجِيمَ قَالَ: أَلَمْ تَرَوْا إِلَى هٰذَا الْفَاسِقِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ قَتَلَهُ اللّٰهُ. فَرَمَاهُ اللّٰهُ بِكَوْكَبَيْنِ فِي عَيْنَيْهِ فَطَمَسَ اللّٰهُ بَصَرَهُ.

1345- Taberani, Ebu Reca el-Atarudi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a)'ye veya ehl-i beytten herhangi bir kimseye sövmeyiniz. Bizim Belhecim'den bir komşumuz:

"Şu, Allah'ın canını alasıca fasık, Hz. Hüseyin (r.a) bin Ali'yi görmüyor mu-

---

1344- İbni Mace (1/51) Mukaddime:11. Resulullah (a.s)'ın ashabının faziletleri ile ilgili bab. Hz. Ali bin Ebi talib (r.a)'in iki oğlu Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in faziletleri babı.

1345- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (1/196)'de: rivayet etmekte ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sunuz" diye söyledi. Allahu Teala gözlerine ağ düşürdü sonra da tamamen kör oldu."

١٣٤٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ مُنْذِرٍ الثَّوْرِيِّ قَالَ: كُنَّا إِذَا ذَكَرْنَا حُسَيْنًا وَمَنْ قُتِلَ مَعَهُ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَنَفِيَّةِ: قُتِلَ مَعَهُ سَبْعَةَ عَشَرَ كُلُّهُمْ ارْتَكَضَ فِي رَحِمٍ فَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَعَنْهُمْ.

1346- Taberani, Munzir es-Sevri (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Hüseyin (r.a)'i ve onunla birlikte öldürülenleri, her ne zaman ansak, Muhammed bin el-Hanefiyye şöyle söylerdi:

"Onunla birlikte hepsi Hz. Fatıma (r.a)'nın soyundan olan onyedi kişi öldürülmüştür."

١٣٤٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ اللَّيْثِ يَعْنِي ابْنَ سَعْدٍ قَالَ أَبَى الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ أَنْ يَسْتَأْسِرَ فَقَاتَلُوهُ فَقَتَلُوهُ وَقَتَلُوا ابْنَيْهِ وَأَصْحَابَهُ الَّذِينَ قَاتَلُوا مَعَهُ بِمَكَانٍ يُقَالُ لَهُ: الطَّفُّ، وَانْطُلِقَ بِعَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ وَفَاطِمَةَ بِنْتِ حُسَيْنٍ وَسُكَيْنَةَ بِنْتُ حُسَيْنٍ إِلَى عُبَيْدِاللَّهِ بْنِ زِيَادٍ وَعَلِيٌّ يَوْمَئِذٍ غُلَامٌ قَدْ بَلَغَ فَبَعَثَ بِهِمْ إِلَى يَزِيدَ بْنِ مُعَاوِيَةَ فَأَمَرَ بِسَكِينَةَ فَجَعَلَهَا خَلْفَ سَرِيرِهِ لِئَلَّا تَرَى رَأْسَ أَبِيهَا وَذَوِي قَرَابَتِهَا، وَعَلِيُّ بْنُ حُسَيْنٍ فِي غُلٍّ فَوَضَعَ رَأْسَهُ فَضَرَبَ عَلَى ثَنِيَّتَيِ الْحُسَيْنِ فَقَالَ:

نُفَلِّقُ هَامًا مِنْ رِجَالٍ أَحِبَّةٍ ... إِلَيْنَا وَهُمْ كَانُوا أَعَقَّ وَأَظْلَمَا

فَقَالَ عَلِيُّ بْنُ حُسَيْنٍ: ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا، إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ فَثَقُلَ عَلَى يَزِيدَ أَنْ يَتَمَثَّلَ بِبَيْتِ شِعْرٍ وَتَلَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَقَالَ يَزِيدُ: بَلْ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ، فَقَالَ عَلِيٌّ ايمَا وَاللَّهِ لَوْ رَآنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَغْلُولِينَ

1346- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/198)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani iki ayrı senetle rivayet etmiştir. Bu senetlerden birinde geçen raviler, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

لأَحَبَّ أَنْ يُخَلِّيَنَا مِنَ الْغُلِّ. فَقَالَ: صَدَقْتَ، فَخَلَّوْهُمْ مِنَ الْغُلِّ، فَقَالَ: وَلَوْ وَقَفْنَا بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى بُعْدٍ لأَحَبَّ أَنْ يُقَرِّبَنَا. قَالَ: صَدَقْتَ، فَقَرِّبُوهُمْ. فَجَعَلَتْ فَاطِمَةُ وَسُكَيْنَةُ يَتَطَاوَلاَنِ لِتَرَيَا رَأْسَ أَبِيهِمَا، وَجَعَلَ يَزِيدُ يَتَطَاوَلُ فِي مَجْلِسِهِ لِيَسْتُرَ رَأْسَهُ، ثُمَّ أَمَرَ بِهِمْ فَجُهِّزُوا وَأُصْلِحَ إِلَيْهِمْ وَأُخْرِجُوا إِلَى الْمَدِينَةِ.

1347- Taberani, İbnu Sa'd (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Hüseyin (r.a) esir olmayı kabul etmedi. Bu yüzden onunla çarpıştılar ve onu öldürdüler. Yanıbaşında, onunla birlikte çarpışan arkadaşlarını ve iki oğlunu da et-Taff denilen yerde öldürdüler. Ali bin Hüseyin, Fatıma bintu Hüseyin ve Sukeyne bintu Hüseyin tutularak Ubeydullah bin Ziyad'a götürüldü. Ali o sıralarda yeni büluğ çağına erişmiş bir delikanlıydı. Ubeydullah bunları Yezid bin Muaviye'ye gönderdi. Sukeyne'nin, babasının ve akrabalarının başını görmemesi için onu kendi tahtının arkasına konulmasını emretti. Ali bin Hüseyin'in de elleri bağlandı. Hz. Hüseyin (r.a)'in başı getirildi. Yezid, Hz. Hüseyin (r.a)'in ön dişlerine vurdu ve şöyle söyledi:

"Sevgili adamlardan bir başı dağıtıyoruz (parçalıyoruz)"

Onlar ise daha çok zorluk çıkarmakta idiler ve daha zalim idiler. Bunun üzerine Ali bin Hüseyin şu ayeti kerimeyi okudu:

"Gerek yerde ve gerekse nefislerinizde meydana gelen hiçbir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce bir kitapta (yazılmış, ezeli bilgilerimizde tesbit edilmiş) olmasın. Doğrusu bu, Allah'a kolaydır." Kendisinin bir şiir beyti okumasının ardından, Ali bin Hüseyin'in ayeti-i kerime okuması, Yezid'e ağır geldi. Bunun üzerine Yezid:

"Aksine sizin yaptıklarınızdan dolayı bunlar başınıza geliyor. Çoğusunu ise affediyor" dedi. Ali bin Hüseyin de:

"Vallahi, eğer ki, Allah Resulü (a.s) bizim böyle ellerimizin bağlanmış olduğunu görseydi, muhakkak bağlarımızı çözmeyi isterdi" dedi. Yezid: "Doğru söyledin," dedi ve bağlarını çözdüler. Daha sonra Ali bin Hüseyin:

"Eğer ki, biz Allah Resulü (a.s)'nden uzak bir yerde durmuş olsaydık, bizi kendisine yaklaştırmak isterdi." dedi. Yezid: "Doğru söyledin" dedi ve onları yakına götürdüler. Fatıma ile Sukeyne bu arada babalarının başlarını görmek

---

1347- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/195)'de rivayet etmekte ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri de sikadır" diye söylemektedir.

için o tarafa doğru başlarını uzatmaya başladılar. Yezid ise Hz. Hüseyin (r.a)'in başının önünü kapatmak için bir yere doğru uzanıp duruyordu. Daha sonra Yezid, tutulup getirilenlerin yol hazırlıklarının yapılması için emir verdi. Gerekli hazırlıklar yapıldı, durumları iyileştirildi ve Medine'ye doğru yola çıkarıldılar."

١٣٤٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: تُوُفِّيَ مُعَاوِيَةُ فِي رَجَبَ لأَرْبَعِ لَيَالٍ خَلَوْنَ مِنْهُ، وَاسْتُخْلِفَ يَزِيدُ سَنَةَ سِتِّينَ وَفِي سَنَةِ إِحْدَى وَسِتِّينَ قُتِلَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ وَأَصْحَابُهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ لِعَشْرِ لَيَالٍ خَلَوْنَ مِنَ الْمُحَرَّمِ يَوْمَ عَاشُورَاءَ. وَقُتِلَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَأُمُّهُ أُمُّ الْبَنِينَ عَامِرِيَّةٌ، وَجَعْفَرُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَعَبْدُاللَّهِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَعُثْمَانُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَأُمُّهُ لَيْلَى بِنْتُ مَسْعُودٍ نَهْشَلِيَّةٌ؛ وَعَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ الأَكْبَرُ وَأُمُّهُ لَيْلَى ثَقَفِيَّةٌ وَعَبْدُاللَّهِ بْنُ الْحُسَيْنِ وَأُمُّهُ الرَّبَابُ بِنْتُ مُرَيٍّ كَلْبِيَّةٌ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحُسَيْنِ لأُمِّ وَلَدٍ، وَالْقَاسِمُ بْنُ الْحُسَيْنِ لأُمِّ وَلَدٍ، وَعَوْنُ بْنُ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَجَعْفَرُ بْنُ عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَمُسْلِمُ بْنُ عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَسُلَيْمَانُ مَوْلَى الْحُسَيْنِ، وَقُتِلَ الْحُسَيْنُ وَهُوَ ابْنُ ثَمَانٍ وَخَمْسِينَ سَنَةً رُضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ.

1348- Taberani, el-Leys bin Sa'd (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Muaviye, hicri 60 yılının receb ayının çıkmasına dört gün kala vefat etti ve arkasından Yezid'i halife olarak tayin etti. Hicri 61 yılının muharrem ayının on günü geçtikten sonra, Aşure gününde de Hz. Hüseyin (r.a) ile arkadaşları öldürüldüler. Bu olayda, Abbas bin Ali bin Ebi Talib, annesi Ümmü'l-Benin Amiriyye, Ca'fer bin Ali bin Ebi Talib, Abdullah bin Ali bin Ebi Talib, Osman bin Ali bin Ebi Talib, Ebu Bekir bin Ali bin Ebi talib, annesi Leyla bintu Mes'ud Nehşeliye, Ali bin Hüseyin bin Ebi Talib el-Ekber, annesi Leyla Sakefiyye, Abdullah bin Hüseyin, annesi er-Rebab bintu Murey Kelbiyye, Ümmü Veled'den olma Ebu Bekir bin Hüseyin, yine Ümmü'l-Veled'den olma Kasım bin Hüseyin, Avn

---

1348- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/197)'de rivayet etmekte ve: "Bunu Taberani rivayet etmiştir. Söyleyene kadar olan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir." demektedir.

bin Abdullah bin Ca'fer bin Ebi Talib, Muhammed bin Ca'fer bin Ebi Talib, Ca'fer bin Akil bin Ebi Talib, Müslim bin Akil bin Ebi Talib ve Hz. Hüseyin (r.a)'in azatlısı Süleyman da öldürülmüşlerdir. Hz.Hüseyin (r.a) öldürüldüğünde, ellisekiz yaşındaydı. Allah hepsinden razı olsun.."

١٣٤٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ دُوَيْدٍ الْجَعْفِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: لَمَّا قُتِلَ الْحُسَيْنُ انْتُهِبَتْ جَزُورٌ مِنْ عَسْكَرِهِ فَلَمَّا طُبِخَتْ إِذَا هِيَ دَمٌ.

1349- Taberani, Duveyd el-Ca'fi (r.a)'den, o da babasından şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz.Hüseyin (r.a) öldürülünce, askerlerinin üzerinden havuçlar yağmalandı. Pişirilince kan olduğu anlaşıldı."

١٣٥٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَمْرِو بْنِ بَعْجَةَ قَالَ: أَوَّلُ ذُلٍّ دَخَلَ عَلَى الْعَرَبِ قَتْلُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ وَادِّعَاءُ زِيَادٍ.

1350- Taberani, Amr bin Ba'ce (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Araplara dokunan ilk zillet, Hz. Hüseyin (r.a)'in öldürülmesi ve Ziyad'ın iddiasıdır. (Yani Ziyad bin Ebih'in Ebu Süfyan'a nisbet edilmesidir)"

١٣٥١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: اسْتَأْذَنَنِي حُسَيْنٌ فِي الْخُرُوجِ، فَقَالَ: (أَيِ ابْنُ عَبَّاسٍ) لَوْلاَ أَنْ يُزْرِيَ ذٰلِكَ بِي أَوْ بِكَ لَشَبَكْتُ بِيَدِي فِي رَأْسِكَ، فَكَانَ الَّذِي رَدَّ عَلَيَّ أَنْ قَالَ: لأَنْ أُقْتَلَ بِمَكَانِ كَذَا وَكَذَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يُسْتَحَلَّ بِي حَرَمُ اللَّهِ وَرَسُولِهِ قَالَ: فَذٰلِكَ الَّذِي سَلَّى بِنَفْسِي عَنْهُ.

1351- Taberani, İbni Abbas (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

1349- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/196)'de rivayet etmekte ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri sikadır" demektedir.

1350- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/196)'de rivayet etmekte ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri de sikadır" diye söylemektedir.

1351- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/192)'de rivayet etmekte ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" diye söylemektedir.

"Hz. Hüseyin (r.a) benden çıkış için izin istedi. "Eğer bu hareket, benim ve senin kınanmana sebep olmasaydı, ellerimi senin başına dolardım," dedim. Bana verdiği cevap şu oldu:

"Şöyle şöyle yerde öldürülmem, senin için; benim yüzümden Allah'ın ve Resulü (a.s)'nün haram beldesinin ihlal edilmesinden daha sevimlidir."

Yani mutlak surette, beni öldürmeye karar verdiler ise, Allah'ın ve Resulü (a.s)'nün haram beldesi olan Mekke ve Medine'de de bulup öldürebilirler. Böyle yapmalarına sebep olmaktansa, gidip şöyle şöyle yerde öldürülmeyi tercih ederim, demek istemiştir. Nitekim Abdullah bin Zübeyr'i Allah'ın haram beldesi olan Mekke'de öldürmüşlerdir. *"İşte Hz. Hüseyin (r.a) ile ilgili, kalbime teselli veren şey, bu sözüdür."*

١٣٥٢ــ رَوَى الْبَزَّارُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنِ الشَّعْبِي قَالَ: إِنَّمَا أَرَادَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ أَنْ يَخْرُجَ إِلَى أَرْضٍ أَرَادَ أَنْ يَلْقَى ابْنَ عُمَرَ فَسَأَلَ عَنْهُ فَقِيلَ لَهُ: إِنَّهُ فِي أَرْضٍ لَهُ، فَأَتَاهُ لِيُوَدِّعَهُ، فَقَالَ لَهُ: إِنِّي أُرِيدُ الْعِرَاقَ. فَقَالَ: لاَتَفْعَلْ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «خُيِّرْتُ بَيْنَ أَنْ أَكُونَ مَلِكًا نَبِيًّا أَوْ نَبِيًّا عَبْدًا، فَقِيلَ لِي: تَوَاضَعْ، فَاخْتَرْتُ أَنْ أَكُونَ نَبِيًّا عَبْدًا» وَإِنَّكَ بَضْعَةٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلاَ تَخْرُجْ قَالَ: فَأَبَى فَوَدَّعَهُ وَقَالَ: أَسْتَوْدِعُكَ اللَّهَ مِنْ مَقْتُولٍ.

1352- Bezzar ve Taberani, eş-Şa'bi (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Hz. Hüseyin bin Ali (r.a), ibni Ömer'le buluşmak amacıyla bir yere gitmek istedi. Sonra onun nerede olduğunu sordu. "O, kendisine ait arazidedir" denildi. Veda etmek için yanına gitti ve: "Ben Irak yönüne gitmek istiyorum" dedi. Bunun üzerine o:

"Bunu yapma. Resulullah (a.s) "Ben sultan peygamber olmakla, kul peygamber olmak arasında muhayyer kılındım, bana 'tevazu et' denildi. Ben de kul peygamber olmayı tercih ettim" diye buyurdu. Sen de Resulullah (a.s)'tan bir parçasın. Gitme" dedi. Ama Hz. Hüseyin (r.a) onun teklifini kabul etmedi. Orada onunla vedalaştı ve:

"Öldürülmüş biri olarak seni Allah'a emanet ediyorum" dedi."

1352- Keşfu'l-Estar (3/232) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/192)'de: "Bunu, Bezzar ve Taberani el-Evsat'ta rivayet etmiştir. Bezzar'ın rivayetinde geçen raviler sikadır" demektedir.

١٣٥٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ بَكَّارٍ قَالَ: وُلِدَ الْحُسَيْنُ لِخَمْسِ لَيَالٍ خَلَوْنَ مِنْ شَعْبَانَ سَنَةِ أَرْبَعٍ مِنَ الْهِجْرَةِ، وَقُتِلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يَوْمَ عَاشُورَاءَ سَنَةَ إِحْدَى وَسِتِّينَ، قَتَلَهُ سِنَانُ بْنُ أَبِي أَنَسٍ، وَأَجْهَزَ عَلَيْهِ خُولِيُّ بْنُ يَزِيدَ الْأَصْبَحِيُّ مِنْ حِمْيَرَ، وَحَزَّ رَأْسَهُ وَأَتَى بِهِ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ زِيَادٍ فَقَالَ سِنَانُ:

أَوْقِرْ رِكَابِي فِضَّةً وَذَهَبَا ... أَنَا قَتَلْتُ الْمَلِكَ الْمُحَجَّبَا

قَتَلْتُ خَيْرَ النَّاسِ أُمًّا وَأَبًا

1353- Taberani, Zübeyr bin Bekkar (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Hüseyin (r.a) hicri 4. yılın şaban ayının beşinci gecesinden sonra dünyaya geldi ve hicri 61 yılının aşura gününde (yani on muharrem'inde) cuma günü öldürüldü. Onu Sinan bin Ebi Enes öldürdü. Himyer'den olan Havli bin Yezid el-Ashabi de üzerine çökerek kafasını kesti ve sonra Ubeydullah bin Ziyad'a götürdü. Sinan şu beyitleri söyledi:

"Sen benim atlılarımı altın ve gümüş ile ödüllendir.

Ben gizli sultanı öldürdüm,

İnsanlar içinde, anne ve babası en üstün olanı öldürdüm."

١٣٥٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ: رَأَيْتُ فِي النَّوْمِ كَأَنَّ رِجَالاً مِنَ السَّمَاءِ نَزَلُوا مَعَهُمْ حِرَابٌ يَتَتَبَّعُونَ قَتَلَةَ الْحُسَيْنِ فَمَا لَبِثْتُ أَنْ نَزَلَ الْمُخْتَارُ فَقَتَلَهُمْ.

1354- Taberani, Şabi (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Rüyamda, gökten, ellerinde kargılar bulunan bazı adamların indiklerini gördüm. Hz. Hüseyin (r.a)'in katillerini araştırıyorlardı. Bir de baktım, Muhtar indi ve onları öldürdü."

١٣٥٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسًا ذَاتَ

1353- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/194)'de rivayet etmekte ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri sikadır" demektedir.

1354- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/196)'de rivayet etmekte ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. İsnadı hasendir" diye söylemektedir.

يَوْمٍ فِي بَيْتِي قَالَ: لاَيَدْخُلُ عَلَيَّ أَحَدٌ فَانْتَظَرْتُ فَدَخَلَ الْحُسَيْنُ فَسَمِعْتُ نَشِيجَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَبْكِي فَاطَّلَعْتُ فَإِذَا حُسَيْنٌ فِي حِجْرِهِ وَالنَّبِيُّ ﷺ يَمْسَحُ جَبِينَهُ وَهُوَ يَبْكِي، فَقُلْتُ: وَاللَّهِ مَا عَلِمْتُ حِينَ دَخَلَ. فَقَالَ: «إِنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلاَمُ كَانَ مَعَنَا فِي الْبَيْتِ قَالَ أَفَتُحِبُّهُ؟ قُلْتُ: أَمَّا فِي الدُّنْيَا فَنَعَمْ». قَالَ: إِنَّ أُمَّتَكَ سَتَقْتُلُ هٰذَا بِأَرْضٍ يُقَالُ لَهَا: كَرْبَلاَءُ فَتَنَاوَلَ جِبْرِيلُ مِنْ تُرْبَتِهَا فَأَرَاهَا النَّبِيَّ ﷺ فَلَمَّا أُحِيطَ بِحُسَيْنٍ حِينَ قُتِلَ قَالَ: مَا اسْمُ هٰذِهِ الأَرْضِ؟ قَالُوا: كَرْبَلاَءُ. فَقَالَ: صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ كَرْبٌ وَبَلاَءٌ، وَفِي رِوَايَةٍ: صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَرْضُ كَرْبٍ وَبَلاَءٍ.

1355- Taberani, Hz. Ümmü Seleme (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Birgün Resulullah (a.s), benim evimde (odamda) oturuyordu. "yanıma kimse girmesin" diye buyurdu. Bekledim. Hz. Hüseyin (r.a) içeri girdi. Bu arada içeriden Resulullah (a.s)'ın ağlama seslerini duydum. İçeriye doğru baktım. İçeride odasında, Hz. Hüseyin (r.a)'i gördüm. Resulullah (a.s) da onun alnını okşuyor ve ağlıyordu. "Vallahi, ne zaman girdiğinin farkına varmadım" dedim. Bunun üzerine şöyle söyledi:

"Cibril (a.s) içerde bizimle beraberdi. "Sen onu seviyor musun?" diye sordu "dünyada evet" dedim. Bunun üzerine: "Senin ümmetin onu Kerbela adı verilen bir yerde öldürecek" dedi. Cibril (a.s) daha sonra o yerin toprağından bir parça alarak Peygamber (a.s)'e gösterdi.

"Hz. Hüseyin (r.a), öldürülmek üzere kuşatıldığı zaman: "Bu toprağın adı nedir?" diye sordu. "Kerbela" dediler. Bunun üzerine: "Allah ve Resulü doğru söyledi. Kerb ve bela (yani sıkıntı ve imtihan)" dedi."

Bir rivayette de şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Allah Resulü (a.s) doğru söyledi. Kerb ve bela toprağı (yani sıkıntı ve imtihan toprağı)"

١٣٥٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: قَالَ لِي عَبْدُالْمَلِكِ: أَيُّ وَاحِدٍ أَنْتَ

1355- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/189)'de rivayet etmekte ve: "Bunu, Taberani muhtelif senetlerle rivayet etmiştir. Bir tanesinin ravileri sikadır" diye belirtmektedir.

إِنْ أَعْلَمْتَنِي أَيُّ عَلاَمَةٍ كَانَتْ يَوْمَ قَتْلِ الْحُسَيْنِ. فَقَالَ قُلْتُ: لَمْ تُرْفَعْ حَصَاةٌ بِبَيْتِ الْمَقْدِسِ إِلاَّ وُجِدَ تَحْتَهَا دَمٌ عَبِيطٌ، فَقَالَ لِي عَبْدُالْمَلِكِ: إِنِّي وَإِيَّاكَ فِي هٰذَا الْحَدِيثِ لَقَرِينَانِ.

1356- Taberani, Zühri (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Abdulmelik bana: "Hz. Hüseyin (r.a)'in öldürüldüğü gün, nasıl bir alamet ortaya çıktı bana söyleyebilir misin?" diye sordu. Ben de: "Beyti Makdis'te (Kudüs'te) hangi taş kaldırılsa, altından, taze kan aktığı görülmekteydi." dedim. Bunun üzerine Abdulmelik bana:

"Bu sözde sen ve ben aynı düşüncedeyiz" dedi."

١٣٥٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: مَارُفِعَ بِالشَّامِ حَجَرٌ يَوْمَ قَتْلِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ إِلاَّ عَنْ دَمٍ.

1357- Taberani, Zühri (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Hüseyin (r.a)'in öldürüldüğü gün, Şam toprağında hangi taş kaldırılsa, altında kan görülmüştü."

١٣٥٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي نُعْمٍ الْبَجَلِيِّ الْكُوفِيِّ رَحِمَهُ اللّٰهُ قَالَ: كُنْتُ شَاهِدًا لِابْنِ عُمَرَ وَسَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ دَمِ الْبَعُوضِ؟ فَقَالَ: مِمَّنْ أَنْتَ؟ قَالَ: مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ، فَقَالَ: اُنْظُرُوا إِلَى هٰذَا، يَسْأَلُنِي عَنْ دَمِ الْبَعُوضِ، وَقَدْ قَتَلُوا ابْنَ النَّبِيِّ ﷺ، وَسَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «هُمَا رَيْحَانَتَايَ مِنَ الدُّنْيَا».

1358- Buhari, Abdurrahman bin ebi Nu'man el-Beceli el-Kufi (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

1356- Haysemi, Mecma'u'Zevaid (9/196)'de rivayet etmekte ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri sikadır" diye söylemektedir.

1357- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/196)'de rivayet etmekte ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.

1358- Buhari (10/426) 78-Kitabu'l-Edeb. 18-Çocuğa merhamet etme, onu öpme ve kucaklama babı.

"İbni Ömer (r.a)'in yanında bulunuyordum. Bir adam kendisine sinek kanı hakkında soru sordu. İbni Ömer (r.a):

"Sen kimlerdensin?" diye sordu. Adam: "Irak halkındanım" diye cevap verdi. Bunun üzerine şöyle söyledi:

"Şuna bakın. Bana sineklerin kanı hakkında soru soruyor. Oysa Hz. Peygamber (a.s)'in oğlunu öldürdüler ve ben Resulullah (a.s)'ın "Bu ikisi (Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)) benim dünyadaki reyhanelerimdir" diye buyurduğunu duydum."

Bir başka rivayette de şöyle bildirilmektedir:

"Irak halkından bir adam İbni Ömer (r.a)'e, elbiselere bulaşan sinek kanlarının durumunu sordu. Bunun üzerine İbni Ömer (r.a) şöyle söyledi:

"Şuna bakın, Resulullah (a.s)'ın oğlunu öldürdüler, şimdi sineklerin kanı hakkında soru soruyorlar. Oysa ben, Resulullah (a.s)'ın: "Hasan ve Hüseyin, benim dünyadaki reyhanelerimdir" diye buyurduğunu duydum." (1)

١٣٥٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أُتِيَ عُبَيْدُاللَّهِ بْنُ زِيَادٍ بِرَأْسِ الْحُسَيْنِ، فَجُعِلَ فِي طَسْتٍ، فَجَعَلَ يَنْكُتُ، وَقَالَ فِي حُسْنِهِ شَيْئًا، فَقَالَ أَنَسٌ: كَانَ أَشْبَهَهُمْ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَانَ مَخْضُوبًا بِالْوَسْمَةِ.

1359- Buhari, Enes bin Malik (r.a)'ten şöyle rivayet etmiştir:

"Ubeydulah bin Ziyad'a Hz. Hüseyin (r.a)'in kafası getirildi ve bir tepsinin içerisine konuldu. Ubeydullah, elindeki değnekle kafaya dürtmeye başladı. Güzelliği hakkında da bir takım sözler söyledi."

Enes dedi ki: *"(Soyundan gelenler içinde) Resulullah (a.s)'a en çok benzeyen kişi idi. (Öldürüldüğü gün) saçları siyah renkli bir kına ile kınalanmıştı."*

Bir rivayette de Enes bin Malik (r.a)'in şöyle söylediği bildirilmektedir: (2)

"İbni Ziyad'ın yanında idim. Hz. Hüseyin (r.a)'in kafası getirildi. Elindeki

---

1359- Buhari (7/94) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 22-Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in menkıbeleri babı.

1) Tirmizi (5/657) 50-Kitabu'l-Menakıb. 31-Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi ayrıca: "Bu hadis sahihtir" demiştir.

2) Tirmizi (5/659) 50-Kitabu'l-Menakıb. 31-Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi ayrıca: "Bu hadis, hasen, sahih, garibdir" demiştir.

değneği ile burnuna vururken: "Bunun kadar güzel birini görmüş değilim" diye söylenmeye başladı. Ben de: "O (akrabaları içinde) Resulullah (a.s)'a en çok benzeyen kişi idi" diye söyledim"

١٣٦٠ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: لَمَّا جِيءَ بِرَأْسِ عُبَيْدِاللَّهِ بْنِ زِيَادٍ وَأَصْحَابِهِ نُضِدَتْ فِي الْمَسْجِدِ فِي الرَّحْبَةِ، فَانْتَهَيْتُ إِلَيْهِمْ وَهُمْ يَقُولُونَ: قَدْ جَاءَتْ، قَدْ جَاءَتْ، فَإِذَا حَيَّةٌ قَدْ جَاءَتْ تُخَلِّلُ الرُّؤُوسَ، حَتَّى دَخَلَتْ فِي مِنْخَرَيْ عُبَيْدِاللَّهِ بْنِ زِيَادٍ، فَمَكَثَتْ هُنَيْهَةً، ثُمَّ خَرَجَتْ فَذَهَبَتْ حَتَّى تَغَيَّبَتْ، ثُمَّ قَالُوا: قَدْ جَاءَتْ، قَدْ جَاءَتْ، فَفَعَلَتْ ذٰلِكَ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا.

1360- Tirmizi, Umare bin Umeyr (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ubeydullah bin Ziyad ile adamlarının kafaları getirilince, Mescid'de genişçe bir yere üstüste konuldular. Ben yanlarına gittim. Oradakiler: "Geldi, geldi," diye sesleniyorlardı. Bir de baktım, bir yılan gelerek kafaların arasında dolaşmaya başladı. Sonunda Ubeydullah'ın burun deliğine girdi. Bir süre içerde bekledi. Sonra çıkıp gitti ve gözden kayboldu. Sonra orada bulunanlar tekrar: "Geldi, geldi," diye seslendiler. O yılan bu işi iki veya üç kez yaptı."

١٣٦١ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ عَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «حُسَيْنٌ مِنِّي، وَأَنَا مِنْ حُسَيْنٍ، أَحَبَّ اللَّهُ مَنْ أَحَبَّ حُسَيْنًا، حُسَيْنٌ سِبْطٌ مِنَ الْأَسْبَاطِ».

1361- Tirmizi ve İbni Mace, Ya'la bin Murre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Hüseyin bendendir, ben de Hüseyin'denim. Hüseyin'i seveni, Allah da sev-

---

1360- Tirmizi (5/560) 50-Kitabu'l-Menakıb. 31-Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen, sahihtir" demiştir.

1361- Tirmizi (5/658) 50-Kitabu'l-Menakıb. 31-Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis hasendir" demiştir. İbni Mace (1/151) Mukaddime. 11-Resululah (a.s)'ın ashabının faziletleri babı. Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in iki oğlu Hz. Hasan ve Hz.Hüseyin (r.a)in faziletleri kısmı

sin. Hüseyin, nesil boylarından bir boydur."

١٣٦٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمْ يَكُنْ أَحَدٌ أَشْبَهَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ.

1362- Buhari, Enes bin Malik (r.a)'ten şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'a, Hz.Hüseyin bin Ali (r.a)'den daha çok benzeyen kimse yoktu."

Bir rivayette de *"Hz. Hasan (r.a)'dan daha çok benzeyen yoktu"* (1) diye geçmektedir.

١٣٦٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي قَبِيلٍ قَالَ: لَمَّا قُتِلَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ انْكَسَفَتِ الشَّمْسُ كَسْفَةً حَتَّى بَدَتِ الْكَوَاكِبُ نِصْفَ النَّهَارِ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهَا هِيَ.

1363- Taberani, Ebi Kabil (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Hüseyin (r.a) öldürüldüğünde güneş tutuldu. Gündüzün ortasında, yıldızlar ortaya çıktı. Hatta gerçekten gece olduğunu zannettik."

١٣٦٤ــ رَوَى الْبَزَّارُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: لَمَّا أُتِيَ عُبَيْدُاللَّهِ بْنُ زِيَادٍ بِرَأْسِ الْحُسَيْنِ جَعَلَ يَنْكُتُ بِالْقَضِيبِ ثَنَايَاهُ يَقُولُ: لَقَدْ كَانَ (أَحْسَبُهُ قَالَ) جَمِيلاً، فَقُلْتُ:

1362- Buhari (7/95) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 22-Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in menkıbeleri babı.

1363- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/197)'de rivayet etmekte ve: "Bunu Taberani rivayet etmiştir. İsnadı hasendir" diye belirtmektedir.

1) Tirmizi (5/659) 50-Kitabu'l-Menakıb. 31-Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi ayrıca: "Bu hadis hasen, sahihtir" temiştir.

***"Nesil boylarından bir boy" diye tercüme ettiğimiz ibarede geçen Sebt: kelimesi hakkında bir açıklama:** Bu kelime, çocuğun, çocukları hakkında kullanılır. Yani torun derecesindeki soy sop anlamına gelir. Esbatu Beni İsrail; İsrailoğullarının sebtleri diye Ya'kub (a.s)'un oğullarına denilmektedir. Bu oğullarının her birinin soyundan gelen kol, Araplarda, olduğu gibi, bir kabile oluşturmuştur. Hz. Peygamber (a.s) Hz. Hüseyin (r.a)'i, peygamberlerin soyundan gelecek bir nesil kolunu oluşturacak kişi olarak göstermiştir. Yani o, Hz. Yakub (a.s)'un neslinden gelen esbattan bir kişidir.*

وَاللَّهِ لأُسُوءَنَّكَ إِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَلْثُمُ حَيْثُ يَقَعُ قَضِيبُكَ، قَالَ: فَانْقَبَضَ.

1364- Bezzar ve Taberani, Enes (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Ubeydullah bin Ziyad'a Hz. Hüseyin (r.a)'in kafası getilince, değneği ile (Hz. Hüseyin (r.a)'in) dişlerine dokunmaya başladı. Zannediyorum bu sırada: "Güzel" (yani güzel dişleri var)" dedi. Bunun üzerine ben de, şöyle söyledim: "Vallahi, senin hoşuna gitmeyecek şekilde konuşacağım. Senin şu değneğinin değdiği yerleri, Resulullah (a.s)'ın öptüğünü gördüm." Bu söz üzerine oynaşmayı bıraktı."

١٣٦٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ الْحِزَامِيِّ قَالَ: كَانَ جَسَدُ الْحُسَيْنِ شِبْهَ جَسَدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

1365- Taberani, Muhammed bin Dahak bin Osman el-Huzami (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Hüseyin (r.a)'in cesedi, Resulullah (a.s)'in cesedine benziyordu."

١٣٦٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَرَّجَ مَابَيْنَ فَخِذَيِ الْحُسَيْنِ وَقَبَّلَ زَبِيبَتَهُ.

1366- Taberani, İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ben, Resulullah (a.s)'ın, Hz. Hüseyin (r.a)'in uyluklarının arasını açarak ara yerini öptüğünü gördüm."

١٣٦٧ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَائِشَةَ أَوْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لإِحْدَاهِمَا: «لَقَدْ دَخَلَ عَلَيَّ الْبَيْتَ مَلَكٌ فَلَمْ يَدْخُلْ عَلَيَّ قَبْلَهَا، قَالَ: إِنَّ ابْنَكَ هٰذَا حُسَيْنًا مَقْتُولٌ وَإِنْ

1364- Keşfu'l-Estar (3/233) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/195)'de: "Bunu, Bezzar ve Taberani muhtelif senetlerle rivayet etmişlerdir, fakat ravileri sika görülmemişlerdir" diye belirtmiştir.

1365- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/185)'de rivayet etmekte ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri sikadır" diye söylemektedir.

1366- Ahmed, Müsned (6/294) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid 'de: "Bunu, Ahmed rivayet etmiştir. Ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" diye belirtmektedir.

شِئْتَ أُرِيْتُكَ مِنْ تُرْبَةِ الْأَرْضِ الَّتِي يُقْتَلُ بِهَا» قَالَ: فَأَخْرَجَ تُرْبَةً حَمْرَاءَ.

1367- Ahmed, Hz. Aişe (r.a)'den veya Hz. Ümmü Seleme (r.a)'den rivayet ettiğine göre Resulullah (a.s) bunlardan birisine şöyle söylemiştir:

"Bugün evde yanıma bir melek girdi. Bundan önce o melek yanıma hiç girmemişti. Melek şöyle dedi:

"Senin şu oğlun Hüseyin öldürülecek. Eğer istersen onun, üzerinde öldürüleceği yerin toprağından bir şey gösterebilirim." Bunu söyledikten sonra, kırmızı bir toprak çıkararak gösterdi."

١٣٦٨ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالْبَزَّارُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنِ الْحَضْرَمِيِّ أَنَّهُ سَارَ مَعَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَانَ صَاحِبَ مَطْهَرَتِهِ، فَلَمَّا حَاذَى نِينَوَى وَهُوَ مُنْطَلِقٌ إِلَى صِفِّيْنَ فَنَادَى عَلِيٌّ اِصْبِرْ أَبَا عَبْدِاللَّهِ، اِصْبِرْ أَبَا عَبْدِاللَّهِ بِشَطِّ الْفُرَاتِ، قُلْتُ: وَمَا ذَاكَ؟ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ وَإِذَا عَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ، قُلْتُ: يَانَبِيَّ اللَّهِ أَغْضَبَكَ أَحَدٌ مَا شَأْنُ عَيْنَيْكَ تَفِيضَانِ؟ قَالَ: «بَلْ قَامَ مِنْ عِنْدِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قِيلَ فَحَدَّثَنِي أَنَّ الْحُسَيْنَ يُقْتَلُ بِشَطِّ الْفُرَاتِ، قَالَ فَقَالَ: هَلْ لَكَ أَنْ أُشِمَّكَ مِنْ تُرْبَتِهِ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: فَمَدَّ يَدَهُ فَقَبَضَ قَبْضَةً مِنْ تُرَابٍ فَأَعْطَانِيهَا، فَلَمْ أَمْلِكْ عَيْنَيَّ أَنْ فَاضَتَا».

1368- Ahmed, Bezzar ve **Taberani,** Hadrami (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"(Hadrami) Hz. Ali (r.a) ile birlikte çıktı. Onun temizlik işlerine yardımcı oluyordu. Yolculuk Sıffin'e doğruydu. Ninova hizasına gelinince, Hz. Ali (r.a):

"Sabret ey Ebu Abdullah, sabret ey Ebu Abdullah, Fırat kenarında..." dedi. "Bu ne demektir" dedim. Şöyle cevap verdi:

"Ben birgün, Hz. Peygamber (a.s)'in yanına girdim. Gözlerinden yaşlar aka-

---

1367- Keşfu'l-Estar (3/231) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/187)'de: "Bunu, Ahmed, Ebu Ya'la, Bezzar ve Taberani rivayet etmiştir. Taberani'nin ravileri sikadır" demektedir.

1368- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/187)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Ebu Ya'la rivayet etmiştir. Rebi bin Sa'd (bin Sa'id olarak da söylenmiştir) dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" diye belirtmiştir.

rak ağlıyordu. "Ey Allah'ın Peygamberi! Seni biri mi kızdırdı. Neden gözlerinden yaşlar akıyor?" diye sordum. O (a.s):

"Hayır, aksine, biraz önce Cibril (a.s) yanımdan kalktı. Bana Hüseyin (r.a)'in Fırat kenarında öldürüleceğinden söz etti. Sonra da: "Sana o yerin toprağından koklatmamı ister misin?" dedi. "Evet" dedim. Bunun üzerine elini uzattı. Bir avuç toprak aldı ve onu bana verdi. Bu durum karşısında dayanamadım ve ağladım" diye cevap verdi."

١٣٦٩ــ رَوَى أَبُو يَعْلَى عَنْ جَابِرٍ قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُهُ.

1369- Ebu Ya'la, Cabir (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Her kim, cennet ehlinden bir adama bakmayı isterse, Hz. Hüseyin bin Ali (r.a)'ye baksın." Ben Resulullah (a.)'ın böyle söylediğini duydum."

١٣٧٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَسْلَمَ الْمَنْقَرِيِّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى الْحَجَّاجِ فَدَخَلَ سِنَانُ بْنُ أَبِي أَنَسٍ قَاتِلُ الْحُسَيْنِ فَإِذَا شَيْخٌ آدَمُ فِيهِ خَنَا، طَوِيلُ الْأَنْفِ، فِي وَجْهِهِ بَرَشٌ، فَأُوقِفَ بِحِيَالِ الْحَجَّاجِ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ الْحَجَّاجُ فَقَالَ: أَنْتَ قَتَلْتَ الْحُسَيْنَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: وَكَيْفَ صَنَعْتَ بِهِ؟ قَالَ: دَعَمْتُهُ بِالرُّمْحِ وَهَبَرْتُهُ بِالسَّيْفِ هَبْرًا فَقَالَ لَهُ الْحَجَّاجُ: أَمَا إِنَّكُمَا لَنْ تَجْتَمِعَا فِي دَارٍ.

1370- Taberani, Eslam el-Minkari (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Haccac'ın yanına girdim. O sırada Hz.Hüseyin (r.a)'in katili Sinan bin Ebi Enes de içeri girdi. Baktım, esmer tenli, dilini kötü sözden sakınmayan, burnu uzun, yüzünde benler bulunan yaşlı bir adam. Haccac'ın hizasında durduruldu. Haccac ona baktı ve: "Hz. Hüseyin (r.a)'i sen mi öldürdün?" dedi. "Ok ile vurdum, düşürdüm. Kılıç ile tamamen kestim" diye cevap verdi. Bunun üzerine Haccac: "Şu halde siz ikiniz, (yani Hz. Hüseyin (r.a) ile sen) aynı yerde buluşamazsınız" diye söyledi." Yani Hz. Hüseyin (r.a) cennete girerse, sen oraya giremezsin (mütercim)

1369- Ebu Ya'la, bu hadisin dipnotu kitabın orjinalinde verilmemiştir.

1370- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/194)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir ve ravileri sikadır" demiştir.

١٣٧١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: سَمِعْتُ الْجِنَّ تَنُوحُ عَلَى الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ.

1371- Taberani, Hz. Ümmü Seleme (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Cinlerin Hz. Hüseyin (r.a) için hıçkırıklarla ağladıklarını duydum."

١٣٧٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ: خَرِيَ رَجُلٌ عَلَى قَبْرِ الْحُسَيْنِ فَأَصَابَ أَهْلَ ذٰلِكَ الْبَيْتِ خَبَلٌ وَجُنُونٌ وَجُذَامٌ وَبَرَصٌ وَفَقْرٌ.

1372-Taberani, el-A'meş (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Bir adam Hz.Hüseyin (r.a)'in kabrine pisledi. Ve bu adamın evine delilik ahmaklık, cuzzam, baras ve fakirlik musallat oldu."

١٣٧٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ وَالْبَزَّارُ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ يَحْيَى بْنِ خَالِدِ بْنِ عُرْفُطَةَ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ خَالِدِ بْنِ عُرْفُطَةَ يَوْمَ قُتِلَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا فَقَالَ لَنَا خَالِدٌ: هٰذَا مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ إِنَّكُمْ سَتُبْتَلَوْنَ فِي أَهْلِ بَيْتِي مِنْ بَعْدِي.

1373- Taberani ve Bezzar, Umare bin Yahya bin Halid bin Urfete (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Hüseyin bin Ali (r.a) öldürüldüğü gün, Halid bin Urfete'nin yanında idik. Halid bize dedi ki: "Ben Resululah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum:

"Siz benden sonra ehl-i beytim konusunda imtihan edileceksiniz."

١٣٧٤ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي

1371- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/199)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri Sahih'te isimleri geçen ravilerdir" demiştir.

1372- Haysemi, Mecmau'z'Zevaid (9/197)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri de Sahih'te isimleri geçen ravilerdir" demiştir.

1373- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/194)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani ve Bezzar rivayet etmiştir. Taberani'nin Umare dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Umare'yi de İbni Hibban sika olarak tanıtmıştır" demiştir.

الْمَنَامِ بِنِصْفِ النَّهَارِ أَشْعَثَ أَغْبَرَ مَعَهُ قَارُورَةٌ فِيهَا دَمٌ يَلْتَقِطُهُ أَوْ يَتَّبِعُ فِيهَا شَيْئًا فَقُلْتُ: مَا هٰذَا؟ قَالَ: «دَمُ الْحُسَيْنِ وَأَصْحَابِهِ» فَلَمْ أَزَلْ أَتَتَبَّعُهُ مُنْذُ الْيَوْمِ.

1374- Ahmed ve Taberani, İbni Abbas (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ı gündüzün ortasında rüyamda gördüm. Üstü başı dağınık, toz ve toprak içindeydi. Yanında içerisinde kan bulunan bir tabak bulunuyordu ve bu tabağın içerisinde bir şeyler arıyordu. "Bu nedir?" diye sordum. "Hüseyin ile arkadaşlarının kanıdır. Bugün hep onu arayıp duruyorum" diye söyledi."

١٣٧٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ: اِسْتَأْذَنَ مَلَكُ الْقَطْرِ أَنْ يُسَلِّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي بَيْتِ أُمِّ سَلَمَةَ، فَقَالَ: «لَا يَدْخُلَ عَلَيْنَا أَحَدٌ» فَجَاءَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا فَدَخَلَ، فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: هُوَ الْحُسَيْنُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «دَعِيهِ» فَجَعَلَ يَعْلُو رَقَبَةَ النَّبِيِّ ﷺ وَيَعْبَثُ بِهِ وَالْمَلَكُ يَنْظُرُ، فَقَالَ الْمَلَكُ: أَتُحِبُّهُ يَا مُحَمَّدُ؟ قَالَ: «أَيْ وَاللّٰهِ إِنِّي لَأُحِبُّهُ» قَالَ: أَمَا إِنَّ أُمَّتَكَ سَتَقْتُلُهُ، وَإِنْ شِئْتَ أَرَيْتُكَ الْمَكَانَ، فَقَالَ بِيَدِهِ فَتَنَاوَلَ كَفًّا مِنْ تُرَابٍ فَأَخَذَتْ أُمُّ سَلَمَةَ التُّرَابَ فَصَرَّتْهُ فِي خِمَارِهَا فَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ ذٰلِكَ التُّرَابَ مِنْ كَرْبَلَاءَ.

1375- Taberani, Ebu't-Tufeyl (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Yağmur meleği, Hz. Peygamber (a.s)'in Hz. Ümmü Seleme (r.a)'nin evinde bulunduğu sırada ona selam vermek için izin istedi. Resulullah (a.s): "Bizim yanımıza kimse girmesin" diye tenbihledi. Hz. Hüseyin bin Ali (r.a) geldi ve içeri girdi. Hz. Ümmü Seleme (r.a): "Hüseyin giriyor" diye söyledi. Resulullah (a.s): "Bırak girsin" dedi.

Çocuk Resulullah (a.s)'ın boynuna çıkarak oynamaya başladı. Melek de bu duruma bakıyordu. Melek: "'Sen onu seviyor musun Muhammed?" diye sordu. Resulullah (a.s) "Evet, vallahi, ben onu seviyorum" dedi. Bunun üzerine melek:

1374- Ahmed, Müsned (1/242) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/194)'de: "Bunu, Ahmed ve Taberani rivaet etmiştir. Ahmed'in rivayetindeki raviler Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

1375- Haysemi, Mecma'u'Z-evaid (9/190)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. İsnadı hasendir" demiştir.

"Ancak, senin ümmetin onu öldürecek. İstersen onun öldürüleceği yeri de gösteririm" dedi. Sonra elini uzatıp bir avuç toprak aldı. Hz. Ümmü Seleme (r.a) toprağı alarak başörtüsüne sürdü. Bu toprağın Kerbela'ya ait bir toprak olduğunu anladılar."

١٣٧٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: لَيُقْتَلَنَّ الْحُسَيْنُ، وَإِنِّي لأَعْرِفُ التُّرْبَةَ الَّتِي يُقْتَلُ فِيهَا قَرِيبًا مِنَ النَّهْرَيْنِ.

1376- Taberani, Hz.Ali (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz.Hüseyin (r.a) öldürülecek. Ben onun üzerinde öldürüleceği toprağı çok iyi tanıyordum. O toprak, iki nehire (Dicle ve Fırat'a) yakındır."

١٣٧٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِالْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عُبَيْدِاللَّهِ بْنِ زِيَادٍ وَإِذَا رَأْسُ الْحُسَيْنِ قُدَّامَهُ عَلَى تُرْسٍ، فَوَاللَّهِ مَا لَبِثْتُ إِلاَّ قَلِيلاً حَتَّى دَخَلْتُ عَلَى الْمُخْتَارِ فَإِذَا رَأْسُ عُبَيْدِاللَّهِ بْنِ زِيَادٍ عَلَى تُرْسٍ، فَوَاللَّهِ مَا لَبِثْتُ إِلاَّ قَلِيلاً حَتَّى دَخَلْتُ عَلَى مُصْعَبِ بْنِ الزُّبَيْرِ وَإِذَا رَأْسُ الْمُخْتَارِ عَلَى تُرْسٍ، فَوَاللَّهِ مَالَبِثْتُ إِلاَّ قَلِيلاً حَتَّى دَخَلْتُ عَلَى عَبْدِاللَّهِ وَإِذَا رَأْسُ مُصْعَبِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَلَى تُرْسٍ.

1377- Taberani, Abdulmelik bin Umeyr (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ubeydullah bin Ziyad'ın yanına girdim. Baktım Hz. Hüseyin (r.a)'in kafası onun önünde ve bir gürzün üzerinde duruyordu. Vallahi aradan çok zaman geçmedi Muhtar'ın yanına girdim. Bir de baktım ki, Ubeydullah bin Ziyad'ın kafası orada gürzün üzerinde duruyor. Vallahi, aradan çok zaman geçmedi Mus'ab bin Zubeyr'in yanına girdim, bir de baktım Muhtar'ın kafası orada bir gürzün üzerinde duruyor. Vallahi, aradan çok zaman geçmedi Abdullah'ın yanına girdim. Bir de baktım Mus'ab bin Zübeyr'in kafası orada bir gürzün üzerinde duruyor."

١٣٧٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ: قَالَ حُسَيْنٌ: حِينَ أُحَسَّ بِالْقَتْلِ:

1376- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/190)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri sikadır" demiştir.

1377- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/196)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani, bir benzerini de Ebu Ya'la rivayet etmiştir. Taberani'nin rivayetinde geçen raviler sikadır" diye belirtmiştir.

ائْتُونِي ثَوْبًا لاَيَرْغَبُ فِيهِ أَحَدٌ أَجْعَلُهُ تَحْتَ ثِيَابِي لاَ أُجَرَّدُ فَقِيلَ لَهُ: تُبَّانٌ؟ فَقَالَ: لاَ، ذٰلِكَ لِبَاسُ مَنْ ضُرِبَتْ عَلَيْهِ الذِّلَّةُ، فَأَخَذَ ثَوْبًا فَخَرَّقَهُ فَجَعَلَهُ تَحْتَ ثِيَابِهِ. فَلَمَّا أُنْ قُتِلَ جَرَّدُوهُ.

1378- Taberani, İbni Ebi Leyla (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Hz.Hüseyin (r.a), öldürüleceğini anlayınca şöyle dedi:

"Bana kimsenin beğenmeyeceği bir elbise getirin, onu soyulamayacak şekilde elbiselerimin altına giyineyim." Yanındakiler: "Şalvar mı?" diye sordular. "Hayır. O, zillete mahkum edilmiş kimselerin giyeceğidir," dedi. Sonra bir elbise aldı, onu parçalayıp kendi elbisesinin altından giyindi. Öldürüldüğü zaman onu çıkardılar."

١٣٧٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخْعِيِّ قَالَ: لَوْ كُنْتُ فِيمَنْ قَتَلَ الْحُسَيْنَ ثُمَّ غُفِرَ لِي ثُمَّ أُدْخِلْتُ الْجَنَّةَ اسْتَحْيَيْتُ أَنْ أَمُرَّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَيَنْظُرَ وَجْهِي.

1379- Taberani, İbrahim en-Nehai (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Eğer Hz. Hüseyin (r.a)'i öldürenler arasında bulunsaydım ve sonra günahlarım bağışlansaydı ve sonra cennete konulsaydım Resulullah (a.s)'ın yanından geçmekten ve Resulullah (a.s)'ın benim yüzüme bakmasından haya ederdim."

DERSLER VE ÖĞÜTLER

Hz. Hüseyin (r.a) örnek alınacak, yolu takip edilecek örnek imamlardan, raşid önderlerden birisidir. Eğer Hz. Hüseyin (r.a) örnek alınacak bir lider olmazsa, o zaman kimler örnek alınacak lider olabilirler?.. Bu açıdan Hz. Hüseyin (r.a) bizim için örnek alınacak bir imamdır ve yaptıkları da yapmamız gereken uygulamalardır. Biz onun uygulamalarından şu hükümleri çıkarmaktayız:

1- İslam beldesinde yönetimi şer'i yollarla değil de, başka usüllerle ele geçiren kimseye karşı durmak, onunla mücadele etmek caizdir. Aynı zamanda bir imam ve halifede bulunması gerekli olan şartlar, eğer bu İslam devlet başkanının üzerinde olmazsa, böyle bir durumda bu başkana karşı gelmek, onu

---

1378- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/193)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Söyleyenine kadar ravileri sikadır" diye belirtmiştir.

1379- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/195)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri sikadır" diye belirtmiştir.

devirmek için çalışmak da caiz olur.

Ancak şunun da bilinmesi gerekmektedir ki, cevaz ayrı şeydir, farziyet ayrı bir şey... Bunları birbirine karıştırmamak gerekmektedir. Böyle bir eylem, Hz. Hüseyin (r.a) gibi bir fazilet önderi için gerekli olan bir şeydi. Ve onun için bu caizdi ve bu konuda yapması gerekenleri, kendisi iyi bir biçimde hesap etmişti. Ondan başkasının böyle bir eyleme başlamadan önce yapması gereken şey ne olacaktır? Burada üzerinde titizlikle durulması gereken bir nokta bulunmaktadır. Bu tür bir eyleme girecek kişi ve kişilerin, mevcut dengeleri iyi hesap etmesi, karar vermeden önce etkenleri iyi düşünmesi gerekmektedir.

2- Hz. Hüseyin (r.a)'in zalim yöneticileri iş başından uzaklaştırma ve yerine adil bir yönetimi ve yöneticileri geçirmek amacıyla Kûfe'ye doğru yola çıkması, İslam ümmeti içindeki hayırların ve faziletlerin delili olarak görülmektedir. Hz. Hüseyin (r.a) yapmış olduğu bu hareketi ile, ümmetin içindeki feraset, uyanıklık ve basireti temsil ediyordu. Hz. Hüseyin (r.a) bu hareketi ile İslam ümmetinin üzerindeki sorumluluğa sahip çıkmış oluyordu.

O dönemde İslam hilafeti, raşit halifelikten çıkmış, ısırıcı krallık dönemine girmişti. Allah Resulü (as)'nün de ifade ettikleri gibi, hilafet krallığa dönüşmüştü. İşte böyle bir zamanda, Hz. Hüseyin (r.a), ısırıcı krallığa karşı harekete geçmiş ve yapmış olduğu bu eylemiyle, İslam ümmetine bir ders vermiş, örnek olmuştur.

Hz. Hüseyin (r.a) şehid edilmiştir. Saltanat da devam etmiştir. Ama onun şehadeti, Emevi saltanatının sonunu getirecek kıvılcımın temelini oluşturmuştur.

Emevi saltanatından sonra, ısırıcı krallık devam etmiştir, ama Hz. Hüseyin (r.a)'in açmış olduğu çığır da devam ederek bu günlere gelmiştir.

RESULULLAH (A.S)'IN EHL-İ BEYTİNDEN YAKIN AKRABALARI

RESULULLAH (A.S)'IN AMCALARI VE HALASI AMCALARININ OĞULLARI VE KIZLARI

RESULULLAH (A.S)'IN EHL-İ BEYTİNDEN YAKIN AKRABALARI

GİRİŞ

Resulullah (a.s)'ın dört nesil önceki dedesi Kusayy'dır. Hz. Peygamber (a.s), Kusay'ın oğlu, Abdu Menaf'ın oğlu, Haşim'in oğlu, Abdulmattalib'in oğlu, Abdullah'ın oğlu Muhammed'dir. (Muhammed bin Abdullah bin Abdulmattalib bin Haşim bin Abdu Menaf bin Kusayy.)

Kusayy'ın dört erkek, iki kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Erkek çocuklarından en çok tanınmış olanları Abdu Menaf ile Abdu'd-Dar idi. Abdu Menaf'ın da dört erkek çocuğu olmuştur: Haşim, Muttalib, Abdu Şems ve Nevfel. Bunlar başlangıcında Hilfu'l-Fudul, yani fazilet anlaşmasının ileri gelenleriydiler.(1) Daha sonraları Abdu Şems ve Nevfel'in aile efradı, Hilfu'l-Fudul'dan çekilmiş, Haşim ile Muttalib'in oğulları anlaşmaya bağlı kalmaya devam etmişlerdir. Sonraki yıllarda son iki boy olan Haşim ve Muttaliboğulları, önceki iki boya sürekli üstün gelmişlerdir. Buradan hareketle bazı fıkıhçılar, Haşim ve Muttalib'in soyundan gelenlere zekat verilmesinin haram olduğuna hükmetmişlerdir. Fıkıhçıların görüşlerine göre, genel anlamda, Haşim ve Muttalib'in soyundan gelen bütün erkekler ve hanımlar, ehl-i beyt olarak kabul edilmektedir.

Haşim'in dört erkek, beş kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Bunlardan erkek olanlar: Abdulmuttalib, Esed, Ebu Safiyy, Nadla, kız olanlar ise: Şifa, Halide, Da'ife, Rukiyye ve Hayye'dir.

---

1) Cahiliye döneminde Arap kavimlerinin birbirlerine yaptıkları haksızlıkları önlemek ve ilişkileri belli kurallara bağlamak amacıyla Mekke ileri gelenleri tarafından Hilfu'l-Fudul adı verilen bir anlaşma yapılmıştı. Bu anlaşmaya sonraki yıllarda Resulullah (a.s) da (daha peygamberlikle görevlendirilmeden önce) girmiştir.

Resulullah (a.s)'ın amcalarından Hz. Hamza (r.a) müslüman olmuş, ancak henüz erkek çocuğu dünyaya gelmeden, genç yaşta şehid edilmiştir. Hz. Abbas (r.a)'ın çok sayıda çocukları dünyaya gelmiştir. Nitekim Hz. Abbas (r.a)'ın soyundan gelenler, kendilerine zekat verilmesi haram olanlara dahil edilmişlerdir. Resulullah (a.s)'ın amcası Ebu Talib'in çocuklarından Hz. Ali (r.a), Hz. Akil (r.a) ve Hz. Ca'fer (r.a) müslüman olmuşlar ve bunların herbirinin çocukları olmuştur. Bazı fıkıhçılar, bunların soyundan gelenleri de, zekat verilmesi haram olanlara dahil etmişlerdir.

Söz konusu fıkıhçıların görüşlerine göre, Resulullah (a.s)'ın ali, yani ehli beyti denilince, Hz. Abbas (r.a), Hz. Akil (r.a), Hz. Ca'fer (r.a) ve Hz. Ali (r.a)'nin soyundan gelenler anlaşılmaktadır. Hz. Ali (r.a)'nin soyundan gelenlerin ise özel bir durumu bulunmaktadır. Biz, bu bölümde, dar bir dairenin içine girenlere ek olarak, Haşim soyundan (haşimi) ve Muttalib soyundan (muttalibi) olanların bazılarının hayatları hakkında bilgi vereceğiz.

Bu bölüme öncelikle, Resulullah (a.s)'ın amcalarından Hz. Hamza (r.a) ve Hz. Abbas (r.a) ile, halalarından olan Hz. Safiyye (r.a)'nin hayatları hakkında bilgi vermekle başlayacağız. Ardından, Hz. Peygamber (a.s)'in amcası Ebu Talib'in oğulları Hz. Ca'fer (r.a) ve Hz. Akil (r.a) ile diğer bazı amcaoğullarının hayatları hakkında bilgi vereceğiz. Bunların ardından da amcalarının torunlarından ikisini ele alacağız. Hz. Ali (r.a) hakkında, raşid halifeler başlığını taşıyan kısımda detaylı bilgi vereceğimizden, bu kısımda ondan pek söz etmeyeceğimizi hatırlatmış olalım.

Resulullah (a.s)'ın amcalarından Hz. Hamza (r.a) ile Hz. Abbas (r.a) müslüman olmuş ve Hz. Hamza (r.a) şehid edilmiştir.

Halalarından da Hz. Safiyye (r.a)'nin müslüman olduğu kesindir. Erva, Atike ve Ümeyye isimli halalarının da müslüman olduklarına dair rivayetler bulunmaktadır.

Amcası Ebu Talib'in oğullarından Hz. Ali (r.a), Hz. Ca'fer (r.a) ve Hz. Akil (r.a) de müslüman olmuşlardır. Bunlardan Hz. Ali (r.a) ile Hz. Ca'fer (r.a) şehid edilmişlerdir. Amcası Ebu Talib'in kızlarından da Ümü Hani müslüman olmuştur.

Ebu Leheb adındaki amcasının çocularından da Durre isimli kızı müslüman olmuştur.

Zübeyr adlı amcasının çocuklarından, Mikdad bin Esved'le evlenmiş olan Dıba'a adlı kızı ile, Abdullah bin Zübeyr bin Abdulmuttalib (r.a) müslüman olmuştur. Abdullah bin Zübeyr (r.a), rumlara karşı yapılan bir savaşta şehid edilmiştir.

Haris bin Abdulmuttalib adlı amcasının çocuklarından Nevfel bin Haris (r.a) müslüman olmuştur. Nevfel (r.a) ile birlikte oğlu Haris bin Nevfel (r.a) de müslüman olmuştur. Ebu Süfyan bin Haris ile onun oğlu Ca'fer, Bedir gününde şehid edilen Ubeyde bin Haris, Rabi'a bin Haris ve Rabi'a'nın Abdulmuttalib bin Rabi'a adlı oğlu da müslüman olmuşlardır. Resulullah (a.s)'ın amcası Hz. Abbas (r.a)'ın çocuklarından, Kusam, Ma'bed bin Abbas, Kesir bin Abbas, Temmam bin Abbas, Fadl, Abdullah ve Ubeydullah müslüman olmuşlardır. Bunlardan Kusam Semerkand'da şehid edilmiştir. Kesir bin Abbas da tabiindir, sahabi değildir. Ca'fer bin Ebi Talib'in çocuklarından Abdullah bin Ca'fer bin Ebi Talib, sahabiler arasında yer almaktadır.

Resulullah (a.s)'ın amcaları, amcaoğulları ve amcaoğullarının çocukları gibi yakın akrabalarının çoğunluğu şehid edilmişlerdir.

Biz burada Hz. Peygamber (a.s)'in amcalarından Hz. Hamza (r.a) ve Hz. Abbas (r.a), halalarından Safiyye (r.a)'nin, amca çocuklarından Hz. Ca'fer (r.a), Hz. Akil (r.a), Ümmü Hani (r.a), Durre (r.a), Abdullah bin Abbas (r.a) ve Ubeydullah bin Abbas (r.a), amcalarının torunlarından da Abdullah bin Ca'fer (r.a) hakkında bu bölümde bilgiler vereceğiz.

RESULULLAH (A.S)'IN MÜSLÜMAN OLAN AMCALARI VE HALASI

HZ. HAMZA (R.A.)
HZ. ABBAS (R.A.)
HZ. SAFİYYE (R.A.)

HZ. HAMZA (R.A.)

Zehebi, 'Siyeru A'lami'n-Nubela' adlı eserinde Hz. Hamza (r.a) ile ilgili olarak şu bilgilere yer vermiştir:

"Hz. Hamza (r.a), Abdulmuttalib'in oğludur. O, Haşim'in oğludur. O, Abdu Menaf'ın oğludur. O, Kusayy'ın oğludur. O da Kilab'ın oğludur.

Hz. Hamza (r.a), Allah'ın aslanı diye bilinen kahraman ve pek güçlü bir önderdi. Künyesi Ebu Ümare ve Ebu Ya'la'dır. Kureyş kabilesinden ve Haşim-oğullarındandır. Aslen Mekke'lidir, sonra Medine'ye hicret edendir. Bedir Sava- ş'ına katılmıştır. Resulullah (a.s)'ın amcası ve süt kardeşidir.

Uhud Savaş'ında şehid edilmiştir ve kendisini Vahşi öldürmüştür.

Hz. Hamza (r.a) şehid edildikten sonra, karnı yaralı olarak bulundu. Vahşi onun ciğerini çıkartarak, Hind'e götürmüştü. Hind, Hz. Hamza (r.a)'nın Bedir Savaş'ında babasını öldürmesi üzerine yaptığı bir adağı yerine getirmek amacıyla Vahşi'den onun ciğerini istemişti.

Hz. Hamza (r.a) üzerindeki bir cübbe ile birlikte defnedilmiştir. Bu cübbe, kafasına doğru çekilince, ayakları açıldığından, ayakları da bazı ağaç parçaları ile kapatılmıştır."

Hakim de, 'Müstedrek' adlı eserinde Hz. Hamza (r.a) ile ilgili olarak şöyle bildirmiştir:

"Abdulmuttalib oğlu Hz. Hamza (r.a)'nın iki künyesi vardı: Ebu Ya'la ve Ebu Umare. Bu künyeler, kendisine oğulları Ya'la ve Umare'ye nisbeten verilmişti. Hz. Hamza (r.a), Resulullah (a.s)'ın peygamberlikle görevlendirilişinin altıncı yılında müslüman olmuştu. Resulullah (a.s)'tan dört yaş büyüktü. Hicretin üçüncü yılında, şevval ayının yedisine rastlayan cumartesi günü Uhud'da şehid edilmiştir." (1)

---

1) Müstedrek (3/192)

١٣٨٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ وَالْحَاكِمُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «سَيِّدُ الشُّهَدَاءِ حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبِ وَرَجُلٌ قَامَ إِلَى إِمَامٍ جَائِرٍ فَأَمَرَهُ وَنَهَاهُ فَقَتَلَهُ».

1380- Taberani ve Hakim, İbni Abbas (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Şehidlerin efendisi (seyyidi), Hamza bin Abdulmattalib ile, zalim bir devlet başkanına karşı gelen ve ona emir ve nehiyde bulunan ve bundan ötürü öldürülen kişidir."

١٣٨١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ الْأَخْنَسِ بْنِ شُرَيْقٍ حَلِيفِ بَنِي زُهْرَةَ: أَنَّ أَبَا جَهْلٍ اعْتَرَضَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِالصَّفَا فَآذَاهُ، وَكَانَ حَمْزَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَاحِبَ قَنْصٍ وَصَيْدٍ، وَكَانَ يَوْمَئِذٍ فِي قَنَصِهِ، فَلَمَّا رَجَعَ قَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ وَكَانَتْ قَدْ رَأَتْ مَا صَنَعَ أَبُو جَهْلٍ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: يَا أَبَا عُمَارَةَ لَوْ رَأَيْتَ مَا صَنَعَ ــ تَعْنِي أَبَا جَهْلٍ ــ بِابْنِ أَخِيكَ فَغَضِبَ حَمْزَةُ وَمَضَى كَمَا هُوَ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ بَيْتَهُ، وَهُوَ مُعَلِّقٌ قَوْسَهُ فِي عُنُقِهِ حَتَّى دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَوَجَدَ أَبَا جَهْلٍ فِي مَجْلِسٍ مِنْ مَجَالِسِ قُرَيْشٍ فَلَمْ يُكَلِّمْهُ حَتَّى عَلاَ رَأْسَهُ بِقَوْسِهِ فَشَجَّهُ فَقَامَ رِجَالٌ مِنْ قُرَيْشٍ إِلَى حَمْزَةَ يُمْسِكُونَهُ عَنْهُ فَقَالَ حَمْزَةُ: دِينِي دِينُ مُحَمَّدٍ أَشْهَدُ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ فَوَاللَّهِ لاَأَنْثَنِي عَنْ ذَلِكَ فَامْنَعُونِي مِنْ ذَلِكَ إِنْ كُنْتُم صَادِقِينَ. فَلَمَّا أَسْلَمَ حَمْزَةُ عَزَّ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالْمُسْلِمُونَ، وَثَبَتَ لَهُمْ بَعْضُ أَمْرِهِمْ وَهَابَتْ قُرَيْشٌ وَعَلِمُوا أَنَّ حَمْزَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَيَمْنَعُهُ.

1381- Taberani, Zuhreoğullarının, antlaşmalısı olan Ya'kub bin Utbe bin Muğire bin Ahnes bin Şerik (r.a)'ten şöyle rivayet etmiştir:

1380-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/286)'de rivayet etmiş ve:"Bu hadisi, Taberani Mu'cemu'l-Evsat'ında rivayet etmiştir. Ancak hadiste zayıflık bulunmaktadır" demiştir. Ayrıca Mustedrek (3/195)'te Hakim: "Bu hadisin isnadı sahihtir, ancak Buhari ve Müslim rivayet etmemişlerdir" diye söylemiştir. Zehebi de: "Hadis sahihtir, ancak ravileri arasında ismi geçen Safar'ın kim olduğu bilinmemektedir. Bununla birlikte, hadisi destekleyen bir şahid bulunmaktadır. Bu itibarla, Allah'ın izniyle hadis hasen derecesi almaktadır" demiştir.

"Ebu Cehil, Safa'da Resulullah (a.s)'ın önüne çıkarak ona eziyet etti. Hamza bin Abdulmuttalib o sıralar avcılık yapan ve av yayı bulunduran biriydi. Ebu Cehil'in Resululah (a.s)'a eziyet ettiği gün de yayı ile ava çıkmıştı. Evine dönünce, Ebu Cehil'in Resulullah (a.s)'a yaptıklarını görmüş olan hanımı kendisine:

"Ey Ebu Umare, bugün kardeşinin oğluna neler yapıldığını bir görseydin!" diyerek olanları haber verdi. Bunun üzerine Hz. Hamza (r.a) fena halde kızdı ve üzerindeki av takımını da çıkarmadan yayı boynuna asılı bir halde Mescid-i Haram'a doğru gitti. Mescid'e girince, Ebu Cehil'in Kureyş'in ileri gelenlerin oluşturduğu meclislerden birinde oturduğunu gördü. Hiç konuşmaksızın yayı ile Ebu Cehil'in kafasına vurdu ve kafasını yardı. Kureyş'in ileri gelenleri hemen Hz. Hamza (r.a)'nın etrafına toplanarak ona engellemeye çalıştılar. Bunun üzerine Hz. Hamza (r.a):

"Benim dinim Muhammed'in dinidir. Onun Allah katından gönderilmiş bir peygamber olduğuna şehadet ediyorum. Vallahi, bunu ortaya koymaktan hiç çekinmem. Eğer siz, iddialarınızda doğru iseniz haydi bana engel olun" dedi. Hz. Hamza (r.a) müslüman olunca, Resulullah (a.s) ve müslümanlar onunla güç ve kuvvet buldular. Böylelikle bazı işleri sağlamlaştı. Kureyşliler, Hz. Hamza (r.a)'nın Resulullah (a.s)'ı savunacağını düşünerek O'na fenalık yapmaktan çekinmeye başladılar."

١٣٨٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ فِي تَسْمِيَةِ مَنْ شَهِدَ بَدْرًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَمْزَةَ بْنَ عَبْدِالْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِمَنَافٍ.

1382- Taberani, İbni Şihab (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) ile birlikte Bedir Savaşı'na, Hz. Hamza bin Abdulmuttalib bin Abdi Menaf da katılmıştır."

١٣٨٣ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي أُمَيَّةُ بْنُ خَلَفٍ، وَأَنَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ ابْنِهِ عَلِيٍّ، آخِذٌ بِأَيْدِيهِمَا: يَا عَبْدَالْإِلٰهِ مَنِ الرَّجُلُ مِنْكُمُ

1381-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/267)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani mürsel olarak rivayet etmiştir, ravileri sikadır" demiştir. Bu hadisin bir benzerini de Eslem'den rivayette bulunan bir kişi tarıkıyle nakletmiştir.

1382-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/267)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani mürsel olarak rivayet etmiştir. Ravileri sikadır" demiştir.

الْمُعَلِّمُ بِرِيْشَةِ نَعَامَةٍ فِي صَدْرِهِ؟ قَالَ: قُلْتُ: ذَاكَ حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبِ، قَالَ: ذَاكَ الَّذِي فَعَلَ بِنَا الْأَفَاعِيلَ.

1383- Hakim, Abdurrahman bin Avf (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Ümeyye bin Halef ile oğlu Ali'nin arasına oturmuş ve onların ellerini tutmuş olduğum bir halde iken, Ümeyye bin Halef şöyle söyledi:

"Ey ilah kulu! Sizden göğsünde devekuşu tüyü ile öğretici adam kimdir?" Ben:

"Bu, Hamza bin Abdulmuttalib'dir" diye cevap verdim. Bunun üzerine o da:

"İşte bu, bizim başımıza türlü türlü işler açan kişidir" diye söyledi."

١٣٨٤ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «نَادِ حَمْزَةَ فَقُلْتُ: مَنْ هُوَ صَاحِبُ الْجَمَلِ الْأَحْمَرِ؟ فَقَالَ حَمْزَةُ: هُوَ عُتْبَةُ بْنُ رَبِيعٍ. فَبَارَزَ يَوْمَئِذٍ عُتْبَةَ فَقَتَلَهُ.

1384- Hakim, Hz. Ali (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bana: "Hamza'yı çağır!" diye buyurdu. Ben:

"Şu kırmızı deve sahibi adam kimdir?" diye sordum. Hz. Hamza (r.a):

"O, Utbe bin Rabi'dir" diye söyledi. Daha sonra Hz. Hamza (r.a), Utbe bin Rebi' ile karşılıklı çarpışmaya (mübarezeye) çıktı ve onu öldürdü."

١٣٨٥ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالْحَاكِمُ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ وَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، عَلَى حَمْزَةَ وَقَدْ جُدِعَ وَمُثِّلَ بِهِ، فَقَالَ: «لَوْلاَ أَنْ تَجِدَ صَفِيَّةُ فِي نَفْسِهَا، لَتَرَكْتُهُ حَتَّى يَحْشُرَهُ اللَّهُ مِنْ بُطُونِ السَّبَاعِ وَالطَّيْرِ». وَكُفِّنَ فِي نَمِرَةٍ إِذَا خُمِّرَ رَأْسُهُ،

1383-Müstedrek (3/194) Hakim: "Bu hadis, Müslim'in şartına göre sahihtir. Ancak Buhari ve Müslim bunu kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de Hakim'in bu açıklamasını doğrulamış ve: "Bunu İbni Huzeyme rivayet etmiştir" demiştir.

1384-Müstedrek (3/194) Hakim burada hadisi uzun bir şekilde rivayet etmiş ve "Bu hadis Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir, ancak onlar kitaplarına almamışlardır" demiştir.

بَدَتْ رِجْلاَهُ، وَإِذَا خُمِّرَتْ رِجْلاَهُ بَدَا رَأْسُهُ. وَلَمْ يُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنَ الشُّهَدَاءِ، وَقَالَ: «أَنَا شَهِيدٌ عَلَيْكُمْ» وَكَانَ يَجْمَعُ الثَّلاَثَةَ فِي قَبْرٍ، وَالإِثْنَيْنِ فَيَسْأَلُ: «أَيُّهُمَا أَكْثَرُ قُرْآنًا» فَيُقَدِّمُهُ فِي اللَّحْدِ وَكَفَّنَ الرَّجُلَيْنِ وَالثَّلاَثَةَ فِي ثَوْبٍ.

1385- Ahmed ve Hakim, Enes (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Uhud gününde Resulullah (a.s), Hz. Hamza (r.a)'nın cesedinin yanına geldi. Burnu kesilmiş ve cesedinin çeşitli yerleri parçalanmıştı. Resulullah (a.s):

"Eğer Safiyye'nin, içinde bir huzursuzluk duyacağı endişem olmasıydı, yüce Allah'ın onu (Hz. Hamza (r.a)'yı) vahşi hayvanların ve kuşların karnından çıkarıp mahşer yerine getirmesi üzere (cesedini) bırakırdım" diye buyurdu.

Sonra Hz. Hamza (r.a)'nın cesedi, üzerindeki cübbe ile kafenlendi. Başı bununla örtülünce, bacakları açıldı. Allah Resulü (a.s) şehidlerden hiç kimsenin üzerine cenaze namazı kıldırmadı ve: "Ben sizin üzerinize şahidim" diye buyurdu. İki veya üç cesedi bir kabre koyuyor ve: "Bunların hangisi daha çok Kur'an okurdu?" diye soruyor, daha çok Kur'an okuduğu bildirileni lahide yakın olarak koyuyordu. Aynı şekilde iki, veya üç cesedi bir giysi ile kefenliyordu."

١٣٨٦ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالْحَاكِمُ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: سَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نِسَاءَ الأَنْصَارِ يَبْكِينَ عَلَى هَلْكَاهُنَّ فَقَالَ«لَكِنَّ حَمْزَةَ لاَبَوَاكِيَ لَهُ» فَجِئْنَ، فَبَكَيْنَ عَلَى حَمْزَةَ عِنْدَهُ. إِلَى أَنْ قَالَ: «مُرُوهُنَّ لاَيَبْكِينَ عَلَى هَالِكٍ بَعْدَ الْيَوْمِ».

1386- Ahmed ve Hakim, İbni Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) kendilerinden öldürülenlere ağlayan ensar kadınlarının seslerini duydu ve: "Ancak Hamza için ağlayan kimse yok" diye buyurdu. Bunun üzerine aynı kadınlar gelerek O'nun yanında Hz. Hamza (r.a) için ağlamaya başladılar. Allah Resulü (a.s): "Onlara söyleyin, bugünden sonra artık kimseye ağlamasınlar" diye buyuruncaya kadar, bu şekilde ağlamaya devam ettiler."

Hz. Hamza (r.a)'yı Uhud Savaşı'nda Vahşi'nin şehid ettiğine dair rivayeti da-

---

1385-Ahmed, Müsned (3/128) Müstedrek (1/365) Zehebi, bu hadisle ilgili olarak herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

1386-Ahmed, Müstedrek (2/20-82-84) Müstedrek (3/194) Hakim: "Bu hadis, Müslim'in şartına göre sahihtir, ancak Buhari ve Müslim bu hadisi kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de onun bu açıklamasını doğrulamıştır.

ha önce ele almıştık.

١٣٨٧ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عُرْوَةَ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يَوْمَ أُحُدٍ أَقْبَلَتِ امْرَأَةٌ تَسْعَى حَتَّى إِذَا كَادَتْ أَنْ تُشْرِفَ عَلَى الْقَتْلَى قَالَ فَكَرِهَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ تَرَاهُمْ فَقَالَ: «الْمَرْأَةَ الْمَرْأَةَ»، قَالَ الزُّبَيْرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَتَوَسَّمْتُ أَنَّهَا أُمِّي صَفِيَّةُ قَالَ فَخَرَجْتُ أَسْعَى إِلَيْهَا فَأَدْرَكْتُهَا قَبْلَ أَنْ تَنْتَهِيَ إِلَى الْقَتْلَى قَالَ: فَلَدَمَتْ فِي صَدْرِي وَكَانَتِ امْرَأَةً جَلِدَةً قَالَتْ: إِلَيْكَ لاَأَرْضَ لَكَ قَالَ: فَقُلْتُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَزَمَ عَلَيْكِ قَالَ، فَوَقَفَتْ وَأَخْرَجَتْ ثَوْبَيْنِ مَعَهَا، فَقَالَتْ: هَذَانِ ثَوْبَانِ جِئْتُ بِهِمَا لأَخِي حَمْزَةَ فَقَدْ بَلَغَنِي مَقْتَلُهُ فَكَفِّنُوهُ فِيهِمَا قَالَ: فَجِئْنَا بِالثَّوْبَيْنِ لِنُكَفِّنَ فِيهِمَا حَمْزَةَ فَإِذَا إِلَى جَنْبِهِ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ قَتِيلٌ قَدْ فُعِلَ بِهِ كَمَا فُعِلَ بِحَمْزَةَ قَالَ فَوَجَدْنَا غَضَاضَةً وَحَيَاءً أَنْ نُكَفِّنَ حَمْزَةَ فِي ثَوْبَيْنِ وَالأَنْصَارِيُّ لاَكَفَنَ لَهُ فَقُلْنَا لِحَمْزَةَ ثَوْبٌ وَلِلأَنْصَارِيُّ ثَوْبٌ فَقَدَّرْنَاهُمَا فَكَانَ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الآخِرِ فَأَقْرَعْنَا بَيْنَهُمَا فَكَفَّنَّا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا فِي الثَّوْبِ الَّذِي صَارَ لَهُ.

1387- Ahmed, Urve (r.a)'nin şu şekilde söylediğini rivayet etmiştir:

"Ebu Zübeyr (r.a)'in bana bildirdiğine göre, kendisinin Uhud'da bulunduğu sırada, bir kadın koşarak gelir. Kadın tam şehidlerin bulunduğu yere yaklaşınca, Resulullah (a.s), kadının cesedleri görmesini istemez ve: "Kadın! Kadın!" diye seslenir. Ebu Zübeyr olayın devamını bana şöyle anlattı:

"Ben bu kadının, annem Safiyye olduğunu anladım, ona doğru gitmeye başladım. O, cesetlerin yanına varmadan, ben kendisine yetiştim. (Annem) o zaman Celde ile evliydi. Sert bir şekilde göğsüme vurdu ve: "Git buradan,senin burada toprağın yok!" dedi. Ben: "Resulullah (a.s) (seni şehidlerin yanına) yaklaştırmamcda kararlı," dedim. Bunun üzerine durdu, yanında getirdiği iki elbiseyi çıkardı ve:

"Ben bu iki elbiseyi kardeşim Hamza için getirdim. Onun üldürüldüğünü duydum. Siz bu iki elbise ile onu kefenleyin," dedi. Sonra Hz. Hamza (r.a)'ya kefen yapmak üzere bu iki elbîseyi getirdik. Hz. Hamza (r.a)'nın yanında ensar-

---

1387-Ahmed, Müsned (1/165) Bu hadisi Ahmed'den başka da rivayet eden vardır. Hadis hasendir.

dan şehid olan bir kişi vardı. Hz. Hamza (r.a)'yı iki elbise ile kefenlerken, ensardan şehid olan kişiyi kefensiz bırakmayı uygun görmedik ve: "Bu iki elbisenin biri Hz. Hamza (r.a) için, diğeri de ensari için olsun," dedik. Elbiseleri ölçtük, biri diğerinden daha büyüktü. Bu durumda hangisinin hangisine olacağını belirlemek için kur'a çektik ve herbirini kur'ada kendisine çıkan elbise ile kefenledik."

١٣٨٨ــ رَوَى احْمَدُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ قَالَ سَمِعْتَ رَسُول اللهِ ﷺ يَقُولُ إِذَا ذُكِرَ أَصْحَابُ أُحُدٍ: «أَمَا وَاللَّهِ لَوَدِدْتُ أَنِّي غُودِرْتُ مَعَ أَصْحَابِ فَحْصِ الْجَبَلِ».

1388- Ahmed, Cabir bin Abdullah (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Ben, Resulullah (a.s)'ın yanında Uhud şehidlerinin anıldığı sırada şöyle buyurduğunu duydum:

"Vallahi, ben de Uhud dağında şehid edilenlerle birlikte şehid edilmeyi isterdim."

1388-Ahmed, Müsned (3/385) İsnadı kavidir.

HZ. ABBAS (R.A.)

Zehebi, Hz. Abbas (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Rivayette bildirildiğine göre, Hz. Abbas (r.a), hicretten önce müslüman olmuş, ancak müslümanlığını gizlemiş, daha sonra kendi kavmi ile birlikte Bedir Savaşı'na katılmış, bu savaşta esir edilmiş ve esir edildikten sonra kendisinin müslüman olduğunu açıklamıştır. En doğrusunu Allah bilir."

Hz. Abbas (r.a)'ın adı, Bedir esirlerinden serbest bırakılanlar arasında yoktur. O, Mekke'nin Fethi'nden önce Resulullah (a.s)'ın yanına ulaşmıştı. Burada Hz. Abbas (r.a)'ın Ebu Süfyan bin Harb'a komşuluk etmiş olduğunu da hatırlatalım.

Hz. Abbas (r.a) az sayıda hadis rivayet etmiştir. Bakiy bin Mahled'in Müsned'inde ona isnad edilen otuzbeş hadis bulunmaktadır. Buhari ve Müslim'in her ikisinin birlikte Hz. Abbas (r.a)'dan rivayet ettikleri hadis sayısı birdir. Bunun yanısıra, yalnız Buhari'nin Sahih'inde yer alan bir rivayeti ile, yalnız Müslim'in Sahih'inde yer alan üç rivayeti bulunmaktadır.

Hz. Abbas (r.a), Hz. Ömer (r.a) ile birlikte Şam seferine katılmıştır.

Hz. Ömer (r.a)'in azatlısı Eslem (ra)'den rivayet edildiğine göre; Hz. Ömer (r.a) Şam'a yaklaşınca, kenara çekildi. Beraberinde kölesi de vardı. Kölesinin bineğine binmek istedi ve bindi. Bu bineğin üzerinde ters konulmuş bir post bulunmaktaydı. Hz. Ömer (r.a) kölesini de kendi bineğine bindirdi.

Hz. Abbas (r.a) da, Hz. Ömer (r.a)'in önünde yaşlı bir atın üzerinde gitmekteydi. Kendisi güzel görünümlü biriydi. Şam'ın patrikleri ona selam vererek iltifatta bulundular. Bu durum karşısında Hz. Abbas (r.a), Hz. Ömer (r.a)'i göstererek: *"Sizin hürmet ettiğiniz kişi ben değil, şudur"* demiştir.

Kelbi, şöyle anlatıyor:

"Hz. Abbas (r.a), insanların kendine itibar ettikleri, gösterişli, ferasetli, güzel yüzlü ve iyice beyaz tenli bir adamdı. Saçlarının iki örgüsü vardı. Fil olayının gerçekleştiği yıldan üç yıl önce dünyaya gelmiştir.

Erkeklerin en uzun boylusu, en güzel yüzlüsü, en iri cüsselisi ve en gür seslilerindendi. Bununla birlikte son darece yumuşak, hilm sahibi ve cana yakındı."

Zübeyr bin Bekkar şöyle söylemiştir:

"Hz. Abbas (r.a) Haşimoğullarının çıplak kalanlarını giydirir, aç kalanlarını doyurur, bilgisizce hareket edenlerini ikaz ederdi. Bunun yanısıra çevresindeki komşularını savunur, malını hayır için dağıtır, sıkıntılı zamanlarda insanlara bolca iyilikte bulunurdu.

Onun cahiliye dönemindeki sohbet arkadaşı Ebu Sufyan bin Harb idi."

İbni Sa'd da şöyle söylemiştir:

"Muhacirler ve ensarın, Bedir Savaşı'na katılmamışlarından oluşan ikinci tabakası, Hz. Abbas (r.a) ile başladı. Onun annesi Nuteyle bintu Cenab bin Kuleyb'dir."

İbni Sa'd ise, Hz. Abbas (r.a)'ın Rabia' bin Nizar bin Ma'd'a kadar olan bütün nesebini saymıştır.

İbni Abbas'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Babam, fil sahiplerinin gelmelerinden (yani Fil olayından) üç yıl önce dünyaya gelmiştir?"

Hz. Abbas (r.a)'ın çocukları, Fadl (en büyükleridir) Abdullah el-Bahr, Ubeydullah, Kusam (bunun nesli devam etmemiştir), Abdurrahman (Şam'da vefat etti ve arkadan çocuğu kalmadı), Ma'bed (İfrikiye'de şehid edildi) ve Ümmü Habibe. Bu çocukların anneleri, Ümmü Fadl Lubabe el-Hilaliyye'dir. Onun hakkında İbni Yezid el-Hilali şu beyitleri söylemiştir:

"Ümmü Fadl'ın doğurduğu altı seçkin yavru gibisini,

Bildiğimiz dağlardan veya vadilerden birinden

Herhangibir seçkin dişi, erkeğinden dünyaya getirmiş değildir.

Her orta yaşlı kadın ve erkek ona saygı göstersin."

Kelbi 'de şöyle der:

başka bir olaya da rastlanılmamıştır."

Hz. Abbas (r.a)'ın diğer çocukları: Kesir (fakih biri idi), Temmam (Kureyş'in en sertlerindendi) ve Ümeyme. Bunların anneleri de Ümmü Veled'dir.

Ayrıca Ümmü Huceyle binti Cundeb et-Temimiyye adlı hanımından olan Haris bin Abbas adında bir çocuğu daha vardır ve Hz. Abbas (r.a)'ın toplam on çocuğu olmuştur.

İbni Ebi Zinad, babasından rivayetle Sika'nın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Hz. Ömer (r.a), yahut Hz. Osman (r.a) binek üzerinde giderlerken, yanlarından Hz. Abbas (r.a) geçtiğinde, Resulullah (a.s)'ın amcası olması nedeniyle kendisine hürmet olsun diye bineklerinden iner ve önlerine geçmesini beklerlerdi."

Dehhak bin Osman el-Hizami de şöyle söylemiştir:

"Gecenin sabaha yakın olan saatlerinde, kölelerinin ormanda bulundukları bir sırada, Hz. Abbas (r.a)'ın kölelerine ihtiyacı olurdu. Dağın eteğine çıkar, oradan kölelerine seslenir ve sesini duyururdu. Oysa orman yaklaşık dokuz mil uzaklıkta idi."

Ve yine şöyle söylemiştir: *"Hz. Abbas (r.a) oldukça gösterişli ve son derece gür sesli biriydi. Resulullah (a.s) Huneyn gününde "Ey ağaç altında bey'at etmiş olanlar" diye seslenmesi için ona emir vermişti."*

Kadı Ebu Muhammed bin Zebr'in, İsmail el Kadı'dan, onun da Nasr bin Ali'den rivayet ettiğine göre, Asma'i şöyle söylemiştir:

"Hz. Abbas (r.a)'ın üç mil uzaklıktaki bir yerde koyun güden çobanı vardı. Ona herhangi bir şey bildirmek istediğinde, çıkıp seslenir ve bildirmek istediği şeyi ona duyururdu."

Leys'in Mücahid'den rivayet ettiğine göre Ali bin Abdullah şöyle söylemiştir:

"Hz. Abbas (r.a) ölüm hastalığı esnasında yetmiş köle azad etmiştir." Yine şöyle söylemiştir:

"Hz. Abbas (r.a) Resulullah (a.s)'a çok yakın bir sevgi ve muhabbet ile bağlıydı. Eziyetlere sabrederdi. İlk dönemlerde müslüman olmadı. Ancak Akabe gecesinde onun müslümanlığı kabul etmiş olduğu anlaşıldı. O gecede kardeşinin oğlunun, yani Resulullah (a.s)'ın yanında yer aldı. O'nunla birlikte Medine'den gelen yetmiş kişiden söz aldı. Bu olaydan sonra kavmi ile birlikte istemeyerek Bedir Savaş'ına çıktı. Bu savaşta esir edildi. Kendisini esir alanlara, daha önce müslüman olduğunu açıkladı. Sonra yeniden Mekke'ye döndü. Ancak

niçin Mekke'de ikamet etmeye devam ettiğini bilmiyorum." (1)

Uhud Savaşı ile ilgili olarak yapılan rivayetlerde, Hz. Abbas (r.a)'dan söz edilmemiştir. Ebu Süfyan ile birlikte bu savaşa çıkmamış ve bildiğimiz kadarıyla Kureyşliler, kendisine bu konuda herhangi bir şey söylememişlerdir.

Daha sonra, Mekke'nin Fethi'nden kısa bir süre önce hicret ederek, Resulullah (a.s)'ın yanına gitmiştir. Onun bu hicreti ile ilgili olarak bize detaylı bir bilgi ulaşmamıştır.

Hz. Abbas (r.a)'ın Huneyn gününde, insanların dağılmaya başladığı sırada, Resulullah (a.s)'ın katırının yularını sıkıca tuttuğu ve müslümanların yeniden toparlanıp zafere kavuşmalarına kadar Resulullah (a.s)'ın yanından ayrılmadığı bilinmektedir.

Halife ve daha başkaları, Hz. Abbas (r.a)'ın hicretin 34. yılında vefat ettiğini bildirmişlerdir. Medaini ise hicri 33 yılında vefat ettiğini söylemektedir.

Hadis hafızları, halifelerin istekleri doğrultusunda, Hz. Abbas (r.a)'ın faziletleri ile ilgili rivayetleri toplamaya özen göstermişlerdir. (2)

Şu noktaya dikkat çekmek isteriz ki, eğer Peygamberimiz (a.s)'in arkada bıraktıkları, miras olarak paylaşılsaydı, kızı ile hanımları dışında Hz. Abbas (r.a)'tan başka kimse ona mirasçı olamayacaktı.

İslam devletinin yönetimi, belli bir dönem Hz. Abbas (r.a)'ın soyundan gelenlerin elinde olmuştur.

Resulullah (a.s)'ın amcasının menkıbeleri hakkında bu kısa bilgileri verdikten sonra, vefatından söz etmek istiyoruz.

Hicri 32 yılında ve 86 yaşında vefat etmiştir. Gerek kendi çoçuklarından, gerek onların çocuklarından ve gerekse onun soyundan gelmiş olan Abbasi halifelerinden hiçbiri bu yaşa kadar yaşamamışlardır.

Nemle bin Ebi Hemle babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Abbas (r.a) vefat ettiğinde, Haşimoğulları çevredeki yerleşim merkezlerine haberciler gönderdiler. Bunlar da: "Allah, Abas bin Abdulmuttalib'in cenazesine katılanlara rahmet eylesin" diye seslendiler. Bunun üzerine cenazeye büyük bir kalabalık toplandı.

Cenazesi, cenazelerin kaldırıldığı yere getirildi, ancak burası onun cenaze-

---

1) Anlaşıldığına göre Hz. Abbas (r.a) gelişmeler hakkındaki bilgileri Resulullah (a.s)'a ulaştırmak amacıyla Mekke'de kalmaya devam etmiştir.

2) Burada kastedilenler, Abbasi halifeleridir. (Çeviren)

sine dar geldi. Sonra Baki kabristanına nakledildi. Doğrusu ben onun cenazesinde olan kalabalık gibisini hiç görmüş değilim. Kimse tabutun yanına yanaşamıyordu. Millet lahidin etrafına yığıldı. Hz. Osman (r.a), Haşimoğullarının, cenazeye yaklaşabilmelerini sağlamak amacıyla kalabalığı dağıtmak üzere emniyet görevlileri gönderdi. Emniyet görevlileri, sopa ile kalabalığı dağıtarak Haşimoğullarının serbest hareket etmelerini sağladılar. Böylelikle ancak Haşimoğulları mensupları kabre inebildiler.

Tabutunun üzerinde, kalabalık dolayısıyla yırtılmış halde cübbeler gördüm."

Hakim, Müstedrek'inde şöyle anlatıyor:

"Muhammed bin Akabe'nin Kureyb'den, onun da İbni Abbas'tan rivayet ettiğine göre, İbni Abbas (r.a) şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s), Hz. Abbas (r.a)'a, kendi öz babası gibi saygı gösterirdi." (1)

Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın Hz. Abbas (r.a)'a hürmet ettiği kadar, kimseye hürmet ettiğini görmedim." (2)

Rivayette bildirildiğine göre, Hz. Ömer (r.a), Hz. Abbas (r.a)'ın, insanların gelip geçtiği genel yollar üzerinde bulunan bir oluğunu gördü ve yerinden söküp çıkardı. Bunun üzerine Hz. Abbas (r.a):

"Şehadet ederim ki, onu bu yerine koyan bizzat Resulullah (a.s)'dır" diye söyledi. Hz. Ömer (r.a) de, yemin vererek: "Sen, benim sırtıma binecek ve o oluğu da yerine koyacaksın" dedi." (3)

Sa'd'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s) ile birlikte Atlar Sulağında bulunuyorduk. O sırada Hz. Abbas (r.a) geldi. Onun gelişi üzerine Resulullah (a.s): "Bu Abbas, sizin peygamberinizin amcasıdır. Sadaka vermede Kureyşilerin en cömert olanıdır. Aynı zamanda onların içinde akraba haklarını en çok gözeten kişidir" (4) diye bu-

1) Müstedrek (3/324) Hakim bununla ilgili olarak: "Bu hadisin isnadı sahihtir. Ancak Buhari ve Müslim rivayet etmemişledir" demiştir. Onun bu açıklamasını Zehebi de doğrulamıştır.

2) Zehebi: "Bu hadisin isnadı salihtir (iyidir)" demiştir.

3) Bunu Ahmed (1/210)'de rivayet etmiştir. İsnadı hasendir.

4) Müstedrek (3/329) Hakim: "Bu hadisin isnadı sahihtir. Ancak Buhari ve Müslim rivayet etmemişlerdir" demiş, Zehebi de, hadisin şahidlerine dayanarak Hakim'in bu açıklamasını doğrulamıştır. Hadis metninde geçen Naki'u'l-Hayl (Atlar Sulağı), Medine'den yirmi fersah uzaklıkta bulunmaktadır. Resulullah (a.s) burayı müslümanların atlarının otlatılması üzere özel koruluk haline getirmişti. Bir fersah; üç mil veya onikibin ya da onbin zira uzaklığa eşittir.

yurdu. Bu hadisi Sa'd'dan birçok kişi rivayet etmiştir.

Enes'ten şöyle rivayet edilmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) kuraklık zamanlarında Abbas bin Abdulmattalib (r.a)'in hürmetine yağmur dilerdi ve şöyle söylerdi: "Ey Allah'ım, önceleri biz senden Peygamberimiz (a.s)'in hürmetine yağmur dilerdik, sen de yağmur verirdin. Şimdi de Peygamberimiz (a.s)'in amcasının hürmetine senden yağmur diliyoruz. Bize yağmur ver!" Yüce Allah bu dua üzerine yağmur verirdi." (1)

Hafız İbni Hacer, Fethu'l-Bari'de şöyle bildirmiştir:

"Zübeyr bin Bekkar, Ensab'da, söz konusu olayda Hz. Abbas (r.a) hürmetine dua edilirken anılan özelliğini ve olayın meydana geldiği zamanı açıklamıştır. Söz konusu kitabında verdiği bir senetle rivayet ettiğine göre Hz. Ömer (r.a), kendisinin hürmetine yağmur duasında bulununca Hz. Abbas (r.a) da:

"Ey Allah'ım! Bir bela, ancak bir günah yüzünden iner. Ve bu bela, ancak tevbe ile kalkar. İnsanlar benim Peygamber (a.s)'e yakınlığım dolayısıyle benim hürmetime sana yöneliyor, senden duada bulunuyorlar. İşte günahlarım dolayısıyla ellerimi sana çeviriyorum. Hep birlikte tevbe ile sana yöneliyoruz. Bize katından yağmur ver" diye dua etti. Bunun ardından gökte dağlar gibi bulutlar oluştu. Yeryüzü gökten yağan bereketlerle sulandı. İnsanlar çok sevindiler. Bu olay, hicri 18. yıldaki kuraklık anında olmuştu."

İbni Abbas (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, ensardan bir adam Hz. Abbas (r.a)'ın cahiliye döneminde yaşamış olan dedelerinden birine sövdü. Bunun üzerine Hz. Abbas (r.a) o adama bir tokat attı. Olay üzerine adamın kabilesinin mensupları gelerek:

"Vallahi, onun tokat attığı gibi biz de kendisine tokat atacağız," dediler. Dediklerini yapabilmek için de silah kuşandılar. Gelişmelerle ilgili haber Resulullah (a.s)'a ulaştı. Bunun üzerine Resulullah (a.s) minbere çıkarak:

"Ey insanlar! Yeryüzü halkı içinde, Allah nazarında en yüksek dereceye sahip olan kimdir?" diye buyurdu. *"Sensin"* dediler. Ardından Resulullah (a.s): *"Abbas bendendir. Ben de ondanım. Ölülerimize söverek dirilerimize eziyet etmeyin"* diye buyurdu. Sonra sözkonusu kabilenin mensupları gelerek: *"Seni kızdırmaktan Allah'a sığınırız, ey Allah'ın Resulü"* diyerek özür dilediler. (2)

Humeyd bin Hilal'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

---

1) Buhari (2/494) 15-Kitabu'l-İstika. 3-İnsanların kuraklık esnasında devlet başkanından (dua için) talepte bulunmaları babı.

2) Ahmed, Müsned (1/300) İsnadı hasendir.

"Ala bin Hadrami, Bahreyn'den seksenbin (dirhem) para ile Resulullah (a.s)'a gönderildi. Getirilen para, bir hasırın üzerine serildi. Resulullah (a.s) daha sonra gelip, bunların başında durdu. O zamanlarda sayı veya tartı kullanılmıyordu. Avuç ile hesap yapılırdı. Hz. Abbas (r.a), (o paraların ortada bulunduğu sırada) üzerinde siyah bir elbise ile geldi. Paralardan bir miktar alıp ayağa kalkmak istedi ama kalkamadı. Bunun üzerine başını kaldırıp Resulullah (a.s)'a baktı ve: "Şunu benim sırtıma kaldır" dedi. Resulullah (a.s) azı dişleri görününceye kadar güldü. Sonra da: "Aldığın malın bir miktarını geri koy. Sonra da kaldırabileceğin kadarını alarak kalk" diye buyurdu. O da öyle yaptı. Hz. Abbas (r.a) daha sonra çıkarken şöyle dedi:

"Yüce Allah, bize vaad etmiş olduklarından birini gerçekleştirdi. O vaadleri de şu ayet-i kerimede geçmektedir: "Elinizin altında bulunan esirlere de ki: "Eğer Allah, sizin kalplerinizde bir hayır olduğunu bilirse, sizden alınmış olanlardan daha hayırlısını size verir ve sizi bağışlar" (1) (Bu ayet-i kerime Bedir Savaşı'ndan sonra inmiştir). Meğfiret konusunda nasıl bir muamele göreceğimizi ise bilmiyorum." (2)

Ebu Hureyre (r.a)'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s), Hz. Ömer (r.a)'i zekat toplama memuru olarak görevlendirdi. İbni Cemil, Halid ve Hz. Abbas (r.a) zekatlarını vermediler. Bunun üzerine Resululla (a.s) şöyle buyurdu:

"İbni Cemil, yüce Allah'ın, kendisini fakirlikten zengin durumuna getirmesinin acısını çıkarıyor. Halid'e gelince, siz Halid'e haksızlık ediyorsunuz. O, zırhlarını ve savaş techizatını Allah yolunda vakfetti. Abbas'a gelince, onun zekatı ve benzeri görevleri benim üzerimedir." Daha sonra da şöyle buyurdu: "Bilmez misin ki, bir adamın amcası, onun babasının kardeşidir." (3)

Muttalib bin Rabi'a da şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bazı kimselere ne oluyor da Abbas konusunda beni huzursuz ediyorlar. Bir kimsenin amcası, onun babasının kardeşidir. Kim Abbas'ı huzursuz ederse, be-

---

1) Enfal Suresi: 80

2) Bunu, İbni Sa'd rivayet etmiştir. Ancak rivayet silsilesinde kopukluk (inkıta) vardır. Bunun bir benzerini Hakim, Süleyman bin el-Muğire'nin Humeyd bin Hilal'den, onun Ebu Burde'den, onun da Ebu Musa el-Eş'ariden rivayeti tariki ile nakletmiş ve sahih olduğunu ifade etmiştir. Bu konuda Zehebi de kendisine muvafakat etmiştir.

3) Buhari (3/331) 24-Kitabu'z-Zekat, 49-Yüce Allah'ın "zekat, kölelere, borçlulara ve Allah yolunda cihad edenlere verilir" diye buyurması ile ilgili bab; Müslim (2/676-677) 12-Kitabu'z-Zekat, 3-Zekatın verilmesi, verilmemesi ve bu konu ile ilgili açıklama babı.

ni huzursuz etmiş olur." (1)

١٣٨٩ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِعُمَرَ فِي الْعَبَّاسِ: «إِنَّ عَمَّ الرَّجُلِ صِنْوُ أَبِيهِ» وَكَانَ عُمَرُ كَلَّمَهُ فِي صَدَقَةٍ.

1389- Tirmizi, Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'ten şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s), Hz. Ömer (r.a)'e, Hz. Abbas (r.a) hakkında şöyle buyurdu:

"Bir kimsenin amcası, onun babasının öz kardeşidir."

Hz. Ömer (r.a), Hz. Peygamber (a.s)'e, zekat konusunda Hz. Abbas (r.a)'tan şikayetçi olmuştu.

١٣٩٠ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِالْمُطَّلِبِ بْنِ رَبِيعَةَ بْنِ الْحَرِثِ بْنِ عَبْدِالْمُطَّلِبِ: أَنَّ الْعَبَّاسَ بْنَ عَبْدِالْمُطَّلِبِ دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مُغْضَبًا وَأَنَا عِنْدَهُ، فَقَالَ: «مَا أَغْضَبَكَ؟» قَالَ يَارَسُولَ اللَّهِ مَالَنَا وَلِقُرَيْشٍ، إِذَا تَلاقَوْا بَيْنَهُم تَلاقَوْا بِوُجُوهٍ مُبْشِرَةٍ، وَإِذَا لَقُونَا لَقُونَا بِغَيْرِ ذَلِكَ قَالَ: فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى احْمَرَّ وَجْهُهُ، ثُمَّ قَالَ «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لاَيَدْخُلُ قَلْبَ رَجُلٍ الإِيمَانُ حَتَّى يُحِبَّكُمْ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ، ثُمَّ قَالَ: يَاأَيُّهَا النَّاسُ، مَنْ آذَى عَمِّي فَقَدْ آذَانِي فَإِنَّمَا عَمُّ الرَّجُلِ صِنْوُ أَبِيهِ».

1390- Tirmizi, Abdulmuttalib bin Rabi'a bin el-Hars bin Abdulmuttalib (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Abbas bin Abdulmuttalib (r.a) kızgın bir şekilde Resulullah (a.s)'ın yanına girdi. O esnada ben de Resulullah (a.s)'ın yanında idim. Resulullah (a.s) kendisine "Seni kızdıran nedir?" diye sordu. Hz. Abbas (r.a):

"Ey Allah'ın Resulü, bizimle Kureyş arasında ne var! Onlar birbirleri ile

---

1389-Tirmizi (5/653) 50-Kitabu'l-Menakıb, 29-Abbas bin Abdulmuttalib (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi; "Bu hadis hasen, sahihtir" demiştir.

1390-Tirmizi (5/652) 50-Kitabu'l-Menakıb, 29-Abbas bin Abdulmuttalib (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi; "Bu hadis hasen, sahihtir" demiştir.

1) Bunu Tirmizi rivayet etmiş ve: "Bu hadis, hasen, sahihtir. Ancak Yezid bin Ebi Ziyad (hadisin ravilerinden) zayıf biridir" diye söylemiştir. Ancak hadisin geçtiği babda bu hadisi destekleyen başka hadisler bulunmaktadır.

karşılaştıkları zaman güleryüzlü, neşeli oluyorlar. Ama bizimle karşılaştıklarında, bizi daha farklı bir şekilde karşılıyorlar," dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s) da sinirlendi. Hatta sinirinden yüzü kızardı ve:

"Canım elinde olana yemin ederim ki, Allah ve Resulü için sevmediği sürece bir adamın kalbine iman girmez" diye buyurdu. Sonra şöyle dedi:

"Kim benim amcamı huzursuz ederse, beni huzursuz etmiş olur. Bir kimsenin amcası, onun babasının öz kardeşidir."

١٣٩١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي رُزَيْنٍ قَالَ: قِيلَ لِلْعَبَّاسِ: أَيُّمَا أَكْبَرُ أَنْتَ أَمِ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: هَذَا أَكْبَرُ مِنِّي، وَأَنَا وُلِدْتُ قَبْلَهُ وَكَانَ الْعَبَّاسُ أَسَنَّ النَّبِيِّ ﷺ وُلِدَ قَبْلَ الْفِيلِ بِثَلاَثِ سِنِينَ.

1391- Taberani, Ebu Rezin (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Abbas (r.a)'a: "Sen mi büyüksün, yoksa Peygamber (a.s) mi?" diye soruldu. "O benden büyüktür. Ama ben ondan önce doğdum" diye cevap verdi. Hz. Abbas (r.a) yaşça Resulullah (a.s)'tan büyüktü. O, Fil olayından üç yıl önce dünyaya gelmişti."

١٣٩٢ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِلْعَبَّاسِ «إِذَا كَانَ غَدَاةَ الْإِثْنَيْنِ فَائْتِنِي أَنْتَ وَوَلَدُكَ، حَتَّى أَدْعُوَ لَكَ بِدَعْوَةٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهَا وَوَلَدَكَ» قَالَ: فَغَدَا وَغَدَوْنَا مَعَهُ، وَأَلْبَسَنَا كِسَاءً، ثُمَّ قَالَ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْعَبَّاسِ وَوَلَدِهِ، مَغْفِرَةً ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً، لاَ تُغَادِرُ ذَنْبًا، اللَّهُمَّ احْفَظْهُ فِي وَلَدِهِ».

1392- Tirmizi, Abdullah bin Abbas (r.a)'ın şu şekilde söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), Hz. Abbas (r.a)'a şöyle buyurdu:

"Pazartesi sabahı olunca sen ve çocukların, hep birlikte benim yanıma gelin. Ben size, yüce Allah'ın sana ve çocuklarına yarar sağlayacağı bir duada bulunayım." Sabah olunca hep birlikte Resulullah (a.s)'ın yanına gittik. Resulullah

---

1391-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/270)'te rivayet etmiş ve: "Bunu Taberani rivayet etmiştir. Ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

1392-Tirmizi (5/653) 50-Kitabu'l-Menakıb, 29-Abbas bin Abdulmuttalib (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis hasen, garibdir" demiştir.

(a.s) bize bir giysi giydirdi ve sonra şöyle buyurdu:

"Ey Allah'ım, Abbas'ı ve çocuklarını açık ve gizli şekilde bağışla. Öyle bir bağışlama olsun ki, geride bir günah bırakmasın. Ey Allah'ım, onun çocuklarını himaye eyle."

١٣٩٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ السَّاعِدِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِلْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِالْمُطَّلِبِ«لاَتَبْرَحْ مَنْزِلَكَ وَبَنُوكَ غَدًا حَتَّى آتِيَكُمْ فَإِنَّ لِي فِيكُمْ حَاجَةً» فَانْتَظَرُوهُ حَتَّى بَعْدَ مَا أَضْحَى فَدَخَلَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ: «السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ» قَالُوا: عَلَيْكُمُ السَّلاَمُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ قَالَ«كَيْفَ أَصْبَحْتُمْ» قَالُوا نَحْمَدُ اللَّهَ قَالَ«تَقَارَبُوا بِزَحْفِ بَعْضِكُمْ إِلَى بَعْضٍ» حَتَّى إِذَا أَمْكَنُوهُ اشْتَمَلَ عَلَيْهِمْ بِمَلاَءَتِهِ، ثُمَّ قَالَ: «يَارَبِّ هَذَا عَمِّي وَصِنْوُ أَبِي، وَهَؤُلاَءِ أَهْلُ بَيْتِي فَاسْتُرْهُمْ مِنَ كَسَتْرِي إِيَّاهُمْ بِمَلاَءَتِي هَذِهِ» فَأَمَّنَتْ أُسْكُفَّةُ الْبَابِ وَحَوَائِطُ الْبَيْتِ فَقَالَتْ: آمِينَ آمِينَ آمِينَ.

1393- Taberani, Ebu Useyyid Sa'idi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), Hz. Abbas (r.a)'a:

"Yarın sen ve çocukların, ben gelinceye kadar evinizden ayrılmayın. Benim sizinle yapacak bir işim var" diye buyurdu. Onlar beklediler. Kuşluk vakti geçtikten sonra Resulullah (a.s) yanlarına gitti ve: "Selamün Aleyküm" dedi. "Ve aleykümu's-Selam ve Rahmetu'llahi ve Berekatuh" diyerek selamını aldılar. Resulullah (a.s):

"Nasıl sabahladınız (bu sabah durumunuz nasıl)?" diye sordu. Onlar:

"Allah'a hamdederiz" diye cevap verdiler. Resulullah (a.s):

"Birbirinize iyice yaklaşın" diye buyurdu. İyice birbirlerine yapıştıkarında Allah Resulü (a.s) cübbesini üzerlerine aşırdı ve:

"Ey Rabbim! Bu benim amcam ve babamın öz kardeşidir. Bunlar da benim ehl-i beytimdir. Şu anda benim kendilerini şu cübbem ile örttüğüm gibi, sen de onları cehennem ateşine karşı koruyacak örtüyle ört" diye buyurdu. Evin eşiği ve duvarları bu duaya iştirak ederek, "amin, amin, amin" dediler."

1393-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/270)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. İsnadı hasendir" demiştir.

١٣٩٤ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ«الْعَبَّاسُ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ».

1394- Hakim, İbni Abbas (r.a)'tan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Abbas bendendir ve ben ondanım."

١٣٩٥ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ جَابِرٍ قَالَ: كَانَ الْعَبَّاسُ بِالْمَدِينَةِ فَطَلَبَتِ الْأَنْصَارُ ثَوْبًا يَلْبَسُونَهُ فَلَمْ يَجِدُوا قَمِيصًا يَصْلُحُ عَلَيْهِ إِلاَّ قَمِيصَ عَبْدِاللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ فَكَسَوْهُ إِيَّاهُ قَالَ جَابِرٌ: وَكَانَ الْعَبَّاسُ أُسِيرَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ بَدْرٍ وَإِنَّمَا أُخْرِجَ كُرْهًا، فَحُمِلَ إِلَى الْمَدِينَةِ فَكَسَاهُ عَبْدُاللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ قَمِيصَهُ، فَلِذَلِكَ كَفَّنَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي قَمِيصِهِ مُكَافَأَةً لِمَا فَعَلَ بِالْعَبَّاسِ.

1395- Hakim, Cabir (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Abbas (r.a) Medine'de idi. Ensar kendisine giydirecekleri bir elbise bulmak istediler. Ancak Abdullah bin Ubeyy'in gömleğinden başka ona uyan bir gömlek bulamadılar."

Cabir (r.a) rivayetinde şöyle söylemiştir:

"Hz. Abbas (r.a), Bedir gününde Resulullah (a.s)'ın esiri olmuştu. Ancak o, bu savaşa istemeyerek çıkmıştı. Esir edildikten sonra Medine'ye götürüldü. Abdullah bin Ubeyy ona kendi gömleğini giydirdi. Bu yüzden Resulullah (a.s) da, Hz. Abbas (r.a)'a yaptığı bu iyilikten dolayı bir mükafat olsun diye, Abdullah bin Ubey öldüğünde onu kendi gömleği ile kefenledi."

١٣٩٦ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَبْدِالْغَافِرِ قَالَ: دَخَلَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ الْعَبَّاسِ عَلَى مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ وَقَدْ تَحَلَّقَتْ عِنْدَهُ بُطُونُ قُرَيْشٍ فَسَأَلَهُ مُعَاوِيَةُ عَنْ آبَائِهِمْ

1394-Müstedrek (3/329) Hakim: "Bu hadis, Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ancak kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de: "Müslim'in şartına göre sahihtir" diye not düşmüştür.

1395-Ahmed, Müsned'inde rivayet etmiştir. Ravileri sikadır.

إِلَى أَنْ قَالَ: فَمَا تَقُولُ فِي أَبِيكَ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِالْمُطَّلِبِ؟ فَقَالَ رَحِمَ اللَّهُ أَبَا الْفَضْلِ كَانَ وَاللَّهِ عَمَّ نَبِيِّ اللَّهِ، وَقُرَّةَ عَيْنِ رَسُولِ اللَّهِ، سَيِّدَ الْأَعْمَامِ وَالْأَخْدَانِ جَدَّ الْأَجْدَادِ وَآبَاؤُهُ الْأَجْوَادُ وَأَجْدَادُهُ الْأَنْجَادُ، لَهُ عِلْمٌ بِالْأُمُورِ، قَدْ زَانَهُ حِلْمٌ، وَقَدْ عَلاَهُ فَهْمٌ، كَانَ يُكْسِبُ حِبَالَهُ كُلَّ مُهَنَّدٍ، وَيُكْسِبُ لِرَأْيِهِ كُلَّ مُخَالِفٍ رِعْدِيدٍ، تَلاَشَتِ الْأَخْدَانُ عِنْدَ ذِكْرِ فَضِيلَتِهِ، وَتَبَاعَدَتِ الْأَنْسَابُ عِنْدَ ذِكْرِ عَشِيرَتِهِ، صَاحِبُ الْبَيْتِ وَالسِّقَايَةِ وَالنَّسَبِ وَالْقَرَابَةِ وَلِمَ لاَيَكُونُ كَذَلِكَ؟ وَكَيْفَ لاَيَكُونُ كَذَلِكَ؟ وَمُدَبِّرُ سِيَاسَتِهِ أَكْرَمُ مَنْ دَبَّرَ وَأَفْهَمُ مَنْ نَشَأَ مِنْ قُرَيْشٍ وَرَكِبَ.

1396- Hakim, Ukbe bin Abdulğafir (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Abbas (r.a), Muaviye bin Ebi Süfyan (r.a)'ın yanına girdi. O zaman, tüm Kureyş kabilelerinin ileri gelenleri Muaviye (r.a)'nin etrafında halka halinde toplanmışlardı. Muaviye (r.a), Abdullah bin Abbas (r.a)'a, baba ve dedeleri ile ilgili sorular sordu. Ve sonunda dâ: "Baban Abbas bin Abdulmattalib hakkında ne diyorsun" dedi. Abdullah (r.a) da şöyle cevap verdi:

"Allah, Ebu Fadl'a rahmet eylesin. Vallahi o, Peygamber (a.s)'in amcası ve Allah Resulü (a.s)'nün gözünün nuruydu. Amcaların ve dostların efendisi, dedelerin dedesi, seçkinlerin babasıydı. Dedeleri de şeref sahibi kimselerdi. Pek çok konuda bilgi sahibiydi. Yumuşak huyluluk onu süslüyordu. Kavrayışçılık onu yüksek dereceye çıkarmıştı. Onun ipleri her keskin kılıca bağlanırdı. Her titrek muhalifi, kendi görüşüne getirirdi. Onun faziletlerinin sayılmasında, dostlar kendilerinden geçerler. Soyunun sayılması halinde, nesebler çok uzak geçmişlere kadar gider. Beytullah'ın hizmetçilerindendi ve hacıların sulanması (sikaye) görevini üstlenmişti. Şerefli neseb sahibi ve Resulullah (a.s)'ın yakınıydı. İşleri düzene koymada en ileri gelenlerdendi. Kureyş'in ve onunla bağlantılı diğer kabilelerin içinden çıkmış kişilerin en kavrayışlısı idi."

١٣٩٧ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَمَّا قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَاسْتُخْلِفَ أَبُو بَكْرٍ خَاصَمَ الْعَبَّاسُ عَلِيًّا فِي أَشْيَاءَ تَرَكَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ شَيْءٌ تَرَكَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَمْ يُحَرِّكْهُ فَلاَ أُحَرِّكُهُ فَلَمَّا اسْتُخْلِفَ عُمَرُ اخْتَصَمَا إِلَيْهِ فَقَالَ:

1396-Müstedrek (3/325) Hakim: "Bu hadisin isnadı sahihtir. Ancak Buhari ve Müslim kitaplarına almamışladır" demiş Zehebi de onun bu açıklamasını doğrulamıştır.

شَيْءٌ لَمْ يُحَرِّكْهُ أَبُو بَكْرٍ فَلَسْتُ أُحَرِّكُهُ فَلَمَّا اسْتُخْلِفَ عُثْمَانُ اخْتَصَمَا إِلَيْهِ فَأَسْكَتَ عُثْمَانُ وَنَكَّسَ رَأْسَهُ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَحَسِبْتُ أَنْ يَأْخُذَهُ فَضَرَبْتُ بَيْنَ كَتِفَيِ الْعَبَّاسِ، فَقُلْتُ: يَا أَبَتِ أَقْسَمْتُ عَلَيْكَ إِلاَّ سَلَّمْتَهُ إِلَى عَلِيٍّ قَالَ: فَسَلَّمَهُ لَهُ.

1397- Ahmed, İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) vefat ettiğinde ve arkasından da Hz. Ebu Bekir (r.a) halife seçildiğinde Hz. Abbas (r.a) ile Hz. Ali (r.a) Resulullah (a.s)'ın geriye bıraktığı bazı eşyalar hakkında aralarında tartıştılar. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Resulullah (a.s)'ın, yerinden oynatmaksızın geriye bıraktığı bir şeyi, ben de yerinden oynatmam" dedi. Daha sonra Hz. Ömer (r.a) halifeliğe getirilince Hz. Abbas (r.a) ile Hz. Ali (r.a), aralarındaki anlaşmazlık konusunu Hz. Ömer (r.a)'e götürdüler. O da:

"Ebu Bekir (r.a)'in yerinden oynatmadığı bir şeyi, ben yerinden oynatmam" dedi. Daha sonra Hz. Osman (r.a) halifeliğe seçilince, anlaşmazlık konusunu o-na da götürdüler. Hz. Osman (r.a) bu dava karşısında başını eğdi."

İbni Abbas burada dedi ki: ***"Ben (Hz. Osman (r.a)'ın) söz konusu şeyleri alacağını düşündüm. Bunun üzerine Abbas (r.a)'ın sırtına vurarak: "Ey babacığım, sana yeminle söylüyorum, şunu Hz. Ali (r.a)'ye teslim et" dedim. O da teslim etti."***

1397-Müstedrek (3/330) Hakim: "Bu hadis, Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir, ancak kitaplarına almamışlardır" demiş. Zehebi de onun bu açıklamasını doğrulamıştır.

RESULULLAH (A.S.)'IN HALASI HZ. SAFİYYE (R.A.)

Zehebi, Resulullah (a.s)'ın halası Hz. Safiyye (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Hz. Safiyye (r.a) Abdulmuttalib'in kızıdır. Haşimoğullarındandır. Hz. Hamza (r.a)'nın öz kardeşidir. Hz. Peygamber (a.s)'in havarisi olan Zübeyr (ar.)'in annesidir. Kendisinin annesi de Zühreoğullarındandır.

Hz. Safiyye (r.a) ile önce Ebu Süfyan bin Harb'in kardeşi Haris evlenmişti. Hz. Safiyye (r.a) onunla evli iken Haris ölmüştür.

Daha sonra, hanımların seyyidesi Hz. Hatice (r.a)'nin kardeşi Avvam ile evlendi. Avvam'dan Zübeyr, Saib ve Abdulka'be adlı çocukları dünyaya geldi.

Sahih olan rivayete göre Resulullah (a.s)'ın halaları içinde sadece Hz. Safiyye (r.a) müslüman olmuştur.

Kardeşi Hz. Hamza (r.a)'nın öldürülmüş halini görmüş ve bu acılı duruma yüce Allah'ın rızasını gözeterek sabretmiştir.

Hz. Safiyye (r.a) ilk muhacirlerdendir. Ancak kardeşi Hz. Hamza (r.a) ile birlikte mi, yoksa oğlu Zübeyr (r.a) ile birlikte mi müslüman olduğunu bilmiyoruz.

Hendek Savaşı'nın sürdüğü sırada, Hassan bin Sabit'in kalesine konulan hanımların arasındaydı. Hz. Safiyye (r.a) bu olayla ilgili olarak şunları anlatmıştır:

"Hassan, çocukları ile birlikte bizim yanımızda bulunuyordu. Bir ara, bir yahudi, kalenin yanından geçti. Sonra da bu yahudi, müslümanların düşmanlarına karşı göğüs göğüse mücadele ettikleri sırada bizim kalemizin etrafında dolaşmaya başladı."

Bu hadisin devamında, Hz. Safiyye (r.a)'nin yahudinin bu uygunsuz hareketini görünce kaleden indiği ve onu demir bir copla öldürdüğü bildirilmiştir."

Hişam'ın babasından, onun da, Hz. Safiyye (r.a)'den rivayet ettiğine göre, Hz. Safiyye (r.a) şöyle söylemiştir:

"Ben bir erkeği öldürmüş kadınım. Hassan bizimle idi. Yanımızdan bir yahudi geçti. Sonra bu yahudi, kalenin etrafında dolaşmaya başladı. Hassan'a:

"Bun bu adama güvenemiyorum. Bu adam bizim yerimizi düşmanlara gösterebilir. Kalk bu adamı öldür" dedim. Hassan:

"Allah seni bağışlasın! Bilirsin ki, ben bu adamın akranı değilim" dedi.

Bunun üzerine (Hz. Safiyye (r.a)) belini bağladı, eline demirden bir cop aldı, sonra kaleden inerek elindeki copla adama vurmaya başladı. Bu şekilde adamı öldürünceye kadar dövdü." (1)

Hz. Safiyye (r.a) hicretin 20. yılında vefat etmiş ve Baki mezarlığına defnedilmiştir. Vefat ettiğinde yetmiş küsur yaşında bulunuyordu.

Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Sana yakın olan akraba ve taallukatını uyar" ayet-i kerimesi inince, Resulullah (a.s) kalkıp:

"Ey Muhammed kızı Fatıma, ey Abdulmuttalib kızı Safiyye, ey Abdulmuttalib oğulları, ben sizin Allah'a karşı sorumluluğunuz konusunda size bir şey yapamam (yani kendi başınızın çaresine bakın), ama malımdan ne kadarını arzu ederseniz isteyin" diye buyurdu" (2)

Hz. Safiyye (r.a) Resulullah (a.s)'ın vefatı dolasıyıyla O'na ağıt olarak aşağıdaki beyitleri söylemiştir:

"Ey göz! Cömertçe yaşlarını akıt!

Kaybedilenlerin en değerlisi için ağıtlar yak!

Seçkin Mustafa'ya büyük üzüntüyle ağıt yak!

Öyle bir üzüntü ki, kalbe karışmış, kalb onun suyu ile yıkanır olmuş.

---

1) Müstedrek (4/51) Zehebi bu rivayetin sahih olduğunu ifade etmiş ve: "Urve, Safiyye (r.a)'ye yetişmiş onu görmüş değildir" diye bir açıklamada bulunmuştur. Bu hadisi Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid, (6/134)'de rivayet etmiş ve: "Bu hadisi, Taberani rivayet etmiştir. Urve'ye kadar olan ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Ancak hadis mürseldir" diye belirtmiştir.

2) Müslim (1/192) 1-Kitabu'l-İman, 89-Yüce Allah'ın "kendi yakın akraba ve taallukatını uyar" diye buyurması ile ilgili bab.

O'na ölüm gelince, hayatını yitirir oldum,

Ama bu, ulu kitapta yazılı olan bir kaderdir.

O, insanlara karşı yumuşak ve ince kalpliydi.

Onlara merhamet ederdi, onlara öncülük edenlerin en hayırlısı idi,

Sağlığında da, ölümünde de Allah onlardan razı olsun,

Sonsuzluk gününde, Allah onu cennetlerle ödüllendirsin..."

Yukarıdaki bilgiler, Hz. Safiyye (r.a) hakkında rivayet edilen bilgilerdir. Doğruluk derecelerini yüce Allah bilir.

DERSLER VE ÖĞÜTLER

1. Hz. Hamza (r.a), Hz. Abbas (r.a) ve Hz. Safiyye (r.a)'nin hayatlarını incelediğimizde, cesaretin, Resulullah (a.s)'ın ehl-i beytinin genel bir sıfatı olduğunu görmekteyiz. Hz. Hamza (r.a)'nın Bedir'de, Uhud'da ve müslüman olduğu günde gösterdiği kahramanlıklar, cesaretinin en bariz örnekleridir. Hz. Abbas (r.a)'ın cesaretinin en bariz özelliğini Huneyn Savaşı'nda, Hz. Safiyye (r.a)'nin cesaretinin dikkat çeken örneğini de Uhud Savaşı'nda ve Hendek olayının yaşandığı sırada bir kafiri öldürmesinde görüyoruz.

2. Resulullah (a.s)'ın ehl-i beytinden olanların durumları tek tek incelendiği zaman, herbirinin geniş ufuklu, üstün görüşlü ve girişken insan oldukları görülür. Adeta her biri, bir ümmet niteliği taşımaktadır.

RESULULLAH (A.S)'IN AMCALARININ OĞULLARI VE KIZLARI

CAFER BİN EBİ TALİB (R.A.)
AKİL BİN EBİ TALİB (R.A.)
ÜMMÜ HANİ (R.A.)
ABDULLAH BİN ABBAS (R.A.)
UBEYDULLAH BİN ABBAS (R.A.)
KUSEM BİN ABBAS (R.A.)
MABED BİN ABBAS (R.A.)
KESİR BİN ABBAS (R.A.)
TEMMAM BİN ABBAS (R.A.)
FADL BİN HARİS (R.A.)
RABİA BİN HARİS (R.A.)
ABDULLAH BİN HARİS (R.A.)
UBEYDE BİN HARİS (R.A.)
SAİD BİN HARİS (R.A.)
EBU SÜFYAN BİN HARİS (R.A.)

CA'FER BİN EBİ TALİB (R.A)

Zehebi, Ca'fer bin Ebi Talib (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Ca'fer (r.a) seyyid ve şehiddir. Üstün derece sahibidir. Mücahitlerin bayrağıdır. Künyesi Ebu Abdullah'tır. Resulullah (a.s)'ın amcası Abdu Menaf bin Abdulmuttalib bin Haşim bin Abdu Menaf bin Kusay'ın oğludur. Haşimoğullarındandır. (Haşimidir). Hz. Ali (r.a)'nin kardeşidir ve Hz. Ali (r.a)'den on yaş büyüktür.

Her iki hicrete de katılmıştır. Habeşistan'dan Medine'ye hicret etmiştir. Müslümanların Hayber'de bulundukları sırada, bu yeri fethetmelerinden kısa süre sonra Medine'ye müslümanların yanına ulaşmıştır. Hicretinden sonra birkaç ay Medine'de kalmıştır. Daha sonra Resulullah (a.s) onu, Kerek bölgesinde bulunan Mute üzerine gönderilen ordunun başında amir olarak görevlendirmiştir. Ve bu savaşta şehid edilmiştir.

Allah Resulü (a.s) onun Habeşistan'dan Medine'ye varması dolayısıyla çok sevinmişti. Allah için, ölümünden dolayı da çok üzülmüştü.

Hz. Ca'fer (r.a)'in otuz küsur yıl yaşadığı söylenmiştir.

Resulullah (a.s)'dan çok az şey rivayet etmiştir. Ondan da İbni Mes'ud (r.a), Amr bin el-As, Ümmü Seleme ve oğlu Abdullah rivayette bulunmuştur."

Şa'bi şöyle söylemiştir:

"Hz. Ali (r.a) Esma binti Umeys ile evlendi. Bundan sonra Esma binti Umeys'in oğulları Muhammed bin Ca'fer ile Muhammed bin Ebu Bekir, birbirlerine karşı övünmeye başladılar. Her biri "Benim babam senin babandan üstündür" diyordu. Bunun üzerine Esma'nın üçüncü kocası olan Hz. Ali (r.a): "Ey Esma, aralarında hükmü sen ver" dedi. Esma (r.a) da: "Ben Ca'fer (r.a)' den daha üstün genç, Ebu Bekir (r.a)'den daha üstün orta yaşlı görmedim." dedi. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a): "Bize birşey bırakmadın. Ama eğer 'şu hariç'

diye söyleseydin sana kızardım" dedi. Esma (r.a) da: "Vallahi bu aç kişi içinde sen üstünlükler konusunda en cimri olanısın (yani üstünlükleri kimseye vermeme hassasiyeti taşımaktasın)" dedi."

Abdullah bin Ca'fer (r.a)'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ben Hz. Ali (r.a)'den, Ca'fer (r.a) hakkında her ne istedi isem verdi."

Şebab şöyle bildirmiştir:

"Hz. Ali (r.a), Hz. Ca'fer (r.a) ve Hz. Akil (r.a)'in anneleri Fatıma bintu Esed bin Haşim bin Abdu Menaf'tır."

Vakidi de şöyle bildirmiştir:

"Hz. Ca'fer (r.a) Habeşistan'a hanımı Esma bintu Umeys ile birlikte hicret etti. Esma (r.a) burada Abdullah, Avn ve Muhammed isimli çocuklarını dünyaya getirdi"

İbni İshak da şöyle bildirmiştir:

"Hz. Ca'fer ilk otuzbir kişiden sonra müslüman olmuştur. (Yani o, 32. müslümandır.)"

١٣٩٨ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى النَّجَاشِيِّ وَنَحْنُ نَحْوٌ مِنْ ثَمَانِينَ رَجُلاً فِيهِمْ عَبْدُاللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ وَجَعْفَرُ وَعَبْدُاللَّهِ بْنُ عُرْفُطَةَ وَعُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ وَأَبُو مُوسَى فَأَتَوا النَّجَاشِيَّ، وبَعَثَتْ قُرَيْشٌ عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ وَعُمَارَةَ بْنَ الْوَلِيدِ بِهَدِيَّةٍ فَلَمَّا دَخَلاَ عَلَى النَّجَاشِيِّ سَجَدَا لَهُ ثُمَّ ابْتَدَرَاهُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ ثُمَّ قَالاَ لَهُ: إِنَّ نَفَرًا مِنْ بَنِي عَمِّنَا نَزَلُوا أَرْضَكَ وَرَغِبُوا عَنَّا وَعَنْ مِلَّتِنَا، قَالَ: فَأَيْنَ هُمْ؟ قَالَ هُمْ فِي أَرْضِكَ فَابْعَثْ إِلَيْهِمْ، فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ، فَقَالَ جَعْفَرُ: أَنَا خَطِيبُكُمُ الْيَوْمَ فَاتَّبَعُوهُ، فَسَلَّمَ وَلَمْ يَسْجُدْ، فَقَالُوا لَهُ: مَالَكَ لاَ تَسْجُدُ لِلْمَلِكِ؟ قَالَ: إِنَّا لاَنَسْجُدُ إِلاَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: وَمَاذَاكَ؟ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ بَعَثَ إِلَيْنَا رَسُولَهُ ﷺ وَأَمَرَنَا أَنْ لاَنَسْجُدَ لأَحَدٍ إِلاَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَأَمَرَنَا بِالصَّلاَةِ وَالزَّكَاةِ قَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ: فَإِنَّهُمْ يُخَالِفُونَكَ فِي عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ، قَالَ: مَا تَقُولُونَ فِي عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ وَأُمِّهِ؟ قَالُوا: نَقُولُ كَمَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: هُوَ كَلِمَةُ اللَّهِ وَرُوحُهُ أَلْقَاهَا إِلَى الْعَذْرَاءِ الْبَتُولِ الَّتِي لَمْ يَمْسَهَا بَشَرٌ وَلَمْ يَفْرِضْهَا وَلَدٌ. قَالَ: فَرَفَعَ عُودًا مِنَ الأَرْضِ، ثُمَّ قَالَ: يَا مَعْشَرَ الْحَبَشَةِ وَالْقِسِّيسِينَ وَالرُّهْبَانِ وَاللَّهِ مَا يَزِيدُونَ عَلَى الَّذِي تَقُولُ فِيهِ ما يُسَوِي هَذَا

مَرْحَبًا بِكُمْ وَبِمَنْ جِئْتُمْ مِنْ عِنْدِهِ أَشْهَدُ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ فَأَنَّهُ الَّذِي نَجِدُ فِي الْإِنْجِيلِ وَأَنَّهُ الرَّسُولُ الَّذِي بَشَّرَ بِهِ عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ، انْزِلُوا حَيْثُ شِئْتُمْ وَاللَّهِ لَوْلاَ مَا أَنَا فِيهِ مِنَ الْمُلْكِ لأَتَيْتُهُ حَتَّى أَكُونَ أَنَا أَحْمِلُ نَعْلَيْهِ وَأُوَضِّئُهُ وَأَمَرَ بِهَدِيَّةِ الآخَرَيْنِ فَرُدَّتْ إِلَيْهِمَا، ثُمَّ تَعَجَّلَ عَبْدُ بْنُ مَسْعُودٍ حَتَّى أَدْرَكَ بَدْرًا وَزَعَمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَغْفَرَ لَهُ حِينَ بَلَغَهُ مَوْتُهُ.

1398- Ahmed, İbni Mes'ud (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bizi Necaşi'ye gönderdi. Biz o zaman seksen kişi kadardık. Bu seksen kişi içinde Abdullah bin Mes'ud (yani kendisi), Ca'fer, Abdulah bin Arfete, Osman bin Maz'un ve Ebu Musa da vardı. Necaşi'nin yanına vardık. Kureyşliler arkadan Amr bin el-As ile Umare bin Velid'i hediyelerle Necaşi'ye gönderdiler. Bu ikisi Necaşi'nin yanına varınca önünde secde ettiler. Sonra biri sağdan, biri soldan yanaşarak önünde durdular. Ardından:

"Bizim amca çocuklarımızdan bir gurup insan, bizden ve dinimizden yüz çevirerek senin toprağına sığınmış bulunuyorlar" dediler. Necaşi de: "Onlar nerede bulunuyorlar?" diye sordu. "Onlar senin toprağın üzerinde bulunuyorlar. Bir haberci gönder gelsinler" dediler. Necaşi, iltica eden bu müslümanlara bir haberci gönderdi. Haberci (müslümanların yanına) gelince, Hz. Ca'fer (r.a) beraberindekilere: "Bugün sizin sözcünüz ben olacağım" dedi. Müslümanlar Hz. Ca'fer (r.a)'in ardından gittiler. Ca'fer, Necaşi'nin yanına girince selam verdi, ama secde etmedi. Yetkililer: "Ne oluyor da krala secde etmiyorsun?" diye sordu. Hz. Ca'fer (r.a): "Biz Allah Azze ve Celle'den başkasına secde etmeyiz" diye cevap verdi. "Niçin böyle yapıyorsunuz?" diye sordular. Hz. Ca'fer (r.a):

"Allah Azze ve Celle bize peygamberini gönderdi. O peygamber, bize Allah Azze ve Celle'den başka hiçbir varlığa secde etmememizi, namazı kılmamızı ve zekatı vermemizi emretti" diye söyledi. Amr bin el-As krala:

"Bunlar İsa bin Meryem hakkında sizin inancınıza aykırı iddialarda bulunuyorlar" diye söyledi. Kral:

"İsa bin Meryem ve annesi hakkında ne söylüyorsunuz" diye sordu:

"Onun hakkında yüce Allah onu bekar ve temiz halde bulunan, kendisine hiç bir erkek dokunmamış ve hamile yapmamış olan Meryem'e ilka ettiğini biliyoruz." diye cevap verdiler. Bu cevap üzerine Necaşi yerden bir ud alıp yukarı

1398-Ahmed, Müsned (1/461) İsnadı kavidir.

kaldırarak şöyle söyledi:

"Ey Habeşistanlılar, papazlar ve ruhbanlar topluluğu! Vallahi bunlar bizim söylediklerimize ileva bir şey söylemiyorlar. Bizim inandığımız ile bunların getirdikleri farklı değildir. Size ve yanından geldiğiniz kişiye merhaba! Ben o yanından geldiğiniz kişinin Allah'ın Resulü olduğuna şehadet ediyorum. Kendisinden İncil'de sözedilen kişi işte O'dur. O, İsa bin Meryem'in müjdelediği peygamberdir. Siz şimdi istediğiniz yere yerleşin. Vallahi üzerimdeki şu krallık yükü olmasaydı, O'nunla birlikte bulunup na'linlerini taşımayı ve abdestini almasına yardımcı olmayı arzulardım."

Daha sonra Kureyşlilerin gönderdikleri iki kişinin getirdiği hediyelerin geri verilmesini emretti ve emri üzere hediyeler bunlara iade edildi. Sonra Abdullah bin Mes'ud, erkenden Resulullah (a.s)'ın yanına dönmeye çalıştı ve Bedir Savaşı'na yetişti."

Rivayete göre Resulullah (a.s), Necaşi'nin öldüğü heberi kendisine ulaştığında, onun için istiğfar etmiştir.

١٣٩٩ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ خَيْبَرَ، قَدِمَ جَعْفَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِنَ الْحَبَشَةِ، تَلَقَّاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَبَّلَ جَبْهَتَهُ ثُمَّ قَالَ: «وَاللَّهِ مَا أَدْرِي بِأَيِّهِمَا أَنَا أَفْرَحُ: بِفَتْحِ خَيْبَرَ، أَمْ بِقُدُومِ جَعْفَرَ».

1399- Hakim, Cabir (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Hayber seferinden döndüğünde, Hz. Ca'fer (r.a) de Habeşistan'dan Medine'ye geldi. Resulullah (a.s) onu karşıladı, alnından öptü ve şöyle buyurdu:

"Vallahi, hangisi ile sevineyim bilemiyorum? Hayber'in fethedilmesine mi, yoksa Ca'fer'in gelmesine mi?"

Muhammed bin Rabi'a'nın, Eclah'tan rivayetine göre de, Resulullah (a.s) Hz. Ca'fer (r.a)'i iki gözünün arasından öptü, sonra ona sarıldı ve kucakladı.

١٤٠٠ــ رَوَى الْإِمَامُ أَحْمَدُ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ فَارِسِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَيْشَ الْأُمَرَاءِ فَقَالَ«عَلَيْكُمْ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ، فَإِنْ أُصِيبَ

1399-Müstedrek (3/211) Hakim: "Bu hadis, sahihtir. Bu sahih isnad ile hadisin mürsel olduğu anlaşılmaktadır" demiştir. Zehebi de bu açıklamanın doğru olduğunu belirtmiştir.

زَيْدٌ فَجَعْفَرُ ابْنُ أَبِي طَالِبٍ، فَإِنْ أُصِيبَ جَعْفَرُ فَعَبْدُاللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ الْأَنصَارِيُّ» فَوَثَبَ جَعْفَرُ فَقَالَ: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَارَسُولَ اللَّهِ مَا كُنْتُ أَرْهَبُ أَنْ تَسْتَعْمِلَ عَلَيَّ زَيْدًا قَالَ«امْضِهْ فَإِنَّكَ لاَتَدْرِي أَيُّ ذَلِكَ خَيْرٌ» فَانْطَلَقُوا فَلَبِثُوا مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَعِدَ الْمِنْبَرَ وَأَمَرَ أَنْ يُنَادَى الصَّلاَةُ جَامِعَةٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «نَابَ خَيْرًا أَوْ بَاتَ خَيْرًا أَوْ ثَابَ خَيْرًا» ــ شَكَّ عَبْدُالرَّحْمَانِ ــ أَلاَ أُخْبِرُكُمْ عَنْ جَيْشِكُمْ هَذَا الْغَازِي إِنَّهُمُ انْطَلَقُوا فَلَقُوا الْعَدُوَّ فَأُصِيبَ زَيْدٌ شَهِيدًا فَاسْتَغْفِرُوا لَهُ» فَاسْتَغْفَرَ لَهُ النَّاسُ «ثُمَّ أَخَذَ اللِّوَاءَ جَعْفَرُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ فَشَدَّ عَلَى الْقَوْمِ حَتَّى قُتِلَ شَهِيدًا أَشْهَدُ لَهُ بِالشَّهَادَةِ فَاسْتَغْفِرُوا لَهُ، ثُمَّ أَخَذَا اللِّوَاءَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ فَأَثْبَتَ قَدَمَيْهِ حَتَّى قُتِلَ شَهِيدًا فَاسْتَغْفِرُوا لَهُ، ثُمَّ أَخَذَ اللِّوَاءَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ وَلَمْ يَكُنْ مِنَ الْأُمَرَاءِ هُوَ أَمَّرَ نَفْسَهُ» ثُمَّ رَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِصْبَعَيْهِ فَقَالَ: «اللَّهُمَّ هُوَ سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِكَ فَانْصُرْهُ» فَمِنْ يَوْمِئِذٍ سُمِّيَ خَالِدٌ سَيْفَ اللَّهِ ثُمَّ قَالَ«انْفِرُوا فَأَمِدُّوا إِخْوَانَكُمْ وَلاَ يَتَخَلَّفَنَّ أَحَدٌ» قَالَ فَنَفَرَ النَّاسُ فِي حَرٍّ شَدِيدٍ مُشَاةً وَرُكْبَانًا.

1400- İmam Ahmed, Resulullah (a.s)'ın süvarisi **Ebu Katade el-Ensari** (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Allah Resulü (a.s) emirler ordusunu (1) gönderdi ve şöyle buyurdu:

"Emiriniz Zeyd bin Harise'dir. Şayet Zeyd'in başına bir şey gelirse, emir Ca'fer bin Ebi Talib olacaktır. Ca'fer'in başına bir şey gelirse, o zaman emir Abdullah bin Revaha'dır." Ca'fer (r.a) öne geçerek:

"Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Resulü, üzerime Zeyd'i emir yapmandan korkmuyordum" dedi. Resulullah (a.s) "Yoluna devam et. Bunlardan hangisinin daha hayırlı olduğunu sen bilemezsin." diye buyurdu. Bu ordu sefere çıktı ve Allah'ın dilediğince belli bir süre geçtikten sonra Resulullah (a.s) minbere çıkarak cemaatle namaz için çağrıda bulunulmak için emir verdi. Bu sırada Resulullah (a.s): "Hayır kapısı (2)... Sizin şu savaşa çıkmış olan ordunuz

1400-Ahmed, Müsned (5/300) İsnadı sahihtir.

1) Burada ifade edilen ordu, Mute üzerine gönderilen ordudur. Allah Resulü (a.s) bu ordu için sırayla başa geçmeleri üzere birden fazla emir (kumandan) tayin ettiğinden dolayı bu şekilde isimlendirilmiştir.

2) Burada geçen ifade hakkında hadisin ravilerinden Abdurrahman tereddüt etmiştir. Bunun için Abdurrahman "Babu Hayr, Bate Hayr ve Sabe Hayr" diye üç ayrı ifade kullanmıştır. Bu ifadelerden birincisi "Hayır kapısı" ikincisi "hayır geldi" üçüncüsü ise "hayır toplandı" şeklinde tercüme edilebilir.

hakkında size bilgi vereyim mi? Bunlar savaşa giriştiler. Zeyd şehid edildi. Siz onun için mağfiret dileyiniz" diye buyurdu. İnsanlar onun için mağfiret dilediler. Resulullah (a.s) sözüne şöyle devam etti:

"Daha sonra bayrağı Ca'fer bin Ebi Talib aldı. Düşmana karşı şehid edilinceye kadar çetin bir mücadele verdi. Ben onun şehidliğine şehadet ediyorum. Siz de onun için istiğfar edin (bağışlama dileyin). Daha sonra bayrağı Abdullah bin Revaha aldı. O da düşman karşısında şehid edilinceye kadar direndi. Siz onun için bağışlanma (mağfiret) dileyin. Daha sonra bayrağı Halid bin Velid aldı. O önceden belirlenen emirlerden değildi. Kendisi kendini emir tayin etti." Allah Resulü (a.s) daha sonra iki parmağını kaldırarak:

"Ey Allah'ım! O senin kılıçlarından bir kılıçtır. Sen ona zafer nasib et" diye buyurdu. O günden itibaren Halid (r.a) "Allah'ın kılıcı Seyfullah" olarak isimlendirildi. Allah Resulü (a.s) daha sonra:

"Sefere çıkıp kardeşlerinize destek olun. Bir tek kişi bu seferden geri kalmasın" diye buyurdu."

Ravi der ki: *"İnsanlar, şiddetli sıcağın altında bineklerle ve yaya olarak sefere çıktılar."*

١٤٠١ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبَّادٍ حَدَّثَنِي أَبِي الَّذِي أَرْضَعَنِي وَهُوَ أَحَدُ بَنِي مُرَّةَ ابْنِ عَوْفٍ، وَكَانَ فِي الْغَزَاةِ غُزَاةِ مُؤْتَةَ، قَالَ: وَاللَّهِ لَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى جَعْفَرَ حِينَ اقْتَحَمَ عَنْ فَرَسٍ لَهُ شَقْرَاءَ فَعَقَرَهَا، ثُمَّ قَاتَلَ الْقَوْمَ حَتَّى قُتِلَ.

1401- Ebu Davud, Yahya bin Ubbad (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Murre bin Avfoğullarına mensup olan ve Mute Savaşı'na katılmış bulunan süt babam bana şöyle anlattı:

"Ca'fer (r.a)'in boz kısrağının üzerinde düşmanın üzerine atılışını şu an görüyor gibiyim. Daha sonra bu kısrağın boynu kesildi. Sonra yine öldürülünceye kadar düşmana karşı çarpıştı."

١٤٠٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: أَمَّرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فِي غَزْوَةِ مُؤْتَةَ زَيْدَ بْنَ حَارِثَةَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنْ قُتِلَ زَيْدٌ فَجَعْفَرٌ،

1401-Ebu Davud (3/29) Kitabu'l-Cihad. Savaşta çökertilen hayvan ile ilgili bab. İsnadı kavidir.

وَإِنْ قُتِلَ جَعْفَرٌ فَعَبْدُاللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ. قَالَ عَبْدُاللَّهِ: كُنْتُ فِيهِمْ فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ، فَالْتَمَسْنَا جَعْفَرَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ فَوَجَدْنَاهُ فِي الْقَتْلَى، وَوَجَدْنَا مَا فِي جَسَدِهِ بِضْعًا وَتِسْعِينَ مِنْ طَعْنَةٍ وَرَمْيَةٍ».

1402- Buhari, İbni Ömer (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Mute Savaşı'nda Zeyd bin Harise (r.a)'yi kumandan olarak tayin etti ve şöyle buyurdu:

"Eğer Zeyd öldürülürse, kumandan Ca'fer'dir. Ondan sonra da Abdullah bin Revaha'dır."

Abdullah (r.a) şöyle söylemiştir:

"Ben bu savaşa katıldım. Ca'fer bin Ebi Talib (r.a)'i aradık. Sonra onu şehid edilenlerin arasında bulduk. Vücudunun üzerinde doksan küsur ok ve kılıç yarasının bulunduğunu gördük."

١٤٠٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ وَقَفَ عَلَى جَعْفَرٍ يَوْمَئِذٍ وَهُوَ قَتِيلٌ. فَعَدَدْتُ بِهِ خَمْسِينَ بَيْنَ طَعْنَةٍ وَضَرْبَةٍ لَيْسَ مِنْهَا شَيْءٌ فِي دُبُرِهِ ــ يَعْنِي ظَهْرِهِ».

1403- Buhari, Nafi (r.a)'den rivayet ettiğine göre, İbni Ömer (r.a) kendisine, Ca'fer (r.a)'in öldürüldüğü günde, onun cesedi başında durduğunu bildirmiş ve şöyle söylemiştir:

"Cesedinin üzerinde elli kadar ok ve kılıç yarası saydım. Bu yaraların hiçbiri arka tarafında değildi" (yani hep darbeler önden gelmişti)"

١٤٠٤ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: لَمَّا نُعِيَ جَعْفَرٌ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «اصْنَعُوا لآلِ جَعْفَرٍ طَعَامًا، فَقَدْ آتَاهُمْ أَمْرٌ يُشْغِلُهُمْ».

1404- Hakim, Abdullah bin Ca'fer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

1402-Buhari (7/510) 64-Kitabu'l-Meğazi. 44-Suriye toprakları üzerinede bulunan Mute Savaşı ile ilgili bab.

1403-Buhari (7/510) 64-Kitabu'l-Meğazi. 44-Mute Savaşı babı.

1404-Müstedrek (1/372) Hakim: "Bu hadisin isnadı sahihtir. Ancak Buhari ve Müslim kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de sahih olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Ahmed, (6/270)'de rivayet etmiştir.

"Ca'fer (r.a)'in öldürüldüğünü duyunca, Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ca'fer'in ailesi için yemek hazırlayın. Onların başına kendilerini meşgul edecek (yani yemekle uğraşmaktan alıkoyacak) bir iş geldi."

Ahmed'in naklettiği rivayette *"Ca'fer (r.a) öldürüldüğünde, ölüm haberi gelince"* **ifadesi geçmektedir.**

١٤٠٥ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: لَمَّا أَتَى نَعْيُ جَعْفَرٍ، عَرَفْنَا فِي وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْحُزْنَ.

1405- Hakim, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ca'fer (r.a)'in öldürüldüğü haberi ulaşınca, Resulullah (a.s)'ın yüzünde üzüntüyü hemen farkettik."

١٤٠٦ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مُرَّ بِي جَعْفَرُ اللَّيْلَةَ فِي مَلأٍ مِنَ الْمَلاَئِكَةِ وَهُوَ مُخَضَّبُ الْجَنَاحَيْنِ بِالدَّمِ أَبْيَضُ الْفُؤَادِ».

1406- Hakim, Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Dün gece Ca'fer, meleklerin arasında yanımdan geçti. İki kanadı kan ile kanalanmıştı. Kalbi de bembeyazdı."

١٤٠٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ الشَّعْبِيِّ: كَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا سَلَّمَ عَلَى عَبْدِاللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: السَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ ذِي الْجَنَاحَيْنِ.

1407- Buhari, Şa'bi (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"İbni Ömer (r.a), Abdullah bin Ca'fer'e selam verirken "es-Selamu aleyke, ey iki kanatlının oğlu" diye söylerdi."

1405-Müstedrek (3/209) Hakim: "Bu hadis, Müslim'in şartına göre sahihtir. Ancak Buhari ve Müslim kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de onun bu açıklamasını onaylamıştır.

1406-Müstedrek (3/213) Hakim, bu hadisin Müslim'in şartına göre sahih olduğunu ifade etmiş, Zehebi de onun bu görüşünü onaylamıştır.

1407-Buhari (7/75) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 10-Ca"fer bin Ebi Talib el-Haşimi (r.a)'nin menkıbeleri babı.

١٤٠٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ وَأَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ قَرِيبَةٌ مِنْهُ رَدَّ السَّلاَمَ ثُمَّ قَالَ: «يَا أَسْمَاءُ هَذَا جَعْفَرُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ مَعَ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمَا مَرُّوا فَسَلَّمُوا عَلَيْنَا فَرَدَدْتُ عَلَيْهِمُ السَّلاَمَ، وَأَخْبَرَنِي جِبْرِيلُ وَمِيكَائِيلُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمَا مَرُّوا فَسَلَّمُوا عَلَيْنَا فَرَدَدْتُ عَلَيْهِمُ السَّلاَمَ، وَأَخْبَرَنِي أَنَّهُ لَقِيَ الْمُشْرِكِينَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا فَأُصِبْتُ فِي جَسَدِي مِنْ مَقَادِيمِي ثَلاَثًا وَسَبْعِينَ بَيْنَ طَعْنَةٍ وَضَرْبَةٍ، ثُمَّ أَخَذْتُ اللِّوَاءَ بِيَدِي الْيُمْنَى فَقُطِعَتْ، ثُمَّ أَخَذْتُهُ بِالْيَسَارِ فَقُطِعَتْ فَعَوَّضَنِي اللَّهُ مِنْ يَدَيَّ جَنَاحَيْنِ أَطِيرُ بِهَا مَعَ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ فِي الْجَنَّةِ أَنْزِلُ بِهِمَا حَيْثُ شِئْتُ وَآكُلُ مِنْ ثِمَارِهَا ما شِئْتُ» فَقَالَتْ أَسْمَاءُ: هَنِيئًا لِجَعْفَرَ مَا رَزَقَهُ اللَّهُ مِنَ الْخَيْرِ، وَلَكِنِّي أَخَافُ أَنْ لاَيُصَدِّقُنِي النَّاسُ فَاصْعَدِ الْمِنْبَرَ فَأَخْبِرِ النَّاسَ يَارَسُولَ اللَّهِ: فَصَعِدَ الْمِنْبَرَ فَحَمِدَاللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ«أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ جَعْفَرَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ مَعَ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ لَهُ جَنَاحَانِ عَوَّضَهُ اللَّهُ مِنْ يَدَيْهِ يَطِيرُ بِهِمَا فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَ فَسَلَّمَ عَلَيَّ فَأَخْبَرَ كَيْفَ كَانَ أَمْرُهُمْ حِينَ لَقِيَ الْمُشْرِكِينَ فَاسْتَبَانَ لِلنَّاسِ بَعْدَ ذَالِكَ أَنَّ جَعْفَرَ لَقِيَهُمْ فَسُمِّيَ جَعْفَرَ الطَّيَّارَ فِي الْجَنَّةِ ذَا جَنَاحَيْنِ يَطِيرُ بِهِمَا حَيْثُ مَخْضُوبَةٌ قَوَادِمُهُ بِالدِّمَاءِ».

1408- Taberani, İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) oturmuş haldeydi. Esma binti Umeys de O'nun yakınında bulunuyordu. Bir ara bir selam aldı ve şöyle buyurdu:

"Ey Esma, bu Ca'fer bin Ebi Talib'ti. Cebrail (a.s) ve Mikail (a.s) -Allah kendilerine salat eylesin- ile birlikte yanımdan geçtiler ve bana selam verdiler. Ben de onların selamlarını aldım. Ca'fer (r.a) şöyle şöyle günde, düşmanla karşı karşıya geldiğini bana bildirerek:

"Bu günde ön tarafımdan yetmişüç ok ve kılıç yarası aldım. Daha sonra sağ elime bayrağı aldım. Bu elim kesildi. Bunun üzerine bayrağı sol elime aldım, bu elim de kesildi. Yüce Allah bu kesilen kollarımın yerine bana iki kanat verdi. Bu kanatlarımla Cebrail (a.s) ve Mikail (a.s) ile birlikte cennette uçuyorum. Onlarla istediğim yere konuyorum. Cennetin meyvalarından istediğimi yiyorum"

1408-Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (9/273)'de rivayet etmiş ve: "Bu hadisi, Taberani iki ayrı senetle rivayet etmiştir. Senetlerden birisi hasendir" diye belirtmiştir.

dedi." Bunun üzerine Esma (r.a) da:

"Yüce Allah'ın Ca'fer'e vermiş olduğu nimetler, ona hayırlı ve hoş olsun. Ancak ben bu sözleri söylediğim zaman, insanların bana inanmayacaklarından korkuyorum. Ey Allah'ın Resulü! Sen minbere çık da bunları insanlara bildir" dedi. Resulullah (a.s) da bu teklif üzerine, minbere çıkarak Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle söyledi:

"Ey insanlar! Ca'fer bin Ebi Talib Cebrail (a.s) ve Mikail (a.s) ile birliktedir. Onun, yüce Allah tarafından kesilen iki koluna karşı lütfedilen iki kanadı bulunmaktadır. Bu kanatlarıyla cennette istediği yere uçmaktadır. (Biraz önce) bana selam vererek müşriklerle karşılaştığı günde ne gibi olaylar olduğunu bana bildirdi."

Bu açıklamadan sonra Ca'fer (r.a)'in bunlara kavuştuğu insanlar tarafından bilindi ve o günden sonra, onun ayakları kanla kınalanmış olarak, iki kanadı ile cennette istediği yere uçuyor olmasından dolayı 'Ca'fer-i Tayyar' olarak adlandırıldı."

١٤٠٩ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «رَأَيْتُ جَعْفَرًا يَطِيرُ فِي الْجَنَّةِ مَعَ الْمَلَائِكَةِ».

1409- Tirmizi, Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ca'fer'i, cennette meleklerle birlikte uçarken gördüm."

١٤١٠ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِجَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ: «أَشْبَهْتَ خَلْقِي وَخُلُقِي»

1410- Tirmizi, Bera bin Azib (r.a)'ten şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Ca'fer bin Ebi Talib (r.a)'e şöyle söyledi:

"Senin görünüşün de, ahlakın da bana benziyor."

1409-Tirmizi (5/654) 50-Kitabu'l-Menakıb. 30-Ca'fer bin Ebi Talib (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis garibdir" demiştir.

1410-Tirmizi (5/654) 50-Kitabu'l-Menakıb 30-Ca'fer bin Ebi Talib (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis hasen, sahihtir" demiştir.

١٤١١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: إِنَّ النَّاسَ كَانُوا يَقُولُونَ أَكْثَرَ أَبُو هُرَيْرَةَ، وَإِنِّي كُنْتُ أَلْزَمُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ، بِشِبَعِ بَطْنِي حَتَّىٰ لاَآكُلُ الْخَمِيرَ، وَلاَ أَلْبَسُ الْحِبِيرَ، وَلاَ يَخْدُمُنِي فُلاَنٌ وَلاَ فُلاَنَةٌ. وَكُنْتُ أُلْصِقُ بَطْنِي بِالْحَصْبَاءِ مِنَ الْجُوعِ، وَإِنْ كُنْتُ لأَسْتَقْرِئُ الرَّجُلَ الآيَةَ هِيَ مَعِيَ كَيْ يَنْقَلِبَ بِي فَيُطْعِمُنِي. وَكَانَ أَخْيَرَ النَّاسِ لِلْمَسَاكِينِ جَعْفَرُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، كَانَ يَنْقَلِبُ بِنَا فَيُطْعِمُنَا مَا كَانَ فِي بَيْتِهِ، حَتَّى إِنْ كَانَ لَيُخْرِجُ إِلَيْنَا الْعُكَّةَ الَّتِي لَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ فَنَشُقُّهَا فَنَلْعَقُ مَا فِيهَا.

1411- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"İnsanlar, "Ebu Hureyre çok hadis rivayet ediyor" diyorlardı. Oysa ki, ben, karın tokluğuna Resulullah (a.s)'a hizmet ediyor, O'nun yanından ayrılmıyordum. Mayalı yiyecek yemiyor, yeni elbise giymiyordum. Şu adam veya bu kadın benim hizmetimde bulunmazdı. Açlıktan karnıma taş bağladığım olurdu. Yanımdaki adama benimle ilgilensin ve bana yemek yedirsin diye ayet sorar, okumasını isterdim. Bu tür düşkünlerle en çok ilgilenen kişi Ca'fer bin Ebi Talib (r.a) idi. O bizimle ilgilenir, bizi evine götürüp evinde ne bulunursa onu yedirirdi. (Bir şey bulunmadığı zaman da) içinde bir şey olmayan yağ tulumunu çıkarır, onu yarar, biz de onun etrafını yalardık."

١٤١٢ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: مَا احْتَذَى النِّعَالَ وَلاَ رَكِبَ الْمَطَايَا بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، أَفْضَلُ مِنْ جَعْفَرَ بْنِ أَبِي طَالِبٍ يَعْنِي فِي الْجُودِ وَالْكَرَمِ.

1412- Tirmizi, Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'tan sonra, cömertlik ve iyilikte (insanlar arasında) Ca'fer bin Ebi Talib'ten daha ilerde ayakkabı giymiş, deveye binmiş yoktur. (Yani Resulullah (a.s)'ın dışında kalanlar içinde Ca'fer bin Ebi Talib'ten daha cömert, daha iyiliksever biri görülmüş değildir.)"

1411-Buhari (7/75) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 10-Ca'fer bin Ebi Talib el-Haşimi (r.a)'nin menkıbeleri babı.

1412-Tirmizi (5/564) 50-Kitabu'l-Menakıb. 30-Ca'fer bin Ebi Talib (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen, sahih, garibdir" demiştir.

AKİL BİN EBİ TALİB (R.A.)

Zehebi, Akil bin Ebi Talib (r.a) hakkında şu bilgilere yer vermiştir:

"Akil (r.a), yaşça kardeşlerinin en büyüğü, ancak en son vefat edenleridir. Hadisçi Abdullah bin Muhamed bin Akil'in dedesidir. Çocukları: Müslim, Yezid -ki bununla künyelenirdi (yani Ebi Yezid olarak künyelenirdi)-, Sa'id, Ca'fer, Ebu Sa'id, Ahvel, Muhammed, Abdurrahman ve Abdullah.

Bedir Savaşı'na müşriklerin tarafında katılmıştır. Ancak bu savaşa, istemeyerek, zorla çıkarılmıştı. Bu savaşta esir edildi. Esirlikten kurtulma fidyesini verecek kadar malı bulunmadığından dolayı onun fidyesini amcası Abbas (r.a) ödemişti."

Rivayet edildiğine göre Akil (r.a) esir edildiği zaman Resulullah (a.s)'a:

"Müşriklerin ileri gelenlerinden kimleri öldürdün?" diye sordu. Resulullah (a.s) da: "Ebu Cehil öldürüldü" diye cevap verdi. Bunun üzerine Akil (r.a): "Şu an vadi senin için temizlenmiş oldu" dedi. Yani senin düşmanlarının en katısı öldürülmüş oldu, demek istemiştir. Burada vadi kelimesi ile kastedilen Mekke'dir.

İbni Sa'd şöyle bildirmiştir:

"Akil, hicretin 8. yılının başlarında hicret etmiştir. Mute Savaşı'na katılmıştır. Bu savaştan sağ dönmüş ve bir süre hasta olarak yatmıştır. Mekke'nin Fethi, Huneyn Savaşı ve Taif olayları ile ilgili olarak ondan sözedilmiştir. Resulullah (a.s) ona Hayber cizyesinden yıllık 140 vesk buğday tahsis etmiştir."

Abdullah bin Muhammed bin Akil'den rivayet edildiğine göre, Mute Savaşı'nda dedesinin eline, üzerinde şekiller (resimler) bulunan bir yüzük geçti ve onu oğluna (Abdullah'ın babası Muhammed'e) bağışladı.

Zeyd bin Eslem'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Akil (r.a) hanımına bir iğne getirerek: "Elbiselerini bununla dik" dedi. Bunun hemen ardından bir kişinin: "dikkat edin, kimse bir iğneyi veya onun üstünde (andan daha kıymetli) bir şeyi hile ile almasın" diye seslendiğini duydu. Bunun üzerine hanımına: "Senin elinden iğnenin çıkmak üzere olduğunu sanıyorum" dedi."

Ata'nın da şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Akil bin Ebi Talib (r.a)'i çok yaşlı bir ihtiyar iken gördüm. Elinde büyük bir kova taşıyordu."

Akil (r.a)'in, Muaviye (r.a) zamanında vefat ettiği söylenmiştir.

Akil (r.a), kardeşi Hz. Ali (r.a)'den yirmi yaş, diğer kardeşi Ca'fer-i Tayyar (r.a)'dan da on yaş büyüktü.

Mü'minlerle müşrikler arasında imzalanan Hudeybiye anlaşmasının devam ettiği sırada hicret etmiş ve Mute Savaşı'na katılmıştır. Rivayet ettiği bazı hadisler bulunmaktadır.

Akil (r.a)'den oğlu Muhammed, torunu Abdullah bin Muhammed bin Akil, Musa bin Talha, Hasan ve Ebu Salih es-Seman hadis rivayet etmiştir.

Kardeşi İmam Hz. Ali (r.a)'den sonra bir süre daha yaşadı. Hz. Ali (r.a)'nin vefatından sonra Muaviye (ra)'nin yanına gitmişti. Güler yüzlü, nükteyi seven birisiydi. Arapların neseplerini ve cahiliye döneminde Arap kabileleri arasında geçen olayları çok iyi bilirdi.

١٤١٣ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَقِيلِ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ: «يَا أَبَا يَزِيدَ إِنِّي أُحِبُّكَ حُبَّيْنِ حُبًّا لِقَرَابَتِكَ مِنِّي، وَحُبًّا لِمَا كُنْتُ أَعْلَمُ مِنْ حُبِّ عَمِّي إِيَّاكَ».

1413- Hakim, Ebu İshak (r.a)'tan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), Akil bin Ebi Talib (r.a)'e şöyle buyurdu:

"Ey Ebu Yezid, ben seni iki sevgi ile seviyorum (yani iki sebepten dolayı seviyorum). Birincisi bana yakın olmandan dolayı, diğeri de amcamın sana olan sevgisinden dolayı."

1413-Müstedrek (3/576) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/373)'te: "Bunu, Taberani mürsel olarak rivayet etmiştir. Ravileri sikadır" demiştir.

ÜMMÜ HANİ (R.A.)

Zehebi, Ümmü Hani (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Faziletli hanımefendi Ümmü Hani (r.a), Resulullah (a.s)'ın amcası Ebu Talib Abdu Menaf bin Abdulmuttalib bin Haşim'in kızıdır. Haşimoğulları mensubudur ve Mekke'lidir.

Hz. Ali (r.a) ve Hz. Ca'fer (r.a)'in kızkardeşleridir.

Asıl adı Fatihe'dir. Adının Hind olduğu da bildirilmiştir. Biraz geç müslüman olmuştur.

Resulullah (a.s) Mekke'nin Fethi gününde, onun evine girmiş ve orada kuşluk vaktinde sekiz rek'at namaz kılmıştır. (1)

Ümmü Hani (r.a) birkaç hadis rivayet etmiştir.

Kendisinden de, torunu, Ca'de, azatlısı Ebu Salih Bazam, İbni Abbas'ın azatlısı Kureyb, Abdurrahman bin Ebi Leyla, Mücahid bin Cibr, Ata bin Ebi Rebah, Urve bin Zübeyr ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir.

Ümmü Hani (r.a), Hubeyre bin Amr bin Aiz el-Mahzumi adlı adamla evliydi. Bu adam Mekke'nin Fethedilmesi üzerine, Mecran'a kaçmıştır. Ümmü Hani (r.a)'nin bu adamdan Amr bin Hubeyre, Ca'de, Hani ve Yusuf isimli çocukları dünyaya gelmiştir.

Ümmü Hani Mekke'nin Fethi gününde müslüman olmuştur."

İbni İshak şöyle bildirmiştir:

"Ümmü Hani (r.a)'nin müslüman olduğu haberi Hubeyre'ye ulaşınca, hak-

---

1) Buhari (8/19) 64-Kitabu'l-Meğazi, 50-Resulullah (a.s)'ın Mekke'nin Fethi gününde yerleştiği evle ilgili bab.

kında bir şiir söyledi. Bu şiirin bazı beyitleri şöyledir:

"Bir kınayıcı kadın gecenin bir vaktinde beni kınamaya koyuldu.

Gece vakti beni kınıyor, iyice sapıtmış bir halde

Sanıyor ki, ben aşiretimin sözünü tutarsam, eziyet göreceğim,

Oysa ki, onun yok olmasından başkası mıdır bana eziyet veren?

Eğer sen Muhammed'in dinine bağlanarak,

Akrabalarla bütün bağlarını koparıyorsan,

Pek uzaklarda sert bir toprağın üzerine düşesin.

Bütün yeşillikleri kurumuş, suyu bulunmayan kuru, tozlu ve dairemsi bir yere..."

Zehebi'nin bildirdiğine göre, Hubeyre'nin müslüman olduğuna ait herhangi bir rivayet gelmemiştir.

Ümmü Hani (r.a) hicri 50 yılından sonrasına kadar yaşamıştır.

Değuli şöyle söylemiştir:

"Ümmü Hani (r.a)'nin oğlu Ca'de, Hz. Ali (r.a)'nin kızkardeşinin oğludur."

Rivayette bildirildiğine göre, Ümmü Hani (r.a) müslüman olması nedeniyle Hubeyre'den boş olup iddetini tamamlayınca yani talakı, bain talak halini alınca, Resulullah (a.s) ona evlilik teklifinde bulundu. Ancak Ümmü Hani: *"Ben çocuklu bir kadınım"* dedi. Resulullah (a.s) da bir şey demedi ve teklifinden vazgeçti.

Ümmü Hani (r.a)'nin rivayet ettiği toplam hadis sayısı kırkaltıdır. Bu kırkaltı hadisten yalnız bir tanesi hem Buhari ve hem Müslim tarafından rivayet edilmiştir.

١٤١٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أُمِّ هَانِيءٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أُخْتِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَتْ: ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ، فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ، وَفَاطِمَةُ ابْنَتُهُ تَسْتُرُهُ بِثَوْبٍ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَقَالَ: «مَنْ هَذِهِ»؟ فَقُلْتُ: أَنَا أُمُّ هَانِيءٍ بِنْتُ أَبِي طَالِبٍ، فَقَالَ: «مَرْحَبًا بِأُمِّ هَانِيءٍ» فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ غُسْلِهِ، قَامَ فَصَلَّى ثَمَانِي رَكْعَاتٍ مُلْتَحِفًا فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، زَعَمَ ابْنُ أُمِّي عَلِيٌّ: أَنَّهُ قَاتِلٌ رَجُلاً قَدْ أَجَرْتُهُ ــ فُلاَنَ ابْنَ هُبَيْرَةَ ــ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

: «قَدْ أَجَرْنَا مَنْ أَجَرْتِ يَا أُمَّ هَانِيءٍ»، قَالَتْ أُمُّ هَانِيءٍ: وَذَلِكَ ضُحًى.

1414- Buhari ve Müslim, Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in kızkardeşi Ümmü Hani (r.a)'nin şöyle söylediğini riveyat etmişlerdir:

"Mekke'nin fethedildiği yılda Resulullah (a.s)'ın yanına gittim. Vardığımda guslediyordu. Kızı Hz. Fatıma (r.a) da O'nu bir elbise ile örtüyordu. Kendisine selam verdim. "Bu kimdir?" diye sordu. "Ben Ebu Talib'in kızı Ümmü Hani'yim" dedim. "Ümmü Hani'ye merhaba" diye buyurdu. Guslünü tamamlayınca kalktı, bir tek elbiseye bürünmüş birhalde, sekiz rek'at namaz kıldı. Namazını tamamladığında:

"Ey Allah'ın Resulü, kardeşim Ali (r.a) benim kendisine eman vermiş olduğum, Hubeyre'nin oğlu filancayı öldüreceğini söylüyor" dedim. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Ey Ümmü Hani! Senin kendisine eman verdiğine, biz de eman verdik" diye buyurdu. Ümmü Hani (r.a) bu olayın kuşluk vakti cereyan ettiğini bildirmiştir."

Hafız İbni Hacer, Fethu'l-Bari'de şöyle bildirmiştir:

"İbnu'l-Münzir şöyle söyledi:

"İlim sahipleri, kadının bir kimseye eman vermesinin caiz olduğu konusunda icma etmişlerdir. Bu konuda sadece İmam Malik'in talebelerinden olan Abdulmelik bin el-Macişun'un bir muhalefeti bulunmaktadır. Onun dışında hiçbir ilim adamından bu icmaya ters düşen bir görüş duymuş değilim. Sözkonusu kişi: "Eman işi, devlet başkanının (imamın) elinde bulunan bir iştir" diye söylemiş ve bu görüşüne aykırı olarak gelen rivayetleri de bazı özel durumlara bağlayarak yorumlamıştır."

١٤١٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أُمِّ هَانِيءٍ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ قَالَتْ: خَطَبَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: مَا بِي عَنْكَ رَغْبَةٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَكِنْ لاَأُحِبُّ أَنْ أَتَزَوَّجَ وَبَنِيَّ صِغَارٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «خَيْرُ نِسَاءٍ رَكِبْنَ الْإِبِلَ نِسَاءُ قُرَيْشٍ أَحْنَاهُ عَلَى طِفْلٍ فِي صِغَرِهِ وَأَرْعَاهُ عَلَى بَعْلٍ فِي ذَاتِ يَدِهِ».

1414-Buhari (1/469) 38-Kitabu's-Salat. 4-Tek tip boydan boya elbiseye bürünerek namaz kılma babı. Müslim (1/498) 6-Kitabu Salati'l-Musafirin. 13-Duha (kuşluk) namazının müstehablığı babı.

1415- Taberani, Ebu Talib'in kızı Ümmü Hani (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bana evlilik teklifinde bulundu. Ben: "Ben senin teklifini reddetmem ey Allah'ın Resulü, ama yanımda küçük çocuklarımla birlikte seninle evlenmek de bana pek hoş gelmez" dedim. Bunun üzerine Resulullah (a.s) şöyle buyurdu: "Deveye binmiş olan kadınların en üstünleri, Kureyş'in kadınlarıdır. Çocuğu küçükken onun üzerine titrer, kocasının eli altında bulunduğu sürece de, onun hakkını gözetir."

١٤١٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ أَنَّ أُمَّ هَانِيءٍ بِنْتَ أَبِي طَالِبٍ خَرَجَتْ مُتَبَرِّحَةً قَدْ بَدا قُرْطَاهَا، فَقَالَ لَهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: اِعْمَلِي فَإِنَّ مُحَمَّدًا لاَيُغْنِي عَنْكِ شَيْئًا، فَجَاءَتْ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَتْهُ بِهِ: فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ : «مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَزْعُمُونَ أَنَّ شَفَاعَتِي لاَتَنَالُ أَهْلَ بَيْتِي، وَإِنَّ شَفَاعَتِي تَنَالُ حَاوَحَكَمَ» وَحَاوَحَكَمَ قَبِيلَتَانِ.

1416- Teberani, Abdurrahman bin Ebi Rafi (r.a)den rivayet etmiştir:

"Ebu Talib'in kızı Ümmü Hani (r.a), küpeleri görünecek şekilde açık ve süslü bir halde dışarı çıktı. Hz. Ömer (r.a) onu bu halde görünce:

"Dinin hükmüne göre hareket et. Muhammed (a.s) senin üzerinden azabı kaldıramaz," dedi. Daha sonra bu kadın Resulullah (a.s)'ın yanına giderek Hz. Ömer (r.a)'in kendisine söylediklerini bildirdi. Resulullah (a.s) da:

"Bazı kimselere ne oluyor da, benim şefaatimin ehl-i beytime ulaşmayacağı zannına kapılıyorlar. Benim şefaatim, Havehukm'e bile ulaşır" diye buyurdu. Havehukm iki Arap kabilesi idi."

1415-Mu'cemu'l-Kebir (24/436) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (4/271)'de: "Bunu, Taberani Mu'cemu'l-Kebir ve Mu'cemu'l-Evsat'ta rivayet etmiştir. Ravileri sikadır" demiştir.

1416-Mu'cemu'l-Kebir (24/436) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/257)'de: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. Hadis mürseldir. Ravileri sikadır" diye belirtmiştir.

ABDULLAH BİN ABBAS (R.A.)

Zehebi, Abdullah bin Abbas (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Abdullah bin Abbas, bu ümmetin büyük alimi, çağının fakihi ve tefsircilerin önderidir. Künyesi Ebu'l-Abbas. Resulullah (a.s)'ın amcası Abbas bin Muttalib Şeybe bin Haşim bin Abdu Menaf bin Kusay bin Kilab bin Murre bin Ka'b bin Lu'eyy bin Galib bin Fihr'in oğludur. Kureyş'ten, Haşimoğullarından ve Mekke'lidir. Emirdir. Allah kendisinden razı olsun.

Hicretten üç yıl önce Haşimoğulları vadisinde dünyaya gelmiştir.

Resulullah (a.s) ile birlikteliği, yani sahabiliği otuz ay kadar sürmüştür. Resulullah (a.s)'ın bizzat kendisinden pek çok kıymetli hadisler rivayet etmiştir. Ayrıca Hz. Ömer (r.a), Hz. Ali (r.a), Muaz (r.a), Muaz'ın babası, Abdurrahman bin Avf (r.a), Ebu Sufyan Sahr bin Harb (r.a), Ebu Zer (r.a), Ubeyy bin Ka'b (r.a), Zeyd bin Sabit (r.a) ve daha başkalarından hadis rivayet etmiştir.

Ubeyy ve Zeyd (r.a)'e de hadis arzetmiştir.

Kendisine de Mücahid, Sa'id bin Cubeyr ve daha başkaları hadis arzetmişlerdir.

Abdullah bin Abbas (r.a)'tan, oğlu Ali, kardeşinin oğlu Abdullah bin Ma'bed, azatlıları: İkrime, Miksem ve Kureyb, ayrıca Ebu Ma'bed Nafiz, Enes bin Malik, Ebu Tufeyl, Ebu Umame bin Sehl, kardeşi Kesir bin Abbas, Urve bin Zubeyr, Ubeydullah bin Abdullah, Tavus, Ebu Şa'sa, Cabir, Ali bin Hüseyin, Sa'id bin Cübeyr, Mücahid bin Cebr, Kasım bin Muhammed, Ebu Salih es-Semman, Ebu Reca Utarudi, Ebu'l-Aliye, Ubeyd bin Umeyr ve onun oğlu Abdullah, Ata bin Yesar, İbrahim bin Abdullah bin Ma'bed, tefsirci Erbede et-Temimi, Ebu Salih Bezzan, Talik bin Kays el-Hanefi, Ata bin Ebi Rabah, Şa'bi, Hasan el-Basri, İbni Sirin, Muhammed bin Ka'b el-Kurazi, Şehr bin Havşeb, İbni Ebi Muleyke, Amr bin Dinar, Ubeydullah bin Ebi Yezid, Ebu Cem-

re Nasr bin Umran ed-Duba'i, ed-Dahhak bin Muzahim, Ebu Zubeyr el-Mekki, Bekir bin Abdullah el-Muzeni, Habib bin Ebi Sabit, Sa'id bin Ebi Hasan, İsmail es-Suddi ve bunların dışında pek çok kimse hadis rivayet etmiştir.

Tehzib'de ondan hadis nakletmiş olan 187 kişinin adı geçmektedir.

Annesi Hilal bin Amir kabilesinden olan Ümmü'l-Fadl Lubabe bintu'l-Haris bin Hazn bin Buceyr el-Hilaliyye'dir.

Abdullah bin Abbas (r.a)'ın birkaç çocuğu dünyaya gelmiştir. En büyükleri Abbas'tır. Kendisi de onunla künyelenir ve Ebu'l-Abbas olarak anılırdı. En küçük çocuğu da Abbasi halifelerinin babası olan Ali'dir. Diğer çocukları da Fad, Muhammed, Ubeydullah, Lubabe ve Esma'dır."

Abdullah bin Abbas (r.a), güler yüzlü, güzel görünüşlü, uzun boylu, heybetli, çok akıllı ve zeki biriydi. Üstün özellikleri şahsında toplamış bir insandı.

Çocuklarından Fadl, Muhammed ve Ubeydullah, arkalarında çocuk bırakmaksızın vefat ettiler. Lubabe adlı kızı ise Ali bin Abdullah bin Ca'fer bin Ebi Talib ile evlenmiş ve ondan çocukları olmuştur. Diğer kızı Esma, amcasının oğlu Abdullah bin Ubeydullah bin Abbas ile evlenmiştir. Esma'nın bu zattan Hasan ve Hüseyin isimli çocukları dünyaya gelmiştir.

Abdullah bin Abbas (r.a), Mekke'nin fethedildiği yıl, babası ile birlikte hicret yurdu Medine'ye göç etmiştir. Kendisi bu yıldan önce müslüman olmuştu. Onun, yüce Allah'ın:

"Çaresiz kalan, yol bulamayan (mustaz'af) erkek, kadın ve çocuklar müstesnadırlar" (1) ayet-i kerimesinde kastedilenlere işaretle: *"Ben ve anem, mustaz'aflardandık. Ben çocuklardan, annem de kadınlardan mustaz'af olanların ara- sına giriyorduk"* diye söylediği sahih rivayetlerde bildirilmiştir. (2)

Zübeyr bin Bekkar şöyle söylemiştir:

"Abdullah bin Abbas, onüç yaşında iken Resulullah (a.s) vefat etti."

Ebu Sa'id bin Yunus ta şöyle söylemiştir:

"İbni Abbas, İbni Ebi Serh'le birlikte İfrikiyye seferine katıldı. Mısır halkından onbeş kişi ondan hadis rivayet etmiştir."

Ebu Abdullah bin Mende de şöyle söylemiştir:

"İbni Abbas'ın annesi, mü'minlerin annesi Meymune'nin kızkardeşi olan

---

1) Nisa Suresi: 98

2) Buhari (8/255) 65-Kitabu't-Tefsir. 14-Yüce Allah'ın: "Size ne oluyor da Allah yolunda cihad etmiyorsunuz..." sözü ile ilgili bab.

Ümmü Fadl'dır. İbni Abbas (r.a), hicretten iki yıl önce dünyaya gelmiştir.

İbni Abbas (r.a) beyaz tenli, iri cüsseli, dolgun yüzlü, sarışın saçlı, güler yüzlü ve parlak biriydi. Saçları sıktı ve saçlarına kına sürerdi. Resulullah (a.s) hikmet sahibi olması için ona dua etmişti.

Halid bin Veli el-Muhzumi'nin teyzesinin oğludur."

Sa'id bin Salim, İbni Cureyh'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Mescid-i Haram'da Ata ile birlikte oturmakta idik. Sohbet esnasında İbni Abbas'tan söz edildi. Bunun üzerine Ata şöyle söyledi:

"Her ne zaman, ondördüncü gecesinde gökte ayı görsem, İbni Abbas (r.a)'ın yüzünü hatırlarım."

İbrahim bin Hakem bin Ebbana'nın babasından, onun da İkrime'den rivayet ettiğine göre İkrime şöyle söylemiştir:

"Her ne zaman, İbni Abbas (r.a) bir yoldan geçse, kadınlar (bahçe) duvarlarının üstünden bakarak: "Misk mi geçti, yoksa İbni Abbas mı?" diye söylerlerdi."

İbni Abbas'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (.as) onun kavrayış ve ilmini artırması için dua etmiştir.

İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s), yüce Allah'ın bana hikmet vermesi için iki kez dua etti."

Tavus'un babasından, onun da İbni Abbas (r.a)'tan rivayet ettiğine göre, İbni Abbas (r.a) şöyle söylemiştir:

"Muaviye (r.a) bana: "Sen Ali'nin milletinden misin?" diye sordu. Ben: "Osman'ın milletinden de değilim. Ben Resulullah (a.s)'ın milletindenim" dedim."

Tavus'un şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Allah'ın haram kıldıklarına yaklaşmamak konusunda İbni Abbas (r.a) kadar dikkatli birini görmüş değilim."

İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Benim bir meseleyi Hz. Peygamber (a.s)'in ashabı içinden otuz kişiye sorduğum olurdu." Bu hadisin isnadı sahihtir.

Sa'id bin Cübeyr (r.a)'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Hz. Ömer (r.a), İbni Abbas (r.a)'a şöyle dedi:

"Sen bizim sahip olmadığımız ilme sahip oldun."

İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) beni büyüklerle birlikte (istişare için) çağırır ve: "Diğerleri konuşmadıkça sen konuşma" derdi. (İstişare sonunda) meseleyi bana sorar, sonra mecliste bulunanlara arzeder ve ardından:

"Daha kafasının kemikleri bile tam birbirine yapışmamış şu çocuğun ortaya attığı fikrin seviyesinde bir fikir dahi ortaya atamıyorsunuz." derdi."

Musa bin Ubeyde, Ya'kub bin Zeyd'in şöyle söylediğini rivayet emiştir:

"Hz. Ömer (r.a) önemli bir meseleyle karşılaştığında, o konuda İbni Abbas (r.a) ile istişare eder ve: "Dal derinlere ey dalgıç" derdi."

Mücahid, Şa'bi (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İbni Abbas (r.a) şöyle söyledi:

"Babam bana şunları söyledi:

"Ey oğul, Ömer seni küçümsüyor. Şu üç tavsiyeme dikkat et: "Ona herhangbir sır verme. Onun yanında kimsenin gıybetini yapma. O senin yalan söylediğine asla şahid olmasın."

Abdullah bin Mes'ud (r.a)'un şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Eğer ki, İbni Abbas (r.a) bizim yaşadığımız yıllara kadar yaşamış olsaydı, ilimde onun sahip olduğunun onda birine sahip biri bulunamazdı."

el-A'meş kendisine Abdullah (r.a)'ın şöyle söylediğinin rivayet edildiğini ifade etmiştir:

"İbni Abbas, Kur'an-ı Kerim'e ne de güzel anlam vermektedir." (1)

el-A'meş İbrahim'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Abdullah şöyle söyledi:

"Eğer şu çocuk, bizim yetiştiğimize yetişseydi, biz onunla hiçbir şeyde yarış edemezdik."

İkrime de şöyle söylemiştir:

"Muaviye (r.a)'nin bana şöyle söylediğini duydum:

---

1) Bu rivayeti, Hakim nakletmiş ve: "Bu hadis Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir" demiştir. Zehebi de onun bu açıklamasını onaylamıştır.

"Vallahi senin sahibin (yani İbni Abbas (r.a) ölmüş olanlardan da, yaşayanlardan da daha çok bilgiye sahip bir fakihtir."

Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Dünyada kalanlar içinde, hac konusunda da en çok bilgi sahibi olan kişi, İbni Abbas'tır."

Amr bin Dinar (r.a)'dan şöyle rivayet edilmiştir:

"Medine halkı, İbni Abbas (r.a)'ın kendileri ile haccetmesi için ona teklifte bulundular. Bunun üzerine İbni Abbas (r.a) Hz. Osman (r.a)'ın yanına gitti. Hz. Osman (r.a) da onu hacca gidecekler için emir tayin etti. Böylece İbni Abbas (r.a) hacca gitti. Döndüğünde Hz. Osman (r.a) öldürülmüştü. Bu olayı öğrenen İbni Abbas (r.a), Hz. Ali (r.a)'ye:

"Eğer sen bu işi üstüne alırsan, (yani devlet yönetimi görevini üstüne alırsan) insanlar, ta kıyamet gününe kadar Hz. Osman (r.a)'ın kan hakkını alma işini senin gerçekleştirmeni isterler" dedi."

Ubeydullah bin Abdullah'ın, İbni Abbas (r.a)'tan rivayet ettiğine göre, Hz. Ali (r.a) kendisine:

"Seni Şam'a vali tayin ettim. Hadi oraya git" deyince, İbni Abbas (r.a):

"Bu, uygun bir görüş değildir. En iyisi sen Muaviye (r.a)'ye bir yazı yazarak bu işi ona lütfet ve ona gereken şekilde vaadde bulun" diye söyledi. Hz. Ali (r.a): *"Böyle bir şey kesinlikle olmaz"* diye cevap verdi.

İbni Cüreyh'in rivayet ettiğine göre Tavus şöyle söylemiştir:

"İbni Ömer'den daha çok vera (şüpheli şeylerden uzak durma hassasiyeti) sahibi, İbni Abbas'tan da daha bilgili birini görmüş değilim."

Mücahid de şöyle söylemiştir:

"Ben İbni Abbas (r.a) gibisini kesinlikle görmüş değilim. O, bu ümmetin yüksek bilgini (hibri) olarak vefat etti."

el-A'meş'in rivayet ettiğine göre Mücahid şöyle söylemiştir:

"İbni Abbas (r.a) çok fazla ilim sahibi olması nedeniyle "deniz:bahr" olarak isimlendirildi."

İbni Ebi Necih'in rivayet ettiğine göre, Mücahid şöyle söylemiştir:

"Bir kimsenin "Resulullah (a.s) şöyle buyurdu" diye başlayarak söylediği sözler dışında, İbni Abbas (r.a)'ın fetvalarından daha güzel fetva duymuş değ-

lim."

Tavus'un şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Sahabeden beşyüz kadarı ile sohbetim oldu. Sahabiler, aralarında herhangi bir konuda müzakere ederken, İbni Abbas (r.a)'ın görüşüne muhalefet edecek olsalardı, İbni Abbas (r.a) onları kendi görüşüne ikna edinceye kadar deliller ortaya dökerdi."

Yezid bin Asamm şöyle söylemiştir:

"Muaviye, İbni Abbas (r.a) ile birlikte hac için yola çıktı. İlim taleb edenlerden Muaviye (r.a)'nin arkasında da, İbni Abbas (r.a)'ın arkasında da bir gurup oluşmuştu."

A'meş, Ebu Vail'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İbni Abbas (r.a) hac emiri olduğu sırada bize bir hutbe okudu (konuşma yaptı) Ve nur suresi ile sözüne başladı. Bir yandan ayet metinlerini okuyor, bir yandan da bunların tefsirini yapıyordu. Onu dinleyince: "Ben bunun konuşması gibi hiçbir kimsenin konuşmasını dinlemiş değilim" demeye başladım. Eğer onun o konuşmasını farisiler, rumlar ve türkler dinleseler di, mutlaka müslüman olurlardı."

Asım bin Behdele de Ebu Vail'den bunun bir benzerini rivayet etmiştir.

Cuveybir, Dahhak'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İbni Abbas (r.a)'ın evinde bulunan ekmek ve etten daha fazla olan ev görmüş değilim."

Suleym bin Ahdar, Süleyman bin et-Teyyimi'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Benim bildirdiklerim, Hakem bin Eyyub'un, Hasan el-Basri'den mürsel olarak rivayet ettiği şeylerdir. Hakem, Hasan'a: "İnsanları ilk kez bu Mescid'de toplayan kişi kimdir?" diye sordu. O da: "İlk kez toplayan İbni Abbas (r.a)'dır" diye cevap verdi."

Mesruk'un şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ben İbni Abbas (r.a)'ı gördüğümde, "İnsanların en güzeli", konuşmaya başladığında," insanların en fasihi (en güzel, edebi konuşanı)", bir konu üzerinde açıklamalarda bulunduğunda da: "İnsanların en bilgilisi" derdim."

Kasım bin Muhammed şöyle söylemiştir:

"Ben kesinlikle İbni Abbas (r.a)'ın meclisinde batıl bir şey görmüş değilim."

Sufyan bin Uyayne şöyle söylemiştir:

"İbni Abbas (r.a)'ın zamanında onun gibisi yetişmedi. Şa'bi'nin zamanında da onun gibisi (yani Şa'bi gibisi) yetişmedi. Aynı şekilde Sevri zamanında da onun gibisi yetişmedi." Yani bu üç kişiden herbiri, kendi zamanlarında devamlı zirve noktasında bulunmuşlardır.

Ebu Amir el-Hazzaz'dan rivayet edildiğine göre, İbni Ebu Muleyke şöyle söylemiştir:

"İbni Abbas (r.a) ile birlikte Mekke'den Medine'ye yolculuk ettim. Namazları iki rek'at olarak kılardı. Bir yere konakladığında gecenin yarısından sonra kalkar, Kur'an-ı Kerim'i tane tene okurdu. Kur'an-ı Kerim'i çok içten bir sesle duygulu bir şekilde okur ve okuma esnasında çokca ağlardı."

Mu'temir bin Süleyman'ın, Şu'ayb bin Dirhem'den, onun da Ebu Reca'dan rivayet ettiğine göre Ebu Reca şöyle söylemiştir:

"İbni Abbas (r.a)'ı gördüm. Ağlamaktan dolayı gözlerinden ip gibi yaşlar akıyordu."

Şa'bi ve daha başkalarından şöyle bir rivayet nakledilmiştir:

"Hz. Ali (r.a) Cemel olayından sonra, Basra'da elli gece kaldı. Daha sonra Kufe'ye doğru yola çıktı. Buraya giderken Basra'da yerine İbni Abbas (r.a)'ı bıraktı. Eşter'i de önden Kufe'ye gönderdi. Bir adam yolda Eşter'in önüne çıktı ve: "Mü'minlerin emiri Basra'da yerine kimi bıraktı?" diye sordu. Eşter: "Amcasının oğlunu" diye cevap verdi. Bunun üzerine adam: "Biz daha dün Medine'de şeyhi (yani Hz. Osman (r.a)'ı ne için öldürmüştük?" dedi.' (1)

Ravinin bildirdiğine göre, İbni Abbas (r.a) Sıffin olayına kadar Basra'daki görevini sürdürdü. Sıffin olayı üzerine Basra'da namaz kıldırma görevi için Ebu'l-Esved'i, beytulmal ile ilgilenme görevi için de Ziyad'ı bırakarak kendisi de Sıffin'e gitti.

Zehebi şöyle bildirmiştir:

"Hz. Ali (r.a)'ye bey'at edildiğinde, İbni Abbas (r.a)'a: "Git ve Şam valiliğini üzerine al" dedi. İbni Abbas (r.a): "Kesinlikle olmaz. Muaviye eğer beni öldürmezse, yapacağı ilk iş beni hapsetmek olacaktır. Ama senin onu vali tayin etmen daha yerinde olur. Böylelikle ileride onu görevinden alma imkanın olabi-

---

1) Hz. Osman (r.a)'a karşı değişik beldelerden insanların ayaklanmalarının başta gelen sebebi ve belki de tek sebebi, Hz. Osman (r.a)'ın kendi akrabalarını gözetmesi ve devletin önemli kademelerinde yakınlarını görevlendirmesi idi. Hz. Ali (r.a)'nin Basra'da yerine amcasının oğlunu bıraktığı söylenince sözkonusu kişi Hz. Osman (r.a)'ın öldürülüş sebebine dikkat çekmiştir. (Çeviren)

lir" dedi. Ama Hz. Ali (r.a) bunu kabul etmedi. İbni Abbas (r.a) (Sıffin olayından sonra) karşılıklı iki hakemin tayin edilmesi sırasında da Hz. Ali (r.a)'ye kendi adına, Ebu Musa'yı hakem tayin etmemesi üzere tavsiyede bulunmuş ve:

"Bu iş için hakem olarak beni görevlendir, yahut en azından el-Ahnef'i görevlendir" diye söylemiştir. Hz. Ali (r.a) bu teklifi kabul edecek olmuş, ama etrafındakiler onu daha önceki görüşüne çevirmişlerdir."

Ebu Ubeyde, Sıffin'deki ordu kumandanlarının isimlerini sayarken *"sol cenahın başında da İbni Abbas (r.a) bulunuyordu"* diye söylemiştir. İbni Abbas (r.a) Sıffin olayından sonra, yeniden Basra valiliğine gönderilmiştir.

Hassan (r.a)'dan nakledilen şiirlerin birinde şu beyitler geçmektedir:

"İbni Abbas (r.a) yüzünü sana doğru çevirdiğinde,

Onun her sözünde bir güzellik görürsün.

Söz söylediğinde eklenmesi gereken bir şey bırakmaz.

Sözleri öyle güzel dizer ki, kelimelerin arasında boşluk bırakmaz..

İfadeleriyle kalpleri tatmin eder ve şifaya kavuşturur,

İhtiyaç sahibine, ciddi olsun, mizahi olsun başka bir şeye ihtiyaç bırakmaz.

Sen, hiç zorluk çekmeden yükseklere yükseldin.

Aşağılara değil, yüksek yerlerin zirvelerine ulaştın.

Sen, mürüvvet ve cömertliğin dostu olarak yaratıldın.

Parlak birisin, düşkün ve kendinden habersiz biri olarak yaratılmadın."

Utebi, babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Hüseyin (r.a) Kufe'ye doğru yola çıktığında, İbni Abbas (r.a) ile İbni Zübeyr (r.a) Mekke'de biraraya geldiler. İbni Abbas (r.a) İbni Zübeyr (r.a)'in cebine (yan tarafına) vurarak şu mısraları söyledi:

"Ey sulak yerdeki guguk kuşu,

Artık hava senin için boşaldı, beyazlaş ve sarılaş,

Ve gagalamak istediğin her yeri gagala!"

Sonra da:

"Vallahi, ey İbni Zübeyr! Hicaz senin için boşaldı. Hz. Hüseyin (r.a) gitti" dedi. Bunun üzerine İbni Zübeyr:

"Vallahi, görünen o ki, bu iş için, diğer insanlara göre sen daha layıksın" dedi. İbni Abbas (r.a) da:

"Tereddüt içinde olan, buna bir görüş cihetinden bakar. Ama biz yakını bilgi üzereyiz. Ancak sen bana kendinden haber ver: Sen niçin kendini bu işe diğer Araplardan daha layık gördün?" diye sordu. İbni Zübeyr (r.a):

"Onlara olan üstünlüğüme (şerefime) bakarak" diye cevap verdi. İbni Abbas (r.a)

"Kim daha üstün, daha yüksek şerefe sahiptir, sen mi yoksa, kendisi ile şereflendirildiğin kimse mi?" diye sordu. İbni Zübeyr (r.a):

"Kendisi ile şereflendirildiğim kişi, benim şeref ve üstünlüğümü daha da artırmıştır" diye cevap verdi. Bu karşılıklı tartışmanın ilerlemesi üzerine, sesleri yüselmeye başladı. Daha sonra Kureyş'ten bazı kimseler araya girerek her ikisini da susturdular."

İkrime'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"İbni Abbas (r.a), ilimde bir denizdi. Değişik konular onda sonuca bağlanırdı. Hz. Peygamber (a.s) onun için şöyle buyurmuştu:

"Ey Allah'ım, ona hikmeti ve te'vili öğret."

İbni Abbas (r.a)ın gözleri kör olunca, Taif halkından bir gurup, onun ziyaretine geldi. Beraberlerinde de çeşitli kitaplar bulunuyordu. Bu kitapları okuyup ona arzetmeye başladılar. İbni Abbas (r.a) okuma esnasında bazı şeyleri öne alma, bazı şeyleri arkaya bırakma gereği duyuyordu. Yani kitapta sıralanan bilgilerin yerlerini değiştirme ihtiyacı duyuyordu Bu durum karşısında:

"Ben, başıma gelen musibetten (amalıktan) dolayı gerekeni yapamıyorum. Daha önce benden ilim almış bir kimse varsa, bu yazılanları bana o okusun. Benim öyle birinin okuduklarını tasdik etmem, aynen kendisine okuyarak arzda bulunmam gibidir" dedi. Daha sonra bu şekilde kendisine okudular.

Ebu Avane, Ebu'l-Cuveyriyye'nin şöyle söylediğini bildirmiştir:

"İbni Abbas (r.a)'ın baldırını, yarısına kadar örten veya yarıdan daha az kısmını örten, üzerinde de rum kadifesi bulunan bir izar ile namaz kıldığını gördüm."

Rişdin bin Kureyb, babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İbni Abbas (r.a)'ın, başına siyah bir sarık sardığını gördüm. Bu sarığın, bir ucunu arkadan iki kürek kemiğinin arasından, bir ucunu da ön taraftan astırmıştı."

İbni Cüreyh'in, Osman bin Ebi Süleyman'dan rivayet ettiğine göre, İbni Abbas (r.a) boydan boya rida (cübbe) giyinirdi.

Ebu Nu'aym, Seleme bin Şabur'un şöyle rivayette bulunduğunu bildirmiştir:

"Bir adam İbni Atiyye'ye: "Elbisenin kolu niye bu kadar dar?" diye sordu. O da: "İbni Abbas (r.a) ile İbni Ömer (r.a)'in elbiselerinin kolları da böyle dar idi" diye cevap verdi."

Malik bin Dira, İkrime'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İbni Abbas (r.a) karışık ipek giyerdi ve saf ipek (ibrişim) giymekten hoşlanmazdı."

١٤١٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: حَدَّثَتْنِي أُمُّ الْفَضْلِ بِنْتُ الْحَارِثِ(أَيْ أُمُّهُ) قَالَتْ: بَيْنَا أَنَا مَارَّةٌ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْحِجْرِ فَقَالَ: «يَا أُمَّ الْفَضْلِ» قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: «إِنَّكِ حَامِلٌ بِغُلَامٍ» قُلْتُ: كَيْفَ وَقَدْ تَحَالَفَتْ قُرَيْشٌ لاَيُوَلِّدُونَ النِّسَاءَ؟ قَالَ: «هُوَ مَا أَقُولُ لَكِ، فَإِذَا وَضَعْتِهِ فَائْتِينِي بِهِ» قَالَتْ: فَلَمَّا وَضَعْتُهُ أَتَيْتُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَمَّاهُ عَبْدَاللَّهِ، وَأَلْبَاهُ بِرِيقِهِ. قَالَ: «اذْهَبِي بِهِ فَلْتَجِدِنَّهُ كَيِّسًا» قَالَ: قَالَتْ: فَأَتَيْتُ الْعَبَّاسَ فَأَخْبَرْتُهُ، فَتَبَسَّمَ، ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَ رَجُلاً جَمِيلاً مَدِيدَ الْقَامَةِ، فَلَمَّا رَآهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ إِلَيْهِ فَقَبَّلَ مَا بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَأَقْعَدَهُ عَنْ يَمِينِهِ، ثُمَّ قَالَ: «هَذَا عَمِّي فَمَنْ شَاءَ فَلْيُبَاهِ بِعَمِّهِ» فَقَالَ الْعَبَّاسُ: بَعْضَ الْقَوْلِ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «وَلِمَ لاَ أَقُولُ؟ وَأَنْتَ عَمِّي وَبَقِيَّةُ آبَائِي وَالْعَمُّ وَالِدٌ».

1417- Taberani, İbni Abbas (r.a)'tan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ümmü Fadl bintu'l Haris (yani kendi annesi) bana şöyle söyledi:

'Resulullah (a.s)'ın haremde olduğu bir sırada, ben yanından geçiyordum.

1417-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/275)'te rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir. İsnadı hasendir" demiştir.

"Ey Ümmü Fadl!" diye seslendi. "Buyur, ey Allah'ın Resulü" dedim.

"Sen bir erkek çocuğa hamilesin" diye buyurdu. Ben:

"Nasıl olur, oysa Kureyşliler hanımlarına çocuk doğurtmamak üzere aralarında antlaştılar" dedim.

"Ben bunu sana söylüyorum. O çocuğu doğurduğun zaman bana getir" buyurdu. Ben çocuğu doğurunca, Resulullah (as)'ın yanına götürdüm. Onu Abdullah olarak adlandırdı ve ağzına kendi tükürüğünden sürdü. Sonra da:

"Şimdi bunu al götür. Senin bu çocuğun çok akıllı, zeki biri olacak" diye buyurdu. Ben çocuğu alıp Abbas (r.a)'ın yanına götürdüm ve olanları kendisine anlattım. Abbas (r.a) gülümsedi ve sonra Resulullah (a.s)'ın yanına gitti. Hz. Abbas (r.a) güzel görünüşlü ve uzun boylu bir adamdı. Resulullah (a.s) onu görünce ayağa kalktı ve iki gözünün arasından öptü. Sonra da sağ yanına oturttu ve:

"Bu benim amcamdır, isteyen amcası ile övünsün" diye buyurdu. Hz. Abbas (r.a):

"Ey Allah'ın Resulü, biraz bir şeyler söyle" dedi. Resulullah (a.s) da:

"Niçin söylemiyeyim? Sen benim amcamsın. Babalarımın (yani dedelerimin) geriye bıraktığı kişisin. Amca, baba yerindedir" diye buyurdu."

١٤١٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: ضَمَّنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى صَدْرِهِ، وَقَالَ: «اللَّهُمَّ عَلِّمْهُ الْكِتَابَ» وَفِي رِوَايَةٍ «الْحِكْمَةَ».

1418- Buhari, Abdullah bin Abbas (r.a)'tan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) beni göğsüne yapıştırarak şöyle buyurdu:

"Ey Allah'ım, ona kitabı öğret"

Bir rivayette de *"kitab"* **yerine** *"hikmet"* **kelimesi geçmiştir.**

Bir başka rivayette ise şöyle bildirilmiştir:

"(Abdullah bin Abbas (r.a) şöyle bildirdi):

"Resulullah (a.s) tuvalete girdi. Ben onun için abdest suyu hazırladım. Tuvaletten çıkınca: "Bu suyu kim hazırladı?" diye sordu. Benim hazırladığım ken-

---

1418-Buhari (7/100) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 24-İbni Abbas (r.a) ile ilgili rivayetler babı.

disine bildirilince: "Ey Allah'ım, onu dinde fakih kıl" diye dua etti." (1)

Müslim'in rivayetinde ise sadece *"Ey Allah'ım, onu fakih eyle"* ifadesi geçmektedir. (2)

Hamidi şöyle söylemiştir:

"Ebu Mes'ud, Resulullah (a.s)'ın İbni Abbas (r.a) için şöyle dua ettiğini bildirmiştir:

"Ey Allah'ım, onu dinde fakih kıl ve ona te'vili öğret."

Tirmizi'nin rivayetinde ise İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Resulullah (a.s) beni kucağına çekti ve: "Ey Allah'ım, buna hikmeti öğret" diye buyurdu." (3)

Bir rivayette de İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Allah Resulü (a.s), yüce Allah'ın bana hikmeti vermesi için iki kez dua etti." (4)

Bir başka rivayette ise şöyle bildirilmiştir:

"İbni Abbas (r.a) iki kez Cibril (a.s)'i gördü ve Allah Resulü, yüce Allah'ın ona hikmeti vermesi için, iki kez dua etti." (5)

١٤١٩ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كُنْتُ مَعَ أَبِي عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ ، وَكَانَ كَالْمُعْرِضِ عَنْ أَبِي، فَخَرَجْنَا مِنْ عِنْدِهِ، فَقَالَ: أَلَمْ تَرَ ابْنَ عَمِّكَ كَالْمُعْرِضِ عَنِّي؟ فَقُلْتُ: إِنَّهُ كَانَ عِنْدَهُ رَجُلٌ يُنَاجِيهِ. قَالَ: أَوَ كَانَ عِنْدَهُ أَحَدٌ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. فَرَجَعَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ كَانَ عِنْدَكَ أَحَدٌ؟ فَقَالَ لِي: «هَلْ رَأَيْتَهُ يَاعَبْدَاللَّهِ؟» قَالَ: قُلْتُ نَعَمْ. قَالَ: «ذَاكَ جِبْرِيلُ، فَهُوَ الَّذِي شَغَلَنِي عَنْكَ».

---

1) Buhari (1/244) 4-Kitabu'l-Vudu. 10-Tuvalete giren için abdest suyu hazırlama babı.

2) Müslim (4/1927) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 30-Abdullah bin Abbas (r.a)'ın faziletleri babı.

3) Tirmizi (5/680) 50-Kitabu'l-Menakıb. 43-Abdullah bin Abbas (r.a)'ın menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen, sahihtir" demiştir.

4) Bu rivayet de Sahih-i Tirmizi'de bir önceki dipnotta işaret edilen yerde geçmektedir. Tirmizi bu hadisin mürsel olduğunu söylemiştir.

5) Yukarıda işaret edilen yer; Tirmiz; bu hadis için "hasen, garib" demiştir

1419- Ahmed ve Taberani, İbni Abbas (r.a)'tan rivayet etmişlerdir:

"Babamla birlikte Resulullah (a.s)'ın yanında bulunuyorduk. Resulullah (a.s) babama pek iltifat etmiyordu. Daha sonra yanından çıktık. Babam:

"Amcamın oğlunu gördün mü, bize biraz dargın gibi görünüyordu" dedi. Ben:

"Onun yanında kendisini meşgul eden bir adam bulunuyordu" dedim. Babam:

"Gerçekten yanında biri mi vardı?" diye sordu. "Evet" dedim. Bunun üzerine tekrar Resulullah (a.s)'ın yanına döndü ve:

"Ey Allah'ın Resulü, az önce senin yanında biri mi vardı?" diye sordu. Resulullah (a.s):

"Sen onu gördün mü, ey Abdullah?" diye sordu. "Evet" dedim. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"O, Cibril (a.s)'di ve beni seninle ilgilenmekten alıkoyan oydu" diye buyurdu."

١٤٢٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ مُوسَى بْنِ مَيْسَرَةَ أَنَّ الْعَبَّاسَ بَعَثَ ابْنَهُ عَبْدَاللَّهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي حَاجَةٍ، فَوَجَدَ عِنْدَهُ رَجُلاً، فَرَجَعَ، وَلَمْ يُكَلِّمْهُ. فَلَقِيَ الْعَبَّاسُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعْدَ ذَلِكَ، فَقَالَ: أَرْسَلْتُ إِلَيْكَ ابْنِي، فَوَجَدَ عِنْدَكَ رَجُلاً، فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُكَلِّمَهُ. فَقَالَ: «يَا عَمُّ تَدْرِي مَنْ ذَاكَ الرَّجُلُ» ؟ قَالَ: لاَ. قَالَ: «ذَاكَ جِبْرِيلُ لَقِيَنِي، لَنْ يَمُوتَ ابْنُكَ حَيَّ يَذْهَبَ بَصَرُهُ، وَيُؤْتَى عِلْمًا».

1420- Taberani, Musa bin Meysere (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Abbas (r.a), oğlu Abdullah (r.a)'ı bir ihtiyaç için Resulullah (a.s)'ın yanına gönderdi. Abdullah (r.a) gidince, Resulullah (a.s)'ın yanında bir adamın bulunduğunu gördü ve herhangi bir şey söylemeden geri döndü. Bundan bir süre sonra Hz. Abbas (r.a) Resulullah (a.s) ile karşılaştı ve:

1419-Ahmed, Müsned (1/294) ravileri sikadır. Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/276)'de: "Bunu, Ahmed ve Taberani değişik senetlerle rivayet etmişlerdir. Her ikisinin rivayetlerinde geçen raviler de, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

1420-Haysemi, Mecma'u'z-zevaid (9/277)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani değişik senetlerle rivayet etmiştir. Ravileri sikadır" demiştir.

"Oğlumu senin yanına gönderdim. Ama senin yanında bir adam olduğunu görmüş ve bu yüzden sana bir şey söyleyememiş" dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Bu adamın kim olduğunu sen biliyor musun, ey amcacığım?" diye sordu. Hz. Abbas (r.a): "Hayır" dedi. Resulullah (a.s) da:

"Benimle bulunan kişi Cibril (a.s)'di. Senin oğlun gözleri kapanmadan ve kendisine de geniş ilim verilmeden ölmez" diye buyurdu."

١٤٢١ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَمَرَنِي الْعَبَّاسُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بِتُّ بِآلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً فَانْطَلَقْتُ إِلَى الْمَسْجِدِ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ، حَتَّى لَمْ يَبْقَ فِي الْمَسْجِدِ أَحَدٌ غَيْرُهُ قَالَ: ثُمَّ مَرَّ بِي فَقَالَ: «مَنْ هَذَا؟» فَقُلْتُ: عَبْدُاللَّهِ. قَالَ: «فَمَهْ؟» قُلْتُ: أَمَرَنِي أَبِي أَنْ أَبِيتَ بِكُمُ اللَّيْلَةَ قَالَ: «فَالْحَقَ» فَلَمَّا دَخَلَ قَالَ: «افْرُشُوا لِعَبْدِاللَّهِ» قَالَ: فَأُتِيتُ بِوِسَادَةٍ مِنْ مَسُوحٍ قَالَ: وَتَقَدَّمَ إِلَيَّ الْعَبَّاسُ أَنْ لاَتَنَامَنَّ حَتَّى تَحْفَظَ صَلاَتَهُ قَالَ: فَقَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَنَامَ حَتَّى سَمِعْتُ غَطِيطَهُ قَالَ: ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى فِرَاشِهِ فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ: «سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ» ثَلاَثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ تَلاَ هَذِهِ الْآيَةَ مِنْ آخِرِ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ حَتَّى خَتَمَهَا ﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ ثُمَّ قَامَ فَبَالَ ثُمَّ اسْتَنَّ بِسِوَاكِهِ ثُمَّ تَوَضَّأَ ثُمَّ دَخَلَ مُصَلاَّهُ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَيْسَتَا بِقَصِيرَتَيْنِ وَلاَ طَوِيلَتَيْنِ قَالَ فَصَلَّى ثُمَّ أَوْتَرَ فَلَمَّا قَضَى صَلاَتَهُ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي بَصَرِي نُورًا وَاجْعَلْ فِي سَمْعِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي لِسَانِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَاجْعَل عَنْ يَمِينِي نُورًا، وَاجْعَلْ عَنْ شِمَالِي نُورًا، وَاجْعَلْ أَمَامِي نُورًا، وَاجْعَلْ مِنْ خَلْفِي نُورًا، وَاجْعَلْ مِنْ فَوْقِي نُورًا، وَاجْعَلْ مِنْ أَسْفَلَ مِنِّي نُورًا، وَاجْعَلْ لِي يَوْمَ لِقَائِكَ نُورًا، وَأَعْظِمْ لِي نُورًا».

1421- Hakim, Abdullah bin Abbas (r.a)'tan rivayet etmiştir:

1421-Müstedrek (3/535) Hakim: "Bu hadis, Buhari ve Müslim'im şartlarına göre sahihtir,ancak kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de onu onaylamıştır.

"Hz. Abbas (r.a) (yani babası) bana:

"Bir gece Resulullah (a.s)'ın ailesi ile birlikte kal" dedi. Ben kalkıp Mescid'e (yani Mescid-i Nebevi'ye) gittim. Resulullah (a.s) günün son namazı olan yatsı namazını kıldı. Artık Mescid'de O'ndan başka kimse kalmadı. Sonra benim yanıma gelerek: "Sen kimsin" diye sordu. "Abdulah" dedim. "Niye bekliyorsun?" dedi.

"Babam bana bu geceyi sizinle birlikte geçirmemi emretti" diye cevap verdim. "Gel öyleyse" dedi. Eve girince "Abdullah için yatak hazırlayın" diye buyurdu. Bana içi lif dolu bir yastık verildi. Hz. Abbas (r.a) bana "Resulullah (as)'ın gece kıldığı namazları iyice bellemeden uyuma" diye tenbihlemişti. Resulullah (a.s) yatağına geçerek uyumaya başladı. Hatta horlama sesini duyu- yurdum. Sonra yatağının üzerinde doğrularak başını göğe kaldırdı ve üç kere: "Subhane'l-Meliki'l-Kuddus" diye dua etti. Daha sonra Al-i İmran suresinin son kısmında bulunan;

"Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılışında... düşünenler için ayetler vardır" ayet-i kerimesini sonuna kadar okudu. Daha sonra kalktı, tuvalet ihtiyacını gördü. Misvakı ile dişlerini misvakladı. Daha sonra abdest aldı ve namazgahına girdi. Çok kısa ve çok uzun olmayan iki rek'at namaz kıldı. Ardından da vitir namazını kıldı. Namazını bitirdikten sonra şöyle dua ettiğini duydum:

"Ey Allah'ım, sen benim gözüme nur ver, kulağıma nur ver, dilime nur ver, kalbime nur ver, sağıma nur ver, soluma nur ver, önüme nur ver, arkama nur ver, üstüme nur ver, altıma nur ver, sana kavuştuğum günde bana nur ver ve sen benim nurumu artır."

١٤٢٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنِ عَبَّاسٍ قَالَ ضَمَّنِي النَّبِيُّ ﷺ إِلَى صَدْرِهِ وَدَعَا لِي بِالْحِكْمَةِ.

1422- Buhari, İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) beni göğsüne doğru çekip, yüce Allah'ın bana hikmeti vermesi için dua etti."

١٤٢٣ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالْحَاكِمُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ، قَالَ: بِتُّ فِي بَيْتِ خَالَتِي مَيْمُونَةَ، فَوَضَعْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ غُسْلاً، فَقَالَ: «مَنْ وَضَعَ هَذَا»؟ قَالُوا: عَبْدُاللَّهِ. فَقَالَ: «اللَّهُمَّ عَلِّمْهُ

1422-Buhari (7/100) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 24-İbni Abbas (r.a) ile ilgili olarak gelen rivayetler babı

التَّأْوِيلَ وَفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ».

1423- Ahmed ve Hakim, İbni Abbas (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Teyzem Meymune (r.a)'nin yanında geceledim. Resulullah (a.s) için gusül suyu hazırladı. Resulullah (a.s): "Bunu kim hazırladı?" diye sordu. "Abdullah" diye söylediler. Bunun üzerine:

"Ey Allah'ım, ona te'vili öğret ve onu dinde fakih kıl" diye dua etti."

١٤٢٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى أَتَانٍ، وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الْاِحْتِلَامَ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي بِالنَّاسِ بِمِنًى.

1424- Buhari ve Müslim, İbni Abbas (r.a)'tan rivayet etmişlerdir:

"Dişi bir eşeğin üzerinde (cemaatin) yanına gittim. Ben o zaman daha yeni bulûğ çağına ermek üzereydim. Vardığımda Resulullah (a.s) Mina'da cemaate namaz kıldırıyordu:"

Bir rivayette de İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Dişi bir eşeğin üzerinde (cemaatin) yanına gittim. Ben o sıralarda daha yeni bulûğ çağına ermek üzereydim. Vardığımda Resulullah (a.s) Mina'da cemaate namaz kıldırıyordu. Cemaatin oluşturduğu saflardan birinin kısmen önünden geçtim. Eşekten indim ve eşeği otlaması için saldım. Daha sonra ben de cemaate katıldım. Kimse beni bu yaptığım hareketten dolayı tenkid etmedi." (1)

١٤٢٥ــ رَوَى الْحَاكِمُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا ابْنُ خَمْسَ عَشْرَةَ سَنَةً. وَقَدْ خُتِنْتُ.

1425- Hakim ve Taberani, İbni Abbas (r.a)'tan rivayet etmişlerdir:

"Ben onbeş yaşında iken, Resulullah (a.s) vefat etti. Ben o zaman sünnet

---

1423-Ahmed, Müsned (1/328-335) Müstedrek (3/534) Hakim: "Bu hadisin isnadı sahihtir, ancak Buhari ve Müslim kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de onun bu açıklamasını onaylamıştır.

1424-Buhari (1/171) 3-Kitabu'l-İlm. 18-Küçük bir çocuğun sema'ının ne zaman sahih olacağı babı. Müslim (1/361) 4-Kitabu's-Salat. 47-Namaz kılan kişinin önüne sütre koyması babı. Buradaki metin Müslim'e aittir.

1) Buhari (1/751) 8-Kitabu's-Salat. 90-İmamın arka tarafına da bir sütre koyması ile ilgili bab. Burada anlatılan olay Veda Haccı'nda olmuştur.

olmuştum."

١٤٢٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: سُئِلَ ابْنُ عَبَّاسٍ: مِثْلُ مَنْ أَنْتَ حِينَ قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ ؟ قَالَ: أَنَا يَوْمِئِذٍ مَخْتُونٌ قَالَ: وَكَانُوا لاَيَخْتِنُونَ الرَّجُلَ حَتَّى يُدْرِكَ.

1426- Buhari, Sa'id bin Cübeyr (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"İbni Abbas (r.a)'a: "Resulullah (a.s) vefat ettiğinde, sen kimin gibiydin?" diye soruldu.

"Ben o zaman sünnet olmuştum. O sıralarda çocuğu idrak çağına gelmeden sünnet etmezlerdi" diye cevap verdi."

Hafız İbni Hacer, 'Fethu'l-Bari'de şu açıklamaya yer vermiştir:

"Sahih olan rivayete göre İbni Abbas (r.a) hicretten üç yıl kadar önce Hişamoğulları vadisinde dünyaya gelmiştir. Buna göre onun, Resulullah (.as)'ın vefatında onüç yaşında olması gerekir. Siyer eserleri sahipleri de bu şekilde bildirmişlerdir ve İbni Abdilberr bu yoldaki rivayetin sahih olduğunu ifade etmiştir. İbni Abdilberr, sahih senetle İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ben Haşimoğullarının kendi vadilerine kapandıkları zaman dünyaya gelmişim."

Bu rivayet, İbni Abbas (r.a)'tan nakledilen bazı rivayetlerde geçen:

"Ben o sıralarda daha yeni buluğ çağına ermek üzereydim" ifadesine aykırı değildir. Aynı şekilde: "O zamanlar çocukları, idrak çağına gelmeden sünnet etmezlerdi" ifadesine de ters düşmez. Çünkü erken yaşlarda idrak çağına gelmiş olması mümkündür.

Anlaşıldığına göre İbni Abbas (r.a) Veda Haccı'ndan sonra ve Resulullah (a.s)'ın vefatından önce sünnet edilmiştir. "Ben o sıralar on yaşlarında idim" i-

---

1425-Müstedrek (3/534) Hakim: "Bu hadis, Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir, ancak kitaplarına almamışlardır. Bu hadis, İbni Abbas (r.a)'ın yaşıyla ilgili ihtilaflar konusunda en çok güvenilebilecek hadistir" demiş, Zehebi de onun bu açıklamasını doğrulamıştır. Bu hadis yine, Mu'cemu'l-Kebir (10289)'de rivayet edilmiş ve Haysemi (9/285)'de: "Bu hadisi, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri Sahih'te isimleri geçen ravilerdir" demiştir.

1426-Buhari (11/88) 79-Kitabu'l-İsti'zan. 51-Çocuğun büyüdükten sonra sünnet ettirilmesi ve koltuk altı kıllarının temizlenmesi babı.

fadesi küsüratın söylenmemesine hamledilmiştir. Ahmed'in rivayetinde geçen "Ben o zaman onbeş yaşında idim" ifadesi, diğer rivayetlerde geçen "Ben o zaman onüç yaşında idim" ifadesine bakılarak buna göre değerlendirilmiştir. Buna göre, onüç yaşını biraz geçmiş olabileceği ifade edilmiştir. O yılın herhangi bir ayında dünyaya gelmiştir. Ama yaş söylenirken, genellikle küsüratlara itibar edilmez. Örneğin şevval ayında dünyaya gelmiş olabilir. Bu durumda, doğduğu yıldan sadece üç ay almış demektir. Ama bu, ay farkına bakılmaksızın, yaş belirlenirken o yıl hesaba katılır.

Resulullah (a.s) rebiülevvel ayında vefat etmişti. Yani, en son yaşadığı yıldan sadece yılın ilk üç ayını geçirmişti. Bu tür küsüratlar, genellikle hesaba katılmaz ve yıl olarak tam ömrüne bakılırsa Resulullah (a.s)'ın vefatı esnasında İbni Abbas (r.a)'ın onüç yaşında olduğu ortaya çıkar. Yani onun bu sırada onüç yaşında olduğunu söyleyenler, küsüratları hesaba katmamışlardır. Ama İbni Abbas (r.a)'ın onbeş yaşında olduğunu söyleyenler, küsüratları da hesaba katmışlardır. Yani doğduğu yıldan aldığı üç ayı, bir yıl kabul ediyor, Resulullah (a.s)'ın vefatı yılından alınan üç ayı da aynı şekilde bir yıl kabul ediyor demektir. En doğrusunu ise Allah bilir."

١٤٢٧ــ رَوَى الْحَاكِمُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، قُلْتُ لِرَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ: هَلُمَّ نَسْأَلُ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَإِنَّهُمُ الْيَوْمَ كَثِيرٌ: فَقَالَ: وَاعَجَبًا لَكَ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ! أَتَرَى النَّاسَ يَحْتَاجُونَ إِلَيْكَ، وَفِي النَّاسِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلامُ مَنْ تَرَى؟ فَتَرَكْتُ ذَلِكَ، وَأَقْبَلْتُ عَلَى الْمَسْأَلَةِ، فَإِنْ كَانَ لَيَبْلُغُنِي الْحَدِيثُ عَنِ الرَّجُلِ، فَآتِيهِ وَهُوَ قَائِلٌ، فَأَتَوَسَّدُ رِدَائِي عَلَى بَابِهِ، فَتَسْفِي الرِّيحُ عَلَيَّ التُّرَابَ، فَيَخْرُجُ، فَيَرَانِي، فَيَقُولُ: يَا ابْنَ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ! أَرْسَلْتَ إِلَيَّ فَآتِيكَ؟ فَأَقُولُ: أَنَا أَحَقُّ أَنْ آتِيكَ، فَأَسْأَلَكَ. قَالَ: فَبَقِيَ الرَّجُلُ حَتَّى رَآنِي وَقَدِ اجْتَمَعَ النَّاسُ عَلَيَّ، فَقَالَ: هَذَا الْفَتَى أَعْقَلُ مِنِّي.

1427- Hakim ve Taberani, İbni Abbas (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) vefat edince, ensardan bir adama: "Gel Resulullah (a.s)'ın ashabına bir şeyler soralım. Onlar bugün kalabalıktırlar" dedim. Adam bana:

1427-Müstedrek (1/106-107) Hakim: "Bu hadis, Buhari'nin şartına göre sahihtir. Bu hadis aynı zamanda hadis öğrenmek için gayret gösterme ve hadis rivayet edene (muhaddise) hürmet konusunda bir esas niteliği taşımaktadır" demiş, Zehebi de onun bu açıklamasını onaylamıştır.

"Sana heyret ediyorum, ey İbni Abbas! İnsanların bugün sana ihtiyaçlarının olacağını mı sanıyorsun? Resulullah (a.s)'ın ashabından bu kadar insan varken, seninle ilgileneceklerini mi sanıyorsun?" dedi. Adamı bıraktım, sorma işine tek başıma başlamaya karar verdim. Bir adamdan bana hadis nakledilirdi. Onun öğle uykusuna (kayluleye) yattığı bir sırada yanına gider, cübbemi kapısına dayayarak otururdum. Bu arada rüzgar üzerime topraklar savururdu. Adam dışarı çıkar beni görürdü ve:

"Ey Resulullah (a.s)'ın amcasının oğlu, bana haber verseydin de, ben senin yanına gelseydim." derdi. Ben:

"Benim senin yanına gelerek, soru sormam daha uygundur" derdim."

İbni Abbas olayın devamında şöyle söylemiştir:

"Adam, insanların benim etrafıma toplandıklarını görünceye kadar, benimle birlikte kaldı. Daha sonra da: "Bu delikanlı benden daha akıllı" dedi."

Bu rivayetin metninin birinci kısmında tek bir olaya değil, birden fazla olaya hamledilebilecek genel siga kullanılmıştır. Son kısmında ise sadece bir olay için hamledilmesi mümkün olan mazi sigası kullanılmıştır. Rivayetin siyakından anlaşıldığına göre burada kastedilen sadece tek bir olaydır. Ama baş tarafında fesahattaki istiğna sanatı kullanılarak gelişmeler, birden fazla olaya hamledilebilecek genel siga ile anlatılmıştır.

١٤٢٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ عُمَرُ يُدْخِلُنِي مَعَ أَشْيَاخِ بَدْرٍ، فَكَأَنَّ بَعْضَهُمْ وَجَدَ فِي نَفْسِهِ، فَقَالَ: لِمَ تُدْخِلُ هَذَا مَعَنَا وَلَنَا أَبْنَاءُ مِثْلُهُ؟ فَقَالَ عُمَرُ: إِنَّهُ مِنْ حَيْثُ عَلِمْتُمْ. فَدَعَا ذَاتَ يَوْمٍ فَأَدْخَلَهُ مَعَهُمْ، فَمَا رَأَيْتُ أَنَّهُ دَعَانِي يَوْمَئِذٍ إِلاَّ لِيُرِيَهُمْ. قَالَ: مَا تَقُولُونَ فِي قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ ؟ فَقَالَ بَعْضُهُمْ: أُمِرْنَا نَحْمَدُ اللَّهَ وَنَسْتَغْفِرُهُ إِذَا نُصِرْنَا وَفُتِحَ عَلَيْنَا، وَسَكَتَ بَعْضُهُمْ، فَلَمْ يَقُلْ شَيْئًا. فَقَالَ لِي: أَكَذَاكَ تَقُولُ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ؟ فَقُلْتُ: لاَ، قَالَ: فَمَا تَقُولُ؟ قُلْتُ: هُوَ أَجَلُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَعْلَمَهُ لَهُ، قَالَ: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ وَذَلِكَ عَلاَمَةُ أَجَلِكَ ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾. فَقَالَ عُمَرُ: مَا أَعْلَمُ مِنْهَا إِلاَّ مَا تَقُولُ.

1428- Buhari, İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) beni Bedir Savaşı'na katılmış büyüklerle birlikte oluşturduğu meclisine alırdı. Bu durum bazılarına biraz ağır gelirdi ve:

"Sen bunu niye bizimle birlikte meclise alıyorsun, oysa bizim onun yaşında çocuklarımız var?" diye söylerlerdi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a):

"O sizin bilgilendiğiniz kaynaktan gelmektedir" derdi. Bir gün gene beni çağırdı ve onlarla birlikte meclise aldı. Zannediyorum o gün beni sırf nasıl biri olduğumu onlara göstermek amacıyla çağırmıştı. Hz. Ömer (r.a) mecliste bulunanlara:

"Yüce Allah'ın, 'Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman' sözü hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sordu. İçlerinden bazıları: "Yüce Allah bu sözü ile, bize ilahi yardımın gelmesi ve fethin nasib olmasından sonra Allah'a hamdetmek ve O'ndan bağışlanma dilemekle emrolunuyoruz" dediler. Bazıları ise sustu ve bir şey söylemediler. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a):

"Sen de mi böyle düşünüyorsun?" diye sordu.

"Bu ayet, Allah Resulü (.as)'nün ecelini haber vermektedir. "İlahi yardım ve fetih gelirse' bil ki, bu senin ecelinin yaklaştığına delalettir. Şu halde Rabbini tesbih et, O'na hamdet ve O'ndan bağışlanma dile. Şüphesiz O, tevbeleri kabul edendir" diye buyurulmuştur" şeklinde cevap verdim. Hz. Ömer (r.a) de:

"Bu ayet hakkında senin söylediğinden farklı bir şey bilmiyorum" dedi."

١٤٢٩ــ رَوَى أَبُو دَوُادَ عَنْ عِكْرِمَةَ أَنَّ عَلِيًّا كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ أَحْرَقَ نَاسًا ارْتَدُّوا عَنِ الْإِسْلَامِ فَبَلَغَ ذَلِكَ ابْنَ عَبَّاسٍ، فَقَالَ: لَمْ أَكُنْ لأُحْرِقَهُمْ بِالنَّارِ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاتُعَذِّبُوا بِعَذَابِ اللَّهِ» وَكُنْتُ قَاتِلَهُمْ بِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ» فَبَلَغَ ذَلِكَ عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَقَالَ: وَيْحُ ابْنِ عَبَّاسٍ.

1429- Ebu Davud, İkrime (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a) İslam'dan çıkan bazı kimseleri ateşle yaktı. Bu olayın haberi İbni Abbas (r.a)'a ulaşınca şöyle dedi:

1428-Buhari (8/734) 65-Kitabu't-Tefsir. 4-Yüce Allah'ın: "Rabbini hamd ile tesbih et ve O'ndan bağışlanma dile. Şüphesiz o tevbeleri kabul edicidir" sözü ile ilgili bab. 100. surenin tefsiri ile ilgili bölüm.

"Ben onları ateşte yakmazdım. Resulullah (a.s): "Allah'ın azabı ile kimseye azab etmeyiniz" diye buyurdu. Ben, Resulullah (a.s)'ın buyurduğu gibi onları öldürürdüm. Resulullah (a.s): "kim dinini değiştirirse (yani İslam'dan dönerse) onu öldürün" diye buyurmuştu."

İbni Abbas (r.a)'ın bu sözleri Hz. Ali (r.a)'ye ulaşınca: "Yazık İbni Abbas (r.a)'a" diye söyledi."

١٤٣٠ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ: حَجَجْتُ أَنَا وَصَاحِبٌ لِي وَابْنُ عَبَّاسٍ عَلَى الْحَجِّ فَجَعَلَ يَقْرَأُ سُورَةَ النُّورِ وَيُفَسِّرُهَا فَقَالَ صَاحِبِي يَاسُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا يَخْرُجُ مِنْ رَأْسِ هَذَا الرَّجُلِ لَوْ سَمِعَتْ هَذَا التُّرْكُ لأَسْلَمَتْ.

1430- Hakim, Ebu Vail (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Bir arkadaşım ve İbni Abbas (r.a) ile birlikte haccettik. İbni Abbas (r.a) hacda nur suresini okuyarak tefsirini yapmaya başladı. Arkadaşım onu dinleyince şöyle söyledi: "Subhanallah, bu adamın kafasından ne bilgiler çıkıyor. Bu konuşmayı Türkler dinleselerdi müslüman olurlardı."

١٤٣١ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِذَا دَعَا الأَشْيَاخَ مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، دَعَانِي مَعَهُمْ، فَدَعَانَا ذَاتَ يَوْمٍ أَوْ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ مَا قَدْ عَلِمْتُمْ فَالْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ فَفِي أَيِّ الْوِتْرِ تَرَوْنَهَا؟ فَقَالَ بَعْضُهُمْ: تَاسِعَةٌ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ سَابِعَةٌ وَخَامِسَةٌ وَثَالِثَةٌ، فَقَالَ: مَالَكَ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ لاتَتَكَلَّمُ؟ قُلْتُ: إِنْ شِئْتَ تَكَلَّمْتُ؟ قَالَ: مَا دَعَوْتُكَ إِلاَّ لِتَكَلَّمَ فَقَالَ: أَقُولُ بِرَأْيِي؟ فَقَالَ: عَنْ رَأْيِكَ أَسْأَلُكَ. فَقُلْتُ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

1429-Ebu Davud (4/126) Kitabu'l-Hudud. Dinden dönenin hükmü ile ilgili bab. Hattabi: "Yazık İbni Abbas'a" sözü ile ilgili olarak şöyle söylemiştir: "Bu ifade, dua anlamı taşımaktadır. Yani bu ifade ile Hz. Ali (r.a) İbni Abbas(r.a)'ı övmek ve sözlerinin hoşuna gittiğini anlatmak istemiştir. Bu söz, Resulullah (a.s)'ın Ebu Busayr (r.a)'ı övmek amacıyla söylediği: "Yazık o savaşı ateşlendirenin annesine" sözüne benzemektedir.

1430-Müstedrek (3/537) Hakim: "Bu hadisin isnadı sahihtir, ancak Buhari ve Müslim, kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de onun bu açıklamasını doğrulamıştır.

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَكْثَرَ ذِكْرَ السَّبْعِ، فَقَالَ السَّمَاوَاتُ سَبْعٌ، وَالْأَرْضُونَ سَبْعٌ، وَقَالَ: ﴿إِنَّا شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا وَعِنَبًا وَقَضْبًا وَزَيْتُونًا وَنَخْلاً وَحَدَائِقَ غُلْبًا وَفَاكِهَةً وَأَبًّا﴾ فَالْحَدَائِقُ مُلْتَفٌّ وَكُلُّ مُلْتَفٍّ حَدِيقَةٌ، وَالْأَبُّ مَا أَنْبَتَتِ الْأَرْضُ مِمَّا لاَيَأْكُلُ النَّاسُ. فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَعَجَزْتُمْ أَنْ تَقُولُوا مِثْلَ مَا قَالَ هَذَا الْغُلاَمُ الَّذِي لَمْ تَسْتَوِ شُؤُونُ رَأْسِهِ؟ ثُمَّ قَالَ: إِنِّي كُنْتُ نَهَيْتُكَ أَنْ تَكَلَّمَ فَإِذَا دَعَوْتُكَ مَعَهُمْ فَتَكَلَّمْ.

1431- Hakim, İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer bin Hatab (r.a) Resulullah (a.s)'ın ashabının büyüklerini (istişare için) çağırdığında, beni de onlarla birlikte çağırırdı. Bir gün veya gece yine çağırdı. Mecliste bulunanlara:

"Resulullah (a.s) Kadir gecesi ile ilgili olarak "Size bu gecenin vakti bildirilmedi. Ama siz onu ramazanın son on gecesi içinde arayın" diye buyurdu. Siz şimdi bu gecenin hengi tek geceye denk gelebileceğini sanıyorsunuz?" diye sordu. Kimisi; "yirmidokuzuncu gece," kimisi; "yirmiyedinci gece," dedi. En son Hz. Ömer (r.a):

"Sana ne oluyor, ey İbni Abbas, niye konuşmuyorsun?" diye sordu. Ben: "İstersen konuşayım" dedim. "Ben seni buraya konuşasın diye çağırdım" dedi. "Kendi görüşümü mü söyleyeyim?" diye sordum. "Evet, ben sana kendi görüşünü soruyorum" dedi. Bunun üzerine:

"Ben Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum:

"Yüce Allah yedi sayısını çokca zikretmiştir. 'Yedi gök', 'yedi yer' diye buyurmuştur. Yine ayet-i kerimede: "Sonra yeryüzünü iyice yarmakta ve orada taneli ekinler, üzümler, sebzeler, zeytin ve hurma ağaçları ve bahçelerde koca koca ağaçlı meyvalar ve çayırlar bitirmekteyiz," diye buyurdu. Bahçeler bol ağaçlı, sebzeli yerlerdir. Bu şekilde bol ağaçlı ve sebzeli yerlerin tümüne bahçe denilir. Ayette geçen "ebb" ism ise insanların yemediği her türlü bitki (ot) için kullanılır" şeklinde cevap verdim. Benim bu cevabım üzerine Hz. Ömer (r.a):

"Daha başının kemikleri bile tam birbirine yapışmamış şu çocuğun ortaya koyduğu kadar bir fikir ortaya koymaktan aciz misiniz" diye konuştu. Sonra da

1431-Müstedrek (3/539) Hakim: "Bu hadisin isnadı sahihtir, ancak Buhari ve Müslim kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de onun bu açıklamasını doğrulamıştır.

bana: "Seni bu meclislere çağırdığımda konuşmaktan nehyetmiştim. Bundan sonra konuş" dedi."

Bir rivayette de İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Hz. Ömer (r.a)'ın yanına bir adam geldi. Hz. Ömer (r.a) ona insanların durumlarını sormaya başladı. O da:

"Ey mü'minlerin emiri, Kur'an-ı Kerim'i şu, şu kişi okudu" dedi. Ben:

"Vallahi, bu günlerinde Kur'an okumak konusunda aralarında bu derece yarış etmelerini hoş karşılamam" dedim. Hz. Ömer (r.a) beni azarlayarak "sen sus" dedi. Bunun üzerine ben çıkıp kırgın ve üzgün bir halde evime geldim. "Bu zatın nazarında benim derecem düştü. Görünen o ki, ben onun gözünde iyice düştüm" diye söyledim. Sonra yatağıma uzanıp yattım. Akrabam olan hanımlar beni ziyarete geldiler. Oysa bende herhangi bir ağrı yoktu. Ben bu hal üzereyken: "Mü'minlerin emirinin davetine icabet et" diye haber geldi. Çıktım. Vardığımda, kapıda ayakta beni bekliyordu. Elimden tutup beni başbaşa kalacağımız bir yere götürdü. Sonra da:

"Bir süre önce, o adamın söylediklerinden hoşlanmamanın sebebi neydi?" diye sordu. Ben:

"Ey mü'minlerin emiri, eğer bir yanlışlık yaptıysam, Allah'tan mağfiret dilerim. O'na tevbe ederim. Senin icabet ettiğine, ben de icabet ederim" dedim. Hz. Ömer (r.a):

"Niçin bu sözlerden hoşlanmadığını bana bildiriyorsun?" dedi. Ben de:

"İnsanlar Kur'an-ı Kerim'i okuma konusunda bu derece birbirleri ile yarışa kalkışırlarsa, aralarında bazı ayetlerin okunuşu konusunda ihtilaf edebilirler. Sonra herbiri "benim okuyuşum daha doğrudur" diyerek birbirleri ile münakaşa etmeye başlarlar. Böylece münakaşalara girdikleri zaman, ayrılıklara düşerler. Ayrılıklara düşmeleri de birbirlerine karşı fiili mücadeleyi başlatır." diye cevap verdim. Bunun üzerine:

"Allah senin babana iyilik versin. Ben bu konuyu insanlardan gizlemekte idim, sen açıkladın" diye söyledi." (1)

Bir Açıklama

Kur'an-ı Kerim okumayı öğrenme ve hıfzetme işi ilim adamlarının ve eğitimcilerin elinde, ahlak ve edeb terbiyesi alma işiyle birlikte sürdürülmelidir.

---

1) Siyeru A'lami'n-Nubela (3/348) Tahkikçisi:"Bunun ravileri sikadırlar" demiştir. Bunu Abdurrezzak es-San'ani de, el Musannaf (11/217)'da 20368 nolu hadis olarak rivayet etmiştir.

Ancak böyle olursa, ahlak ve edeb eğitimi ile bütünleşme, bilgi sahibi olma ve insanın gururuna kapılması önlenmiş olur. Hafızlık da kavrayış ve amelle bütünleşmeli ve kişi, öğrendiklerine bağlanmaya ve onunla amel etmeye çalışmalıdır. Aynı zamanda İlimde rusuh sahibi olan ve meselelere değişik boyutları ile vakıf olanların açıklamalarına itibar edilmelidir. İşte bu ölçüler gözetilirse, İbni Abbas (r.a)'ın endişe duymasının önemi daha iyi anlaşılır.

١٤٣٢ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: يَا ابْنَ شَدَّادٍ أَلاَ تَعْجَبُ، جَاءَنِي الْغُلاَمُ وَقَدْ أَخَذْتُ مَضْجَعِي لِلْقَيْلُولَةِ، فَقَالَ هَذَا رَجُلٌ بِالْبَابِ يَسْتَأْذِنُ قَالَ: فَقُلْتُ: مَا جَاءَ بِهِ هَذِهِ السَّاعَةَ إِلاَّ حَاجَةً، ائْذَنْ لَهُ. قَالَ فَدَخَلَ فَقَالَ: أَلاَ تُخْبِرُنِي عَنْ ذَاكَ الرَّجُلِ؟ قُلْتُ: أَيُّ رَجُلٍ. قَالَ: عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ. قُلْتُ عَنْ أَيِّ شَأْنِهِ؟ قَالَ: مَتَى يُبْعَثُ؟ قُلْتُ: سُبْحَانَ اللَّهِ يُبْعَثُ إِذَا بُعِثَ مَنْ فِي الْقُبُورِ. قَالَ: فَقَالَ: أَلاَ أُرَاكَ تَقُولُ كَمَا يَقُولَ هَؤُلاَءِ الْحُمَقَاءُ؟ فَقُلْتُ: أُخْرِجُوا عَنِّي هَذَا، فَلاَ يَدْخُلَنَّ عَلَيَّ هَذَا أَوْ لأَضْرِبَنَّهُ.

1432- Hakim, Abdullah bin Abbas (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ey İbni Şeddat. Ben öğle uykusu (kaylule) için yatağıma uzandığım sırada kölem yanıma gelerek:

"Kapıda bir adam var, içeri girmek için izin istiyor" dedi. Ben:

"Bu adamı bu saatte buraya getiren şey ancak önemli bir şeydir. İzin ver de içeri girsin" dedim. Adam içeri girip:

"Bana şu kişi hakkında bilgi verebilir misin?" diye sordu. "Hangi adam?" dedim. "Ali bin Ebi Talib" dedi. "Sen onun ne yönü hakkında soru soruyorsun?" dedim. "Ne zaman diriltileceği konusunu" diye sordu. Ben:

"Subhanallah, kabirlerdeki insanlar ne zaman diriltilirlerse, o da o zaman diriltilecek" dedim. Bunun üzerine adam:

"Şu işe bak, sen de aynen şu akılsızların söyledikleri gibi söylüyorsun" dedi. Ben de:

"Bu adamı yanımdan çıkarın. Bir daha da yanıma girmesin yoksa döverim"

1432-Müstedrek (3/540) Hakim: "Bu hadis, Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir' demiş, Zehebi de onu onaylamıştır.

dedim."

١٤٣٣ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ: إِنَّهُ رَأَى مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ وَعَنْ يَسَارِهِ عَبْدُاللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ وَأَنَا أَتْلُوهُمَا ظُهُورِهِمَا أَسْمَعُ كَلاَمَهُمَا، فَطَفِقَ مُعَاوِيَةُ يَسْتَلِمُ رُكْنَيِ الْحِجْرِ فَيَقُولُ لَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَكُنْ يَسْتَلِمُ هَذَيْنِ الرُّكْنَيْنِ، فَيَقُولُ مُعَاوِيَةُ: يَا ابْنَ عَبَّاسٍ فَإِنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ مِنْهَا مَهْجُورًا فَطَفِقَ ابْنُ عَبَّاسٍ لاَيَذَرُهُ كُلَّمَا وَضَعَ يَدَهُ عَلَى شَيْءٍ مِنَ الرُّكْنَيْنِ إِلاَّ قَالَ لَهُ ذَلِكَ.

1433- Hakim, Ebu Tufeyl (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Muaviye (ra)'nin Kabe'yi tavaf ettiğini gördüm. Sol tarafında da Abdulah bin Abbas (r.a) bulunuyordu. Ben de onların arkasında tavafta bulunuyor, duamı okuyor ve bu arada onların aralarındaki konuşmalarını duyuyordum. Muaviye (r.a) Şam ve Irak rükünlerini istilam etmeye kalkıştı. İbni Abbas (r.a) kendisine:

"Allah Resulü (a.s) bu iki rüknü istilam etmezdi" dedi. Bunun üzerine Muaviye (r.a) de ona:

"Ey İbni Abbas, bundan (yani Kabe'den) hiçbirşey terkedilmiş (yani hürmet ve istilamdan uzak tutulmuş) değildir" dedi. Ancak Muaviye (r.a) her ne zaman sözkonusu iki rüknü istilam etmeye kalkıştıysa, İbni Abbas (r.a) kendisine aynı hatırlatmayı yapıyordu."

١٤٣٤ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُلَيْلٍ الْعِجْلِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَبْلَ مَوْتِهِ بِثَلاَثٍ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَتُوبُ إِلَيْكَ مِمَّا كُنْتُ أُفْتِي النَّاسَ فِي الصَّرْفِ.

1434- Hakim, Abdullah bin Melil el-Icli (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

1433-Müstedrek (3/542) Hakim: "Bu hadisin isnadı sahihtir, ancak Buhari ve Müslim kitaplarına almalışlardır" demiş, Zehebi de onun bu açıklamasını doğrulamıştır.

1433-Müstedrek (3/542) Hakim: "Bu hadisin isnadı sahihtir," demiş, Zehebi de onu doğrulamıştır. Bu hadiste bildirilen Abdullah bin Abbas'ın söz konusu fetvadan dönmüş olması, onun üstün menkıbelerinden biridir. Çünkü ona bu fetvasından başka herhangibir görüşünden ötürü karşı çıkılmamıştır.

"İbni Abbas (r.a)'ın ölümünden üç yıl önce şöyle söylediğini duydum:

"Ey Allah'ım! İnsanlara, para mübadelesi ile ilgili olarak fetvalar vermiş olmamdan dolayı sana tevbe ediyorum."

Bir Açıklama

İlim adamlarının açıklamalarından onlaşıldığı gibi riba (faiz) iki çeşittir. Nesie ribası ve fazlalık ribası. İbni Abbas (r.a) fazlalıkta ribe olmadığını söylerdi. O, ribanın sadece nesie ribası olduğunu ileri sürerdi. Ancak daha sonra bu görüşünden dönmüş, konuyla ilgili olarak daha önce vermiş olduğu fetvalarından dolayı tevbe etmiştir.

Zehebi, 'Siyeru A'lami'n-Nubela'da şu açıklamaları yapmıştır:

"İbni Abdilberr, İbni Abbas (r.a)'ın hayatı ile ilgili kısımda şu bilgilere yer vermiştir:

"Değişik tariklerden rivayet edildiğine göre, aşağıdaki beyitleri İbni Abbas (r.a) söylemiştir:

"Eğer Allah benim iki gözümün nurunu alırsa,

Dilimde ve kalbimde, gözlerimden buralara ulaşan bir nur vardır.

Kalbim zeki, aklım hastalıktan beridir.

Ağzımda kılıç gibi keskin, eskilerden bilgi nakleden,

Kesici bir alet bulunmaktadır."

Salim bin Ebi Hafsa'nın, Ebu Gülsüm'den rivayet ettiğine göre, İbni Abbas (r.a) vefat ettiğinde, İbnu'l-Hanefiyye şöyle söylemiştir:

"Bugün bu ümmetin rabbanisi (yani üstün seviyedeki din bilgini) öldü."

Bazıları bu sözü Ebu Gülsüm tarıkiyle değil de Munzir es-Sevri tarıkiyle rivayet etmişlerdir.

Hüseyin bin Vakid Mervezi, Ebu Zübeyr'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İbni Abbas (r.a) vefat ettiğinde, beyaz bir kuş gelerek kefenlerinin arasına girdi."

Hammad bin Seleme'nin Ya'la bin Ata'dan, onun da Buceyr bin Ebi Ubeyd'den rivayet ettiğine göre, Buceyr bin Ebi Ubeyd şöyle söylemiştir:

"İbni Abbas (r.a) Taif'te vefat etti. Cenazesini çıkardıklarında Vecc tarafla-

rından beyaz büyük bir kuş gelerek kefenlerinin arasına girdi. Sonra onu kimse göremedi. Bu kuşun onun ilmi olduğu düşünülüyordu."

İbni Hazm, 'İhkam' adlı kitabında şöyle söylemiştir:

"Müslümanların ileri gelen imamlarından olan Ebu Bekir Muhammed bin Musa bin Ya'kub bin Me'mun, İbni Abbas (r.a)'ın fetvalarını yirmi kitapta toplamıştır."

Sa'id'in şöyle söylediği bildirilmiştir:

"İbni Abbas (r.a) Taif'te vefat etti. Daha önce benzeri görülmemiş bir kuş gelerek cenazesine (kefeninin arasına) girdi. Daha sonra çıktığı görülmedi. Defnedildiğinde, kabrinin yanında şu ayet-i kerime okundu: "Ey mutmain olan nefis, sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbi'ne dön." Ancak bu ayetleri okuyan kişi görünmedi." (1)

Bu rivayeti, Besam es-Sayrafı, Abdullah bin Yamin'den nakletmiş ve söz konusu kuşun gurnuk kuşu olduğunu ifade etmiştir.

Furat bin es-Saib Meymun bin Mahran'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İbni Abbas (r.a)'ın cenazesine katıldım..." Bu hadisin devamı, Salim el-Aftas'ın rivayet ettiği hadiste olduğu gibidir.

Ali bin el-Medini'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"İbni Abbas (r.a) hicri 67 veya 68 yılında vefat etmiştir."

Vakidi, Haysem ve Ebu Nuaym ise, İbni Abbas (r.a)'ın hicri 68 yılında vefat ettiğini söylemişlerdir.

İbni Abbas (r.a)'ın 71 yıl yaşadığı bildirilmiştir.

İbni Abbas (r.a)'tan 1660 adet hadis rivayet edilmiştir. Bunlardan 75 tanesi hem Buhari, hem de Müslim tarafından rivayet edilmiştir. Sadece Buhari'nin Sahih'inde yeralan hadislerin sayısı 120, sadece Müslim'in Sahih'inde yeralan hadislerin sayısı ise 9 adettir.

---

1) Fecr Suresi: 27

UBEYDULLAH BİN ABBAS (R.A.)

Zehebi, Ubeydullah bin Abbas (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Ubeydullah bin Abbas bin Abdulmuttalib el-Haşimi, Resulullah (a.s)'ın amcasının oğlu; Abdullah, Kesir, Fadl, Kusam, Ma'bed ve Temmam'ın kardeşidir.

Resululah (a.s)'ın sağlığında dünyaya gelmiştir. Resulullah (a.s)'ı gördüğü de rivayet edilmiştir.

Nesai'nin Sünen'inde Ubeydullah bin Abbas (r.a)'ın Resulullah (a.s)'dan rivayet ettiği bir hadis bulunmaktadır. Ancak bu hadis mürsel sayılmaktadır.

Emir, üstün konum sahibi, oldukça cömert ve çokca hayırla anılan bir insandı."

Muhammed bin Sa'd, Ubeydullah bin Abbas (r.a)'ı sahabenin beşinci tabakası arasında zikretmiş ve şöyle demiştir:

"Abdullah (r.a)'tan bir yaş küçüktü. Resulullah (a.s)'tan hadis duymuştur. Ticaretle uğraşmaktaydı. Medine'de vefat etmiştir"

Vakidi de, Ubeydullah bin Abbas (r.a)'ın Yezid bin Muaviye'nin, yönetime geçtiği döneme kadar yaşadığını ifade etmiştir.

Ubeydullah, Abdullah (r.a)'ın öz kardeşidir. Amcasının oğlu Hz. Ali (r.a)'nin halifeliği zamanında Yemen valiliği görevinde bulunmuş, buranın halkını hacca götürmüştür. Busr bin Erta'a, düşmanlığından dolayı Ubeydullah (r.a)'ın iki oğlunu zulümle kesmiştir. Bu çocukların anneleri, oğullarının kesilmesinden dolayı perişan hale düşmüş, daha onra Ubeydullah (r.a) oradan ayrılmıştır.

Ubeydullah (r.a)'ın bir keresinde bir adama yüzbin (dirhem) bağışladığı rivayet edilmiştir.

Fesevi: *"Ubeydullah (r.a) Muaviye'(r.a)nin zamanında vefat etti"* demiştir. Halife ve daha başkaları da, hicri 58 yılında vefat ettiğini bildirmişlerdir.

Ebu Ubeyd ile Ebu Hassan Ziyadi ise: *"Ubeydullah bin Abbas (r.a), hicri 57 yılında vefat etti"* diye söylemişlerdir.

KUSAM BİN ABBAS (R.A.)

Zehebi, 'Siyer'de Kusam bin Abbas (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Kusam bin Abbas bin Abdulmuttalib bin Haşim el-Haşimi, Resulullah (a.s)' ın amcasının oğlu; Fadl, Abdullah, Ubeydullah ve Kesir'in kardeşidir.

Annesi Ümmü Fadl Lubabe bintu'l-Haris el-Hilaliyye'dir. Bu kadın müslüman olan kadınların ikincisidir. Hz. Hatice (r.a)'den sonra müslüman olmuştur. Bu konudaki rivayeti Kelbi nakletmiştir."

Kusam, Resulullah (a.s)'ın sohbetinde bulunmuştur yani o, sahabidir. Resulullah (as) onu bineğinin arkasına almıştır. (1)

Hz. Ali (r.a)'nin oğlu Hz. Hüseyin (r.a)'in süt kardeşiydi. (2)

Resulullah (a.s)'a benzemekteydi. Resulullah (a.s)'dan az sayıda hadis rivayet etmiştir

İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s) (mezara konulduktan sonra) O'nun mezarından son çıkan kişi Kusam'dır."

Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a) halifeliğe getirilince, Kusam'ı Mekke valiliğine tayin etti. Kusam, Hz. Ali (r.a) öldürülünceye kadar bu görevde kaldı. Bu konudaki rivayeti Halife bin Hayyat nakletmiştir.

Zübeyr bin Bekkar, Hz. Ali (r.a)'nin, Kusam'ı Medine'ye vali tayin ettiğini söylemiştir.

Kusam (r.a)'ın, ardından çocuk bırakmadığı rivayet edilmiştir.

---

1) Buhari bunu Tarih (7/194)'inde rivayet etmiştir. Ahmed bin Hanbel de, Müsned, (1/205)'te rivayet etmiştir.

2) Ahmed, Müsned (6/339) Hasen senetle rivayet etmiştir.

İbni Sa'd şöyle bildirmiştir:

"Kusam, Sa'id bin Osman bin Affan'ın kumandasında Horasan seferine katıldı. Kumandan Sa'id bin Osman, Kusam (r.a)'a: "Ben sana ganimetten bin hisse ayıracağım" dedi. Kusam ise:

"Hayır öyle yapma. Önce ganimetin beşte birini beytulmal için ayır, sonra savaşa katılan herkesin hakkını gereği üzere ver. Ondan sonra bana istediğini ver" diye söyledi. Kusam (r.a), efendi, vera sahibi ve faziletli bir insandı."

Zübeyr (r.a) şöyle söylemiştir:

"Kusam (r.a), Muaviye (r.a) döneminde Sa'id bin Osman ile birlikte Semerkand üzerine sefere katıldı. Orada şehid edildi."

Burada, altı meşhur hadis kitabında (kütüb-i sittede) Kusam (r.a)'dan rivayet edilen herhangi bir hadisin bulunmadığını hatırlatmak istiyoruz.

Ebu Abdullah el-Hakim 'Tahiru Neysabur' adlı kitabında, Kusam (r.a)'dan söz etmiş ve şöyle demiştir:

"Resulullah (a.s)'a benzemekteydi. Resulullah (a.s)'tan en son ayrılan kişidir. (Yani kabre konulmasından sonra en son kabirden çıkan kişidir) Birçok senetle nakledilen Ümmü Fadl hadisi, bu olayı bize aktarmaktadır."

Yine şöyle bildirmiştir:

"Kusam (r.a)'ın vefatı ve kabrinin nerede bulunduğu konusunda değişik rivayetler gelmiştir. Onun Semerkand'da vefat ettiği ve kabrinin de burada bulunduğu söylendiği gibi Merv'de vefat ettiği de söylenmiştir. Hakim, Kusam (r.a)'ın kabrinin Semerkand'da bulunduğu rivayetinin sahih olduğunu söylemektedir."

MA'BED BİN ABBAS (R.A.)

Hz. Abbas (r.a)'ın küçük çocuklarındandı. Ümmü Fadl'ın oğludur. Yani Ümmü Fadl'dan dünyaya gelmiştir. Ma'bed'in, Abdullah, Abbas ve Meymune isimli çocukları olmuştur. Bu çocukların anneleri, Ümmü Cemil Amiriyye'dir. Bunlardan başka da çocuğu dünyaya gelmiştir ve nesli bir hayli yayılmıştır.

KESİR BİN ABBAS (R.A.)

Kesir bin Abbas (r.a)'ın annesi, Ümmü Veled'dir. Tabiindendir. Babasından ve daha başkalarından hadis rivayet etmiştir.

Fakih, muhterem, salih ve güvenilir biri idi. Çoluk çocuğu olmuş, nesli devam etmiştir.

Onun hakkındaki bilgileri İbni Sa'd vermektedir.

TEMMAM BİN ABBAS (R.A.)

Temmam bin Abbas (r.a)'ın da annesi Ümmü Veled'dir. Kesir'in öz kardeşidir.

İbni Sa'd, Temmam bin Abbas (r.a) hakkında şunları söylemiştir:

"Temmam'ın çocukları ve torunları olmuş, ancak daha sonra nesli kesilmiştir. Onun neslinden olanların sonuncusu Yahya bin Ca'fer bin Temmam'dır. Bu kişi, Mansur zamanında vefat etmiş ve kendisine Mansur'un amcaları mirasçı olmuşlardır. Ancak bu kişiler, mirasın tamamını Abdussamed bin Ali'ye bağışlamışlardır."

FADL BİN ABBAS (R.A.)

Kureyş'ten ve Haşimoğullarından olan Fadl bin Abbas bin Abdulmuttalib bin Haşim bin Abdu Menaf, Resulullah (a.s)'ın amcasının oğludur. Ebu Muhammed ve Ebu Abdullah olarak künyelenirdi. Hz. Abbas (r.a)'ın çocuklarının yaşça en büyük olanlarıdır. Annesi Ümmü Fadl Lübabe bintu'l-Haris bin Hazen el-Hilaliyye'dir. Bu hanım, Resulullah (a.s)'ın hanımı Meymune bintu'l-Haris- 'in kızkardeşidir.

Fadl bin Abbas (r.a), Resulullah (a.s) ile birlikte Mekke'nin Fethi'ne ve Huneyn Savaşı'na katılmıştır. Huneyn Savaşı'nda insanlar dağılınca, Fadl, Resulullah (a.s)'ın yanında direnmiştir. Resulullah (a.s) ile birlikte Veda Haccı'na da katılmış, Resulullah (a.s) onu bu hacda bineğinin arkasına almıştır.

Müslim'in Sahih'inde rivayet edildiğine göre Fadl bin Abbas (r.a)'ı Resulullah (a.s) evlendirmiş ve mehir borcunu kendisi vermiştir.

Bu konuyla ilgili hadisin bir yerinde:

"Veda Haccı'nda, yüzünü Hus'amiye'den çevirince Resulullah (a.s)'ın: "Bir genç kızla bir genç erkek gördüm. Bunlar hakkında şeytandan emin olamadım" diye buyurduğu bildirilmiştir. Fadl bin Abbas (r.a) Resulullah (a.s)'ın cenazesini yıkayanlar ve defnedilmesiyle ilgilenenler arasında bulunmuştur.

Fadl bin Abbas (r.a) Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'ın hilafeti döneminde hicri 18 yılında Amvas veba salgınına yakalanmış ve vefat etmiştir. Ümmü Gülsüm adlı kızından başka bir çocuğu olmamıştır. Bu kızı ile önce Hz. Ali (r.a)'nin oğlu Hz. Hasan (r.a) evlenmiş, sonra Hz. Hasan (r.a) onu boşamış ve Ebu Musa el-Eş'ari (r.a) ile evlenmiştir.

RABİ'A BİN HARİS (R.A.)

Zehebi, 'Siyer'de Rabi'a bin Haris (r.a) hakkında şu bilgileri nakletmiştir:

"Rabi'a bin Haris bin Abdulmuttalib bin Haşim, Haşimoğullarına mensuptur. Ebu Erva olarak künyelenmiştir.

Çocuklarından bazılarının isimleri şöyledir: Muhammed, Abdullah, Haris, Abbas, Umeyye, Abduşşems, Abdulmuttalib, Erva el-Kubra (Büyük Erva), Hind, Erva, Adem. Adem isimli çocuğu, Huzeyl kabilesinde süt anneye verilmiştir. Leys bin Bekiroğulları aralarında çıkan bir çarpışmada bu çocuğu öldürmüşlerdir. Çocuk savaş esnasında evlerinin önünde emeklemekte olan küçük bir bebekti. Emeklemekte olduğu sırada kendisine bir taş isabet etmiş ve ölmüştür. Allah Resulü (a.s):

"Kapattığım ilk kan (diyet) davası Rebi'a bin Haris'in oğlunun kan (diyet) davasıdır" diye buyurmuştu."

Rivayet edildiğine göre Resulullah (a.s) bu çocukla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Hz. Adem (a.s) kitapta Rabi'a'nın çocuğunun kanını (yani öldürüleceği haberini) gördü. Bu yüzden ona ülfeti arttı."

Anlaşıldığına göre çocuk daha çok küçük olduğundan dolayı ismi akılda kalmamıştır. Asıl adının Temmam bin Rabi'a olduğu da rivayet edilmiştir.

Rabi'a'nın, amcası Hz. Abbas (r.a)'tan iki yaş büyük olduğu bildirilmiştir.

Bedir Savaşı olduğunda Rabi'a, Şam yöresinde bulunuyordu.

İbni Sa'd şöyle söylemiştir:

"Hz. Abbas (r.a) ile Nevfel (r.a), Hendek Savaşı'nın devam etmekte olduğu günlerde Resulullah (a.s)'ın yanına hicret etmek üzere yola çıktıklarında, Rabi'a kendilerini Ebva'ya kadar geçirdi ve oradan geri dönmek istedi. Hz. Abbas ve

Nevfel (r.a) kendisine:

"Nereye dönüyorsun? Şirk toprağına mı? Allah Resulünü yalanlayacak, ona karşı savaşacak mısınız? Gel bizimle" dediler. Bunun üzerine o da, hicret etti ve hep birlikte müslüman olarak Resulullah (a.s)'ın yanına vardılar. Resulullah (a.s) Hayber cizyesinden Rabia'ya yılık yüz vesk (tahil) tahsis etti."

Rabi'a, Resulullah (a.s) ile birlikte Mekke'nin Fethi'ne ve Huneyn Savaşı'na katıldı. Medine'de kendisi için bir ev inşa etti. Hz. Ömer (r.a)'in hilafeti döneminde de vefat etti.

Rabi'a (r.a)'nın Hz. Osman ile ticari ortaklığı bulunuyordu. Cabir (r.a)'in hac menasiki ile ilgili hadisinde şöyle bildirilmiştir:

"(Resulullah (a.s) buyurdu ki):

"Kaldırdığım ilk diyet kan davası, Rabi'a bin Haris'in oğlunun davasıdır."

Resulullah (a.s) burada şunu ifade etmek istemiştir: Rabia oğlundan dolayı diyet isteyebilir. Ama ben bunu kaldırıyorum.

Rabi'a (r.a)'nın hicri 13 yılında vefat ettiği rivayet edilmiştir.

Annesi Cuziyye bintu Kays bin Tarif'tir.

ABDULLAH BİN HARİS (R.A.)

Zehebi, Abdullah bin Haris (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Abdullah bin Haris bin Abdulmuttalib, Haşimoğulları mensubu ve Rabi'a ile Nevfel'in kardeşidir. İsmi önceden Abdu Şems idi. Sonradan değiştirdi. Mekke'nin Fethi'nden kısa bir süre önce hicret ettiği rivayet edilmiştir. Onu Abdullah olarak adlandıran Resulullah (a.s)'dır. Resulullah (a.s) ile birlikte bazı savaşlara katılmıştır. Safra'da vefat etmiş ve Resulullah (a.s) onu kendi gömleği ile kefenlemiştir."

Resulullah (a.s)'ın onun hakkında şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"O mutludur. Mutluluk ona ulaştı."

Bu rivayeti İbni Sa'd da senetsiz olarak nakletmiştir.

Abdullah bin Haris'in nesli devam etmemiş, çocuğu olmamıştır.

UBEYDE BİN HARİS (R.A.)

Zehebi, 'Siyer'de Ubeyde bin Haris (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Ubeyde bin Haris bin Abdulmuttalib bin Abdu Menaf bin Kusay, Kureyş kabilesinden ve Muttalib soyundandır... Annesi Sakif kabilesindendir.

İlk müslüman olanlardandır. Resulullah (a.s)'tan on yaş büyüktü. Onunla, Tufeyl ve Husayn isimli kardeşleri (Resulullah (a.s)'ın hicreti esnasında) hicret etmişlerdir. Ortaboylu, güler yüzlü, bir insandı. Resulullah (a.s)'ın nazarında üstün bir konuma sahipti. Bedir Savaşı'nda müşriklerin başına (Utbe'ye) karşı ikili çarpışmaya çıkmıştı ve birbirlerine, karşılıklı birer darbe vurmuşlardı. Her ikisi de birbirlerine darbelerini isabet ettirerek birbirlerini yaralamışlar, bunun üzerine Hz. Ali (r.a) ile Hz. Hamza (r.a) Utbe'nin üzerine atılarak onu öldürmüşlerdi. Ubeyde'yi de yaralı bir şekilde geri getirmişlerdi. Ubeyde (r.a) daha sonra Safra'da (1) vefat etmiştir."

Ubeyde (r.a)'nin, hicretin 2. yılının ramazan ayının son on günü içinde vefat ettiği rivayet edilmiştir.

Resululah (a.s) hicret esnasında Ubeyde (r.a)'yi altmış atlının başında emir olarak tayin etmiş ve sancağı da onun eline vermiştir.

İslam'da ilk sancak da belirtildiği şekilde Ubeyde (r.a)'ye verilen bu sancak

---

1) Safra: Çok hurması ve geniş ekili arazileri bulunan bir köydür. Bu köyde su kaynakları da gayet çoktur. Bu köy, Medine'den sonra gelen Yenbu'un yukarısında bulunmaktadır. Ve suları Yenbu'a doğru akmaktadır.
Ubeyde bin Haris (r.a)'e ağıt olarak aşağıdaki beyitler söylenmiştir:
"Safra köyü medeniyet ve güzelliği içine aldı,
Akıl ve zeka yüklü, köklü bir hilim sahibini kucakladı
Bu kişi Ubeyde'dir. Gurbet konukları için ona ağla,
Ve koca çınarlar gibi tozlu kahramanların hasretiyle yanan dullar için..."

olmuştur. Ubeyde (r.a) bu yolculuğu esnasında, Murre patikasında, Kureyş'ten başlarında Ebu Süfyan bulunan bir gurupla karşılaşmış ve İslam'da ilk çarpışma da bu karşılaşma sırasında meydana gelen çarpışma olmuştur.

NEVFEL BİN HARİS (R.A.)

Zehebi, 'Siyeru A'lami'n-Nubela adlı eserinde, Nevfel bin Haris (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Nevfel, Resulullah (a.s)'ın amcası Haris bin Abdulmuttalib'in oğludur. Haşimoğulları mensubudur. Künyesi; Ebu'l-Haris'tir. Ebu Süfyan bin Haris'in de kardeşidir.

Nevfel, amcası Hz. Abbas (r.a)'tan yaşça daha büyüktü. Bedir Savaşı'na müşriklerin tarafında katılmış ve müslümanlar tarafından esir edilmiştir. Onun esirlikten kurtulma fidyesini de amcası Hz. Abbas (r.a) ödemiştir. Daha sonra müslüman olmuş ve Hendek Savaşı'nın meydana geldiği yıl hicret etmiştir."

Rivayet edildiğine göre, Resulullah (a.s) onunla Hz. Abbas (r.a)'ı kardeş yapmıştı. Bu ikisi cahiliye döneminde de birbirleri ile çok samimi iki ortak idiler.

Nevfel (r.a) Rıdvan bey'atına katılmış ve Huneyn gününde Resulullaha (as)'a üçbin ok temin ederek yardımda bulunmuştur. Bu savaşta Resulullah (a.s) ile birlikte direniş göstermiştir. Onun hakkında burada naklettiklerimizden fazla herhangi bir bilgiye rastlamış veya bir rivayet duymuş değiliz.

Bir rivayette Nevfel'in hicri 20 yılında vefat ettiği bildirilmiş, bir başka rivayette ise hicri 15 yılında vefat ettiği söylenmiştir. Kendi döneminde Haşimoğullarına mensup olanların en yaşlıları idi.

SA'İD BİN HARİS (R.A.)

.Zehebi, Sa'id bin Haris (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Sa'id bin Haris bin Abdulmuttalib, Resulullah (a.s)'ın amcasının oğludur. Ondan nakledilen sadece bir hadis bulunmaktadır. Ancak bu hadis de zayıf görülmüştür."

EBU SÜFYAN BİN HARİS (R.A.)

Zehebi, Siyer'de Ebu Sufyan bin Haris (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Ebu Süfyan bin Haris, Resulullah (a.s)'ın amcasının oğludur. Asıl adı Muğire bin Haris bin Abdulmuttalib bin Haşim'dir. Haşimoğullarındandır. Nevfel ve Rabi'a'nın kardeşidir.

Resulullah (a.s), Mekke'nin Fethi'ne gitmekte olduğu sırada, Ebu Süfyan bin Haris, müslüman olarak Resulullah (a.s)'ı yolda karşılamıştı. Resulullah (a.s) onun kendisini yolda karşılamasından rahatsız olmuş ve ilgi göstermemiştir. Çünkü daha önce Resulullah (a.s)'a bir hayli sıkıntı vermişti. Ancak o, Resulullah (a.s)'a iyice yaklaşmaya çalışınca, Resulullah (a.s) da dayanamayarak ona yakınlık göstermiştir. Daha sonra iyi bir müslüman olmuştur. Huneyn Savaşı'nda insanlar dağılma gösterince, o ve Hz. Abbas (r.a), Resulullah (a.s)'ın yanından ayrılmadılar. Resullullah (a.s)'ın bineğinin yularını sıkıca tutup, onunla birlikte direniş gösterdiler."

Oğlu Abdulmelik, Ebu Süfyan bin Haris'ten şöyle bir rivayet nakletmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ey Haşimoğulları, sakın zekat almaya kalkışmayın."

Ebu Süfyan, Resulullah (a.s)'ın süt kardeşi idi. Her ikisini de Halime emzirmiştir.

Hişam bin Kelbi ve Zübeyr, onun öz adının Muğire olduğunu bildirmişlerdir. Bazıları ise, Ebu Süfyan'ın öz adının Kuneyte olduğunu, Muğire ise bir diğer kardeşlerinin adı olduğunu söylemişlerdir.

Rivayette şöyle bildirilmiştir:

"Şekil ve görünüş olarak Resulullah (a.s)'a benzetilenler şunlardı: Ca'fer

(r.a), Hasan bin Ali (r.a), Kusam bin Abbas (r.a) ve Ebu Süfyan bin Haris (r.a)."

Ebu Süfyan bin Haris, şairlerdendi. Resulullah (a.s)'ın şairi Hassan bin Sabit, onun hakkında şu beyitleri söylemiştir:

"Benden Ebu Süfyan'a şunu ulaştırın.

Hızlı bir şekilde, çünkü artık gizlilik kalktı.

Sen Muhammed'i hicvettin sonra da onun davetine icabet ettin.

Şüphesiz bunun Allah katında bir karşılığı olacakatır." (1)

Rivayette bildirildiğine göre, Ebu Süfyan hacca gitmiş, hac esnasında berber başını traş ederken kafasındaki bir çıbanı kesmiş ve bu yüzden hasta olmuş, Medine'ye döndüğünde de vefat etmiştir. Onun cenaze namazını da Hz. Ömer (r.a) kıldırmıştır. Ebu Süfyan'ın, kardeşi Nevfel bin Haris'ten dört ay sonra vefat ettiği bildirilmiştir.

Ebu İshak şöyle söylemiştir:

"Ebu Süfyan bin Haris bin Abdulmuttalib'e ölüm hastalığı gelince, şöyle söyledi:

"Benim için ağlamayın. Ben müslüman olduğum günden bu yana herhangi bir yanlışlığa ve günaha yönelmiş değilim."

İbni İshak, Ebu Süfyan bin Haris (r.a)'in Resulullah (a.s)'a ağıt için şöyle bir şiir söylediğini bildirmiştir:

"Ağladım, ağladım, ağladım... Ama gece bir türlü geçmiyor.

Kardeşimin vefat ettiği gece, bir türlü bitmek bilmedi.

Ağlamak da, bu ağlamalar da beni rahatlatıyor.

Müslümanların başına gelen bu musibet nedeniyle,

Başımıza gelen musibet pek büyük ve pek çekilmez,

Dün akşam Allah Resulü (a.s)'nün vefatını öğrendim.

Artık bize vahiy gelmeyecek ayet inmeyecek,

---

1) Bu iki beyit Hassan bin Sabit (r.a)'e ait uzun bir kasideden alınmıştır.
Kasidenin baş tarafı şu şekildedir:
"Parmaklar sahibi (hanımefendi) utandı,
Koca vadi bekar hanıma ait, ama onun evi bomboş..."

Oysa Cibril sabah, akşam vahiy getiriyordu bize.

Şimdi ağlamak vaktidir.

İnsanlar bunun için ağlasın.

Bir peygamber ki, kalplerimizden şüpheyi atmıştı.

Vahiyle bildirilen gerçeklerle ve kendi sözleri ile

O, bizi doğru yola iletti, artık dalaletten korkmayız.

Peygamber bizim rehberimiz, önderimizdir.

İnsanlar içinde O'nun benzerini görmüş değiliz.

Daha önce ölenler içinde de onun bir benzeri bulunmuş değildi

Ey Fatıma! Haykır buna hakkın var artık

Haykırmasan, acılarını içine atsan da olur,

Sen sabır ve tahammül ile dön,

Bunun karşılığında Allah'ın vereceği sevab ve lütuf pek çoktur.

Sen, baban hakkında konuş, bundan bıkma,

Senin babanın üstünlüğünü anlatmaya sözler mi yeter?

Senin babanın kabri, bütün kabirlerin efendisidir.

Ve kabri içinde, bütün insanların efendisi olan Peygamber yatmaktadır."

İbni Sa'd'ın bildirdiğine göre Ebu Süfyan bin Haris'in nesli devam etmemiştir.

Hammad bin Seleme'nin, Ali bin Zeyd'den, onun Sa'id bin Museyyeb'den rivayet ettiğine göre, Ebu Süfyan bin Haris yazları günün ilk yarısında kerahet vaktine, yani güneşin tam tepe noktasına gelmesi ile kerahatin vaktinin başlamasına kadar namaz kılardı. Sonra namazı bırakır, öğle vakti girdikten sonra da ikindiye kadar namaz kılardı.

Hişam bin Urve babasından şöyle rivayette bulunmuştur:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ebu Süfyan bin Haris, cennet gençlerinin efendisidir"

Ebu Süfyan, bir yıl hacca gitti. Hacda berber başını traş etti. O zaman başında çıban vadı. Berber bu çıbanı kesti ve o yüzden vefat etti. Bundan dolayı Ebu

Süfyan bin Haris'in şehid olarak öldüğü söylenirdi.

Ebu Süfyan bin Haris (r.a)'in hicri 20 yılında Medine'de vefat ettiği bildirilmiştir.

١٤٣٥ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ بِهِ أَبُو سُفْيَانَ بْنُ الْحَارِثِ فَقَالَ: «يَا عَائِشَةُ هَلُمِّي حَتَّى أُرِيَكِ ابْنَ عَمِّكِ الَّذِي هَجَانِي».

1435- Bezzar, Hz Aişe (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Ebu Süfyan bin Haris (r.a)'in yanından geçti ve şöyle buyurdu:

"Ey Aişe! Gel sana, beni hicvetmiş olan amcaoğlunu göstereyim." (1)

١٤٣٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي حَبَّةَ الْبَدْرِيِّ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ حُنَيْنٍ لَا يَنْظُرُ فِي نَاحِيَةٍ إِلَّا رَأَى أَبَا سُفْيَانَ بْنَ الْحَارِثِ يُقَاتِلُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ خَيْرُ أَهْلِي أَوْ مِنْ خَيْرِ أَهْلِي».

1436-Taberani, Ebu Habbe Bedri (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Huneyn günü, Resulullah (a.s) her ne yana baktıysa ,orada Ebu Süfyan bin Haris'in çarpışmakta olduğunu gördü. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

"Ebu Süfyan benim ehlimin (yakınlarımın) en üstünüdür" yahut "en üstünlerindendir."

1435-Ebu Hatem'in bildirdiğine göre, bu hadisi Bezzar, şeyhi Abdurrahman bin Şeybe'den rivayet etmiştir. Bu kişinin (yani Abdurrahman bin Şeybe'nin) rivayetleri sahihtir. Hadisin senedinde geçen diğer raviler de sikadır.

1436-Mu'cemu'l-Kebir (22/327) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/274)'te: "Bunu, Taberani, Kebir ve Evsat'ta rivayet etmiştir. İsnadı hasendir" demiştir.

1) Bu hicvetme işi Ebu Süfyan daha müslüman olmadan önce olmuştur.

DURRE BİNTU EBİ LEHEB (R.A.)

Zehebi, Siyer'de Durre bintu Ebi Leheb (r.a) hakında şu bilgileri vermektedir.

"Durre, Resulullah (a.s)'ın amcası Ebu Leheb bin Abdulmuttalib'in kızıdır. Haşimoğullarına mensuptur. Hicret etmiş olan hanımlardandır.

Müsned'de ondan nakledilen bir hadis bulunmaktadır. Bu hadisi, ondan amcasının oğlu Haris bin Nevfel rivayet etmiştir.

Durre'nin Dihye el-Kelbi ile evlendiği rivayet edilmektedir."

DUBA'A BİNTU ZÜBEYR (R.A.)

Zehebi, Siyer'de Duba'a bintu Zübeyr bin Abdulmuttalib (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Duba'a, Resulullah (a.s)'ın amcası Zübeyr bin Abdulmuttalib bin Haşim bin Abdu Menaf'ın kızıdır. Haşimoğullarına mensuptur.

Hicret etmiş olan hanımlardandır.

Mikdad bin Esved (r.a)'in hanımı idi. Esved'den Abdullah ve Kerime isimli çocukları dünyaya gelmiştir. Resulullah (a.s)'tan az sayıda hadis rivayet etmiştir.

Duba'a (r.a)'den de sahabeden İbni Abbas (r.a) ve Cabir (r.a) hadis rivayet etmiştir.

Duba'a (r.a)'nın oğlu Abdullah bin Mikdad, Cemel olayında, Hz. Aişe (r.a) ile birlikte bulunuyordu ve bu olayda öldürülmüştür."

Hz. Aişe (r.a) şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s), Duba'a bintu Zübeyr'in evine girdi. Duba'a, Resulullah (a.s)'a:

"Ben hacca gitmek istiyorum ama biraz rahatsızlığım var" diye söyledi. Resulullaha (a.s) da:

"Sen haccını yap ve 'benim ihramdan çıkma yerim, (Ey Allah'ım) rahatsızlığım sebebiyle beni alıkoyduğun yerdir' diye şart koş" diye buyurdu." (1)

---

1) Müslim (2/686) 15-Kitabu'-Hacc, 15-İhrama giren birinin hastalık veya bir başka özür sebebiyle ihramdan çıkabileceğini şart koşması ile ilgili bab. Metinde geçen "Benim ihramdan çıkma yerim, rahatsızlığım sebebi ile beni alıkoyduğun yerdir" ifadesi yüce Allah'a bir hitabdır. Buradan çıkarılan mana da şudur: Bir kimse ihrama girerken, hastalık veya bir başka özür sebebiyle ihramdan çıkabileceeğini şart koşabilir.

Rivayetten anlaşıldığına göre Duba'a (r.a) hicri 40 yılının sonrasına kadar yaşamıştır. Allah kendisinden razı olsun.

ABDULLAH BİN ZÜBEYR (R.A.)

Zehebi, Abdullah bin Zübeyr (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Abdullah bin Zübeyr, Haşimoğullarına mensubdur. Resulullah (a.s)'ın amcasının oğludur.

Annesi Mekke'nin Fethi sırasında müslüman olan, Mahzunoğulları kabilesinden Atike bintu Ebi Vehb'dir.

Abdullah bin Zübeyr'in rivayet ettiği herhangi bir hadis bilmiyoruz.

Abdullah bin Zübeyr, cesaretliliği ve iyi ata biniciliği ile tanınmıştır. Resulullah (a.s) vefat ettiğinde, Abdullah bin Zübeyr yaklaşık otuz yaşlarında bulunuyordu."

RESULULLAH (A.S)'IN AMCALARININ TORUNLARI

ABDULLAH BİN CAFER (R.A.)
ABDULMUTTALİB BİN RABİA (R.A.)

ABDULLAH BİN CA'FER (R.A.)

Zehebi, Abdullah bin Ca'fer (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Abdullah bin Ca'fer bin Ebi Talib, Abdu Menaf bin Abdulmuttalib bin Haşim, efendi ve ilim sahibi biriydi. Kureyş kabilesinden ve Haşimoğullarındandı. Habeşistan'da dünyaya gelmiş, Medine'de büyümüştür. İki kanat sahibi ve çok cömert insan Hz. Ca'fer (r.a)'in oğlu idi ve babası gibi çok cömertti.

Resulullah (a.s)'ın sohbetinde bulunmuş ve hadis rivayet etmiştir. Sahabilerin küçüklerinden, yani küçük yaşta Resulullah (a.s) ile birlikte sohbet edebilmiş olanlardan biridir.

Babası Mute Savaşı'nda şehid edilince, onun bakımını Resulullah (a.s) üzerine almış ve Resulullah (a.s)'ın eli altında büyümüştür.

Bizzat Resulullah (a.s)'tan hadis rivayet ettiği gibi, amcası Hz. Ali (r.a) ile annesi Esma bintu Umeys (r.a)'ten de hadis rivayet etmiştir.

Haşimoğullarından Resulullah (a.s)'ı görmüş ve onunla sohbet etmiş olanlar içinde en son vefat eden kişidir.

Muaviye ve Abdulmelik'ten özel tahsisat (maaş gibi yıllık bağış) almıştır.

Üstün meziyetlere sahip, itibarlı, cömert ve imamete layık bir kimseydi."

Ali bin Ebi Hamle'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Abdullah bin Ca'fer yıllık tahsisatını almak üzere Yezid'in yanına gitti. Yezid ona bir milyon dirhem verilmesini emretti. Ve bu, çok görülmedi. Bir halifenin, halifeliğe kendisinden daha layık olan birisine verdiği hediye olarak değerlendirildi."

Mus'ab ez-Zühri şöyle söylemiştir:

"Ca'fer (r.a) Habeşistan'a hicret etti. Hanımı Esma orada, Abdullah, Avn ve Muhammed isimli çocuklarını dünyaya getirdi."

İbni Ca'fer'den rivayet edildiğine göre, Resululah (as) Hz. Ca'fer (r.a)'in öldürüldüğünü kendilerine haber vermesinden üç gün sonra evlerine gelmiş ve:

"Bugünden sonra kardeşim için ağlamayın" demiş, daha sonra da: *"Bana karde- şimin çocuklarını getirin"* diye buyurmuştur.

Abdullah bin Ca'fer, olayın devamını şöyle anlatmıştır:

"Biz, Resulullah (a.s)'ın yanına götürüldük. Adeta kuş yavruları gibiydik. Sonra Resulullah (a.s): "Bana berberi çağırın" diye buyurdu. Berber geldi. Resulullah (a.s) ona saçlarımızı kesmesini söyledi. Berber de saçlarımızı kesti. Sonra Resulullah (a.s):

"Muhammed, amcamız Ebu Talib'e benziyor. Abdullah'ın ise dış görünüşü de, huyu da bana benziyor" diye buyurdu. Daha sonra elimden tuttu. Elimi yukarıya doğru kaldırdı ve:

"Ey Allah'ım, Ca'fer'in aile efradını gözet. Abdullah'ın da ticaretine bereket ihsan eyle" diye dua etti. Daha sonra annemiz gelerek bizim yetim kaldığımızı söyledi. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Kendilerine dünyada da, ahirette de benim velayet edeceğim bir aile efradı konusunda endişeye mi kapılıyorsun" diye buyurdu" (1)

Eban bin Tağleb'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Bize bildirildiğine göre Abdullah bin Ca'fer, Muaviye'nin huzuruna çıktı. Ondan her yıl aldığı özel maaşı vadı. Bu şekilde Muaviye ona bir milyon dirhem verirdi. O da bununla yüz ihtiyacını karşılardı."

Rivayette şöyle bildirilmiştir:

"Bir bedevi, kendisine bir şeyler verilmesi üzere Mervan'ın huzuruna çıktı. Mervan, yanında bir şey bulunmadığını söyleyerek Abdullah bin Ca'fer'in yanına gitmesini tavsiye etti. Bunun üzerine bedevi Abdullah bin Ca'fer'in yanına giderek şöyle bir şiir söyledi:

"Ebu Ca'fer Peygamber (a.s)'in ehl-i beytindendir,

Onların müslümanlara iyilikleri, temizleyici bir unsurdur,

---

1) Ahmed, Müsned (1/204) Bu hadisin senedi kavi (kuvvetli)dir.

Ey Ebu Ca'fer! Emir, malından cimrilik etti.

Ama sen, elinin altında bulunanların emirisin

Ey büyük şehidin oğlu Ebu Ca'fer,

İki kanadıyla, cennetlerin üzerinde uçan şehidin oğlu,

Ey Ebu Ca'fer, senden başka önünde el açacağım biri yok bugün

Çölün ortasında dönüp dolaşır halde beni bırakma."

Abdullah bin Ca'fer (r.a) de bedeviye şöyle söyledi:

"Ey bedevi, elimde bir şey kalmadı. Bari şu bineği, üzerinde bulunanlarla birlikte al. Ama sakın o malların arasında bulunan kılıç konusunda aldatılmayasın. Ben onu bin dinara satın aldım."

Bir başka rivayette bildirildiğine göre de, bir şair Abdullah bin Ca'fer (r.a)'in yanına gelerek şu beyitleri söylemiştir:

"Rüyamda Ebu Ca'fer'i gördüm.

Bana ipekten bir cübbe giydirdi.

Bunu arkadaşıma anlattım, dedi ki:

"Bir gün sana, o gördüğün verilir

Ca'fer'in oğlu yüksek kişidir, onu sana giydirir,

O, eliyle tüm dünyaya yarar sağlayandır,

O, cömertliğe "sakın bana kin besleme"

Ben senin sözünü dinler, sana uyarım" demiştir..."

Bunun üzerine Abdullah bin Ca'fer (r.a) kölesine: "Bu adama, şu ipek cübbemi ver" dedi. Sonra da adama: "Yazık sana, niye rüyanda benim nakışlı cübbemi görmedin. Onu üç yüz dinara satın aldım. Altın simlerle dokunmuş bir cübbedir" diye söyledi. Adam da: "Uyuyayım belki görürüm" dedi. Bunun üzerine Abdullah (r.a) güldü ve: "O cübbeyi de kendine verin" dedi."

Ebu Ubeyde şöyle söylemiştir:

"Sıffin gününde Kureyş, Esed ve Kinane kabilelerinin başında Abdullah bin Ca'fer bulunuyordu."

Hammad bin Zeyd'in Haşam'dan, onun da Muhammed'den rivayet ettiğine göre Muhammed şöyle söylemiştir:

"Hz. Osman (r.a) çorak bir araziden geçti ve: "Burası kimin?" diye sordu. "Burayı Abdullah bin Ca'fer altmışbine satın aldı" diye cevap verdiler. Hz. Osman (r.a): "Burayı bana bir nalin karşılığında bile verseler gene almam" dedi. Abdullah bin Ca'fer (r.a) daha sonra söz konusu araziyi sekiz parçaya ayırarak üzerine işçiler koydu. Bu arada Hz. Osman (r.a), Hz. Ali (r.a)'ye: "Neden kardeşinin oğlunun elinden tutmuyor ve onu öyle başıboş hareket etmesine izin veriyorsun? Çorak bir araziyi altmışbine satın almış" dedi. Ancak söz konusu arazi daha sonra çok iyi işlendi. Bir ara Hz. Osman (r.a) bineği ile giderken, bu araziyi tekrar gördü. Ve hoşuna gitti. Abdullah bin Ca'fer'e adam göndererek: "O araziden iki parça da bana ver" diye haber gönderdi. Abdullah bin Ca'fer (r.a) de:

"Vallahi, eğer yanlarında beni küçük düşürdüğün kimseleri göndermez ve araziyi benden onlar istemezlerse vermem" diye cevap gönderdi. Daha sonra Hz. Osman (r.a):

"Senin dediğini yaptım (yani kasteddiğin kişilere haber gönderdim, alış veriş meclisinde bulunacaklar)" diye bildirdi. Abdullah bin Ca'fer de:

"Vallahi, istediğin iki parçayı yüzyirmibinden aşağı vermem" diye bildirdi. Hz. Osman (r.a) da: "Kabul ettim" dedi."

Umeri'den şöyle rivayet edilmiştir:

"İbni Ca'fer (r.a), Zübeyr (r.a)'e bir milyan (derhem) borç verdi. Zübeyr vefat edince, oğlu, İbni Ca'fer'e gelerek:

"Zübeyr'in defterlerinde, senden bir milyon alacağı olduğunu gördüm" dedi. İbni Ca'fer: "Doğru yazmıştır" dedi. Daha sonra Zübeyr'in oğlu İbni Ca'fer (r.a) ile yeniden görüşerek:

"Ebu Ca'fer, ben yanlış anlamışım, belirtilen miktar senin ona vereceğin değil, onun sana vereceği borçmuş" diye söyledi. Abdullah bin Ca'fer (r.a): "O borç ona kalsın" dedi Zübeyr (r.a)'in oğlu ise: "Bunu istemiyorum" dedi."

Bir Açıklama

Siyer'in tahkikçisi, bu olayla ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Bu olayla ilgili rivayetin tamamını İbni Asakir nakletmiştir. Burada bildirildiğine göre olayın devamı şöyledir:

Abdulah bin Ca'fer (r.a), Zübeyr (r.a)'in oğluna: "İstediğini tercih edebilirsin. İstersen o borç kalsın, ödemene gerek yok. Bunu kabul etmiyorsan, istediğin gibi hareket edebilirsin Arzu edersen bu borç karşılığı olarak onun (yani Zübeyr'in) geriye bıraktığı mallarından istediğini bana satabilirsin" dedi. Zü-

beyr (r.a)'in oğlu: "Sana mallarından bir şey satayım. Ama önce hesapları çıkarıp gerekli işlemleri yapayım" dedi. Gitti işlemlerini yaptıktan sonra tekrar Abdullah bin Ca'fer (r.a)'in yanına geldi ve: "(Sana malı satacağım ama) beraberimizde kimsenin bulunmamasını istiyorum" dedi. Abdullah bin Ca'fer (r.a): "Hz. Hasan (r.a) ile Hz. Hüseyin (r.a) bulunsunlar ve senin için şahitlik etsinlir" dedi. O: "Hayır, kimsenin yanımızda bulunmasını istemiyorum" dedi. Çıktılar, birlikte gittiler. Zübeyr'in oğlu bakımsız, çorak ve verimsiz bir araziyi göstererek borç karşılığı burayı satmak istediğini bildirdi. Bu arazi üzerinde anlaşarak hesabı kapattılar. İş bitince, Abdulah bin Ca'fer (r.a) kölesine:

"Benim için bu arazinin üzerinde bir namazgah oluştur" dedi. Köle arazinin en sert bir kısmında namazgah ayırdı. Abdullah (r.a) orada iki rek'at namaz kıldı. Secdede uzun süre kalarak duada bulundu. Duasını tamamlayıp, namazını bitirince, kölesine: "Secde ettiğim yeri kaz" dedi. Köle burayı kazdı. Buradan su çıktı ve bütün araziyi suladı. Böylelikle arazi verimli hale geldi. Daha sonra İbni Zübeyr burayı gördü ve: "Burayı bana kiralar mısın?" dedi. Abdullah: "Benim duam Allah'a, Allah'ın icabeti de banadır. Burayı sana kiralayamam" dedi. Daha sonra bu arazi İbni Zübeyr'in elinde kalan arazilerin tümünden daha verimli bir arazi haline geldi."

Asma'i'den şöyle bir ivayet nakledilmiştir:

"Bir kadın, tüyleri yolunmuş bir tavuk getirerek, İbni Ca'fer (r.a)'e:

"Babam sana kurban olsun! Ben bu tavuğu kendi öz kızım gibi severdim. Onu benim nazarımda en kıymetli yere gömmek üzere yemin ettim. Vallahi, şu dünya üzerinde benim için senin karnından daha kıymetli yer yoktur" dedi. Abdulah bin Ca'fer (r.a) yanındakilere:

"Bu tavuğu kadından alın ve kendisine hediyeler verin" dedi. Sonra verilmesini istediği bir hayli hediye ismi saydı. Sonunda kadıncağız:

"Babam sana kurban olsun! Allah israf edenleri sevmez" diye söyleme gereği duydu."

Hişam, İbni Sirin'den şöyle rivayette bulunmuştur:

"Bir adam Medine'ye şeker getirdi, ama satamadı. Bunun haberi Abdullah bin Ca'fer (r.a)'e ulaşınca, işlerine bakan adama, getirilen şekeri satın alıp halka dağıtmasını emretti."

Zübeyr bin Bekkar, Ubeydullah bin Ebi Muleyke'den, o babasından, o da dedesinden şöyle rivayette bulunmuştur:

"Zamanında Hicaz bölgesinin fakihi olan İbni Ebi Amman, Nuhhas'a gitti. Burada kendisine bir cariye arzedildi. Bu cariyeye takıldı ve ona iyice tutuldu.

Ancak yanında onu satın alacak kadar parası yoktu. Ata, Tavus ve Mücahid yanına gidip cariye ile ilgili tutumundan dolayı İbni Ebi Ammar'ı azarladılar. Bu olayla ilgili haber Abdulah bin Ca'fer (r.a)'e ulaştı. Abdullah bin Ca'fer (r.a) cariyeyi kırkbine satın aldı, süsledi, güzel güzel takılar taktı. Sonra İbni Ebi Ammar'ı yanına çağırdı. İbni Ebi Ammar yanına gelince: "Filanca cariyeye karşı sevgin ne durumda?" diye sordu. İbni Ebi Amman: "O benim kalbimi çarptı. Nefsim sürekli onunla meşgul oluyor" diye cevap verdi. Bunun üzerine Abdullah bin Ca'fer (r.a): "Ey Cariye şu (satın alınan) cariyeyi çıkar" diye seslendi. Biraz sonra sözkonusu cariye süsleri ve takıları arasında hafif hafif yürüyüşle dışarı çıktı. Abdullah (r.a), İbni Ebi Ammar'a:

"Al, bu cariye senin olsun. Allah onu sana mübarek eylesin" dedi. Bunun üzerine İbni Ebi Ammar,

"Sen öyle bir iyilikte bulundun ki, hiçbir kul onun benzeri bir iyilikte bulunamaz" diye söyledi. İbni Ebi Ammar, cariyeyi alınca, Abdulah (r.a) kölesine:

"Ey köle, ona (yani İbni Ebi Ammar'a) yüz bin dirhem hediye et" diye söyledi. Bu iyilik karşısında İbni Ebi Ammar: "Vallahi biz ahiret nimetleri ile vaadolunmuştuk. Ama sen bu işte acele ederek insanları dünya nimetlerine boğuyorsun" diye konuştu."

Abdullah bin Cafer'in cömertliği ve ihsanları ile ilgili buna benzer bir çok rivayet nakledilmiştir.

Abdullah bin Ca'fer (r.a) çok sinirli biriydi ve büyük bir servete sahipti. Mübah yolardan elde ettiği kazancı sayılamayacak kadar çoktu.

Vakidi ve Mus'ab Zübeyri onun hicri 80 yılında vefat ettiğini bildirmişlerdir.

Medaini ise, hicri 84 ya da 85 yılında vefat etiğini söylemektedir.

١٤٣٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جَعْفَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَهُ ابْنُ الزُّبَيْرِ: أَتَذْكُرُ إِذْ تَلَقَّيْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنَا وَأَنْتَ وَإِبْنُ عَبَّاسٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، فَحَمَلَنَا وَتَرَكَكَ.

1437- Buhari ve Müslim, Abdullah bin Ca'fer (r.a)'den şöyle rivayette bulunmuşlardır:

"İbni Zübeyr kendisine: "Benim, senin ve İbni Abbas' (r.a)'ın birlikte Resulullah (a.s)"ı karşıladığımızı hatırlıyor musun?" diye sordu. Abdullah (r.a) da:

1437-Buhari (7/175) 56-Kitabu'l-Cihad, 196-Savaştan dönenleri karşılamakla ilgili bab.

"Evet, hatırlıyorum. Bizi bineğine almış, seni ise bırakmıştı" diye cevap verdi."

Müslim'in rivayet ettiği bir başka hadiste ise Abdullah bin Ca'fer (r.a)'in şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Resulullah (a.s) bir seferden döndüğünde, yakınlarının (ehl-i beytinin) çocukları tarafından karşılanırdı. Bir defasında yine bir seferden dönmüştü. İlk önce karşılamaya ben götürüldüm. Beni (bineği üzerinde) ön tarafına oturttu. Sonra Hz. Fatıma (r.a)'nın iki oğlundan biri getirildi onu da arkasına aldı. Böylelikle üçümüz birden binek üzerinde Medine'ye girdik." (1)

Bir başka rivayette de şöyle bildirilmiştir:

"Resulullah (a.s) seferden dönerken, biz O'nu karşılamaya götürülürdük. Bir defasında da ben ve Hz. Hasan (r.a) ya da Hz. Hüseyin (r.a) önceden Resulullah (a.s)'ı karşılamaya götürüldük. Birimizi önüne, birimizi de arkasına bindirdi. Bu şekilde Medine'ye girdik."

Bir Açıklama

"Bizi bineğine almış, seni ise bırakmıştı" sözünden anlaşılan, Abdullah bin Ca'fer (r.a)'in Resulullah (a.s) tarafından bineğine bindirildiği, İbni Zübeyr'in ise bırakıldığıdır. Bu rivayeti Müslim, Ebu Usame ile İbni Atiye'den rivayet etmiş, bunların her ikisi de Abdulah bin Şehid'den bu senetle rivayet etmişlerdir. Ancak Müslim'in rivayetinde, şahıslar yer değiştirmiş ve: *"Abdullah bin Ca'fer (r.a) İbni Zübeyr'e dedi ki"* ifadesi kullanılmıştır. Yani Müslim'in rivayet ettiği metinden anlaşıldığına göre, soru soran Abdullah bin Ca'fer (r.a), *"bizi bineğine aldı"* diyen ise Abdullah bin Zübeyr'dir. Ancak Buhari'nin rivayet ettiği şekil daha sıhhatlidir. Buhari'nin rivayetini daha önce geçen, İbni Abbas (r.a)'ın hacla ilgili hadisi de desteklemektedir. Orada İbni Abbas (r.a)'ın:

"Resulullah (a.s), Mekke'den dönünce, kendisini Abdulmuttaliboğullarına mensup çocuklar karşıladılar. Bunlardan birini ön tarafına, birini de diğer tarafına bindirdi," diye söylediği bildirilmiştir. Abdullah bin Ca'fer (r.a) Abdulmuttaliboğullarındandır. İbni Zübeyr ise öyle değildir. Abadulmuttalib, Abdullah bin Ca'fer'in babasının dedesi iken, İbni Zübeyr'in annesinin dedesidir. Yani bundan dolayı Abdulmuttaliboğullarından sayılmamaktadır.

Ahmed ve Nesai, Halid bin Sare'nin, Abdullah bin Ca'fer (r.a)'den rivayeti tarikiyle şöyle bildirmişlerdir:

"Resulullah (a.s), Abdullah bin Ca'fer (r.a)'i arkasına, Kusam bin Abbas'ı

---

1) Müslim (4/1885) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 11-Abullah bin Ca'fer (r.a)'in faziletleri babı.

ön tarafına bindirdi."

İbni Tin, Davudi'nin şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Bu hadiste, yetimi koruma konusunda çeşitli hikmetler bulunmaktadır. Ca'fer bin Ebi Talib (r.a) ölmüştü. Resulullah (a.s) onun oğlu Abdullah'a merhamet ederek bineğin ön tarafına bindirmiştir."

İbni Tin, bu açıklamayı benimsememiş ve:

"Hadisin metninden anlaşıldığına göre Resulullah (a.s), İbni Abbas ile İbni Zübeyr'i bineğine bindirmiş, İbni Ca'fer (r.a)'i ise bindirmemiştir," demiş ve sonra da: "Galibe Davudi "Bizi bineğine bindirmiş, seni ise bırakmıştı" sözünün, İbni Ca'fer (r.a)'e ait olduğunu sanmıştır. Oysa böyle değildir" şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. Ancak, Davudi'nin sözü, Buhari'nin rivayetindeki metinden çıkan zahiri anlama uymaktadır. İbni Tin'in, metindeki ifadenin bunun tam tersi bir anlam taşıdığı sözünü, neye dayanarak söylediğini bilemiyoruz.

Kadı İyad da, doğru olanın, Buhari'nin rivayet ettiği metin olduğuna dikkat çekmiş ve:

"Müslim'in rivayet ettiği metinde geçen "bizi bineğine aldı" ifadesindeki zamirin, İbni Ca'fer'e atıf olduğunu kabul ederek, bırakılanın İbni Zübeyr olduğu anlamını çıkarmıştır. Ve "bu şekilde bir te'vilde bulunabiliriz" demiştir.

Yine İbni Ebi Şeybe ile İbni Ebi Hayseme'nin rivayetlerinin de doğru olduğuna işaret etmiştir.

Ahmed, hadisi İbni Aliyye'den rivayet etmiş ve tereddüdün sebebini açıklamıştır. Onun rivayetinde geçen metin aynen Müslim'in rivayetinde geçen metin gibidir. Ancak Ahmed, kendi riveyetinde *"Evet"* sözünden sonra *"dedi ki"* ibaresini ilave ederek: *"Dedi ki: "Bizi bineğine almış..."* şeklinde nakletmiştir. Ahmed bir başka rivayette bu aradaki *"dedi ki"* kelimesinin bulunmadığını belirterek *"Evet. Bizi bindirmiş... diye söyledi"* şeklinde geçtiğini bildirmiştir. Bu aradaki *"dedi ki"*nin söylenmesi halinde anlam, Buhari'nin Sahih'indeki metinde geçen anlama uyar. Bu kelimenin düşürülmesi halinde ise tersi bir anlam çıkar. En doğrusunu ise Ancak Allah bilir. Yani bu araya *"dedi ki"* kelimesi girince, onun faili İbni Ca'fer (r.a) olur ve o zaman *"bizi bindirmişti"* sözünü, onun söylediği anlaşılır.

Resulullah (a.s)'ın Medine'ye döndüğü zamanlarda çocukların kendini karşılamaya çıktıklarını ve bunlardan birini, ya da ikisini bineğine aldığını görmekteyiz. Bu hareket Resululah (a.s)'ın bir adeti idi. Bu, çocuklarla olan sıcak ilişkisini göstermektedir.

١٤٣٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ إِذَا سَلَّمَ عَلَى عَبْدِاللَّهِ ابْنِ جَعْفَرَ قَالَ: السَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ ذِي الْجَنَاحَيْنِ.

1438- Buhari, Abdullah bin Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Ömer (r.a), Abdullah bin Ca'fer (r.a)'e selam verdiğinde "es-Selam aleyke,ey iki kanatlının oğlu" derdi."

١٤٣٩ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جَعْفَرَ قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُنِي وَقُثَمُ وَعُبَيْدُاللَّهِ ابْنَيْ عَبَّاسٍ وَنَحْنُ صِبْيَانٌ نَلْعَبُ إِذْ مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «ارْفَعُوا هَذَا إِلَيَّ» فَحَمَلَنِي أَمَامَهُ، وَقَالَ لِقُثَمَ«ارفَعُوا هَذَا إِلَيَّ» فَحَمَلَهُ وَرَاءَهُ وَكَانَ عُبَيْدُاللَّهِ أَحَبَّ إِلَى عَبَّاسٍ فَمَا اسْتَحْيَا مِنْ عَمِّهِ أَنْ حَمَلَ قُثَمَ وَتَرَكَهُ. قَالَ: ثُمَّ مَسَحَ عَلَى رَأْسِي ثَلاَثًا، كُلَّمَا مَسَحَ قَالَ: «اَللَّهُمَّ اخْلُفْ جَعْفَرًا فِي وَلَدِهِ» قَالَ: قُلْتُ لِعَبْدِاللَّهِ: مَا فَعَلَ قُثَمُ؟ قَالَ: اِسْتُشْهِدَ. قُلْتُ: اَللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ بِالْخَيْرِ قَالَ: أَجَلْ.

1439- Ahmed, Abdullah bin Ca'fer (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

Hz. Abbas (r.a)'ın iki oğlu Kusam ve Ubeydullah ile birlikte bulunuyordum. Biz o zaman oyun çağında küçük çocuklardık. Yanımızdan Resulullah (a.s) geçti ve: "Şunu bana verin" diye buyurdu. (Verdiler) Beni ön tarafına bindirdi. (Yani bineğin üstünde) Sonra Kusam için: "Şunu da bana verin" diye buyurdu. Onu da arkasına bindirdi. Ubeydullah, Hz. Abbas (r.a) için daha sevimli idi. Ama, Allah Resulü (a.s) Kusam'ı bineğine alıp da Ubedullah'ı bırakmak konusunda amcasından çekinmedi. Beni bineğine bindirdikten sonra üç kere başımı okşadı ve her okşayışında:

"Ey Allah'ım, sen Ca'fer'in geri bıraktığı çocuklarını gözet" buyurdu."

Hadisin ravisi şöyle demiştir:

"Abdullah': "Kusam'ın durumu ne oldu?" diye sordum. "Şehid edildi" diye cevap verdi. Bunun üzerine: "Allah ve Rusulü hayrın (iyiliğin) nerede olduğunu daha iyi bilir" dedim. "Evet" dedi."

1438-Buhari (7/75) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 10-Ca'fer bin Ebi Talib el-Haşimi (r.a)'nin menkıbeleri babı.

1439-Ahmed, Müsned (1/205) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/286)'de: "Bunu, Ahmed rivayet etmiştir, ravileri sikadır" demiştir.

١٤٤٠ــ رَوَى أَبُو يَعْلَى وَالطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِعَبْدِاللَّهِ ابْنِ جَعْفَرَ وَهُوَ يَلْعَبُ بِالتُّرَابِ، فَقَالَ: «اَللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُ فِي تِجَارَتِهِ».

1440- Ebu Ya'la ve Taberani, Amr bin Hureys (r.a)'ten rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Ca'fer (r.a)'in toprakla oynamakta olduğu bir sırada Resulullah (a.s) yanından geçti ve şöyle buyurdu:

"Ey Allah'ım, onun ticaretine bereket ihsan eyle."

١٤٤١ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ وَأَحْمَدُ وَالْحَاكِمُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: أَرْدَفَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ خَلْفَهُ، فَأَسَرَّ إِلَيَّ حَدِيثًا لاَأُحَدِّثُ بِهِ أَحَدًا، فَدَخَلَ حَائِطًا، فَإِذَا جَمَلٌ، فَلَمَّا رَأَى النَّبِيَّ ﷺ حَنَّ، وَذَرَفَتْ عَيْنَاهُ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ فَمَسَحَ ذِفْرَاهُ فَسَكَتَ، فَقَالَ: «مَنْ رَبُّ هَذَا الْجَمَلِ؟ لِمَنْ هَذَا الْجَمَلِ؟» فَجَاءَ فَتًى مِنَ الْأَنْصَارِ، فَقَالَ: لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَقَالَ: «أَفَلاَ تَتَّقِي اللَّهَ فِي هَذِهِ الْبَهِيمَةِ الَّتِي مَلَّكَكَ اللَّهُ إِيَّاهَا؟ فَإِنَّهُ شَكَا إِلَيَّ أَنَّكَ تُجِيعُهُ وَتُدْئِبُهُ».

1441- Ebu Davud, Ahmed ve Hakim, Abdullah bin Ca'fer (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) bir gün beni bineğinde arkasına bindirdi. Bana gizlice bir şey söyledi. Onu kimseye söylemem. Bir duvardan içeriye girdi. İçerde bir deve ile karşılaştı. Deve Resulullah (a.s)'ı görünce inlemeye ve gözlerinden yaşlar akıtmaya başladı. Resulullah (a.s) devenin yanına giderek şakak kemiklerini okşadı. Bunun üzerine deve sustu. Sonra Resulullah (a.s): "Bu devenin sahibi kim, bu deve kime ait?" diye buyurdu. Ensardan bir genç gelerek: "Benimdir, ey Allah'ın Resulü" dedi. Resulullah (a.s) da:

"Yüce Allah'ın senin mülkiyetine vermiş olduğu şu hayvan hakkında Allah'tan korkmuyor musun? Senin onu aç bıraktığın ve çok yorduğun konusunda bana şikayetçi oluyor?" diye buyurdu."

1440-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/286)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Ebu Ya'la ve Taberani rivayet etmiştir. Her ikisinin de ravileri sikadır" demiştir.

1441-Ebu Davud (3/23) Kitabu'l-Cihad. Binekler ve hayvanlar üzerinde namaz kılmakla ilgili hükümler babı. Ahmed, Müsned (1/204-205) Müstedrek (2/29) Hakim: "Bu hadisin isnadı sahihtir. Ancak Buhari ve Müslim kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de onun bu açıklamasını doğrulamıştır.

ABDULMUTTALİB BİN RABİ'A (R.A.)

Zehebi, Siyer'de Abdulmuttalib bin Rabi'a (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Abdulmuttalib bin Rabi'a bin Haris bin Abdulmattalib bin Haşim. Haşimoğulları mensubudur. Muhammed'in babasıdır. Resulullah (a.s)'ın sohbetinde bulunmuştur ve sahabidir. Kendisinden, Abdullah bin Haris bin Nevfel el-Haşimi'nin nakletmiş olduğu bir hadis rivayet etmiştir (1) Abdulmuttalib bin Rabia'dan bir hadis de Hz. Ali (r.a) rivayet etmiştir."

Mus'ab Zübeyri şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s) Ebu Süfyan bin Haris'ten, kızını Abdulmuttalib bin Rabi'a'ya vermesini istedi, o da verdi."

Abdulmuttalib bin Rabi'a, Hz. Ömer (r.a)'in hilafati döneminde Şam'a yerleşmiş ve orada kalmıştı.

Şebab, Abdulmuttalib bin Rabi'a'nın, Yezid'in devleti yönettiği dönemde vefat ettiğini söylemiştir.

Taberani de onun, hicri 61 yılında vefat ettiğini bildirmiştir.

Zehebi de Abdulmuttalib bin Rabi'a'nın Şam'da büyük bir evinin bulunduğunu bildirmiştir.En doğrusunu Allah bilir.

---

1) Bunu Müslim, Kitabu'z-Zekat (sh. 102), Resulullah (a.s)'ın alinin yani ehl-i beytinden ve ehl-i beytinin soyundan olanların zekat işi için görevlendirilmemesi habında rivayet etmiştir. Ebu Davud da, Kitabu'l-Harac (1285), Ganimetin beşte birinin ayrılması ve Resulullah (a.s)'ın yakınlarına hisse ayrılması babında nakletmiştir. Bunların yanısıra, İbni Sa'd (4/58-59)'da Zühri'nin Abdullah bin Abdullah bin Nevfel bin Haris bin Abdulmuttalib'ten, onun da Abdulmattalib bin Rabi'a'dan riayeti tarikıyla vermiştir. İbni Sa'd'ın rivayetinde Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğu bildirilmiştir: "Zekat, Muhammed'in aline uygun düşmez. O, insanların (mallarının) kirleridir."

١٤٤٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ وَأَبُو دَاوُدَ عَنْ عَبْدِالْمُطَّلِبِ بْنِ رَبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: اِجْتَمَعَ رَبِيعَةُ بْنُ الْحَارِثِ، وَالْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبِ، فَقَالاَ: وَاللَّهِ لَوْ بَعَثْنَا هَذَيْنِ الْغُلاَمَيْنِ ــ قَالَ لِي، وَلِلْفَضْلِ بْنِ الْعَبَّاسِ ــ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَكَلَّمَاهُ، فَأَمَّرَهُمَا عَلَى هَذِهِ الصَّدَقَاتِ، فَأَدَّيَا مَا يُؤَدِّي النَّاسُ، وَأَصَابَا مِمَّا يُصِيبُ النَّاسُ؟ قَالَ: فَبَيْنَمَا هُمَا فِي ذَلِكَ جَاءَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، فَوَقَفَ عَلَيْهِمَا، فَذَكَارَ لَهُ ذَلِكَ، فَقَالَ عَلِيٌّ: لاَتَفْعَلاَ، فَوَاللَّهِ مَا هُوَ بِفَاعِلٍ، فَانْتَحَاهُ رَبِيعَةُ بْنُ الْحَارِثِ، فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا تَصْنَعُ هَذَا إِلاَّ نَفَاسَةً مِنْكَ عَلَيْنَا، فَوَاللَّهِ لَقَدْ نِلْتَ صِهْرَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَمَا نَفِسْنَاهُ عَلَيْكَ، فَقَالَ عَلِيٌّ: أَرْسِلُوهُمَا، فَانْطَلَقَا، وَاضْطَجَعَ عَلِيٌّ قَالَ: فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الظُّهْرَ سَبَقْنَاهُ إِلَى الْحُجْرَةِ، فَقُمْنَا عِنْدَهَا، حَتَّى جَاءَ، فَأَخَذَ بِآذَانِنَا، ثُمَّ قَالَ: «أَخْرِجَا مَا تُصَرِّرَانِ» ثُمَّ دَخَلَ وَدَخَلْنَا مَعَهُ، وَهُوَ يَوْمَئِذٍ عِنْدَ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ، قَالَ: فَتَوَاكَلْنَا الْكَلاَمَ، ثُمَّ تَكَلَّمَ أَحَدُنَا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنْتَ أَبَرُّ النَّاسِ، وَأَوْصَلُ النَّاسِ، وَقَدْ بَلَغْنَا النِّكَاحَ فَجِئْنَا لِتُؤَمِّرَنَا عَلَى بَعْضِ هَذِهِ الصَّدَقَاتِ فَنُؤَدِّي إِلَيْكَ كَمَا يُؤَدِّي النَّاسُ، وَنُصِيبُ كَمَا يُصِيبُونَ، قَالَ: فَسَكَتَ طَوِيلاً، حَتَّى أَرَدْنَا أَنْ نُكَلِّمَهُ، قَالَ: وَجَعَلَتْ زَيْنَبُ تُلْمِعُ إِلَيْنَا مِنْ وَرَاءِ الْحِجَابِ أَنْ لاَتُكَلِّمَاهُ، قَالَ ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ هَذِهِ الصَّدَقَةَ لاَتَنْبَغِي لآلِ مُحَمَّدٍ، إِنَّمَا هِيَ أَوْسَاخُ النَّاسِ، أُدْعُوَا لِي مَحْمِيَةَ» ــ وَكَانَ عَلَى الْخُمُسِ ــ «وَنَوْفَلَ بْنَ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِالْمُطَّلِبِ» قَالَ: فَجَاءَاهُ: فَقَالَ لِمَحْمِيَةَ: «أَنْكِحْ هَذَا الْغُلاَمَ ابْنَتَكَ» لِلْفَضْلِ بْنِ الْعَبَّاسِ فَأَنْكَحَهُ، وَقَالَ لِنَوْفَلِ بْنِ الْحَارِثِ«أَنْكِحْ هَذَا الْغُلاَمَ ابْنَتَكَ» فَأَنْكَحَنِي، وَقَالَ لِمَحْمِيَةَ: «أَصْدِقْ عَنْهُمَا مِنَ الْخُمُسِ كَذَا وَكَذَا» قَالَ الزُّهْرِيُّ: وَلَمْ يُسَمِّهِ لِي.

1442- Müslim ve Ebu Davud, Abdulmuttalib bin Rabi'a bin Haris (r.a)'in

---

1442-Müslim (2/752) 12-Kitabu'z-Zekat, 51-Resulullah (a.s)'ın alinin zekat toplama işinde görevlendirilmemesi ile ilgili bab. Ebu Davud (3/147) Kitabu'l-Harac ve'l-İmare ve'l-Fey; Ganimetlerin beşte birinin verileceği yerlerle ilgili çıklamalar ve Zevi'l-Kurba'nın (Peygamber (a.s)'in yakın akraba çevresinin ve onların soyundan gelenlerin) bu beştebirdeki hisseleri ile ilgili bab.

şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Rabi'a bin el-Haris ile Abbas bin Abdulmuttalib biraraya gelip, benimle Fadl bin Abbas'ı kastederek,

"Vallahi şu iki çocuğu Resulullah (a.s)'a göndersek, onunla konuşsalar da, Resulullah (a.s) bunları şu zekat toplama işinde görevlendirse, onlar da insanların (yani diğer zekat toplama memurlarının) yaptıklarını yapsalar ve onların aldıklarını alsalar ne olur" diye söylediler. Onlar böyle konuşurlarken, Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a) yanlarına geldi, sohbetlerine katıldı. Düşündükleri şeyi ona da söylediler. Hz. Ali bin Ebi Talib (ra.):

"Vallahi, böyle bir şey yapmayın. Resulullah (a.s) sizin istediğinizi yapmayacaktır" dedi. Rabi'a bin Haris, Hz. Ali (r.a)'nin söylediklerini kabul etmeyerek:

"Vallahi sen bu sözleri sırf bize olan kıskançlığından dolayı söylüyorsun. Sen Resulullah (a.s)'ın damadı oldun, biz bu yüzden seni kıskanmadık" dedi. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a):

"Öyleyse çocuklarınızı gönderin" dedi. O ikisi (Rabia ve Abbas (r.a) çıktı, Hz. Ali (r.a) orada bir yere uzanıp yattı. O gün Resulullah (a.s) öğle namazını kılınca biz ondan önce gidip odasına girdik ve gelinceye kadar içerde kendisini bekledik. Gelince, bizim kulaklarımızdan tutarak:

"Çıkın bakalım, neler düşünüyorsunuz?" diye sordu. Daha sonra içeri girdi, biz de kendisiyle birlikte tekrar içeri girdik. Resulullah (a.s) o gün Zeyneb binti Cahş'ın odasında bulunuyordu. Biz "önce sen konuş" diye birbirimizi öne sürüyorduk. Sonunda birimiz söze başlayarak:

"Ey Allah'ın Resulü, sen insanların en çok iyilikseverisin, akrabaya iyilikte en önde gelensin. Biz artık evlenecek çağa geldik. Bizi şu zekat toplama işlerinde görevlendir de insanların (yani diğer zekat memurlarının) yaptığı işi biz de yapalım da onların aldıklarını biz de alalım" şeklinde konuştu. Resulullah (a.s) uzun süre bir şey konuşmadı. Hatta biz yeniden bir şey konuşmak istedik. Ama Hz. Zeynep (r.a), perde arkasından susmamız için işaret etmeye başladı. Bu uzun sessizliğin sonunda Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bu zekat, Muhammed'in aline (ehl-i beytinde olanlara ve onların soyundan gelenlere) caiz olmaz. O, insanların kirleridir. Bana Mahmiye -bu kişi o zaman ganimetlerin beytulmala ayrılan beşte biri ile ilgilenmekte idi- ile Nevfel bin Haris bin Abdulmuttalib'i çağırın" dedi. Bu ikisi geldiler. Resulullah (a.s) Mahmiye'ye, -Fadl bin Abbas'ı göstererek-:

"Şu delikanlıya kızını ver" diye buyurdu. Nevfel bin el-Haris'e de -beni göstererek-:

"Şu delikanlıya kızını ver" diye buyurdu. Nevfel de kızını bana verdi. Resullah (a.s) daha sonra Mahmiye'ye:

"Beytulmala ayrılan beşte birden (humustan) bu iki delikanlı için şu kadar miktarlarda mehir ayır" diye buyurdu."

Zühri:

"Bu miktarın ne kadar olduğunu bana söylemedi" diye bildirmiştir.

Benzeri bir rivayette Abdulmuttalib bin Rabi'a'nın şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Hz. Ali (r.a) (aralarında geçen sözkonusu konuşmadan sonra) cübbesini çıkarıp oraya uzandı ve: "Ben Seyyid Ebu Hasan'ım. Vallahi, çocuklarınız kendilerini Resulullah (a.s)'a gönderip isteğiniz gerçekleşmemiş olarak dönmedikleri sürece, şu yerimden ayrılmayacağım" dedi."

Aynı rivayette zekatla ilgili olarak Resulullah (a.s)'ın yaptığı açıklama konusunda şu ifade geçmektedir:

"Daha sonra Resulullah (a.s) bize şöyle buyurdu:

"Bu zekatlar, insanların kirleridir. Muhammed'e ve Muhammed'in aline o caiz olmaz."

Resulullah (a.s)'ın Mahmiye'yi çağırması konusunda da şu ifade geçmektedir:

"Sonra resulullah (a.s): "Bana Mahmiye bin Ceze'yi çağırın" diye buyurdu. Bu zat, Esedoğullarındandı. Resulullah (a.s) onu ganimetlerin beytulmala ayrılan beşte birleri (humus) ile ilgilenmek üzere görevlendirmişti." (1)

Bunu Nesai öz olarak rivayet etmiş ve şöyle bildirmiştir:

"Rabi'a bin Haris ('r.a), Abdulmuttalib bin Rabi'a (r.a) ile Fadl bin Abbas ' (r.a)'a:

"Resulullah (a.s)'ın yanına gidin. 'Bizi zekat toplama işinde görevlendir' diye söyleyin" dedi. (Abdulmuttalib bin Rabi'a (r.a) dedi ki):

"Biz bu konu üzerinde konuşurken Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a) geldi ve: "Resulullah (a.s) sizden birini zekat toplama işinde görevlendirmez" dedi. Ancak ben ve Fadl çıkıp Resulullah (a.s)'ın yanına gittik. Resulullah (a.s) bize şöyle buyurdu:

---

1) Müslim (2/154) 12-Kitabu'z-Zekat. 51-Resulullah (a.s)'ın alinin zekat toplama işinde görevlendirilmemesi babı.

"Bu zakat, insanların kirleridir. O, Muhammed'e de, Muhammad'in aline de helal olmaz."

Bir Açıklama

Nevevi, Sahih-i Müslim şerhinde bu hadisle ilgili olarak şu açıklamaları yapmıştır:

"Hadiste geçen "evlenme çağına geldik" ifadesi, "büluğ çağına erdik" anlamı taşımaktadır. Nitekim ayeti kerimede de "evlenme çağına geldiklerinde" ifadesi ile çocukların büluğ çağına ermeleri anlamı kastedilmiştir.

Resulullah (a.s)'ın "Bu zekat, Muhammed'in aline helal olmaz" sözü, zekatın ister ihtiyaç ve fakirlik sebebi ile olsun, isterse çalışma karşılığı olsun, Muhammed (a.s)'in ehl-i beyti için haram olduğuna delil teşkil eder. Bunun gibi kendilerine zekat verilebilecek sekiz sınıftan herhangi birine girmeleri halinde de ehl-i beytten olanlara zekat verilemeyeceği konusunda delildir. Bizim mezhebimizi benimsemiş olan ilim adamları nezdinde sahih olan görüş budur. İlim adamı dostlarımızdan bazıları Haşimoğulları ile Muttaliboğullarının kendilerine memuriyet hisseleri verilmek suretiyle zekat toplama işinde görevlendirilmesine cevaz vermişler ve bunun herhangi bir görevden farklı olmadığını söylemişlerdir. Ancak bu görüş zayıf, hatta yanlış ve hatalı bir görüştür. Burada geçen hadis, bu görüşün yanlışlığı konusunda açık bir delildir. Aynı zamanda Resulullah (a.s)'ın:

"Bu, insanların kirleridir" sözü, zekatın ehl-i beyte haram kılınmasının sebebi konusunda bir uyarı niteliğindedir.Yani ehl-i beytten olanlar, sahip oldukları derece ve nezahet dolayısıyla kendilerine insanların kirlerinin verilmesinden uzak olmaları gerekir. Zekatın "kir" olarak ifade edilmesi de şundan dolayıdır: Zekatlarla, insanların malları ve nefisleri temizlenmektedir. Nitekim yüce Allah, ayet-i kerimesinde:

"Onların mallarından (zekat) sadaka al ki, onunla mallarını temizleyip arındırmış olasın" buyuruyor. Yani zekat, adeta mallardaki kirleri çıkaran bir temizleyicidir."

Metinde *"Bu kişi (yani Mahmiye bin Ceze) Esedoğullarından bir adamdı"* ibaresi geçmektedir. Ancak bilindiğine göre o, Esedoğullarından değil, Zebidoğullarındandı.

Resulullah (a.s) *"Bu iki delikanlı için beştebirlik kısımdan (humustan) yani ganimetlerin beytulmala ayrılan beşte birlik kısmından) şu miktarlarda mehirlik mal ayır"* diye buyurmasıyla, kendi yakın arkabalarına tahsis edilen hisseden ayırmasını istemiş olabilir. Resulullah (a.s)'ın bu miktarların kendi özel hissesinden ayrılmasını istemiş olması da mümkündür. Beytulmala tahsis edilen

beştebirinin -yani humusun- içinde Hz. Peygamber (a.s)'in ve O'nun yakın akrabalarının hisseleri bulunuyordu. Kur'an-ı Kerim'de bu konu ile ilgili olarak şöyle buyurulmaktadır:

"Bilin ki, ele geçirdiğiniz ganimetin beşte biri Allah'ın, Peygamberin ve yakınlarının, yetimlerin, düşkünlerin ve yolcularındır. Allah her şeye kaadirdir." (1) Burada Peygamberin yakınlarına: "Zevi'l-kurba" denilirken kastedilenler, kendilerine zekat vermek caiz olmayan ehl-i beyttir.

DERSLER VE ÖĞÜTLER

Bu bölümde anlatmaya çalıştığımız kişiler, Hz. Peygamber (a.s)'in etrafını saran şeref halkalarından bir halkanın örnekleridir. Bu halka, Resulullah (a.s)'ın yakın akraba çevresinin oluşturduğu halkadır. Bu insanların hayatlarını incelediğimizde gördük ki, iman ettiğimiz zaman o iman, hakettiğimizi veriyor. Aksi halde inançlar sert bir kaya gibi oluyor.

Onların hayatlarını incelediğimizde, vakarın, hidayetin, görüş üstünlüğünün, kavrayışın, güzel ahlaklılığın, haklara ve görevlere riayat etmenin, iyilik üzere aracılığın, yanlışı inkar ve hakkı söyleme konusundaki cesaretin nasıl biraraya geldiğini görüyoruz. Artık bundan sonra hidayet ve batılı silmek için kurulan kürsülerde, yahut bozulmaları düzeltme ve yanlışlara karşı durma meydanlarında Resulullah (a.s)'ın ehl-i beytinin soyundan gelen insanları görmek bize garip gelmeyecektir. Aynı şekilde Resulullah (a.s)'ın alinin, yüce İslam nizamını hakim kılma konusundaki mücadelelerinin hiç kesilmeden devam ettiğini de görüyoruz. Tarih boyunca hidayet ve doğruluk üzere nice devletler kuran kutlu insanlar, işte bu insanlardır.

Ancak kitap ve sünnnetin getirdiği hükümlerden uzaklaşmak suretiyle Resulullah (a.s)'ın alinin bağlandığı hidayet çizgisini bırakıp da, şiilik iddia edenlerin onun ali ile bir yakınlıkları da yoktur. Her hal-ü karda, bizim Resulullah (a.s)'ın ali konusundaki edebimiz, onlara karşı gösterdiğimiz hürmet, itibar, değer ve devamlı hakkı tavsiye etmemiz, ihlas ve samimiyetin işaretidir.

---

1) Enfal Suresi: 41

RESULULLAH (A.S)'IN ASHABI

RESULULLAH (A.S)'IN ASHABININ FAZİLETİ

RESULULLAH (A.S)'IN ASHABI

GİRİŞ

Allah Resulü (a.s)'nün ashabından söz etmek, bizzat kendisinden bahsetmek demektir. Bu nedenle buraya, böyle bölüm açmayı, konuyla ilgili rivayetlere değinmeyi, böyle bir ilavede bulunmayı uygun görmüş bulunuyoruz.

Bu ilave bilgi ve rivayetlerle, konu daha bir açıklık kazanacak, Resulullah (a.s)'ın hem kendisi, hem ashabı ve hem de en yakın arkadaşları ile ilgili pek çok konu aydınlığa kavuşacak, açık bir nokta bırakılmamış olacaktır. Gerçekten de Resululah (a.s)'ın ashabı konusunda açık kapı bırakmamak, kendileriyle ilgili tüm konuları bütün ayrıntılarına varıncaya kadar ele almak gerekmektedir. Zira bu insanlar, İslam ümmeti için birer yıldızdırlar. Çünkü Resulullah (a.s)'ın ashabı, hem müslümanlar, hem de bütün insanlık için örnek alınacak yegane nesildir. Bizler, bu kutlu insanların hayatlarının tüm ayrıntılarını bilebilirsek, onlardan daha iyi yararlanabilir, hayatlarımızı da bu ölçüde düzene sokmuş olabiliriz.

Bu bölümde biz, bazı hadisler vereceğiz. Konularıyla ilgili hadislerden vereceklerimizin dışında da aynı konuları içeren hadisler bulunmaktadır. Tamamının buraya alınmamasının sebebi, aynı hadislerin daha sonra, kendi konularıyla daha yakın ilgisi bulunan bölümlerde ele alınacağı içindir.

Resulullah (a.s)'ın ashabı, gerek kendi zamanında ve gerekse de O'nun vefatından sonra, İslam'ın ağır yükünü omuzlamış insanlardır. Resulullah (a.s)'ın hanımları, müslüman hanımlar için birer örnek, İslam toplumundaki hanımlara açılan bir kapıdır. Allah Resulü (a.s)'nün ehl-i beyti, hem O'nun hayatında kendilerini İslam davası için feda etmişlerdi, hem de O'nun vefatından sonra. İslam bayrağını yükseklere dikmek için olanca gayretleriyle çalışma gösterenler de gene kendileri olmuştu.

Raşid halifelik dönemi, Resulullah (a.s)'ın liderlik ve yöneticilik vasfının de-

vamıydı. Ashabı, davet ve örneklik için birer numuneydi. İşte bu açıdan O'nun ashabı konusunda ne kadar derinlemesine araştırma yapsak, ne kadar detaya insek, gene de hakkıyla onları anlatamayız. Bu açıdan biz bu bölümde, ashab ile ilgili rivayetlere değinmek istiyoruz.

Daha önceki bölümlerimizde Resulullah (a.s)'ın ehl-i beytine giren kişilerle ilgili ayrı ayrı bölümler açmıştık. Burada ise gene ashaptan bazılarıyla ilgili rivayetleri ele almaya çalışacağız. Çünkü ashabtan söz etmek, bizzat Resulullah (a.s)'ın kendisinden söz etmek demektir.

Resulullah (a.s)'ın ashabı, siretin ikinci yönünü oluşturmaktadırlar. Allah Resulü (a.s) komutan ise, onlar askerdirler. Bu itibarla onlar, Allah davasının askerliğine aday olanlar için iyi birer örnektirler. Bu açıdan bakıldığında, onlardan söz etmek, nebevi siretten söz etmek gibidir. Onlar, Resulullah (a.s)'ın vefatından sonra da İslam ümmeti için örneklik olan nesildirler. Nitekim Hak Teala şöyle buyuruyor:

"İyilik yarışında önceliği kazanan muhacirlerle ensar ve onlara güzelce uyanlar yok mu, Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır." (1)

Bu ayette, iyilik yarışında öne geçen muhacirlerle ensarın, hak konusunda insanların örneği ve lideri oldukları anlaşılmaktadır.

Bu delilin sınırları konusunda alimler arasında görüş ayrılıkları olmakla beraber, sahabinin içtihadı, bazı alimlerce şer'i delil sayılmakta ve sahabilerin bazı görüşleri, merfu hadisler hükmünde bulunmaktadır. Onun için onlardan bahsetmenin özel bir önemi vardır.

Sonra Allah (c.c) ve Resulü (a.s), sahabilik için hiçbir üstünlüğün ulaşamayacağı bir üstünlük takdir etmişlerdir. Peygamberler ve Resulllerinki (a.s) hariç, sahabi nesli için de hiçbir öncülüğe ulaşamayacağı bir öncülük takdir etmiştir. Dolayısıyla olaylar ve sebepleri süresince, bu üstünlüğün ortaya konulması gerekmektedir.

Sahabe hakkında alimler bazı görüş ayrılıklarına düşmüş, aralarında ayrım yapmışlardır. Çünkü bizzat sahabiler de fıkhi, siyasi ve askeri anlaşmazlıklara düşmüşlerdir. O halde bunun örnek olma meselesindeki yeri nedir; sebebi, çözümü ve İslam ümmetinin bugününe ve yarınına etkisi ne olacaktır?

İşte bütün bunları göz önüne alarak siret kısmında yer alan bu bölüme ihtiyaç duymuş bulunuyoruz.

Ayrıca; şu anda elde bulunan İncil'i, Hz. İsa (a.s)'nın dilinden, peygamberlik

---

1) Tevbe Suresi: 100

iddiasında bulunan yalancıları tanımak için,şu emr-i ilahiye kulak vermek yeterli olur:

"Onları meyvelerinden (yapıp ettiklerinin sonucundan) tanırsınız"

Demek ki, peygamberlik iddiasındaki yalancının ortaya koyduğu sonuç onu ele veriyor. Gerçek peygamberin ortaya çıkardığı sonuç da böylece onu tanıtıyor. Hem Allah (c.c):

"Muhacirlerden ve ensardan (İslam'a girmekte) ilk öne geçenler ile bunlara güzelce tabi olanlar... Allah onlardan razı olmuştur, onlar da O'ndan razı olmuşlardır..." buyurmaktadır. (1)

Allah Resulü Hz. Muhammed (a.s)'in güzel, olgun ve ermiş meyvesi de O'nun, Allah'ın Resulü olduğuna şahit olarak tek başına yetmektedir. Ashabı, Allah Resulü(a.s)'nün güzel ürünleridir. Allah Teala sahabe için Tevrat'ta bir örnek, İncil'de de bir örnek vermiştir.

"Muhammed, Allah'ın Resulüdür. O'nunla birlikte olanlar, kefirlere karşı onurlu ve zorlu, kendi aralarında ise şefkatli, merhametlidirler. Onları, Allah'tan lütuf ve hoşnutluk dileyerek rükua varır, secde ederken görürsün. Onlar, yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar. İşte bu, onların Tevrat'ta verilen örnekleridir." (2)

Demek ki, onlar Allah Teala için çok ibadet ederler. Bu da, peygamberlik ürünlerinden bir üründür. İncil'deki örnekleri de şudur:

"Filizini çıkarmış onu güçlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ekincilerin hoşuna giden ekin gibidirler. Allah, böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle, inkarcıları öfkelendirir." (3)

İşte bu İncil'deki örnekleridir. Öyle bir nesil ki, güçlenip yayılıyor. İşte onlar -Allah onlardan razı olsun- güçsüz olarak başlayıp, sonra güçlenmişler, daha sonra da Allah'ın dinini tebliğ ederek birçok yöreye yayılmışlardır. Hayır ve iyilik, onlar aracılığıyla dünyayı kaplamıştır. Bu güzel üründen mutlaka söz etmeli, bu güzel kokunun tütsüsü kesinlikle yayılmalıdır.

Durumları hakkında pek çok rivayet geldiği gibi, bazıları hakkında da birçok nass gelmiştir. Onlardan sadece birkaç örnek için tercümanlık yapacağımız gibi, bu bölümde kitabımızın konusuyla doğrudan ilgili ve siret bölümüyle en bağlantılı rivayetleri aktaracağız. Çünkü tamamını ele almak hem mümkün değildir, hem de bu eseri konusunun dışına çıkarır.

---

1) Tevbe Suresi: 100
2) Araf Suresi: 58
3) Fetih Suresi: 29

Resulullah (a.s)'ın ashabının en hayırlıları kuşkusuz ki, dört halifedir. Çünkü onların özel bir konumları ve yapıp ettiklerinin şer'i ağırlığı vardır. Bundan ötürü, onlara ayrı bir bölüm açacağız. Ve böylece bu bölüme, üç bölüm ilave edeceğiz:

1) Sahabe hakkında varid olanlar.

2) Raşid Halifeler hakkında varid olanlar.

3) Ve ashabtan bazı örnekler...

RESULULLAH (A.S)'IN ASHABININ FAZİLETİ

İmam Ebu Abdullah el-Maziri bu konuda şöyle der:

"Sahabeden birbirlerine üstün olup olmamaları konusunda alimler ihtilaf etmişlerdir. Bir gurup alim:

"Üstünlük sıralaması yapmayız, bilakis bundan kaçınmak gerekir" derken, Cumhur-u ulema:

"Üstünlük sıralaması yaparız," demiş, bundan ötürü de ihtilafa düşmüşlerdir. Ehl-i Sünnet uleması: "En üstünleri Hz. Ebu Bekir (r.a)'dir," Hattabiyye, "En üstünleri Hz. Ömer (r.a)'dir." Ravendiyye, "En üstünleri Abbas (r.a)'tır." Şia ise, "Hz. Ali (r.a)'dir." demişledir.

Ehl-i sünnet, en üstünlerinin önce Hz. Ebu Bekir (r.a), sonra Hz. Ömer (r.a) oluşunda ittifak etmişlerdir. Cumhur-u ehl-i sünnet "ondan sonra Hz. Osman (r.a), ondan sonra da Hz. Ali (r.a) en üstündür" derken; Kufeli bazı ehl-i sünnet alimleri ise Hz. Ali (r.a)'nin, üstünlükte Hz. Osman (r.a)'dan önce geldiği görüşüne varmışlardır. Ama meşhur doğru görüş, Hz. Osman (r.a)'ın daha önce geldiği görüşüdür."

Ebu Mansur Bağdadi de şöyle demiştir:

"Mezhebimizin alimleri, sahabenin en üstünlerinin, sıralamaya göre dört halife, sonra aşere-i mübeşşere, sonra Bedir Savaşı'na katılanlar, sonra Uhud Savaşı'na katılanlar, sonra Rıdvan Bey'ati'nde bulunanlar, sonra ensardan Akabe bey'atlerine iştirak özelliği bulunanlar olduğunda icma etmişlerdir. Hayır yarışında öne geçenler, bu sıralamadaki gibidir. En faziletli olan sahabiler, İbn Müseyyib'le bir gurup alimin görüşüne göre her iki kıbleye karşı namaz kılanlardır. Şa'bi'nin görüşüne göre, Rıdvan Bey'atine katılanlar, Ata ve Muhammed bin Ka'b'a göre Bedir Gazvesi'na katılmış olanlardır."

Kadi Iyad şöyle der:

"Bir gurup alim -ki İbn Abdilberr onlardandır- Hz. Peygamber (a.s)'in sağlığında vefat eden sahabilerin, ondan sonraya kalanlardan üstün olduğu görüşüne varmışlardır. Fakat bu görüşe, ne razı olunabilir, ne de kabul edilebilir."

Alimler zikrolunan üstünlük sıralaması kesin midir, değil midir, zahiren ve batınen mi, yoksa sadece zahiren mi böyledir konularında görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Ebu'l-Hasan Eş'ari *"kesindir"* diyenlerdendir.

Eş'ari şöyle der:

"Üstünlük konusunda onlar, halifelikteki sıralama üzredirler."

"Bu sıralama, ictihadi bir sıralamadır" diyenlerden birisi de Ebu Bekir Bakıllani'dir. İbni'l-Bakıllani, üstünlüğün zahiren mi, yoksa hem zahiren hem batınen mi olduğu konusunda alimlerin ihtilaf ettiklerini; yine aynı şekilde Hz. Aişe (r.a) mi, Hz. Hatice (r.a) mi, hangisi daha üstündür diye ihtilaf ettiklerini; Hz. Aişe (r.a) ve Hz. Hatice (r.a) -Allah hepsinden razı olsun- konusunda da ihtilaf ettiklerini belirterek; Hz. Osman (r.a)'a gelince, halifeliği icma ile sahihtir, mazlum olarak öldürülmüştür ve kendisini fasıklar öldürmüşlerdir. Çünkü öldürülmeyi gerektiren sebepler, bellidir. Hz. Osman (r.a)'dan öldürülmeyi gerektirecek şeyler sadır olmamıştır. Hz. Peygamber (a.s)'in ashabından bir tek kimse bile öldürülmesi işine ortak olmamış, onu ancak partilere ayrılmış taraftarların ve rezillerin sefilleri ile, kabilelerin ayak takımından başıbozuk alçaklar öldürmüşlerdir. Mısır'dan kalkıp gelmişler, mevcut sahabiler karşı koymaktan aciz kalmışlar, onlar da Hz. Osman (r.a)'ı kuşatarak öldürmüşlerdir. Allah kendisinden razı olsun. Hz. Ali (r.a)'ye gelince, onun halifeliği de icma ile sahihtir. Halife olduğunda başkasının hilafet hakkı olmaksızın halife seçilmiştir. Muaviye (r.a)'ye gelince, faziletli adil (sahabi)lerden ve necib sahabelerden birisiydi. Allah ondan da razı olsun."

Aralarında geçen savaşlara gelince, her gurubun, sayesinde kendisini doğru zannettiği bir şüphesi vardı. Hepsi adil insanlardı. -Allah onlardan razı olsun- ve gerek savaşları hususunda, gerekse diğer konularda mazurdurlar. Bu tür şeylerden hiçbirisi, onlardan hiçbirini adaletten dışarı çıkarmaz. Çünkü onlar da, kendilerinden sonraki müçtehidlerin ve diğer meselelerde ihtilaf ettikleri gibi, içtihad mahali olan meselelerde içtihad etmiş müçtehidlerdir. Bundan dolayı onlardan herhangi birisine eksiklik gelemez. Bilmemiz gerekir ki, bu savaşların sebebi, meselelerin birbirine çok benzemesidir. Bu benzerliğin şiddetinden dolayı, içtihadları da farklı olmuş ve üç guruba ayrılmışlardır. Bu üç gurubu şu başlıklar altında ele alabiliriz:

1) İçtihad neticesinde hakkın kendi tarafında olduğuna ve muhalif olanların asi olduğuna, dolayısıyla haklı olana yardım etmeleri -inançlarına göre- isyan edenle savaşmaları gerektiği kanaatine varmış olanlar. Nitekim böyle de yap-

mışlardır. Karakteri böyle olan kimsenin -inancına göre- asi olanla savaşmaktan ve adil imama yardım etmekten geri durması da helal olmaz.

2) Bunlara zıt görüşte olanlar: Bunlar da ictihad sonucunda hakkın diğer tarafta olduğu, dolayısıyla o tarafa yardım etmeleri ve o tarafa isyan edenle savaşmaları gerektiği kanaatine varmış olanlardır.

3) Üçüncü gurup daha vardır ki, onlara göre mesale birbiriyle benzeşmektedir. Bu sebeple şaşkındırlar ve iki taraftan birini tercih etmemişlerdir. Dolayısıyla her iki guruptan da uzaklaşmışlardır. Hem bu uzaklaşma onlar için farzdır. Zira hakettiği belli olmadıkça, bir müslümanla savaşmak için üzerine yürümek helal değildir. Şayet bunlar, iki taraftan birisinin tercih edilmesi ve hakkın bu tercih edilen tarafta olduğu görüşüne varmış olsalardı, isyan edene karşı ona yardım etmekten geri durmaları caiz olmazdı.

Netice itibariyle her gurup kendi zaviyesinden muzurludur. Allah hepsinden razı olsun. Bundan ötürü, ehl-i sünnet hak ve icmada buna önem verenler, sahabenin tamamının şahadeti, rivayetleri ve tam anlamıyla adil oldukları konusunda ittifak etmişledir. Allah hepsinden razı olsun.

١٤٤٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «خَيْرُ أُمَّتِي قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ» ــ قَالَ عِمْرَانُ: فَلاَ أَدْرِي أَذَكَرَ بَعْدَ قَرْنِهِ: قَرْنَيْنِ أَوْ ثَلاَثَةً؟ ــ «ثُمَّ بَعْدَهُمْ قَوْمًا يَشْهَدُونَ وَلاَ يُسْتَشْهَدُونَ، وَيَخُونُونَ وَلاَ يُؤْتَمَنُونَ، وَيَنْذِرُونَ وَلاَ يُوفُونَ، وَيَظْهَرُ فِيهِمُ السِّمَنُ».

1443- Buhari ve **Müslim,** İmran bin Husayn (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Hz. Peygamber (a.s):

"Ümmetimin en hayırlısı, benim çağım (yaşayanlar)dır. Sonra onların peşinden gelenler. Daha sonra onların peşinden gelenlerdir," buyurdu. İmran:

"Kendi çağından sonra iki asır mı, yoksa üç asır mı zikretti bilmiyorum" dedi. Onlardan sonra da şahitliğe çağrılmadıkları halde şahitlik eden, hıyanet eden, güvenilmeyen adak adayıp yerine getirmeyen, içlerinde, şişmanlığın ortaya çıkacağı bir topluluk gelecektir" buyurdu."

1443-Buhari (7/3) 62-Kitabu Fadaili Sahabe 1-Hz. Peygamber (a.s)'in ashabının faziletleri babı. Müslim, (4/1964) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 52-Sahabenin, sonra onların peşinden gelenlerin, ardından onlardan sonra gelenlerin fazileti babı.

Bir rivayette ise (1) şöyle bir fazlalık vardır:

"Yemin etmeleri istenmediği halde yemin eden..."

Tirmizi'nin bir rivayetinde (2) şöyle geçer:

"İnsanların en hayırlıları, benim asrım(dakiler)dir. Sonra, onların peşinden gelenlerdir. Onların ardından (yiyip içip) şişmanlayacak, şişmanlığı sevecek, istenmeden önce şahitlik edecek bir kavim gelir."

Ebu Davud'un bir rivayetinde de (3) şöyle geçer:

"Ümmetimin en hayırlıları, aralarında peygamber gönderildiğim nesildir. Ondan sonra onların ardından gelenler, daha sonra da onların peşinden gelenlerdir. -üçüncü nesli zikretti mi zikretmedi mi Allah bilir- Daha sonra şahitlik etmeleri istenmeden şahitlik eden, adak adayıp yerine getirmeyen, hıyanet edip güvenilmeyen ve aralarında şişmanlığın ortaya çıktığı bir kavim gelir."

١٤٤٤ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ﴾ قَالَ: هُمُ الَّذِينَ هَاجَرُوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ.

1444- Hakim, İbn Abbas(r.a)'tan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Siz, insanlar için çıkarılmış (yaratılmış) en hayırlı ümmetsiniz..." (4) ayeti hakkında, bunlar (yani bu ümmet), Resulullah (a.s)'la Mekke'den Medine'ye hicret etmiş olanlardır," demiştir."

١٤٤٥ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عُتْبَةَ بْنِ غَزْوَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُنِي سَابِعَ سَبْعَةٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، مَا طَعَامُنَا إِلاَّ وَرَقُ الْحُبْلَةِ، حَتَّى قَرِحَتْ أَشْدَاقُنَا.

1444-Hakim (2/294) Ayrıca Hakim, "Bu, Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadistir. Ne var ki, ne Buhari ne de Müslim Sahihlerine almamışlardır," demiş, Zehebi de kendisini onaylamıştır.

1) Müslim a.y.

2) Tirmizi (4/500) 34-Kitabu'l-Fiten 45-Üçüncü nesil hakkında (tebei tabiin) gelen rivayetler babı.

3) Ebu Davud (4/214) Kitabu's-Sünne. Allah Resulü (a.s)'nün ashabının fazileti hakkında bir bab.

4) Al-i İmran Suresi: 110

1445- Müslim, Utbe bin Gazevan (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Kendimi Allah Resulü (a.s) ile birlikte bulunan yedi kişinin yedincisi olarak buldum. Huble yaprağından başka yiyeceğimiz yoktu. Hatta dudaklarımız yara oldu."

١٤٤٦ــ رَوَى الْبُخَايِيُّ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: كَانَ عَطَاءُ الْبَدْرِيِّينَ خَمْسَةَ آلَافٍ، خَمْسَةَ آلَافٍ، وَقَالَ عُمَرُ: لَأُفَضِّلَنَّهُمْ عَلَى مَنْ بَعْدَهُمْ.

1446- Buhari, Kays bin Ebi Hazim (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Bedir Savaşı'na katılmış olanlar, beytülmaldan beşer bin, beşer bin pay almışlardı. Hz. Ömer (r.a):

"Ben, onları, onlardan sonra gelenlerden daha üstün tutuyorum," demişti."

١٤٤٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ : «يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ فَيَغْزُو فِئَامٌ مِنَ النَّاسِ فَيَقُولُونَ: فِيكُمْ مَنْ صَاحَبَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ؟ فَيَقُولُونَ لَهُمْ: نَعَمْ، فَيُفْتَحُ لَهُمْ، ثُمَّ يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ فَيَغْزُو فِئَامٌ مِنَ النَّاسِ، فَيُقَالُ: فِيكُمْ مَنْ صَاحَبَ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، فَيُفْتَحُ لَهُمْ ثُمَّ يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ فَيَغْزُو فِئَامٌ مِنَ النَّاسِ فَيُقَالُ: فِيكُمْ مَنْ صَاحَبَ مَنْ صَاحَبَ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ فَيُفْتَحُ لَهُمْ».

1447- Buhari ve Müslim, Ebu Said el-Hudri (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s):

"İnsanlar, öyle bir zamanda yaşayacaklar ki, insanlardan bir gurup savaşa çıkacaklar ve:

"Aranızda Allah Resulü (a.s) ile arkadaşlık (sahabilik) etmiş olan var mı?" diye soracaklar. Onlara:

1445-Müslim (4/2279) 53-Kitabu'z-Zühd ve'r-raka'ik, hadis no: 15
1446-Buhari (7/323) 63-Kitabu'l-Meğazi bab: 12
1447-Buhari (7/3) 62-Kitabu Fadaili Sahabe 1-Hz. Peygamber (a.s)'in ashabının fazileti babı.. Müslim (7/21) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 52-Sahabenin, ardından onlardan sonra gelenlerin, peşinden onlardan sonra gelenlerin fazileti babı.
Huble: Mugaylan ağacının yemişi. Börülceye benzer.

"Evet" diyecekler. Bunun üzerine kendilerine fetih verilecek. Sonra insanlar öyle bir zamanda yaşayacaklar ki, insanlardan bir gurup savaşa çıkacak.

"Aranızda Resulullah (a.s)'ın ashabına arkadaşlık etmiş olan var mı?" diye sorulacak.

"Evet" denilecek. Bunun üzerine onlara fetih nasib olacak. Daha sonra insanlar öyle bir zamanda yaşayacaklar ki, insanlardan bir gurup savaşa çıkacak ve:

"Aranızda Allah Resulü (a.s)'nün ashabına arkadaşlık etmiş olana arkadaşlık etmiş olan kimse var mı?" denilecek.

"Evet" diyecekler. Onlara da fetih müyesser olacak," buyurdu."

Benzer bir rivayette (1) ise şu fazlalık vardır:

"Sonra dördüncü ordu gönderilecek ve yine:

"Bakın bakalım, içlerinde Hz. Peygamber (a.s)'in ashabından birisini görmüş veya birisini göreni gören birini görebiliyor musunuz?" denilir. Böyle bir insan bulunur ve onun sayesinde fethe kavuşurlar."

١٤٤٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ بَيْنَ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ وَبَيْنَ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ شَيْءٌ فَسَبَّهُ خَالِدٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لاَتَسُبُّوا أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِي، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَوْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا أَدْرَكَ أَحَدِهِمْ وَلاَ نَصِيفَهُ».

1448- Buhari ve Müslim, Ebu Said el-Hudri (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Halid bin Velid'le Abdurrahman bin Avf arasında bir mesele vardı. Halid ona sövdü. Bunun üzerine Hz. Peygamber (a.s):

"Ashabımdan hiçbirine sövmeyin. Çünkü sizden birisi Uhud dağı kadar altın infak etse, onlardan birisinin ne bir müddüne (bu kadarlık sadakasına) ne de yarısına yetişemez," buyurdu."

١٤٤٩ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عُرْوَةَ قَالَ: قَالَتْ لِي عَائِشَةُ: يَا ابْنَ أُخْتِي أُمِرُوا أَنْ

1448-Buhari (7/21) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe 5-Hz. Peygamber (a.s)'in "Şayet bir dost edinseydim..." sözü babı. Müslim (4/1967) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 4-Kitabu't-Tefsir, hadis no: 15

1) Müslim, a.y.

يَسْتَغْفِرُوا لأَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَبُّوهُمْ.

1449- Müslim, Urve (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Aişe (r.a) bana:

"Yeğenim, (Urve) Allah Resulü (a.s)'nün ashabına istiğfarda bulunmaları emredildi. Halbuki onlar, ashaba sövdüler," dedi."

١٤٥٠ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: صَلَّيْنَا الْمَغْرِبَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ قُلْنَا: لَوْ جَلَسْنَا حَتَّى نُصَلِّيَ مَعَهُ الْعِشَاءَ! قَالَ: فَجَلَسْنَا. فَخَرَجَ عَلَيْنَا. فَقَالَ: «مَازِلْتُمْ هٰهُنَا؟» قُلْنَا: يَارَسُولَ اللَّهِ! صَلَّيْنَا مَعَ الْمَغْرِبِ، ثُمَّ قُلْنَا: نَجْلِسُ حَتَّى نُصَلِّيَ مَعَكَ الْعِشَاءَ. قَالَ: «أَحْسَنْتُمْ أَوْ أَصَبْتُمْ» قَالَ: فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ. وَكَانَ كَثِيرًا مِمَّا يَرْفَعُ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ. فَقَالَ: «النُّجُومُ أَمَنَةٌ لِلسَّمَاءِ، فَإِذَا ذَهَبَتِ النُّجُومُ أَتَى السَّمَاءَ مَا تُوعَدُ وَأَنَا أَمَنَةٌ لأَصْحَابِي. فَإِذَا ذَهَبْتُ أَتَى أَصْحَابِي مَا يُوعَدُونَ. وَأَصْحَابِي أَمَنَةٌ لأُمَّتِي. فَإِذَا ذَهَبَ أَصْحَابِي أَتَى أُمَّتِي مَا يُوعَدُونَ».

1450- Müslim, Ebu Musa (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'la birlikte akşam namazını kıldık. Sonra "otursak da O'nunla birlikte yatsıyı da kılsak" dedik. Nitekim oturduk. Derken, Resulullah(a.s) yanımıza çıktı ve:

"Hala burada mısınız?" diye sordu.

"Ey Allah'ın Resulü, seninle birlikte akşam namazını kıldık. Sonra oturalım da seninle birlikte yatsıyı da kılalım diye düşündük" diye cevap verdik. Bunun üzerine:

"İyi ettiniz veya doğru yaptınız," buyurdu. Sonra başını gökyüzüne kaldırıp -çoğu zaman başını gökyüzüne kaldırırdı.-

"Yıldızlar, gökyüzünün emniyetidir. Yıldızlar gittiğinde, gökyüzüne vadolunan gelir. Ben de ashabımın emniyetiyim. Ben gittiğimde, ashabıma vadolunanlar gelir. Ashabım da ümmetimin emniyetidir. Ashabım gittiğinde, ümmetime vadolunanlar gelir," buyurdu."

1449-Müslim (4/2217) 54-Kitabu't-Tefsir. Hadis no: 15

1450-Müslim (4/1961) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 51-Hz. Peygamber (a.s)'in, ashabının bekası için emniyet oluşunu açıklama babı.

١٤٥١ــ رَوَى أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ عَنْ رِياحِ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ: كُنْتُ قَاعِدًا عِنْدَ فُلاَنٍ فِي مَسْجِدِ الْكُوفَةِ وَعِنْدَهُ أَهْلُ الْكُوفَةِ، فَجَاءَ سَعِيدُ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ، فَرَحَّبَ بِهِ وَحَيَّاهُ وَأَقْعَدَهُ عِنْدَ رِجْلِهِ عَلَى السَّرِيرِ، فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ يُقَالُ لَهُ قَيْسُ بْنُ عَلْقَمَةَ فَاسْتَقْبَلَهُ فَسَبَّ وَسَبَّ، فَقَالَ سَعِيدٌ: مَنْ يَسُبُّ هَذَا الرَّجُلُ؟ قَالَ: يَسُبُّ عَلِيًّا، قَالَ: أَلاَ أَرَى أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُسَبُّونَ عِنْدَكَ ثُمَّ لاَ تُنْكِرُ وَلاَ تُغَيِّرُ، وَأَنَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ وَإِنِّي لَغَنِيٌّ أَنْ أَقُولَ عَلَيْهِ مَا لَمْ يَقُلْ فَيَسْأَلُنِي عَنْهُ غَدًا إِذَا لَقِيتُهُ: «أَبُو بَكْرٍ فِي الْجَنَّةِ، وَعُمَرُ فِي الْجَنَّةِ وَعُثْمَانُ فِي الْجَنَّةِ، وَعَلِيٌّ فِي الْجَنَّةِ، وَطَلْحَةُ فِي الْجَنَّةِ، وَالزُّبَيْرُ ابْنُ الْعَوَّامِ فِي الْجَنَّةِ، وَسَعْدُ بْنُ مَالِكٍ فِي الْجَنَّةِ، وَعَبْدُالرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ فِي الْجَنَّةِ» وَلَوْ شِئْتُ لَسَمَّيْتُ الْعَاشِرَ، قَالَ: فَقَالُوا: مَنْ هُوَ؟ فَسَكَتَ، قَالَ: فَقَالُوا: مَنْ هُوَ؟ فَقَالَ: هُوَ سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ، ثُمَّ قَالَ: لَمَشْهَدُ رَجُلٍ مِنْهُمْ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَغْبَرُّ فِيهِ وَجْهُهُ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِ أَحَدِكُمْ عُمْرَهُ وَلَوْ عُمِّرَ عُمْرَ نُوحٍ.

1451- Ahmed ve Ebu Davud, An Rabah bin Haris (r.a) 'ten rivayet etmişlerdir:

"Ben Kufe mescidinde falanın yanında oturuyordum. Yanında-yöresinde Kufeliler vardı.

Derken Said bin Zeyd bin Amr bin Nufeyl geldi. Onu "hoş geldin" deyip selamladı ve divanda ayaklarının dibine oturttu. O arada Kufeliler'den Kays bin Alkame adında bir adam geldi. Onu da karşıladı. Sonra bu adam sövdü, sövdü... Bunun üzerine Said:

"Bu adam kime sövüyor?" dedi.

"Hz. Ali (r.a)'ye sövüyor," diye cevap verdi. Said:

"Resulullah (a.s)'ın ashabına, yanında sövülüyor da reddedip mani olmuyorsun öyle mi? Halbuki ben, Resulullah (a.s)'ın şöyle dediğini duydum -ki demediği birşeyi Resulllah (a.s)'a isnad etmeye ihtiyacım yoktur. Hatta yarın bana rastladığında (tekrar) sorabilirsin-:

"Ebu Bekir (r.a) cennettedir, Ömer (r.a) cennettedir, Osman (r.a) cennette-

---

1451-Ahmed, Müsned (1/187) Ebu Davud (4/212) Kitabu's-Sünne, halifeler hakkında bir bab.

dir, Ali (r.a) cennettedir. Talha (r.a) cennettedir, Zübeyr bin Avvam (r.a) cennettedir. Sa'd bin Malik (r.a) cennettedir. Abdurrahman bin Avf (r.a) cennettedir." İstersen onuncunun adını da söylerim," dedi.

"Kimdir o, dediler?"

"Said bin Zeyd (r.a)'dir" (Yani kendisi) dedi ve ardından:

"Onlardan birisinin Resulullah (a.s)'la birlikte yüzünün toz-toprak olduğu bir savaşa katılması, sizden birisinin -ki kendisine Nuh kadar ömür verilse bile- ömrü boyunca yapacağı amelden daha hayırlıdır," dedi."

Bir rivayette ise (1) şöyle geçmektedir:

"Bu dokuz kişiyi sayıp, onuncuda sustu. Cemaat:

"Allah aşkına söyle ey Ebu A'var, onuncusu kimdir?" diye sordular.

"Bana Allah aşkına dediniz... Ebu'l-A'var (r.a)'da cennettedir," dedi."

١٤٥٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي مُوسَى أَنَّهُ تَوَضَّأَ فِي بَيْتِهِ ثُمَّ خَرَجَ فَقَالَ، لَأُلَازِمَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَلَأَكُونَنَّ مَعَهُ يَوْمِي هَذَا، فَجَاءَ الْمَسْجِدَ فَسَأَلَ عَنْهُ، فَقَالُوا: خَرَجَ وَجْهَ هٰهُنَا، قَالَ: فَخَرَجْتُ عَلَى أَثَرِهِ أَسْأَلُ عَنْهُ حَتَّى دَخَلَ بِئْرَ أَرِيسٍ، فَجَلَسْتُ عِنْدَ الْبَابِ وَبَابُهَا مِنْ جَرِيدٍ، حَتَّى قَضَى ﷺ حَاجَتَهُ، وَتَوَضَّأَ فَقُمْتُ إِلَيْهِ، فَإِذَا هُوَ قَدْ جَلَسَ عَلَى بِئْرِ أَرِيسٍ وَتَوَسَّطَ قُفَّهَا، وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ وَدَلَّاهُمَا فِي الْبِئْرِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ ثُمَّ انْصَرَفْتُ فَجَلَسْتُ عِنْدَ الْبَابِ، فَقُلْتُ: لَأَكُونَنَّ بَوَّابَ النَّبِيِّ ﷺ الْيَوْمَ، فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ فَدَفَعَ الْبَابَ فَقُلْتُ: مَنْ هٰذَا؟ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ، فَقُلْتُ عَلَى رِسْلِكَ، ثُمَّ ذَهَبْتُ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هٰذَا أَبُو بَكْرٍ يَسْتَأْذِنُ، فَقَالَ: «ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ» فَأَقْبَلْتُ حَتَّى قُلْتُ لِأَبِي بَكْرٍ ادْخُلْ وَالنَّبِيُّ ﷺ يُبَشِّرُكَ بِالْجَنَّةِ، فَدَخَلَ فَجَلَسَ عَنْ يَمِينِ النَّبِيِّ ﷺ مَعَهُ فِي الْقُفِّ وَدَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ كَمَا صَنَعَ ﷺ وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ، ثُمَّ رَجَعْتُ فَجَلَسْتُ وَقَدْ تَرَكْتُ أَخِي يَتَوَضَّأُ وَيَلْحَقُنِي، فَقُلْتُ: إِنْ يُرِدِ اللَّهُ بِفُلَانٍ ــ يَعْنِي أَخَاهُ ــ خَيْرًا يَأْتِ بِهِ، فَإِذَا إِنْسَانٌ يُحَرِّكُ الْبَابَ فَقُلْتُ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: عُمَرُ،

1) *Tirmizi (5/648) 50-Kitabu'l Menakıb 26-Abdurrahman bin Avf (r.a)'ın menakıbı babı.*

فَقُلْتُ: عَلَى رِسْلِكَ، ثُمَّ جِئْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، وَقُلْتُ: هٰذَا عُمَرُ يَسْتَأْذِنُ، فَقَالَ: «ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ» فَجِئْتُ عُمَرَ فَقُلْتُ ادْخُلْ وَيُبَشِّرُكَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْجَنَّةِ، فَدَخَلَ عُمَرُ فَجَلَسَ مَعَهُ ﷺ فِي الْقُفِّ عَنْ يَسَارِهِ وَدَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ، ثُمَّ رَجَعْتُ فَجَلَسْتُ، فَقُلْتُ: إِنْ يُرِدِ اللَّهُ بِفُلَانٍ خَيْرًا ـ يَعْنِي أَخَاهُ ـ يَأْتِ بِهِ، فَجَاءَ إِنْسَانٌ فَحَرَّكَ الْبَابَ، فَقُلْتُ: مَنْ هَذَا؟ فَقَالَ عُثْمَانُ، فَقُلْتُ: عَلَى رِسْلِكَ، وَجِئْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ، فَقَالَ: «ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ مَعَ بَلْوَى تُصِيبُهُ» فَجِئْتُ فَقُلْتُ: ادْخُلْ وَيُبَشِّرُكَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْجَنَّةِ مَعَ بَلْوَى تُصِيبُكَ، فَدَخَلَ فَوَجَدَ الْقُفَّ قَدْ مُلِئَ فَجَلَسَ وِجَاهَهُمْ مِنَ الشِّقِّ الْآخَرِ. قَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ فَأَوَّلْتُ ذٰلِكَ قُبُورَهُمْ اجْتَمَعَتْ هٰهُنَا وَانْفَرَدَ عُثْمَانُ عَنْهُمْ.

1452- Buhari ve Müslim, Ebu Musa (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Ebu Musa, evinde abdest aldı, sonra dışarı çıkarak:

"Hz. Peygamber (a.s)'in yanına gideceğim ve bugün mutlaka O'nunla birlikte olacağım," dedi. Mescide gelip Allah Resulü (a.s)'nü sordu.

"O çıktı, şu tarafa doğru gitti," dediler."

Ebu Musa (gerisini) şöyle anlatıyor:

"Ben de O'nu sorarak hemen peşinden yola çıktım. Sonunda Eris kuyusuna girdi. (Yani o kuyunun bulunduğu bahçeye girdi) Ben de kapıda oturdum. Oranın kapısı hurma dalındandı. Resulullah (a.s) ihtiyacını görüp abdest alınca kalkıp yanına gittim. Bir de baktım ki, Eris kuyusunun kenarına oturmuş, kuyunun kenarını ortalamış, baldırlarını açmış ve kuyunun içine sarkıtmış. Selam verdim, sonra gidip kapının yanına oturdum. Kendi kendime:

"Bugün Hz. Peygamber (a.s)'in kapıcısı olacağım," dedim. Az sonra Hz.Ebu

---

1452-Buhari (7/21) 62-Kitabu Fadaili's-Sahebe 5-Hz. Peygamber (a.s)'in "Şayet bir dost edinseydim..." sözü babı. Müslim (4/1868) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 3-Hz. Osman bin Affan (r.a)'ın faziletleri babı.

***Vehhece:** Meşhur olan veccehe şeklidir. Bazı alimler, veche şeklinde harekelendirmişlerdir. Kadi her iki okuyuşu da nakletmiştir. Birincisi (veccehe) cumhur'dan, nakledilmiş, ikincisi de 'harece' fiilinin varlığından dolayı şu tarafa yöneldi anlamına tercih edilmiştir.*

***Kuff:** Kuyunun kenarına taştan veya ağaçtan çevrilen çember.*

Bekir (r.a) gelip kapıyı çaldı.

"Kim o?" dedim.

"Ebu Bekir," dedi.

"Ağır ol," dedim. Sonra (Resulullah (a.s)'ın yanına) giderek:

"Ya Resulullah, bu (gelen) Hz. Ebu Bekir (r.a)'dir, izin istiyor," dedim.

"Ona izin ver ve kendisine cenneti müjdele," buyurdu. Ben dönüp geldim ve Hz. Ebu Bekir (r.a)'e:

"Gir. Hz. Peygamber (a.s) sana cenneti müjdeliyor," dedim. Hz. Ebu Bekir (r.a) girdi. Resulullah (a.s)'ın sağ tarafına O'nunla birlikte kuyunun kenarına oturdu. Ayaklarını da Resulullah (r.a)'ın yaptığı gibi kuyuya sarkıttı ve baldırlarını açtı. Sonra ben (kapı başına) dönüp oturdum. Kardeşimi abdest alırken bırakmıştım. Bana yetişecekti. "Şayet Allah falan hakkında -kardeşini kastediyor- hayır murad etmişse, onu (buraya) getirir," dedim. Bir de baktım ki, bir insan kapıyı açmaya çalışıyor:

"Kim o?" dedim.

"Ömer," dedi.

"Ağır ol," dedim. Sonra Resulullah (a.s)'ın yanına gelip selam verdim ve:

"Bu gelen, Hz. Ömer (r.a)'dir, izin isitiyor," dedim.

"Ona izin ver ve kendisine cenneti müjdele," buyurdu. Hemen Hz. Ömer (r.a)' in yanına gelip:

"Gir. Resulullah (a.s) sana cenneti müjdeliyor," dedim. O da girdi ve Resulullah (a.s)'la birlikte, O'nun sol tarafına, kuyu kenarına oturdu. Ayaklarını da kuyuya sarkıttı. Sonra ben kapı yanına dönerek oturdum. Kendi kendime "Şayet Allah falan hakkında -kardeşini kastediyor- hayır dilemişse, onu buraya getirir," dedim. Az sonra bir insan gelerek, kapıyı kımıldattı.

"Kim o?" dedim.

"Osman," dedi.

"Ağır ol," dedim. Hz. Peygamber (a.s)'in yanına gelip haber verdim.

"Ona izin ver ve başına gelecek bir bela ile birlikte kendisine cenneti müjdele," buyurdu. Hemen gelip:

"Gir, Hz. Peygamber (a.s), sana başına gelecek bir bela ile birlikte cenneti müjdeliyor," dedim. O da girdi, fakat kuyu kenarını dolmuş buldu. Ve öbür ta-

raftan onların karşılarına oturdu."

İbn Müseyyib şöyle demiştir:

"Ben bu durumu, onların işte şurada bir araya gelmiş kabirleri şeklinde yorumladım. Hz. Osman (r.a)'ın kabri ise onlardan ayrı tek başınadır."

Bir rivayette (1) de şöyledir:

"Bana emretmese de bugün Hz. Peygamber (a.s)'in kapıcısı olacağım," dedim."

Bir başka rivayette ise (2):

"Hz. Peygamber (a.s) bir bahçeye girdi ve bana bahçe kapısını tutmamı emir buyurdu..." diye başlayıp benzerini rivayet eder. Ancak bu hadiste Hz. Osman (r.a)'ın Ebu Musa kendisine müjdeyi verince:

"Ya Allah, sabır! Yardım istenecek olan Allah'tır" dediği geçmektedir.

Yine bu hadiste, onlardan herbirisinin müjdeyi aldıklarında:

"Allah'a hamd olsun (Elhamdülillah)," dediği ve Hz. Peygamber (a.s)'in Hz. Osman (r.a)'ın yanına girince, dizlerini örttüğü geçmektedir.

DERSLER VE ÖĞÜTLER

1) Bu hadiste, bu üç kişinin fazileti açıklanmakta ve cennetlik oldukları belirtilmektedir.

2) Ucub'a, yani kendini beğenme fitnesine düşmeyeceğinden emin olunduğunda, insanı, yüzüne karşı övmek caizdir.

3) Bu hadiste, Hz. Osman (r.a)'ın başına gelecek olayları ve uğrayacağı belaları ve bu üç şahsın iman ve hidayet üzre öleceklerini haber vermesinden dolayı, Hz. Peygamber (a.s)'in açık bir mucizesi görülmektedir.

١٤٥٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ عَلَى حِرَاءٍ هُوَ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُثْمَانُ وَعَلِيٌّ وَطَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ فَتَحَرَّكَتِ الصَّخْرَةُ، فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِهْدَأْ فَمَا عَلَيْكَ إِلاَّ نَبِيٌّ أَوْ صِدِّيقٌ أَوْ شَهِيدٌ».

---

1) Buhari (13/48) 92-Kitabu'l Fiten 17-Deniz dalgası gibi olacak fitne babı.

2) Müslim (4/1868) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 3-Hz. Osman (r.a)'ın faziletleri babı.

1453- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s), Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Osman (r.a), Talha (r.a) ve Zübeyr (r.a), Hira Dağı üzerindeydiler. Derken (üzerinde bulundukları) kaya sallandı. O zaman Allah Resulü (a.s):

"Sakin ol! Üzerinde bir peygamber veya bir sıddık veya bir şehidden başka kimse yok," buyurdu."

Bir rivayette de (1) şöyle geçer:

"... ve Sa'd bin Ebi Vakkas (vardı)..."

١٤٥٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَعِدَ أُحُدًا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ فَرَجَفَ بِهِمُ الْجَبَلُ، فَقَالَ: «اُسْكُنْ أُحُدُ ــ أُرَاهُ ضَرَبَهُ بِرِجْلِهِ ــ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ».

1454- Buhari, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s), Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a) ve Hz. Osman (r.a)'la beraber Uhud Dağı'na çıktı. Dağ onları salladı. O zaman Allah Resulü (a.s):

"Sakin ol ey Uhud -ayağını Uhud'a vurduğunu görür gibiyim- Üzerinde sadece bir peygamber, bir sıddık ve iki şehid var," buyurdu."

١٤٥٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْعَاصِ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «اِسْتَقْرِئُوا الْقُرْآنَ مِنْ أَرْبَعَةٍ: مِنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَسَالِمٍ مَوْلَى أَبِي حُذَيْفَةَ، وَأُبَيٍّ، وَمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ».

1455- Buhari ve **Müslim,** Abdulah bin Amr bin As (r.a)'tan şu şekilde rivayet etmişlerdir:

1453-Müslim (4/1880) 44-Kitabu Fadailis's-Sahabe 6-Talha ve Zübeyr (r.a)'in faziletleri babı.

1454-Buhari (7/53) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe 7-Hz. Osman bin Avffan (r.a)'ın menkıbeleri babı.

1455-Buhari (7/125) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar 14-Mu'az bin Cebel (r.a)'in menakıbı babı. Müslim (4/1913) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 22-Abdullah bin Mes'ud'un faziletleri babı.

1) Müslim, a.y.

"Hz. Peygamber (a.s)'in şöyle dediğini duydum:

"Dört kişiden Kur'an okumalarını isteyin: İbn Mes'ud'dan, Ebu Huzeyfe'nin azatlısı Salim'den, Übeyy'den ve Mu'az bin Cebel'den."

١٤٥٦ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ يَزِيدَ بْنِ عُمَيْرَةَ قَالَ: لَمَّا حَضَرَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ الْمَوْتُ قِيلَ لَهُ: يَا أَبَا عَبْدِالرَّحْمٰنِ أَوْصِنَا، قَالَ: أَجْلِسُونِي، فَقَالَ: إِنَّ الْعِلْمَ وَالإِيمانَ مَكَانَهُمَا، مَنِ ابتَغَاهُمَا وَجَدَهُمَا، يَقُولُ ذٰلِكَ ثَلاثَ مَرَّاتٍ، وَالْتَمِسُوا الْعِلْمَ عِنْدَ أَرْبَعَةِ رَهْطٍ، عِنْدَ عُوَيْمِرٍ أَبِي الدَّرْدَاءِ، وَعِنْدَ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ، وَعِنْدَ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ، وَعِنْدَ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ سَلاَمٍ الَّذِي كَانَ يَهُودِيًّا فَأَسْلَمَ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: « إِنَّهُ عَاشِرُ عَشَرَةٍ فِي الْجَنَّةِ».

1456- Tirmizi, Yezid bin Umeyre (r.a)'denşu şekilde rivayet etmiştir:

"Mu'az bin Cebel, öleceğinde kendisine:

"Ey Ebu Abdurrahman, bize tavsiyede bulun," denildi. "Beni oturtun" dedi ve şöyle devam etti:

"İlim de, iman da yerlerinde durmaktadır. Kim onları talep ederse, onlara erişir" dedi ve bunu üç defa tekrarladı. Sonra:

"İlmi dört kişiden isteyin: Uveymir bin Derda'dan, Selman el-Farisi'den, Abdullah bin Mes'ud'dan ve yahudi iken sonradan müslüman olan Abdullah bin Selam'dan..." Hem ben, Resulullah (a.s)'ın:

"Şüphesiz o, cennetlik olan on kişinin onuncusudur," dediğini duydum."

١٤٥٧ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ خَيْثَمَةَ بْنِ أَبِي سَبْرَةَ قَالَ: أَتَيْتُ الْمَدِينَةَ فَسَأَلْتُ اللّٰهَ أَنْ يُيَسِّرَ لِي جَلِيسًا صَالِحًا، فَيَسَّرَ لِي أَبَا هُرَيْرَةَ فَجَلَسْتُ إِلَيْهِ، فَقُلْتُ لَهُ: إِنِّي سَأَلْتُ اللّٰهَ أَنْ يُيَسِّرَ لِي جَلِيسًا صَالِحًا فَوُفِّقْتَ لِي، فَقَالَ لِي، مِمَّنْ أَنْتَ؟ قُلْتُ: مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ جِئْتُ أَلْتَمِسُ الْخَيْرَ وَأَطْلُبُهُ، قَالَ: أَلَيْسَ فِيكُمْ سَعْدُ بْنُ مَالِكٍ مُجَابُ الدَّعْوَةِ، وَابْنُ مَسْعُودٍ صَاحِبُ طَهُورِ النَّبِيِّ ﷺ وَبَغْلَتِهِ وَحُذَيْفَةُ صَاحِبُ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ

1456-Tirmizi (5/671) 50-Kitabu'l-Menakıb 38-Abdullah bin Selam (r.a)'ın menakıbı babı. Tirmizi: "Bu, sahih, garib bir hadistir" şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

وَعَمَّارٌ الَّذِي أَجَارَهُ اللَّهُ مِنَ الشَّيْطَانِ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ ﷺ ، وَسَلْمَانُ صَاحِبُ الْكِتَابَيْنِ؟ قَالَ قَتَادَةُ: وَالْكِتَابَانِ الْإِنْجِيلُ وَالْقُرْآنُ.

1457- Tirmizi, Hayseme bin Ebi Sebre (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Medine'ye gelip Allah'tan bana ilim ve meclisine oturacağım salih bir insan nasib etmesini diledim. O da bana Ebu Hureyre'yi nasib etti. Yanına oturup:

"Allah'tan bana ilim meclisine oturacağım salih bir insan nasib etmesini diledim. Sen muvafık bulundun," dedim.

"Sen kimlerdensin?" diye sordu.

"Kufelilerdenim. Hayır dileyerek geldim." dedim.

"Duası kabul olunan Sa'd bin Malik, Hz. Peygamber (a.s)'in abdest suyuna ve katırına bakan İbn Mes'ud, Resulullah (a.s)'ın sırdaşı Huzeyfe, Allah'ın, peygamberinin (a.s) diliyle şeytandan emin kıldığı(nı açıkladığı) Ammar ve iki kitaba sahip Selman sizin aranızda değil mi?" dedi."

Katade: *"İki kitap, İncil ve Kur'an'dır"* demiştir.

١٤٥٨ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «اِقْتَدُوا بِاللَّذَيْنِ مِنْ بَعْدِي مِنْ أَصْحَابِي أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ، وَاهْتَدُوا بِهَدْيِ عَمَّارٍ، وَتَمَسَّكُوا بِعَهْدِ ابْنِ مَسْعُودٍ».

1458- Tirmizi, İbni Mes'ud (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s):

"Benden sonra ashabımdan iki kişiye, Ebu Bekir ve Ömer'e uyunuz. Ammar'ın yolundan gidiniz, İbn Mes'ud'un ahdine sarılınız," buyurdu."

١٤٥٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «رَأَيْتُنِي أُدْخِلْتُ الْجَنَّةَ فَإِذَا أَنَا بِالرُّمَيْصَاءِ امْرَأَةِ أَبِي طَلْحَةَ وَسَمِعْتُ خَشْفَةً، فَقُلْتُ: مَنْ هٰذَا؟

1457-Tirmizi (5/674) 50-Kitabu'l Menakıb 38-Abdullah bin Mes'ud'un menakıbı babı. İmam Tirmizi: "Bu, hasen, sahih, garib bin hadistir," demiştir.

1458-Tirmizi a.y. Tirmizi bu hadis hakkında da; "hasen, sahih, garib bir hadistir" demiştir.

فَقَالَ: هٰذَا بِلاَلٌ، وَرَأَيْتُ قَصْرًا بِفِنَائِهِ جَارِيَةٌ فَقُلْتُ: لِمَنْ هٰذَا؟ فَقَالَ لِعُمَرَ: فَأَرَدْتُ أَنْ أَدْخُلَهُ فَأَنْظُرَ إِلَيْهِ، فَذَكَرْتُ غَيْرَتَكَ» فَقَالَ عُمَرُ: بِأَبِي وَأُمِّي يَارَسُولَ اللَّهِ. أَعَلَيْكَ أَغَارُ؟».

1459- Buhari ve Müslim, Cabir (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Rüyamda cennete dahil edildiğimi gördüm. Bir de baktım, Ebu Talha'nın hanımı Rumeysa'nın yanındayım. Bir de ayak sesi duydum ve:

"Bu kim?" dedim.

"Bu Bilal" dedi. Bir de bahçesinde bir cariye bulunan bir köşk gördüm ve:

"Burası kimin?" dedim.

"Hz. Ömer (r.a)'in," dediler. Oraya gidip bakmak istedim ama hemen senin kıskançlığın hatırıma geldi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a):

"Anam babam sana feda olsun ya Resulullah (a.s), hiç senden kıskanılır mı?" dedi."

١٤٦٠ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أُسَامَةَ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ جَاءَ عَلِيٌّ وَالْعَبَّاسُ يَسْتَأْذِنَانِ فَقَالاَ: يا أُسَامَةُ اِسْتَأْذِنْ لَنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ ، فَقُلْتُ: يَرَسُولَ اللَّهِ عَلِيٌّ وَالْعَبَّاسُ يَسْتَأْذِنَانِ، قَالَ: «أَتَدْرِي مَا جَاءَ بِهِمَا؟» قُلْتُ: لاَ، قَالَ: «لٰكِنْ أَدْرِي» فَأَذِنَ لَهُمَا، فَدَخَلاَ، فَقَالاَ: يَرَسُولَ اللَّهِ إِنَّا جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ أَيُّ أَهْلِكَ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: «فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ» قَالاَ: مَا جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ عَنْ أَهْلِكَ، قَالَ: «أَحَبُّ أَهْلِي إِلَيَّ مَنْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتُ عَلَيْهِ، أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ» قَالاَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ» فَقَالَ الْعَبَّاسُ: يَارَسُولَ اللَّهِ جَعَلْتَ عَمَّكَ آخِرَهُمْ؟ قَالَ: «إِنَّ عَلِيًّا سَبَقَكَ بِالْهِجْرَةِ».

1460- Tirmizi, Usame (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

1459-Buhari (7/40) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe 6-Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'ın menakıbı babı. Müslim (4/1862)1863) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 2-Hz. Ömer (r.a)'in faziletleri babı.

1460-Tirmizi (5/678) 50-Kitabu'l-Menakıb 41-Üsame bin Zeyd'in menakıbı babı. İmam Tirmizi:"Hasen, sahih bir hadistir" şeklinde belirtmiştir.

"Hz. Peygamber (a.s)'in yanında oturuyordum. Hz. Ali (r.a) ve Abbas (r.a) izin isteyerek çıkageldiler ve:

"Ya Usame, Hz. Peygamber (a.s)'in huzuruna girmek için bize izin iste," dediler.

"Ya Resulullah, Hz. Ali (r.a) ve Abbas (r.a) izin istiyorlar," dedim.

"Niye geldiklerini biliyor musun?" diye sordu.

"Hayır," dedim.

"Fakat ben biliyorum," buyurdu. Ve onlara izin verdi de yanına girdiler. Ardından;

"Ya Resulullah, biz sana hangi ehlini daha çok sevdiğini sormaya geldik," dediler.

"Muhammed kızı Fatıma'yı," buyurdu.

"Biz sana aileni sormaya gelmedik," dediler.

"En sevdiğim ehlim Allah'ın ve benim kendisine ikramda bulunduğumuz kimse. Usame bin Zeyd'dir," buyurdu.

"Sonra kimdir?" dediler.

"Ali bin Ebi Talib'tir" buyurdu. Bunun üzerine Abbas (r.a):

"Ya Resulullah (a.s), amcanı en sona bıraktın," dedi.

"Şüphesiz Ali, hicret dolayısıyla seni geçmiştir," buyurdu."

١٤٦١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كُنَّا زَمَنَ النَّبِيِّ ﷺ لاَ نَعْدِلُ بِأَبِي بَكْرٍ أَحَدًا، ثُمَّ عُمَرُ، ثُمَّ عُثْمَانُ، ثُمَّ نَتْرُكُ أَصْحَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ نُفَاضِلُ بَيْنَهُمْ.

1461- Buhari, İbni Ömer (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Biz Hz. Peygamber (a.s)'in sağlığında önce Hz. Ebu Bekir (r.a)'e, sonra Hz. Ömer (r.a)'e, ondan sonra da Hz. Osman (r.a)'a hiçbir kimseyi bir tutmuyorduk. Ondan sonra Hz. Peygamber (a.s)'in ashabını kendi haline bırakıyor araların-

---

1461-Buhari (7/54) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe 7-Hz. Osman bin Affan (r.a)'ın menakıbı babı.

da üstünlük değerlendirmesi yapmıyorduk."

١٤٦٢ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «نِعْمَ الرَّجُلُ أَبُو بَكْرٍ، نِعْمَ الرَّجُلُ عُمَرُ، نِعْمَ الرَّجُلُ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ، نِعْمَ الرَّجُلُ أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ، نِعْمَ الرَّجُلُ ثَابِتُ بْنُ قَيْسِ بْنِ شَمَّاسٍ، نِعْمَ الرَّجُلُ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، نِعْمَ الرَّجُلُ عَمْرُو بْنُ الْجَمُوحِ».

1462- Tirmizi, Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s):

"Ebu Bekir ne iyi adamdır. Ömer, ne iyi adamdır. Ebu Ubeyde ne iyi adamdır. Sabit bin Kays bin Şemmas ne iyi adamdır. Mu'az bin Cebel ne iyi adamdır. Amr bin Cemuh ne iyi adamdır," buyurdu."

١٤٦٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَمَّارٍ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَمَا مَعَهُ إِلاَّ خَمْسَةُ أَعْبُدٍ وَامْرَأَتَانِ وَأَبُو بَكْرٍ.

1463- Buhari, Ammar (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s)'i rüyamda gördüm. Yanında sadece beş köle, iki kadın ve Hz. Ebu Bekir (r.a) vardı."

١٤٦٤ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَائِذِ بْنِ عَمْرٍو: أَنَّ سُفْيَانَ أَتَى عَلَى سَلْمَانَ وَصُهَيْبٍ وبِلاَلٍ فِي نَفَرٍ فَقَالُوا: وَاللَّهِ مَا أَخَذَتْ سُيوفُ اللَّهِ مِنْ عُنُقِ عَدُوِّ اللَّهِ مَأْخَذَهَا، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَتَقُولُونَ هٰذَ لِشَيْخِ قُرَيْشٍ وَسَيِّدِهِمْ؟، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ «لَعَلَّكَ أَغْضَبْتَهُمْ، لَئِنْ كُنْتَ أَغْضَبْتَهُمْ لَقَدْ أَغْضَبْتَ رَبَّكَ» فَأَتَاهُمْ أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ: يَا إِخْوَتَاهُ أَغْضَبْتُكُمْ؟ قَالُوا: لاَ. يَغْفِرُ اللَّهُ لَكَ يَا أَخِي.

1462-Tirmizi (5/666-667) 50-Kitabu'l Menakıb 33-Mu'az bin Cebel, Zeyd bin Sabit, Übeyy ve Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a)'ın menkıbeleri babı. Ayrıca Tirmizi: "Bu, hasen, garib bir hadistir" demiştir.

1463-Buhari (7/18) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe 5-Hz. Peygamber (a.s)'in "şayet bir dost edinseydim" sözü babı.

1464- Müslim, Aiz bin Amr (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ebu Süfyan, bir cemaat arasında olan Selman, Süheyl ve Bilal'in yanına gelmiş. Bunlar:

"Vallahi, Allah'ın kılıçları, Allah düşmanının boynundaki yerlerini almamıştır,"demişler. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Siz, Kureyş'in lider ve önderine böyle mi söylüyorsunuz?" demiş. Sonra hemen Hz. Peygamber (a.s)'in yanına gelerek durumu haber vermiş. O da:

"Ya Ebu Bekir, belki sen de onları kızdırmışsındır. Eğer onları kızdırmamışsan, muhakkak Rabbini kızdırmışsındır," buyurmuş. Ebu Bekir (r.a) derhal onların yanına gelerek:

"Kardeşlerim, yoksa sizi kızdırdım mı?" demiş. Onlar da:

"Hayır! Allah seni affetsin kardeşciğim," demişler."

١٤٦٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي مُوسَى. قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ . وَهُوَ نَازِلٌ بِالْجِعْرَانَةِ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ، وَمَعَهُ بِلاَلٌ، فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَجُلٌ أَعْرَابِيٌّ. فَقَالَ: أَلاَ تُنْجِزُ لِي يَا مُحَمَّدُ! مَا وَعَدْتَنِي؟ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «أَبْشِرْ». فَقَالَ لَهُ الْأَعْرَابِيُّ: أَكْثَرْتَ عَلَيَّ مِنْ أَبْشِرْ. فَأَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى أَبِي مُوسَى وَبِلاَلٍ، كَهَيْئَةِ الْغَضْبَانِ. فَقَالَ: «إِنَّ هٰذَا قَدْ رَدَّ الْبُشْرَى. فَاقْبَلاَ أَنْتُمَا» فَقَالاَ: قَبِلْنَا يَا رَسولَ اللَّهِ! ثُمَّ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِقَدَحٍ فِيهِ مَاءٌ فَغَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجْهَهُ فِيهِ، وَمَجَّ فِيهِ. ثُمَّ قَالَ: «اِشْرَبَا مِنْهُ، وَأَفْرِغَا عَلَى وُجُوهِكُمَا وَنُحُورِكُمَا. وَأَبْشِرَا» فَأَخَذَا الْقَدَحَ. فَفَعَلاَ مَا أَمَرَهُمَا بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ . فَنَادَتْهُمَا أُمُّ سَلَمَةَ مِنْ وَرَاءِ السِّتْرِ: أَفْضِلاَ لأُمِّكُمَا مِمَّا فِي إِنَائِكُمَا، فَأَفْضَلاَ لَهَا مِنْهُ طَائِفَةً.

1465- Buhari ve Müslim, Ebu Musa (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Ben, Hz. Peygamber (a.s)'in yanındaydım. Mekke ile Medine arasındaki

---

1464-Müslim (4/1947) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 42-Selman, Süheyb ve Bilal (r.a)'in faziletleri babı.

1465-Buhari (8/46) 64-Kitabu'l Meğazi 56-Hicri 8. yıldaki şevval ayındaki Tebük Gazvesi babı. Müslim (4/1843) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 38-Eş'arlı Ebu Musa ve Ebu Amir'in faziletlerinden bir bab.

Ci'raniyye'de konaklamıştı. Yanında Bilal (r.a) vardı. Allah Resulü (a.s)'ne bedevi bir adam gelerek:

"Ya Muhammed, bana vadettiğin şeyi yerine getirmeyecek misin?" diye sordu. Resulullah (a.s) da ona:

"Müjde!" dedi. Bunun üzerine bedevi ona:

"Bana bu müjde kelimesini çok söyledin," dedi. O zaman Resulullah (a.s), öfkeli halinde Ebu Musa ile Bilal'e dönerek:

"Bu adam, müjdeyi reddetti. Bari siz kabul edin," buyurdu. Onlar da:

"Kabul ettik ya Resulullah," dediler. Sonra Resulullah (a.s) içinde su bulunan bir tas istedi ve elleriyle yüzünü onun içinde yıkadı, içine püskürdü. Sonra:

"Bundan için ve yüzlerinize, göğüslerinize serpin, size müjdeler olsun," buyurdu. Ebu Musa ile Bilal tası aldılar ve Resulullah (a.s)'ın emrettiğini yaptılar. Peşinden Emmü Seleme, perdenin arkasından:

"Kabınızdakinden anneniz için de ayırın," diye seslendi. Onlar da kendisine bir miktar su ayırdılar."

١٤٦٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ خَرَجَا مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ ﷺ فِي لَيْلَةٍ مُظْلِمَةٍ وَمَعَهُمَا مِثْلُ الْمِصْبَاحَيْنِ يُضِيئَانِ بَيْنَ أَيْدِيهِمَا، فَلَمَّا افْتَرَقَا صَارَ مَعَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا وَاحِدٌ حَتَّى أَتَى أَهْلَهُ.

1466- Buhari, Enes (r.a)'ten şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s)'in ashabından iki kişi karanlık bir gecede Hz. Peygamber (a.s)'in yanından çıktılar. Yanlarında önlerini aydınlatan iki adet lamba gibi birşey oluştu. Birbirlerinden ayrıldıklarında, ailesinin yanına gelinceye kadar onlardan herbirinin yanında bir lamba oluşmaya devam etti."

Bir rivayette ise (1) yukarıdaki hadisin bir benzeri şöyle geçmektedir:

"Üseyd bin Hudayr ve Abbad bin Bişr, Hz. Peygamber (a.s)'in yanındaydılar. Dışarı çıktılar. Karanlık bir geceydi..."

١٤٦٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عُبَيْدَةَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى ابْنِ عُمَرَ فَسَأَلَهُ

1466-Buhari (1/557) 8-Kitabu's-Salat, bab: 76

1) Buhari (7/135) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar 13-Üseyd bin Hudayr ve Abbad bin Bişr (r.a)'in menkıbesi babı.

عَنْ عُثْمَانَ، فَذَكَرَ عَنْ مَحَاسِنِ عَمَلِهِ، قَالَ: لَعَلَّ ذٰلِكَ يَسُوؤُكَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَأَرْغَمَ اللّٰهُ بِأَنْفِكَ. ثُمَّ سَأَلَهُ عَنْ عَلِيٍّ، فَذَكَرَ مَحَاسِنَ عَمَلِهِ قَالَ: هُوَ ذَاكَ، بَيْتُهُ أَوْسَطُ بُيُوتِ النَّبِيِّ ﷺ . ثُمَّ قَالَ: لَعَلَّ ذَاكَ يَسُوؤُكَ؟ قَالَ: اَجَل، قَالَ: فَأَرْغَمَ اللّٰهُ بِأَنْفِكَ، اِنْطَلِقْ فَاجْهَدْ عَلَى جَهْدِكَ.

1467- Buhari, Sa'd bin Ubeyde (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Bir adam, İbni Ömer (r.a)'e gelerek, Hz. Osman (r.a)'ı sordu. İbni Ömer de güzel amellerini sıraladı. Sonra:

"Belki de kötü birisi olduğunu sanıyorsun," dedi. Adam:

"Evet," dedi.

"Allah senin burnunu sürtsün," dedi İbni Ömer. Daha sonra bu adam, İbni Ömer'e Hz. Ali (r.a)'yi sordu. O da güzel amellerini sıraladı ve:

"O, işte böyledir. Evi Hz. Peygamber (a.s)'in evlerinin tam ortasındaydı," dedi ve yine:

"Belki de sen onun kötü birisi olduğunu sanıyorsun," dedi. Adam da:

"Elbette," dedi. İbni Ömer de:

"Allah senin burnunu sürtsün, defol! Ne yaparsan yap!" dedi."

Bu adamın Haricilerden olduğu anlaşılıyor. Onlar, hem Hz. Osman (r.a)'a, hem de Hz. Ali (r.a)'ye hakaret ederlerdi.

١٤٦٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ الصُّبْحَ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ: «بَيْنَا رَجُلٌ يَسُوقُ بَقَرَةً إِذْ رَكِبَهَا فَضَرَبَهَا، فَقَالَتْ: إِنَّا لَمْ نُخْلَقْ لِهٰذَا، إِنَّمَا خُلِقْنَا لِلْحَرْثِ» فَقَالَ النَّاسُ: سُبْحَانَ اللّٰهِ، بَقَرَةٌ تَتَكَلَّمُ؟ فَقَالَ: «فَإِنِّي أُؤْمِنُ بِهٰذَا أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ» وَمَا هُمَا ثَمَّ «وَبَيْنَمَا رَجُلٌ فِي غَنَمِهِ إِذْ عَدَا الذِّئْبُ فَذَهَبَ مِنْهَا بِشَاةٍ فَطَلَبَ حَتَّى كَأَنَّهُ اسْتَنْقَذَهَا مِنْهُ، فَقَالَ لَهُ الذِّئْبُ: هٰذَا اسْتَنْقَذْتَهَا مِنِّي، فَمَنْ لَهَا يَوْمَ السَّبُعِ، يَوْمَ لاَ رَاعِيَ لَهَا غَيْرِي؟» فَقَالَ النَّاسُ: سُبْحَانَ

1467-Buhari (7/70) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe 9-Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in menakıbı babı.

اللَّهِ، ذِئْبٌ يَتَكَلَّمُ، قَالَ: «فَإِنِّي أُومِنُ بِهٰذَا أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ» وَمَا هُمَا ثَمَّ.

1468- Buhari ve Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Rasulullah (a.s) sabah namazını kılıp ardından cemaate döndü ve:

"Bir adam ineğini sürerken birden üzerine binip vurdu. Bunun üzerine:

"Şüphesiz biz bunun için yaratılmadık. Biz, sadece çift sürmek için yaratıldık," deyince insanlar:

"Allah Allah, konuşan bir inek..." dediler. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Buna ben inandım, Ebu Bekir ve Ömer de..." buyurdu.

-Halbuki herikisi de orada değillerdi- ve:

"Bir adam sürüsünün başında iken, ansızın bir kurt saldırıp sürüden bir koyunu götürdü. Adam da onu ısrarla takip edip o koyunu o kurttan kurtardı. O zaman kurt kendisine:

"Şimdi onu benden kurtardın. Yırtıcı hayvanların gününde, onun için benden başka çobanın olmadığı günde onu kim kurtacak?" diyerek sözünü sürdürdü. Bunun üzerine cemaat:

"Allah Allah, konuşan bir kurt ha!" dediler. Resulullah (a.s) da:

"Buna ben, iman ettim, Ebu Bekir ve Ömer de...." buyurdu. Halbuki ne Hz. Ebu Bekir (r.a), ne de Hz. Ömer (r.a) oradaydı."

Bir Açıklama

"Yırtıcı hayvanların gününde, onun için benden başka çobanın olmadığı günde, onu kim kurtaracak?" dedi kurt" sözü üzerine Nevevi, şunları söylemiştir:

"En doğrusu, bunun, insanların sürüyü yırtıcı havyanlardan zorla alacak bir çoban bulunmadan başıboş salıverdiği, dolayısıyla yırtıcı hayvanları sürüye çoban bıraktığı, yani sürüyle tek başına olarak bıraktığı fitne zamanında olmasıdır."

Bu durum, Hz. Peygamber (a.s)'in müslümanları harikuladelik düşüncesini kabule alıştırma örneklerinden bir örnektir.

1468-Buhari (6/12) 60-Kitabu'l-Enbiya, bab: 54. Müslim (4/1857) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 1-Hz. Ebu Bekir (r.a)'in faziletlerinden bir bab.

Bu gibi meselelerde, aktarılanların doğruluklarına, adalatlerine ve zabtlarına itibar edilir. Bize bu gibi insanlardan bir harikuladelik haberi gelir, sened sahih ve muttasıl olursa, ayrıca senedde illeti kadiha yoksa, teslimiyet gerekir. Keramet, Maunet ve olağanüstülükler karşısında takınılacak doğru tutum da budur. Tabii, harikuladeliğin olması şartıyla... Zira harikuladelik olayı, şer'i sebebe ihtiyaç duyar. Dolayısıyla Deccal'ın elinden ortaya çıkacak harukuladelikler birer imtihan sayılmaktadır.

١٤٦٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ قَالَ قُلْتُ لأَبِي: أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ بَعْدَ النَّبِيِّ ﷺ ؟ قَالَ: أَبُو بَكْرٍ، قُلْتُ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ثُمَّ عُمَرُ، وَخَشِيتُ أَنْ يَقُولَ عُثْمَانُ، قُلْتُ: ثُمَّ أَنْتَ؟ قَالَ: مَا أَنَا إِلاَّ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ.

1469- Buhari, Muhammed bin Hanefiyye (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Babama:

"Hz. Peygamber (a.s)'den sonra insanların en hayırlısı kimdir?" diye sordum.

"Hz. Ebu Bekir (r.a)" dedi.

"Sonra kimdir?" dedim.

"Sonra Hz. Ömer (r.a)'dir," dedi. Hz. Osman (r.a) demesinden korktum ve:

"Sonra da sensin," dedim.

"Ben, sadece müslümanlardan bir ferdim," dedi."

١٤٧٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «السَّبَّاقُ أَرْبَعَةٌ: أَنَا سَابِقُ الْعَرَبِ، وَصُهَيْبٌ سَابِقُ الرُّومِ، وَسَلْمَانُ سَابِقُ الْفُرْسِ، وَبِلاَلٌ سَابِقُ الْحَبَشَةِ».

1470- Taberani, Enes (r.a)'ten şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

1469-Buhari (7/20) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe 5-Hz. Peygamber (a.s)'in "Bir dost edinmiş olsaydım" sözü babı.

1470-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/305) Haysemi, ayrıca şöyle demiştir: "Taberani rivayet etmiştir. Ravileri, Umare bin Zadan -ki o da hakkında ihtilaf olmakla beraber sikadır- hariç, Buhari'nin, rivayetlerini Sahihine aldığı ravilerdir."

"Öne geçmiş olanlar (veya öncüler) dört kişidir:

1) Ben, arapların öne geçmiş olanıyım,

2) Suheyb, Anadolulların öne geçmiş olanıdır.

3) Selman, İranlıların öne geçmiş olanıdır.

4) Ve Bilal, Habeşlilerin öne geçmiş olanıdır."

١٤٧١ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ وَالْحَاكِمُ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: كَانَ أَوَّلَ مَنْ أَظْهَرَ إِسْلاَمَهُ سَبْعَةٌ؛ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، وَأَبُو بَكْرٍ وَعَمَّارٌ وَأُمُّهُ سُمَيَّةُ وَصُهَيْبٌ وَبِلاَلٌ وَالْمِقْدَادُ، فَأَمَّا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَمَنَعَهُ اللَّهُ بِعَمِّهِ أَبِي طَالِبٍ، وَأَمَّا أَبُو بَكْرٍ فَمَنَعَهُ اللَّهُ بِقَوْمِهِ، وَأَمَّا سَائِرُهُمْ فَأَخَذَهُمُ الْمُشْرِكُونَ وَأَلْبَسُوهُمْ أَدْرَاعَ الْحَدِيدِ وَصَهَرُوهُمْ فِي الشَّمْسِ، فَمَا مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلاَّ وَقَدْ وَاتَاهُمْ عَلَى مَا أَرَادُوا إِلاَّ بِلاَلاً فَإِنَّهُ هَانَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ فِي اللَّهِ وَهَانَ عَلَى قَوْمِهِ، فَأَخَذُوهُ وَأَعْطَوْهُ الْوِلْدَانَ، فَجَعَلُوا يَطُوفُونَ بِهِ فِي شِعَابِ مَكَّةَ وَيَقُولُ أَحَدٌ أَحَدٌ.

1471- İbn Mace ve Hakim, İbni Mes'ud (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Müslüman olduğunu ilk açığa vuran kimseler yedi kişidir: Resulullah (a.s), Hz. Ebu Bekir (r.a), Ammar, annesi Sümeyye, Suheyb, Bilal ve Mikdad. Allah Resulü (a.)'ne gelince, Allah onu, amcası vasıtasıyla korudu. Hz. Ebu Bekir (r.a)'e gelince, Allah onu kabilesi vasıtasıyla korudu. Diğerlerine gelince, müşrikler onları yakaladılar, demirden zırhlar giydirip güneşte erittiler. Bilal hariç onlardan hiç kimse yoktu ki, yakılıp da istedikleri noktaya gelmesin. Zira Bilal'in Allah uğrunda canının bir kıymeti yoktu. Kavminin nazarında da basite alınıyordu. Bunun üzerine onu tutup çocuklara verdiler. Onlar da onu Mekke sokaklarında dolaştırmaya başladılar. O ise, "Allah bir Allah bir" diyordu.."

١٤٧٢ــ رَوَى الْبَزَّارُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنْ عُمَرَ قَالَ: كُنَّا نَقُولُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ يَعْنِي فِي الْخِلاَفَةِ.

1471-İbn Mace (1/53) Mukaddime 11-Resulullah (a.s)'ın ashabının faziletleri, Selman, Ebu Zerr ve Mikdad'ın faziletleri babı. Zevaid'de: "İsnadı sikattır" denmektedir. Hakim (3/284), ayrıca "Sahihu'l isnad'dır. Ne var ki, Buhari ve Müslim Sahihlerine almamışlardır." demiş, Zehebi de kendisini onaylamıştır.

1472- Bezzar ve Taberani, İbni Ömer (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) döneminde "Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a) ve Hz. Osman (r.a) diyorduk." Yani halifelikte demek istiyor."

١٤٧٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَاسْتَخْلَفَ اللَّهُ أَبَا بَكْرٍ ثُمَّ قُبِضَ أَبُو بَكْرٍ فَاسْتَخْلَفَ اللَّهُ عُمَرَ ثُمَّ قُبِضَ عُمَرُ فَاسْتَخْلَفَ اللَّهُ عُثْمَانَ.

1473- Taberani, Huzeyfe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Allah Resulü (a.s)'nün ruhu kabzolundu. Allah hemen Hz. Ebu Bekir (r.a)'i halife yaptı. Sonra Hz. Ebu Bekir (r.a)'in canı alındı. Allah, derhal Hz.Ömer (r.a)'i halife yaptı. Ondan sonra, Hz. Ömer (r.a)'in de canı alındı. Allah, hemen Hz. Osman (r.a)'ı halife yaptı."

١٤٧٤ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ، قَالَ ذَاتَ يَوْمٍ: «مَنْ رَأَى اللَّيْلَةَ رُؤْيَا؟ » فَقَالَ رَجُلٌ: أَنَا، رَأَيْتُ كَأَنَّ مِيزَانًا أُنْزِلَ مِنَ السَّمَاءِ، فَوُزِنْتَ وَأَبُو بَكْرٍ، فَرَجَحْتَ أَنْتَ بِأَبِي بَكْرٍ، وَوُزِنَ عُمَرُ وَأَبُو بَكْرٍ، فَرَجَحَ أَبُو بَكْرٍ، وَوُزِنَ عُمَرُ بِعُثْمَانَ، فَرَجَحَ عُمَرُ، ثُمَّ رُفِعَ الْمِيزَانُ، قَالَ: فَرَأَيْنَا الْكَرَاهِيَةَ فِي وَجْهِ النَّبِيِّ ﷺ .

1474- Ebu Davud ve Tirmizi, Hz. Ebu Bekir (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) bir gün:

"Bu gece kim rüya gördü?" diye sordu. Bir sahabi:

"Ben" dedi, "terazi gibi birşeyin gökyüzünden indirildiğini ve seninle Hz. Ebu Bekir (r.a)'in tartıldığını gördüm. Sen Hz. Ebu Bekir (r.a)'den ağır geldin. Hz. Ömer (r.a)'le Hz. Ebu Bekir (r.a)'in tartıldığını gördüm. Hz. Ebu Bekir (r.a) ağır geldi. Hz. Ömer (r.a), Hz. Osman (r.a)'la tartıldı. Hz. Ömer (r.a) Hz. Os-

---

1472-Bezzar, Keşfu'l-Estar (2/224) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (5/177)'de şöyle demektedir: "Hadisi, Bezzar ve Taberani rivayet etmiş olup, Bezzar'ın ravileri, Buhari'nin, rivayetlerini Sahihine aldığı ravilerdir."

1473-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (5/179)'de zikrederek, "Hadisi, Taberani el-Evsat'ta zikretmiş olup, ravileri sika'dır" demiştir.

1474-Ebu Davud (4/208) Kitabu's-Sünne. Halifeler hakkında bir bab. Tirmizi (4/40) 35-Kitabu'r-Ru'ya 10-Hz. Peygamber (a.s)'in terazi ve kova rüyası ile ilgili rivayetler babı. Tirmizi: "Bu, hasen, sahih bir hadistir," demiştir.

man (r.a)'dan ağır geldi. Sonra terazi kaldırıldı."

Ravi der ki:

"Hz. Peygamber (a.s)'in yüzünde sıkıntı ve hoşlanmama belirtisi gördük."

١٤٧٥ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: بَعَثَنِي الْمُصْطَلِقِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: سَلْ لَنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِلَى مَنْ نَدْفَعُ صَدَقَاتِنَا بَعْدَكَ؟ قَالَ: فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ: «إِلَى أَبِي بَكْرٍ» فَأَتَيْتُهُمْ فَأَخْبَرْتُهُمْ فَقَالُوا: اِرْجِعْ إِلَيْهِ فَسَلْهُ فَإِنْ حَدَثَ بِأَبِي بَكْرٍ حَدَثٌ فَإِلَى مَنْ؟ فَأَتَيْتُهُ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ: «إِلَى عُمَرَ» فَأَتَيْتُهُمْ فَأَخْبَرْتُهُمْ فَقَالُوا: اِرجِعْ إِلَيْهِ فَسَلْهُ فَإِنْ حَدَثَ بِعُمَرَ حَدَثٌ فَإِلَى مَنْ؟ فَأَتَيْتُهُ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ: « إِلَى عُثْمَانَ» فَأَتَيْتُهُمْ فَأَخْبَرتُهُمْ فَقَالُوا: اِرْجِعْ إِلَيْهِ فَسَلْهُ فَإِنْ حَدَثَ بِعُثْمَانَ حَدَثٌ فَإِلَى مَنْ؟ فَأَتَيْتُهُ، فَسَأَلْتُهُ، فَقَالَ: «إِنْ حَدَثَ بِعُثْمَانَ حَدَثٌ فَتَبًّا لَكُمُ الدَّهْرَ تَبًّا».

1475- Hakim, Enes bin Malik (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Mustalıkoğulları, beni Resulullah (a.s)'a gönderdiler ve:

"Bizim adımıza Resulullah (a.s)'a "Senden sonra zekatlarımızı kime vereceğiz?" diye sor," dediler. Sordum da. Bunun üzerine:

"Hz. Ebu Bekir (r.a)'e," buyurdu. Yanlarına gelip, onları haberdar ettim. Bu defa:

"Yanına dönüp sor, şayet Hz. Ebu Bekir (r.a)'in başına birşey gelirse, kime verelim," dediler. Resulullah (a.s)'ın yanına gelip sordum. Bunun üzerine:

"Ömer (r.a)'e" buyurdu. Mustalıkoğullarının yanına gelip, haber verdim. Bu sefer de:

"Yanına dönüp sor, Hz. Ömer (r.a)'in başına bir olay gelirse, kime verelim?" dediler. Gelip sordum. O zaman:

"Osman'a," buyurdu. Tekrar Mustalıkoğullarına geldim ve durumu bildirdim. Onlar da:

Yanına dönüp sor. Hz. Osman (r.a)'ın başına bir olay gelirse, kime vere-

---

1475-Müstedrek (3/77) Hakim: "Bu sahihu'l isnad bir hadistir. Ancak ne Buhari, ne de Müslim Sahihlerine almamışlardır." demiş. Zehebi de kendisini doğrulamıştır.

lim?" dediler. Resulullah (a.s)'a gelip sordum. Bu defa:

"Şayet, Osman'a birşey olursa, sizin için devir (dehr) tam anlamıyla yok olmuştur," buyurdu."

١٤٧٦ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّ أَهْلَ الدَّرَجَاتِ الْعُلَى لَيَرَاهُمْ مَنْ تَحْتَهُمْ، كَمَا تَرَوْنَ النَّجْمَ الطَّالِعَ فِي أُفُقِ السَّمَاءِ، وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ مِنْهُمْ، وَأَنْعَمَا»

1476- Tirmizi, Ebi Said el Hudri (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Aşağı derecelerde olanlar, yüksek derecelerde olanları, sizin gökte doğan yıldızları gördüğünüz gibi görürler. Ebu Bekir (r.a) ve Ömer (r.a) onlardandır. Ne mutlu bu ikisine..."

١٤٧٧ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِنَّ الرَّجُلَ مِنْ أَهْلِ عِلِّيِّينَ لَيُشْرِفُ عَلَى أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَتُضِيءُ الْجَنَّةُ لِوَجْهِهِ، كَأَنَّهُ كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ» قَالَ ــ وَهٰكَذَا جَاءَ فِي الْحَدِيثِ «دُرِّيٌّ» مَرْفُوعَ الدَّالِ لاَ يُهْمَزُ ــ «وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ لَمِنْهُمْ، وَأَنْعَمَا»

1477- Tirmizi, Ebu Said el Hudri (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s):

"A'la-yı illiyinden bazı kişiler cennetliklere gösterilir. Yüzlerinin nurundan cennet aydınlanır. Sanki inciden bir yıldız gibidirler. -Dürri kelimesi, hadiste dal harfi zammeli olarak gelmiştir. Hemze konulmaz- Şüphesiz, Ebu Bekir ve Ömer onlardandırlar ve ne iyi oldular." buyurdu."

١٤٧٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ سَعِيدَ بْنَ زَيْدٍ قَالَ: يَا أَبَا

1476-Tirmizi (5/607) 50-Kitabu'l-Menakıb 14-Hz. Ebu Bekir (r.a)'in menakıbı babı.. Ayrıca İmam Tirmizi: "Bu, diğer bir vecihle Atiyye kanalıyla Ebu Sa'id'den de rivayet olunmuş hasen bir hadistir," demiştir.

1477-Ebu Davud (4/34) Kitabu'l-Huruf ve'l-Kıra'at.

عَبْدِالرَّحْمٰنِ قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَيْنَ هُوَ؟ قَالَ: فِي الْجَنَّةِ، قَالَ: تُوُفِّيَ أَبُو بَكْرٍ فَأَيْنَ هُوَ؟ قَالَ: ذَاكَ الْأَوَّاهُ عِنْدَ كُلِّ خَيْرٍ يَبْتَغِي، قَالَ: تُوُفِّيَ عُمَرُ فَأَيْنَ هُوَ؟ قَالَ: إِذَا ذُكِرَ الصَّالِحُونَ فَحَيَّهَلاً بِعُمَرَ.

1478- Taberani, İbni Mes'ud (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Sa'id bin Zeyd:

"Ey Ebu Abdurrahman, Resulullah (a.s)'ın ruhu alınmıştır. Öyleyse o nerededir?" dedi.

"Cennettedir," dedim.

"Hz. Ebu Bekir (r.a) vefat etmiştir. Peki o nerededir?" dedi."O günahlarına çok ağlayan insan, arzu ettiği her hayrın, iyiliğin içindedir."

"Hz. Ömer (r.a) vafet etmiştir. Peki o nerededir?" dedi.

"Salih kimseler anıldığında, hemen Hz. Ömer(r.a)'i de an" dedi."

١٤٧٩ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ وَالْحَاكِمُ عَنِ ابْنِ أَبِي مَلِيكَةَ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: لَمَّا وُضِعَ عُمَرُ عَلَى سَرِيرِهِ اكْتَنَفَهُ النَّاسُ يَدْعُونَ وَيُصَلُّونَ أَوْ قَالَ: يُثْنُونَ وَيُصَلُّونَ عَلَيْهِ قَبْلَ أَنْ يُرْفَعَ وَأَنَا فِيهِمْ، فَلَمْ يَرُعْنِي إِلاَّ رَجُلٌ قَدْ زَحَمَنِي وَأَخَذَ بِمَنْكِبِي فَالْتَفَتُّ فَإِذَا عَلِيُّ ابْنُ أَبِي طَالِبٍ، فَتَرَحَّمَ عَلَى عُمَرَ ثُمَّ قَالَ: مَا خَلَّفْتُ أَحَدًا أَحَبَّ إِلَيَّ أَنْ أَلْقَى اللَّهَ بِمِثْلِ عَمَلِهِ مِنْكَ، وَايْمُ اللَّهِ إِنْ كُنْتُ لأَظُنُّ لَيَجْعَلَنَّكَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَعَ صَاحِبَيْكَ: وَذٰلِكَ أَنِّي كُنْتُ أَكْثَرُ أَنْ أَسْمَعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: ذَهَبْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرَ وَدَخَلْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرَ وَخَرَجْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرَ فَكُنْتُ أَظُنُّ لَيَجْعَلَنَّكَ اللَّهُ مَعَ صَاحِبَيْكَ.

1479- İbn Mace ve Hakim, İbn Ebi Müleyka (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

1478-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid'de naklederek "Hadisi Taberani rivayet etmiş olup, isnadı hasendir," demiştir

1479-Müslim, Kitabu Fadaili's-Sahabe 2-Hz. Ömer (r.a)'in faziletlerinden bir bab. İbni Mace (1/37) Mukaddime 11-Resulullah (a.s)'ın ashabının faziletleri "Hz. Ebu Bekir (r.a)'in fazileti hakkında bir bab.

"İbni Abbas'ın şöyle söylediğini duydum:

"Hz. Ömer (r.a) teneşirinin üzerine kondu. İnsanlar, dua edip salavat getirerek etafını saldırdılar. Veya saldırılmadan önce sena ve dua ederek demiştir. Omuzumu sıkıştırarak tutan bir adam hariç kimse beni korkutmadı. Geri döndüm, bir de ne göreyim, Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a) değil mi? Hz. Ömer (r.a)'e rahmet okuyordu, sonra da:

"Geriye hiçbir kimse bırakmadın ki, benim için onun ameli gibi amelle Allah'a kavuşmak seninkinden daha makbul olsun. Allah'a yemin olsun ki, Allah seni iki dostunla biraraya getireceğini biliyordum. Zira Resulullah (a.s)'ın çoğu defa şöyle söylediğini duymuştum:

"Ben, Ebu Bekir ve Ömer gittik; ben, Ebu Bekir ve Umeyr girdik; ben, Ebu Bekir ve Ömer çıktık. Dolayısıyla ben Allah'ın seni o iki dostunla (Resulullah (a.s) ve Hz. Ebu Bekir) biraraya getireceğini biliyordum," dedi."

١٤٨٠ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَبْدِ خَيْرٍ قَالَ: قَامَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى الْمِنْبَرِ فَذَكَرَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَاسْتُخْلِفَ أَبُو بَكْرٍ فَعَمِلَ بِعَمَلِهِ وَسَارَ بِسِيرَتِهِ حَتَّى قَبَضَهُ اللَّهُ عَلَى ذٰلِكَ، ثُمَّ اسْتُخْلِفَ عُمَرُ فَعَمِلَ بِعَمَلِهِمَا وَسَارَ بِسِيرَتِهِمَا حَتَّى قَبَضَهُ اللَّهُ عَلَى ذٰلِكَ.

1480- Ahmed, Abdi Hayr (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Ali bin Ebi Talib (r.a), minber üzerinde ayağa kalkarak, Resulullah (a.s)'ı andı ve:

"Resulullah (a.s)'ın ruhu kabzolundu. Hz. Ebu Bekir (r.a) halife seçildi. Bu hal üzere canı alınıncaya kadar de Resulullah (a.s) gibi davrandı ve onun yolunda gitti. Sonra, Hz. Ömer (r.a) halife seçildi. O da Allah canını o hal üzere alıncaya kadar Resulullah (a.s) ve Hz. Ebu Bekir (r.a) gibi davrandı ve onların yolunu izledi," dedi."

١٤٨١ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: سَبَقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ وَثَلَّثَ عُمَرُ، ثُمَّ خَبَطَتْنَا فِتْنَةٌ أَوْ أَصَابَتْنَا فِتْنَةٌ يَعْفُو اللَّهُ عَمَّنْ يَشَاءُ، رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَقَالَ ثُمَّ خَبَطَتْنَا فِتْنَةٌ، يُرِيدُ أَنْ يَتَوَاضَعَ بِذٰلِكَ.

1480-Ahmed, Müsned. Ravileri sikadır.

1481- Ahmed ve Taberani, Hz. Ali (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) geçip gitti ve Hz. Ebu Bekir (r.a) namaz kıldırdı. (yani islam oldu) üçüncü olarak da Hz. Ömer (r.a)... Sonra bize Allah'ın dilediğini bağışlayacağı bir fitne arız oldu veya bize bir fitne isabet etti."

Bu rivayeti Ahmed aktarmış ve *"sonra bize bir fitne arız oldu"* sözü için *"Hz. Ali (r.a) bununla tevazu yapmak istemiştir,"* demiştir.

١٤٨٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُنِي عَلَى قَلِيبٍ عَلَيْهَا دَلْوٌ، فَنَزَعْتُ مِنْهَا مَاشَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ أَخَذَهَا ابْنُ أَبِي قُحَافَةَ، فَنَزَعَ مِنْهَا ذَنُوبًا أَوْ ذَنُوبَيْنِ، وَفِي نَزْعِهِ ضَعْفٌ، وَاللَّهُ يَغْفِرُ لَهُ، ثُمَّ اسْتَحَالَتْ غَرْبًا، فَأَخَذَهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، فَلَمْ أَرَ عَبْقَرِيًّا مِنَ النَّاسِ يَنْزِعُ نَزْعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ حَتَّى ضَرَبَ النَّاسُ بِعَطَنٍ».

1482- Buhari ve Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum:

"Bir defasında ben uyurken, kendimi bir su kuyusunun başında buldum. Kuyunun üstünde bir kova vardı. O kuyudan Allah'ın dilediği kadar su çektim. Sonra kovayı Ebu Kuhafe'nin oğlu aldı. Ve bir veya iki kova su çekti. Onun çekişinde -Allah kendisine merhamet buyursun- zaafiyet vardı. Sonra kova, daha büyük bir kovaya dönüştü ve onu Hattab'ın oğlu aldı. Artık insanlardan hiçbir yiğit zannetmem ki, Ömer (r.a)'in çektiği gibi su çeksin. Sonunda insanlar develerini ağıllarına kapadılar."

Buhari'nin bir rivayeti ise şöyledir (1):

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Uyurken kendimi bir havuz başında, insanlara su içirirken gördüm. Yanıma Ebu Bekir gelip beni istirahat ettirmek için kovayı elimden aldı ve iki kova su

---

1481-Ahmed, Müsned (1/112) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid'de kaydederek: "Hadisi, Ahmed ve Taberani rivayet etmiş olup, Ahmed'in ravileri sikadır," demiştir.

1482-Buhari (12/414) 91-Kitabu't-Ta'bir 29-Kuyudan güçlükle bir iki kova su çekmek babı. Müslim (4/1860) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 2-Hz. Ömer (r.a)'in faziletleri babı.

1) Buhari (13/415) 91-Kitabu't-Ta'bir 30-Uykuda istirahat etmek babı.

çekti. Onun su çekişinde zaafiyet vardı. -Allah kendisine merhamet buyursun- Derken İbn Hattab gelip kovayı Ebu Bekir'den aldı ve insanlar geri dönünceye kadar çekti durdu. Havuz da fışkırıyordu."

Müslim'in bir başka rivayetinde (1) ise şöyledir:

"Bir defasında ben uyurken, bana havuzumdan su çekip insanlara su içirdiğim gösterildi. Derken yanıma Ebu Bekir gelip beni dinlendirmek için kovayı elimden alarak iki kova su çekti. Ama onun çekişinde zayıflık vardı. Allah kendisine mağfiret buyursun. Az sonra İbn Hattab gelerek kovayı ondan aldı. Ondan daha kuvvetli su çeken bir adam görmedim. Nihayet insanlar dönüp geldiler. Havuz ise hala fışkırır bir halde doluydu."

١٤٨٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَارْتَدَّتِ الْعَرَبُ وَاشْرَأَبَّ النِّفَاقُ فَنَزَلَ بِأَبِي مَا لَوْ نَزَلَ بِالْجِبَالِ الرَّاسِيَاتِ لَهَاضَهَا قَالَتْ فَمَا اخْتَلَفُوا فِي نُقْطَةٍ إِلاَّ طَارَ أَبِي بِحَظِّهَا وَسَنَائِهَا، ثُمَّ ذَكَرَتْ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ فَقَالَتْ: كَانَ وَاللَّهِ أَحْوَذِيًّا نَسِيجَ وَحْدِهِ قَدْ أَعَدَّ لِلأُمُورِ أَقْرَانَهَا.

1483- Taberani, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın ruhu kabzolununca, Araplar dinden döndüler ve münafıklık baş gösterdi. Bunun üzerine babamın başına, yere çakılı dağların başına çökse onları kırıp ufalayacak şeyler çöktü. Her ne zaman bir noktada ihtilaf etselerdi babam küçük-büyük her şeyi ile o ihtilafın üzerine giderdi. Hz. Aişe (r.a), daha sonra Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'ı anarak:

"O, Alah'a yemin olsun ki, eşi benzeri bulunmayan, kendine özgü maharetli bir insandı. Kendi akranlarını da (devlet) işlerine hazırlamıştı.

Riyaşi, *"Kendisine hiç kimsenin benzemediği maharetli adama 'nesicu vahid' denilir"* demiştir.

١٤٨٤ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَشَيْتُ مَعَ

1483-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/50)'de zikrederek: "Taberani 'es-Sağir' ve 'el-Evsat'ta değişik tariklerden rivayet etmiş olup, birisinin ravileri sikadırlar," demiştir.

1) Müslim (4/1861) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 2-Hz. Ömer (r.a)'in faziletlerinden bir bab.

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِلَى امْرَأَةٍ فَذَبَحَتْ لَنَا شَاةً، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ «لَيَدْخُلَنَّ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ» فَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. ثُمَّ قَالَ: «لَيَدْخُلَنَّ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ» فَدَخَلَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ثُمَّ قَالَ: «لَيَدْخُلَنَّ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ اللَّهُمَّ إِنْ شِئْتَ فَاجْعَلْهُ عَلِيًّا» قَالَ: فَدَخَلَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

1484- Hakim, Cabir bin Abdullah (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s)'le birlikte yürüyerek bir kadının yanına vardık. Bize bir koyun kesti. Resulullah (a.s):

"(Az sonra) cennetlik bir adam girecek," buyurdu. Derken, Hz. Ebu Bekir (r.a) girdi. Resulullah (a.s) yine:

"(Az sonra) cennetlik bir adam girecek," buyurdu. Derken, Hz.Ömer (r.a) girdi. Allah Resulü (a.s) sonra tekrar:

"(Az sonra) cennetlik bir adam girecek. Ya Allah, dilersen o giren Ali olsun," buyurdu.. Nitekim, Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a) girdi."

١٤٨٥ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالْبَزَّارُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ مَنْ نُؤَمِّرُ بَعْدَكَ؟ قَالَ: «إِنْ تُؤَمِّرُوا أَبَا بَكْرٍ تَجِدُوهُ أَمِينًا زَاهِدًا فِي الدُّنْيَا رَاغِبًا فِي الْآخِرَةِ وَإِنْ تُؤَمِّرُوا عُمَرَ تَجِدُوهُ قَوِيًّا أَمِينًا لَا تَأْخُذُهُ فِي اللَّهِ لَوْمَةُ لَائِمٍ. وَإِنْ تُؤَمِّرُوا عَلِيًّا وَلَا أُرَاكُمْ فَاعِلِينَ تَجِدُوهُ هَادِيًا مَهْدِيًّا يَأْخُذُ بِكُمُ الطَّرِيقَ الْمُسْتَقِيمَ».

1485- Ahmed, Bezzar ve Taberani, rivayet etmişlerdir:

"Hz. Aişe (r.a):

"Ya Resulullah, senden sonra kimi devlet başkanı yapalım?" dedi.

"Ebu Bekir'i devlet başkanı seçerseniz, onu güvenilir, dünyaya iltifat etmez

---

1484-Hakim , Müstedrek (3/136) Ayrıca: "Bu, sahihu'l-isnad bir hadistir. Fakat hem Buhari, hem de Müslim Sahihlerine almamışlardır," demiş, Zehebi de kendisine katılmıştır.

1485-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (5/176)'de zikrederek: "Hadisi, Ahmed, Bezzar ve el-Evsat'ta Taberani rivayet etmişlerdir. Bezzar'ın ravileri sikadır," demiştir.

ve ahirete itibar eder bulursunuz; Ömer'i devlet başkanı yaparsanız, Allah uğrunda kınayanın kınamasına aldırış etmeden güçlü ve güvenilir bulursunuz; Ali'yi emir yaparsanız, -zannetmiyorum ki yapasınız- sizi sırat-ı müstakime götürür bir hidayetçi ve hidayet olunmuş kişi olarak bulursunuz," buyurdu."

Bir Açıklama

Resulullah (a.s)'ın *"yapacağınızı zannetmiyorum"* sözü; Hz. Ömer (r.a)'den sonra Hz. Ali (r.a)'yi devlet başkanı yapacağınızı zannetmiyorum demektir. Tabi bu, Hz. Osman (r.a)'ın devlet başkanı yapılmasına ta'n etmemektedir. Bilakis durumun (yani Hz. Ali (r.a)'nin devlet başkanı olmasının) daha doğru olacağına işaret içindir. Nitekim hadisin sırrı Hz. Osman (r.a) zamanında müslümanların etkilerden hala kurtulamadıkları büyük fitne meydana geldikten sonra ortaya çıkmıştır.

MUHACİR VE ENSAR HAKKINDA BAZI RİVAYETLER

١٤٨٦ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالطَّبَرَانِيُّ وَالحَاكِمُ عَنْ جَرِيرٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «اَلْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَالطُّلَقَاءُ مِنْ قُرَيْشٍ وَالْعُتَقَاءُ مِنْ ثَقِيفٍ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ».

1486- Ahmed, Taberani ve Hakim, Cerir (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Hz. Peygamber (a.s):

"Muhacirler ve ensar, dünyada da, ahirette de birbirlerinin dostudurlar. Kureyşlilerden eman verilenler ise, azad edilen Sakifliler de dünyada ve ahirette birbirlerinin dostudurlar," buyurdu."

١٤٨٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ غَيْلَانَ بْنِ جَرِيرٍ قَالَ قُلْتُ لِأَنَسٍ: أَرَأَيْتَ اسْمَ الْأَنْصَارِ كُنْتُمْ تُسَمَّوْنَ بِهِ أَمْ سَمَّاكُمُ اللَّهُ تَعَالَى؟ قَالَ: بَلْ سَمَّانَا اللَّهُ. وَكُنَّا نَدْخُلُ عَلَى

1486-Ahmed, Müsned (4/363) Taberani (2/309-313). Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (10/15)'de şöyle der: "Hadisi, Ahmed ve Taberani rivayet etmiştir. Taberani'nin isnadlarından birisinin ravileri, Buhari'nin, rivayetlerini Sahih'ine aldığı ravilerdir. Hadisi ceyyid olarak rivayet etmiştir. Allah kendisinden razı olsun. Çünkü o, hadisi A'meş, Musa bin Abdullah bin Yezid bin Abdurrahman bin Hilal el-Absi -Cerir senediyle ale's-savab rivayet etmiştir. Müsned'de ise Musa bin Abdullah bin Hilal el-Absi -Cerir tarikiyla rivayet olunmuştur. Allahu a'lem." Ayrıca Hakim (4/80-81) rivayet etmiş ve sahih olduğunu belirtmiş,Zehebi de ona katılmıştır.

أَنَسٍ فَيُحَدِّثُنَا بِمَنَاقِبِ الْأَنْصَارِ وَمَشَاهِدُهُمْ، وَيُقْبِلُ عَلَيَّ أَوْ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَزْدِ فَيَقُولُ: فَعَلَ قَوْمُكَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا كَذَا وَكَذَا.

1487- Buhari, Ğaylan bin Cerir (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Enes'e:

"Ne dersin, ensar ismini kendiniz mi verdiniz, yoksa Allah Teala mı öyle isimlendirdi?" dedim.

"Evet, bizi Allah (böyle) isimlendirdi," dedi. Biz Enes'in meclisine girip ensarın menkıbelerini ve katıldıkları savaşları konuşuyorduk. Bana veya Ezd kabilesinden bir kişiye dönüp:

"Şu şu savaşta kabilen şöyle şöyle yaptı," diyordu."

"Şu şu savaşta kabilen şöyle şöyle yaptı," demesi, savaşlardaki yararlıkların ve İslam'a yardımlarını anlatmaktadır. Çünkü onlar ensardandırlar. Yani onlar Evs ve Hazrec kabilelerindendir.

١٤٨٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْأَنْصَارُ لَا يُحِبُّهُمْ إِلَّا مُؤْمِنٌ، وَلَا يُبْغِضُهُمْ إِلَّا مُنَافِقٌ، فَمَنْ أَحَبَّهُمْ أَحَبَّهُ اللَّهُ، وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ أَبْغَضَهُ اللَّهُ».

1488- Buhari ve Müslim, Bera bin Azib (r.a)'ten rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s):

"Ensar'ı ancak müminler sever, onlara ancak münafıklar buğz eder. Kim onları severse, Allah da onları sever. Kim onlara buğz ederse, Allah da onlara buğz eder," buyurdu."

١٤٨٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «آيَةُ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ، وَآيَةُ الْمُنَافِقِ بُغْضُ الْأَنْصَارِ».

1489- Buhari ve Müslim, Enes (r.a)'ten rivayet etmişlerdir:

1487-Buhari (7/110) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar 1-Ensarın menkıbeleri babı.
1488-Buhari (7/113) Kitabı Menakıbı'l-Ensar 4-Ensarı sevmanin imandan ileri gelmesi babı.

"Resulullah (a.s):

"İmanın belgesi, ensarı sevmek, münafıklığın belgesi ise ensara buğz etmektir," buyurdu."

١٤٩٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَى النَّبِيُّ ﷺ النِّسَاءَ وَالصِّبْيَانَ مُقْبِلِينَ ــ قَالَ: حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ مِنْ عُرْسٍ ــ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ مُمْثِلاً فَقَالَ: «اَللَّهُمَّ أَنْتُمْ مِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ» قَالَهَا ثَلاَثَ مِرَارٍ يَعْنِي الْأَنْصَارَ.

1490- Buhari ve **Müslim,** Enes (r.a)'ten rivayet etmişlerdir:

"Hz. Peygamber (a.s) gelmekte olan (ensar) kadınlarını ve çocuklarını gördü. -Ravi: "Galibe Enes "Düğünden gelmekte olan" dedi," demiştir. Bununla Resulullah (a.s), ensarı kastetmişti."

١٤٩١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلأَنْصَارِ، وَلأَبْنَاءِ الأَنْصَارِ، وَلأَبْنَاءِ أَبْنَاءِ الأَنْصَارِ» زَادَ التِّرْمِذِيُّ: «وَلِنِسَاءِ الأَنْصَارِ».

1491- Buhari ve **Müslim,** Zeyd bin Erkam (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resululah (a.s), "Ensarı bağışla! Ensar'ın çocuklarını hağışla: Ensar'ın torunlarını bağışla!" diye buyurdu."

Tirmizi şöyle bir ilavede (1) bulunmuştur:

".... Ensar'ın kadınlarını da (bağışla)....."

Müslim'in Enes'ten rivayetinde de şöyledir:

"Ensarın azatlılarını da..." (2)

1489-Buhari ve Müslim, a.y.

1490-Buhuri (7/113) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar, 5-Hz. Peygamber (a.s)'in ensara "siz, insanlardan en çok sevdiklerimsiniz," demesi üzerine. Müslim (4/1948) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 43-Ensarın faziletlerinden bir bab.

1491-Buhari (8/650) 65-Kitabu't Tefsir 63-"İşte onlar, 'Allah'ın peygamberinin yanında bulunanlara birşey vermeyin de dağılsınlar gitsinler' diyenlerdir" (Münafıgun suresi: ayet: 7 babı. Müslim (4/1948) 44-Kitabu Fadaili 's-Sahabe 43-Ensar'ın faziletleri

1) Tirmizi (5/713) 50-Kitabu'l-Menakıb 66-Ensar'ın ve Kureyşin faziletlerinden bir bab..

١٤٩٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أُوصِيكُمْ بِالْأَنْصَارِ فَإِنَّهُمْ كَرِشِي وَعَيْبَتِي، قَدْ قَضَوُا الَّذِي عَلَيْهِمْ وَبَقِيَ الَّذِي لَهُمْ، فَاقْبَلُوا مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَتَجَاوَزُوا عَنْ مُسِيئِهِمْ».

1492- Buhari ve Müslim, Enes (r.a)'ten şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s):

"Esar'ı size ısmarlarım. Zira onlar, benim midem ve dolabımdır. Aleyhlerine olanı atlatmışlardır, lehlerine olan kalmıştır. Dolayısıyla onların iyilik edenlerini kabul edin, kötülük edenlerini affedin," buyurdu."

١٤٩٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ: قَالَتِ الْأَنْصَارُ يَانَبِيَّ اللَّهِ: لِكُلِّ نَبِيٍّ أَتْبَاعٌ وَإِنَّا قَدِ اتَّبَعْنَاكَ فَادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَ أَتْبَاعَنَا مِنَّا. فَدَعَا بِهِ.

1493- Buhari, Zeyd bin Erkam (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ey Allah'ın peygamberi, her peygamberin tabileri vardır. Biz de sana tabi olduk. Dua buyursanız da tabilerimiz de bizden sayılsa," diye rica ettiler. Resulullah (a.s) da dua buyurdu."

١٤٩٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: دَعَا النَّبِيُّ ﷺ الْأَنْصَارَ إِلَى أَنْ يُقْطِعَ لَهُمُ الْبَحْرَيْنِ، فَقَالُوا: لاَ، إِلاَّ أَنْ تُقْطِعَ لِإِخْوَانِنَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ مِثْلَهَا. قَالَ: «إِمَّا لاَ فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقَوْنِي، فَإِنَّهُ سَيُصِيبُكُمْ بَعْدِي أَثَرَةٌ».

1494- Buhari, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

1492-Buhari (7/121) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar 11-Hz.Peygamber (a.s)'in "Onların iyilik edenlerinden kabul edin, kötülük edenlerini affedin" sözü babı. Müslim (4/1949) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 43-Ensarın faziletleri babı.

1493-Buhari (7/114) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar 6-Ensarın tabileri babı.

1494-Buhari (7/117) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar 8-Hz. Peygamber (a.s)'in ensara söylediği "Havuz başında bana kavuşuncaya kadar sabredin," sözü babı.

2) Müslim, a.y.

***Midem ve dolabımsınız:** Yani nedimim ve sırdaşlarımsınız. Aslında Allah Resulü (a.s) bu ifadesiyle bir insan nasıl midesiz yaşayamazsa, ben de ensarsız yaşayamam demek istemiştir, şeklinde yorumlanmıştır.*

"Hz. Peygamber (a.s) ensara Bahreyn'i 'ikta' olarak vermek için çağırdı.

"Hayır. (kabul etmeyiz), ancak muhacir kadeşlerimize de bir o kadar ikta' verirsen (ne a'la)" dediler.

"Yoksa bana kavuşuncaya kadar sabredin. Çünkü size benden sonra bencilik arız olacak," buyurdu."

Bir rivayette ise (1) şöyledir:

"Havuz başında bana kavuşuncaya kadar..."

١٤٩٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: مَا نَعْلَمُ حَيًّا مِنْ أَحْيَاءِ الْعَرَبِ أُكْثَرَ شَهِيدًا أَغَرَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْأَنْصَارِ. قَالَ قَتَادَةُ: وَحَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّهُ قُتِلَ مِنْهُمْ يَوْمَ أُحُدٍ سَبْعُونَ، وَيَوْمَ بِئْرِ مَعُونَةَ سَبْعُونَ، وَيَوْمَ الْيَمَامَةِ سَبْعُونَ. قَالَ: وَكَانَ بِئْرُ مَعُونَةَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَيَوْمُ الْيَمَامَةِ عَلَى عَهْدِ أَبِي بَكْرٍ يَوْمَ مُسَيْلِمَةَ الْكَذَّابِ.

1495- Buhari, Katade (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Arap kabilelerinden hiçbir kabilenin kıyamet günü ensardan daha çok şehid vereceğini ve daha parlak olacağını sanmıyoruz."

Katade demiştir ki:

"Enes bin Malik bize, onlardan Uhud Savaşı'nda 70, Bi'r-i Maune Savaşı'nda 70, Yemame Savaşı'nda 70 kişi şehid olduğunu söyledi. Bi'r-i Maune Savaşı Resulullah (a.s) zamanında, Yemame Savaşı ise, Hz. Ebu Bekir (r.a) zamanında yalancı peygamber Müseyleme zamanında yapılan savaş idi."

١٤٩٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «خَيْرُ دُورِ الْأَنْصَارِ بَنُو النَّجَّارِ، ثُمَّ بَنُو عَبْدِ الْأَشْهَلِ، ثُمَّ بَنُو الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ، ثُمَّ بَنُو سَاعِدَةَ، وَفِي كُلِّ دُورِ الْأَنْصَارِ خَيْرٌ» فَقَالَ سَعْدٌ: مَا أُرَى النَّبِيَّ ﷺ إِلاَّ قَدْ فَضَّلَ عَلَيْنَا، فَقِيلَ: قَدْ فَضَّلَكُمْ عَلَى كَثِيرٍ. وَقَالَ عَبْدُالصَّمَدِ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ سَمِعْتُ أَنَسًا قَالَ أَبُو أُسَيْدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِهَذَا وَقَالَ (سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ).

1495-Buhari (7/373) 64-Kitabu'l-Meğazi 26-Müslümanlardan Uhud Savaşı'nda şehid düşenler babı.

1) Buhari, a.y.

1496- Buhari, Ebu Useyd (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s):

"Ensar evlerinin en hayırlısı, Beni Neccar, sonra Beni Eşhel, sonra Beni Haris bin Hazreç, ondan sonra da Beni Saide'dir. Ayrıca ensarın bütün evlerinde hayır (ve iyilik) vardır," buyurdu. Bunun üzerine Sa'd:

"Hz. Peygamber (a.s)'in ancak (başkalarını) üstün tuttuğunu görüyorum," dedi. Kendisine:

"Sizi de pek çoklarına üstün tutmuştur," denildi."

Abdussamed şöyle der:

"Bize Şu'be ve Katade Enes'in böyle dediğini duydum diye rivayet etti.

"Ebu Useyd de Hz.Peygamber (a.s)'den böyle rivayet etmiştir. Sa'd, Sa'd bin Übade'dir demiştir."

١٤٩٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِنَّ خَيْرَ دُورِ الْأَنْصَارِ دَارُ بَنِي النَّجَّارِ، ثُمَّ عَبْدِ الْأَشْهَلِ، ثُمَّ دَارُ بَنِي الْحَارِثِ، ثُمَّ بَنِي سَاعِدَةَ، وَفِي كُلِّ دُورِ الْأَنْصَارِ خَيْرٌ» فَلَحِقَنَا سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ، فَقَالَ أُبَا أُسَيْدٍ: أَلَمْ تَرَ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ خَيَّرَ الْأَنْصَارَ فَجَعَلَنَا أَخِيرًا؟ فَأَدْرَكَ سَعْدٌ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: يَرَسُولَ اللَّهِ خَيَّرَ دُورَ الْأَنْصَارِ فَجُعِلْنَا آخِرًا، فَقَالَ: «أَوَ لَيْسَ بِحَسْبِكُمْ أَنْ تَكُونُوا مِنَ الْخِيَارِ؟».

1497- Buhari, Ebu Humeyd (r.a)den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s):

"Şüphesiz, ensar evlerinin en hayırlısı Beni Neccar'ın evi, sonra Abdi'l-Eşhel'inki, sonra Beni Haris'in evi, sonra da Beni Saide'ninkidir. Ama zaten ensar'ın bütün evlerinde hayır, iyilik vardır," buyurdu. Hemen ardından Sa'd bin Ubade'ye rastladık da Ebu Ubeyd:

"Görmedin mi, Allah'ın peygamberi ensar'ı hayır sıralamasına tabi tuttu da bizi en hayırlıları yaptı," dedi. Peşinden Sa'd Hz. Peygamber (a.s)'i gördü ve:

"Ya Resulullah, ensar evleri hayırlılık sıralamasına tabi tutulmuş da sen bizi son sıraya koymuşsun," dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

1496-Buhari (7/115) 63-Kitabu Menakıbi'l-Ensar 7-Ensar evlerinin fazileti babı.
1497-Buhari a.y.

"Hayırlılardan olmanız size yetmez mi?" buyurdu."

Bir Açıklama

İbni Hacer, bu hadis konusunda şunları söylüyor:

"Bu hadis; Müslim'in "Sa'd'ın, yeğeninin söylediklerinden dolayı Hz. Peygamber (a.s)'le bu konuda konuşmak istemediği" şeklindeki rivayetiyle çelişmektedir. İki hadisin arası şöyle uyuşturulabilir:

Belki de Sa'd, özellikle o zaman Resulullah (a.s)'la bu konu için konuşmaktan vazgeçmiş, daha sonra başka bir zaman Allah Resulü (a.s) ile karşılaşınca, O'na durumu açmıştır. Veya vazgeçtiği şey, inkar sadedinde söyleyeceği şeydir. Ama daha sonra söylediği şey nazlı bir razı olma sadedinde söylenmiştir. Nitekim yeğeni de başlangıçta Sa'd'a: "Yoksa söylediği konuda Resulullah (a.s)'a karşı mı çıkıyorsun?" demiştir.

Resulullah (a.s)'ın "....hayırlılardan (olmanız size yetmez mi?" sözü, yani üstün tutulanlardan olmanız size yetmez mi? demektir. Çünkü onlar, yani Saideoğulları her ne kadar sayılanlar arasında en son sırayı almışlarsa da sayılmayanlara göre üstündürler.

Sanki aralarındaki bir üstünlük değerlendirmesi, İslam'a girişteki önceliklerine, i'la-yı kelimetullah konusundaki gayretlerine göredir."

١٤٩٨ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّ بِبَعْضِ الْمَدِينَةِ، فَإِذَا هُوَ بِجَوَارٍ يَضْرِبْنَ بِدُفِّهِنَّ وَيَتَغَنَّيْنَ وَيَقُلْنَ:

نَحْنُ جَوارٍ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ ... يَا حَبَّذَا مُحَمَّدٌ مِنْ جَارِ

فَقَالَ ﷺ : «اَللّٰهُ يَعْلَمُ إِنِّي لأُحِبُّكُنَّ».

1498- İbni Mace, Enes (r.a)'ten şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s)'in yolu Medine'nin bir taraflarına düştü. Burada def çalıp şöyle diyerek şarkı söyleyen cariyeler gördü:

"Biz Beni Neccar'ın cariyeleriyiz,

Muhammed ne mutlu bir komşudur..."

1498-İbni Mace (1/613) 9-Kitabu'n-Nikah 21-Şarkı söyleme ve def çalma babı. Zevaid'de şöyle denilmiştir: "İsnadı, sahihtir, ravileri de sikadır."

Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Allah biliyor ki, ben sizi kesinlikle seviyorum," buyurdu."

١٤٩٩ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أَلاَ إِنَّ عَيْبَتِي الَّتِي آوِي إِلَيْهَا: أَهْلُ بَيْتِي، وَإِنَّ كَرِشِي الأَنْصَارُ فَاعْفُوا عَنْ مُسِيئِهِمْ، وَاقْبَلُوا مِنْ مُحْسِنِهِمْ».

1499- Tirmizi, Ebu Said el-Hudri (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s):

"Dikkatinizi çekerim. Kendisine sığındığım aybem (1) ehl-i beytim; midem, ensardır. Dolayısıyla onların kötülük edenlerini affedin, iyilik edenlerini kabul edin," buyurdu."

١٥٠٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ ﷺ: «لَوْ أَنَّ الأَنْصَارَ سَلَكُوا وَادِيًا أَوْ شِعْبًا لَسَلَكْتُ فِي وَادِي الأَنْصَارِ، وَلَوْلاَ الْهِجْرَةُ لَكُنْتُ امْرَءًا مِنَ الأَنْصَارِ» فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: مَا ظَلَمَ، بِأَبِي وَأُمِّي، آوَوْهُ وَنَصَرُوهُ، أَوْ كَلِمَةً أُخْرَى.

1500- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ebu'l-Kasım:

"Şayet ensar bir vadiye, ya da geçide gitseler, ben de ensarın vadisine giderim. Şayet hicret olmasaydı, ensarlı bir fert olurdum," buyurdu."

Ebu Hureyre der ki:

"Anam ve babam hakkına haksızlık etmedi. O'na kucak açtılar, bağırlarına bastılar ve yardım ettiler," dedi veya daha başka bir söz kullandı."

1499-Tirmizi (5/714) 5-Kitabu'l-Menakıb 66-Ensarın ve Kureyş kabilesinin fazileti konusunda bir bab. Tirmizi, "Bu, hasen bir hadistir," değerlendirmesinde bulunmuştur.

1500-Buhari (7/112) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar 2-Hz. Peygamber (a.s)'in "şayet hicret olmasaydı, ensarlı bir kimse olurdum," sözü babı.

1) Aybe kelimesi daha önce de geçmiş ve 'dolabım' şeklinde tercüme edilmişti. Kelime asıl itibariyle içine elbise konan dolap gibi bir şeydir. Fakat 'sığınak' gibi bir anlam verilmesi daha uygundur.

١٥٠١ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ ــ وَكَانَ أَبُوهُ أَحَدَ الثَّلاثَةِ الَّذِينَ تِيبَ عَلَيْهِمْ ــ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَامَ خَطِيبًا فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَاسْتَغْفَرَ لِلشُّهَدَاءِ الَّذِينَ قُتِلُوا بِأُحُدٍ ثُمَّ قَالَ: «إِنَّكُمْ يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ تَزِيدُونَ وَإِنَّ الْأَنْصَارَ لاَ يَزِيدُونَ وَإِنَّ الْأَنْصَارَ عَيْبَتِي الَّتِي أَوَيْتُ إِلَيْهَا أَكْرِمُوا كَرِيمَهُمْ وَتَجَاوَزُوا عَنْ مُسِيئِهِمْ فَإِنَّهُمْ قَدْ قَضَوُا الَّذِي عَلَيْهِمْ وَبَقِيَ الَّذِي لَهُمْ».

1501- Ahmed, Abdurrahman bin Ka'b bin Malik (r.a)'ten -ki babası, Tebük Gazvesi'nden geri kalan üç kişiden birisidir. Allah onların tevbesini kabul etmiştir- o da Hz. Peygamber (a.s)'in ashabından bir kimseden rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s), hutbe okumak üzere ayağa kalktı, Allah'ı hamd ve sena ettikten sonra Uhud'da öldürülmüş şehidlere istiğfarda bulundu. Sonra da:

"Siz, ey muhacirler cemaati çoğalıyorsunuz, ama ensar çoğalmıyor. Ensar benim sığındığım sığınağımdır. Onların iyisine iyi davranın, kötüsünün kötülüğünü de affedin. Zira aleyhlerinde olanı savuşturmuşlar ve geriye lehlerine olan kalmıştır," buyurdu."

١٥٠٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «أَلاَ إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ تَرِكَةً وَصَنِيعَةً وَإِنَّ تَرِكَتِي وَصَنِيعَتِي الْأَنْصَارُ فَاحْفَظُونِي فِيهِمْ».

1502- Taberani, Enes bin Malik (r.a)'tenşu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) yanımıza çıkıp:

"Haberiniz olsun. Her peygamberin bir terekesi ve ihsanı vardır. Benim ihsanım da Ensardır. Onları size emanet ediyorum.

١٥٠٣ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لاَ يُبْغِضُ الْأَنْصَارَ رَجُلٌ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ».

1501-Ahmed, Müsned (5/224) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (10/635)'de şöyle der: "Ravileri, Buhari'nin, rivayetlerini Sahihine aldığı ravilerdir."

1502-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (10/32)'de şöyle der: "Hadisi, el Evsat'ta Taberani rivayet etmiş olup, isnadı ceyyiddir."

1503- Ahmed, Ebu Said (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s)

"Allah'a ve ahiret gününe iman etmiş bir kişi, ensara buğz etmez" buyurdu."

١٥٠٤ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالْبَزَّارُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنْ مُحَمَّدٍ وَمَحْمُودٍ ابْنَيْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ قَالاَ خَرَجْنَا يَوْمَ دَخَلَ حَسَنُ بْنُ دَلَجَةَ الْمَدِينَةَ بَعْدَ الْحَرَّةِ بِعَامٍ، فَدَخَلَ الْمَدِينَةَ حَتَّى ظَهَرَ الْمِنْبَرَ فَفَزِعَ النَّاسُ فَخَرَجْنَا بِجَابِرٍ فِي الْحَرَّةِ وَقَدْ ذَهَبَ بَصَرُهُ فَنَكَبَهُ الْحَجَرُ فَقَالَ: أَخَافَ اللَّهُ مَنْ أَخَافَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَهَا مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاَثًا قَبْلَ أَنْ نَسْأَلَهُ فَقُلْنَا: يَا أَبَتَاهُ وَمَنْ أَخَافَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ . فَقَالَ: أَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ أَخَافَ الْأَنْصَارَ فَقَدْ أَخَافَ مَابَيْنَ هٰذَيْنِ» وَفِي رِوَايَةٍ وَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى جَنْبَيْهِ.

1504- Ahmed, Bezzar ve Taberani, Cabir bin Abdullah (r.a)'ın oğulları Muhammed ve Mahmud'dan şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Harre'den bir yıl sonra Hasan bin Delce Medine'ye geldiği gün dışarı çıktık. Hasan Medine'ye girip minbere çıktı. İnsanlar dehşete kapıldılar. Biz de Harre'de bulunan Cabir'in (yani kendi babalarının) yanına çıktık. Gözleri gitmişti. Çünkü taş isabet edip kanatmıştı.

"Allah, Resulullah (a.s)'ı korkutandan korkar mı hiç?" dedi ve soru sormamıza fırsat bırakmadan bu sözü iki veya üç defa tekrarladı.

"Babacığım, Allah Resulü (a.s)'nü kim korkutur ki?" dedik.

"Resulullah (a.s)'ı şöyle söylerken duyduğuma şehadet ederim: "Kim ensarı korkutursa, şu iki şey arasındakini korkutmuştur." Bir rivayette "elini iki böğrü (yanı) üzerine koydu." demiştir."

1503-Ahmed, Müsned (3/45-93) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (20/29)'de şöyle der: "Hadisi, Ahmed bir senedle rivayet etmiştir. Çoğunun ravileri, Buhari'nin rivayetlerini Sahihine kabul ettiği ravilerdir."

1504-Ahmed, Müsned (3/293) Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/304) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (10/37)'de şöyle der: "Hadisi, Taberani el-Evsat'ta ve Bezzar rivayet etmiş ve: "Ensarı korkutan kimse" demiştir. Bezzar'ın ravileri, Talib bin Habib dışında -ki o da sikadır- Buhari'nin rivayetlerini Sahihine aldığı ravilerdir. Ahmed de benzerini rivayet etmiş, ancak şöyle demiştir: "Kim, Medinelileri korkutursa..." Ahmed'in ravileri de; Buhari'nin, rivayetlerini Sahihine aldığı ravilerdir."

١٥٠٥ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالْبَزَّارُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: شَقَّ عَلَى الْأَنْصَارِ النَّوَاضِحُ، فَاجْتَمَعُوا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ يَسْأَلُونَهُ أَنْ يَكْرِيَ لَهُمْ نَهْرًا سَحًّا، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «مَرْحَبًا بِالْأَنْصَارِ، مَرْحَبًا بِالْأَنْصَارِ، مَرْحَبًا بِالْأَنْصَارِ، لَاتَسْأَلُونِي الْيَوْمَ شَيْئًا إِلاَّ أَعْطَيْتُكُمُوهُ، وَلاَ أَسْأَلُ اللَّهَ لَكُمْ شَيْئًا إِلاَّ أَعْطَانِيهِ» فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: اِغْتَنِمُوهَا وَسَلُوهُ الْمَغْفِرَةَ، قَالُوا، يَارَسُولَ اللَّهِ اُدْعُ لَنَا بِالْمَغْفِرَةِ فَقَالَ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلأَنْصَارِ وَلأَبْنَاءِ الْأَنْصَارِ وَلأَبْنَاءِ أَبْنَاءِ الْأَنْصَارِ» وَفِي رِوَايَةٍ: «وَلأَزْوَاجِ الْأَنْصَارِ».

1505- Ahmed, Bezzar ve **Taberani,** Enes bin Malik (r.a)'ten şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Su develeri ensarı sıkıntıya soktu. Allah kendilerine gür bir nehir, tatlı su kaynağı versin diye dua etmesini isteyerek Hz. Peygamber (a.s)'in yanında toplandılar. Resulullah (a.s), onlara:

"Ensar'a merhaba, hoş geldiniz... Ensar'a merhaba hoş geldiniz... Ensar'a merhaba hoş geldiniz... Benden bugün size vereceğimden başkasını istemeyiniz. Ben de Allah'tan sizin için bana ihsan etmiş olduğundan başka birşey istemeyeceğim," buyurdu. Birbirlerine:

"Fırsatı ganimet bilin de bağışlanma isteyin," dediler. Sonra da:

"Ya Resulullah, bize mağfiret olunmamız için dua et," dediler. Bunun üzerine Allah Resulü (a.s):

"Ey Allah, ensarı bağışla. Ensar'ın çocuklarını bağışla, ensarın torunlarını bağışla," buyurdu."

Bir rivayette; *"Ensarın hanımlarını (da bağışla)....."* dediği aktarılmıştır.

١٥٠٦ــ رَوَى الْبَزَّارُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: عَادَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلاً

1505-Ahmed, Müsned (3/139), Bezzar Keşfu'l Estar (3/305) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (10/40)'de şöyle demiştir: "Hadisi Ahmed ve benzerini Bezzar rivayet etmişlerdir. Resulullah (a.s)'ın 'Ensara merhaba, hoş geldiniz" diye üç defa söylediği geçmektedir. Taberani de hem el-Evsat'ta, hem es-Sağir'de, hem de el-Kebir'de benzerini rivayet etmiştir. Ahmed'in isnadlarından birisinin ravileri; Buhari'nin, rivayetlerini Sahihine aldığı ravilerdir."

مِنَ الْأَنْصَارِ، فَلَمَّا دَنَا مِنْ مَنْزِلِهِ سَمِعَهُ يَتَكَلَّمُ فِي الدَّاخِلِ فَلَمَّا اسْتَأْذَنَ عَلَيْهِ دَخَلَ فَلَمْ يَرَ أَحَدًا فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «سَمِعْتُكَ تُكَلِّمُ غَيْرَكَ» فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ لَقَدْ دَخَلْتُ الدَّاخِلَ اغْتِمَامًا مِنْ كَلَامِ النَّاسِ مِمَّا بِي مِنَ الْحُمَّى فَدَخَلَ عَلَيَّ رَجُلٌ مَا رَأَيْتُ رَجُلاً بَعْدَكَ أَكْرَمَ مَجْلِسًا وَلاَ أَحْسَنَ حَدِيثًا مِنْهُ، قَالَ: «ذَاكَ جِبْرِيلُ وَإِنَّ مِنْكُمْ لَرِجَالاً لَوْ أَحَدُهُمْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لأَبَرَّهُ»

1506- Bezzar ve Taberani, İbni Abbas (r.a)'tan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) ensarlı bir şahsı hasta iken ziyaretine gitti. Evine yaklaştığında içerde konuştuğunu duydu. Yanına girmek için izin alınca girdi ve hiç kimseyi görmedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s) ensariye:

"Senin başkasıyla konuştuğunu duydum," dedi. O da:

"Ya Resulullah, hummanın verdiği sıkıntıdan dolayı insanların kelamından çekinerek içeri girmiştim. Yanıma bir adam girdi ki, senden sonra, sohbeti onunkinden daha hoş, konuşması onunkinden daha güzel bir adam görmedim," dedi.

"O, Cebrail (a.s)'di. Sizden öyle insanlar vardır ki, Allah'a bir konuda yemin etse, Allah yeminini boşa çıkarmazdı." buyurdu."

١٥٠٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَتِ الْأَنْصَارُ يَانَبِيَّ اللَّهِ، لِكُلِّ نَبِيٍّ أَتْبَاعٌ، وَإِنَّا قَدِ اتَّبَعْنَاكَ، فَادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَ أَتْبَاعَنَا مِنَّا، فَدَعَا بِهِ.

1507- Buhari, Zeyd bin Erkam (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ensar:

"Ey Allah'ın peygamberi, her peygamberin tabileri vardır. Biz de sana tabiyiz. Allah'a dua etsen de, bizim tabilerimizi de bizden saysa," dediler. Resulul-

---

1506-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/307) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (10/41)'de şöyle demiştir. "Hadisi, Bezzar ve el-Kebir'le el-Evsat'ta Taberani rivayet etmişlerdir. İsnadları hasendir."

1507-Buhari (7/114) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar 6-Ensarın tabileri babı.
En yec'ale etba'ana minna: Azadlıları ve kendilerine intisab edenlerin de kendilerinin, yani ensarın ulaştığı şeref ve fazilete ulaşması.
Zeame (Zeyd *öyle sanmıştır): Sanmak. Hicazlılar bu kelimeyi 'dedi, söyledi' anlamına kullanırlar. Bu kelimede vehm manası yoktur.*

lah (a.s) da dedikleri gibi dua etti."

Bir rivayette (1) de şöyle geçer:

"Hz Peygamber (a.s):

"Ya Allah, onların tabilerini de onlardan eyle..." dedi."

Amr bin Murra şöyle demiştir:

"Bunu, İbni Ebi Leyla'ya söyledim. O da:

"Zeyd böyle sanmıştır," dedi."

١٥٠٨ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ الطُّفَيْلَ بْنَ عَمْرٍو الدَّوْسِيَّ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ ، فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ، هَلْ لَكَ فِي حِصْنٍ حَصِينٍ وَمَنَعَةٍ؟ (قَالَ: حِصْنٌ كَانَ لِدَوْسٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ)، فَأَبَى ذٰلِكَ النَّبِيُّ ﷺ لِلَّذِي ذَخَرَ اللَّهُ لِلأَنْصَارِ، فَلَمَّا هَاجَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْمَدِينَةِ، هَاجَرَ إِلَيْهِ الطُّفَيْلُ بْنُ عَمْرٍو، وَهَاجَرَ مَعَهُ رَجُلٌ مِنْ قَوْمِهِ، فَاجْتَوُوا الْمَدِينَةَ، فَمَرِضَ فَجَزِعَ جَزَعًا شَدِيدًا، فَأَخَذَ مَشَاقِصَ، فَقَطَعَ بِهَا بَرَاجِمَهُ، فَشَخَبَتْ يَدَاهُ حَتَّى مَاتَ، فَرَآهُ الطُّفَيْلُ بْنُ عَمْرٍو فِي مَنَامِهِ فِي هَيْئَةٍ حَسَنَةٍ، وَرَآهُ مُغَطِّيًا يَدَيْهِ، فَقَالَ لَهُ: مَا صَنَعَ بِكَ رَبُّكَ؟ فَقَالَ: غَفَرَ لِي بِهِجْرَتِي إِلَى نَبِيِّهِ، فَقَالَ: مَالِي أَرَاكَ مُغَطِّيًا يَدَيْكَ؟ قَالَ: قِيلَ لِي: لَنْ نُصْلِحَ مِنْكَ مَا أَفْسَدْتَ، فَقَصَّهَا الطُّفَيْلُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «اللَّهُمَّ وَلِيَدَيْهِ فَاغْفِرْ».

1508- Müslim, Cabir bin Abdullah (r.a)'tan şöyle rivayet etmiştir:

"Tufeyl bin Amr ed-Devsi, Hz. Peygamber (a.s)'e gelerek:

"Ya Resulullah, muhkem bir kaleye ve muhafızların yanına gitmek ister misin?" diye sordu. (Cabir demiş ki: Cahiliyye devrinde Devs'e ait bir kale vardı.)

Hz. Peygamber (a.s) buna razı olmadı. Çünkü Allah, muhafızlığı ensara ayırmıştı. Resulullah (a.s), Medine'ye hicret edince, Tufeyl bin Amr da yanına hicret etti. Tufeyl'le birlikte kabilesinden bir adam da hicret etmişti. Fakat Medine'de sıkıldılar. O sırada Tufeyl'le gelen şahıs, hastalandı ve iyice sabırsız-

---

1508- Müslim (1/108) 1-Kitabu'l-İman 49-Kendini öldüren (intihar eden)e kafir denmesine delil babı.

1) Buhari, Nefsi arındırma babı.

landı. Oklarını aldı ve o oklarla parmak eklemlerini kesti. Ellerinden kan fışkardı ve o sonunda öldü. Tufeyl bin Amr onu rüyasında iyi bir kılıkta gördü. Fakat ellerini sarılı görerek ona:

"Rabbin sana ne yaptı?" diye sordu.

"Peygamberinin yanına hicret ettiğim için beni bağışladı," diye cevap verdi.

"Niye seni elleri sarılı görüyorum?" diye sordu bu defa.

"Bana, "senin bozduğun bir uzvunu biz düzeltmeyiz," denildi," dedi. Daha sonra Tufeyl bu rüyayı, Resulullah (a.s)'a anlattı da Allah Resulü (a.s):

"Ya Allah, onun ellerini de affeyle" diye dua etti."

Bir Açıklama

Hadisle ilgili olarak İmam Nevevi şöyle der:

"Hadiste, ehl-i sünnetin 'intihar eden veya intihardan başka büyük bir günah işleyen ve tevbe etmeden ölen kimsenin, cehennemlik olduğuna kesin gözüyla bakılmaz. Aksine bu şahıs, Allah'ın iradesinin vereceği hükme dahildir' şeklindeki güçlü kaideye delil vardır."

١٥٠٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ وَعَلَيْهِ مِلْحَفَةٌ مُتَعَطِّفًا بِهَا عَلَى مَنْكِبَيْهِ، وَعَلَيْهِ عِصَابَةٌ دَسْمَاءُ، حَتَّى جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: « أَمَّا بَعْدُ، أَيُّهَا النَّاسُ، فَإِنَّ النَّاسَ يَكْثُرُونَ، وَتَقِلُّ الْأَنْصَارُ، حَتَّى يَكُونُوا كَالْمِلْحِ فِي الطَّعَامِ، فَمَنْ وَلِيَ مِنْكُمْ أَمْرًا يَضُرُّ فِيهِ أَحَدًا أَوْ يَنْفَعُهُ، فَلْيَقْبَلْ مِنْ مُحْسِنِهِمْ، وَيَتَجَاوَزْ عَنْ مُسِيئِهِمْ».

1509- Buhari, Abdullah bin Abbas (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) çıktı. Üzerinde, omuzlarına atıverdiği bir cübbe vardı ve siyahımsı bir çeki çekinmişti. Minbere oturdu. Allah'a hamd ve senada bulundu. Sonra da:

"Şimdi... Ey insanlar, insanlar çoğalıyor, ensar ise azalıyor. Hatta yemekteki tuz gibi (azıcık birşey) haline geliyorlar. Sizden kim, insanlara zararı dokunacağı veya yarar sağlayacağı bir idarecilik getirilirse, ensar'ın iyilerinin

---

1509-Buhari (7/121) 63-Kitabu Menakıbi'l-Ensar 11-Hz. Peygamber (a.s)'ın "iyilerinden kabul edin, kötülerinden affedin" hadisi babı.

yaptığı iyiliği kabul, kötülerinin yaptığı kötülüğü de affetsin," buyurdu."

Bir rivayette (1) de benzer şekliyle gelmiştir. Ancak bu rivayette şöyle bir ilave bulunmaktadır:

"Üzerinde bir cübbe vardı ve başına da siyahımsı bir çeki çekmişti..." diye başlayıp hadisi şöyle aktarmıştır.

"Resulullah (a.s):

"Sizden kime, bir topluluğa zarar vereceği, diğerlerine yararının dokunacağı bir iş başına gelirse, ensarın iyilerini kabul, kötülerini de affetsin" buyurdu." Bu, Hz. Peygamber (a.s)'in minberdeki son oturuşuydu."

١٥١٠ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لَوْلاَ الْهِجْرَةُ لَكُنْتُ امْرَءًا مِنَ الأَنْصَارِ».

1510- Tirmizi, Übeyy bin Ka'b (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s):

"Hicret olmasaydı, ensarlı bir kişi olurdum," buyurdu."

Bir rivayette ise (2) şöyle denilmiştir:

"Hz. Peygamber (.as):

"Şayet insanlar bir vadiye, ya da geçide gitmiş olsalardı, ben ensarla bir olurdum." buyurdu."

١٥١١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ. قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ الْبَجَلِيِّ فِي سَفَرٍ. فَكَانَ يَخْدُمُنِي. فَقُلْتُ لَهُ: لاَتَفْعَلْ. فَقَالَ: إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ الأَنْصَارَ تَصْنَعُ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ شَيْئًا، آلَيْتُ أَنْ لاَأُصْحَبَ أَحَدًا مِنْهُمْ إِلاَّ خَدَمْتُهُ.

1511- Buhari ve Müslim, Enes bin Malik (r.a)'ten rivayet etmişlerdir:

1510-Tirmizi (5/712) 50-Kitabu'l-Menakıb. 66-Ensar'ın ve Kureyş'in fazileti hakkında bir bab.

1511-Buhari (6/83) 56-Kitabu'l-Cihad 71-Savaşta (ve savaş yolculuğunda) hizmet etmenin fazileti babı. Müslim (4/1951) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 45-Ensarla arkadaşlık etmenin güzel oluşu babı.

1) Buhari (2/404) 11-Kitabu'l-Cum'a 29-Hutbede hamd'den sonra kim, emma ba'd demiştir babı.

2) Tirmizi a.y. "Bu, hasen bir hadistir" değerlendirmesi yapılmıştır.

"Cerir bin Abdullah el-Beceli ile bir yolculuğa çıktım. Bana hizmet ediyordu. Ona:

"Yapma," dedim. O da:

"Şüphesiz ben, ensarın Resulullah (a.s)'a birşey yaptıklarını (hürmet edip saygı gösterdiklerini) görmüştüm, onlardan birisiyle arkadaşlık edersem, ona hizmet edeceğime yemin ettim," dedi."

SUFFE ASHABI

١٥١٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ سَبْعِينَ مِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ، مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ عَلَيْهِ رِدَاءٌ، إِمَّا إِزَارٌ، وَإِمَّا كِسَاءٌ، قَدْ رَبَطُوا فِي أَعْنَاقِهِمْ، فَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ نِصْفَ السَّاقَيْنِ، وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ الْكَعْبَيْنِ، فَيَجْمَعُهُ بِيَدِهِ، كَرَاهِيَةَ أَنْ تُرَى عَوْرَتُهُ.

1512- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Suffe ehlinden yetmişini gördüm. Onlardan birinin üstünde bir cübbe bile yoktu, ya bir izar vardı, ya da bir kisa'sı... Onu da omuzlarına bağlamışlardı. Bazısı yarı baldırlarına, bazısı da topuklarına varıyordu da (onu giyen ehl-i suffe) avretinin görülmesinden hoşlanmadığı için eliyle topluyordu."

١٥١٣ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا صَلَّى يَخِرُّ رِجَالٌ مِنْ قَامَتِهِمْ فِي الصَّلَاةِ مِنَ الْخَصَاصَةِ، وَهُمْ أَصْحَابُ الصُّفَّةِ، حَتَّى يَقُولَ الْأَعْرَابُ: مَجَانِينُ ــ أَوْ مَجَانُونَ ــ فَإِذَا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ انْصَرَفَ إِلَيْهِمْ، فَقَالَ: «لَوْ تَعْلَمُونَ مَا لَكُمْ عِنْدَاللَّهِ لَأَحْبَبْتُمْ أَنْ تَزْدَادُوا فَاقَةً وَحَاجَةً». قَالَ فَضَالَةُ: وَأَنَا يَوْمَئِذٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

1513-Tirmizi, Fadale bin Ubeyd (r.a)'den rivayet etmiştir:

1512-Buhari (1/536) 8-Kitabu's-Salat 58-İnsanların mescidde, camide uyumaları babı.
1513-Tirmizi (4/583) 37-Kitabu'z-Zühd 39- Hz. Peygamber (a.s)'in ashabının maişeti konusunda gelen haberler babı. Tirmizi: "Bu, sahih bir hadistir" demiştir.

"Resulullah (a.s) namaz kıldırırken, bazı kişiler açlık ve dermansızlıktan namazda kıyamdan düşüyorlardı. Bu kişiler, ashab-ı suffe idi. (Bu olay o kadar çok ve sık oldu ki) sonunda a'rabiler: "Saralılar -veya mecanin değil de mecanun-" dediler. Resulullah (a.s) namazı tamamlayınca onlara dönüp:

"Sizin için Allah katında hazırlanan mükafatları bilseydiniz, ihtiyaç ve gereksiniminizin artmasını isterdiniz," buyurdu."

Fadale şöyle demiştir:

"Ben, o gün Resulullah (a.s) ile birlikteydim."

١٥١٤ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّهُ أَصَابَهُمْ جُوعٌ، فَأَعْطَاهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَمْرَةً تَمْرَةً.

1514-Tirmizi, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Onlar (yani ashab-ı suffe) açlık çektiler de Resulullah (a.s) kendilerine birer hurma verdi."

DÖRT BÜYÜK HALİFE
(RAŞİD HALİFELER)

HZ. EBU BEKİR (R.A.)
HZ. ÖMER (R.A.)
HZ. OSMAN (R.A.)
HZ. ALİ (R.A.)

DÖRT BÜYÜK HALİFE

GİRİŞ

Raşid halifeler diye anılan dört büyük halifeden söz etmek de, gene Allah Resulü (a.s)'nden söz etmek demektir. Bunun başlıca iki sebebi vardır:

1- Dört büyük halife, bizzat Resulullah (a.s)'ın uzantısı durumundadırlar. Ve bunların tamamı, Allah Resulü (a.s)'nün çizdiği doğru yol üzerinde devlet yönetmişlerdir.

2- Dört büyük halife dediğimiz bu raşid halifelere uymak, onların sünnetlerini takip etmek, müslümanlar için kaçınılmaz bir sorumluluktur. Bu halifelerin içtihadlarını takip etmek, İslamı kavrama açısından önemli bir merhaledir. Zira bir raşid halifenin yapmış olduğu işler ve uygulamış olduğu yöntemler, bu ümmet için örnek alınması gereken amellerdir.

İslam ümmeti tarafından kendilerine raşid halife denmeyen yöneticilerin işleri ise, araştırılmaya muhtaçtır. Bu yöneticiler, eğer sahabi iseler, yapıp-ettikleri, bir sahabinin amelleriyle ölçülebilir. Bu gibi durumlarda elde edilen ameller, kitap ve sünnet ile belirlenmiş olmayan ameller ise...

Sahabi olmayan yöneticilerin görüş ve anlayışları ise; fetva ehli ilim adamlarının ayıklamalarına muhtaçtır. Bu ilim erbabının haram gördükleri haram, helal gördükleri de helal sayılabilir. Zira bu yöneticiler, eğer müslüman ve mü'min iseler, o zaman kendilerini başa getirenleri bağlayıcılıkları vardır. Bu bağlayıcılık ise belli şartların yerine gelmesiyle mümkün olabilmektedir.

Bu açıdan bakıldığında, raşid olmayan halifelerin, yöneticilik ile ilgili amelleri, ancak alim, takva ve fetva ehlinin içtihadlarıyla bağlayıcılık özelliğine kavuşabilir. Buradan hareketle İbni Abbas (r.a), Allah Teala'nın:

"Allah'a itaat edin, Resulüne itaat edin ve sizden olan yöneticilere de itaat

edin..." (1) ayet-i kerimesindeki *"...sizden olan yöneticilere..."* ifadesindeki *"yöneticiler"*i, müslümanlardan olan yöneticiler ve fakih alimler olduğu şeklinde yorumlamıştır.

Nebevi Sünnet, raşid halife olarak kabul edilen devlet başkanlarına işaret etmektedir. 'Sefinetü'l Hasen-is Sahih' hadisinde Allah Resülü (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Halifelik benden sonra otuz yıl sürecektir. Ondan sonra ısırıcı (zalim) krallık gelecektir." (2)

Raşid halifeler, bu hadiste anlatılmak istenenlerdir. Bunlar ise, Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a), Hz. Osman (r.a) ve Hz. Ali (r.a)'dir. Halifeliği altı ay süren Hz. Hasan (r.a) da bu gurup içinde yer almaktadır. Allah hepsinden razı olsun..

Bunların yanısıra ilim adamları, Ömer bin Abdülaziz (r.a)'i de raşid halifeler gurubuna dahil etmişlerdir. Ömer bin Abdulaziz (r.a) sahabi değildi, tabiindendi. Bu bakımdan biz onun hayatını bu kitapta ele almadık. Ömer bin Abdülaziz (r.a)'den de İslam Tarihinin özeti bölümünde söz edeceğiz.

Ayrıca raşid halife olmaya yönelmiş emir ve sultanlar da bulunmaktadır. Sahih sünnet, raşid halifelik döneminin yeniden geleceğine işaret de etmektedir. Allah Teala'dan, bizi, raşid halifeliği yeniden canlandıranlardan ve buna zemin hazırlayanlardan kılmasını diliyoruz...

Bazı sahabiler, raşid halifeliği yeniden tesis etmek için olanca güçleriyle gayret göstermişlerdir. Hz. Hüseyin (r.a)'in bu konudaki teşebbüsü, Abdullah bin Zübeyr (r.a)'in bu konudaki gayreti, Abdullah bin Hanzele (r.a)'nin bu alandaki çabası, bu tür çalışmalardandı. Fakat bütün bu gayretler, büyük bir başarısızlık ve trajedilerle son bulmuştur. Hz. Hüseyin (r.a) de, İbni zübeyr (r.a) de, İbni Hanzele de bu uğurda şehid düşenlerdendi. Onların bu uğurda gösterdikleri fe- dakarlıklar bir yana, onlara karşı çıkanlar tarafından, hem Mekke'nin ve hem de Medine'nin şeref ve kutsiyeti çiğnenmiştir.

Araştırmacı ulema, Abdullah bin Zübeyr'i, hayatının bir döneminde meşru halife saymışlardır. Bundan dolayı burada Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a), Hz. Osman (r.a), Hz. Ali (r.a) ve Abdullah bin Zübeyr (r.a)'den söz edeceğiz. Hz. Hasan (r.a)'la Hz. Hüseyin (r.a) ise, daha önceki bir bölümde ele alınmıştı.

---

1) Nisa Suresi: 59

2) Ahmed, Müsned (5/220-221) Ebu Davud (4/211) Kitabu's-Sünne. Halifelere ait bir bab. Tirmizi (4/502) 34-Kitabu'l-Fiten 48-Halifeliğe dair gelen rivayetler babı. Ayrıca "Bu, hasen bir hadistir," demiştir

Sahabe hakkında, ehl-i sünnet ve'l-cemaat alimlerinin bazı görüşleri şöyledir:

En hayırlıları halifeliği üstlenenlerdir.

Onların birbirine üstünlük durumu da halifelikteki sıralamaları gibidir.

Yani, sahabenin en hayırlısı onlardan halifeliği üstlenmiş olanlardır. Bundan maksat da dört raşid halifedir. Çünkü aşare-i mübeşşerenin herbiri, diğer sahabilerden üstündür. Bu döt halife arasındaki üstünlük sıralaması ise, halifelikteki sıralanışları gibidir.

İmam Bacuri (r.a) bu sıralamayı şöyle şerh eder:

"Bu şahıslar dört halifedir. Zira halifeliği; Hz. Ebu Bekir (r.a) 2 sene 3 ay; Hz. Ömer (r.a) 10 sene, 6 ay, 8 gün; Hz. Osman (r.a) 11 yıl, 11 ay 9 gün; Hz. Ali (r.a) 4 yıl, 9 ay, 7 gün üstlenmişlerdir. Bu ise toplam 29 yıl, 6 ay, 4 gün etmektedir. Hz. Hasan (r.a)'ın günleriyle de, Hz. Peygamber (a.s)'in takdir ve tesbit etmiş olduğu süre tamamlanmaktadır. Suyuti de böyle kaydetmiştir."

Üstünlük konusundaki durumları, halifelikteki sıralamaları gibidir. Yani dört halifenin üstünlük sıralamasındaki durumu -sevap çokluğu anlamına- ehl-i sünnete göre halifelikteki sıralanışlarına göredir. Dolayısıyla en üstünleri (sırasıyla) Hz. Ebu Bekir (r.a), sonra Hz. Ömer (r.a), sonra Hz. Osman (r.a), sonra Hz. Ali (r.a)'dir.

Sa'd şöyle demiştir:

"Selefi ve halefi, bu görüş üzre bulduk, gördük."

Büyük Şafii imamlarından Ebu Mansur el-Bağdadi der ki:

"Ehl-i sünnet ve'l-cemaat, sahabenin en üstününün (sırasıyla) Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a), Hz. Osman (r.a), Hz. Ali (r.a), aşere-i mübeşşerenin geri kalanı, Bedir Savaşı'na katılanlar, Uhud Savaşı'na katılanlar, Rıdvan bey'atine katılanların geri kalanı ve diğer sahabe-i kiram olduğu konusunda icma etmişler, görüş birliğine varmışlardır. Açıktır ki, buna dair herhangi bir delilleri olmasaydı, böyle hüküm vermezlerdi."

HZ. EBU BEKİR (R.A.)

HZ. EBU BEKİR (R.A.)'İN HALİFE SEÇİLMESİ
DİNDEN DÖNME OLAYLARI
HZ. EBU BEKİR (R.A.) DÖNEMİNDE FETİHLER
HZ. EBU BEKİR (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

HZ. EBU BEKİR (R.A.)

Hz. Ebu Bekir (r.a)'in adı, Abdullah bin Osman bin Amir bin Ka'b bin Sa'd bin Teym bin Mürra et-Teymi'dir. Cahiliyye döneminde Abdulkabe diye isimlendiriliyordu. Adı Abdullah'tı denildiği gibi, Abdüluzza'dır da denilmiştir. Resulullah (a.s) ona Abdullah adını vermiştir. Atik diye lakaplandırılıyordu. Çünkü Resulullah (a.s) kendisine Allah Teala'nın onu cehennemden azad ettiği müjdesini vermişti. Zaten atik de azad edilmiş, azadlı anlamınadır. Resulullah (a.s)'ı söylediği her konuda, özellikle de İsra gecesinin sabahında tasdik etmede herkesten önce davrandığı için Sıddik diye lakaplandırılmıştı.

Hz. Ebu Bekir (r.a) Fil Olayı'ndan iki yıl sonra Mekke'de doğmuştur. Mekke'de yetişip gençliğini orada geçirmiştir. Yaşıtları arasında küçüklüğünden itibaren etkili olarak tanınır ve sevilirdi.

Hz. Ebu Bekir (r.a), cahiliyye döneminde Kureyş'in ulularından ve eşrafındandı. Pek çok konuda kendisine danışılır, görüşü alınırdı. Kabilesine yakın olmaya çalışan kimselerin üstlendiği diyet ve borç-alacak meseleleri, kendisine götürülürdü. Cahiliyye döneminde çok yaygın olduğu halde içki içmemişti. Arap soyunu ve tarihini bilen bir alimdi. Tuttuğunu koparan bir tüccardı da... Yani maharetli bir tüccardı.

Hz. Ebu Bekir (r.a), erkeklerden İslam'ı ilk kabul eden kimseydi. Bundan dolayı birçok sıkıntıya ve güçlüğe katlanmıştı. Kendisini Allah (c.c)'ın dinine hizmet ve davet etmeye asker eylemişti. Birçok insan onun eliyle İslam'a girdi. Sahabenin ileri gelenlerinden Hz. Osman bin Affan (r.a), Zübeyr bin Avvam (r.a), Abdurrahman bin Avf (r.a), Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a), Talha bin Ubeydullah (r.a) -Allah onlardan razı olsun- bütün bunlar, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in teşvikleriyle müslüman olmuşlardı.

Hz. Ebu Bekir (r.a), Resulullah (a.s)'ın ashabı içinde, Resulullah (a.s)'ın en

sevdiği kişiydi. Hem küçüklükten arkadaşı, hem de Allah O'nu peygamber seçtiğinde can yoldaşıydı. Ve ayrılmaz gölgesi gibi yanında yer almıştı.

Hz. Ebu Bekir (r.) güç anlarda cesareti, atılganlığı, direnç ve metanetiyle tanınıyordu. Bütün İslam savaşlarına Resulullah (a.s)'la birlikte katılmıştı. Uhud ve Huneyn Savaşlarında direnen, korkmayan ve kaçmayan kimselerdendi. O -ki Allah ondan razı olsun- alicenap ve çok cömertti. Malının tamamını Allah yolunda infak etmişti. Zühd; giysisi, alçakgönüllülük; şiarıydı. Kapsamlı ilmiyle, geniş ufuklu, sağlam delilli, doğru görüşlü oluşuyla ve ince anlayışıyla tanınıyor ve biliniyordu.

HZ. EBU BEKİR (R.A.)'İN HALİFE SEÇİLMESİ

Resulullah (a.s) hiç kimseyi halife tavsiye etmeksizin, bilakis meseleyi müslümanların bu ağır sorumluluğa layık görecekleri kimseyi tercih edip, müslümanlar arası şuraya bırakarak Rahmet-i Rahman'a kavuşmuştu. Vefatının hemen ardından, bir gurup ensar, Medine'de Beni Saide Sakifesi'nde bir araya gelerek müslümanların halifesi olarak Hazrec kabilesinin Reisi Sa'd bin Şubade'ye bey'at etmek istediler. Çünkü müslümanlar, yönetimlerinin kendisinde toplanacağı, işlerini düzene koyacak bir devlet başkanı olmaksızın yaşamayı hoş görmediler. Derken bu mesele nedeniyle bir gurup ensarla muhacir arasında çekişme çıktı. Bu arada Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a) geldi ve orada bulunanlara kalkıp hitab etti. Huccet ve deliller bu konunun ancak mevkisi ve şerefi itibariyle Kureyş'e verilmesinin doğru olacağını anlattı. Sıddık, Sakife'deki müslümanlara, ya Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'a, ya da Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a)'a bey'at etmelerini teklif etti. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a) kalkıp halife olarak öncülüğünden ve faziletinden ötürü Hz. Ebu Bekir (r.a)'e bey'at etti. Çünkü o, peygamberlerden sonra güneşin üstüne doğduğu en hayırlı kimseydi. Mağaradaki iki kişinin ikincisi idi. Mallarını Allah yolunda harcamıştı. Resulullah (a.s)'ın en sevdiği sahabi idi. Kaldı ki, Resulullah (a.s) hastalığı sırasında, cemaate Hz. Ebu Bekir (r.a)'in namaz kıldırmasını emretmişti. Derken gökyüzünden birisi çağırmışçasına ensar Hz. Ebu Bekir (r.a)'e bey'at etti ve o günün bitimiyle aralarındaki ihtilaflar da bitti ve kayboldu. İşte bu bey'at, bey'at-ı hassa olarak adlandırıldı. Bey'at-ı amme, ertesi gün Mescid'de gerçekleştirildi. Sahabe, Hz. Ebu Bekir (r.a)'e bey'at etme konusunda ittifak etmişti.

Hz. Ebu Bekir (r.a)'in Halifeliği Döneminde Yaptığı İşler

Hz. Ebu Bekir (r.a)'in halifeliği, en büyük olayları ve en parlak işleri kapsamaktadır. İmanının gereklerine, dininin sorumluluklarına cevap vererek, büyük hadiselerle ve çok ağır problemlerle karşılaştığı müslümanların meselelerini üstlendiği için bütün müslümanlarca takdir edilip kabul edilmiştir.

Üsame bin Zeyd (r.a) Ordusunun Bizansla Savaşmaya Gönderilmesi

Resulullah (a.s), Üsame bin Zeyd (r.a) komutasında Bizanslılarla savaşmak için Şam'a gidecek bir ordu hazırlamıştı. Resulullah (a.s) vefat ettiğinde, bu ordu harekete hazır vaziyette Medine'den 3 mil uzaklıkta karargah kurmuştu. Resulullah (a.s)'ın vefatı bu ordunun ilerlemesini ertelemişti. Görüşler çelişti ve ordunun durumu hakkında değişik bakış açıları ortaya çıktı.

Sahabeden, aralarında Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'ın da bulunduğu bir gurup, Üsame ordusunun gönderilmesi, korkunç bir tehlike ve acayip bir macerayı kapsamaktadır, çünkü İslam'ın başkenti Medine-i Münevvere, mürtedlerin saldırılarına uğrama tehdidi altındadır, dolayısıyla müslümanlar irtidadı engellemek ve mürtedler siğilini kökünden koparıp atmak için bu orduya ihtiyaç duymaktadırlar, görüşüne sahiptiler. Gerçekten de Resulullah (a.s)'ın vefatının ardından, araplardan pek çoğu dinden çıkmış ve dinden çıkma, Mekke, Medine, Taif ve Cevani -ki şimdi Suudi Arabistan Krallığı'nın doğu kesiminde Hefuf yakınında bir şehirdir- dışında yaklaşık heryere sıçramıştı. Yokedici tehlike, İslam davasının geleceğini ve istikbalini tehdit eder olmuştu. Ordu komutanı Üsame bin Zeyd (r.a) de bu görüşü destekleyip savunanlar arasındaydı.

Hz. Ebu Bekir (r.a) ise, bu orduyu hedefine göndermeyi düşünüyordu. Böyle bir zamanda ordunun sefere çıkması, büyük maslahattı. Hz. Ebu Bekir (r.a) şöyle diyordu:

"Vallahi, Resulullah (a.s)'ın bağladığı bir bayrağı çözmem; alıcıkuşlar bizi kapsa da, köpekler mü'minlerin annelerinin çarşaflarını çekiştirse de Üsame ordusunu göndereceğim."

Sıddik keskin görüşü, doğru firaseti ve üstün aklıyla, maslahatın, Üsame ordusunun gönderilmesinde olduğuna karar vermişti. Çünkü bunda, müslümanların gücü ve kuvvetini açığa vurma, ortaya koyma vardı. Nitekim bu ordunun Şam'a doğru direkt yoluna devam ederken uğradığı kabilelerden çoğu İslam'a yönelmişti. Bu kabileler şöyle diyorlardı:

"Şayet Medine, zayıflıktan, endişeden ve ayrılıktan şikayetçi olsaydı, Bizanslılarla savaşması için bu orduyu göndermezdi."

Ridde fitnesinin büyük fitnelere düşüreceği kabilelerden pekçoğunu, bu ordu durdurmuş oluyordu. Ve bu güç aynı zamanda, müslümanların askeri gücünü de ortaya koymuş oluyordu. Hem de Üsame ordusu, bu savaştan herhangi bir sıkıntıya uğramaksızın, ganimet almış ve galip gelmiş olarak döndü.

Aynı zamanda, Hz. Ebu Bekir (r.a), Üsame ordusunun gönderilmesi olayının, artık Resulullah (a.s) emrini verdikten sonra, şuraya sunulması gereken me-

selelerden olmadığına inanıyordu. Zira Resulullah (a.s)'dan emir çıkan konularda, şuranın olmayacağı görüşüne varılmıştı. Bunun için:

"Resulullah (a.s)'ın verdiği bir hükmü reddedecek değildim." demişti.

Bazı müslümanlarsa, orduya, Üsame (r.a)'den başka bir komutan atanması görüşünde idiler. Çünkü Üsame (r.a)'nin yaşı küçüktü ve yeterince pişmemişti. Savaş konusunda tam uzman değildi ve tecrübesi azdı. Kaldı ki, orduda ileri gelen, büyük sahabiler vardı. Ama Hz. Ebu Bekir (r.a), Resulullah (a.s)'ın sağken tayin ettiği bir kişiyi azl etmekten tam anlamıyla kaçındı ve:

"Resulullah (a.s)'ın tayin ettiğini mi, azl etmemi emrediyorsunuz?" dedi.

MÜRTEDLERLE SAVAŞ

Resulullah (a.s)'ın vefatından sonra irtidad olayları başgösterdi , münafiklık ortaya çıktı, yahudilik ve hıristiyanlık baş kaldırdı. Yeryüzünü kindar, intikamcı, fırsat kollayan, peygamberlik iddiasındaki sahtekarlar sardı ve insanların aklını çelip korku salmaya başladılar. İnsanları apaçık yalanlarındaki ustalıkları ve maharetleriyle istedikleri yöne sürüp yönetmeye başladılar.

Tuheyla el-Esedi, yalancı peygamberliğini ilan ederek ortaya çıktı, kendisine birçok kabile katıldı. Esed, Gatafan, Tay, Abs ve Zübyan kabileleri ona destek verenler arasındaydı. İrtidad ateşi Beni Amir'e de, Hevazin'e de uzandı. Ve irtidad ateşi alevlenerek, Secah yalancı peygamberliğini ilan ederek geldiğinde, Beni Temim arasında da tütmeye başladı. Bu arada Yemame'de, Müseyleme'tül Kezzab ortaya çıktı. Müslümanlar, çok sayıdaki kalabalık ardularını -ki esasını 10 bin kişilik bir savaşçı gurubu oluşturuyordu- karşılık vermeye başladılar. Ridde salgını Bahreyn'e, Uman'a ve Mehretü'l-Memen'e de sıçradı ve İslam ansızın bir tehlikenin içine düştü.

Tabii Mekke'liler, Medine'liler, Taifli'ler müslüman kaldılar. Arap Yarımadasında başkaldıran bu kör fitne, bu bölgeler arasında etkili olamadı.

Körükörüne bir ırkçılık ve istila hırsı, bazı arap kabilelerini peygamberliği kendine mal etmeye itti ve bu yüzden Hz. Peygamber (a.s)'in, gerek vefatından önce, gerekse sonra bazı sapkınlar, peygamberlik iddiasında bulunmaya başladılar.

MÜSEYLEME'TÜL KEZZAB'LA SAVAŞ

Yalancı peygamber Müseyleme'tül Kezzab, mürtedlerin en tehlikelisiydi. Kendisine Rahhal bin Unufute bin Nehşel katılmıştı. Rahhal, Yemamelilerin sapıtmışlarının en büyüklerindendi. Bir heyetle Hz. Peygamber (a.s)'e gelmiş ve bakara suresini bellemişti. İrtidat olayları zamanında, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in ya-

nına gelmiş, o da onu, Yemamelilere, onları Allah'a davet etsin ve müslümanlıkları üzre kalmalarını sağlasın diye yollamıştı. Fakat o, Müseyleme'yle birlikte dinden döndü ve onun peygamber olduğuna şahitlik etti. Şuna da işaret etmekte yarar vardır. Müseyleme'tül Kezzab, peygamberlik iddiasında bulunan Secah et-Temimiyye adlı bir kadın ile buluşmuş ve onunla evlenmişti. Tabii Secah da taraftarlarıyla birlikte ona katılmıştı. Müseyleme, kendisinin hem peygamber, hem de resul olduğunu ve Hz. Peygamber (a.s)'le ortak olduğunu iddia ederek, Hz. Peygamber (a.s)'e, peygamberliğe onu da ortak etmesini isteyen bir elçi göndermişti. Resulullah (a.s) da, ona şöyle yazmıştı:

"Allah'ın Resulü Muhammed'den Müseyleme'tül Kezzab'a...

Selam, hidayete tabi olanlara...

Şimdi... Yeryüzü, Allah'ın mülküdür. Onu kullarından dilediğine verir..."

Resulullah (a.s)'ın vefatından sonra, Hz. Ebu Bekir (r.a), Müseyleme ile savaşması için önce İkrime bin Ebi Cehl'i, hemen ardından da Şurahbil bin Hasene'yi yolladı. Fakat İkrime, Müseyleme'yle karşılaşma konusunda Şurahbil'in gelişinden önce davrandı ve yenildi. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a), İkrime'ye destekçi bir askeri birliğin başında Halid bin Velid'i gönderdi. Müseyleme, Halid'in gelişini duyunca, Yemamelileri toparladı. Benzeri görülmedik kanlı bir savaş oldu. Sahabe, direndi ve düşmanlarından daha dirençli çıkarak, kılıçlarını mürtedlerin boyunlarında işleterek onları ekin biçer gibi biçti. Sonunda onları Hadikatü'l-Mevt'e sığınmak zorunda bıraktı. Sahabe, kendisini mızraklarla kalkanların üzerinde taşıyıp duvarlarından attıktan sonra, Bera bin Malik yıldırım gibi kapıya atılıp kapıyı açtı. Ebu Dücane Simak bin Harşe, keskin harbesiyle yaraladıktan sonra Müseyleme, sar'asi tutan öküz gibi böğürerek yıkıldı. Simak bin Harşe de kılıcı elinde Müseyleme'nin üstüne çıkıp başını kopardı. Müseyleme'yi öldürenin Abdullah bin Zeyd bin Asım olduğu da söylenmiştir. Bu savaşta 10 bin mürted öldürülmüş, müslümanlardan da içlerinde ileri gelen sahabilerin ve eşrafın da bulunduğu 500 müslüman şehid olmuştur. Allah'ın şehitlikle onurlandırdığı ileri gelen sahabilerden bazıları şunlardı: Hz. Peygamber (a.s)'in sözcüsü ve ensarın bayraktarı Sabit bin Kays bin Şemmas, Vehb ile iki oğlu, Abdurrahman, muhacirlerin bayraktarı Zeyd bin Hattab, Vahşi harbesini attıktan sonra Müseyleme'nin göğsüne çıkan Ebu Dücane Simak bin Harşe, Şüca bin Vehb, Tufeyl bin Amr bin Huzeyfe'nin azatlısı Salim...

Müslümanlar, Arap Yarımadası'nda başkaldıran fırtınalı ve tahripkar fitneyi, işte böyle yok etmişlerdi.

TULEYHA BİN ESEDİ İLE YAPILAN SAVAŞ

Tuheyle bin Esedi, Hz. Peygamber (a.s)'in sağlığında irtidat etmiş ve kendisine Esedoğulları, Tayy kabilesi ve daha birçok halk kitlesi tabi olmuştu. Resulullah (a.s) vefat edince, Uyeyne bin Hısn bin Bedr, Tuleyha'ya arka çıktı. Hz. Ebu Bekir (r.a) de Tuleyha ile savaşmak üzere Halid bin Velid'i yola çıkardı. Adiyy bin Hatim, kendilerini ikna ettikten sonra doğrularına ve hidayetlerine dönmüş olan Tay ve Cedile kabilelerinden 150 süvariyi de Halid'in yanına verdi. Halid, Tuleyha ile, Buzaha denilen yerde karşılaştı. Çark, peygamberlik iddiasında bulunan sahtekar-yalancı Tuleyha'yla taraftarları aleyhine döndü. Müslümanlar, onları yakalayıp öldürdüler. Uyuyne bin Hısn da esir edildi. Uyeyne, Fezaraoğullarından 700 kişinin başında Tuleyha'ya destek oluyordu. Uyuyne, Medine'ye götürüldü. Elleri boynuna bağlanmıştı. Hz. Ebu Bekir (r.a), Uyeyne'nin bağışlanma dilediğini kabul etti ve onu affetti. Uyeyne de iyi bir müslüman oldu. Tulayha'ya gelince, hanımıyla birlikte Şam'a kaçtı ve Kelboğulları arasına yerleşti. Fakat daha sonra İslam'a girdi. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in halifeliği zamanında umre yapmış ve Hz. Ebu Bekir (r.a)'le yüzyüze gelmekten utanıp kaçınmıştı.

Buzaha çarpışması'nda bozguna uğrayanlar, Arap ileri gelenlerinden Ümmü Zemil adlı bir kadının yanında toplandılar. Çocuklarının çokluğundan ve kabilesinin şerefliliğinden dolayı darb-ı mesel haline gelmiş bir kadındı. Kadına Beni Süleym, Tay, Hevazin ve Esed kabilelerinin kanıbozukları destek oldu. Durum ciddileşti. Bunun üzerine Halid bin Velid, üzerlerine yürüdü ve onlarla savaştı. Ümmü Zemil'in taraftarlarını öldürme işlemi devam etti. Bu arada Ümmü Zemil'in devesi kesilerek kendisi de öldürüldü.

BAHREYNLİLERİN DİNDEN ÇIKMALARI VE YENİDEN İSLAM'A GİRMELERİ

Emirleri Münzir bin Savi vefat ettikten sonra Bahreynliler, gerisin geri dinden döndüler. Bahreyn'de Cüvasa denilen bir köy dışında hiçbir beldede müslüman kalmadı. Hutam bin Dabi'a ile, hile üzre biraraya gelmiş olanlar, müslümanları çevirip kuşattılar. Hz. Ebu Bekir (r.a), Ala bin Hadrami'yi mürdetlerle savaşması için gönderdi. Ala, alim, abid, duası kabul olunan ve ileri gelen bir sahabiydi. Bahreyn'e yaklaştığında, Sümame bin Usal büyük bir törenle kendisine katıldı.

Ala, mürted ordusunun yakınında konakladı. Gece olunca, mürtedleri gaflet bastığını farketti ve casusları vasıtasıyla sarhoş olduklarını öğrendi. Onlara hücum edip boyunlarını vurdu ve bütün mallarına, mahsullerine ve ağırlıklarına el koydu. Mürtedlerin lideri Hutam bin Dasi'a öldürüldü ve Bahreyn yeniden

İslam topraklarına katıldı. Günümüzde Katar, Kuveyt, Bahreyn adaları ve Suudi Arabistan'ın doğu bölgesini kapsayan yöreye, eskiden Bahreyn denilmekteydi.

UMMANLILARIN VE MEHRATÜ'L YEMENLİLERİN DİNDEN DÖNMESİ

Ummanlılar ve Mehratü'l-Yemenliler dinden gerisin geri döndüler ve boyunlarından İslam bağını çözdüler. Derken Umman'da Lakit bin Malik Ezdi - Züttac- ortaya çıkıp peygamber olduğunu iddia etti. Ummanlıların cahil takımı da peşine düştü. Derken Umman, Züttac'ın yönetimi altına girdi. İslam halifesinin valileri, Umman etrafındaki yörelere sığındılar.

Hz. Ebu Bekir (r.a), Huzeyfe bin Mihsan Himyeri ile Arcefe el-Bariki el-Ezdi'yi emir olarak gönderdi. İkrime bin Ebu Cehil de Hz. Ebu Bekir (r.a)'in emriyle onlara katıldı. Ve müslümanlar, mürtedlerle karşılaştılar. Kanlı ve çetin bir savaş oldu. Müslümanlar imtihana tabi tutuldular. Şayet Allah kesilme anında Beni Naciye ile Abdul Kays'ı imdat kuvveti olarak göndermeseydi, az kalsın gerisin geri dönüyorlardı. Ama apaçık bir zafer nasib oldu. Mürtedler hiçbir şeye aldırmaksızın kaçtılar. 10 bin savaşçıları öldürüldü ve müslümanlar, mürtedlerin kadın ve çocuklarıyla mallarını, ganimet olarak ele geçirdiler.

Sonra müslümanlar, İkrime komutasında Mehratü'l Yemen'e doğru ilerlediler. Mehr'de iki emir vardı: Musabbih Muharibi ve Şıhrit. Bu ikisi arasında, husumet ve düşmanlık akrepleri gidip gelmişti. İkrime, Şıhrit'in gönlünü kazandı. Şıhrit de İkrime'ye katıldı ve müslüman oldu. Fakat Musabbah, sayısının çokluğuna aldanarak inadında ve isyanında ısrar etti. Bunun üzerine müslümanlar kendisini korkunç bir bozguna uğrattılar. Kebilesinden birçok kimse öldü ve müslümanlar, mallarını ganimet olarak aldılar.

İrtidat, yani dinden dönme fitnesi çok büyüktü. Hz. Ebu Bekir (r.a) ise tetikte duruyordu. Tüm bu olayların kökünü kesti ve yeryüzünü irtidat kirlerinden ve pisliklerinden temizledi. İslam devletinin sütunlarını yerli yerine yerleştirdi. Ridde fitnesine ihtiyat, kararlılık ve dirençle karşı koydu. Aynı anda 11 komutana sancak vermişti. Bu sancaklar şu komutanlara aitti:

1- Halid bin Velid. Hedefi Tuleyha bin Huveylid'di. İşini bitirince, Butah'ta bulunan Malik bin Nüveyra'nın üzerine yürüdü.

2- İkrime bin Ebu Cehil. Hz. Ebu Bekir (r.a), İkrime'ye Müseyleme üzerine yürümesini emretmişti.

3- Muhacir bin Ebi Ümeyye. Hedefi; Yemen'di.

4- Amr bin As. Hedefi; Kuda'a, Vedi'a ve Haris'ti.

5- Sa'id bin As. Hedefi; Meşarifu'ş-Şam'dı.

6- Huzeyfe bin Mihsan Ğafai. Hz. Ebu Bekir (r.a), Huzeyfe'ye de Umman'daki Deba halkı üzerine gitmesini emretmişti.

7- Arcefe bin Herseme. Hedefi; Mehratül Yemen'di.

8- Şurahbil bin Hasen. Hz. Ebu Bekir (r.a) Şuharbil'i Müseyleme'tül Kezzab'la savaşmak için İkreme'nin hemen peşinden göndermiş ve Müseyleme'yle savaşmak işini bitirdikten sonra, Amr bin As'a katılmasını emretmişti.

9- Tarfe bin Haciz. Hedefi; Beni Süleym ve onlarla bir olan Havazinlilerdi.

10- Süveyd bin Mukarrin. Hedefi; Tihametül Yemen'di.

11- Ala bin Hadrami. Hedefi; Tihametül Bahreyn'di.

Bu orduların hepsi, zafer kazanmış olarak geri döndüler. Tabii mürtedleri hezimete uğratıp, boyun eğdirdikten sonra... Şuna da işaret etmek gerekir: Bu mürtedler, namazı kabul etmiş, ancak zekat vermekten çekinmişlerdi. Onlardan bazıları, şu ayet-i kerimeyi delil getirerek, zekatı, Hz. Ebu Bekir (r.a)'e vermek istemiyorlardı:

"Onların mallarından bir miktar sadaka al ki, onunla onu temizleyesin, yüceltesin ve onlara dua et. Çünkü senin duan, onları (ın ızdıraplarını) yatıştırır. Allah işitendir, bilendir." (1)

"Zekatımızı,, ancak, duası bizim için "huzur verecek" olan kimseye vereceğiz" demişlerdi.

Bir gurup sahabe, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in mürtedleri ve zekat vermekten çekinenleri, kendi hallerine bırakması ve iman, kalplerinde derinleşinceye kadar onları ısındırmasından sonra zekat alınması görüşündeydiler. Fakat Hz. Ebu Bekir (r.a) bundan şiddetle kaçındı ve:

"Vallahi, bana Resulullah (a.s)'a verdikleri bir oğlağı bile vermeseler, vermedikleri için onlarla şüphesiz savaşırım. Şüphesiz zekat, malın hakkıdır. Vallahi, namazla zekatın arasını ayıranlarla mutlaka savaşırım." dedi.

HZ. EBU BEKİR (R.A.) DÖNEMİNDE FETİHLER

Hz. Ebu Bekir (r.a), Yemame'deki işini bitirince, Halid bin Velid'i Irak'a ve Iraklıları Allah (c.c)'a davet etmeye, kabul etmezlerse cizye vermeye, onu da kabul etmezlerse onlarla savaşmaya yönlendirdi. Ve Hz. Ebu Bekir (r.a), Halid (r.a)'e imdat kuvveti olarak seriyyeler, askeri birlikler ve ordular donatmaya

1) Tevbe Suresi: 103

başladı.

Halid (r.a), ilerleyip bazı Sevad köyleri olan Banikya ve Barusima'da konakladı ve halkıyla cizye vermek şartıyla antlaşma yaptı. Sonra Halid, Hire'ye inip halkıyla cizye vermek şartıyla antlaşma yaptı. Daha sonra Hz. Halid, İranlıların en muhkem ve en güçlü kalesi olan Übülle'ye yürüdü. Bu Zatü's-Selasil savaşıydı. Müslümanlar, İranlıları şiddetli hezimete uğrattılar, eşyalarına ve silahlarına el koydular. Yükleri öylesine ağırlaşmıştı ki, bin deveye varmıştı. Süvari komutanı Hürmüz de orada öldürülmüştü. Bu savaşa, kaçmamak için İran süvarilerinden zincir bağlayanların çokluğundan dolayı Zatü's-Selasil adı verilmiştir.

Ayrıca Halid, hicretin 12. yılının sefer ayında, Müzar Vak'asında, İranlıları bozguna uğratıp, boyunlarını vurdu, mallarını ganimet alıp çoluk çocuklarını esir etti. Sonra da Veled ve Ülleys çarpışmaları aynı yılın sefer ayında oldu. Her iki savaşta da çark, İranlılarla Arap hıristiyanlarından kendilerine yardımcı olan Bekr bin Vail aleyhine döndü. Müslümanlar, sadece Ülleys çarpışmasında İranlılardan 70 binin üzerinde insan öldürdüler. Yine müslümanlar, Hire'yi istila ettiler ve daha önce de geçtiği gibi Halid, Hirelilerle cizye almak üzere barış yaptı.

Sonra Enbar'a yüklenip orayı fethetti ve halkıyla barış yaptı. Bu savaş, müslümanların ok atarak İranlıların gözlerini çıkartmalarının çokluğundan dolayı, 'Zatü'l-Uyun' diye adlandırıldı. Halid, Enbar'a tamamen hakim olunca, oraya Zibrikan bin Bedr'i vekil tayin ederek Ayn-ı Temr'e yöneldi. Orada o zaman Mihran bin Behram, araplarından büyük bir topluluğun başında yönetici olarak bulunuyordu. Etraflarında da Akke bin Ebi Akka'nın bulunduğu Nemr ve Tağlib kabilesinden gurublar vardı. Halid, Akka'yı esir aldı. Bunun üzerine ordusu yenilgiye uğrayan Mihran bin Berham kaçtı. Halid, Akka'nın ve onunla birlikte esir alınanların boyunlarını vurdu, kaleyi ganimet aldı ve içinde bulunanları öldürüp, kadınlarını ve çocuklarını esir alarak mallarını da ele geçirdi.

Halid, Ayn-ı Temr'deki işini bitirince, Dumetü'l Cendel'e yöneldi. Dumetü'l Cendelliler, Halid'in gelişini duyunca, Behra, Tennuh ve Daca'ımlı guruplarına haber gönderdiler. Halid, onlarla karşılaşıp onları da hezimete uğrattı. Onlardan büyük bir kitleyi öldürdü. Kaleyi ensızın basıp orada bulunan savaşçıları da öldürdü, mallarını ganimet, kadınlarını ve çocuklarını da esir aldı.

Sonra Halid ve yanındakiler, Fırat'a doğru ilerlediler. Halid bin Velid komutasındaki İslam ordusu, düşmanlarla uğraştığı için, ramazan ayını oruç tutarak orada geçirdiler. Bu kez Bizanslılar, Halid'in ülkelerine yaklaştığını anlayınca, büyük ordular toparladılar ve Teğlib, İyad ve Nemr'den de imdat istediler. Müslümanlarla savaşmak için Fırat nehrini geçtiler. Ama Allah, Bizans toplu-

luklarını hezimete uğrattı. Bu savaşta Bizanslılardan 100 bin kişi öldürüldü, müslümanlar ise zafer kazanıp ganimet elde etmiş olarak geri döndüler.

ŞAM'IN FETHEDİLMESİ

Hz. Ebu Bekir (r.a), insanları Şam'a sefer düzenlemek için biraraya getirdi ve dört komutana sancak verdi. Bu komutanlar şunlardı:

1- Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a). Hedefi; Humus'tu. Kumanda merkezi de Havran'daki Cabiye şehriydi.

2- Yezid bin Ebi Süfyan. Ona da Şam'ı hedef göstermişti.

3- Amr bin As. Ona da Filistin'e yönelmesini söylemişti.

4- Şurahbil bin Hasene. Hedefi; Ürdün Vadisi idi.

Hz. Ebu Bekir (r.a), yararından ötürü her bir komutanını, diğerinin gittiği yolun dışında başka bir yoldan gitmesini emretmişti. Ayrıca Hz. Ebu Bekir (r.a), onlara takviye güçleri de gönderiyordu. Ve birbirlerine yardım etmelerini ve hepsinin Ebu Ubeyde (r.a)'nin genel komutası altında olduklarını söylemişti. Amr bin As yola çıktı ve Şam topraklarından Urna'da konakladı. Yezid bin Ebu Süfyan, Belka'da, Şurahbil bin Hasene Ürdün'de, Ebu Ubeyde (r.a) ise Ucabiye'de konakladı.

YERMUK SAVAŞI

İslam orduları Şam'a yönelince, Bizanslılar ürkemeye başladılar. İyice korkup Hirakl'e mektup yazdılar ve durumu haber verdiler. Hirakl de müslümanların her bir komutanına karşılık gayet kalabalık bir ordu olsun diye Bizans ordularının sefere çıkmasını emretti. Bunun üzerine müslüman komutanlar, Hz. Ebu Bekir (r.a)'e, olanları bildiren bir mektup yazdılar. Hz. Ebu Bekir (r.a) de onlara, Bizans ordularıyla karşılaşmak için biraraya gelip tek bir ordu oluşturmalarını isteyen mektup yazdı. Ayrıca Halid bin Velid'e de Irak'ta, yerine bir vekil bırakmasını ve müslümanlara yardım ve komuta etmek için Yemame ve Hicaz'dan yanındakilerle birlikte Irak'a, oradan da Şam'a dönmesini yazdı.

Halid, Müsenna bin Harise'yi Irak'a vekil tayin etti. Kendisi de dokuzbinbeşyüz kişinin başında çöl ve ıssız yöreleri aşarak, tepelere tırmanıp, ovalara inerek yol aldı. Sonunda varacağı yere 5 gün içinde varıp Tedmür yönünden Bizanslıların karşısına çıktı. Tedmürlülerle antlaşma yapıp Şam'ın doğusuna doğru yola koyuldu.. Busra kanalına varıncaya kadar ilerledi ve sahabenin Busralılarla savaştıklarını gördü. Busra valisi Halid'le antlaşma yapıp Busra'yı teslim etti. Busra, Şam bölgesinden fethedilen ilk şehir oldu.

Bizanslılar Dir Eyyub ile Yermuk arasındaki Vakusa'da konaklamışlardı. Müslamanlar da diğer taraftan nehrin öte yakasına konakladılar. Ezra'at (Der'a), kendilerine Medine'den imdat güçleri ulaşsın diye arkalarına alınmıştı. Bizans ordusunun sayısı 240 bin, İslam ordusunun sayısı ise 36 ila 40 bin arasında idi. Bizanslılar, Bahan'ın komutası altındaydılar. Bahan, Hirakl'in kahraman ve cesur olarak tanıdığı bir Ermeni komutandı. Halid, orduya guruplara, ayırdı ve Ebu Ubeyde'yi merkeze, Amr bin As'ı sağ kanada, Yezid bin Ebu Süfyan'ı da sol kanada yerleştirdi. Nihayet öğütücü savaş değirmeni dönmeye başladı. Müslümanlar bu savaşta büyük çaba gösterdiler. Bizanslılar müthiş bir hezimete uğratıldı. Bizanslılardan 120 bin kişi Yermük Vadisi'nde öldü. Bu arada birçok defa müslümanlar geri çekilmeye mecbur kaldılar. Bizanslıların hücumlarını savuşturmak için müslüman kadınlar da savaşa katıldılar. Müslüman kadınlar gönüllerini coşturup, duygularını kabartarak müslümanlardan bozguna uğrayanlara moral veriyor ve savaş hengamesine döndürüyorlardı.

Müslümanların Yermuk'ta elde ettikleri apaçık bir zaferdi. Müslümanlar, Bizanslılarla savaşırken, Medine'den bir posta geldi ve Halid'e iletildi. Postada Hz. Ebu Bekir (r.a)'ın vefatı, Hz. Ömer Faruk (r.a)'un halife seçildiği ve Ebu Ubeyde'nin Yermuk'taki orduların başına getirildiği bildiriliyordu. Halid, müslümanların arasında bir gevşeme ve zayıflama olmasın diye durumu gizledi. Savaştan sonra Halid, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in vafatından dolayı müslümanlara başsağlığı diledi. Komutayı da Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a)'a teslim edip kendisi de müslümanların vahdetini ve güçlenmesini arzulayarak Ebu Ubeyde (r.a)'nin komutası altında savaşan bir er oldu. Müslümanlar da mübarek ve muzaffer cihad yürüyüşlerini sürdürdüler.

Ebu Ubeyde (r.a), ganimetleri toplama ve beştebirini ayırma işine koyuldu ve fetih müjdesiyle elde edilen humusu, Hicaz'a yolladı. Şam tarafına ilerleyip, Mercü's Sufar 'da konakladı. Derken Ebu Ubeyde (r.a), Hz. Ömer (r.a)'den orayı fethetmesini emreden bir mektup gelinceye kadar bekledi.

Şuna da işaret etmek gerekir ki, Halid'in Şam'a gidişinden sonra, Irak'ta müslümanlarla İranlılar arasında şiddetli ve pek çetin bir savaş meydana geldi. İranlılar, Halid'in yokluğunu ganimet bilerek, vekili Müsenna bin Harise'nin üzerine Hürmüz bir Cazuye komutasında yaklaşık 10 bin kişilik kalabalık bir ordu gönderdiler. Müsenna da Babil'e doğru ilerledi ve İranlılarla Irak'ın önlerinde bir yerde karşılaştı. Çetin bir savaşa tutuştular. İranlılar, müslüman süvarileri dağıtmak için bir fil gönderdiler. Müsenna filin üzerine çıkıp öldürdü ve İranlıları öldürme işlemi devam etti. Çark, İranlıların aleyhlerine döndü. Kaçıp soluğu Medain'de aldılar. Müslümanlar onlardan büyük oranda bir malı ganimet olarak aldılar. Hz. Ebu Bekir (r.a), hasta yatağında Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'a Müsenna ile beraber Iraklılara karşı savaşsınlar diye insanlara çağrıda

bulunmasını ve Şam'ın fethinden sonra Halid'in askerlerini Irak'a geri göndermesini, çünkü onların Iraklılarla savaşmayı daha iyi bildiklerini tavsiye etmişti.

İbn Kesir, 'el-Bidaye ve'n-Nihaye'de şöyle der:

"Hz. Ebu Bekir (r.a)'in vefatı, pazartesi günü yatsı vaktinde olmuştur. Akşamdan sonra vefat ettiği ve aynı gece toprağa verildiği de söylenmiştir. Bu olay, 15 günlük bir hastalıktan sonra, hicretin 13. yılında cemaziyelahir ayının çıkmasına 8 gün kala olmuştur. Bu 15 günlük hastalık süresince, müslümanlara Hz. Ebu Bekir (r.a)'in yerine Hz. Ömer bin Hattab (r.a) imamlık yapmıştı. Sözkonusu hastalık sırasında Hz. Ebu Bekir (r.a), kendinden sonra halifelik için Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'ı tavsiye etmişti. Ahidnameyi kaleme alan kimse Hz. Osman bin Affan (r.a)'dı. Ahidname müslümanlara okundu, onlar da bunu onaylayıp, tavsiyeye uyup itaat ettiler. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in halifeliği, 2 yıl, 3 ay sürdü. Vefat ettiği gün, Resulullah (a.s)'ın vefat ettiği yaşta, yani 63 yaşındaydı. Allah onları sağlıkta beraber tuttuğu gibi aynı toprağa gömülmekte de bir tutmuştur. Allah ondan razı olup, kendisini hoşnut eylesin."

İbn Hacer de 'el İsabe' adlı eserinde Hz. Ebu Bekir (r.a)'in ezet bir biyografisini vermiştir. Biyografisine dair söylediklerinden bazıları şöyledir:

"Hz. Peygamber (a.s)'e, peygamber gönderilmeden önce arkadaşlık etti, O'na iman etmede herkesten önce darandı, Mekke'de ikameti boyunca O'nunla birlikte bulundu. Hicrette, mağarada ve ölünceye kadarki bütün savaşlarında O'na eşlik etti. Tebük Gazvesi'nde sancaktardı. Resulullah (a.)'ın sağlığında hicretin 9. yılında hac emirliği yaptı. O'ndan sonra dünyada halife olarak kaldı ve müslümanlar kendisine Resulullah (a.s)'ın halifesi lakabını verdiler. Babası da İslam'ı kabul etmişti. Hz. Peygamber (a.s)'den hadisler rivayet etti. Ondan da Hz. Ömer (r.a), Hz. Osman (r.a), Hz. Ali (r.a), Abdurrahman bin Avf, İbn Mes'ud, İbni Ömer, İbn Amr, İbn Abbas, Huzeyfe, Zeyd bin Sabit, Ukbe bin Amir, Makıl bin Yesar, Enes, Ebu Hureyre, Ebu Ümame, Ebu Berze, Ebu Musa, kızları Hz. Aişe (r.a) ile Esma ve daha başka sahabiler hadis rivayet etmişlerdir. Yine ondan tabiinin büyüklerinden Es Senabhay, Murra bin Şurahil et-Tabib, Vasıt el-Beceli, Kays bin Ebi Hazim, Süveyd bin Ğafele v.d. hadis rivayet etmişlerdir."

İbn Mende'nin 'el-Ma'rife'sinde şöyle geçer:

"Beyaz tenli; yanakları etsiz, zayıf ufakça yüzlü, alnı çıkık, saçını ve sakalını kınayla ve ketemle boyayan bir insandı."

İbni İshak ise:

"Arapların soy ve sopunu en iyi bilen insandı. Kureyş'in nesebini en iyi bilen Kureyşliydi," demiştir.

İbni İshak, 'Siyer-i Kebir'inde, *"Hz. Ebu Bekir (r.a) kendi kavmiyle iyi anlaşabilen, sevilen, kendisiyle dialoğ kurulabilen birisiydi. Kureyş'in nesebini en iyi bilen Kureyşliydi. Onlara, hayır ve şer, başlarından ne geçmişse bildirirdi. Dürüst ve iyi bir tüccardı. İlminden, deneyimlerinden ve hoşsohbet oluşundan dolayı onunla oturur kalkarlardı. Güvendiği kişileri İslam'a davet etmeye başladı. Hz. Osman (r.a), Talha, Zübeyr, Sa'd, Abdurrahman bin Avf... onun sayesinde İslam'a girenlerdendi."* demiştir.

Ebu Davud, 'Kitabu'z-Zühd'de sahih bir senedle şöyle tahric etmiştir. Hişam bin Urve anlatıyor:

"Babam bana haber verdi ki, Hz. Ebu Bekir (r.a) İslam'a girdiğinde 40 bin dirhemi vardı."

Urve dedi ki:

"Bana (teyzem) Hz. Aişe (r.a), Hz. Ebu Bekir (r.a)'in ne bir dinar, ne de bir dirhem bırakmadan öldüğünü haber verdi."

Yakub bin Süfyan, Tarihinde şöyle der:

"Süfyan, Hişam vasıtasıyla bize rivayet etmiştir:

Hişam'ın babası şöyle demiş:

"Hz. Ebu Bekir (r.a) İslam'a girdiğinde 40 bin (dirhemi) vardı. Onları Allah yolunda harcadı ve Allah uğrunda işkence gören 7 kişiyi azad etti. Bilal'i, Amir bin Füheyra'yı, Zinnire'yi, Nehdiyye'yi ve kızını, Beni Müemmel'in cariyesini ve Ümmü Ubeys'i azad etti."

Hz. Ebu Bekir (r.a)'ın menakıbı cidden pek çoktur. Bir gurup, sadece onun için eser vermişlerdir. İbn Asakir'in tarihindeki biyografisi bir cild kadardır. En büyük menkıbesi Allah Teala'nın; *"Eğer siz o (elçimiz Muhammed)'e yardım etmezseniz, iyi bilin ki, Allah ona yardım etmişti. Hani yalnız iki kişiden biri olduğu halde, inkar edenler kendisini (Mekke'den) çıkardıkları sırada ikisi mağarada iken arkadaşına "üzülme, Allah bizimle beraberdir" diyordu. (İşte o zaman) Allah ona (yardım etti, kalbini) yatıştıran (huzur ve güveni)ni indirdi ve onu, sizin görmediğiniz askerlerle destekledi, inanmayanların sözünü alçalttı. Yüce olan yalnız Allah'ın sözüdür. Allah daima üstündür, hikmet sahibidir."* (1) ayet-i kerimesidir. Ayette sözkonusu edilen 'sahibinden' maksat, tartışmasız Hz. Ebu Bekir (r.a)'dir.

Sahihayn'da Enes bin Malik hadisinde şöyle geçmektedir:

"Hz. Peygamber (a.s), mağarada iken Hz. Ebu Bekir (r.a)'e:

---

1) Tevbe Suresi: 40

"Allah'ın üçüncüleri olduğu iki kişi hakkındaki kanaatin nedir?" demiştir."

Bunun mağarada onunla beraberken olduğuna dair hadisler çoktur ve bunlar meşhur hadislerdir. Ayrıca bu menkıbeye Hz. Ebu Bekir (r.a)'den başkası ortak olamamıştır.

Ahmed, Şehr bin Havşeb kanalıyla rivayet etmiştir. Ebu Temim anlatıyor:

"Hz. Peygamber (a.s), Hz. Ebu Bekir (r.a) ile Hz. Ömer (r.a)'e:

"Siz ikiniz bir görüşte birleştiniz mi, ben size karşı çıkmam," buyurdu."

Taberani, Vudayn bin Ata-Katade bin Nesiy-Abdurrahman bin Temim kanalıyla rivayet ediyor. Muaz bin Cebel anlatıyor:

"Resulullah (a.s) Muaz'ı Yemen'e göndermek istediğinde görüş alışverişinde bulunup:

"Kuşkusuz Allah, semasının üstünden Ebu Bekir'in hataya düşürülmesinden hoşlanmaz," buyurmuştur."

Ebu Ya'la da, Ebu Salih el-Huyey vasıtasıyla şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a) anlatıyor:

"Resulullah (a.s) Bedir Savaşı'nda bana ve Hz. Ebu Bekir (r.a)'e:

"Sizden birinizle Cebrail (a.s), diğerinizle Mikail (a.s) ve büyük bir melek olan İsrafil (a.s) savaşa katılır" buyurdu."

Sahih-i Buhari'de geçen bir hadiste Amr bin As şöyle anlatıyor:

"Ya Resulullah (a.s), insanlardan en çok kimi seviyorsunuz?" diye sordum.

"Aişe'yi," diye cevap verdi.

"Peki, erkeklerden kimi?" diye sordum.

"Babasını," diye cevaplandırdı.

"Sonra kimi?" diye sordum. Bir çok kimseyi saydı."

Tirmizi, Beğavi ve Bezzar, her üçü de Ebu Sa'id el-Eşecc-Ukbe bin Halid-Şu'be el-Ceriri-Ebu Nusra senediyle rivayet etmişlerdir. Ebu Said el-Hudri anlatıyor:

"Hz. Ebu Bekir (r.a), Sakife (Beni Saide)'de:

"İslam'a ilk girenıniz ben değil miyim? Bu işe en layık olanınız ben değil miyim? Şöyle değil miyim? Böyle değil miyim?" dedi." Bu hadisin ravileri sika-

dırlar.

Beğavi, ceyyid bir senedle Cafer bin Muhammed es-Sadık (Babası) vasıtasıyla şöyle rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Cafer anlatıyor:

"Hz. Ebu Bekir (r.a) bize yönetici oldu. Bize karşı, en merhametli, en şefkatli, en hayırlı halifeydi."

İbrahim en-Naha'i de şöyle demiştir:

"Şefkatinden dolayı 'Eyvah' (içli) diye adlandırılırdı."

Hz. Ebu Bekir (r.a)'in en büyük menkıbelerinden biri, Kare kabilesinin Reisi İbn Duğunne, Hz. Ebu Bekir'i Mekke'de himayesine aldığında, Hz. Hatice (r.a)'nin, peygamber gönderildiğinde, Hz. Peygamber (a.s)'in özelliklerini belirttiği şiirin bir benzeriyle Hz. Ebu Bekir (r.a)'in özelliklerini belirtmesidir. Gerek Hz. Hatice (r.a), gerekse İbn Duğunne birini vasfederken bu konuda kafiyeleri lafzen ve manen tekrarlamaksızın, duymaksızın ve iktibas etmeksizin birbirinin şiirlerinin aynısını söylemişlerdir. İşte bu, Hz. Ebu Bekir (r.a)'i büyük ölçüde yüceltmektedir. Çünkü Hz. Peygamber (a.s)'in sıfatları, yetişkinliğinden beri en kamil sıfatlardır. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in sıfatları da Hz. Peygamber (a.)'in sıfatlarına benzetilmişse, bundan daha büyük övgü mü olur?

HZ. EBU BEKİR (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٥١٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ قَالَ: أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقِ اسْمُهُ عَبْدُاللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ عَامِرِ بْنِ عَمْرِو بْنِ كَعْبِ بْنِ سَعْدِ بْنِ تَيم بْنِ مُرَّةَ بْنِ لُؤيٍ، شَهِدَ بَدْرًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، وَأُمُّ أَبِي بَكْرٍ أُمُّ الْخَيْرِ سَلْمَى بِنْتُ صَخرِ بْنِ عَامِرِ بْنِ عَمْرِو بْنِ كَعْبِ بْنِ سَعْدِ بْنِ تَيمِ بْنِ مُرَّةَ بْنِ لؤيٍّ بْنِ غَالِبِ بْنِ فَهْرِ بْنِ مَالِكٍ، وَأُمُّ أُمِّ الْخَيْرِ دلافٌ وَهِيَ أُمَيمةُ بِنْتُ عبيدِ ابْنِ النَّاقِدِ الْخُزَاعِي، وَجِدَّةُ أَبِي بَكْرٍ أُمُّ أَبِي قُحَافَةَ أُمينة بنت عبدِ العُزَّى بْنِ حرثانَ بْنِ عَوْفِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُوَيجِ بْنِ عدي بْنِ كَعْبٍ.

1515- Taberani, Urve bin Zübeyr (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a)'ın ismi, Abdullah bin Osman bin Amir bin Amr

bin Ka'b bin Sa'd bin Teym bin Mürra bin Lüey'dir. Resulullah (a.s)'la birlikte Bedir Savaşı'na katılmıştır. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in annesi de, Ümmü Hayr Selma bint Sahr bin Amir bin Amr bin Ka'b bin Sa'd bin Teym bin Mürra bin Lüeyy bin Ğalib bin Fihr bin Malik'tir. Ümmü Hayr'ın annesi de, Dilaf'tır. O da Ümeyme bint Abid bin Nakid el Huza'id'dir. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in ninesi, Ümmü Ebi Kuhafe Emine bint Abdiluzza bin Hursan bin Avf bin Ubeyd bin Uveyc bin Adiyy bin Ka'b'dır."

١٥١٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: إِنَّمَا سُمِّيَ أَبُو بَكْرٍ عَتِيقًا لِعَتَاقَةِ وَجْهِهِ وَكَانَ اسْمُهُ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُثْمَانَ.

1516- Taberani, Deys bin Sa'd (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a), yüzü güzel olduğundan Atik diye adlandırılmıştır. Halbuki adı, Abdullah bin Osman'dı."

١٥١٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي حَفْصٍ عَمْرِو بْنِ عَلِيٍّ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: كَانَ أَبُو بَكْرٍ مَعْرُوقَ الْوَجْهِ، وَإِنَّمَا سُمِّيَ عَتِيقًا لِعَتَاقَةِ وَجْهِهِ وَكَانَ اسْمُهُ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُثْمَانَ، وَقَدْ رُوِيَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَمَّاهُ عَتِيقًا مِنَ النَّارِ.

1517- Taberani, Ebu Hafs Amr bin Ali (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Amr bin Ali şöyle derdi:

"Hz. Ebu Bekir (r.a) zayıf, ufakça yüzlü bir kimseydi. Sırf yüzünün güzelliğinden dolayı Atik diye adlandırıldı. Aslında ismi Abdullah bin Osman'dı. Resulullah (a.s)'ın onu cehennemden kurtulmuş (anlamına Atik) olarak isimlendirdiği de rivayet olunmuştur."

1515-el-Mu'cemu'l-Kebir (1/51) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/40)'de zikrederek "Hadisi Taberani rivayet etmiş olup, isnadı hasendir" demiştir. Fethu'l-Bari (7/9)' de ise şöyle geçer: "Selma bint Sahr bin Malik bin Amir... İsnadı hasen değildir. Çünkü İbn Lehi'a kendinden Abadile dışındakilerin yaptığı bir rivayette zayıftır. Nitekim bu rivayet Abadile'nin yaptığı rivayetlerden değildir. Abadile ise, Abdullah bin Mübarek, Abadullah bin Vehb, Abdullah bin Yezid Makarri'dir. Sened zayıftır. Bu çok tekrarlanacaktır."

1516-Mu'cmu'l-Kebir (1/52) Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (9/41)'de şöyler der: "Hadisi, Taberani rivayet etmiş olup, ravileri sikadır."

1517-Mu'cemu'l-Kebir (1/53) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (8/41)'de şöyle demektedir: "Hadisi, Taberani rivayet etmiş olup, isnadı ceyyid hasendir."

١٥١٨ــ رَوَى الطَّبَرَنِيُّ عَنْ حَكِيمِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا يَحْلِفُ: لَلَّهُ أَنْزَلَ اسْمَ أَبِي بَكْرٍ مِنَ السَّمَاءِ الصِّدِّيقَ.

1518- Taberani, Hakim bin Sa'd (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a)'nin şöyle yemin ettiğini duydum:

"Vallahi, gökyüzünden Hz. Ebu Bekir (r.a)'in ismini Sıddık diye indiren Allah'tır."

١٥١٩ــ رَوَى الْبَزَّارُ والطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَظَرَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ: «هٰذَا عَتِيقُ اللَّهِ مِنَ النَّارِ» فَمِنْ يَوْمِئِذٍ سُمِّيَ عَتِيقًا، وَكَانَ قَبْلَ ذٰلِكَ اسْمُهُ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُثْمَانَ.

1519- Bezzar ve Taberani, Abdullah bin Zübeyr (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Hz. Peygamber (a.s), Hz. Ebu Bekir (r.a)'e bakarak:

"İşte bu, Allah'ın cehennemden azad ettiği (Atikullah)'dir," buyurdu. Hemen o günden beri Atik olarak adlandırıldı. Bundan önce ismi; Abdullah bin Osman'dı."

١٥٢٠ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَوَّلُ مَنْ أَسْلَمَ عَلِيٌّ. قَالَ عُمَرُ بْنُ مُرَّةَ: فَذَكَرْتُ ذٰلِكَ لِإِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ، فَأَنْكَرَهُ، وَقَالَ: أَوَّلُ مَنْ أَسْلَمَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ.

1520- Ahmed ve Tirmizi, Zeyd bin Erram (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"İlk müslüman olan Hz. Ali (r.a)'dir," demiş,"

1518-Mu'cemu'l-Kebir (1/55) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/41)'de şöyle der: "Hadisi, Taberani rivayet etmiş olup ravileri sikadır." Fethu'l-Bari (7/9)'de de "ravileri sikadır" diye geçmektedir.

1519-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/163) Mu'cemu'l-Kebir (1/153) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/40)'de şöyle demektedir: "Hadisi, Bezzar, benzerini Taberani rivayet etmişlerdir. Her ikisinin ravileri de sikadır."

1520-Ahmed, Müsned (4/368) Tirmizi (5/642) 50-Kitabu'l-Menakıb, bab: 21 Ayrıca Tirmizi; "bu, hasen, sahih bir hadistir" demiştir.

Amr bin Murra der ki:

"Bunu İbrahim en-Nehai'ye söyledim, reddetti ve:

"İlk müslüman olan Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a)'tır", dedi."

Şüphe yoktur ki, Hz. Ebu Bekir (r.a) erkeklerden ilk müslüman, Hz. Ali (r.a) de çocuklardan ilk müslüman olandır.

١٥٢١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ مُعَاوِيَةَ قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ أَبِي عَلَى أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ فَرَأَيْتُ أَسْمَاءَ قَائِمَةً عَلَى رَأْسِهِ بَيْضَاءَ، وَرَأَيْتُ أَبَا بَكْرٍ أَبْيَضَ نَحِيفًا، فَحَمَلَنِي وَأَبِي عَلَى فَرَسَيْنِ، ثُمَّ عَرَضْنَا عَلَيْهِ وَأَجَازَنَا.

1521- Taberani, Muaviye (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Babamla birlikte Hz. Ebu Bekir (r.a)'in yanına girdim. Esma'nın, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in ağarmış başı ucunda ayakta duyduğunu gördüm. Hz. Ebu Bekir (r.a)'i beyaz (veya ağarmış) nahif halde gördüm. Beni ve babamı birer ata bindirdi. Sonra isteğimizi kendisine arz ettik. O da kabul etti."

١٥٢٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ رَافِعِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: مَرَّ بِي أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي غَزْوٍ أَوْ حَجٍّ فَتَأَمَّلْتُهُمْ فَلَمْ اَرَ مِنْهُمْ أَحْسَنَ هَيْئَةً مِنْ اَبِي بَكْرٍ قَدْ جُلِّلَ عَلَيْهِ كِسَاءٌ مِنَ الْحَرِّ وَالْبَرْدِ.

1522- Taberani, Rafi bin Amr (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.)'ın ashabı savaşa veya hacca giderlerken bana uğradılar. Onları şöyle bir gözden geçirdim. Onlardan hiçbirinin görünüş itibariyle Hz. Ebu Bekir (r.a)'den daha güzel olduğunu görmedim. Kendisini sıcaktan ve soğuktan koruyacak bir elbise giyinmişti."

١٥٢٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلَيْسَ فِي أَصْحَابِهِ أَشْمَطُ غَيْرَ أَبِي بَكْرٍ فَغَلَفَهَا بِالْحِنَّاءِ وَالْكَتَمِ،

1521-Mu'cemu'l-Kebir (1/57) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/42)'de şöyle demiştir: "Hadisi Taberani rivayet etmiştir. Ravileri, Buhari'nin, hadislerini Sahihine aldığı ravilerdir."

1522-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/42)'de zikrederek: "Hadisi Taberani rivayet etmiş olup, ravileri sikadır" demiştir

1523- Buhari, Enes bin Malik (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) geldi. Ashabı arasında Hz. Ebu Bekir (r.a) hariç saçları ve sakalları yarı ağarmış kimse yoktu. O da sakalını kınayla ve ketemle boyamıştı."

١٥٢٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: لَمْ أَعْقِلْ أَبَوَيَّ قَطُّ إِلاَّ وَهُمَا يَدِينَانِ الدِّينَ، وَلَمْ يَمُرَّ عَلَيْنَا يَوْمٌ إِلاَّ يَأْتِينَا فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ طَرَفَيِ النَّهَارِ، بُكْرَةً وَعَشِيَّةً، فَلَمَّا ابْتُلِيَ الْمُسْلِمُونَ، خَرَجَ أَبُو بَكْرٍ مُهَاجِرًا نَحْوَ أَرْضِ الْحَبَشَةِ، حَتَّى إِذَا بَلَغَ بَرْكَ الْغِمَادِ، لَقِيَهُ ابْنُ الدُّغُنَّةِ ــ وَهُوَ سَيِّدُ الْقَارَةِ ــ فَقَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ يَا أَبَا بَكْرٍ؟ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَخْرَجَنِي قَوْمِي، فَأُرِيدُ أَنْ أَسِيحَ فِي الْأَرْضِ وَأَعْبُدَ رَبِّي، فَقَالَ ابْنُ الدُّغُنَّةِ: فَإِنَّ مِثْلَكَ يَا أَبَا بَكْرٍ لاَيَخْرُجُ وَلاَ يُخْرَجُ، أَنَّكَ تَكْسِبُ الْمَعْدُومَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ، وَتَحْمِلُ الْكَلَّ، وَتَقْرِي الضَّيْفَ، وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ، فَأَنَا لَكَ جَارٌ، إِرْجِعْ وَاعْبُدْ رَبَّكَ بِبَلَدِكَ، فَرَجَعَ وَارْتَحَلَ مَعَهُ ابْنُ الدُّغُنَّةِ، فَطَافَ ابْنُ الدُّغُنَّةِ عَشِيَّةً فِي أَشْرَافِ كُفَّارِ قُرَيْشٍ، فَقَالَ لَهُمْ: إِنَّ أَبَا بَكْرٍ لا يَخْرُجُ مِثْلُهُ وَلاَ يُخْرَجُ، أَتُخْرِجُونَ رَجُلاً يَكْسِبُ الْمَعْدُومَ، وَيَصِلُ الرَّحِمَ، وَيَحْمِلُ الْكَلَّ، وَيَقْرِي الضَّيْفَ، وَيُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ؟ فَلَمْ تُكَذِّبْ قُرَيْشٌ بِجِوَارِ ابْنِ الدُّغُنَّةِ ــ وَقَالُوا لِابْنِ الدُّغُنَّةِ: مُرْ أَبَا بَكْرٍ فَلْيَعْبُدْ رَبَّهُ فِي دَارِهِ، فَلْيُصَلِّ فِيهَا، وَلْيَقْرَأْ مَا شَاءَ، وَلاَ يُؤْذِنَا بِذَلِكَ، وَلاَ يَسْتَعْلِنْ بِهِ، فَإِنَّا نَخْشَى أَنْ يَفْتِنَ نِسَاءَنَا وَأَبْنَاءَنَا، فَقَالَ ذَلِكَ ابْنُ الدُّغُنَّةِ لأَبِي بَكْرٍ، فَلَبِثَ أَبُو بَكْرٍ بِذَلِكَ يَعْبُدُ رَبَّهُ فِي دَارِهِ، وَلاَ يَسْتَعْلِنُ بِصَلاَتِهِ، وَلاَ يَقْرَأُ فِي غَيْرِ دَارِهِ، ثُمَّ بَدَا لأَبِي بَكْرٍ، فَابْتَنَى مَسْجِدًا بِفِنَاءِ دَارِهِ، وَكَانَ يُصَلِّي فِيهِ وَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ، فَيَتَقَذَّفُ عَلَيْهِ نِسَاءُ الْمُشْرِكِينَ وَأَبْنَاؤُهُمْ وَهُمْ يَعْجَبُونَ مِنْهُ، وَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَجُلاً بَكَّاءً، لاَ يَمْلِكُ عَيْنَيْهِ إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ، فَأَفْزَعَ ذَلِكَ أَشْرَافُ قُرَيْشٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، فَأَرْسَلُوا إِلَى ابْنِ الدُّغُنَّةِ، فَقَدِمَ عَلَيْهِمْ، فَقَالُوا: إِنَّا كُنَّا أَجَرْنَا أَبَا بَكْرٍ بِجِوَارِكَ عَلَى أَنْ يَعْبُدَ

1523-Buhari (7/256) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar 45-Hz. Peygamber (a.s)'in ve ashabının Medine'ye hicret etmesi.

Eşmat: Saçlarının bir kısmı ağarmış adam.

رَبَّهُ فِي دَارِهِ، فَقَدْ جَاوَزَ ذٰلِكَ فَابْتَنَى مَسْجِدًا بِفِنَاءِ دَارِهِ فَأَعْلَنَ بِصَلاَةٍ وَالْقِرَاءَةِ فِيهِ، وَإِنَّا قَدْ خَشِينَا اَنْ يَفْتِنَ نِسَاءَنَا وَاَبْنَاءَنَا، فَانْهَهُ؛ فَإِنْ اَحَبَّ اَنْ يَقْتَصِرَ عَلَى اَنْ يَعْبُدَ رَبَّهُ فِي دَارِهِ فَعَلَ، وَإِنْ أَبَى إِلاَّ أَنْ يُعْلِنَ بِذٰلِكَ، فَسَلْهُ أَنْ يَرُدَّ إِلَيْكَ ذِمَّتَكَ، فَإِنَّا قَدْ كَرِهْنَا أَنْ نُخْفِرَكَ، وَلَسْنَا مُقِرِّينَ لأَبِي بَكْرٍ الإِسْتِعْلاَنَ، قَالَتْ عَائِشَةُ: فَأَتَى ابْنُ الدُّغُنَّةِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ: قَدْ عَلِمْتَ الَّذِي عَاقَدْتُ لَكَ عَلَيْهِ، فَإِمَّا أَنْ تَقْتَصِرَ عَلَى ذٰلِكَ، وَإِمَّا أَنْ تَرْجِعَ إِلَيَّ ذِمَّتِي، فَإِنِّي لاَأُحِبُّ أَنْ تَسْمَعَ الْعَرَبُ أَنِّي قَدْ أُخْفِرْتُ ذِمَّتِي فِي رَجُلٍ عَقَدْتُ لَهُ، فَقَالَ لَهُ ابُو بَكْرٍ: فَإِنِّي أَرُدُّ إِلَيْكَ جِوَارَكَ وَأَرْضَى بِجِوَارِ اللَّهِ — وَالنَّبِيُّ ﷺ يَوْمَئِذٍ بِمَكَّةَ — فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِلْمُسْلِمِينَ: «إِنِّي أُرِيتُ دَارَ هِجْرَتِكُمْ ذَاتَ نَخْلٍ، بَيْنَ لاَبَتَيْنِ» — وَهُمَا الْحَرَّتَانِ فَهَاجَرَ مَنْ هَاجَرَ قِبَلَ الْمَدِينَةِ، وَرَجَعَ عَامَّةُ مَنْ كَانَ بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ إِلَى الْمَدِينَةِ، وَتَجَهَّزَ أَبُو بَكْرٍ قِبَلَ الْمَدِينَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «عَلَى رِسْلِكَ، فَإِنِّي أَرْجُو أَنْ يُؤْذَنَ لِي» فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَهَلْ تَرْجُو ذٰلِكَ بِأَبِي أَنْتَ؟ قَالَ: «نَعَمْ» فَحَبَسَ أَبُو بَكْرٍ نَفْسَهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِيَصْحَبَهُ، وَعَلَفَ رَاحِلَتَيْنِ كَانَتَا مِنْ وَرَقِ السَّمُرِ — وَهُوَ الْخَبَطُ — أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ.

1524- Buhari, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Anne-babamı ancak İslam'ı kabul etmiş olarak hatırlıyorum. Hiçbir gün geçmezdi ki, Resulullah (a.s) günün iki ucunda (zamanında), sabah akşam bize gelmiş olmasın. Müslümanlar, Kureyşlilerin eza ve cefasına uğrayınca (babam) Hz. Ebu Bekir (r.a) de Habeşistan tarafına hicret etmek üzere yola çıktı. Derken Berkel Ğımad'a vardığında, kendisine İbn Duğunne- kendisi Kare kabilesinin Reisiydi- rastladı da:

"Nereye gidiyorsun ey Ebu Bekir (r.a)" diye sordu. Hz. Ebu Bekir (r.a) şöyle cevap verdi:

"Beni kavmim ve kabilem dışarı çıkardı, attı. Yeryüzünde şöyle bir gezmek ve Rabbime ibadet etmek istiyorum." Bunun üzerine İbn Duğunne:

1524-Buhari (7/230 vd.) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar. 45-Hz. Peygamber (a.s)'in ve ashabının Medine'ye hicreti babı.

"Senin gibi bir insan ne (yurdundan) çıkar, ne de çıkarılır. Sen, insanlara başkalarının yanında bulunmayan şeyler ihsan edersin. Akraba haklarını gözetirsin, acizleri korursun, misafire ikram edersin, hak yolunda musibetlere uğrayanlara yardımcı olursun. Ben seni himayeme alırım. Dön ve Rabbine memleketinde ibadet et," dedi.

Hz. Ebu Bekir (r.a) de geri döndü. İbni Duğunne de ona eşlik etti. Sonra İbn Duğunne Kureyş müşriklerinin ileri gelenlerini dolaşıp onlara:

"Ebu Bekir (r.a) gibisi memleketinden çıkmaz ve çıkarılmaz. İnsanlara başkalarının yanında olmayan şeyleri ihsan eden, akraba haklarını gözeten, acizleri koruyan, misafire ikram eden, hak yolunda musibetlere uğrayanlara yardım eden bir adamı mı (memleketinden) çıkarıyorsunuz?" dedi. Kureyşliler, İbn Duğunne'nin hamiliğini reddetmediler. Ancak İbn Duğunne'ye:

"Ebu Bekir'e uğra! Rabbine evinde ibadet etsin, namazını da evinde kılsın ve ne isterse onu okusun. Ancak bizi okuduğuyla rahatsız etmesin ve açıktan (Kur'an) okumasın. Biz kadınlarımızın ve çocuklarımızın dinimizden çıkmasını (yani okuduklarından etkilenerek İslam'a girmelerini) istemiyoruz," dediler. İbn Duğunne de bunları Hz. Ebu Bekir (r.a)'e iletti. Hz. Ebu Bekir (r.a) de şu şekilde Rabbine ibadet etmeye başladı. Namazını açıktan kılmıyor, evinden başka yerde Kur'an okumuyordu. Sonra Hz. Ebu Bekir (r.a)'in aklına bir fikir geldi ve evinin avlusunda bir mescid (namazgah) yaptı. Artık orada namaz kılıyor ve Kur'an okuyordu. Müşriklerin kadınları ve çocukları hayranlıkla yanına gelip toplanıyor ve seyrediyorlardı. Hz. Ebu Bekir (r.a) gözü yaşlı bir insandı. Kur'an okuduğunda gözlerine hakim olamazdı. Bu durum, müşrik Kureyş ileri gelenlerini ürküttü. İbn Duğunne'ye haberci yolladılar. İbn Duğunne yanlarına gelince de:

"Biz, Ebu Bekir (r.a)'i himayene alman sebebiyle Rabbine evinde ibadet etmesi şartıyla eman verdik. Fakat o, bu şartı bozdu. Evinin avlusunda bir namazgah yaptı. Ve orada hem namazı açıktan kılmaya, hem de açıktan okumaya baş- ladı. Biz onun kadınlarımızı ve çocuklarımızı dinden çıkarmasından korkuyoruz. Onu engelle. Rabbine sadece evinde ibadet etmek isterse etsin. Bunu kabul etmez de illa açıktan yapmak isterse, ondan senin verdiğin zimmeti iade etmesini iste. Biz sana verdiğimiz sözü bozmayı hoş görmedik. Ancak Ebu Bekir (r.a)'in ibadetini açıktan yapmasını da onaylayamayız," dediler."

Hz. Aişe (r.a) hadisin gerisini şöyle anlatmıştır:

"İbni Duğunne Hz. Ebu Bekir (r.a)'e gelip:

"Seninle anlaşmaya vardığımız meseleyi biliyorsun. Ya meseleyi ona indirgersin, ya da zimmetimi bana iade edersin. Çünkü ben, arapların eman ver-

diğim bir adamdan emanımı geri aldığımı duymalarını istemiyorum," dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a)'de ona:

"Emanını sana iade ediyorum ve Allah'ın emanına razı oluyorum," dedi. Hz. Peygamber (a.s) o günlerde Mekke'de idi ve müslümanlara:

"Bana rüyamda sizin hicret edeceğiniz yer, iki karataşlık arasındaki hurmalıklı bir yer olarak gösterildi," buyurmuştu. Hicret eden Medine tarafına hicret etti. Resulullah (a.s) Hz. Ebu Bekir (r.a)'e:

"Hele sabret. Bana izin verileceğini umuyorum," buyurmuştu. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Babam sana feda olsun, bunu umuyor musun?" diye sordu.

"Evet," buyurdu. Bunun üzerine, Hz. Ebu Bekir (r.a) Resulullah (a.s)'a yolarkadaşlığı etmek için hicret etmedi. Ayrıca yanındaki iki deveyi sakız (veya muğaylan) ağacı yaprağıyla -silkilmiş yaprakla- 4 ay besledi."

İbn Şihab (1) şöyle demiştir:

"Urve, Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle anlattığını aktarmıştır:

"Bir gün biz (babam) Hz. Ebu Bekir (r.a)'in evinde öğle sıcağının en şiddetli olduğu vakitte otururken, birisi Hz. Ebu Bekir (r.a)'e:

"İşte Resulullah (a.s) başını yaşmaklamış olarak bize gelmediği bir zamanda geliyor," dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a) de:

"Anam babam O'na feda olsun. Allah'a yemin olsun ki, önemli bir şey olmasaydı bu vakitte gelmezdi."

Hz. Aişe (r.a) anlatmaya devam ederek şöyle dedi:

"Resulullah (a.s) gelip izin istedi. Hz. Ebu Bekir (r.a) de buyur etti. O da içeri girdi. Ondan sonra Hz. Peygamber (a.s) Hz. Ebu Bekir (r.a)'e:

"Yanındakileri çıkart" dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a) ise:

"Onlar ancak senin ailendir, babam sana feda olsun ya Resulullah," dedi.

"Yola çıkmama izin verildi," buyurdu. Hz. Ebu Bekir (r.a) de:

"Babam sana feda olsun, sana eşlik mi edeceğim?" dedi. Resulullah (a.s):

"Evet," buyurdu. Hz. Ebu Bekir (r.a) de:

---

1) Buhari (7/231) muallak olarak.

"Babam yoluna kurban olsun, ya Resulullah buyur, şu iki devemden birisini al," dedi. O zaman Resulullah (a.s):

"Parasıyla (olursa alırım)," dedi."

Hz. Aişe (r.a) anlatmaya devam ediyor:

"Onları alelacele hazırladık ve bir dağarcığa biraz azık koyduk. Bu arada Esma bent Ebu Bekir, kuşağından bir parça kopartıp onunla dağarcığın (meşin torba, tulum) ağzını bağladı. İşte bundan dolayı 'Zatunnıtak' diye adlandırıldı. Sonra Resulullah (a.s) Sevr Dağı'ndaki bir mağarada Hz. Ebu Bekir (r.a)'le buluştu. Abdullah bin Ebu Bekir de yanlarında geceleyerek orada üç gün geçirdiler. Abdullah, zeki, uyanık bir delikanlıydı. Yanlarından seher vakti ayrılıyordu. Sabahleyin de sanki geceyi orada geçirmiş gibi Mekke'de Kureyşlilerle bir oluyordu. Resulullah (a.s)'la Hz. Ebu Bekir (r.a) hakkında tertip ettikleri hile ve tuzakları dinleyip anlıyor ve karanlık çökünce, Allah Resulü ile babasına, düzenlenen tuzağı haber veriyordu.

Amir bin Füheyra -ki Hz. Ebu Bekir (r.a)'in kölesi- sağmal bir koyunu onlar için otlatır, akşamleyin biraz vakit geçtikten sonra da o sağmal koyunu yanlarına getirir, Resulullah (a.s)'la Hz. Ebu Bekir (r.a), Amir bin Füheyra sabaha doğru sağmal koyunu yanına dönmesi için çağırıncaya kadar süt içerek - sağmal koyunlarının sütünü içine gündüzün güneşte kızarmış taş konularak ısıtılan sütü- geceyi geçiriyorlardı. Amir bin Füheyra üç gün üç gece böyle yaptı. Resulullah (a.s) ve Hz. Ebu Bekir (r.a), Beni'd-Dil'den -ki bu şahıs Abd bin Adiyyoğullarındandı- yolu iyi bilen bir kılavuz kıraladılar. -Hırrit kelimesi yolu iyi bilen demektir- As bin Vail es-Sehmi ailesinin anlaşmalılık payını almıştı ve Kureyş kafirlerinin dinindendi. Ancak gerek Resulullah (a.s), gerekse Hz. Ebu Bekir (r.a) ona güvendiler. Develerini kendisine teslim edip üç gece sonra develeriyle birlikte Sevr mağarasında buluşmak üzere randevulaştılar. Nitekim üçüncü günün sabahı çıktı geldi. Resulullah (a.s) ve Hz. Ebu Bekir (r.a), kılavuz İbn Füheyra da beraberlerinde olarak yola koyuldular. Kılavuz onları sahil yoluna doğru götürdü."

Bir rivayette ise, (savahil kelimesi yerine sahil kelimesi kullanılarak) *"sahil yoluna"* denmiştir.

İbni Şihab, muallak hadis olarak şöyle rivayet etmiştir:

"Bana Abdullah bin Malik el-Mudlici - Süraka bin Cu'şum'un kardeşi- babasının kendisine şöyle anlattığını haber verdi:

"Babası, Süraka'nın şöyle dediğini duyduğunu anlatmış:

"Bize Kureyş kafirlerinin habercileri geldi. Resulullah (a.s) ve Hz. Ebu Be-

kir (r.a)'den her birini öldürene, ya da esir edene bir adam diyeti vereceklerini haber verdiler. Ben de kabilem Müdlicoğullarının meclislerinden bir mecliste otururken, onlardan birisi gelip ayakta dikilerek:

"Süraka! Ben az önce sahilde birkaç kişi gördüm. Sanırım Muhammed ve arkadaşları idiler," dedi."

Süraka anlatmaya şöyle devam etti:

"Anladım ki bunlar, onlardı. Ona:

"O gördüklerin onlar değildi, senin gördüklerin, az önce bizim gözümüzün önünden geçip giden falan ve falandır," dedim.

Mecliste biraz oturduktan sonra kalktım ve (evime) girip cariyeme atımı çıkararak yüksek tepenin arkasında benim için bekletmesini söyledim. Mızrağımı alıp evin arka tarafından çıktım. (Parıltısı göze çarpmasın diye) alt tarafını yerde sürükleyerek, üst tarafını da aşağıya doğru tutarak atımın yanına geldim ve bindim. Atımı dörtnala kaldırdım. Nihayet onlara yaklaştım. Derken, atım, ben üstünde iken tökezledi. Ben de düşüp yuvarlandım. Hemen kalkıp elimi fal oku torbama atıp ordan fal oklarını çıkardım. Onlara zarar verir miyim, vermez miyim diye fal çektim. Sevmediğim şey çıktı. Atıma bindim -oklara uymadım- dörtnala sürdüm. Sonunda Resulullah (a.s)'ın geri dönmeksizin okuduğunu duydum. Hz. Ebu Bekir (r.a)'se sık sık arkasına bakıyordu. Atım, dizlerine varıncaya kadar toprağa gömüldü. Üstünden düşüp yuvarlandım. Atı zorladım doğrulup kalktı. Az kalsın ön ayaklarını çıkartamayacaktı. Doğrulup kalktığında ansızın ön ayaklarının izinden göğe doğru ateş dumanı gibi bir duman yükselip dağıldı. Oklarla fal çektim. Hoşlanmadığım sonuç çıktı. Onlardan eman istedim. Durdular, atıma binip yanlarına geldim. Onlarla karşılaşmam engellenmişti. İşte bundan ötürü Resulullah (a.s)'ın dininin hakim ve galip olacağını anlamıştım. Kendisine:

"Kabilen senin için bir adam diyeti ödül koydu," dedim, -müşriklerin onlara ne yapmak istediklerine dair haberleri aktardım- ve onlara azık ve (lazım olan) eşyayı sunmak istedim. Hiçbir şey almadılar. Hiçbir şey de istemediler. Ancak Resulullah (a.s):

"Gücün yettiğince (düşmanlarımızı) bizden uzak tut," buyurdu. Ben de O'ndan, bana bir ahidname yazmasını istedim. Amir bin Füheyra'ya emretti. O da benim için bir deri parçasına (ahidnameyi) yazdı. Sonra Resulullah (a.s) yoluna devam edip gitti."

İbni Şihab şöyle rivayet etmiştir:

"Bana Urve bin Zübeyr haber verdi ki:

"Resulullah (a.s), Şam'dan dönmekte olan ticaret yapmış müslümanlara ait bir kervanda Zübeyr'e rastladı. Zübeyr de hem Resulullah (a.s)'a, hem de Hz. Ebu Bekir (r.a)'e beyaz elbiseler giydirdi.

Medine'deki müslümanlar da Resulullah (a.s)'ın Mekke'den yola çıkmış olduğunu duymuşlardı. Her sabah Harre mevkiine çıkıp bekliyorlardı. Sonunda öğle sıcağı onları geri çeviriyordu. Birgün yine uzunca bir süre bekledikten sonra geri döndüler. Dönüp evlerine girdiklerinde yahudilerden birisi, kendine ait bir işe bakmak için kulelerden bir kuleye çıktı. Derken Resulullah (a.s)'la ashabının beyazlara bürünmüş olarak serap ve sisleri yara yara geldiklerini gördü. Yahudi, kendini tutamayarak avazı çıktığı kadar:

"Araplar! Gelmesini beklediğiniz, devletliniz, ulu kişi geliyor," diye bağırdı.

Müslümanlar silahlarına sarılarak Resulullah (a.s)'ı Harre mevkii üstünde karşıladılar. Onları sağa döndürdü ve Kuba'daki Amr bin Avfoğullarına konuk etti. Bu olay, rebiülevvel ayının 12. pazartesi günü olmuştu. Hz. Ebu Bekir (r.a) insanları karşılamak için ayakta, Resulullah (a.s) ise suskun vaziyette oturmaktaydı. Gelen ensarlılardan Resulullah (a.s)'ı (daha önce) görmeyenler Hz. Ebu Bekir (r.a)'i selamlamaya başladılar. Nihayet Resulullah (a.s)'a güneş gelip de Hz. Ebu Bekir (r.a) kalkıp maşlahıyla Resulullah (a.s)'a gölge yapmak isteyince, insanlar Allah Resulü (a.s)'nü o zaman tanıdılar. Resulullah (a.s) Amr bin Avfoğullarının yanında 10 küsur gün kaldı ve takva üzere yapılan mescidi inşa etti. Resulullah (a.s) orada namaz kıl(dır)dı. Sonra devesine bindi. İnsanlar da O'nunla birlikte yürümeye başladılar. Sonunda (devesi Kusva) Medine'de Peygamber Mescidi'nin yanındaki yere çöktü. O gün için orada bazı müslümanlar namaz kılıyorlardı. Orası Sihl ve Süheyl isimli Es'ad bin Zürara'nin bakımlarını üstlendiği iki delikanlının hurma harmanyeri idi. Devesi çökünce Resulullah (a.s):

"İnşaallah burası ev(imiz)dir," buyurdu.

Sonra da Allah Resulü (a.s) o iki delikanlıyı çağırıp harman yerini mescid yapmak için pazarlık yaptı. Onlar ise:

"Hayır, onu sana hibe ediyoruz ya Resulullah ," dediler. Ama Resulullah (a.s) onlardan bu yeri hibe olarak kabul etmedi. Sonunda onu onlardan satın aldı. Sonra bir mescid bina etti. Resulullah (a.s) onlarla birlikte mescid yapımında kerpiç taşımaya başladı. Kerpiç taşırken şöyle diyordu:

"Bu yük, Hayber'den taşınan yük (hurma yükü) değildir.

Bu daha iyisi ey Rabbimiz ve daha temizi..."

Ayrıca şöyle diyordu:

"Ey Allah, sevap, ahiret sevabıdır.

Ensara da muhacirlere de merhamet buyur."

Bu şiire ismi belirtilmeyen bir muhacirin şiiriyle de misal verilmiştir.

İbn Şihab şöyle rivayet etmiştir:

"Hadislerde bize, Resulullah (a.s)'ın bu beyitler hariç tam bir beyitinin örnek verildiği haberi gelmemiştir."

İbn Hacer, ilk muallak hadisle ilgili olarak şöyle demiştir:

"İbn Şihab söyledi" sözü: Bu hadis, Hz. Aişe (r.a) hadisinin insadıyla mevsuldur. Hadisi, sadece Beyhaki 'Delail'de rivayet etmiştir. Hakim de el-İklil'de İbn İshak tarıkiyle kabul etmiştir: 'Bize Muhammed bin Müslim ki, o Zühri'dir bunu rivayet etti." Aynı şekilde İsmaili de Ma'mer tarikiyle münferiden, Muafi de Celis'te Salih bin Kisan tarikiyle rivayet etmişlerdir. Hem İsmaili, hem de Muafi Zühri'den rivayet etmişlerdir."

İkinci muallak hadisle ilgili olarak da şöyle demektedir:

"İbn Şihas dedi ki: "Resulullah (a.s) bir kervanda bulunan Zübeyr'a rastladı" sözü: Bu rivayet de birincisinde zikredilen isnadla İbn Şihab'a muttasıldır. Diğer bir tarıktan Yahya bin Bükeyr kanalıyla mezkur isnadla yaptığı rivayette Hakim münferiddir, tek kalmıştır. İsmaili de aslen bu hadisi tahric etmemiştir. Sureti mürseldir. Ama Hakim yine Ma'mer tarıkiyle Zühri'den mevsul olarak rivayet etmiştir ki:

"Bana Urve bin Zübeyr'i şöyle derken duyduğunu aktardı: 'Müslümanlar duydu...vs,' sözünün mezkur hadisin geri kalanından olduğunu ifade etmiştir. Musa bin Ukbe ise İbn Şihab'dan, hem bu hadisi, hem de ondan daha tamam olanını tahric etmiştir ve şu fazlalığı da rivayet etmiştir:

"Dedi ki:

"Denilir ki, Resulullah (a.s) Medine'ye yaklaştığında, Talha Şam'dan gelmekteydi. Mekke'ye doğru, ya karşılaşmak, ya da umre yapmak için yola çıkmıştı. Yanında Hz. Ebu Bekir (r.a) için hediye edilmiş Şam elbiselerinden elbiseler vardı. Onları Hz. Ebu Bekir (r.a)'e hediye etti. Ona rastlayınca verdi ve o elbi- selerden hem Resulullah (a.s), hem de Hz. Ebu Bekir (r.a) giyindiler."

Şayet bu muhfuzsa, hem Talha'nın hem de Zübeyr'in Resulullah (a.s)'a ve Hz. Ebu Bekir (r.a)'e elbiseler hediye etmiş olmaları muhtemeldir. Siyer'de gelen rivayet ikincisidir. Dimyati, sahih olan görüşe göre Siyer'de gelenin tercihindeki adeti üzere ikincinin tercihine yönelmiştir. En doğrusu ikisinin arasını uyuşturmaktır. Değilse, Sahih-i Buhari'de gelen, en sahih olanıdır. Talha'nın

zikredildiği rivayet, İbn Lehia-Ebu'l-Esved-Urve tarıkidir. Sahih-i Buhari'deki rivayetse, Akil-Zühri-Urve tarikidir. İbn Ebi Şeybe'de Hişam bin Urve-Babası tarıkinden Ebu'l-Esved'in rivayetinin benzerini buldum. Ayrıca İbn Aiz'in Megazi'sinde de İbn Abbas hadisleri arasında benzerini buldum. Şöyle ki: "Ömer, Zübeyr, Talha, Osman ve Ayyaş bin Rabi'a, Medine tarafına doğru yola çıktılar. Osman ve Talha Şam'a doğru yöneldiler." Böylece iki görüşün tashihi yapılmış olur."

١٥٢٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ مِنْ شَيْءٍ مِنَ الْأَشْيَاءِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ دُعِيَ مِنْ أَبْوَابِ ــ يَعْنِي الْجَنَّةَ ــ يَا عَبْدَاللَّهِ هَذَا خَيْرٌ. فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّلَاةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّلَاةِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصِّيَامِ وَبَابِ الرَّيَّانِ». فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: مَا عَلَى هَذَا الَّذِي يُدْعَى مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ مِنْ ضَرُورَةٍ. وَقَالَ: هَلْ يُدْعَى مِنْهَا كُلِّهَا أَحَدٌ يَارَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «نَعَمْ، وَأَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ يَا أَبَا بَكْرٍ».

1525- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum:

"Kim, şeylerden bir şeyin, bir çeşidini Allah yolunda infak ederse, kapılardan -cennet kapılarını kastediyor- "Ey Allah'ın kulu (Abdullah) bu hayırdır. (burası hayır kapısıdır)" diye çağırılır. Kim namaz kılanlardansa, namaz kapısından çağrılır. Kim mücahidse, cihad kapısından çağrılır. Kim sadaka verenlerdense, sadaka kapısından çağrılır. Kim oruç tutanlardansa, Reyyan kapısından çağrı- lır," buyurdu. O zaman Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Zaruret icabı bu kapılardan (tamamından) çağrılana ne gerekir? Onların hepsinden çağrılacak bir kişi var mıdır ya Resulullah?" diye sordu. Resulullah (a.s) da:

"Evet. Senin onlardan olacağını umuyorum ey Ebu Bekir," buyurdular."

١٥٢٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ وَالتِّرمِذِيُّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ جَلَسَ

1525-Buhari (7/19) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe 5-Hz. Peygamber (a.s)'in "Şayet dost edinecek olsaydım" sözü babı.

عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ: «إِنَّ عَبْدًا خَيَّرَهُ اللَّهُ بَيْنَ أَنْ يُؤْتِيَهُ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا مَا شَاءَ وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ، فَاخْتَارَ مَا عِنْدَهُ» فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَدَيْنَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ بِآبَائِنَا وَأُمَّهَاتِنَا، قَالَ: فَعَجِبْنَا، فَقَالَ النَّاسُ: انْظُرُوا إِلَى هَذَا الشَّيْخِ يُخْبِرُ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ عَبْدٍ خَيَّرَهُ اللَّهُ بَيْنَ أَنْ يُؤْتِيَهُ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَاللَّهِ، وَهُوَ يَقُولُ: فَدَيْنَاكَ بِآبَائِنَا وَأُمَّهَاتِنَا، فَكَانَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ الْمُخَيَّرَ، وَأَبُو بَكْرٍ أَعْلَمُنَا بِهِ، فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ أَمَنِّ النَّاسِ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلاً لاَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ، وَلَكِنْ أُخُوَّةُ الْإِسْلاَمِ، لاَ تَبْقَيَنَّ فِي الْمَسْجِدِ خَوْخَةٌ إِلاَّ خَوْخَةُ أَبِي بَكْرٍ».

1526- Buhari, Müslim ve Tirmizi, Ebu Said (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) minber üzerine otururak:

"Bir kul ki, Allah kendisini dünya nimetlerini vermekle, kendi nezdindekiler arasında muhayyer bırakmış, o da onun nezdindekileri seçmiştir," buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Anne babalarımızı sana feda ettik ya Resulullah," dedi."

Ebu Said dedi ki:

"Biz hayret ettik. İnsanlar da:

"Şu ihtiyara bakın, Hz. Peygamber (a.s) Allah'ın kendisini dünya nimetlerini vermekle, kendi nezdindekiler arasında muhayyer bıraktığı bir kuldan bahsediyor, o ise 'babalarımızı, analarımızı sana feda ettik ya Resulullah ' diyer," dediler. Halbuki muhayyer bırakılan, Resulullah (a.s)'dı. Hz. Ebu Bekir (r.a) de bunu en iyi bilenimizdi. Derken Resulullah (a.s):

"Şüphesiz bana malı ve arkadaşlığı konusunda insanların en cömert davrananı Ebu Bekir'dir. Şayet dost (halil) edinecek olsaydım, mutlaka Ebu Bekir'i dost edinirdim. Lakin din kardeşliği (daha faziletlidir, üstündür). Mescidde Ebu Bekir'in kapısından başka hiçbir kapı bırakılmayacaktır," buyurdu."

١٥٢٧ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: لَمَّا دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْتِي، قَالَ:

1526-Buhari (7/12) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe 3-Hz. Peygamber (a.s)'in "kapıları, Ebu Bekir'in kapısı hariç kapatın" sözü babı. Müslim (4/1854) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 44-Hz. Ebu Bekir (r.a)'in faziletlerinden bir bab. Tirmizi (5/608) 50-Kitabu'l-Menakıb. Bab: 15

«مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ» قَالَتْ فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ. إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ لاَيَمْلِكُ دَمْعَهُ. فَلَوْ أَمَرْتَ غَيْرَ أَبِي بَكْرٍ! قَالَتْ: وَاللَّهِ! مَا بِي إِلاَّ كَرَاهِيَةُ أَنْ يَتَشَاءَمَ النَّاسُ بِأَوَّلِ مَنْ يَقُومُ فِي مَقَامِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ . قَالَتْ فَرَاجَعْتُهُ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاَثًا. فَقَالَ: «لِيُصَلِّ بِالنَّاسِ أَبُو بَكْرٍ. فَإِنَّكُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ».

1527- Müslim Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) evime girdiğinde:

"Ebu Bekir'e emredin de cemaate namazı kıldırıversin," buyurdu."

Hz. Aişe (r.a) gerisini şöyle anlatır:

"Ya Resulullah, şüphesiz Hz. Ebu Bekir (r.a) yumuşak kalpli bir zattır. Kur'an okuduğunda gözyaşına hakim olamaz. Hz. Ebu Bekir (r.a)'den başka birisine emretseniz?" dedim."

Hz. Aişe (r.a) demiş ki:

"Vallahi, içimde insanların, Resulullah (a.s)'ın yerine geçecek ilk şahısla teşe'üm etmeleri (uğursuzluğa yormaları) endişesinden başka bir şey yoktu. Bu sebeple kendisine iki veya üç defa müracaat ettim." Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"İnsalara namazı Ebu Bekir kıldırsın. Şüphesiz siz de Yusuf'un zamanındaki kadınlar gibisiniz," buyurdu."

١٥٢٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: لَقَدْ رَاجَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي ذٰلِكَ. وَمَا حَمَلَنِي عَلَى كَثْرَةِ مُرَاجَعَتِهِ إِلاَّ أَنَّهُ لَمْ يَقَعْ فِي قَلْبِي أَنْ يُحِبَّ النَّاسُ بَعْدَهُ رَجُلاً قَامَ مَقَامَهُ أَبَدًا. وَإِلاَّ أَنِّي كُنْتُ أَرَى أَنَّهُ لَنْ يَقُومَ مَقَامَهُ أَحَدٌ إِلاَّ تَشَاءَمَ بِهِ. فَأَرَدْتُ أَنْ يَعْدِلَ ذٰلِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ أَبِي بَكْرٍ.

1528- Buhari ve **Müslim, Hz. Aişe** (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Vallahi, Resulullah (a.s)'a bu konuda (Hz. Ebu Bekir (r.a)'in imam olması

1527-Müslim (1/313) 4-Kitabu's-Salat 21-Kendisine hastalık, yolculuk ve bunlardan başka birşey arız olduğu vakit imanın cemaate namaz kıldıracak bir kimseyi halef tayin etmesi babı.

1528-Buhari (8/140) 64-Kitabu'l-Meğazi 83-Hz. Peygamber (a.s)'in hastalığı ve vefatı babı. Müslim. a.y.

konusunda) müracaatta bulundum. Beni O'na çok müracaatta bulunmaya iten sebap, Resulullah (a.s)'ın makamına geçecek kimseyi, halkın ebediyen sevebileceğini havsalamın kabul etmemesi ve O'nun yerine geçen zatı, halkın uğursuz sayacakları fikrine kapılmamdır. İşte bunun için ben, Resulullah (a.s)'ın, Hz. Ebu Bekir (r.a)'den vazgeçmesini istedim."

١٥٢٩ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ دُعِيَ الْإِنْسَانُ بِأَكْثَرِ عَمَلِهِ فَإِنْ كَانَتِ الصَّلَاةُ أَفْضَلَ دُعِيَ بِهَا وَإِنْ كَانَ صِيَامُهُ دُعِيَ بِهِ، وَإِنْ كَانَ الْجِهَادُ دُعِيَ بِهِ، ثُمَّ يَأْتِي بَابًا مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ يُقَالُ لَهُ الرَّيَّانُ يُدْعَى مِنْهُ الصَّائِمُونَ» قَالَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَثَمَّ أَحَدٌ يُدْعَى بِعَمَلَيْنِ قَالَ: «نَعَمْ أَنْتَ».

1529- Bazzar, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s):

"Kıyamet gün olduğunda, insan en çok yapmış olduğu ameliyle çağrılır. Şayet namaz en üstünse, namazla çağrılır. Oruç en üstünse, oruçla çağrılır. Cihadsa, cihadla çağrılır. Sonra cennet kapılarından Reyyan denilen oruçluların çağrıldığı bir kapıya gelir," buyurdu. Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Ya Resulullah (a.s), orada iki amelle çağrılan biri var mıdır?" diye sordu.

"Evet sen," buyurdu."

١٥٣٠ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ أَبُو بَكْرٍ سَيِّدَنَا وَخَيْرَنَا وَأَحَبَّنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ.

1530- Hakim, Hz. Ömer (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a) Resulullah (a.s)'a karşı seyyidimiz, en hayırlımız, en sevimlimiz idi."

1529-Bezzar, Keşfu'l-Estar (4/173) Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (10/398)'de şöyle der: "Hadisi Bezzar rivayet etmiştir. İsnadı hasendir."

1530-Müstedrek (3/66) Ayrıca Hakim: "Bu hadis, Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ne var ki, Buhari ve Müslim Sahihlerine almamışlardır," demiş, Zehebi de kendisini onaylamıştır.

١٥٣١ــ رَوَى عَبْدُاللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «أَبُو بَكْرٍ صَاحِبِي وَمُؤْنِسِي فِي الْغَارِ سُدُّوا كُلَّ خَوْخَةٍ، فِي الْمَسْجِدِ غَيْرَ خَوْخَةِ أَبِي بَكْرٍ».

1531- Abdullah bin Ahmed, İbni Abbas (r.a)'tan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s):

"Ebu Bekir, arkadaşım ve mağarada can yoldaşımdır. Ebu Bekir'in kapısı dışında mesciddeki bütün kapıları kapatın." buyurdu."

١٥٣٢ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنْ رَبِيعَةَ الْأَسْلَمِيِّ قَالَ: كُنْتُ أَخْدُمُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ، فَأَعْطَانِي أَرْضًا، وَأَعْطَى أَبَا بَكْرٍ أَرْضًا، وَجَاءَتِ الدُّنْيَا فَاخْتَلَفْنَا فِي عَذْقِ نَخْلَةٍ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: هِيَ فِي حَدِّي، وَقُلْتُ أَنَا: هِيَ فِي حَدِّي، فَكَانَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَبِي بَكْرٍ كَلَامٌ: فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ كَلِمَةً كَرِهْتُهَا وَنَدِمَ فَقَالَ لِي: يَارَبِيعَةُ رُدَّ عَلَيَّ مِثْلَهَا حَتَّى تَكُونَ قِصَاصًا، فَقُلْتُ: لَا أَفْعَلُ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: لَتَفْعَلَنَّ أَوْ لَأَسْتَعْدِيَنَّ عَلَيْكَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ : فَقُلْتُ: مَا أَنَا بِفَاعِلٍ وَرَفَضَ الْأَرْضَ، فَانْطَلَقَ أَبُو بَكْرٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَانْطَلَقْتُ أَتْلُوهُ فَجَاءَ أُنَاسٌ مِنْ أَسْلَمَ فَقَالُوا: يَرْحَمُ اللَّهُ أَبَا بَكْرٍ، فِي أَيِّ شَيْءٍ يَسْتَعْدِي عَلَيْكَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ الَّذِي قَالَ لَكَ مَا قَالَ؟ قُلْتُ: أَتَدْرُونَ مَنْ هَذَا؟ هَذَا أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ، وَهُوَ ثَانِيَ اثْنَيْنِ وَهُوَ ذُو شَيْبَةِ الْمُسْلِمِينَ، فَإِيَّاكُمْ لَايَلْتَفِتْ فَيَرَاكُمْ تَنْصُرُونِي عَلَيْهِ فَيَغْضَبَ فَيَأْتِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَيَغْضَبُ لِغَضَبِهِ فَيَغْضَبُ اللَّهُ لِغَضَبِهِمَا فَيَهْلَكُ رَبِيعَةُ قَالُوا: فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: ارْجِعُوا، فَانْطَلَقَ أَبُو بَكْرٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَتَبِعْتُهُ وَحْدِي وَجَعَلْتُ أَتْلُوهُ حَتَّى أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَحَدَّثَهُ الْحَدِيثَ كَمَا كَانَ، فَرَفَعَ إِلَيَّ رَأْسَهُ فَقَالَ: «يَا رَبِيعَةُ مَالَكَ وَلِلصِّدِّيقِ؟» قُلْتُ يَارَسُولَ اللَّهِ كَانَ كَذَا، كَانَ كَذَا، قَالَ لِي كَلِمَةً كَرِهْتُهَا فَقَالَ لِي قُلْ كَمَا قُلْتُ حَتَّى يَكُونَ قِصَاصًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ

1531-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/42)'de şöyle der: "Hadisi, Abdullah rivayet etmiştir. Ravileri sikadır."

ﷺ : «أَجَلْ فَلاَ تَرُدَّنَّ عَلَيْهِ، وَلَكِنْ قُلْ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ يَا أَبَا بَكْرٍ» فَوَلَّى أَبُو بَكْرٍ وَهُوَ يَبْكِي.

1532- Ahmed ve Taberani, Rabi'a el-Eslemi (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'a hizmet ediyordum. Bana bir arazi verdi. Hz. Ebu Bekir (r.a)'e de bir arazi verdi. Derken dünya galip geldi. Bir hurma ağacı hakkında anlaşmazlığa düştük. Hz. Ebu Bekir (r.a): 'O, benim sınırımda', dedi. Ben ise: 'O benim sınırımda," dedim. Benimle Hz. Ebu Bekir (r.a) arasında tartışma çıktı. Ve Hz. Ebu Bekir (r.a) hoşlanmadığım bir söz söyledi sonra da pişman oldu. Hemen ardından bana:

"Rabi'a, sen de bana aynısını söyle ki, kısas olsun" dedi.

"Yapmam," dedim. Bunun üzerine, Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Ya yapacaksın, ya da sana karşı Resulullah (a.s)'tan mutlaka yardım isteyeceğim," dedi.

"Ben bunu yapamam," dedim. Araziyi kabul etmedi. Hz. Ebu Bekir (r.a) alelacele Hz. Peygamber (a.s)'e gitti. Ben de söylenerek yürüdüm. O arada Eslem kabilesinden bazıları gelip:

"Allah Hz. Ebu Bekir (r.a)'in iyiliğini versin. Sana karşı Resulullah (a.s)'dan hangi konuda yardım taleb edecek? Söylediğini sana söyleyen kendisi," dediler.

"Onun kim olduğunu biliyor musunuz? O, Hz. Ebu Bekir es-Sıddık'tır. O iki kişinin ikincisi, müslümanların saçı sakalı ağarmışı, güngörmüşüdür. Sakının ki dönüp de sizin kendisine karşı bana yardım ettiğinizi görmesin. (Sizi bu halde görürse) sinirlenir ve Resulullah (a.s)'a gider. Resulullah (a.s) da o sinirlendiğinden sinirlenir de, Allah da onların sinirlenmişliğinden dolayı sinirlenir. Derken Rabi'a yok olur," dedim.

"O halde bize ne tavsiye edersin," dediler.

"Geri dönün," dedim.

Hz. Ebu Bekir (r.a), Resulullah (a.s)'ın yanına koştu, ben de tek başıma onu takip ettim. Bu arada söylenmeye başladım. Nihayet Hz. Ebu Bekir (r.a), Resulullah (a.s)'ın yanına vardı ve olayı olduğu gibi anlattı. Bunun üzerine Resulul-

---

1532-Ahmed, Müsned (4/58) Mu'cemu'l-Kebir (5/58), Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/45)'de şöyle demektedir: "Hadisi, Taberani ve benzerini Ahmed muvattal bir hadiste rivayet etmişlerdir. Senedinde Mübarek bin Fadala vardır. Ravileri hasendir. Geri kalan ravileri de sikadır."

lah (a.s) başını bana doğrultup:

"Rabi'a, Sıddık'la aranda ne var, neler geçti?" buyurdu.

"Ya Resulullah, şöyle şöyle oldu. Bana hoşlanmadığım bir laf etti. Hemen ardından da 'Bana benim dediğimin aynısını söyle de kısas olsun' dedi," dedim. Resulullah (a.s) da:

"Doğru. Ona o lafı söyleme. Ama "Allah seni bağışlasın ya Ebu Bekir de," diye buyurdu. O zaman Hz. Ebu Bekir (r.a) ağlayarak dönüp gitti."

١٥٣٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ أَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ آخِذًا بِطَرَفِ ثَوْبِهِ، حَتَّى أَبْدَى عَنْ رُكْبَتِهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «أَمَّا صَاحِبُكُمْ فَقَدْ غَامَرَ» فَسَلَّمَ، وَقَالَ: إِنِّي كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَ ابْنِ الْخَطَّابِ شَيْءٌ، فَأَسْرَعْتُ إِلَيْهِ، ثُمَّ نَدِمْتُ فَسَأَلْتُهُ أَنْ يَغْفِرَ لِي، فَأَبَى عَلَيَّ، فَأَقْبَلْتُ إِلَيْكَ، فَقَالَ: «يَغْفِرُ اللَّهُ لَكَ يَا أَبَا بَكْرٍ» ــ ثَلَاثًا ــ ثُمَّ إِنَّ عُمَرَ نَدِمَ، فَأَتَى مَنْزِلَ أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ: أَثَمَّ أَبُو بَكْرٍ؟ قَالُوا: لَا، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ ، فَجَعَلَ وَجْهُ النَّبِيِّ ﷺ يَتَمَعَّرُ، حَتَّى أَشْفَقَ أَبُو بَكْرٍ، فَجَثَا عَلَى رُكْبَتَيْهِ، وَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ أَنَا كُنْتُ أَظْلَمَ ــ مَرَّتَيْنِ ــ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِنَّ اللَّهَ بَعَثَنِي إِلَيْكُمْ، فَقُلْتُمْ: كَذَبْتَ، وَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: صَدَقَ، وَوَاسَانِي بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ، فَهَلْ أَنْتُمْ تَارِكُونَ لِي صَاحِبِي؟ » ــ مَرَّتَيْنِ ــ فَمَا أُوذِيَ بَعْدَهَا.

1533- Buhari, Ebu'd-Derda (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ben, Hz. Peygamber (a.s)'in yanında otururken, Hz. Ebu Bekir (r.a) elbisesinin eteğini tutarak çıkageldi. Hatta dizleri görünüyordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (a.s):

"Arkadaşınız hasımlaşmıştır," buyurdu. Hz. Ebu Bekir (r.a) selam verdi ve:

"Benimle Hz. Ömer bin Hattab (r.a) arasında birşey geçti. Ona sözle sataştım. Sonra pişman olup beni bağışlamasını istedim, reddetti. Ben de sana geldim," dedi. Resulullah (a.s) ise:

1533-Buhari (7/18) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe 5-Hz. Peygamber (a.s)'in "şayet bir dost edinseydim" sözü babı.

"Seni Allah bağışlasın ya Ebu Bekir," buyurdu. -Ve bunu üç kez söyledi.-

Sonra Hz. Ömer (r.a) pişman oldu ve Hz. Ebu Bekir (r.a)'in evine gelip:

"Ebu Bekir evde mi?" diye sordu.

"Hayır," dediler. Hemen Hz. Peygamber (a.s)'in yanına geldi. Derken Hz. Peygamber (a.s)'in yüzü değişmeye başladı. Sonunda Hz. Ebu Bekir (r.a) korkup dizleri üstüne oturarak:

"Ya Resulullah, vallahi ben çok suçluydum," dedi. -İki defa- O zaman Allah Resülü (a.s):

"Şüphesiz Allah beni size peygamber gönderdiğinde 'yalan söyledin' dediniz, Ebu Bekir ise 'doğru söyledin' dedi. Canıyla, malıyla beni korudu. Artık arkadaşımı bana bırakır mısınız? -İki defa- dedi. Bundan sonra da, Hz. Ebu Bekir (r.a) eziyet edilmedi."

Bir rivayette de (1) şöyledir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a) ile Hz. Ömer (r.a) arasında bir tartışma geçti. Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a)'i kızdırdı. Hz. Ömer (r.a) de kızgın vaziyette çekip gitti. Bu defa Hz. Ebu Bekir (r.a) kendisini bağışlamasını rica ederek peşine düştü. Hz. Ömer (r.a) bağışlamadı. Hatta kapıyı yüzüne kapattı. Derken Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Peygamber (a.s)'in yanına geldi. -Ebu'd-Derda: "Biz de onun yanındaydık," dedi- Hz. Peygamber (a.s):

"Sizin şu arkadaşınız hasımlaşmıştır" buyurdu."

Ebu'd-Derda anlatmaya şöyle devam etti:

"Hz. Ömer (r.a) de yapmış olduğuna pişman olarak gelip selam verdi. Hz. Peygamber (a.s)'in yanına oturdu ve Resulullah (a.s)'a olana biteni anlattı."

Ebu'b-Derda antalmaya devam ediyor:

"Resulullah (a.s) sinirlendi. Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Vallahi ya Resulullah, ben çok suçluydum," demeye başladı. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Arkadaşımı bana bırakır mısınız? Arkadaşımı bana bırakır mısınız? Şüphesiz ben 'Ey insanlar, kuşkusuz ben Allah'ın sizin hepinize gönderdiği elçisiyim' dedim, 'yalan söyledin' dediniz. Ebu Bekir'se 'doğru söyledin' dedi," buyurdu."

---

1) Buhari (8/303) 65-Kitabu't-Tefsir 3-"De ki: "Şüphesiz ben, Allah'ın hepiniz için gönderdiği peygamberim" ayeti babı.

١٥٣٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ لأَبِي بَكْرٍ غُلاَمٌ يُخْرِجُ لَهُ الْخَرَاجَ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يَأْكُلُ مِنْ خَرَاجِهِ، فَجَاءَ يَوْمًا بِشَيْءٍ، فَأَكَلَ مِنْهُ أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ لَهُ الْغُلاَمُ: أَتَدْرِي مَا هَذَا؟ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: كُنْتُ تَكَهَّنْتُ لإِنْسَانٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَمَا أُحْسِنُ الْكِهَانَةَ، إِلاَّ أَنِّي خَدَعْتُهُ، فَأَعْطَانِي بِذَلِكَ، فَهَذَا الَّذِي أَكَلْتَ مِنْهُ، فَأَدْخَلَ أَبُو بَكْرٍ يَدَهُ فَقَاءَ كُلَّ شَيْءٍ فِي بَطْنِهِ.

1534-Buhari, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a)'in para kazanan bir kölesi vardı. Hz. Ebu Bekir (r.a) onun çalışıp elde ettiklerinden yerdi. Bir gün birşey getirdi. Hz. Ebu Bekir (r.a) de onden yedi. O zaman köle ona:

"Bunun ne olduğu biliyor musun?" dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Nedir," diye sordu.

"Cahiliye döneminde bir insana kahinlik taslamıştım. Kahinliği iyi bildiğimden değil. Ancak onu aldattım. O da bana bunu verdi. İşte bu yediğin şey odur," dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a) derhal elini boğazına sokup karnında ne varsa kustu."

١٥٣٥ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، لَمَّا بَعَثَ الْجُيُوشَ نَحْوَ الشَّامِ يَزِيدَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ وَعَمْرَو بْنَ الْعَاصِ وَشُرَحْبِيلَ بْنَ حَسَنَةَ مَشَى مَعَهُمْ حَتَّى بَلَغَ ثَنِيَّةَ الْوَدَاعِ، فَقَالُوا: يَا خَلِيفَةَ رَسُولِ اللَّهِ تَمْشِي وَنَحْنُ رُكْبَانٌ؟

1535- Hakim, Said bin Müseyyib (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a), orduları Şam tarafına gönderdiğinde, yani Yezid bin Ebu Süfyan, Amr bin As ve Şurahbil bin Hasene'yi gönderdiğinde, Seniyye- tül veda'ya varıncaya kadar birlikte yürüdü. Onlar:

"Ey Allah Resülü (a.s)'nün halifesi, biz binitli iken, sen yaya mı yürüyor-

---

1534-Buhari (7/149) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar 26-Cahiliyye eyyamı babı.

1535-Müstedrek (3/80) Hakim; "Bu, Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadistir. Ne var ki, kitaplarına almamışlardır." demiş, Zehebi de onu onaylamıştır.

sun?" dediler."

١٥٣٦ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَوْمًا: «مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ صَائِمًا؟» قَالَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ: أَنَا، قَالَ: «فَمَنْ تَبِعَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ جَنَازَةً؟» قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا، قَالَ: «فَمَنْ أَطْعَمَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ مِسْكِينًا؟» قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا، قَالَ: «فَمَنْ عَادَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ مَرِيضًا؟» قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا اجْتَمَعْنَ فِي رَجُلٍ إِلاَّ دَخَلَ الْجَنَّةَ».

1536- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Bir gün Resulullah (a.s):

"Bugün içinizden kim oruçlu olarak sabahladı?" diye sordu. Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Ben," dedi. Resulullah (a.s) bu sefer:

"Bugün sizden kim bir cenazenin arkasından gitti?" diye sordu. Yine Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Ben," dedi.

"Bugün sizden kim bir fakiri doyurdu," diye sordu. Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Ben," dedi.

"Ya bugün sizden kim bir hastayı ziyaret etti," diye sordu. Yine Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Ben," diye cevap verdi. Allah Resulü (a.s):

"Bu hasletler (özellikler, huylar) kimde toplanırsa, o mutlaka cennete girer," buyurdu."

١٥٣٧ــ رَوَى أَبُو يَعْلَى عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا نَفَعَنَا مَالُ أَحَدٍ مَا نَفَعَنَا مَالُ أَبِي بَكْرٍ».

1537- Ebu Ya'la, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

1536-Müslim (4/1857) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 1-Hz. Ebu Bekir (r.a)'in faziletlerinden bir bab.

1537-Haysemi, Mecma'u'Z-Zevaid (9/51)'de şöyle der: "Hadisi, Ebu Ya'la rivayet etmiştir. Ravileri, Buhari'nin ravileridir. İshak bin İsrail hariç ravileri sikadır."

"Resulullah (a.s):

"Kimsenin malı, bize Ebu Bekir'in malının sağladığı faydayı sağlamadı," buyurdu."

١٥٣٨ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَا لأَحَدٍ عِنْدَنَا يَدٌ إِلاَّ وَقَدْ كَافَأْنَاهُ، مَا خَلاَ أَبَا بَكْرٍ، فَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا يَدًا يُكَافِئُهُ اللَّهُ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَا نَفَعَنِي مَالُ أَحَدٍ قَطُّ مَا نَفَعَنِي مَالُ أَبِي بَكْرٍ، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلاً مِنَ النَّاسِ لاَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلاً، أَلاَ وَإِنَّ صَاحِبَكُمْ خَلِيلُ اللَّهِ».

1538- Tirmizi, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s):

"Kimsenin bize bir iyiliği yoktur ki, ona bir benzerini yapmış olmayalım. Ebu Bekir hariç. Zira onun bize bir iyiliği vardır ki, karşılığını kıyamet günü Allah verecektir. Bana hiç kimsenin malı, asla Ebu Bekir'in malının sağladığı faydayı sağlamamıştır. Şayet insanlar arasından bir dost edinseydim, Ebu Bekir'i dost edinirdim. Dikkatinizi çekerim, arkadaşınız (Resulullah) Allah'ın dostudur," buyurdu."

Bir Açıklama

"Şayet bir dost edinseydim, Ebu Bekir'i dost edinirdim." **Hille'nin (dostluğun) enlamını vermiştik. dostluk sevgidendi. O, gönle sevgiyi sokan kimsedir denilmiştir. Yani sevginin gönle girmesidir. Hadisten maksat şudur: Dostluk, dostu fazlaca gözetmeyi, hakkını yerine getirmeyi, gönlün onunla meşgul olmasını gerektirir. Hz. Peygamber (a.s) Hakk'ın dostluğuyla öylesine doluydu ki, kalbinde bir boşluk bulunmuyordu Çünkü gönlü, Allah'ın sevgisi ile meşguldü. Dolayısıyla başkasına yönelmesine ihtimal yoktu.**

١٥٣٩ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ نَتَصَدَّقَ، فَوَافَقَ ذٰلِكَ مَالاً، فَقُلْتُ: الْيَوْمَ أَسْبِقُ أَبَا بَكْرٍ ــ إِنْ سَبَقْتُهُ ــ يَوْمًا، قَالَ: فَجِئْتُ بِنِصْفِ مَالِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا أَبْقَيْتَ لأَهْلِكَ؟» قُلْتُ: مِثْلَهُ، وَأَتَى أَبُو بَكْرٍ بِكُلِّ مَا عِنْدَهُ، فَقَالَ: «يَا أَبَا بَكْرٍ، مَا أَبْقَيْتَ

1538-Tirmizi (5/609) 50-Kitabul-Menakıb. Bab: 15 Hadis, şahidleriyle hasendir.

لإِهْلِكَ؟» قَالَ: أَبْقَيْتُ لَهُمُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، قُلْتُ: لاَ أَسْبِقُهُ إِلَى شَيْءٍ أَبَدًا.

1539- Ebu Davud ve Tirmizi, Hz. Ömer (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) bize sadaka vermemizi emretti. Sadaka mal ile ilgili bir yükümlülüktü. Kendi kendime:

"İşte bugün Hz. Ebu Bekir (r.a)'i -geçebilirsem- geçeceğim gündür," dedim. Malımın yarısını getirdim. Resulullah (a.s):

"Ailene ne bıraktın?" diye sordu.

"Bunun kadarını," dedim. Hz. Ebu Bekir (r.a)'se nesi var, nesi yoksa tamamını getirmişti. Resulullah (a.s):

"Ailene ne bıraktın?" diye sordu.

"Onlara Allah'ı ve Resulü (a.s)'nü bıraktım," dedi. Kendi kendime:

"Artık onu hiçbir şeyde asla geçemem", dedim."

١٥٤٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عُرْوَةَ قَالَ: أَعْتَقَ أَبُو بَكْرٍ سَبْعَةً مِمَّنْ كَانَ يُعَذَّبُ فِي اللَّهِ مِنْهُمْ: بِلاَلٌ وَعَامِرُ بْنُ فُهَيْرَةَ.

1540- Taberani, Urve (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a), Allah uğrunda işkence görenlerden yedisini azed etti. Bilal ve Amir bin Füheyre onlardandı."

١٥٤١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَتِ امْرَأَةٌ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَمَرَهَا أَنْ تَرْجِعَ، قَالَتْ: أَرَأَيْتَ إِنْ جِئْتُ وَلَمْ أَجِدْكَ؟ ــ كَأَنَّهَا تَقُولُ: الْمَوتَ ــ قَالَ: «إِنْ لَمْ تَجِدِينِي فَائْتِي أَبَا بَكْرٍ».

1541- Buhari ve Müslim, Cübeyr bin Mutim (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

1539-Ebu Davud (2/129) Kitabu'z-Zekat. Bu konudaki ruhsat babı. Tirmizi (5/614) 50-Kitabu'l-Menakıb 16-Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a)'in menakıbı babı. Tirmizi: "Bu, hasen, sahih bir hadistir," demiştir.

1540-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/50)'de irad ederek: "Hadisi, Taberani rivayet etmiştir. Urve'ye kadar ravileri, Buhari'nin ravileridir. Hadis mürseldir," demiştir.

1541-Buhari (7/17) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe 5-Hz. Peygamber (a.s)'in "şayet bir dost edinseydim" sözü babı. Müslim (4/1856) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 1-Hz. Ebu Bekir (r.a)'in faziletlerinden bir bab.

"Bir kadın Resulullah (a.s)'a geldi. O da ona başka bir zaman tekrar gelmesini emretti. O zaman kadın:

"Ya gelir de seni bulamazsam, ne buyurursun?" dedi. -Sanki kadın ölümü kastediyordu- Resulullah (a.s):

"Beni bulamazsan, Ebu Bekir'e gidiver," buyurdu."

١٥٤٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لَوْ قَدْ جَاءَنَا مَالُ الْبَحْرَيْنِ لَقَدْ أَعْطَيْتُكَ هٰكَذَا وَهٰكَذَا وَهٰكَذَا» وَقَالَ بِيَدَيْهِ جَمِيعًا. فَقُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ قَبْلَ أَنْ تَجِيءَ مَالُ الْبَحْرَيْنِ. فَقَدِمَ عَلَى أَبِي بَكْرٍ بَعْدَهُ. فَأَمَرَ مُنَادِيًا فَنَادَى: مَنْ كَانَتْ لَهُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ عِدَةٌ أَوْ دَيْنٌ فَلْيَأْتِ. فَقُمْتُ فَقُلْتُ: إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «لَوْ قَدْ جَاءَنَا مَالُ الْبَحْرَيْنِ أَعْطَيْتُكَ هٰكَذَا وَهٰكَذَا وَهٰكَذَا» فَحَثَى أَبُو بَكْرٍ مَرَّةً. ثُمَّ قَالَ لِي: عُدَّهَا. فَعَدَدْتُهَا فَإِذَا هِيَ خَمْسُمِائَةٍ: فَقَالَ: خُذْ مِثْلَيْهَا.

1542- Müslim, Cabir bin Abdullah (r.a)'tan rivayet etmiştir:

"Resulullah (as):

"Bize Bahreyn'in ganimeti gelmiş olsa, sana şu kadar şu kadar ve şu kadar verirdim," dedi ve malın hepsini eliyle işaret etti. Hz. Peygamber (a.s) Bahreyn'in ganimetleri gelmeden vefat etti. Bu mal onun vefatından sonra Hz. Ebu Bekir (r.a)'e geldi. O da bir tellala emrederek:

"Kimin Hz. Peygamber (a.s)'da alacak bir vadi, veya borcu varsa hemen gelsin," diye çağırttı. Bunun üzerine ben kalkarak:

"Gerçekten Hz. Peygamber (a.s) 'Şayet Bahreyn'in ganimetleri gelmiş olsaydı, sana şu kadar şu kadar ve şu kadar verirdim' buyurmuştu, dedim. Hz. Ebu Bekir (r.a) bir avuç aldı sonra bana:

"Bunları say," dedi. Bir de baktım beşyüz çıktı. Bunun üzerine:

"İki mislini al," dedi."

١٥٤٣ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالطَّبَرَنِيُّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَامَ خُطَبَاءُ الْأَنْصَارِ فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ

1542-Müslim (4/1807) 43-Kitabu'l-Fadail 14-Resulullah (a.s)'tan birşey istendiğinde 'yok' dememesi ve çok ihsanda bulunması babı.

إِذَا بَعَثَ رَجُلاً مِنْكُمْ قَرَنَهُ بِرَجُلٍ مِنَّا فَنَحْنُ نَرَى اَنْ يَلِيَ هٰذَا الْاَمْرَ رَجُلاَنِ رَجُلٌ مِنَّا وَرَجُلٌ مِنْكُمْ. فَقَامَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ، وَكُنَّا أَنْصَارَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَنَحْنُ أَنْصَارُ مَنْ يَقُومُ مَقَامَهُ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: جَزَاكُمُ اللَّهُ خَيْرًا مِنْ حَيٍّ يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ وَثَبَّتَ قَائِلَكُمْ. وَاللَّهِ لَوْ قُلْتُمْ غَيْرَ ذٰلِكَ مَا صَالَحْنَاكُمْ.

1543- Ahmed ve Taberani, Ebu Sa'id el-Hudri (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) vefat ettiğinde ensarın sözcüleri kalkıp:

"Ey muhacirler, Resulullah (a.s) sizden birisini (birşey için bir yere) gönderdiğinde yanına bizden birisini katardı. Onun için biz bu işi (halifeliği) bir bizden, bir sizden iki kişinin üstlenmesi görüşündeyiz," dediler. O sırada Zeyd bin Sabit (r.a) kalkıp:

"Resulullah (a.s) muhacirlerdendi. Biz de Resulullah (a.s)'ın ensarı idik. Öyleyse biz, onun makamına geçecek olanın da ensarıyız," dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Allah size mükafat versin, ey ensar topluluğu...ve sözcünüzü de hak üzere sabit kılsın.Vallahi, bundan başka birşey söyleseydiniz, sizinle anlaşamazdık," dedi."

١٥٤٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ سَالِمِ بْنِ عُبَيْدٍ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ قَالَ: أُغْمِيَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ فَأَفَاقَ فَقَالَ: «حَضَرَتِ الصَّلَاةُ؟» قُلْنَا: نَعَمْ قَالَ: «مُرُوا بَلَالاً فَلْيُؤَذِّنْ وَمُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ» فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا : إِنَّ أَبِي رَجُلٌ أَسِيفٌ فَلَوْ أَمَرْتَ غَيْرَهُ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. ثُمَّ أُغْمِيَ عَلَيْهِ فَأَفَاقَ فَقَالَ: «هَلْ حَضَرَتِ الصَّلَاةُ؟» قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: «مُرُوا بِلَالاً فَلْيُؤَذِّنْ وَمُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ» فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: إِنَّ أَبِي رَجُلٌ أَسِفٌ فَلَوْ أَمَرْتَ غَيْرَهُ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. ثُمَّ أُغْمِيَ عَلَيْهِ فَأَفَاقَ فَقَالَ: «أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ؟» قُلْنَا: نَعَمْ. قَالَ: «ائْتُونِي بِإِنْسَانٍ أَعْتَمِدُ عَلَيْهِ» فَجَاءَهُ بُرَيْدَةُ وَإِنْسَانٌ آخَرُ فَاعْتَمَدَ عَلَيْهِمَا فَأَتَى الْمَسْجِدَ فَدَخَلَهُ وَأَبُو بَكْرٍ

1543-Ahmed, Müsned (5/186) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (5/183)'de; "Hadisi, Taberani ve Ahmed rivayet etmişlerdir. Ravileri, Buhari'nin ravileridir," demiştir.

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فَذَهَبَ أَبُو بَكْرٍ يَتَنَحَّى فَمَنَعَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَجْلَسَ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ حَتَّى فَرَغَ مِنْ صَلاَتِهِ. فَقُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ عُمَرُ: لاَ أَسْمَعُ أَحَدًا يَقُولُ مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلاَّ ضَرَبْتُهُ بِالسَّيْفِ؛ فَأَخَذَ أَبُو بَكْرٍ بِذِرَاعِي فَاعْتَمَدَ عَلَيَّ وَقَامَ يَمْشِي حَتَّى جِئْنَا فَقَالَ: أَوْسِعُوا فَأَوْسَعُوا لَهُ، فَأَكَبَّ عَلَيْهِ وَمَسَّهُ قَالَ: إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ، قَالُوا: يَاصَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَعَلِمُوا أَنَّهُ كَمَا قَالَ. قَالُوا: يَا صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنُصَلِّي عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ؟ قَالَ: نَعَمْ، يَدْخُلُ قَوْمٌ فَيُكَبِّرُونَ وَيَدْعُونَ وَيُصَلُّونَ ثُمَّ يَنْصَرِفُونَ، وَيَجِيءُ آخَرُونَ حَتَّى يَفْرُغُوا. قَالُوا: يَا صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَيُدْفَنُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ؟ قَالَ: وَأَيْنَ يُدْفَنُ؟ قَالَ: حَيْثُ قُبِضَ، فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَمْ يَقْبِضْهُ إِلاَّ فِي بُقْعَةٍ طَيِّبَةٍ. فَعَلِمُوا أَنَّهُ كَمَا قَالَ. ثُمَّ قَامَ فَقَالَ: عِنْدَكُمْ صَاحِبُكُمْ، فَأَمَرَهُمْ يَغْسِلُونَهُ، ثُمَّ خَرَجَ وَاجْتَمَعَ الْمُهَاجِرُونَ يَتَشَاوَرُونَ، فَقَالُوا: إِنْطَلِقُوا إِلَى إِخْوَانِنَا مِنَ الْأَنْصَارِ فَإِنَّ لَهُمْ فِي هٰذَا الْأَمْرِ نَصِيبًا، فَانْطَلَقُوا. فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: مِنَّا أَمِيرٌ وَمِنْكُمْ أَمِيرٌ، فَأَخَذَ عُمَرُ بِيَدِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَ: أَخْبِرُونِي مَنْ لَهُ هَذِهِ الثَّلاَثُ: ﴿ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ﴾ مَنْ هُمَا؟ ﴿إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لاَتَحْزَنْ﴾ مَنْ صَاحِبُهُ؟﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾ فَأَخَذَ بِيَدِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَضَرَبَ عَلَيْهَا وَقَالَ لِلنَّاسِ: بَايِعُوهُ. فَبَايَعُوهُ بَيْعَةً حَسَنَةً جَمِيلَةً.

1544- Taberani, Salim bin Ubeyd (r.a)'den -ki ashab-ı suffe'dendi- şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hastalığı sırasında Resulullah (a.s)'a bir baygınlık geldi, sonra ayıktı ve:

"Namaz vakti oldu mu?" diye sordu.

"Evet," dedik.

"Bilal'e emredin müezzinlik yapsın. Ebu Bekir'e de emredin insanlara namazı kıldırsın," dedi. Bunun üzerine Hz. Aişe (r.a):

1544-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (5/182)'de tahric ederek: "Hadisi, Taberani rivayet etmiş olup ravileri sikadır," demiştir.

"Babam, çabuk üzülüp, çabuk ağlayan bir insandır. Başkasına emretsen de insanlara namazı o kıldırsa," dedi. Sonra tekrar baygınlık geldi. Peşinden ayıldı ve:

"Namaz vakti oldu mu?" diye sordu.

"Evet," dedim.

"Bilal'e emredin müezzinlik yapsın, Ebu Bekir'e de emredin cemaate namazı kıldırsın,"buyurdu. Hz. Aişe (r.a) yine:

"Babam, çabuk üzülüp, çabuk ağlayan bir insandır. Başkasına emretsen de namazı o kıldırsa," dedi. Sonra tekrar baygınlık geçirdi. Ardından ayılıp:

"Namaz kılınıyor mu?" diye sordu.

"Evet," dedik.

"Bana koluna gireceğim bir insan getirin," dedi. Büreyde ile başka bir insan geldi. Onlara yaslanarak mescide vardı, içeri girdi. Hz. Ebu Bekir (r.a) cemaata namaz kıldırıyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a) eğilerek çekildi. Resulullah (a.s) engel oldu ve namazını bitirinceye kadar Hz. Ebu Bekir (.a)'in yanına oturtuldu. Daha sonra Resulullah (a.s)'ın ruhu kobzolununca, Hz. Ömer (r.a):

"Kimsenin Resulullah (a.s) öldü dediğini duymayayım, boynunu kılıçla vururum," dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a) dirseklerimden tuttu bana dayanıp kalktı, yürüdü geldik.

"Açılın," dedi. O'na yol açtılar, Resulullah (a.s)'ın üzerine kapanıp, dokundu. Sonra:

"Sen ölmüşsün, onlar da ölecekler,"dedi.

"Resulullah (a.s)'ın arkadaşı, Resulullah (a.s) öldü mü?" dediler.

"Evet," dedi. Resulullah (a.s)'ın, onun dediği gibi öldüğünü anladılar.

"Resulullah (a.s)'ın arkadaşı, Resulullah (a.s)'a cenaze namazını kılacak mıyız?" diye sordular bu defa.

"Evet. Bir cemaat girer tekbir alır dua eder, namaz kılar, sonra gider. Sona erinceya kadar başkaları girer," dedi.

"Resulullah (a.s)'ın arkadaşı, Resulullah (a.s) defnedilecek mi?" dediler.

"Evet," dedi.

"Nereye defnedilecek?" diye sordular.

"Ruhunun alındığı yere. Çünkü Allah Teala, O'nun ruhunu, ancak temiz bir yerde almıştır," dedi. Meselenin onun dediği gibi olduğunu anladılar. Sonra kalkıp:

"Peygamberiniz yanınızda," dedi. Sonra onlara, O'nu gasletmelerini emretti. Daha sonra da çıktı. Muhacirler istişare etmek için biraraya geldiler ve:

"Ensar kardeşlerimize gidin. Çünkü bu meselede onların da payı vardır," dediler, Nitekim gittiler de. Ensardan birisi:

"Bizden bir emir (halife) sizden bir emir olsun," diye teklif etti. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a), Hz. Ebu Bekir (r.a)'in elini tutarak:

"Bana şu üç özelliğin kimde olduğunu bildiriniz: "Mağarada iken iki kişinin ikincisi idi. O iki kişi kimdir? Arkadaşına 'üzülme' dedi. Arkadaşı kimdir? Allah bizimledir," dedi ve ardından Hz. Ebu Bekir (r.a)'in elini tutup eliyle vurarak insanlara:

"Buna bey'at ediniz,"dedi.

Onlar da Hz. Ebu Bekir (r.a)'e güzel ve hoş bir bey'atle bey'at ettiler."

١٥٤٥ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ بُرَيْدَةَ قَالَ: مَرِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ» فَقَالَتْ عَائِشَةُ: يَارَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبِي رَجُلٌ رَقِيقٌ، فَقَالَ: «مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّي فَإِنَّكُنَّ صَوَاحِبَاتُ يُوسُفَ» فَأَمَّ أَبُو بَكْرٍ النَّاسَ وَالنَّبِيُّ ﷺ حَيٌّ.

1545- Ahmed, Büreyde (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) hastalandığında:

"Ebu Bekir'e emredin cemaate namaz kıldırsın," buyurdu. Bunun üzerine Hz. Aişe (r.a):

"Ya Resulullah, babam içli bir insandır," dedi. O zaman Resulullah (a.s):

"Ebu Bekir'e emredin namaz kıldırsın, siz de Yusuf zamanındaki kadınlar gibisiniz," buyurdu. İşte böylece Hz. Peygamber (a.s) henüz sağken, Hz. Ebu Bekir (r.a)'i insanlara imam yaptı."

١٥٤٦ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ قَالَ: مَا رَأَى الْمُسْلِمُونَ حَسَنًا فَهُوَ عِنْدَاللَّهِ

1545-Ahmed, Müsned (5/361) Ravileri, Buhari'nin ravileridir.

حَسَنٌ، وَمَا رَآهُ الْمُسْلِمُونَ سَيِّئًا فَهُوَ عِنْدَاللَّهِ سَيِّءٌ، وَقَدْ رَأَى الصَّحَابَةُ جَمِيعًا أَنْ يَسْتَخْلِفُوا أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

1546- Hakim, Abdullah (r.a)'tan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Müslümanların hasen (iyi, hoş) gördüğü, Allah'a göre de hasendir. Müslümanların kötü gördüğü, Allah'a göre de kötüdür. Sahabe toptan Hz. Ebu Bekir (r.a)'i halife yapma görüşüne vardılar (o halde bu güzel ve hoş bir tercihtir)."

١٥٤٧ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جَعْفَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: وَلِيَنَا أَبُو بَكْرٍ فَكَانَ خَيْرَ خَلِيفَةِ اللَّهِ وَأَرْحَمَهُ بِنَا وَأَحْنَاهُ عَلَيْنَا.

1547- Hakim, Abdullah bin Cafer (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Bize Hz. Ebu Bekir (r.a) yönetici yapıldı. O, Allah'ın halife takdir ettiği en hayırlı, bize karşı en merhametli ve üzerimize en çok titreyen bir halife idi."

١٥٤٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: تَذَاكَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ مِيلاَدَهُمَا عِنْدِي وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَكْبَرَ مِنْ أَبِي بَكْرٍ، فَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ ابْنُ ثَلاَثٍ وَسِتِّينَ، لِسَنَتَيْنِ وَنِصْفٍ الَّتِي عَاشَ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، يَعْنِي أَبَا بَكْرٍ.

1548- Taberani, Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) ve Hz. Ebu Bekir (r.a), doğum tarihlerini yanımda müzakere ettiler. Resulullah (a.s) Hz. Ebu Bekir (r.a)'den daha büyüktü. Resulullah (a.s) 63 yaşında vefat etti. (Hz. Ebu Bekir (r.a)) Resulullah (a.s)'tan sonra 2.5 yıl yaşadı."

1546-Hakim, Müstedrek (3/78) Hakim: "Bu, sahihu'l-isnad bir hadistir. Ne var ki, ne Buhari, ne de Müslim Sahihlerine almamışlardır," demiş, Zehebi de kendisini onaylamıştır.

1547-Hakim, Müstedrek (3/79) Ayrıca; "Bu sahihu'l-isnad bir hadistir. Ancak gerek Buhari, gerekse Müslim Sahihlerine almamışlardır," demiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

1548-Mu'cemu'l-Kebir (1/58) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/60) Ayrıca, "Tebarani rivayet etmiştir, isnadı hasendir" demiştir.

Bana göre:

Hadiste anlatılmak istenen, Hz. Ebu Bekir (ra.)'in de Resulullah (a.s)'ın vefat ettiği aynı yaşta vefat ettiğidir.

١٥٤٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ: تُوُفِّيَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ وَهُوَ ابْنُ ثَلاَثٍ وَسِتِّينَ سَنَةً، وَوَلِيَ سَنَتَيْنِ، وَدُفِنَ لَيْلاً وَصَلَّى عَلَيْهِ عُمَرُ.

1549- Taberani, Sa'id bin Müseyyib (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a) 63 yaşında vefat etti. İki yıl halifelik yapmıştı. Geceleyin defnedildi. Cenaze namazını da Hz. Ömer (r.a) kıldırdı."

١٥٥٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: تُوُفِّيَ أَبُو بَكْرٍ لَيْلَةَ الثُّلاَثَاءِ وَدُفِنَ لَيْلاً.

1550- Taberani, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a) çarşamba gecesi vefat etti ve geceleyin defnedildi."

١٥٥١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ عِمْرَانَ قَالَ: سَمِعْتُ جَدِّي يَقُولُ: تُوُفِّيَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ وَبِهِ طَرَفٌ مِنَ السِّلِّ وَوَلِيَ سَنَتَيْنِ وَنِصْفًا.

1551- Tabereni, Haysem bin İmran (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Dedemin şöyle söylediğini duydum:

"Hz. Ebu Bekir (r.a) vefat ettiğinde, bir tür vereme yakalanmıştı. İki buçuk sene halifelik yapmıştı."

١٥٥٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ قَالَ: اسْتُخْلِفَ أَبُو بَكْرٍ فِي الْيَوْمِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَتُوُفِّيَ فِي جُمَادَى الآخِرَةِ سَنَةَ ثَلاَثَ عَشْرَةَ.

1552- Taberani, Yahya bin Bükeyr (r.a)'den rivayet etmiştir:

1549-Mu'cemu'l-Kebir (1/159) Haysemi, Mecma'u'z-Zeavid (9/60)'de şöyle demektedir: "Hadisi, Taberani rivayet etmiştir, ravileri sikadır."

1550-Mu'cemu'l-Kebir (1/61) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/60)'de şöyle der: "Hadisi, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri sikadır."

1551-Mu'cemu'l-Kebir a.y. Haysemi, a.g.e, a.y.

1552-Mu'cemu'l-Kebir, a.y. Haysemi de Mecma'u'u-Zevaid (9/60)'de şöyle der: "Hadisi, Taberani rivayet etmiştir. Ravileri sikadır. Ancak o, Zübeyr bin Bekkar'dan olduğunu söylemiştir.

"Hz. Ebu Bekir (r.a), Resulullah (a.s)'ın vefat ettiği gün halife seçildi. Hicretin 13. yılının cemaziyelahir ayında da vefat etti."

١٥٥٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ: لَمَّا احْتُضِرَ أَبُو بَكْرٍ قَالَ: يَا عَائِشَةُ انْظُرِي اللِّقْحَةَ الَّتِي كُنَّا نَشْرَبُ مِنْ لَبَنِهَا وَالْجَفْنَةَ الَّتِي كُنَّا نَصْطَبِحُ فِيهَا وَالْقَطِيفَةَ الَّتِي كُنَّا نَلْبَسُهَا، فَإِنَّا كُنَّا نَنْتَفِعُ بِذٰلِكَ حِينَ كُنَّا نَلِي أَمْرَ الْمُسْلِمِينَ فَإِذَا مِتُّ فَارْدُدِيهِ إِلَى عُمَرَ فَلَمَّا مَاتَ أَبُو بَكْرٍ أَرْسَلَتْ بِهِ إِلَى عُمَرَ فَقَالَ عُمَرُ: رَضِيَ اللَّهُ عَنْكَ يَا أَبَا بَكْرٍ لَقَدْ أَتْعَبْتَ مَنْ جَاءَ بَعْدَكَ.

1553- Taberani, Hasan bin Ali (r.a)'denşu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a), öleceğini anlayınca:

"Aişe! Şu sütünü içtiğimiz sağmal deveye, (aydınlanmak için) kandil yaktığımız çanağa ve giyindiğimiz kadifeye bak, bundan insanların yönetimiyle uğraştığımız zaman istifade ediyorduk. Ben öldüğümde, bunu Hz. Ömer (r.a)'e geri ver," dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a) öldüğünde, Hz Aişe (r.a) bunu Hz. Ömer (r.a)'e yolladı. O zaman Hz. Ömer (r.a):

"Allah senden razı olsun ey Ebu Bekir (r.a). Kendinden sonra geleni çok büyük zorluklarla karşı karşıya bıraktın," dedi."

DERSLER VE ÖĞÜTLER

Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a), Resulullah (a.s)'ın şahsiyetinin bir uzantasıydı. Bu durum Arap topraklarında ve Arap toprakları dışındaki cihad operasyonunu -ki tatbiki esaslarını Resulullah (a.s) koymuş ve Kur'an da bunu emretmek için inmişti- devam ettirmesinde ortaya çıkmaktadır. Sahabenin tutumlarına genel birbakışla baktığımızda, eğer Hz. Ebu Bekir (r.a) olmasaydı, işlerin geliştiği şekilde gelişmeyeceğini anlarız. Bundan dolayı gerek Hz. Ömer (r.a), gerekse sonrakiler zamanında meydana gelen olaylar ve İslami fetihler, bütün bunlar, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in kişiliğiyle olan şeyler olduğunu görüyoruz.

Aslında Hz. Ebu Bekir (r.a) de bizzat Resulullah (a.s)'ın sayfasındadır. Buradan hareketle şöyle diyebiliriz:

Resulullah (a.s)'dan sonra Hz. Ebu Bekir (r.a)'den daha faziletli ve İslam mizanında ondan daha ağır gelen başka bir kişi yoktur.

1553-Mu'cemu'l-Kebir (1160) Haysemi, a.g.e, a.y.

Resulullah (a.s) kurucu ise, bu dinin ilk müceddidi de Hz. Ebu Bekir (r.a)'dir. Dinden dönme olayları nerede ise herkesi ve her yöreyi kaplamıştı. Neredeyse herşeyi silip süpürecekti. İslam'ın siyasi geleceği, tehlike içine girmişti. İslam'ın ahkamı tehlike üzre idi. İslam devleti az kalsın son bulacaktı. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in tutum ve davranışları olmasaydı, işler rayına oturmayacak, İslam yeniden hakim olamayacaktı. Gerçekten Hz. Ebu Bekir (r.a) İslam'ın ilk müceddidi idi. Ve bu tecdidin eşi ve benzeri yoktu. Ondan başka müceddidler, İslam yeryüzüne hakimken, tecrübesi artmışken geldiler. Ama onun tecdidi, fırtınalı bir merhalede, İslam bitkisi cılız bir vaziyette iken vardı.

Hz. Ebu Bekir (r.a) İslam'ı doğru bir anlayış, azim ve kararlılıkla yeni dünyalara taşımıştı. Hz. Ömer (r.a) bayrağı teslim aldığında, hareket noktaları sınırlıydı. Azimle, kararlılıkla ve benzer teşebbüslerle bayrağı ilerlere götürdü. Ama Hz. Ebu Bekir (r.a) için önceliklik ve yolu açma fazileti vardır. Bundan sonra kim, mizanda Hz. Ebu Bekir (r.a)'den daha ağır olanın varlığını iddia edebilir?

Bazı araştırmacılar, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in Üsame ordusunu göndermedeki tavrı ile, mürdetlere karşı takındığı tavrının Şura'nın Emirül mü'minin (halife) hakkında bağlayıcı değil, bilgilendirici bir organ oluşuna delil görüyorlar. Çünkü, Hz. Ebu Bekir (r.a) bu konularda şura kararlarına ters davranmıştı.

Bize göre, bu her iki meselede de nass vardır. Nerede nas olursa, orada şuraya mahal yoktur. Resulullah (a.s), Üsame ordusunun gönderilmesini vasiyyet ederek vefat etmiştir. Resulullah (a.s) şöyle buyuruyordu:

"Allah'tan başka ilah olmadığını, Muhamammed'in de Allah'ın elçisi (Resulü) olduğunu tanıyıncaya, namazı kılıncaya, zekatı verinceye.. kadar savaşmakla emrolundum."

İşte bundan dolayı, bu iki olayda şuranın bağlayıacılığının olmadığına bir delil görüyoruz. Çağımız için uygun gördüğümüz şudur: Müslümanlar, şartlarına göre nerede şuraya baş vurmuşlarsa, şuranın bağlayıcılığı esas alınmalıdır. Çağımız için şuranın bağlayıcılığında meslahat ve hayır vardır.

Hz. Ebu Bekir (r.a) yeni çığırlar açtı. İçtihadlar yaptı. Daha sonra bazı içtihadlarına Hz. Ömer (r.a) ve başkaları muhalefet etmişlerdir. Buradan hareketle deriz ki:

Hulefa-i Raşidin'in bütün tasarrufları, bu ümmet için meşru, yasal öncelikler babından şeylerdir. Ve bu ümmet, onların çığırlarından herhangi bir çığır üzerine bina olunabilir, şayet o çığırda maslahat görmüşlerse... Bu da şura yoluyla olur.

Hz. Ebu Bekir (r.a)'in en önemli özelliklerinden birisi de, iyi adam seçme ve

güçlerini harekete geçirmek için onlara fırsatlar tanımaktır. Halkının psikolojisini çok iyi kavramıştır. Bu özellik Hz. Ömer (r.a)'in şu sözünde belirginleşir:

"Allah, Hz. Ebu Bekir (r.a)'e emanet buyursun. İnsanları benden iyi tanırdı. Halid'e tasarruf serbestliği vermesi, sonra Arapları doğrudan Şam ve Irak fethine yönlendirmesi... Bunlar olmasaydı, araplar birbirilerini kırıp geçirirlerdi..."

HZ. ÖMER (R.A.)

HZ. ÖMER (R.A.)'İN HALİFE SEÇİLMESİ
HZ. ÖMER (R.A.) DÖNEMİNDE FETİHLER
HZ. ÖMER (RA.)'İN VEFATI
HZ. ÖMER (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

HZ. ÖMER (R.A.)

Taberani'nin bildirdiğine göre, Hz. Ömer (r.a), Mekke'de, Ficar Savaşı'ndan dört yıl kadar önce dünyaya gelmiştir. Seviyeli bir çevrenin içerisinde yetişmiş ve iyi bir eğitim görmüştür. Dili güzel konuşabilen, belağat bilen ve doğruyu söyleme konusunda cesaret gösterebilen biriydi. Cahiliye döneminde Kureyş toplumumun ileri gelenlerinden sayılan gurubun içerisinde bulunuyordu. Kureyş'e gelen elçiler, onunla görüşme yaparlardı. Resulullah (a.s)'ın peygamberlikle görevlendirilişinin beşinci yılında müslüman oldu ve yüce Allah onunla İslam'ın gücünü artırdı. Onun müslüman olması bir fetih, hicret etmesi zafer, devlet yönetimini ele alması da rahmet oldu. Mecusi Ebu Lu'lu'umun kendisini öldürmesi dolayısıyla dünyadan da şehid olarak göçtü. Hz. Ömer (r.a) hicri 23 yılının zilhicce ayının çıkmasına dört gece kala şehid edildi, hicri 24 yılı muharrem ayının ilk hilalinin göründüğü gecenin ertesi olan pazar gününde, yani 1 muharremde de defnedildi. Allah kendisinden razı olsun..

Hilafet İçin Hz. Ömer (r.a)'e Bey'at Edilmesi

Hz. Ömer (r.a)'e, Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a)'ın vefatından sonra hicri 13 yılında bey'at edildi. Halifeliği hicri 23 yılı sonuna kadar sürdü. Böylelikle tamamı adalet, rahmet, iyilik ve cihad ile dolu on yıllık bir halifeliği oldu.

Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a), Hz. Ömer (r.a)'in müslümanların birliğini koruyacağını ve aralarında çıkabilecek ihtilafların önünü alacağını umduğundan dolayı, kendisinden sonra ona bey'at edilmesi üzere vasiyette bulundu. Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a), Hz. Ömer (r.a)'in, halifeliğin yüklerini kaldırabileceğini ve onun sorumluluğuna katlanabileceğini düşündüğünden dolayı kendisinden sonra halife olmak üzere onu tercih etti. Hz. Ömer (r.a) haksızlığa başvurmadan şiddet gösteren ve zayıflığa düşmeden yumuşaklık gösteren bir insandı. Hz. Ebu Bekir (r.a) hastalığı sırasında, Hz. Ömer (r.a) hakkında sahabileri ile istişare etti ve hepsi de kendisinden övgüyle sözettiler, üstünlüğüne şehadet ettiler ve değerli bir şahsiyet olduğunu ifade ettiler. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in kendisinden sonra halifeliğe Hz. Ömer (r.a)'in getirilmesini isteyen ahidnamesini Hz. Osman

bin Affan (r.a) yazmıştır. Bu ahidname müslümanlara okunduğunda, itirazsız hepsi kabul etti ve gönülden itaat edeceklerini bildirdiler.

Hz. Ömer (r.a), müslüman olduktan sonra hayatını, İslam'a yardım ve ona yönelen saldırıları bertaraf etmek için vakfetti. Resulullah (a.s)'ın sahabileri arasına girdi ve sahabiliği pek güzel oldu. Resulullah (a.s)'a yardım ve destek konusunda büyük gayretler gösterdi. Küfre ve küfür ehline karşı insanların en katısı idi. Resulullah (a.s) ile birlikte savaşlara katıldı. Bedir, Uhud, Hendek savaşlarında, Rıdvan bey'atında, Hayber ve Mekke'nin Fethi'inde ve diğer çarpışmalarda bulundu.

Resulullah (a.s)'ın istişarelerinde bir fikir ortaya atardı, sonra da onun ortaya attığı fikri destekleyen vahiy inerdi. Hz. Ebu Bekir (r.a) de, halifeliği döneminde bütün zor işlerde Hz. Ömer (r.a) ile istişarede bulunurdu. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in dinden dönenlere karşı açtığı savaşta, Hz. Ömer (r.a), onun sağ kolu mesabesindeydi. Hz. Ebu Bekir (r.a)'i Kur'an-ı Kerim'in ayetlerini biraraya toplama ve bir kitap haline getirmeye yönelten de Hz. Ömer (r.a) olmuştur.

Hz. Ömer Faruk (r.a)'un hayatı, pek kıymetli ameller ve işlerle doludur. Yüce Allah onun eliyle dönemin en büyük iki imparatorluğundan birinin sonunu getirmiştir. O dönemin iki büyük imparatorluğu Bizans ve Pers İmparatorlukları idi. Hz. Ömer (r.a)'in halifeliği döneminde büyük fetihler gerçekleştirildi. İslam orduları, başarı ve zafer çelenkleri ile hep ileriye doğru yürürlerdi. Hiçbir beyrağı aşağı indirilememiş, hiçbir sancağı dürülememiştir. İslam orduları fethettikleri, İslam devletinin sınırları içine aldıkları her yerde tevhid inancını yaymışlar, bütün belde ve şehirlere iyilik, adalet ve rahmet ölçülerini götürmüşlerdir. Gerçekleştirilen fetihlerin en önemlileri de Şam fetihleridir. Buralarda gerçekleştirilen savaşlar, Hz. Ömer (r.a)'in halifeliği döneminde gerçekleştirilen savaşların en önemlileridir.

ŞAM'IN FETHİ

Hz. Ebu Bekir (r.a)'in vafat etmesinden sonra, Hz. Ömer Faruk (r.a)'un Hz. Halid bin Velid (r.a)'i ordu kumandanlığı görevinden alması ile bu görev, Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a)'a verilmiştir. Ebu Ubeyde (r.a), ordusu ile Yermük'ten hareket ederek Mercu's-Suffer'e yerleşti. Buradan kuşatma altına almayı amaçlıyordu. Kendisine Hirekl'ın Humus'ta bir kalede beklediği ve Filistin toprakları içinde bulunan Fihl'de kalabalık bir rum ordusunun beklemekte olduğu haber verildi. Bu haber üzerine Ebu Ubeyde (r.a), ne yapacağı konusunda istişare etmek üzere Hz. Ömer (r.a)'e yazı yazdı. Hz. Ömer (r.a) cevabında, Dımeşk'in rumların kalesi ve ülkelerinin yönetim merkezi olduğuna dikkat çekerek, ilk önce burayı fethetmekle işe başlamasını işaret etti. Fihl'de toplanmış olan rum askerlerini de üzerlerine yönelteceği atlı gurubu ile meşgul etme-

sini, Allahu Teala'nın kendisine Şam'ın fethini nasib etmesi halinde, Fihl'in üzerine yürümesini, gene Allahu Teala'nın buranın fethini de nasib etmesi halinde ise Halid bin Velid (r.a) ile birlikte Humus'un üzerine yürümesini; Amr bin el-As (r.a) ile Şurahbil (r.a)'i de Ürdün ve Filistin'in üzerinde bırakmasını emretti.

Ebu Ubeyde (r.a) müstesna ve seçkin bir kumandandı. Bir orduyu Şam ile Filistin'in arasına, bir başka orduyu da Şam ile Humus'un arasını tutmak üzere gönderdi. Bu ordular, rumların Şam'a gönderecekleri bütün destek kuvvetlerinin önünü keseceklerdi.

Ebu Ubeyde (r.a) kendisi de ileri gelen kumandanları ile birlikte Şam'ın üzerine yürüdü. Halid bin Velid (r.a) doğu kapısından, Ebu Ubeyde (r.a) büyük kapıdan, Yezid bin Ebi Süfyan (r.a) küçük kapıdan, Şurahbil bin Hasene (r.a) da diğer kapılardan şehre yanaştı. Böylelikle şehri çok sıkı bir kuşatma altına almış oldular. İçerdeki halkın bütün yardım ümitleri kesildi ve iyice zaafa düştüler. Müslümanların ise bu durum karşısında güçleri arttı ve kuşatmayı daha da şiddetlendirdiler.

Hz. Halid bin Velid (r.a), kuşatmanın gerçekleştirildiği günlere rastlayan ayın ilk günlerinde, patriklerinin -patrik o zaman bugünkü general rütbesine denk rütbeye sahip bir kumandandı- bir çocuğunun dünyaya geldiğini öğrendi. Bu çocuğun dünyaya gelmesi sebebi ile generalin adamları mevkilerini bırakarak yiyip içtiler ve uyudular. Hz. Halid bin Velid (r.a) ve arkadaşları derhal harekete geçerek; birbirlerinin omuzlarına basarak surlara tırmandılar ve surların üzerine ipten merdivenler kurdular. Bu ip merdivenlerin uçlarını surların üzerindeki kulelere bağladılar ve askerler iplerle surların üzerine tırmandılar. Askerler surların tepesine çıkınca "Allahu ekber" diye tekbir getirdiler, sonra kapıyı tutan kapıcıların üzerine yüklendiler ve onları öldürdüler. Böylelikle kapı zorla açılmış oldu. Bunun üzerine müslüman ordu, doğu kapısından girerek o kapı civarında görev yapan askerlerden bulduklarını öldürmeye başladılar. Bu durum karşısında rum tarafı, diğer kapıları barış ile teslim etmek üzere müslüman kumandanlara teklifte bulundular. Müslüman kumandanlar da Hz. Halid bin Velid (r.a)'in gerçekleştirdiği uygulamalardan haberleri olmadığı halde, rumların bu teklifini kabul ettiler ve böylelikle Şam, barış yoluyla fethedilmiş oldu.

ÜRDÜN'ÜN FETHİ

Şurahbil bin Hasene (r.a) Ürdün'ün tamamını savaş yoluyla fethetti. Daha sonra Ebu Ubeyde (r.a), Hz. Halid (r.a)'i buraya gönderdi, o da bu bölgeler üzerinde üstünlük sağladı. Dolayısıyla Ba'lebek halkı evlerinin ve kiliselerinin yarısını vermek ve haracı da düzenli şekilde ödemek üzere Hz. Halid (r.a) ile barış yaptılar.

FİHL OLAYI

Ebu Ubeyde (r.a), Şam üzerinde bıraktığı atlılarının başında Yezid bin Ebu Süfyan (r.a)'ı bıraktı ve kendisi Fihl üzerine yürüdü. Burası Gavr denilen bölgede bulunuyordu. (1) Ordunun ön birliğinin başına Halid bin Velid (r.a), sağ cenahın başına Ebu Ubeyde (r.a), sol cenahın başına da Amr bin As (r.a) geçmişti. Fihl halkı, müslümanların, üzerlerine doğru yürümeye başladıklarını öğrenince, kendileri Beysan'a çekilerek arazinin üzerine su gönderdiler. Bu su kendileri ile müslümanların arasında bir engel oluşturacaktı. Rumlar büyük bir oyun hazırladılar. Müslümanların tedbirsizce geleceklerini, kendilerinin de hemen üzerlerine atılıp saldırıda bulunacaklarını sanıyorlardı. Ama müslümanlar hazırlıklarını iyi yapmışlar, tedbirlerini de iyi almışlardı. Rumları sıkıştırdılar ve rumların boyunlarını kılıçlarıyla vurmaya başladılar. Rumlar bu manzara karşısında arkalarına bakmadan kaçmak zorunda kaldılar ve müslümanlar için kurmuş oldukları su tuzağında kendileri boğuldular. Bu olayda rumlardan yaklaşık seksenbin kişi öldürüldü ve müslümanlar, onlardan yüklü ganimetler elde ettiler.

Bu olaydan sonra Ebu Ubeyde (r.a) ve Halid bin Velid (r.a), halife Hz. Ömer (r.a)'in tavsiyesi üzerine Humus üzerine yürümeye başladılar. Ebu Ubeyde (r.a), Ürdün'ün üzerine yönetici olarak Şurahbil bin Hasene (r.a)'yi bıraktı. Şurahbil (r.a), Amr bin As (r.a) ile birlikte Beysan üzerine yürüdü ve burayı kuşatma altına aldılar. Beysan'a sığınmış olan rumlardan bazıları, müslümanların karşısına çıktılar ve bunların hepsi öldürüldü. Daha sonra bölge halkı barış teklifinde bulundu. Kendilerine cizye, arazilerine de haraç vergisi konularak bu barış teklifleri kabul edildi.

IRAK'IN FETHİ

Hz. Ebu Bekir (r.a) son hastalığı anında, Hz. Ömer (r.a)'e, müslümanları Irak halkına karşı savaşa ve çarpışmaya çıkmak için teşvik etmesini vasiyet etmişti. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in vasiyetini yerine getirme konusunda Hz. Ömer (r.a)'den daha gayretli kim olabilirdi? Hz. Ebu Bekir (r.a) vefat ettiğinde, Hz. Ömer (r.a) derhal insanları, Irak halkına karşı savaşa çıkmak için teşvik etmeye başladı. Hz. Ömer (r.a), insanlara bu yüzden büyük ecir ve sevap alacaklarını ifade ediyordu. Hz. Ömer (r.a)'in çağrısına ilk cevap veren kişi Ebu Ubeyde bin Mes'un es-Sakafi (r.a) oldu. Onun arkasından insanlar birbirleri peşinden savaşa katılmak için geldiler. Hz. Ömer (r.a) toplananların başına kumandan olarak Ebu Ubeyd (r.a)'i görevlendirdi. Sonra onu yedibin mücahitle birlikte Irak tarafına gönderdi. Hz. Ömer (r.a), Ebu Ubeyde bir Cerrah (r.a)'a da, daha önce

Halid (r.a)'in kumandasında Irak tarafına gönderdiği kuvvetleri de destek olarak katması üzere yazı yazdı. Bu yazı üzerine o da onbin mücahidi donatarak Irak tarafına yöneltti.

CİSR OLAYI

Farisiler, Ebu Ubeyd (r.a)'in kumandasındaki İslam ordusu karşısında yenilgiye düşünce, birbirlerini kınamaya, tenkid etmeye başladılar. Bunun ardından Rustum (veya Rüstem), Zalhacib -Behmen Cazeviyye- kumandasında kalabalık bir orduyu müslümanların üzerine gönderdi. İranlıların müslümanlara ulaştığı yerde, aralarında bir nehir bulunuyordu. İranlılar, müslümanlardan nehrin karşısına geçmelerini istediler. Ebu Ubeyd onların bu isteklerini kabul etti. İki ordu arasında çok şiddetli bir savaş başladı. Müslümanların atları, İranlıların yanlarında getirdikleri ve üzerlerinde ziller bulunan fillerden ürktüler. Bunun üzerine müslümanlar fillerin üzerine yüklenip büyük bir beyaz filin dışında hepsini öldürdüler. Bu filin üzerine de Ebu Ubeyd (r.a) bindi ve hortumunu kesti. Fil bu durumda silkindi, Ebu Ubeyd (r.a)'i yere düşürdü ve ayakları ile çiğneyerek öldürdü. Aradından da Ebu Ubeyd (r.a)'in etrafına aldığı yedi kumandanı öldürdü. Bu olay karşısında müslümanlar korkuya kapıldılar ve geriye kaçmaya başladılar. Bu savaşta müslümanlardan pek çok kimse şehid edildi.

BUVEYB OLAYI

Müsenna bin Harise kumandasındaki müslümanların oluşturduğu ordu ile, Mehran adındaki kumandanın emrine verilen farisi ordusu, Kufe yakınlarında bulunan Buveyb isimli yerde karşı karşıya geldiler. Aralarında Fırat nehri bulunuyordu. Farisi askerler, müslümanların tarafına geçerek şiddetli bir çarpışma başlattılar. Çarpışmada farisi kumandan Mehran öldürüldü. Mehran'ın öldürülmesi üzerine farisi askerleri geri kaçmaya başladılar. Müslümanlar peşlerini bırakmayıp önlerine geleni öldürdüler. Bu olayda farisiler acı bir yenilgiye uğratıldılar ve onlardan yaklaşık yüzbin kişi ya, müslümanlar tarafından öldürülmek suretiyle, ya da nehirde boğularak hayatını kaybetti. Irak topraklarında meydana gelen bu olay, Suriye topraklarında meydana gelen Yermük çarpışmasına denk bir olay olmuştu.

Farisiler daha sonra yeniden birliklerini topladılar. Kral ailesinden Yezducerd'in etrafında yeniden biraraya geldiler. Irak toprakları üzerinde yaşayan zimmet ehli de bu toprakları fetheden müslümanlarla yaptıkları antlaşmaları bozdu ve sözlerinden döndüler. Beraberlerinde yaşayan müslümanlara eziyet etmeye başladılar. Halifenin üzerlerine yönetici olarak görevlendirdiği kişileri de aralarından çıkardılar. Bu olaylar üzerine Hz. Ömer (r.a) bizzat kendisi Irak üzerine sefer düzenlemeye karar verdi. Ancak Abdurrahman bin Avf (r.a) onu bu fikrinden vazgeçirmeye çalıştı. Diğer sahabiler de İbni Avf'ın görüşünü

doğru bulduklarını ifade ettiler. Abdurrahman bin Avf (r.a), Hz. Ömer (r.a)'e, farisilerin üzerine göndereceği ordunun üzerine kumandan olarak Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'ı tayin etmesini tavsiye etti. Hz. Ömer (r.a) de onun bu görüşünü doğru buldu ve Irak üzerine göndereceği ordunun başına Hz. Sa'd (r.a)'ı geçirdi. Sa'd (r.a) Irak üzerine doğru hareket geçti. Uzeyb'e vardıklarında, Şirzad Erazeviye adında bir farisi kumandanın ordusu karşılarına çıktı. Müslümanlar bu orduyu hezimete uğrattılar ve bütün eşyalarını ganimet olarak aldılar. Müslümanlar bundan dolayı hayli sevindiler ve bu olayı, ordularının ileride daha büyük zaferler kazanacağının işareti olarak yorumladılar.

KADİSİYE SAVAŞI

Hz. Ömer (r.a), Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'a Kadisiye üzerine yürümesini emretti. O da bu emir üzerine yönünü, Kadisiye tarafına çevirdi. Kadisiye, Irak'ın kapısı niteliğindeydi. Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a) orada Rüstem kumandasındaki yaklaşık 120 bin kişilik kalabalık bir ordu ile karşı karşıya geldi. Müslümanların ordusu ise 7-8 bin kişiden meydana geliyordu.

Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a), arkadaşlarından bir gurubu, kendisini Allahu Teala'ya davet etmeleri üzere İran şahı Kisra Yezdücerd'in yanına gönderdi. Bunlar şahın yanına girmek için izin istediler ve izin verildi. Şah daha yeni geldiği bu makamın mahiyetini tam kavrayamamış ve müesseselerini oturtamamış biri olduğu halde kendini çok beğenmiş biriydi. Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'ın elçileri, Yezdücerd'i ya İslam'a girmek, ya cizye vermek, ya da aralarında kesin hükmü verecek olan savaşı kabul etmekten birini tercihe çağırdılar. Şah bu davet karşısında iyice sinirlendi, kabardı ve:

"Eğer, elçilerin öldürülmemesi ilkesi olmasaydı, hiç düşünmeden sizi öldürürdüm" dedi. Müslümanlardan bir gurup da farisilerin ordu kumandanı Rüstem ile görüştüler. Ona giden elçiler de şaha söylenilenlerin aynısını söylediler. Rüstem, gelen müslüman elçilerin ortaya sürdükleri delillerin kuvvetliliğine ve sorulan sorulara verdikleri cevapların mantıklılığına hayret etti ve onların, yakında kendisinin tahtını ele geçireceklerini tahmin etti.

Bu görüşmelerden sonra iki ordu karşı karşıya geldi ve aralarında günlerce devam eden şiddetli çarpışmalar oldu. Daha sonra Allahu Teala, farisi ordusunu hezimete uğrattı. Rüstem ile askerlerinden pek çok kimse öldürüldü, kalanlar da kaçtılar. Müslümanlar bu savaştan sonra pek çok ganimet ele geçirdiler.

Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a) kaçan fars askerlerinin Celula'ya kadar peşlerini takib etti. Orada kendilerine yetişti. Şahın bir kızı ile çok sayıda fars askerini esir etti. Hz. Sa'd (r.a), Hz. Ömer (r.a)'e feth-i mübinin müjdesini ulaştırmak üzere mektup gönderdi. Hz. Ömer (r.a) bu müjde mektubunu müslümanlara duyur-

mak için minberden okudu. Kadisiye zaferi Irak halkından çok kimsenin, yeniden eski ahitlerine dönmelerini sağladı.

Hz. Halid (r.a)'in fethetmiş olduğu Irak beldelerindeki halk, Hz. Halid (r.a)'e vermiş oldukları zimmet ahitlerini ve anlaşmaları bozmuşlardı. Kadisiye'de müslümanların İslam hakimiyetine destek sağlayan zaferleri ile, anlaşmalarını bozan sözkonusu insanlar, yeniden eski anlaşmalarına dönmek zorunda kaldılar. Iraklılar, kendilerini anlaşmaları bozmaya, farisilerin zorladıklarını ve kendilerinden haraç aldıklarını ileri sürdüler. Müslümanlar da onların kalplerini kazanmak amacıyla bu iddialarını kabul ettiler.

MEDAİN'İN FETHİ

Kadisiye olayından sonra, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a) Irak topraklarının her tarafında hakimiyet kurdu ve Medaini ele geçirdi. Müslümanlar burada çok miktarda ganimet ele geçirdiler. Ele geçirilen ganimetler arasında İran şahının halısı da vardı. Yezdücerd, müslümanların her tarafı hakimiyetlerine geçirmeleri karşısında, kurtuluşu kaçmakta buldu ve heybet kuyruklarını da arkasına toplayarak kaçtı. Ancak taşınması kolay türden mallarını kaçırabildi. İran şahının kaçmak zorunda kalması ile ilgili olayın hikayesi şöyledir:

Hz. Sa'd (r.a)'a İran şahının, eşyalarını Medain'den Hulvan'a nakledeceği haber verildi ve *"Eğer üç gün içerisinde harekete geçmezsen, iş işten geçmiş olur ve mallar elinden kaçar"* denildi. Bu haber üzerine Hz Sa'd (r.a) müslüman mücahidleri Dicle nehri kenarında toplayarak onlara bir konuşma yaptı. Onlardan, niyetlerini Allah için halis kılmalarını ve yalnız Allah'a dayanmalarını istedi. Sonra Dicle kenarında toplanmış olan müslüman askerleri farisilerle çarpışmak için nehrin karşısına geçmeye teşvik etti. Bu teşvik üzerine Asım bin Amr ile onunla birlikte yaklaşık altıyüz kişi nehrin karşı yakasında bulunan Mehada gediğini tutmak üzere karşıya geçti. Asım öne geçerek, adamları ile birlikte kendilerine karşı oklarla çarpışmak için gelmiş olan farisi askerlerinin atlarının gözlerini çıkardılar. Böylece karşı taraftaki farisi gücünü etkisiz hale getirmeyi başardılar.

Arkasından müslüman akserler, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'ın komutasında karşı tarafa geçtiler. Müslüman askerlerden bir tek kişi kalmaksızın, tamamı nehrin karşı tarafına geçti. Hem de hiçbir fenalıkla karşılaşmadan. Müslümanlar Medain'de bulunan eşyaların tümünü ele geçirdiler. Ele geçirilen eşyaların arasında İran şahının tacı da vardı. Bu tac, göz kamaştırıcı cevherler ve taşlarla süslenmişti. Yine şahın özel eşyalarından kılıcı, bileziği, hırkası, divanının halısı da ele geçirilen eşyalar arasındaydı. Hz. Sa'd (r.a), müslümanlardan, şahın halısının beşte dördünü ve elbiselerini alması için izin vermelerini istedi. Sonra bunları görüp hayret etmeleri için, Hz. Ömer (r.a)'e ve Medine'deki müslüman-

lara gönderdi. Hz. Ömer (r.a) bu eşyalara bakıp:

"Bazı kimseler bunları benim eminlerime iletmişlerdir" diye söyledi. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a):

"Sen çekingenlik gösterdin, diğerleri de çekingenlik gösterdiler. Sen bir şeyler alsan diğerleri de bir şeyler almaya cesaret gösterirler" dedi. Hz. Ömer (r.a) de, İran şahının iki bileziğini Suraka bin Malik (r.a)'e taktı. Çünkü Resulullah (a.s), Suraka (r.a)'nın iki bileğine bakarak: *"Ben, seni sanki İran şahının iki bileziğini takmış bir halde görüyorum"* diye buyurmuştu.

CELULA OLAYI

İran şahı Yezdücerd, Medain'den arkasına bakmadan kaçınca, yolda çok sayıda asker, yardımcı kuvvet ve farisi halkından kalabalık bir topluluk yanına toplandı. Şah bu toplanan topluluğun başına Mehran-ı Razi'yi kumandan olarak geçirdi ve kendisi Hulvan'a geçti. Kumandan Mehran toplamış olduğu kalabalığı, Celula'ya yerleştirdi ve bunlar, etraflarına derin hendekler açtılar.

Hz. Sa'd (r.a), halife Hz. Ömer (r.a)'in emri ile müslümanların ileri gelenlerinin oluşturduğu yaklaşık onikibin kişilik bir orduyu, farisi topluluğun üzerine gönderdi. Hz. Sa'd (r.a)'ın gönderdiği ordunun içerisinde muhacir ve ensarın ileri gelenleri de bulunuyordu ve başlarına kumandan olarak kardeşinin oğlu Haşim bin Utbe'yi tayin etmişti. Öncü kuvvetin başına da Ka'ka bin Amr'ı geçirmişti.

Müslümanlar farisi birliklerini kuşatmaya aldılar. Ka'ka, cesaretli müslüman atlılardan bir gurup ile farisilerin üzerine bir saldırı düzenledi ve hendeklerin geçiş noktasını ele geçirdi. Akşam da bastırmak üzere idi. Müslümanların bu hareketi karşısında, mecusi İranlılar, arkalarına bakmadan hızla kaçmaya başladılar. Ama müslümanlar onları her yönden sardılar ve kaçacakları bütün delikleri kapattılar. Bu olayda farisilerden yüzbin kişiye yakın insan öldürüldü. Savaş meydanı, ölü cesetlerinden geçilemiyecek hale gelmişti. Bu yüzden orası Celula diye adlandırıldı. İran ordusunun kumandanı Merhan, arkasını dönmüş kaçarken, Ka'ka bin Amr (r.a) arkasından yetişerek onu öldürdü. Bu savaşta müslümanlar çok sayıda askeri de esir ettiler ve pek çok ganimet ele geçirdiler. Bu olayda ele geçirdikleri ganimetler daha önce Medain'de ele geçirmiş oldukları ganimetler kadardı.

HULVAN'IN FETHİ

İran şahı, kumandanı Mehran-ı Razi'nin öldürüldüğünü ve ordusunun da fena bir yenilgiye uğratıldığını duyunca, Hulvan'dan Rey'e kaçtı. Hulvan'da da yerine vekil olarak Husrev Şenom adında bir adamı vekil tayin etti. Ka'ka bin

Amr (r.a), bu adamın üzerine saldırı düzenledi ve onu fena bir yenilgiye uğrattı. Sonra Hulvan'a girdi ve orasını da fethetti. Kendisi oraya yerleşti ve bu şehrin çevresinde bulunan beldelerde ikamet edenlerden, İslamiyet'e girmeyi kabul etmeyenleri cizyeye bağladı.

TİKRİT VE MAVSIL'IN FETHİ

Mavsıl halkı, Tikrit'te, kafirlerden Antak adını taşıyan bir adamın etrafında toplandı. Hz. Ömer (r.a) bu topluluğa karşı savaşılmasını emretti. Müslümanlar da Abdullah bin el-Mu'tem'in kumandasında beşbin mücahidden oluşan bir ordu ile, sözkonusu topluluğa karşı savaşma kararı verdiler. Abdullah, etrafına toplanan askerlerle harekete geçti ve Tikrit'e vardı. Orada Antak'a ve ordusuna karşı şiddetli bir mücadele verdi ve onları bozguna uğrattı. İçlerinden pek çoğunu da öldürdü. Bu çarpışmada müslüman olduğunu ilan ederek Allah'ın dinine girenlerin dışında, hiç kimse müslümanların kılıcından kurtulamadı.

Müslümanlar bu olayın ardından Rib'i bin Efkel'in kumandasında hızla Mavsıl'a doğru yürüdüler. Buranın halkı savaşsız teslim oldu ve barış istedi. Onların bu istekleri kabul edilerek cizyeye bağlandılar.

Bunun ardından Masebzan, Karkisiya, Cezire, Ahvaz, Rahehurmuz, Sus, Taster, Nihavend, Horasan, Isfahan, Azerbaycan, Rey, el-Bab, Tevvec, Fesa, Darebcer, Kirman, Sicistan ve Mekran fethedildi.

Böylelikle İran Fars İmparatorluğu, müslümanların eli ile tamamen ortadan kaldırılmış oldu.

Hz. Ömer (r.a) zamanında Suriye (Şam) topraklarının tamamı da fethedildi. Aynı şekilde Mısır da fethedildi. Bütün bu fetihler, on yıldan daha kısa bir sürenin içerisinde gerçekleştirildi. Fars topraklarının tamamı fethedildi ve müslümanlar doğu tarafından Sind ve Ceyhun nehirlerine kadar ulaştılar.

Aşağıda Hz. Ömer (r.a)'in halifeliği süresince gerçekleşen olayları, başından itibaren sırayla yıl yıl, özetleyerek vereceğiz.

HİCRETİN 13. YILINDA MEYDANA GELEN OLAYLAR

Hz. Ömer (r.a), bu yılın cemaziyelahir ayının yirmiikisinde hilafete geçti. Hilafete geçtikten sonra Medine'nin kadılığına Hz. Ali (r.a)'yi tayin etti. Şam valiliğine ise Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a)'ı atadı. Daha önce buranın valiliğini yürüten Halid bin Velid (r.a)'i bu görevden azletti, ama onun savaş şurasındaki görevini sürdürmesini istedi.

Bu yılda Busra şehri barış yoluyla fethedildi. Suriye şehirlerinden ilk fethe-

dilen şehir Busra'dır. Daha önce bahsini ettiğimiz Şam fethi, Seyf'in ve daha başkalarının bildirdiğine göre, bu yıl içerisinde gerçekleşmiştir. Şam'a Yezid bin Ebi Süfyan (r.a) vali olarak tayin edilmişti. Bu şehre tayin edilen ilk müslüman vali odur. Gavr bölgesinde bulunan Fihl'de meydana gelen olay da bu yıl içerisinde gerçekleşti. Sözkonusu olayda gerek sahabilerden ve gerekse diğer müslümanlardan pek çok kimse şehid edildi. Ebu Ubeyd köprüsü olayı da bu yıl içerisinde gerçekleşti. Bu olayda ordu kumandanı Ebu Ubeyd bin Mes'ud es-Sakafi de içlerinde olmak üzere dörtbin müslüman şehid edildi. Ebu Ubeyd (r.a), Hz. Ömer (r.a)'in oğlu Abdullah (r.a)'ın hanımı Safiyye'nin babasıydı. Safiyye çok saliha bir kadındı. Allah kendisine rahmet eylesin. Yine Sakif kabilesinin yalancısı diye bilinen Muhtar bin Ebi Ubeyd (Muhtar-ı Sakafi)'nin babası da Ebu Ubeyd (r.a)'dir. Bu kişi daha ileride geleceği üzere Irak'ta meydana gelen bazı olaylarda yöneticilik yapmıştı.

İbni İshak'ın bildirdiğine göre, Musenna bin Harise, bu yıl içerisinde vefat etti. Bu kişi Irak valiliğinde bulunuyordu ve kendisi, bu göreve Şam tarafına sefere çıkarken, Halid bin Valid (r.a) getirmişti. Musenna bin Harise, ünlü savaşlara katılmış, Cisr-i Ebi Ubeyd olayından sonra meydana gelen Buveyb çarpışması başta olmak üzere çeşitli çarpışmalarda önemli yararlılıklar göstermişti. Söz konusu Buveyb çarpışmasında farisilerden yaklaşık yüzbin kişi, ya müslümanlar tarafından öldürülmek, ya da Fırat nehrinde boğulmak suretiyle hayatını kaybetmişti.

Ancak tarihçilerin büyük çoğunluğuna göre Musenna bin Harise hicri 14 yılına kadar yaşamıştır. Nitekim ileride bu konu ile ilgili açıklamaya yer verilecektir.

Bazı tarihçilerin bildirdiklerine göre, bu yılda Hz. Ömer (r.a), halkın başında hacca gitti. Bazı tarihçiler ise o yılki hac emirliğini Abdurrahman bin Avf (r.a)'ın yaptığını bildirmişlerdir.

Yine hicri 13. yılda Hz. Ömer (r.a), arap kabilelerini Irak ve Suriye (Şam) seferlerine katılmak üzere teşvik etti. Bu teşvik üzerine bütün Arap kabilelerinden seferlere katılmak üzere gelenler oldu ve Hz. Ömer (r.a), gelenlerin kimisini Suriye, kimisini de Irak tarafına yola çıkardı.

İbni İshak'ın bildirdiğine göre, Ecnadeyn olayı bu yılın cemaziyelevvel ayının üçüne denk gelen cumartesi günü meydana geldi. Vakidi de bu tarihte olduğunu bildirmiştir. Olayın olduğu Ecnadeyn, Remle ile Cisrin arasında bulunuyordu. Burada çarpışmaya giren İslam ordusunun başında Amr bin As (r.a), rum ordusunun başında ise Kaykulan bulunuyordu. Rum ordusu ağır bir yenilgi aldı ve içlerinden pek çok kimse öldürüldü.

HİCRETİN ONDÖRDÜNCÜ YILI

Hicri 14 yılı girdiğinde, halife Hz. Ömer (r.a), halkı Irak ahalisine karşı gerçekleştirilecek cihad hareketine katılmaya teşvik ediyordu. Hz. Ömer (r.a), Ubu Ubeyd'in öldürüldüğü, farisilerin yeniden kuvvetlerini toparladıkları, kral ailesinden seçtikleri Yezdücerd'in etrafında toplanarak onu krallığa getirdikleri, Irak'ta yaşayan ehl-i zimmetin antlaşmaları bozdukları, sözlerinden döndükleri, beraberlerinde yaşayan müslümanlara eziyet etmeye başladıkları ve İslam devletinin tayin etmiş olduğu yöneticileri aralarından çıkardıkları haberini alınca, böyle bir cihad hareketi başlatma kararı vermişti. Hz. Ömer (r.a) ordu mensuplarından Irak tarafında bulunanlara, oradan çekilerek çevre bölgelere dağılmaları üzere yazı yazdı.

İbni Cerir (r.a) bu olaylarla ilgili olarak şu bilgileri vermiştir:

"Hz. Ömer (r.a), bu yılın, yani hicri 14. yılın muharrem ayının ilk günü, ordularının başına geçerek Medine'den hareket etti. Sırar denilen yerdeki su kaynağının başına geldi. Kendisi bizzat Irak üzerine savaşa çıkma düşüncesiyle orada askerlerini düzene koydu. Medine'de yerine vekil olarak Hz. Ali (r.a)'yi tayin etti. Hz. Osman (r.a)'ı ve sahabelerin ileri gelenlerinden daha bir çok kimseyi de yanına almıştı.

Bundan sonra nihai karar konusunda, sahabilerin fikirlerini almak amacıyla bir istişare meclisi oluşturdu. Namazın cemaatle kılınacağı ilan edildi. Hz. Ali (r.a)'ye de adam gönderdi ve o da Medine'den geldi. Sonra istişare meclisine katılan sahabilerle görüş alış verişinde bulunmaya başladı. Abdurrahman bin Avf (r.a)'ın dışındakiler Irak'a gitme kararını desteklediler. Abdurrahman bin Avf (r.a) ise şöyle söyledi:

"Ben, kesin zafer elde edememen halinde, dünyanın diğer bölgelerinde bulunan müslümanları da zaafa düşüreceğinden korkuyorum. Ben, senin Medine'ye geri dönerek yerine bir başkasını göndermeni, daha uygun görüyorum." Abdurrahman bin Avf (r.a)'ın bu fikri Hz. Ömer (r.a) ve istişare meclisine katılan diğer sahabiler tarafından olumlu karşılandı. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a), Abdurrahman bin Avf (r.a)'a:

"Peki öyleyse Irak üzerine kimi göndermemi tavsiye edersin?" diye sordu. İbn Avf (r.a): "Sen onu buldun" diye cevap verdi. Hz. Ömer (r.a): "Kimdir?" diye sordu. "Pençelerini açmış aslan, Sa'd bin Malik ez-Zuhri -Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)-" dedi. Hz. Ömer (r.a), onun bu teklifini beğendi ve Sa'd (r.a)'a adam gönderip getirterek kendisini Irak üzerine gönderilen ordunun başına geçirdi.

Daha sonra Sa'd (r.a), Irak üzerine harekete geçti ve Hz. Ömer (r.a) de,

müslümanların ileri gelenlerinden etrafına topladığı kişilerle Medine'ye döndü. Sa'd (r.a) Zerud nehrine ulaştığında, Musenna bin Harise (r.a)'nin birlikleri ile buluşması için aralarında çok az bir mesafa kalmıştı. Bunların herbiri diğeri ile buluşmayı çok arzuluyordu. Ancak Musenna bin Harise (r.a)'nin daha önce Cisr olayında almış olduğu yara tazelendi ve bu yara yüzünden vefat etti. Allah kendisine rahmet eylesin ve rızasına kavuştursun.

Musenna (r.a), yerine ordunun başına geçmesi üzere Beşir bin Hassasiyeyi vasiyyet etti. Müsenna'nın vefatı haberi Sa'd (r.a)'a ulaşınca, onun için rahmet diledi ve hanımı Selma ile evlendi. Sa'd (r.a) orduların buluşma yerine vardığında, bütün orduların başkumandanlığı ve emirliği onda toplanmış oldu. Irak toprakları üzerinde bulunan Arapların ileri gelenlerinden olan bütün yöneticiler ve ordu komutanları onun emrine girdiler. Hz. Ömer (r.a) ona yardım ve destek için arkadan bir başka kuvvet daha gönderdi ve Kadisiyye çarpışmasının devam ettiği sırada otuzbin kişilik bu destek kuvvet ona yetişti. Destek kuvvetin otuzaltıbin kişiden oluştuğu da bildirilmiştir. Hz. Ömer (r.a):

"Vallahi acem krallarını da Arap krallarının arasına katacağım" diye söyledi. Sa'd (r.a)'a da, emirleri kabile birliklerinin başlarına geçirmesini, her on kişilik gurubun başına bir çavuş geçirmek suretiyle görevlendirmesini ve hepsini Kadisiyye'de savaşa girmek üzere öne geçirmesini yazdı. Sa'd (r.a) da bunu aynen yaptı. Çavuşlar ve emirleri belirledi, bunları öncü kuvvetlerin, ön ve yan birliklerin, destek kuvvetlerin, piyadelerin, atlıların başına geçirdi. Mü'minlein emiri Hz. Ömer (r.a)'in emrettiği üzere düzenleme yaptı."

İbni Cerir ve Vakidi'nin bildirdiğine göre, hicri 14 yılının ramazan ayında, Hz. Ömer (r.a), Ubeyy bin Ka'b (r.a)'ın arkasında teravih namazı kılınalan üzere müslümanları topladı. Diğer şehirlerde yaşayan müslümanlara da ramazan ibadetini cemaatle yapmaları üzere yazı yazdı. İbni Cerir'in bildirdiğine göre, yine bu yılda Hz. Ömer (r.a) yanına Utbe bin Gazvan'ı kattığı diğer müslümanlarla birlikte Basra'ya gönderdi. Ve el-Medaini'nin bildirdiğine göre, farisilerin Medain ve çevresinden aldıkları haracı kestirdi.

HİCRETİN ONBEŞİNCİ YILI

İbni Cerir, bazı ravilerin şöyle bildirdiklerini kaydetmiştir:

"Bu yılda Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a), Kufe'ye şehir kurdu. Onlara burasını gösteren de İbni Bukeyle olmuştur. Bu kişi Sa'd (r.a)'a:

"Bitten (bit, kene ve haşarat bulunun yerlerden) yüksek, çölden (kurak, susuz yerlerden) alçak bir yeri sana göstereyim mi?" diye sordu. Sonra da bugünkü Kufe şehrinin bulunduğu yeri gösterdi."

Mercu'r-rum olayı da hicri 15 yılında gerçekleşmiştir. Bu olay şöyle olmuştur: Seyf bin Ömer'in rivayetinde bildirildiğine göre, Ebu Ubeyde (r.a) ile Halid (r.a), Fihl olayından sonra mü'minlerin emiri Hz. Ömer (r.a)'in emriyle Humus'a gitmek üzere yola çıktılar. Biraz yürüdükten sonra Zulkula denilen yerde konakladılar. O sırada Bizans imparatoru Hirakl, Tozra adındaki bir patriğini (generalini) bir ordu ile birlikte gönderdi. Bu ordu da Şam'ın batısında konakladı. O sıralarda kış da bastırmıştı. Ebu Ubeyde (r.a) Merc-i Rum'a doğru harekete geçti. Bu sırada rumların tarafından Şens adında ikinci bir kumandan, beraberinde kalabalık asker ile geldi. Ebu Ubeyde (r.a) onunla çarpışmaya başladı. Bu asker, Ebu Ubeyde (r.a)'yi meşgul ettiğinden, Tozra adlı rum kumandanın üzerine gidemedi. Tozra da, Şam'ın üzerine harekete geçerek buraya bir saldırı düzenlemek ve bu şehri Yezid bin Ebi Süfyan (r.a)'ın elinden almak istedi. Halid bin Valid (r.a), Tozra'nın kuvvetlerini takip etti. Tozra, Şam'ın üzerine saldırıya geçince, Yezid bin Ebi Süfyan (r.a) da ordusu ile Şam'dan çıkarak onun birliklerini karşıladı ve aralarında çarpışma başladı.

Onlar savaş halinde iken, Halid (r.a) arkadan yetişti ve rumları arkadan vurmaya başladı. Yezid (r.a) de önden çarpışmaya ve öldürmeye devam etti. Böylelikle rumları iki güç arasında fena halde sıkıştırarak çoğunu temizlediler. Kaçanların dışında kurtulabilen olmadı. Halid (r.a) Tozra'yı öldürdü. Bu savaşta rumlardan çok miktarda ganimet ele geçirdiler. Bu ganimetleri Halid (r.a) ile Yezid (r.a) aralarında paylaştılar ve daha sonra Yezid (r.a) Şam'a geri döndü. Halid (r.a) de Ebu Ubeyde (r.a)'nin yanına gitti. Halid (r.a) vardığında, Ebu Ubeyde (r.a) Merc-ı rum'da Şens adlı rum kumandanının karşısında çarpışmaya devam ediyordu. Halid (r.a) burada da şiddetli bir çarpışmaya girişti. Öyle bir savaş oldu ki, etrafı rum askerlerinin ölülerinin çıkardığı kokular sardı. Ebu Ubeyde (r.a) rum kumandanı Şens'i öldürdü. Sonra da kuvvetlerini Humus tarafına yönelttiler ve orasını kuşatma altına aldılar.

HİCRETİN ONALTINCI YILI

Hicri 16 yılı girdiğinde, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a) Nehr-ı Şir şehrinde bulunuyordu. Bu şehir İran şahının Dicle'nin batı kıyısında kalan iki şehrinden biriydi. Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a) bu şehre hicri 15 yılının zilhicce ayında gelmişti ve bu şehri ele geçirip yerleştiği sırada hicri 16 yılı girmişti. Hz. Sa'd (r.a) her tarafa seriyyeler ve atlı birlikleri gönderdi. Ama bu dağılan birlikler hiçbir asker bulamadılar. Sadece yüzbin çiftçi toplayıp getirdiler ve bir yere hapsettiler. Daha sonra Sa'd (r.a) bunlar hakkında nasıl bir muameleye başvuracağı konusunda bilgi vermesi için Hz. Ömer (r.a)'e yazı yazdı. Hz. Ömer (r.a) de:

"Eğer tutukladığınız kişi kendi beldesinde ikamet edenlerden ve sizin aleyhinize bir yardımda bulunmamış olanlardan ise, o kişiler emanlıdır. Eğer ka-

çarken yakalamış iseniz, onun hakındaki muameleyi de kendiniz takdir edin" diye yazı yazdı. Hz. Sa'd (r.a), bu tutuklanan kişileri İslam'a çağırdı ve onlar İslam'a girmeyi değil, cizye vermeyi kabul ettiler. Hz. Sa'd (r.a) da cizye anlaşması yaparak kendilerini serbest bıraktı. Böylelikle Dicle nehrinin batısında kalan Arap topraklarında yaşayan çiftçilerin tamamı cizye ve haraca bağlanmış oldu.

Vakidi şöyle bildirmiştir:

"Bu yılın (hicri 16 yılının) rebiülevvel ayında, Hz. Ömer (r.a) takvim uygulamasını başlattı. İslam'da ilk takvim olayı budur."

Bir Açıklama

Biz, daha önce Hz. Ömer (r.a)'in siretini verirken, bu takvim uygulaması başlatmasının sebebinden sözetmiştik. O da şudur:

Hz. Ömer (r.a)'e bir adamdan, başka bir adamın adına verilecek borç için yazılmış bir senet getirildi. Senetin ödeme tarihi olarak şaban ayı gösteriliyordu. Ancak hangi yılın şaban ayının kastedildiği belli değildi. Kastedilen şaban ayı, o yılın mı, bir önceki yılın mı, yoksa bir sonraki yılın mı olduğu anlaşılmıyordu. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a) insanları toplayarak:

"İnsanların borçlarını tahsil edecekleri zamanı kesin şekilde anlamalarına imkan sağlayacak bir uygulama belirleyin" diye emir verdi. Rivayet edildiğine göre toplantıya katılanlardan bazıları, farisilerin yaptıkları gibi bir takvim uygulaması başlatılmasını teklif ettiler. Farisiler, krallarının doğum yıllarına göre tarih belirliyorlardı. Bir kral öldüğü zaman, ondan sonra başa geçen kralın doğum tarihi esas alınarak yıllara numara veriliyordu. Ancak bu teklif pek hoş karşılanmadı. Bazı kişiler de rumların yaptıkları gibi İskender'in zamanı esas alınarak tarih belirlenmesini teklif ettiler. Bu teklif de pek hoş karşılanmadı. Üstelik İskender takvimi çok eskilere uzanıyordu.

Toplantıya katılanlardan bazıları da Resulullah (a.s)'ın doğum tarihi başlangıç kabul edilerek bir takvim uygulamasına gidilmesini teklif ettiler. Diğer bazıları da Resulullah (a.s)'ın peygamberlikle görevlendiriliş yılının başlangıç olarak kabul edilmesi teklifinde bulundular. Hz. Ali (r.a) ile onunla birlikte bazı kimseler ise hicret olayının başlangıç kabul edilmesini teklif ettiler. Çünkü hicretin gerçekleştiği yıl, herkes tarafından bilindiği için, Resulullah (a.s)'ın doğum yılına ve peygamberlikle görevlendiriliş yılına göre daha net bir durum arzediyordu. Hz. Ömer (r.a) ve diğer sahabiler bu teklifi beğendiler. Böylece Resulullah (a.s)'ın hicreti başlangıç kabul edilerek takvim uygulaması başlatıldı. Hicretin gerçekleştiği yılın muharrem ayı da, bu takvimde ilk ay olarak belirlendi.

HİCRETİN ONYEDİNCİ YILI

Bu yılın (hicri 17 yılının) muharrem ayında, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a) Medain'den Kufe'ye geçti. Medain'in tozunun ve sineğinin çokluğundan dolayı sahabilerin sağlıkları bozulmuş, renkleri değişmiş ve bedenleri zayıflamıştı. Bu yüzden Medain'den başka bir yere geçme zorunluluğu ortaya çıkmıştı. Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a) bu konuyu bildirmek için Hz. Ömer (r.a)'e yazı yazdı. Hz. Ömer (r.a) de:

"Araplar, ancak develerinin sağlıklı bir şekilde yaşayabilecekleri bir ortamda sağlıklı olurlar" diye cevap yazdı.

Bundan sonra Hz. Sa'd (r.a), Huzeyfe (r.a) ile Selman bin Ziyad'ı müslümanların ikametine uygun iklim şartlarını taşıyan bir yer araştırmaları için gönderdi. Bu ikisi böyle bir yer bulabilmek için dolaşarak Kufe'ye kadar geldiler. Burası ufak çakıl taşlarının ve kırmızı kumların bol olduğu bir yerdi. Bu yer hoşlarına gitti. Burada üç tane de manastır vardı. Bu manastırların biri Hırka binti Mu'man'a, biri Ummu Amr'a aitti. Biri de gelip geçenler tarafından kulanılan genel bir manastırdı. Kufe'nin, şehir yapılmaya uygun olduğunu gösteren bir takım özellikleri de bulunuyordu.

Huzeyfe (r.a) ile Selman bin Ziyad, burada bineklerinden inip namaz kıldılar. Sonra da durumu Sa'd (r.a)'a yazı ile bildirdiler. Hz. Sa'd (r.a), Kufe'nin parsellenmesini emretti. Sonra bu yılın (hicri 17 yılının) muharrem ayının ilk günlerinde buraya geçti. Buraya ilk olarak bir mescid inşa edildi. Sonra Hz. Sa'd (r.a) iyi ok atabilen bir adam çağırdı ve mescidden her dört yöne ok atmasını emretti. Bu adamın oklarının düştüğü noktadan, Mescid cihetine doğru insanlar evlerini inşa etmeye başladılar. Hz.Sa'd (r.a), Mescidin mihrabının tam karşısında beytu'l-mal ve idare, yani emirlik ve valilik için bir köşk bina ettirdi. Müslümanlar ilk evlerini kamış sapları ile yapmışlardı. Ancak bu evler o yıl içinde yandı. Daha sonra Hz. Ömer (r.a)'in emri ile evler tuğla ile bina edildi. Ancak evleri inşa ederken israfa kaçmamaları ve sınırı aşmamaları şart koşulmuştu. Sa'd (r.a) emirlere ve kabilelere elçiler gönderip yanına çağırttırdı ve onları da şehre yerleştirdi. Sa'd (r.a) şehir düzenlemesi ile görevlendirilmiş olan Ebu Hiyac'a, ana yollar içir kırk zira -yaklaşık yirmi metre-, ara yollar için yirmiüç zira, sokaklar için de yedi zira genişliğinde boşluk bırakmalarını emretti.

Sa'd (r.a) için de pazarın yakınında bir köşk inşa edildi. Pazardeki insanların gürültüleri Sa'd (r.a)'ın konuşmasına engel oluyordu. Bu yüzden Sa'd (r.a) kapıyı kapatarak: *"Sesler durdu"* diye söylerdi. Sa'd (r.a)'ın böyle yaptığının haberi Hz. Ömer (r.a)'e ulaşınca, Hz. Ömer (r.a) Muhammed bin Mesleme (r.a)'yi göndererek, ona Kufe'ye vardığında bir miktar odun toplayıp onları ateşleyerek Sa'd (r.a)'ın köşkünün kapısını yakmasını ve sonra da derhal geri dönmesini em-

retti. Muhammed bin Mesleme, Kufe'ye vardığında, aynen Hz. Ömer (r.a)'in söylediklerini yaptı ve Sa'd (r.a)'a da, insanlara karşı kapısını kapatmamasını ve kapıya, insanların kendine ulaşmalarını engelleyecek bir bekçi koymamasını emretti. Sa'd (r.a) bunu aynen kabul etti ve Muhammed bin Mesleme (r.a)'ye de bir miktar mal teklif etti. Muhammed bin Mesleme (r.a) bu malı kabul etmedi ve öylece Medine'ye döndü. Bu olaydan sonra Sa'd (r.a), Kufe'de üç buçuk yıl daha kaldı. Sonra Hz. Ömer (r.a), Sa'd (r.a)'ı bu görevden aldı. Sa'd (r.a)'ın bu görevden alınması, görevini yürütmede herhangi bir başarısızlık göstermesinden veya herhangi bir suistimal olayından dolayı olmamıştı.

İbni Cerir'in bildirdiğine göre, Hz. Ömer (r.a), farisilere karşı savaş edilmesi ve onları toprakları üzerinde ilerlenilmesi için Horasan ve Irak beldelerinde belirli yerlere büyük bayraklar ve sancaklar astı. Ahnef bin Kays da bu konuya işaret etmiştir. Bu tür teşvikler sebebiyle daha sonraki yılda pek çok fetih gerçekleştirilmiştir.

HİCRETİN ONSEKİZİNCİ YILI

İbni İshak ve Ebu Ma'şer'in bildirdiklerine göre, bu yıl içinde şu gelişmeler olmuştur:

Bu yıl içerisinde Amvas taunu (vebası) hastalığı ile, büyük bir felaket yılı oldu. Sözkonusu taun sebebiyle çok sayıda insan hayatını kaybetti. Bu felaket yılında, bütün Hicaz topraklarını saran büyük bir kuraklık oldu. İnsanlar şiddetli bir açlık felaketi ile karşı karşıya geldiler. Bu yılda yağmur yağmaması nedeniyle topraklar kül rengine benzer bir renk aldı. Bunun için bu yıl 'amur-ramade' (kül yılı) olarak adlandırıldı. Bu yılda rüzgarların kül gibi topraklar savurmasından dolayı böyle bir ad verildiği de söylenmiştir. Her iki sebepten dolayı da, sözkonusu yıla bu adın verilmiş olması mümkündür. En doğru olanı Allah bilir.

Bu yılda, Hicaz bölgesindeki insanlar şiddetli bir kıtlık yaşadılar. Taşrada yaşayan insanlar Medine'ye akın ettiler. Hiçbirinin yanında azık kalmamıştı, dolayısıyla emirül-mü'minine sığınarak ondan yardım dilediler. Müminlerin emiri Hz. Ömer (r.a) de beytulmalda yiyecek ve mal cinsinden ne varsa hepsini dağıtarak tüketti. Kendisi de insanların üzerindeki bu durum kalkıncaya kadar tereyağı ve yağlı yiyecek yememeye karar verdi. Geniş vakitlerde ekmeği süte ve tereyağına katarak yerdi. Kıtlık yılında ise zeytinyağı ve sirke ile idare etmeye başladı. Zeytinyağını çıkarır, bununla birlikte karnını doyurarak yemek yemezdi. Bu yüzden Hz. Ömer (r.a)'in rengi değişti, bedeni zayıfladı, hatta zayıflık sebebiyle öleceğinden korkulur oldu.

İnsanların bu kıtlık durumları dokuz ay devam etti. Daha sonra kıtlık kalka-

rak bolluk ve bereket geldi. Medine'ye yığılmış olan topluluklar da kendi beldelerine döndüler.

Şafii şöyle söylemiştir:

"Bana bildirildiğine göre, taşra halkı Medine'ye akın etmeye başlayınca, bedevilerden bir adam Hz. Ömer (r.a)'e gelerek: "Sen insanlara yakınlık gösterdin, onlara elinden gelen iyiliği yaptın ve ihsanda bulundun" diye söylerdi." (1)

el-Vakidi ve daha başka tarihçiler şöyle bildirmişlerdir:

"Bu yılın, yani hicri 18 yılının zilhicce ayında Hz. Ömer (r.a), Makam-ı İbrahim'in yerini değiştirdi. Önceden Makam-ı İbrahim, Kabe'nin duvarına yapışıktı. Orada namaz kılanların, Kabe'yi tavaf etmek isteyelere engel olmamaları için Makam-i İbrahim'i Kabe'den biraz ayırarak bugünkü yerine getirdi.

Yine bu içerisinde Hz. Ömer (r.a), Şurayh'ı Kufe'ye, Ka'b bin Sur'u da Basra'ya kadı (yargıç) olarak tayin etti.

Bu yıl içinde Hz. Ömer (r.a), halkın başında hacca gitti. Bu yıl içinde emirler, vali ve vekilleri, daha önceki yılla ilgili bölümde isimleri geçmiş olan emirlerdir.

Bu yılda İyad bin Ganm'ın eliyle Rikka, Ruha ve Harran'ın fethi gerçekleşti. Aynı yıl, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'ın eliyle Aynulverde başı (Re'su ayni'l-verde: Gül gözesi başı) fethedildi."

Vakidi'den başka tarihçiler bu konuda farklı şeyler söylemişlerdir. Bunlardan, Hafız Zehebi, Tarih'inde şöyle bildirmiştir:

"Bu yıl (yani hicri 18 yılı) Ebu Musa El-Eş'ari (r.a), Reha ve Şemşat'ı savaş yoluyla fethetti. Yine bu yılın başlarında Ebu Ubeyde (r.a), Iyad bin Ğanm'ı Cezire taraflarına gönderdi. Daha sonra Ebu Musa (r.a) da Iyad bin Ğanm ile buluştu ve ikisi birlikte Harran, Nusaybin ve Cezire'nin bir kısmını savaş yoluyla fethettiler. Buraları barış yoluyla fethettikleri de bildirilmiştir. Yine bu yıl içerisinde Iyad, Mavsıl üzerine sefer düzenledi ve burası ile çevresini savaş yoluyla fethetti.

Sa'd (r.a), Kufe camisini de bu yıl içerisinde bina etmiştir."

Vakidi şöyle bildirmiştir:

"Amvas taunu bu yıl içinde meydana geldi ve bu taun yüzünden yirmibeşbin kişi öldü."

---

1) Bedevi beliğ bir ifade kullanıyor. Ancak ifadenin aynen tercümesinden bir şey anlaşılmadığı için açıklamasını tercüme ettik. (Çeviren)

Bu taun, Amvas adındaki küçük bir beldeye nisbetle bu şekilde adlandırılmıştır. Burası Kudüs ile Remle arasındadır ve sözkonusu taun salgını, ilk olarak bu yerden çıkmıştır. Daha sonra Şam diyarlarına yayılmıştır.

Taun salgını, Amvas adındaki yerden çıktığından dolayı, bu şekilde adlandırılmıştır. Biz hepimiz Allah'tan geldik ve tekrar O'na döneceğiz. Vakidi, Amvas taununda yirmibeşbin kişinin öldüğünü bildirmiştir. Diğer tarihçiler ise otuzbin kişinin öldüğünü söylemişlerdir.

HİCRETİN YİRMİBİRİNCİ YILI

Nihavend olayı bu yıl içinde gerçekleşti. Bu olay gerçekten büyük bir olaydır ve yüksek dereceli menkıbelerle dolu pek müstesna bir gelişmedir. Müslümanlar bu olayı, fetihler fethi olarak adlandırırlardı.

Yine bu yıl içerisinde müslümanlar, Nihaven'den sonra Cey şehrini -yani İsfahan şehrini- şiddetli çarpışmalardan ve uzun mücadelelerden sonra fethettiler. Sonunda bu şehrin halkı müslümanlarla barış anlaşması yaptı. Bunların barış ve eman belgelerini Abdullah bin Abdullah yazdı. İçlerinden müslümanlarla barış yapmayı kabul etmeyen otuz kişi Kirman'a kaçtı.

İsfahan'ı fetheden kişinin Nu'man bin Mukarran olduğu ve kendisinin burada öldürüldüğü bildirilmiştir. Mecusilerin emiri Zu'l-Hacibeyn adında biri idi. Bu kişi atından düştü, karnı yarıldı ve bundan dolayı öldü. O ölünce de adamları dağıldı ve yenilgiye uğradılar. Sahih olan rivayete göre Isfahan'ı fetheden kişi Abdullah bin Abdullah bin Atban'dır. Bu zat daha önce Kufe valisi idi.

Yine bu yıl içerisinde Ebu Musa (r.a), Kum ve Kaşan şehirlerini, Suheyl bin Adiy de Kirman şehrini fethetmiştir.

HİCRETİN YİRMİİKİNCİ YILI

Bu yıl içerisinde de pek çok fetih gerçekleştirilmiştir. Hemedan'ın ikinci kez fethedilmesi, Rey'in ve onu takib eden şehirlerin fethedilmesi ve Azerbaycan'ın fethi bunlar arasındadır.

HZ. ÖMER (R.A)'İN VEFATI

Vakidi ve Ebu Ma'şer'in bildirdiklerine göre Istahr ve Hemezan'ın fethi bu yıl içeresinde gerçekleşmiştir. Seyf ise, bu şehrin fethinin, son Tevvec fethinden sonra gerçekleştiğini bildirmiştir. Seyf bunu ifade ettikten sonra, Tevvec'in Mucaşi' bin Mes'ud tarfından fethedildiğini ve bu fetih esnasında farisilerden pek çok kimsenin öldürüldüğünü, çok miktarda mallarının da ganimet olarak ele geçirildiğini belirtmiştir. Burası fethedildikten sonra, halkı cizyeye bağlandı

ve kendileri ile zimmet anlaşması yapıldı. Alınan ganimetlerin beşte biri de fetih müjdesini veren yazı ile birlikte Hz. Ömer (r.a)'e gönderildi.

İbni Cerir şöyle bildirmiştir:

"Bu yıl Hz. Ömer (r.a), Resulullah (a.s)'ın hanımlarını hacca götürdü. Bu hacc, aynı zamanda onun son haccı oldu. Ve bu yıl içinde vefat etti. Allah kendisinden razı olsun."

İbni Kesir, Hz. Ömer (r.a) hakında şu bilgileri vermiştir:

"Hz. Ömer (r.a), Hattab'ın oğlu, o Nufeyl'in oğlu, o Abduluzza'nın oğlu, o Reyah'ın oğlu, o Abdullah'ın oğlu, o Kurt'un oğlu, o Rezah'ın oğlu, o Adiyy'in oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o Ğalib'in oğlu, o Fihr'in oğlu, o Malik'in oğlu, o en-Nadr'in oğlu, o Kinane'nin oğlu, o Huzeyme'nin oğlu, o Mudrike'nin oğlu, o İlyas'ın oğlu, o Mudar'ın oğlu, o Nizar'ın oğlu, o Ma'ad'ın oğlu, o da Adnan'ın oğludur. Kureyş kabilesine mensuptur, künyesi Ebu Hafs Adevi'dir. Faruk lakabı ile bilinir. Kendisine bu kalabı ehl-i kitabın verdiği bildirilmiştir. Annesi, Ebu Cehl bin Hişam'ın kızkardeşi olan Hanteme bintu Hişam'dır.

Hz. Ömer (r.a) yirmiyedi yaşında iken müslüman oldu. Bedir Savaşı'na, Uhud Savaşı'na ve Resulullah (a.s)'ın bulunduğu savaşların tümüne katılmıştır. Bazı seriyyelerle gazvelere çıkmıştır. Bu seriyyelerin bazılarına emirlik (kumandanlık) yapmıştır. Emiru'l-Mü'minin olarak adlandırılan ilk kişidir. Takvim uygulamasını ilk başlatan, cemaatle teravih namazı kılmaları için insanları ilk toplayan ve ilk kez Medine'de gece teftişlerine çıkan kişidir. Beraberinde kamçı taşımaya başlamış ve onunla insanları te'dib etmiştir. İçkiden dolayı seksen değnek vurma cezasını koymuştur. Pek çok fetihler gerçekleştirmiş, yeni şehirler kurmuş ve ordular düzenlemiştir. Haraç uygulamasını başlatmış, devletin gelir-giderini düzenlemek için divanlar, defterler düzenlemiştir. Yine bütçeden ganimetlerin beytulmala ayrılan kısmından özel bağışlar dağıtmış, yargı işlerini yürütmeleri üzere kadılar, yargıçlar görevlendirmiş, Sevad, ahvaz, Cibal, Faris vb. gibi yerleşim merkezleri kurdurmuştur. Şam (Suriye) beldelerinin tamamını, Cezire'yi, Mavsıl'ı, Miyafarıkeyn'i ve Amed'i fethetmiştir.

Vefat ettiğinde askerleri, Rey şehrinin toprakları üzerinde bulunuyorlardı. Suriye beldelerinden olan Yermük, Busra, Şam, Ürdün, Beysan, Taberiye, Cabiye, Filistin, Remle, Askalan, Gazze, Sevahil ve Kudüs, onun zamanında fethedilmiştir. Yine Mısır, İskenderiye, Batı Trablus, Berka, Şam (Suriye) şehirlerinden Ba'lebek, Humus, Kannisrin, Halep, Antakya onun zamanında fethedilen yerlerdendir. Bunların yanısıra Cezire, Harran, Reha, Rakka, Nusaybin, Re'su Ayn, Şemşat, Aynu Verde, Diyarbakır, Diyar-ı Rabi'a, Mavsıl beldeleri ve Ermenistan, onun zamanında fethedilen yerlerdir.

Hz. Ömer (r.a) zamanında fethedilen Irak şehirleri de şunlardır: Kadisiyye, Hiyera, Nehriseyr, Sabat, Medain-i Kisra, Fırat ve Dicle çevreleri, Ubulle, Basra, Ahvaz, Faris, Nihavend, Hemezan, Rey, Kuvmes, -burası Horasan ve Cebel beldelerinden oluşan geniş bir bölgedir-, Horasan, Istahr, Isfahan, Sus, Merv, Neysabur, Curcan, Azerbaycan ve diğerleri... Orduları nehri (Fırat'ı) birkaç kez geçmişlerdi."

Hz. Ömer (r.a) Allah için tevazu gösteren, mütevazi hayat süren bir insandı. Değerli olmayan giysiler giyinir ve basit yiyecekler yerdi. Ama Allah'ın koyduğu sınırların gözetilmesi konusunda oldukça katıydı. Elbisesinin üzerine deriden yamalar diker, omuzunda dağarcık (kırba) taşırdı. Ama bununla birlikte heybeti ile herkesi etkilerdi. Üzerinde semer bulunmayan çıplak eşeğe ve üzerinde sadece liften yapılmış bir çul atılmış deveye binerdi. Çok az güler, kimse ile mizah yapmazdı. Yüzüğünün üzerine: *"Öğütçü (vaiz) olarak ölüm yeterlidir, ey Ömer"* yazısını yazdırmıştı.

Hicri 23 yılında gerçekleştirdiği haccını tamamladıktan sonra dönüşte Abtah'da konakladı. Orada Allahu Teala'ya dua etti ve kendisinin yaşının ilerlediğini, gücünün zayıfladığını, yönetimi altındaki insanların arttığını, her tarafa yayıldıklarını, bunlar hakkında hata işlemekten korktuğunu ifade ettikten sonra Allahu Teala'nın kendisinin ruhunu kabzetmesini ve kendisine Hz. Peygamber (a.s)'in beldesinde şehitlik nasib etmesini dilemişti.

Sahih'te bildirildiğine göre Hz. Ömer (r.a) şöyle dua ederdi:

"Ey Alah'ım, ben senin yolunda şehid olmak ve peygamberinin beldesinde ölmek istiyorum."

Allahu Teala onun bu duasını kabul etti, her iki dileğini birden gerçekleştirdi. Böylelikle Hz. Ömer (r.a), Mescid-i Nebeviyye'de şehadete kavuştu. Böyle bir şey gerçekten büyük bir olaydır. Allahu Teala ancak, dilediğini gerçekleştirme konusunda lütuf sahibidir. O'nun şanı pek yücedir. Hz. Ömer (r.a)'i, aslen mecusi ve rum diyarından gelme olan Ebu Lu'lu'e Firuz'un öldürdüğü konusunda tarihçiler ittifak etmişlerdir. Hz. Ömer (r.a) hicri 23 yılının zilhicce ayının çıkmasına dört gün kala, çarşamba günü, Mescid'de sabah namazını kıldırırken Ebu Lu'lu'e arkadan hançer saplayarak kendisini şehid etmiştir. Ebu Lu'lu'e'nin üç darbe indirdiği bildirilmiştir. Bir rivayette de altı darbe vurduğu bildirilmiştir. Bu darbelerden birisi göbeğinin altına geldi ve göbek altındaki deriyi (alt deriyi) kesti. Hz. Ömer (r.a) namazı bırakıp imamete Abdurrahman bin Avf (r.a)'ı geçirdi. Çirkin adam Ebu Lu'lu'e geri dönüp kaçmaya başladı. Önüne gelene hançer saplıyordu. Bu şekilde onüç kişiyi hançerledi ve bunlardan altısı öldü. Abdurrahman bin Avf (r.a) bu adamın üzerine bir bornoz, yani bedene bitişik halde başlığı bulunan bir giysi attı. Adam da kendi kendini öldürdü. Al-

lah kendisine lanet eylesin. Hz. Ömer (r.a) yarala- rından kan akar bir vaziyette evine götürüldü. Evine götürüldüğünde daha güneş doğmamıştı. Bir bayılıp bir ayılıyordu. Kendinden geçtiği zaman, namaz kılmadığı hatırlatılıyordu, kendine geliyordu ve: *"Evet, onu terkedenin İslam'dan nasibi yoktur"* diye söylüyordu. Sonunda daha vakit çıkmadan namazını kıldı. Sonra kendisine kimin suikastta bulunduğunu sordu. Bu işi, Muğire bin Şu'be (r.a)'nin kölesi Ebu Lu'lu'e'nin yaptığı söylenildi. Bunun üzerine:

"Benim ölümümü, iman sahibi olduğunu ileri süren ve bir kere bile olsun secde etmiş olan kimsenin eliyle kılmayan Allah'a hamdolsun" dedi ve sonra da şöyle söyledi:

"Allah o adamın (Ebu Lu'lu'e'nin) yüzünü çirkin eylesin veya Allah belasını versin! Biz ona iyiliği emretmiştik."

Muğire (r.a), onun için günlük iki dirhem haraç koymuştu. Sonra Hz. Ömer (r.a), onun marangoz, nakışçı ve demirci olduğunu hatırlatarak haracını artırmasını istemişti. Bunun üzerine aylık haracı yüz dirheme çıkarılmıştı. Hz. Ömer (r.a), Ebu Lu'lu'e'ye:

"Bana bildirildiğine göre, sen hava ile dönen yel değirmeni yapmayı beceriyormuşsun" dedi. Ebu Lu'lu'e: de:

"Vallahi ben sana öyle bir değirmen yapacağım ki, doğuda ve batıda bulunan insanların tümü onu konuşacak" diye cevap verdi. Bu konuşma suikast olayından bir gün önceki salı akşamı olmuştu. Ebu Lu'lu'e hemen ertesi çarşamba sabahında, zilhicce ayının çıkmasına dört gün kala, Hz. Ömer (r.a)'i hançerlemişti.

Hz. Ömer (r.a) kendinden sonraki halifenin belirlenmesi işinin, Resulullah (a.s) kendilerinden razı olarak vefat ettiği altı kişiden oluşan bir şuraya bırakılmasını vasiyet etti. Bu altı kişilik şura Hz. Osman (r.a), Hz. Ali (r.a), Hz. Talha (r.a), Hz. Zübeyr (r.a), Abdurrahman bin Avf (r.a) ve Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'tan oluşuyordu. Sa'id bin Zeyd bin Amr bin Nufeyl el-Adevi ise Hz. Ömer (r.a)'in kendi kabilesinden olduğundan dolayı, halifenin belirlenmesi konusunda kendi kabilesinin mensuplarını gözetiyor zannına kapılanlar olabilir endişesi ile, bu kişiyi şura mensupları arasında zikretmedi. Hz. Ömer (r.a) kendinden sonra halifeliğe seçilecek kişinin, insanların derecelerine göre hayırda bulunmasını vasiyet eti.

Hz. Ömer (r.a) saldırıya uğradıktan üç gün sonra vefat etti ve hicri 24 yılının muharrem ayının ilk günü olan pazar günü toprağa verildi. Hz. Ömer (r.a) mü'minlerin annesi Hz. Aişe (r.a)'nin izni ile Hz. Ebu Bekir (r.a)'in mezarının yanına gömüldü. Hz. Ömer (r.a)'in toprağa verildiği gün, halifeliğe de Hz. Os-

man (r.a) seçildi.

HZ. ÖMER (R.A.)'İN ÖZELLİKLERİ

Uzun boylu bir adamdı. Saçları dökülmüştü. Hem sağ eli ile ve hem de sol eli ile iş yapabiliyordu. (Yani sağ ile yapabildiği işlerin aynılarını solaklar gibi sol eli ile de yapabiliyordu -Çev.) Gözlerinin beyazı çok beyaz, siyahı çok siyahtı. Esmer tenliydi. Hafif kırmızımsı beyaz tenli bir zat olduğu da bildirilmiştir.

Nevevi, Tehzib'de şöyle bildirmiştir:

"Hz. Ömer (r.a)'in teni kıtlık yılında biraz esmerleşti. Çünkü bu yılda insanların başına gelen durumdan dolayı tereyağı yemeyi terkederek çoğunlukla zeytinyağı yedi.

Keskin dişleri vardı. Sakalını sarıya boyar, saçına da kına sürerdi.

Vefat ettiği sırada kaç yaşında olduğu konusunda değişik rivayetlerde bulunulmuştur."

İbni Cerir'in, Hz. Ömer (r.a)'in azatlısı Eslem'den rivayet ettiğine göre, Hz. Ömer (r.a) vefat ettiğinde altmış yaşında idi.

Vakidi de: *"Bu rivayet bizim nazarımızda en sağlam rivayettir"* diye söylemiştir.

Hz. Ömer (r.a)'ın çocuklarının sayısı onüçtür. Bunların da adları şöyledir: Büyük Zeyd, küçük Zeyd, Asım, Abdullah, büyük Abdurrahman, ortanca Abdurrahman - Zübeyr bin Bekkar, ortanca Abdurrahman'ın Ebu Şehme olduğunu bildirmiştir-, küçük Abdurrahman, Ubeydullah, Iyaz, Hafsa, Rukiyye, Zeyneb ve Fatıma. Allahu Teala hepsinden razı olsun.

Hz. Ömer (r.a)'in gerek cahiliye döneminde, gerekse müslüman olduktan sonra nikahladığ kadınların sayısı, boşadıkları ve sağlığında ölenler de dahil olmak üzere yedidir. Bunlar da şunlardır: Cemile bintu Asım bin Sabit bin Aklah, Zeyneb bintu Maz'un, Atike bintu Zeyd bin Amr bin Nufeyl, Karibe bintu Ebu Umeyye, Melike bintu Cervel, Ümmü Hakim bintu Haris bin Hişam, Ümmü Gülsüm bintu Ali bin Ebu Talib. Bir diğer Ümmü Gülsüm daha vardır ki, o da Melike bintu Cervel'dir. Hz. Ömer (r.a)'in kendisinden çocuk dünyaya getiren iki de cariyesi vardı. Bunlar da Fekiha ile Luhiyye idi. Luhiyye hakkında değişik rivayetlerde bulunulmuştur. Bazıları onun çocuk sahibi cariye (ummu veled) olduğunu bildirmişler, bazıları da bu kadının Yemen asıllı olduğunu ve Hz. Ömer (r.a)'in onu kendine eş olarak aldığını söylemişlerdir.

HZ. ÖMER (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٥٥٤ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «اللَّهُمَّ أَعِزَّ الْإِسْلَامَ بِأَحَبِّ هٰذَيْنِ الرَّجُلَيْنِ إِلَيْكَ: بِأَبِي جَهْلٍ أَوْ بِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ» قَالَ: وَكَانَ أَحَبَّهُمَا إِلَيْهِ عُمَرُ.

1554- Tirmizi, Abdullah bin Ömer (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ey Allah'ım, şu iki adamın senin nazarında en sevimli olanı ile İslam'ı güçlendir: Ebu Cehl ile veya Ömer bin Hattab ile." Bu iki adamın, Allah nazarında en sevimli olan Hz. Ömer (r.a)'di."

١٥٥٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اللَّهُمَّ أَعِزَّ الْإِسْلَامَ بِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، أَوْ بِأَبِي جَهْلِ بْنِ هِشَامٍ» فَجَعَلَ اللَّهُ دَعْوَةَ رَسُولِهِ ﷺ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَبَنَى عَلَيْهِ الْإِسْلَامَ، وَهَدَمَ بِهِ الْأَوْثَانَ.

1555- Taberani, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ey Allah'ım, İslam'ı, Ömer bin Hattab veya Ebu Cehl bin Hişam ile güçlendir."

Allahu Teala, Resulullah (a.s)'ın duasını Ömer bin Hattab (r.a) hakkında kabul etti ve onunla İslam güçlendi, putlar yıkıldı."

١٥٥٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ضَرَبَ صَدْرَ عُمَرَ بِيَدِهِ حِينَ أَسْلَمَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَهُوَ يَقُولُ: «اَللَّهُمَّ أَخْرِجْ مَا فِي صَدْرِ عُمَرَ مِنْ غِلٍّ

1554-Tirmizi, (5/617) 50-Kitabu'l-Menakıb, 18-Ömer bin Hattab (r.a)'ın menkıbeleri babı. "Bu hadis hasen, sahih, garibdir. İsnadı hasendir ve hadisin şahitleri bulunmaktadır" diye söylemiştir.

1555-Bu hadisi, Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/61)'de rivayet etmiş ve: "Bunun benzerini Taberani el-Kebir ve el-Evsat'ta rivayet etmiş ve 'e'izze'l-İslam' yerine 'eyyidi'l-İslam' (İslam'a destek ver, İslam'a güç kat) ibaresini kullanmıştır. el-Kebir'deki ravilerin Mucalid bin Sa'id dışında kalanları, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Sözkonusu kişi ise sikadır" demiştir.

وَأَبْدِلْهُ إِيمَانًا» يَقُولُ ذٰلِكَ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ.

1556- Taberani, İbni Ömer (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a), iman ettiğinde, Resulullah (a.s) göğsüne üç kere vurdu ve şöyle buyurdu:

"Ey Allah'ım, Ömer'in göğsünde her ne tereddüt ve şüphe varsa, çıkarıp yerine imanı yerleştir."

Resulullah (a.s) bu sözü üç kez tekrar etti. (Yani her vuruşta bu sözü tekrarladı.)"

١٥٥٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: أَوَّلُ مَنْ جَهَرَ بِالْإِسْلاَمِ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ.

1557- Taberani, İbni Abbas (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Müslümanlığını açığa vuran ilk kişi, Ömer bin Hattab (r.a)'dır."

١٥٥٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: لَمَّا أَسْلَمَ عُمَرُ اجْتَمَعَ النَّاسُ عِنْدَ دَارِهِ، وَقَالُوا صَبَأَ عُمَرُ، وَأَنَا غُلاَمٌ فَوْقَ ظَهْرِ بَيْتِي، فَجَاءَ رَجُلٌ عَلَيْهِ قُبَاءُ دِيبَاجٍ، فَقَالَ: قَدْ صَبَأَ عُمَرُ فَمَا ذَاكَ فَأَنَا لَهُ جَارٌ فَرَأَيْتُ النَّاسَ تَصَدَّعُوا عَنْهُ، فَقُلْتُ مَنْ هٰذَا؟ قَالُوا: الْعَاصُ بْنُ وَائِلٍ.

1558- Buhari, Abdullah bin Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) müslüman olduğunda, insanlar evinin etrafında toplanarak "Ömer dinden çıktı" dediler. Ben o zaman daha çocuk yaşta idim ve evin üzerinde bulunuyordum. (İnsanlar öyle bağrışırken) üzerinde ipekten hırka bulunan bir adam geldi ve: "Ömer dinden mi çıktı, bu nasıl olur, ben onun komşusuyum" dedi. Bu sırada insanların ondan uzaklaşmaya başladıklarını gördüm.

1556-Bunu Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/65)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Taberani el-Evsat'ta rivayet etmiş ve ravileri sikadırlar" demiştir.

1557-Bunu Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/63)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Taberani rivayet etmiştir, isnadı hasendir" demiştir.

1558-Buhari, (7/77) 63-Kitabu Menakıbı'l-ensar, 35-Ömer bin Hattab (r.a)'ın müslüman olması babı.

"Bu kimdir?" diye sordum. "As bin Vail'dir" dediler."

١٥٥٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَازِلْنَا أَعِزَّةً مُنْذُ أَسْلَمَ عُمَرُ.

1559- Buhari, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) müslüman olduğundan beri, hep izzetli olmuşuzdur."

١٥٦٠ــ رَوَى الطَّبَرَنِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: رَكِبَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَرَسًا فَرَكَضَهُ فَانْكَشَفَ فَخِذُهُ، فَرَأَى أَهْلُ نَجْرانَ عَلَى فَخِذِهِ شَامَةً سَوْدَاءَ قَالُوا: هٰذَا الَّذِي نَجِدُ فِي كِتَابِنَا أَنَّهُ يُخْرِجُنَا مِنْ أَرْضِنَا.

1560- Taberani, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer bin Hattab (r.a) ata binip ayakları ile vurdu. Bu sırada uyluğu açıldı ve Necranlılar uyluğunun üzerinde büyükçe bir siyah ben gördüler ve şöyle söylediler: "Kitabımızda okuduğumuza göre, bizi toprağımızdan çıkaracak olan kişi, işte bu kişidir."

١٥٦١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ قَالَ: كُنْتُ بِالْمَدِينَةِ فَإِذَا رَجُلٌ آدَمُ أَعْسَرُ أَيْسَرُ ضَخْمٌ إِذَا أَشْرَفَ عَلَى النَّاسِ كَأَنَّهُ عَلَى دَابَّةٍ، فَإِذَا هُوَ عُمَرُ.

1561- Taberani, Zirr bin Hubeyş (r.a)'ten rivayet etmiştir:

"Medine'de idim. Hem sağ eli ile, hem sol eli ile iş yapabilen (yani sağ elini kullandığı işlerde, solaklar gibi sol elini de rahatlıkla kullanabilen -Çeviren), iri vücutlu, insanların arasına girdiği zaman bir bineğin üzerinde imiş gibi görünen bir şahıs geldi. Meğer o, Hz. Ömer (r.a) imiş."

١٥٦٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ سَعِيد بْنِ الْمُسَيِّبِ قَالَ: كَانَ عُمَرُ أَصْلَعَ شَدِيْدَ

1559-Buhari, aynı yer.

1560-Mucemu'l-Kebir (1/66) Bunu ayrıca Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/61)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Taberani rivayet etmiştir, isnadı hasendir" demiştir.

1561-Mucemu'l-Kebir (1/67) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/61)'de rivayet etmiş ve: "İsnadı hasendir" demiştir.

الصَّلَعِ.

1562- Taberani, Sa'id bin Müseyyeb (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a)'in saçlarının epey bir kısmı dökülmüştü."

١٥٦٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ هِلاَلٍ قَالَ: رَأَيْتُ عُمَرَ رَجُلاً ضَخْمًا كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ سَدُوسٍ.

1563- Taberani, Abdullah bin Hilal (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a)'i gördüm, çok iri cüsseli biriydi. Adeta Sedus adamlarından biri gibiydi."

١٥٦٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: لَوْ أَنَّ عِلْمَ عُمَرَ وُضِعَ فِي كِفَّةِ الْمِيزَانِ وَوُضِعَ عِلْمُ أَهْلِ الْأَرْضِ فِي كِفَّةٍ لَرَجَحَ عِلْمُهُ بِعِلْمِهِمْ قَالَ وَكِيعٌ: قَالَ الْأَعْمَشُ: فَأَنْكَرْتُ ذٰلِكَ فَأَتَيْتُ إِبْرَاهِيمَ فَذَكَرْتُهُ لَهُ فَقَالَ: وَمَا أَنْكَرْتَ مِنْ ذٰلِكَ فَوَاللَّهِ لَقَدْ قَالَ عَبْدُاللَّهِ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ قَالَ: إِنِّي لأَحْسَبُ تِسْعَةَ أَعْشَارِ الْعِلْمِ ذَهَبَ يَوْمَ ذَهَبَ عُمَرُ.

1564-Taberani, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Eğer Hz. Ömer (r.a)'in ilmi, terazinin bir kefesine, yeryüzündeki diğer insanların tümünün ilimleri de öbür kefesine konulsaydı, Hz. Ömer (r.a)'in ilmi ağır gelirdi."

Vekin'in rivayet ettiğine göre el-A'meş de şöyle söylemiştir:

"Ben bu iddiayı kabul etmedim ve (sözkonusu rivayetin aslını sormak için) İbrahim'in yanına gittim. Bana şöyle söyledi:

1562-Mu'cemu'l-Kebir (1/65) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/61)'de: "Bunu Taberani rivayet etmiştir, rivaleri sikadır' demiştir.

1563-Mu'cemu'l-Kebir (1/67) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (0/61)'de: "Bunu Taberani rivayet etmiştir, ravileri sikadır" demiştir.

1564-Bunu Haysemi, Macma'u'z-Zevaid (9/69)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Taberani değişik senetlerle rivayet etmiştir. Burada verilen senedin ravilerinin Esed bin Musa dışında kalanları, Sahih'te isimleri geçen ravilerdir. Bu kişi ise sikadır" demiştir.

"Sen bu sözü niye kabul etmiyorsun? Abdullah bundan daha fazlasını söyledi. "Ben Hz. Ömer (r.a)'in vefat ettiği gün, ilmin onda dokuzunun gittiği düşüncesindeydim" dedi."

١٥٦٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُوتِيتُ بِقَدَحِ لَبَنٍ، فَشَرِبْتُ حَتَّى إِنِّي لأَرَى الرِّيَّ يَخْرُجُ مِنْ أَظْفَارِي، ثُمَّ أَعْطَيْتُ فَضْلِي عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ» قَالُوا: فَمَا أَوَّلْتَهُ يَارَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «الْعِلْمُ».

1565- Buhari ve **Müslim,** Abdullah bin Ömer (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ben uyurken (rüyada) bana süt dolu bir bardak takdim edildi. Bundan kana kana içtim. Öyle ki, süte kanmışlığın etkisi tırnaklarıma kadar ulaştı. Sonra kalanı Ömer bin Hattab'a verdim."

Resulullah (a.s)'a: "Sen bunu ne olarak yorumladın, ey Allah'ın Resulü?" diye sordular. "İlim olarak" diye cevap verdi."

Buhari'nin el-Camiüs's-Sahih'inin tahkikçisi şöyle söylemiştir:

"Burada ilim ile kastedilen, insanları Allah'ın kitabına ve Resulluh (a.s)'ın sünnetine göre yönetme ilmidir. Onun hilafetinin uzun sürmesi ve insanların da kendisine itaat konusunda ittifak etmeleri dolayısıyla bu konuda özel bir konum kazanmıştır."

١٥٦٦ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسًا، فَسَمِعْنَا لَغَطًا وَصَوْتَ صِبْيَانٍ، فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ ، فَإِذَا حَبَشِيَّةٌ تَزْفِنُ، وَالصِّبْيَانُ حَوْلَهَا، فَقَالَ: «يَا عَائِشَةُ، تَعَالِي فَانْظُرِي» فَجِئْتُ فَوَضَعْتُ لَحْيِي عَلَى مَنْكِبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهَا مَا بَيْنَ الْمِنْكَبِ إِلَى رَأْسِهِ، فَقَالَ لِي: «أَمَا شَبِعْتِ؟ أَمَا شَبِعْتِ؟» قَالَتْ: فَجَعَلْتُ أَقُولُ: لاَ،لاَأَنْظُرَ مَنْزِلَتِي عِنْدَهُ، إِذْ طَلَعَ عُمَرُ، قَالَتْ: فَارْفَضَّ

1565-Buhari (1/180) 3-Kitabu'l-İlm, 22-İlmin fazileti babı, Müslim (4/1959) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe, 2-Hz. Ömer (r.a)'in faziletleri babı.

النَّاسُ عَنْهَا، قَالَتْ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِنِّي لأَنْظُرُ إِلَى شَيَاطِينِ الْجِنِّ وَالإِنْسِ قَدْ فَرُّوا مِنْ عُمَرَ» قَالَتْ: فَرَجَعْتُ.

1566- Tirmizi, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bir yerde oturuyordu. O sırada gürültüler ve çocuk sesleri gelmeye başladı. Hz. Peygamber (a.s) kalktı. Habeşistanlı bir kadın dans ediyordu, çocuklar da onun etrafında toplanmışlardı. Resulullah (a.s):

"Ey Aişe gel, bak" diye buyurdu. Ben gittim, çenemi Resulullah (a.s)'ın omuzuna koydum ve boynu ile omuzu arasından (dans eden hanımı) seyretmeye başladım. Daha sonra Resulullah (a.s):

"Yetmedi mi? Yetmedi mi?" diye sordu. Ben O'nun nazarındaki kıymetimi anlamak amacıyla "Hayır" diye cevap verdim.

O sırada Hz. Ömer (r.a) çıkıver- di. Bunun üzerine kadının etrafına toplanmış olan kalabalık dağılmaya başladı. Resulullah (a.s) (bu durumu görünce):

"Ben, cinlerin ve insanların şeytanlarının Ömer (r.a)'den kaçtıklarını görüyorum" diye buyurdu. Ben de geri çekildim."

١٥٦٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الْحَسَنِ أَنَّ عُثْمَانَ أَبِي الْعَاصِ تَزَوَّجَ امْرَأَةً مِنْ نِسَاءِ عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا نَكَحْتُهَا حِينَ نَكَحْتُهَا رَغْبَةً فِي مَالٍ وَلاَ وَلَدٍ وَلَكِنْ أَحْبَبْتُ أَنْ تُخْبِرَنِي عَنْ لَيْلِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَسَأَلَهَا كَيْفَ كَانَتْ صَلاَةُ عُمَرَ بِاللَّيْلِ؟ قَالَتْ: كَانَ يُصَلِّي الْعَتَمَةَ ثُمَّ يَأْمُرُ أَنْ نَضَعَ عِنْدَ رَأْسِهِ تَوْرًا مِنْ مَاءٍ نُغَطِّيهِ وَيَتَعَارُ مِنَ اللَّيْلِ فَيَضَعُ يَدَهُ فِي الْمَاءِ، فَيَمْسَحُ وَجْهَهُ، وَيَدَيْهِ ثُمَّ يَذْكُرُ اللَّهِ مَا شَاءَ أَنْ يَذْكُرَ ثُمَّ يَتَعَارُّ مِرَارًا حَتَّى يَأْتِيَ عَلَى السَّاعَةِ الَّتِي يَقُومُ فِيهَا لِصَلاَتِهِ.

1567- Taberani, Hz. Hasan (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Osman bin Ebi'l-As, Hz. Ömer (r.a)'in dul kalan hanımlarından biri ile ev-

---

1566-Tirmizi, (5/621) 50-Kitabu'l-Menakıb, 18-Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'ın menkıbeleri babı.

1567-Bunu Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/73)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Taberani rivayet etmiştir, ravileri sikadırlar" demiştir.

lendi ve şöyle söyledi:

"Vallahi ben bu kadını, mala, ya da çocuğa rağbet ederek nikahlamadım. Ancak bana Hz. Ömer (r.a)'in gece amelleri hakkında bilgi vermesi arzusuyla nikahladım." Osman bin Ebi'l-As (r.a), daha sonra bu kadına Hz. Ömer (r.a)'in gece namazının nasıl olduğunu sordu. Kadın da şöyle cevap verdi:

"Yatsı namazını kılardı. Sonra içi su dolu bir tası başucuna koyup üstünü örtü ile örtmemizi isterdi. Daha sonra gece uyanıp elini suyun içine koyarak bu su ile yüzünü ve ellerini meshederdi. Sonra dilediği kadar Allahu Teala'yı zikrederdi. Bundan sonra gece namazı için kalkacağı vakte kadar (bu şekilde) bir kaç kez uyanırdı."

١٥٦٨ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ قَالَ: رَأَيْتُ عُمَرَ وَبِيَدِهِ عَسِيبُ نَخْلٍ وَهُوَ يُجْلِسُ النَّاسَ يَقُولُ: اِسْمَعُوا لِقَوْلِ خَلِيفَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجَاءَ مَوْلًى لِأَبِي بَكْرٍ يُقَالُ لَهُ شَدِيدٌ بِصَحِيفَةٍ فَقَرَأَهَا عَلَى النَّاسِ فَقَالَ يَقُولُ أَبُو بَكْرٍ: اِسْمَعُوا وَأَطِيعُوا لِمَنْ فِي هٰذِهِ الصَّحِيفَةِ فَوَاللَّهِ مَا أَلَوْتُكُمْ. قَالَ قَيْسٌ: فَرَأَيْتُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَعْدَ ذٰلِكَ عَلَى الْمِنْبَرِ.

1568- Ahmed, Kays bin Ebi Hazim (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a)'i gördüm. Elinde hurma dalından yapılmış bir değnek vardı. İnsanları bir yere oturtuyor ve: "Resulullah (a.s)'ın halifesinin sözünü dinleyin" diyordu. O sırada Hz. Ebu Bekir (r.a)'in Şedid olarak adlandırılan bir azatlısı, elinde bir kağıt ile geldi ve kağıdı toplananlara okumaya başladı. Şöyle söyledi: "Hz. Ebu Bekir (r.a) diyor ki:

"Bu sahifede (kağıtta) isimleri bulunanların sözlerini dinleyin ve onlara itaat edin."

Kays şöyle devam etmiştir:

"Ben bundan sonra, minberde Hz. Ömer (r.a)'i gördüm."

١٥٦٩ــ رَوَى مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَالَ لِرَجُلٍ: مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: جَمْرَةُ، قَالَ: ابْنُ مَنْ؟ قَالَ: ابْنُ شِهَابٍ، قَالَ: مِمَّنْ؟ قَالَ: مِنَ الْحُرَقَةِ،

1568-Ahmed, Müsned (1/37) Haysemi de, Mecma'u'z-zevaid (5/184)'de: "Bunu Ahmed rivayet etmiştir, ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

قَالَ: أَيْنَ مَسْكَنُكَ؟ قَالَ: بِحَرَّةِ النَّارِ؟ قَالَ: بِأَيِّهَا؟ قَالَ: بِذَاتِ لَظَىً؟ قَالَ عُمَرُ: أَدْرِكْ أَهْلَكَ فَقَدِ احْتَرَقُوا، فَكَانَ كَمَا قَالَ عُمَرُ.

1569- Malik, Yahya bin Sa'id (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) bir adama: "Adın ne?" diye sordu. "Cemre" diye cevap verdi. "Kimin oğlusun?" diye sordu. "Şihab'ın oğluyum" diye cevap verdi. "Kimlerdensin?" diye sordu. "Huraka'danım" diye cevap verdi. "Evin neresi?" diye sordu. "Harreti'n-Nar'da" diye cevap verdi. "Neresinde?" diye sordu. "Zat-ı Leza'da" diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a): "Bil ki, senin ailen yanmış" dedi. Aynen Hz. Ömer (r.a)'in dediği gibi oldu." (1)

١٥٧٠ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَعْضِ مَغَازِيهِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ جَاءَتْ جَارِيَةٌ سَوْدَاءُ، فَقَالَتْ: إِنِّي كُنْتُ نَذَرْتُ إِنْ رَدَّكَ اللَّهُ سَالِمًا أَنْ أَضْرِبَ بَيْنَ يَدَيْكَ بِالدُّفِّ وَأُتَغَنَّى، فَقَالَ لَهَا: «إِنْ كُنْتِ نَذَرْتِ فَاضْرِبِي، وَإِلاَّ فَلاَ» فَقَالَتْ: نَذَرْتُ، وَجَعَلَتْ تَضْرِبُ فَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ وَهِيَ تَضْرِبُ، ثُمَّ دَخَلَ عَلِيٌّ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ دَخَلَ عُثْمَانُ وَهِيَ تَضْرِبُ، ثُمَّ دَخَلَ عُمَرُ، فَأَلْقَتِ الدُّفَّ تَحْتَ إِسْتِهَا وَقَعَدَتْ عَلَيْهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَخَافُ مِنْكَ يَا عُمَرُ إِنِّي كُنْتُ جَالِسًا وَهِيَ تَضْرِبُ، فَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ وَهِيَ تَضْرِبُ، ثُمَّ دَخَلَ عَلِيٌّ وَهِيَ تَضْرِبُ، ثُمَّ دَخَلَ عُثْمَانُ وَهِيَ تَضْرِبُ، فَلَمَّا دَخَلْتَ أَنْتَ يَا عُمَرُ أَلْقَتِ الدُّفَّ».

1570 - Tirmizi, Bureyde (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) savaşlarından birine çıkmıştı. Döndüğünde, siyah bir cariye önüne çıkarak: "Ben, eğer Allahu Teala seni sağ salim geri döndürürse, önünde def çalıp şarkı söylemek üzere nezirde bulunmuştum" dedi. Resulullah (a.s) da cariyeye:

1569-Muvatta, (2/973) 54-Kitabu'l-İsti'zan 9-Hoş karşılanmayan isimler babı.

1570-Tirmizi, (5/620) 50-Kitabu'l-Menakıb, 18-Hz. Ömer (r.a)'in menkıbeleri babı. "Bu hadis hasen, sahih, garibdir" demiştir.

1) Metinde geçen özel isimleri aynen yazdık. Ancak hadisteki esprilerin anlaşılması için özel isimlerin anlamlarının bilinmesinde yarar görüyoruz.

Cemre: Kor; Şihab: Alev; Huraka: Yangın, yangın yeri veya yangına maruz kalmış yer; Harretu'n-Nar: Ateş kenarı, ateşin hararetinin çok olduğu yer; Zat-i Leza: Ateş bölgesi.

"Eğer gerçekten nezirde bulundu isen çal, değilse yapma" diye buyurdu. Cariye: "Nezirde bulunmuştum" dedi. Sonra def çalmaya başladı. Sonra Hz. Ebu Bekir (r.a) içeri girdi. Cariye def çalmaya devam etti. Ardından Hz. Ali (r.a) girdi, cariye yine çalmaya devam etti. Onun ardından Hz. Osman (r.a) içeri girdi cariye çalmaya devam etti. Daha sonra Hz. Ömer (r.a) içeri girdi ve cariye defini koltuğunun altına koydu. Bunun üzerine Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ey Ömer, doğrusu şeytan senden korkuyor. Bu kadın def çalarken ben burada oturuyordum. Ebu Bekir (r.a) içeri girdi, kadın çalmaya devam etti. Sonra Ali (r.a) içeri girdi, kadın yine çalmaya devam etti. Ardından Osman (r.a) içeri girdi, kadın çalmaya devam etti. Ama sen içeri girdiğinde kadın defini bıraktı."

١٥٧١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَسْلَمَ مَوْلَى عُمَرَ قَالَ: دَعَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ فَسَارَّهُ ثُمَّ قَامَ عَلِيٌّ فَجَاءَ الصُّفَّةَ فَوَجَدَ الْعَبَّاسَ وَعَقِيلاً وَالْحُسَيْنَ فَشَاوَرَهُمْ فِي تَزْوِيجِ عُمَرَ أُمَّ كُلْثُومٍ، فَغَضِبَ عَقِيلٌ وَقَالَ: يَا عَلِيُّ مَا تَزِيدُكَ الْأَيَّامُ وَالشُّهُورُ وَالسِّنُونَ إِلاَّ الْعَمَى فِي أَمْرِكَ؟ وَاللَّهِ لَئِنْ فَعَلْتَ لَيَكُونَنَّ وَلَيَكُونَنَّ لأَشْيَاءَ عَدَّدَهَا، وَمَضَى يَجُرُّ ثَوْبَهُ. فَقَالَ عَلِيٌّ لِلْعَبَّاسِ: وَاللَّهِ مَا ذٰلِكَ مِنْهُ نَصِيحَةٌ وَلٰكِنَّ دِرَّةَ عُمَرَ أَحْرَجَتْهُ إِلَى مَا تَرَى. أَمَا وَاللَّهِ مَا ذَاكَ رَغْبَةٌ فِيكَ يَا عَقِيلُ، وَلٰكِنْ أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «كُلُّ سَبَبٍ وَنَسَبٍ مُنْقَطِعٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلاَّ سَبَبِي وَنَسَبِي» فَضَحِكَ عُمَرُ وَقَالَ: وَيْحُ عَقِيلٍ سَفِيهٌ أَحْمَقُ.

1571- Taberani, Hz. Ömer (r.a)'in azatlısı Eslem'den rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a), Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'i yanına çağırdı ve ona gizlice bir şeyler söyledi. Daha sonra Hz. Ali (r.a) kalkıp Suffe'ye geldi. Orada Hz. Abbas (r.a), Akil (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'i buldu ve onlarla (kızı) Ümmü Gülsüm'ü Hz. Ömer (r.a)'e nikahlama konusunda istişare etti. Akil (r.a) kızdı ve şöyle söyledi:

"Ey Ali, günler, aylar ve yıller senin kendi işlerin konusunda körlüğünü artırıyor. Vallahi, eğer sen bu işi yaparsen mutlaka ve mutlaka onun (yani Hz. Ömer (r.a)'in) saymış olduğu birtakım şeyler (sana vereceğini vaadettiği şeyler- Çev.) için olacaktır." Akil (r.a) bunları söyledikten sonra elbisesini sürüyerek gitti. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a), Hz. Abbas (r.a)'a şöyle söyledi:

1571-Bunu Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (4/271)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Taberani rivayet etmiştir, ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir' demiştir.

"Vallahi, bu sözler ondan bir nasihat değildir (iyilik düşüncesiyle söylenmiş sözler değildir). Ama gördüğün gibi Hz. Ömer (r.a)'in değneği onu böyle korkuttu. Sonra ey Akil, vallahi, bu sana rağbetimizden dolayı değildir. Ama Hz. Ömer (r.a) bana "Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum" diye bildirdi:

"Kıyamet gününde, bütün nesepler ve sebepler kesilir. Sadece benim nesebim ve sebebim kesilmez." Hz. Ömer (r.a) Akil'in bu hareketini duyunca güldü ve: "Nice akil vardır ki, akılsız ve ahmaktır" diye söyledi."

١٥٧٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسلِمٌ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: اِسْتَأْذَنَ عُمَرُ ابْنُ الْخَطَّابِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَعِنْدَهُ نِسْوَةٌ مِنْ قُرَيْشٍ يُكَلِّمْنَهُ وَيَسْتَكْثِرْنَهُ، عَالِيَةً أَصْوَاتُهُنَّ عَلَى صَوْتِهِ فَلَمَّا اسْتَأْذَنَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ قُمْنَ فَبَادَرْنَ الْحِجَابَ، فَأَذِنَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، فَدَخَلَ عُمَرُ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَضْحَكُ؛ فَقَالَ: أَضْحَكَ اللَّهُ سِنَّكَ يَارَسُولَ اللَّهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «عَجِبْتُ مِنْ هَؤُلاَءِ اللاَّتِي كُنَّ عِنْدِي، فَلَمَّا سَمِعْنَ صَوْتَكَ ابْتَدَرْنَ الْحِجَابَ» قَالَ عُمَرُ: فَأَنْتَ أَحَقُّ أَنْ يَهَبْنَ يَارَسُولَ اللَّهِ. ثُمَّ قَالَ عُمَرُ: يَا عَدُوَّاتِ أَنْفُسِهِنَّ، أَتَهَبْنَنِي وَلاَ تَهَبْنَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ؟ فَقُلْنَ: نَعَمْ، أَنْتَ أَفَظُّ وَأَغْلَظُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِيهًا يَا ابْنَ الْخَطَّابِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، مَا لَقِيَكَ الشَّيْطَانُ سَالِكًا فَجًّا قَطُّ إِلاَّ سَلَكَ فَجًّا غَيْرَ فَجِّكَ».

1572- Buhari ve Müslim, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'tan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ın yanında Kureyş'ten birtakım kadınların bulunduğu sırada Hz. Ömer (r.a), Resulullah (a.s)'ın yanına girmek için izin istedi. Kadınlar Resulullah (a.s) ile seslerini de O'nun sesinden daha fazla yükselterek harıl harıl konuşuyorlardı. Hz. Ömer (r.a) içeri girmek için izin isteyince, kadınlar örtülerini üzerlerine çektiler. Resulullah (a.s), Hz. Ömer (r.a)'e izin verdi. Hz. Ömer (r.a) içeri girdiğinde Resulullah (a.s) gülüyordu. Hz. Ömer (r.a):

"Allah yüzünü güldürsün ey Allah'ın Resulü!" diye söyledi. Resulullah (a.s) da şöyle buyurdu:

1572-Buhari (7/41) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe, 6-Ömer bin Hattab (r.a)'ın menkıbeleri babı. Müslim (4/1863) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 2-Hz. Ömer (r.a)'in faziletleri babı.

"Şu benim yanımda bulunan kadınlara hayret ettim. Senin sesini duyduklarında hemen örtülerini üzerlerine çektiler." Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a), Resulullah (a.s)'a:

"Ey Allah'ın Resulü, onların senden daha çok çekinmeleri gerekir" dedi ve sonra da kadınlara dönerek şöyle söyledi:

"Ey kendi canlarının düşmanları! Benden korkuyor da, Resulullah (a.s)'dan korkmuyor musunuz?" Kadınlar:

"Evet, sen Resulullah (a.s)'dan daha katı ve sertsin" dediler. Resulullah (a.s) da şöyle buyurdu:

"Bana bak, ey İbnu'l-Hattab, canım elinde olana yemin ederim ki, her ne zaman bir sokakta şeytan seninle karşılaşsa, mutlaka senin bulunduğun sokaktan başka bir sokağa sapar."

"Allah yüzünü güldürsün" ifadesi hakkında Hafız İbni Hacer Fethü'l Bari'de şu açıklamayı yapmıştır:

"Burada Hz. Ömer (r.a), Resulullah (a.s)'ın çok gülmesi için duada bulunmuş değildir. Bilakis Resulullah (a.s)'ın devamlı mesrur ve üzüntüden uzak olması dileğini ifade için böyle söylemiştir." (1)

Metinde geçen katılık ve sertlik ile kastedilen, Resulullah (a.s)'ın yumuşak mizaçlılığına karşılık, Hz. Ömer (r.a)'in sert bir mizaca sahip olduğudur.

١٥٧٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ النَّاسَ يُعْرَضُونَ وَعَلَيْهِمْ قُمُصٌ، فَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ الثُّدِيَ، وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ دُونَ ذٰلِكَ، وَعُرِضَ ابْنُ الْخَطَّابِ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ أَجَرَّهُ» قَالُوا: فَمَا أَوَّلْتَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ «الدِّينُ».

1573- Buhari ve Müslim, Ebu Sa'id el-Hudri (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ben uykuda iken (rüyada) insanları, üzerlerinde gömlekler bulunaraktan

---

1573-Buhari (7/43) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe 6-Hz. Ömer (r.a)'in menkıbeleri babı. Müslim (4/1859) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 2-Hz. Ömer (r.a)'in faziletleri babı.

1) Hadisin metninde: "Allah dişini güldürsün" ibaresi geçmektedir. Ancak bu ibare Türkçede kullanılan "Allah yüzünü güldürsün" deyimi ile anlatılan anlamı veren bir deyimdir.

bana azredildiklerini gördüm. Bazılarının gömlekleri memelerine (göğüslerine) kadar ulaşıyordu, bazılarınınki ise daha da aşağıda kalıyordu. Bu arada İbnu'l-Hattab da bana arzedildi. Üzerine doğru toplamak zorunda olduğu bir gömleği vardı (yani oldukça uzun ve geniş olması dolayısıyla üzerine toplamak zorunda kalıyordu - Çeviren)."

"Bunu ne olarak te'vil ettin (yorumladın) ey Allah'ın Resulü?" diye sordular. Resulullah (a.s): "Din olarak" diye cevap verdi."

١٥٧٤ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَمَّا فُتِحَتِ الْمَدَائِنُ أَقْبَلَ النَّاسُ عَلَى الدُّنْيَا وَأَقْبَلْتُ عَلَى عُمَرَ. فَكَانَ عَامَّةُ حَدِيثِهِ عَنْ عُمَرَ.

1574- Bezzar, İbni Abbas (r.a)'tan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Medain fethedildikten sonra, insanlar dünyaya yöneldiler. Ben ise Hz: Ömer (r.a)'e yöneldim."

İbni Abbas (r.a)'ın konuşması, çoğunlukla Hz. Ömer (r.a) hakkında olurdu.

١٥٧٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَدِمَ عُيَيْنَةُ بْنُ حِصْنِ بْنِ حُذَيْفَةَ بْنِ بَدْرٍ، فَنَزَلَ عَلَى ابْنِ أَخِيهِ الْحُرِّ بْنِ قَيْسِ بْنِ حِصْنٍ وَكَانَ مِنَ النَّفَرِ الَّذِينَ يُدْنِيهِمْ عُمَرُ، وَكَانَ الْقُرَّاءُ أَصْحَابَ مَجْلِسِ عُمَرَ وَمَشُورَتِهِ، كُهُولاً كَانُوا أَوْ شُبَّانًا فَقَالَ عُيَيْنَةُ لابْنِ أَخِيهِ: يَا ابْنَ أَخِي، هَلْ لَكَ وَجْهٌ عِنْدَ هٰذَا الأَمِيرِ، فَتَسْتَأْذِنَ لِي عَلَيْهِ؟ قَالَ: سَأَسْتَأْذِنُ لَكَ عَلَيْهِ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: فَاسْتَأْذَنَ لِعُيَيْنَةَ، فَلَمَّا دَخَلَ قَالَ: يَا ابْنَ الْخَطَّابِ، وَاللَّهِ مَا تُعْطِينَا الْجَزْلَ، وَمَا تَحْكُمُ بَيْنَنَا بِالْعَدْلِ، فَغَضِبَ عُمَرُ حَتَّى هَمَّ بِأَنْ يَقَعَ بِهِ، فَقَالَ الْحُرُّ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ لِنَبِيِّهِ ﷺ: ﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾.

وَإِنَّ هَذَا مِنَ الْجَاهِلِينَ، فَوَاللَّهِ مَا جَاوَزَهَا عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ تَلاَهَا عَلَيْهِ وَكَانَ وَقَّافًا عِنْدَ كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى.

1574-Bunu Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (1/161)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Bezzar rivayet etmiştir, ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

1575- Buhari, Abdullah bin Abbas (r.a)'tan rivayet etmiştir:

"Uyeyne bin Hısn bin Huzeyfe bin Bedr gelip, kardeşinin oğlu Hurr bin Kays bin Hısn'e misafir oldu. Bu kişi (yani Hurr) Hz. Ömer (r.a)'in kendine yakın tuttuğu kişilerdendi. Kariler (Kur'an-ı Kerim hafızları) orta yaşta olsunlar, genç olsunlar Hz. Ömer (r.a)'in danışma meclisinde bulunurlardı. Uyuyne, kardeşinin oğluna:

"Ey kardeşim oğlu, benim şu emirin yanına gitmem için kendisinden izin isteme imkanın var mı?" diye sordu. O da "senin için izin isteyeceğim" dedi. Sonra Hurr, Uyeyne için Hz. Ömer (r.a)'den izin istedi. Uyeyne, Hz. Ömer (r.a)'in yanına girince:

"Ey İbnu'l-Hattab, vallahi, sen bize çok mal vermiyorsun ve aramızda da adaletle hükmetmiyorsun," dedi. Hz. Ömer (r.a) bu söze kızdı ve adamı dövecek gibi oldu. O sırada Hurr:

"Ey mü'minlerin emiri, Allahu Teala ayeti kerimesinde:

"Bağış (af) tarafını al, iyilikle emret ve bilgisizlerden (cahillerden) yüz çevir" (1) diye buyuruyor. Bu adam cahillerdendir" diye söyledi.

Hz. Ömer (r.a) bunun üzerine olduğu yerde durdu ve hiçbir şey yapmadı. Hz. Ömer (r.a), Allahu Teala'nın kitabından bir şey okunduğu zaman, mutlaka orada durur ve Allah'ın hükmünü asla uygulamazlık etmezdi."

١٥٧٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : لَوْلاَ آخِرُ الْمُسْلِمِينَ مَا فَتَحْتُ قَرْيَةً إِلاَّ قَسَمْتُهَا بَيْنَ أَهْلِهَا كَمَا قَسَمَ النَّبِيُّ ﷺ خَيْبَرَ.

1576- Buhari, Zeyd bin Eslem (r.a)'den o da, babasından a rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) şöyle söyledi:

"Eğer daha sonra gelecek müslümanların hakları düşüncesi olmasaydı, Resulullah (a.s) Hayber'i fethettiği zaman, arazisini oranın halkı arasında paylaştırdığı gibi, bir köyü fethettiğim zaman arazisini oranın halkı arasında paylaştırırdım."

1575-Buhari (13/250) 96-Kitabu'l-İ'tisam 2-Resulullah (a.s)'ın sünnetine yapışmak ve Allahu Teala'nın: "Ey Allah'ım bizleri takva sahiplerine önder kıl" ayet-i kerimesi ile ilgili bab.

1576-Buhari (6/224) 57-Kitabu Fardi'l-Humus 9-Çarpışmada hazır bulunana ganimetten pay ayrılması babı.

1) Araf Suresi: 191

Bir Açıklama

Bu söz, Hz. Ömer (r.a)'in daha önceki içtihadlarının geçersizliğine delalet etmez. Hz. Ömer (r.a), müslümanlar için vakfetmiş olduğu arazilerin, İslam ümmetinin o zamanki ve gelecekteki nesilleri için yeterli miktara ulaştığı kanaati ile o yıldan itibaren yeni fethedilen arazilerle ilgili uygulamasını değiştirme kararı vermiştir. Bunun gibi, bu meselenin içtihada açık bir mesele olduğunu da anlatmak istemiştir. Bundan dolayıdır ki, mezheb imamlarının, bu meselede tek bir görüş etrafında birleşmediklerini, farklı görüşler ortaya koyduklarını görüyoruz.

١٥٧٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «دَخَلْتُ الْجَنَّةَ فَرَأَيْتُ فِيهَا دَارًا أَوْ قَصْرًا. فَقُلْتُ: لِمَنْ هٰذَا؟ فَقَالُوا: لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ. فَأَرَدْتُ أَنْ أَدْخُلَ. فَذَكَرْتُ غَيْرَتَكَ» فَبَكَى عُمَرُ وَقَالَ: أَيْ رَسُولَ اللّٰهِ! أَوَ عَلَيْكَ يُغَارُ؟.

1577- Buhari ve Müslim, Cabir (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Cennete girdim ve orada bir ev, ya da bir saray gördüm. "Bu kimin içindir?" diye sordum "Ömer bin Hattab'ındır" dediler. İçeri girmek istedim, senin kıskançlığını hatırladım."

Bu söz üzerine Hz. Ömer (r.a) ağladı ve: "Ey Allah'ın Resulü, sana karşı da mı kıskanılır?" diye söyledi."

١٥٧٨ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنْتُ أَدْخُلُ بَيْتِي الَّذِي فِيهِ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ، وَأَبِي فَأَضَعُ ثَوْبِي، وَأَقُولُ: إِنَّمَا هُوَ زَوْجِي وَأَبِي فَلَمَّا دُفِنَ عُمَرُ مَعَهُمْ فَوَاللّٰهِ مَا دَخَلْتُهُ إِلاَّ وَأَنَا مَشْدُودَةٌ عَلَيَّ ثِيَابِي حَيَاءً مِنْ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ.

1578- Ahmed, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın ve babamın medfun bulundukları evime giriyor, örtümü çıkarıyor ve: "Biri eşim, biri de babamdır" diyordum. Ama Hz. Ömer (r.a) yan-

---

1577-Buhari (7/40) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 6-Ömer bin Hattab (r.a)'ın menkıbeleri babı. Müslim (4/1862) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe 2-Ömer bin Hattab (r.a)'ın fazileti babı.

1578-Bunu Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (9/37)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Ahmed rivayet etmiştir, ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

larına defnedildikten sonra, Hz. Ömer (r.a)'e karşı hayam dolayısıyla, her ne zaman girsem örtümü üzerime alıyordum."

١٥٧٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا : أَنَّ عُمَرَ بْنَ الخَطَّابِ أَصَابَ أَرْضًا بِخَيْبَرَ، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ يَسْتَأْمِرُهُ فِيهَا فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أَصَبْتُ أَرْضًا بِخَيْبَرَ لَمْ أُصِبْ مَالاً قَطُّ أَنْفَسَ عِنْدِي مِنْهُ، فَمَا تَأْمُرُ بِهِ؟ قَالَ: «إِنْ شِئْتَ حَبَسْتَ أَصْلَهَا وَتَصَدَّقْتَ بِهَا» قَالَ: فَتَصَدَّقَ بِهَا عُمَرُ أَنَّهُ لاَ يُبَاعُ وَلاَ يُوهَبُ ولاَ يُورَثُ. وَتَصدَّقَ بِهَا فِي الْفُقَرَاءِ وَفِي الْقُرْبَى وَفِي الرِّقَابِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَالضَّيفِ، وَلاَ جُنَاحَ عَلَى مَنْ وَلِيَهَا أَنْ يَأْكُلَ مِنَهَا بِالْمَعْرُوفِ، وَيُطْعِمَ غَيْرَ مُتَمَوِّلٍ. قَالَ فَحَدَّثْتُ بِهِ ابْنَ سِيرِينَ فَقَالَ: غَيْرَ مُتَأَثِّلٍ مَالاً».

1579- Buhari ve Müslim, İbni Ömer (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Hz. Ömer (r.a)'e Hayber'de bir arazi düştü. Resulullah (a.s)'ın yanına giderek bu arazi hakında görüşmek istedi. Resulullah (a.s)'a:

"Ey Allah'ın Resulü, bana Hayber'de bir arazi düştü ki, şimdiye kadar ondan daha kıymetli bir mülke sahip olmuş değilim. Bu araziyi ne yapmamı emredersin?" diye sordu. Resulullah (a.s):

"İstersen aslını (mülkiyetini) korur, ürününü tasadduk edersin" diye buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a) sözkonusu arazinin ürününü sürekli hayra sarfedilmesi şartıyla, mülkiyetinin hiç satılamayacağını, hediye edilemeyeceğini ve miras olarak paylaşılamayacağını bildirdi. Ürünü de, fakirlere, yakın akrabalara, kölelere, Allah yolunda mücadele edenlere, yolda kalmışlara ve misafirlere tahsis edildi. Bu arazinin bakımı ile ilgilenenlerin de ürünlerden iyilikle yiyebileceği ve temlik etmeksizin (mülkiyetini vermeksizin) başkalarına ikramda bulunabileceği belirtildi."

Ravi diyor ki:

"Ben bu hadisi İbni Sirin'e naklettim de: Sözkonusu arazi ile ilgilenenin, buranın ürününden mal biriktiremeyeceğine işaret etti."

Amr bin Dinar'ın, Hz. Ömer (r.a)'in sözkonusu tasadduku hakkında şöyle söylediği bildirilmiştir:

1579-Buhari (5/354) 54-Kitabu'ş-Şurut 19-Vakıfta şart koşma babı. Müslim (3/1255) 25-Kitabu'l-Vasiyye 4-Vakıf babı.

"Bu arazinin bakımı ile ilgilenen kişinin, mal biriktermemek şartıyla arazinin ürünlerinden kendisinin yemesinde ve tanıdıklarına yedirmesinde mahzur yoktur. Hz. Ömer (r.a)'in hayrat kıldığı bu arazinin bakımı ile İbni Ömer (r.a) ilgileniyordu ve Mekke halkından yanına misafir olanlara, oranın ürünlerinden hediyede bulunuyordu." (1)

Bu konunun fıkhi hükümleri ile ilgili bir rivayette, bir kimsenin insanların belli tabakası için vakıfta bulunduğunda, kendi çocuğunun da, bu tabakaya girmesi halinde, onun da bu vakıf mülkünden yararlanabileceği bildirilmiştir.

١٥٨٠ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ قَالَ: خَرَجَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى الشَّامِ وَمَعَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ فَأَتَوْا عَلَى مَخَاضَةٍ وَعُمَرُ عَلَى نَاقَةٍ لَهُ، فَنَزَلَ عَنْهَا وَخَلَعَ خُفَّيْهِ، فَوَضَعَهُمَا عَلَى عَاتِقِهِ، وَأَخَذَ بِزِمَامِ نَاقَتِهِ، فَخَاضَ بِهَا الْمَخَاضَةَ فَقَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْتَ تَفْعَلُ هٰذَا تَخْلَعُ خُفَّيْكَ وَتَضَعُهُمَا عَلَى عَاتِقِكَ، وَتَأْخُذُ بِزِمَامِ نَاقَتِكَ، وَتَخُوضُ بِهَا الْمَخَاضَةَ مَا يَسُرُّنِي أَنَّ أَهْلَ الْبَلَدِ إِسْتَشْرَفُوكَ، فَقَالَ عُمَرُ أُوَّهْ لَوْ يَقُولُ ذَا غَيْرُكَ أَبَا عُبَيْدَةَ جَعَلْتُهُ نَكَالاً لأُمَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِنَّا كُنَّا أَذَلَّ قَوْمٍ فَأَعَزَّنَا اللَّهُ بِالْإِسْلَامِ فَمَهْمَا نَطْلُبُ الْعِزَّ بِغَيْرِ مَا أَعَزَّنَا اللَّهُ بِهِ أَذَلَّنَا اللَّهُ.

1580- Hakim, Tarık bin Şihab (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer bin Hattab (r.a) Şam tarafına doğru yola çıktı. Beraberinde Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a) da vardı. Havuzluk (su birikintisinin bulunduğu) bir yere geldiler. Hz. Ömer (r.a) kendine ait bir devenin üzerinde bulunuyordu. Devesinden indi, nalinlerini çıkardı, onları omuzlarına attı, sonra devesinin yularından tuttu ve onu suya daldırdı. Ebu Ubeyde:

"Ey mü'minlerin emiri, senin böyle yapman uygun olur mu? Nalinlerini çıkarıyorsun, onları omuzuna atıyorsun, sonra devenin yularından tutuyorsun ve onu suya daldırıyorsun. Bu beldenin ahalisinin seni böyle karşılaması beni hoşnut etmez." dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a) şöyle söyledi:

"Bak, dinle! Eğer bu sözü senden başka biri söylemiş olsaydı, onu Muhammed (a.s) ümmetinin ibret alacağı hale sokardım. Biz toplumların en

---

1580- Müstedrek (1/62) Hakim, bu hadisin sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

1) Buhari (4/491) 40-Kitabu'l-Vekale 12-Vakıf ve vakıf harcamaları konusunda vekalet ve bu konuda vekaleti üzerine alanın (vakıf mallarından) iyilikle yiyebileceği ve dostlarına da yedirebileceği babı.

aşağısı idik, Allah bizi İslam ile yüceltti. Ne zaman Allahu Teala'nın bizi izzete kavuşturduğu şeyden başka bir şeyde izzet ararsak, Allah bizi zelil eder."

١٥٨١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ عُمَرُ: وَافَقْتُ اللَّهَ فِي ثَلاَثٍ ــ أَوْ وَافَقَنِي رَبِّي فِي ثَلاَثٍ ــ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَوِ اتَّخَذْتَ مَقَامَ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى. وَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، يَدْخُلُ عَلَيْكَ الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ، فَلَوْ أَمَرْتَ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ بِالْحِجَابِ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ الْحِجَابِ. قَالَ: وَبَلَغَنِي مُعَاتَبَةُ النَّبِيِّ ﷺ بَعْضَ نِسَائِهِ، فَدَخَلْتُ عَلَيْهِنَّ قُلْتُ: إِنِ انْتَهَيْتُنَّ أَوْ لَيُبَدِّلَنَّ اللَّهُ رَسُولَهُ خَيْرًا مِنْكُنَّ، حَتَّى أَتَيْتُ إِحْدَى نِسَائِهِ قَالَتْ: يَا عُمَرُ، أَمَا فِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا يَعِظُ نِسَاءَهُ حَتَّى تَعِظُهُنَّ أَنْتَ؟ فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﴿عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبْدِلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ مُسْلِمَاتٍ﴾ الآيَةَ.

1581- Buhari, Enes bin Malik (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) şöyle söyledi:

***"Üç şeyde benim fikrim Rabb'imin vahyine muvafakat etti: Makam-ı İbrahim'in durumu konusunda, hicab (örtü) konusunda, Bedir esirleri ile ilgili muamele konusunda."* (1)**

Üç konuda Allahu Teala'nın vahyine muvafakat ettim. -yahut üç konuda Allahu Teala'nın vahyi, benim görüşüme uygun düştü- Resulullah (a.s)'a:

"Ey Allah'ın Resulü, Makam-ı İbrahim'i namazgah edinsen (yani orada namaz kılsan)" dedim. Yine: "Ey Allah'ın Resulü, senin yanına iyisi de kötüsü de giriyor, mü'minlerin annelerine üzerlerine örtü (hicab) almalarını emretsen" dedim. Allahu Teala hicab ayetini indirdi. Bana, hanımlarından bazılarının Resulullah (a.s)'ı azarladıkları haberi ulaştı. Gittim. "Ya bu halinizi bırakırsınız, ya da Allahu Teala, peygamberine sizden daha hayırlı hanımlar verecektir" dedim. Hatta hanımlarındana birinin yanına gittim bana:

"Resulullah (a.s)'ın, hanımlarına öğütte bulunması konusunda seni o hanımlara öğütte bulunmaya sevkeden nedir?" diye söyledi. Bu olayın ardından Allahu Teala:

1581-Buhari (8/168) 65-Kitabu't-Tefsir, 9-Yüce Allah'ın "Makam-ı İbrahim'de namaz kılın" ayet-i kerimesi ile ilgili bab.

1) Müslim (4/1865) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe, 2-Hz. Ömer (r.a)'in faziletleri babı.

"Mümkündür ki, eğer O sizi boşarsa, Allahu Teala O'na (Resulullah (a.s)'a) sizden daha hayırlı müslüman hanımlar nasib eder" (1) ayet-i kerimesi indirildi."

١٥٨٢ــ رَوَى الطَّبَرَنِيُّ عَنْ عُمَرَ بْنِ رَبِيعَةَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ أَرْسَلَ إِلَى كَعْبِ الْأَحْبَارِ فَقَالَ: يَا كَعْبُ كَيْفَ تَجِدُ نَعْتِي؟ قَالَ: أَجِدُ نَعْتَكَ قَرْنٌ مِنْ حَدِيدٍ قَالَ: وَمَا قَرْنٌ مِنْ حَدِيدٍ؟ قَالَ أَمِيرٌ شَدِيدٌ لاَ تَأْخُذُه فِي اللَّهِ لَوْمَةُ لاَئِمٍ قَالَ: ثُمَّ مَهْ قَالَ: ثُمَّ يَكُونُ مِنْ بَعْدِكَ خَلِيفَةٌ تَقْتُلُهُ فِئَةٌ ظَالِمَةٌ. ثُمَّ قَالَ: مَهْ: قَالَ ثُمَّ يَكُونُ الْبَلاَءُ.

1582- Taberani, Ömer bin Rabi'a (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) Ka'bu'l-Ahbar'a adam gönderip (yanına çağırtarak):

"Benim sıfatımı nasıl buluyorsun (yani okuduğun kitaplarda benim sıfatımın nasıl geçtiğini görüyorsun -Çeviren)?" diye sordu. "Senin sıfatını; 'demirden boynuz' olarak buluyorum" diye cevap verdi. Hz. Ömer (r.a):

"Demirden boynuz, nedir?" diye sordu. Ka'bu'l-Ahbar: "Sert bir emir, (yönetici), Allah'ın hükmünü uygulama konusunda hiç bir kınayanın kınamasına aldırış etmezsin" diye cevap verdi. Hz. Ömer (r.a):

"Sonra (benden sonra) gelecek olan nasıl biri olur?" diye sordu. Ka'bu'l-Ahbar (r.a):

"Senden sonra, kendisini zalim bir gurubun öldüreceği bir halife gelir" dedi. Hz. Ömer (r.a): "Sonrası nasıl olur?" diye sordu. Ka'bu'l-Ahbar (r.a): "Sonrası bela olur" diye cevap verdi." (2)

١٥٨٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: مَا كُنَّا نُبْعِدُ أَنَّ السَّكِينَةَ تَنْطِقُ عَلَى لِسَانِ عُمَرَ.

1583- Taberani, İbni Mes'ud (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

1582-Bunu, Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/65)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Taberani rivayet etmiştir, ravileri sikadır" demiştir.

1) Tahrim Suresi: 5

2) Ka'bu'l-Ahbar (r.a) yahudilerin tanınmış alimlerindendi ve Resulullah (a.s)'ın Tevrat'ta va'dedilen peygamber olduğunu anlayınca müslüman olmuştu. Onun tetkik ettiği kitaplarda, gelecekle ilgili bir takım bilgiler bulunduğundan kendisine bu konuda sorular sorulmuştur. (Çeviren)

"Sekinenin, Hz. Ömer (r.a)'in dili ile konuşacağını, uzak bir ihtimal olarak görmezdik." (1)

١٥٨٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: إِذَا ذُكِرَ الصَّالِحُونَ فَحَيَّهَلاً بِعُمَرَ، مَا كُنَّا نُبْعِدُ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ ﷺ أَنَّ السَّكِينَةَ تَنْطِقُ عَلَى لِسَانِ عُمَرَ.

1584- Taberani, Hz. Ali (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Salihlerden söz edildiğinde, Hz. Ömer (r.a) mutlaka akla gelir. Biz Muhammed (a.s) ashabı, sekinenin Hz. Ömer (r.a)'in dili ile konuştuğu ihtimalini uzak görmezdik."

١٥٨٥ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَّ فَتًى عَلَى عُمَرَ فَقَالَ عُمَرُ: نِعْمَ الفَتَى. قَالَ. فَتَبِعَهُ أَبُو ذَرٍّ فَقَالَ: يَا فَتَى اِسْتَغْفِرْلِي، فَقَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ أَسْتَغْفِرُ لَكَ وَأَنْتَ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: اِسْتَغْفِرْ لِي، قَالَ: لاَ أَوْ تُخْبِرْنِي فَقَالَ: إِنَّكَ مَرَرْتَ عَلَى عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ: نِعْمَ الفَتَى وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ الْحَقَّ عَلَى لِسَانِ عُمَرَ وَقَلْبِهِ».

1585- Hakim, Ebu Zer (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Bir genç Hz. Ömer (r.a)'in yanından geçti. Hz. Ömer (r.a): "Ne güzel genç!" diye söyledi. Ebu Zer (r.a) arkasından giderek: "Ey genç, benim için mağfiret dile!" diye söyledi. Genç:

"Ey Ebu Zer, sen Resulullah (a.s)'ın sahabesi iken, ben senin için mağfiret mi dileyeceğim!" dedi. Ebu Zer (r.a) yine: "Sen benim için mağfiret dile" dedi.

1583-Bunu Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (9/67)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Taberani rivayet etmiştir, isnadı hasendir" demiştir.

1584-Bunu Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (9/67)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Taberani el-Evsat'ta rivayet etmiştir, isnadı hasendir" demiştir.

1585-Müstedrek (3/87) Hakim: "Bu hadis Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir, ancak bu şekli ile rivayet etmemişlerdr" demiştir. Zehebi de sadece Müslim'in şartına göre sahih olduğunu ifade etmiştir.

1) Sekine: Vakar, sükun ve rahmet anlamlarına gelir. Meleğin ilhamının geriye bıraktığı iz anlamına geldiği de söylenmiştir.

Genç:

"Bu ısrarının sebebini söylemedikçe, senin için mağfiret dilemem" dedi. Bunun üzerine Ebu Zer (r.a) şöyle söyledi:

"Sen, Hz. Ömer (r.a)'in yanından geçtin ve Hz. Ömer (r.a) senin için: "Ne güzel genç" dedi. Ben Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum: "Allahu Teala, hakkı, Ömer (r.a)'in diline ve kalbine yerleştirmiştir."

١٥٨٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ: قَالَ لِي عَبْدُاللَّهِ بنُ عُمَرَ: هَلْ تَدْرِي مَا قَالَ أَبِي لأَبِيكَ؟ قُلْتُ: لاَ، قَالَ: فَإِنَّ أَبِي قَالَ لأَبِيكَ: يَا أَبَا مُوسَى، هَلْ يَسُرُّكَ إِسْلاَمُنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَهِجْرَتُنَا مَعَهُ، وَجِهَادُنَا مَعَهُ، وَعَمَلُنَا كُلُّه مَعَهُ بَرَدَ لَنَا، وَأَنَّ كُلَّ عَمَلٍ عَمِلْنَا بَعْدَهُ: نَجَوْنَا مِنْهُ كَفَافًا، رَأْسًا بِرَأْسٍ؟ فَقَالَ أَبُوكَ لأَبِي: لاَ وَاللَّهِ، قَدْ جَاهَدْنَا بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَصَلَّيْنَا، وَصُمْنَا، وعَمِلْنَا خَيْرًا كَثِيرًا، وأَسْلَمَ عَلَى أَيْدِينَا بَشَرٌ كَثِيرٌ، وَإِنَّا لَنَرْجُو ذَاكَ، قَالَ أَبِي: لَكِنِّي أَنَا، وَالذِي نَفْسُ عُمَرَ بِيَدِهِ لَوَدِدْتُ أَنَّ ذٰلِكَ بَرَدَ لَنَا، وَأَنَّ كُلَّ شَيْءٍ عَمِلْنَاهُ بَعْدَهُ نَجَوْنَا مِنْهُ كَفَافًا رَأْسًا بِرَأْسٍ، فَقُلْتُ: إِنَّ أَبَاكَ وَاللَّهِ كَانَ خَيْرًا مِنْ أَبِي.

1586- Buhari, Ebu Burde bin Ebi Musa el-Eş'ari (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Ömer (r.a) bana: "Benim babamın senin babana ne söylediğini biliyor musun?" diye sordu. "Hayır" dedim. Bunun üzerine şöyle söyledi:

"Benim babam senin babana: "Ey Ebu Musa, Resulullah (a.s) ile birlikte müslüman oluşumuz, O'nunla birlikte hicret edişimiz, O'nunla birlikte cihad edişimiz ve O'nunla birlikte bizim defterimize kaydedilecek çeşitli ameller işlememiz, O'ndan sonra da işlemiş olduğumuz bunca amel sana bir ümit veriyor mu? Yoksa bunları yapmakla sadece üzerimizdeki sorumluluktan kurtulmuş ve işi başa-baş götürmüş mü bulunuyoruz?" diye sordu. Baban benim babama:

"Hayır vallahi, Resulullah (a.s)'tan sonra cihad ettik, namaz kıldık, oruç tuttuk, bir hayli hayır amel işledik. Bizim elimizle pek çok insan müslüman oldu, biz onlardan dolayı ümitliyiz" diye cevap verdi. Bunun üzerine babam:

"Ancak ben, Ömer (r.a)'in canı elinde olana yemin ederim ki, hesabımıza

---

1586-Buhari (7/254) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar 45-Resulullah (a.s)'ın ve ashabının Medine'ye hicreti babı.

yapılmış amellerle, Resulullah (a.s)'tan sonra işlemiş olduğumuz bunca ameller ile keşke üzerimizdeki sorumluluğu atabilmiş olabilsek diye düşünüyorum" dedi. Abdullah bin Ömer (r.a)'in bu rivayeti üzerine ben de kendisine:

"Vallahi, senin baban, benim babamdan daha üstündü," diye söyledim."

١٥٨٧ــ رَوَى مَالِكٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ؛ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ اخْتَصَمَ إِلَيْهِ مُسْلِمٌ وَيَهُودِيٌّ. فَرَأَى عُمَرُ أَنَّ الْحَقَّ لِلْيَهُودِيِّ فَقَضَى لَهُ. فَقَالَ لَهُ الْيَهُودِيُّ: وَاللَّهِ لَقَدْ قَضَيْتَ بِالْحَقِّ. فَضَرَبَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بِالدِّرَّةِ. ثُمَّ قَالَ: وَمَا يُدْرِيكَ؟ فَقَالَ لَهُ الْيَهُودِيُّ: إِنَّا نَجِدُ أَنَّهُ لَيْسَ قَاضٍ يَقْضِي بِالْحَقِّ، إِلاَّ كَانَ عَنْ يَمِينِهِ مَلَكٌ وَعَنْ شِمَالِهِ مَلَكٌ يُسَدِّدَانِهِ وَيُوَفِّقَانِهِ لِلْحَقِّ. مَا دَامَ مَعَ الْحَقِّ. فَإِذَا تَرَكَ الْحَقَّ. عَرَجَا وَتَرَكَاهُ.

1587- Malik, Sa'id bin Müseyyeb (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Bir müslüman ile yahudi, aralarındaki bir dava için Hz. Ömer (r.a)'in huzuruna çıktılar. Hz. Ömer (r.a) yahudinin haklı olduğunu gördü ve onun lehine hüküm verdi. Yahudi:

"Vallahi, hak üzere hüküm verdin," dedi. Hz. Ömer (r.a), yahudiye kamçı ile vurdu ve sonra da: "Ne biliyorsun?" diye sordu. Bunun üzerine yahudi şöyle söyledi:

"Bizim kitaplarımızda okuduğumuza göre, her ne zaman bir kadı hak üzere hüküm verirse, sağında ve solunda iki melek onu doğrultur ve hakkı uygulamaya muvaffak kılarlar. Hakkı üstün tuttuğu sürece bu melekler ona bu şekilde yardımcı olurlar. Ama hakkı terkettiği zaman, bu melekler de onu aksaklaştırır ve öylece bırakırlar."

١٥٨٨ــ رَوَى مَالِكٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ عُمَرَ وَهُوَ يَوْمَئِذٍ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ، وَقَدْ وَقَعَ بَيْنَ كَتِفَيْهِ بِرِقَاعٍ ثَلاَثٍ، لَبَّدَ بَعْضَهَا بَعْضٌ.

1588- Malik, Enes bin Malik (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a)'i emiru'l-mü'minin (halife) olduktan sonra gördüm. İki kü-

1587-Muvatta (2/619) 36-Kitabu'l Akdiye, 1-Hak üzere hüküm vermeye (yargıda bulunmaya) teşvik babı.

1588-Muvatta (2/918) 48-Kitabu'l-Libas, 8-Elbise giyimi ile ilgili rivayetler babı. İsnadı sahihtir.

rek kemiği arasında (yani sırtında) üç tane yama vardı. Bu yamaların bazıları bazılarının üstüne dikilmişti."

١٥٨٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِالْعَزِيزِ لأَبِي بَكْرِ بْنِ سُلَيْمَانَ ابْنِ أَبِي حَثْمَةَ: مَنْ أَوَّلُ مَنْ كَتَبَ مِنْ عِنْدِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ؟ فَقَالَ: أَخْبَرَتْنِي الشِّفَاءُ بِنْتُ عَبْدِاللَّهِ وَكَانَتْ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ الْأُوَلِ أَنَّ لَبِيدَ بْنَ رَبِيعَةَ وَعَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ قَدِمَا الْمَدِينَةَ فَأَتَيَا الْمَسْجِدَ فَوَجَدَا عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ فَقَالاَ: يَا ابْنَ الْعَاصِ اسْتَأْذِنْ لَنَا عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ. فَقَالَ: أَنْتُمَا وَاللَّهِ أَصَبْتُمَا اسْمَهُ فَهُوَ الأَمِيرُ وَنَحْنُ الْمُؤْمِنُونَ. فَدَخَلَ عَمْرُو عَلَى عُمَرَ فَقَالَ: اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، فَقَالَ عُمَرُ: مَا هَذَا؟ فَقَالَ: أَنْتَ الأَمِيرُ وَنَحْنُ الْمُؤْمِنُونَ، فَجَرَى الْكِتَابُ مِنْ يَوْمِئِذٍ.

1589- Taberani, İbni Şihab (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ömer bin Abdulaziz, Ebu Bekir bin Süleyman bin Ebi Hasme'ye:

"Emiru'l-mü'minin'den diye yazma işini ilk başlatan kimdir?" diye sordu. O da şöyle söyledi:

"Bana ilk hicret eden kadınlardan olan Şifa bintu Abdullah şöyle rivayet etti:

"Lebid bin Rabi'a ile Adiyy bin Hatem, Medine'ye geldiler. Mescid'e girdiler. Orada Amr bin el-As (r.a) ile karşılaştırlar. Ona:

"Ey İbnu'l-As, bizim için emiru'l-mü'minin'den izin iste" dediler. Amr bin el-As (r.a): "Doğru söylediniz, o emirdir, biz de mü'minleriz" diye söyledi. Daha sonra Amr (r.a), Hz. Ömer (r.a)'in yanına girdi. "es-Selamu aleyke, ey emiru'l-mü'minin" diye söyledi. Hz. Ömer (r.a): "Bu da ne oluyor?" diye sordu. Amr (r.a): "Sen emirsin, biz de mü'minleriz" diye cevap verdi ve o günden itibaren böyle (emiru'l-mü'minin'den) yazılmaya başlanıldı."

١٥٩٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ قَالَ: إِذَا ذُكِرَ الصَّالِحُونَ فَحَيَّهَلاَ بِعُمَرَ. إِنَّ إِسْلاَمَ عُمَرَ كَانَ نَصْرًا وَإِنَّ إِمَارَتَهُ كَانَتْ فَتْحًا، وَايْمُ اللَّهِ مَا أَعْلَمُ عَلَى وَجْهِ الأَرْضِ

1589-Bunu Haysemi Mecma'u'z-zevaid (9/61)'de rivayet etmiş ve: "Bunu, Taberani rivayet etmiştir, ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

أَحَدًا إِلاَّ وَجَدَ فَقْدَ عُمَرَ، حَتَّى الْعِضَاهَ، وَأَيْمُ اللَّهِ إِنِّي لأَحْسَبُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ مَلَكًا يُسَدِّدُهُ، وَأَيْمُ اللَّهِ إِنِّي لأَحْسَبُ الشَّيْطَانَ يَفْرَقُ مِنْهُ أَنْ يُحْدِثَ فِي الإِسْلامِ حَدَثًا فَيَرُدَّ عَلَيْهِ عُمَرُ، وَأَيْمُ اللَّهِ لَوْ أَعْلَمُ كَلْبًا يُحِبُّ عُمَرَ لأَحْبَبْتُهُ. وَفِي رِوَايَةٍ: لَقَدْ أَحْبَبْتُ عُمَرَ حَتَّى لَقَدْ خِفْتُ اللَّهَ، وَوَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ خَادِمًا لعُمَرَ حَتَّى أَمُوتَ.

1590- Taberani, Abdullah (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Salihlerden söz edilince, akla mutlaka Hz. Ömer (r.a) gelir. Hz. Ömer (r.a)'in müslüman olması, İslam için bir zafer, hilafete geçmesi ise bir fetih oldu. Allah'a yemin ederim ki, yeryüzünde Hz. Ömer (r.a)'in yokluğunu hissetmeyecek birinin bulunacağını düşünemiyorum. Hatta bitkilerin bile. (Onun yokluğunu hissettikleri inancındayım). Ve yine Allah'a yemin ederim ki, ben onun iki gözünün arasında, kendisini doğruya yönelten bir meleğin bulunduğunu sanıyorum. Ve yine Allah'a yemin ederim ki, şeytanın, İslam'da bir yenilik (bid'at) ortaya çırkarması halinde, bunun Hz. Ömer (r.a)'e ulaşacağından ve Hz. Ömer (r.a)'in ona engel olacağından korktuğunu sanıyorum. Ve yine Allah'a yemin ederim ki, bir köpeğin, Hz. Ömer (r.a)'i sevdiğini bilsem, o köpeği severim."

Bir rivayette de şu ifade geçmektedir:

"Hz. Ömer (r.a)'i öylesine sevdim ki, bu konuda (aşırı gitmekten dolayı) Allah'tan korktum. Ölünceye kadar Hz. Ömer (r.a)'in hizmetinde bulunmayı arzulardım."

Bir başka rivayette de şu ifade geçmektedir:

"Hz. Ömer (r.a) bir köpeği sevseydi, o köpek benim için köpeklerin en sevimlisi olurdu."

Yine bir rivayette şu ifade geçmektedir:

"Hz. Ömer (r.a)'e olan sevgimden dolayı (aşırı gitmek endişesiyle) Allah'tan korktum."

١٥٩١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ قَالَ: أَتَى عَبْدَاللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ رَجُلاَنِ

1590-Bunu Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/78)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Taberani değişik tariklerle rivayet etmiştir. Bu tariklerin bazılarında Asım bin Ebi'n-Nucud geçmektedir ki, bu kişi hasenu'l-hadistir (rivayetleri hasen derecesindedir). Geriye kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Bazı isnadları munkatıdır (senedinde kopukluk vardır.) Ancak ravileri sikadır" demiştir.

وَأَنَا عِنْدَهُ فَقَالاَ: يَا أَبَا عَبْدِالرَّحْمٰنِ كَيْفَ هٰذِهِ الْآيَةُ؟ فَقَرَأَهَا عَلَيْهِ عَبْدُاللَّهِ، فَقَالَ الرَّجُلُ: إِنَّ أَبَا حَكِيمٍ أَقْرَأَنِيهَا كَذَا وَكَذَا، وَقَرَأَ الْآخَرُ فَقَالَ: مَنْ أَقْرَأَكُمَا فَقَالَ: عُمَرُ. فَقَالَ عَبْدُاللَّهِ: إِقْرَأْ كَمَا أَقْرَأَكَ عُمَرُ، ثُمَّ بَكَى عَبْدُاللَّهِ حَتَّى رَأَيْتُ دُمُوعَهُ تَحْدُرُ فِي الْحَصَى، ثُمَّ قَالَ إِنَّ عُمَرَ كَانَ حِصْنًا حَصِينًا عَلَى الْإِسْلاَمِ يَدْخُلُ النَّاسُ فِيهِ وَلاَ يَخْرُجُونَ مِنْهُ، وَإِنَّ الْحِصْنَ أَصْبَحَ قَدْ أَسْلَمَ فَالنَّاسُ يَخْرُجُونَ مِنْهُ وَلاَ يَدْخُلُونَ، وَزَادَ فِي رِوَايَةٍ: قَالَ عَبْدُاللَّهِ: مَا أَظُنُّ أَهْلَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ لَمْ يَدْخُلْ عَلَيْهِ حُزْنٌ يَوْمَ أُصِيبَ عُمَرُ إِلاَّ أَهْلَ بَيْتِ سُوءٍ إِنَّ عُمَرَ كَانَ أَعْلَمَنَا بِاللَّهِ وَأَقْرَأَنَا لِكِتَابِ اللَّهِ وَأَفْقَهَنَا فِي دِينِ اللَّهِ، فَوَاللَّهِ فَهِيَ أَبْيَنُ مِنْ طَرِيقِ السَّيْلَحَيْنِ. وَفِي رِوَايَةٍ: وَكَانَ يَعْنِي عُمَرَ إِذَا سَلَكَ طَرِيقًا وَجَدْنَاهُ سَهْلاً فَإِذَا ذُكِرَ الصَّالِحُونَ فَحَيَّهَلاَ بِعُمَرَ كَانَ فَضْلُ مَا بَيْنَ الزِّيَادَةِ وَالنُّقْصَانِ وَاللَّهِ لَوَدِدْتُ أَنِّي أَحْدُمُ مِثْلَهُ حَتَّى أَمُوتَ.

1591- Taberani, Zeyd bin Vehb (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Benim Abdullah bin Mes'ud (r.a)'un yanında bulunduğum bir sırada, onun yanına iki adam geldi ve:

"Ey Ebu Abdurrahman, sen şu ayeti nasıl okuyorsun?" diye sordular. Abdullah (r.a) sordukları ayeti onlara okudu. Adamlardan biri: "Ebu Hakim bize bunu şöyle şöyle okuttu" diyerek başka bir okuyuşla okudu. Abdullah (r.a): "Size böyle kim okuttu?" diye sordu. "Hz. Ömer (r.a)" dediler. Abdullah (r.a): "Hz. Ömer (r.a)'in okuttuğu gibi oku," dedi ve sonra ağlamaya başladı. Hatta gözyaşlarının çakıl taşlarının üzerine damladığını gördüm. Sonra da şöyle söyledi:

"Hz. Ömer (r.a), İslam için sağlam bir kale idi. İnsanlar oraya giriyor ve bir daha çıkmıyorlardı. Ama şimdi kale teslim olmuş durumda. Artık insanlar oradan çıkıyorlar ve bir daha girmiyorlar."

Bir rivayette bu söze ilave olarak şu ifadelere yer verilmiştir:

"Abdullah (r.a) dedi ki:

"Hz. Ömer (r.a)'in saldırıya uğradığı gün, iyi olmayan aileler dışında,

---

1591-Bunu Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/77)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Taberani değişik senetlerle rivayet etmiştir, bir tanesinin ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

müslümanlardan hiçbir ailenin mahzun olmadığını sanmıyorum. Hz. Ömer (r.a) içimizde Allah'ı en iyi bilenimizdi, Allah'ın kitabını en çok okuyanımızdı, Allah'ın dinini en iyi bilenimizdi. Vallahi bu (din) Saylaheyn yolundan daha açıktır."

Bir rivayette de şöyle bildirilmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) bir yola girdiğinde, o yolun kolay olduğunu görürdük. Salihler anıldığında, Hz. Ömer (r.a) mutlaka akla gelirdi. Fazlalık ile eksiklik (noksan) arasındaki ölçü üzereydi. Onun gibi birine, ölünceye kadar hizmet etmeyi isterdim."

١٥٩٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَقَدْ كَانَ فِيمَا قَبْلَكُمْ مِنَ الْأُمَمِ نَاسٌ مُحَدَّثُونَ، فَإِنْ يَكُ فِي أُمَّتِي أَحَدٌ فَإِنَّهُ عُمَرُ» زَادَ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَقَدْ كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ رِجَالٌ يُكَلَّمُونَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَكُونُوا أَنْبِيَاءَ، فَإِنْ يَكُنْ فِي أُمَّتِي مِنْهُمْ أَحَدٌ فَعُمَرُ».

1592- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Sizden önceki topluluklarda, konuştukları, daha sonra gerçekleşen birtakım kimseler bulunurdu. Benim ümmetim içinde öyle biri varsa, o da Ömer'dir."

Zekeriya bin Ebi Zaide'nin Sa'd'dan, onun da Ebu Hureyre (r.a)'den rivayetinde şöyle bir fazlalığa yer verilmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Sizden önce İsrailoğulları topluluklarında, kendileri peygamber olmadıkları halde, kendilerine konuşulan (bilgi verilen) kimseler vardı. Benim ümmetimde öyle biri varsa, o da Ömer'dir."

Müslim'in Hz. Aişe (r.a)'den rivayetinde ise şöyle bildirilmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Sizden önceki topluluklarda, kendilerine konuşulan (bilgi verilen) kimseler

---

1592-Buhari (7/42) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe, 6-Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'ın menkıbeleri babı.

olurdu. Eğer benim ümmetimde onlar gibi kimseler varsa, Ömer bu gibilerdendir."(1)

İbni Veheb, *"kendilerine konuşulan"* kimselerin *"kendilerine ilhamda bulunulan kimseler"* olduğunu söylemiştir.

١٥٩٣ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ الْإِسْلاَمُ فِي زَمَانِ عُمَرَ كَالرَّجُلِ الْمُقْبِلِ لاَ يَزْدَادُ إِلاَّ قُرْبًا، فَلَمَّا قُتِلَ عُمَرُ كَانَ كَالرَّجُلِ الْمُدْبِرِ لاَ يَزْدَادُ إِلاَّ بُعْدًا.

1593- Hakim, Huzeyfe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İslam, Hz. Ömer (r.a) zamanında (hedefe) yüzünü dönmüş bir adam gibi idi. Sürekli (hedefe) yakınlığı artıyordu. Hz. Ömer (r.a) öldürüldükten sonra ise, (hedefe) arkasını dönmüş adam gibi oldu. Artık sürekli (hedefe) uzaklığı artmaya başladı."

١٥٩٤ــ رَوَى مَالِكٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: لَمَّا صَدَرَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ مِنْ مِنًى أَنَاخَ بِالْأَبْطَحِ، ثُمَّ كَوَّمَ كَوْمَةً مِنْ بَطْحَاءَ، ثُمَّ طَرَحَ عَلَيْهَا رِدَاءَهُ، ثُمَّ اسْتَلْقَى، وَمَدَّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ كَبِرَتْ سِنِّي وَضَعُفَتْ قُوَّتِي، وَانْتَشَرَتْ رَعِيَّتِي، فَاقْبِضْنِي إِلَيْكَ غَيْرَ مُضَيِّعٍ وَلاَ مُفَرِّطٍ ثُمَّ قَدِمَ الْمَدِينَةَ فِي عَقِبِ ذِي الْحِجَّةِ، فَخَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ، قَدْ سُنَّتْ لَكُمُ السُّنَنُ، وَفُرِضَتْ لَكُمُ الْفَرَائِضُ، وَتُرِكْتُمْ عَلَى الْوَاضِحَةِ، لَيْلُهَا كَنَهَارِهَا، وَضَرَبَ بِإِحْدَى يَدَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى، وَقَالَ: إِلاَّ أَنْ تَضِلُّوا بِالنَّاسِ يَمِينًا وَشِمَالاً، ثُمَّ قَالَ: إِيَّاكُمْ أَنْ تَهْلِكُوا عَنْ آيَةِ الرَّجْمِ، أَنْ يَقُولَ قَائِلٌ: لاَ نَجِدُ حَدَّيْنِ فِي كِتَابِ اللَّهِ، فَقَدْ رَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَرَجَمْنَا، وَالَّذِي

1593-Müstedrek (3/84) Hakim: "Bu hadis, Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir, ancak onlar kitaplarına almamışlardır" diye söylemiş, Zehebi de doğrulamıştır.

1) Müslim (4/1864) 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe, 2-Hz. Ömer (r.a)'in faziletleri babı.

***Kendilerine konuşulan (muhaddesun):** Bir konuda tahminde bulundukları ve söz ettikleri zaman, söyledikleri şey aynen çıkan kimselerdir. Bir hadiste bu gibilerin kendilerine ilhamda bulunulan kimseler olduğuna dair bir açıklamada bulunulmuştur. Kendisine ilhamda bulunulan kimse ise, bir konuda kalbine bir bilgi konulan, bedihi bir şekilde bilgi sahibi kılınan demektir. Bu durumda insan, kalbine doğan bir şeyle bir konuda tahmini olarak, ya da ferasetle konuşur. O da tutar. Bu, Allahu Teala'nın seçtiği bazı kullarına verdiği bir kabiliyettir. Hz. Ömer (r.a) de böyle bir kimse idi.*

نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْلاَ أَنْ يَقُولَ النَّاسُ: زَادَ ابْنُ الْخَطَّابِ فِي كِتَابِ اللَّهِ لَكَتَبْتُهَا (الشَّيْخُ وَالشَّيْخَةُ فَارْجُمُوهُمَا الْبَتَّةَ) فَإِنَّا قَدْ قَرَأْنَاهَا.

1594- Malik, Sa'id bin Müseyyeb (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer bin Hattab (r.a) Mina'dan ayrılınca, düzlüğe doğru indi. Sonra orada ovanın kum ve toprağından bir yığın yaptı. Sonra o yığının üzerine ridasını serdi. Sonra onun üzerine uzandı ve ellerini göğe kaldırarak şöyle dua etti:

"Ey Allah'ım! Yaşım ilerledi, gücüm azaldı. İdarem altındaki insanlar çevreye yayıldı. Beni zayi etmeden ve tefrite düşürmeden ruhumu al." Bu olayın ardından zilhicce ayının sonlarına doğru Medine'ye vardı. Orada insanlara bir hutbe okudu ve hutbesinde şöyle söyledi:

"Ey insanlar, sizin için birtakım sünnetler hayat ölçüleri, (uygulamalar) konuldu. Üzerinize birtakım ameller farz kılındı. Aydınlık bir ortamda bırakıldınız. Bu ortamın gecesi de gündüzü gibidir." Bunu dedikten sonra elinin birini diğerine vurarak:

"Ancak insanları sağa sola saptırmanız hali müstesnadır" dedi. Sonra da sözlerine şöyle devam etti:

"Recm ayeti konusunda helake sürüklenmekten sakının. Bir kimse: "İki had

---

1594-Muvatta (2/824), 41-Kitabu'l-Hudud, 1-Recm ile ilgili rivayetler babı, isnadı sahihtir.

"Eğer insanların 'Ömer Allah'ın kitabına fazladan ayet soktu' demelerinden endişe etmeseydim Allah'ın kitabına: "yaşı ilerlemiş kadınla erkek (yani evli kadınla erkek) zina ettikleri zaman onları mutlaka recm ediniz" diye yazardım" sözü hakkında: Hz. Ömer (r.a) bu sözü ile recm cezasının uygulanmasına teşvikte bulunmayı amaçlamış ve bu cezanın uygulanmasının gerekliliğini vurgulamak istemiştir. Çünkü sözkonusu ayet lafız itibariyle neshedilmiş ise de mana ve hüküm itibariyle bakidir. (yani hükmü devam etmektedir). Tabii ki, Hz. Ömer (r.a) gibi geniş ilme sahip birinin Kur'an-ı Kerim'e lafzen neshedilmiş bir ayeti sokacağı düşünülemez.

Hz. Ömer (r.a)'in "biz bunu okuduk" sözüne gelince: Yani: "Biz daha önce Kur'an-ı Kerim'de böyle bir ayet okuyorduk, sonra bu ayet lafzen neshedildi, hükmü ise baki kaldı" Resulullah (a.s)'ın recm cezasını uygulamış olması, ondan sonra sahabilerin bu cezayı devam ettirmiş olmaları ve kimsenin böyle bir ceza uygulamasına karşı çıkmaması buna (yani sözkonusu ayetin hükmünün devam ettiğine) delil teşkil etmektedir. Metinde geçen yaşı ilerlemiş kadın ve erkekten kastedilen evli kadın ve erkektir. Evli kadın ve erkek yaşları genç de olsa recm hükmüne tabidir. (Genç yaştaki evli kadın ve erkek de zina ettikleri zaman recm cezası ile cezalandırılırlar.)

cezasını Allah'ın kitabında bulamıyoruz. Resulullah (a.s) (zinadan dolayı) recm cezası uyguladı, biz de uyguladık" demesin. Canım elinde olana yemin ederim ki, eğer insanların "Ömer, Allah'ın kitabına fazladan ayet soktu" demelerinden endişe etmeseydim Allah'ın kitabına: "Yaşı ilerlemiş kadınla erkeği (yani evli kadınla erkeği) zina ettikleri zaman mutlaka recm ediniz" diye yazardım. Biz bunu okuduk."

Said bin Müseyyeb şöyle söylemiştir:

"Henüz zilhicce ayı çıkmadan Hz. Ömer (r.a) öldürüldü. Allah kendisine rahmet eylesin."

Malik de şöyle söylemiştir:

"Metinde geçen "yaşı ilerlemiş kadın ve erkek" ile kastedilen, evli kadın ile evli erkektir."

١٥٩٥ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : خَطَبَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَذَكَرَ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ ، وَذَكَرَ أَبَا بَكْرٍ، ثُمَّ قَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ كَأَنَّ دِيكًا تَقْرَنِي ثَلاَثَ نَقَرَاتٍ، وَإِنِّي لاَ أُرَاهُ إِلاَّ لِحُضُورِ أَجَلِي، وَإِنَّ أَقْوَامًا يَأْمُرُونَنِي أَنْ أَسْتَخْلِفَ، وَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُنْ لِيُضِيِّعَ دِينَهُ وَلاَ خِلاَفَتَهُ، وَلاَ الَّذِي بَعَثَ بِهِ رَسُولَهُ ﷺ ، فَإِنْ عَجِلَ بِي أَمْرٌ فَالْخِلاَفَةُ شُورَى بَيْنَ هَؤُلاَءِ السِّتَّةِ الَّذِينَ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، وَهُوَ عَنْهُمْ رَاضٍ، وَإِنِّي قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ أَقْوَامًا يَطْعَنُونَ فِي هٰذَا الأَمْرِ، أَنَا ضَرَبْتُهُمْ بِيَدِي هٰذِهِ عَلَى الإِسْلاَمِ، فَإِنْ فَعَلُوا ذَلِكَ، فَأُولَئِكَ أَعْدَاءُ اللَّهِ الْكَفَرَةُ الضُّلاَّلُ، ثُمَّ إِنِّي لاَ أَدَعُ بَعْدِي شَيْئًا أَهَمَّ عِنْدِي مِنَ الْكَلاَلَةِ، مَا رَاجَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَا رَاجَعْتُهُ فِي الْكَلاَلَةِ، وَمَا أَغْلَظَ لِي فِي شَيْءٍ مَا أَغْلَظَ لِي فِيهِ، حَتَّى طَعَنَ بِإِصْبَعِهِ فِي صَدْرِي، فَقَالَ: يَا عُمَرُ، أَلاَ تَكْفِيكَ آيَةُ الصَّيْفِ، الَّتِي فِي آخِرِ سُورَةِ النِّسَاءِ؟» وَإِنِّي إِنْ أَعِشْ أَقْضِ فِيهَا بِقَضِيَّةٍ يَقْضِي بِهَا مَنْ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَمَنْ لاَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أُشْهِدُكَ عَلَى أُمَرَاءِ الأَمْصَارِ، وَإِنِّي إِنَّمَا بَعَثْتُهُمْ عَلَيْهِمْ لِيَعْدِلُوا عَلَيْهِمْ وَلِيُعَلِّمُوا النَّاسَ دِينَهُمْ، وَسُنَّةَ نَبِيِّهِمْ ﷺ وَيَقْسِمُوا فِيهِمْ فَيْئَهُمْ، وَيَرْفَعُوا إِلَيَّ مَا أَشْكَلَ عَلَيْهِمْ مِنْ أَمْرِهِمْ، ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ تَأْكُلُونَ شَجَرَتَيْنِ لاَ أَرَاهُمَا إِلاَّ خَبِيثَتَيْنِ : هٰذَا الْبَصَلُ وَالثُّومُ لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِذَا وَجَدَ رِيحَهَا مِنَ الرَّجُلِ فِي الْمَسْجِدِ أَمَرَ بِهِ فَأُخْرِجَ إِلَى الْبَقِيعِ، فَمَنْ

أَكَلَهُمَا فَلْيُمِتْهُمَا طَبْخًا.

1595- Müslim, Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer bin Hattab (r.a) cuma günü hutbe okudu, Resulullah (a.s)'ı andı, sonra Hz. Ebu Bekir (r.a)'i andı, sonra da şöyle söyledi:

"Ben (rüyamda) bir horozun beni üç kez gagaladığını gördüm. Bunu ecelimin gelmiş olmasından başka bir şeye yormuyorum. Bazı kimseler benim arkadan halife tayin etmemi istiyorlar. Allahu Teala dinini ve hilafet kurumunu zayi edecek değildir. Resulullah (a.s) vasıtasıyla insanlara gönderdiği şeyi de zayi etmez. Eğer ecelim erken vakitlerde gelirse, halife, Resulullah (a.s)'ın kendilerinden razı olarak dünyadan göçtüğü şu altı kişi tarafından şura ile belirlenecektir. Bazı kimselerin bunu tendik edeceklerini öğrendim. Ben onları, şu elimle İslam hakkı için dövdüm. Eğer bunu yaparlarsa onlar, kafir, sapık ve Allah düşmanlarıdırlar. Sonra ben, arkamdan benim için kimsesiz adamdan (kalaleden -oğul ve baba cihetinden mirasçı bırakmayandan-) daha önemli bir şey bırakmıyorum. Ben Resulullah (a.s)'a kimsesiz adam (kalale) hakkında danıştığım kadar hiç bir konuda danışmış değilim ve Resulullah (a.s) da bana bu konuda kızdığı kadar hiçbir konuda kızmış değildir. Hatta bir kez parmağı ile göğsüme vurarak:

"Ey Ömer, nisa suresinin sonundaki yaz ayeti (sayf ayeti) sana yetmiyor mu?" diye buyurdu. Ben eğer yaşarsam, onun hakkında, Kur'an-ı Kerim'i okuyanın da, okumayanın da hükmedeceği şekilde hükmederim." Hz. Ömer (r.a) bunları söyledikten sonra şöyle dedi:

"Ey Allah'ım, şehirlere emir (vali) olarak tayin ettiklerim hakkında seni şahit tutarım. Ben bunları, oraların halkı arasında adaletle hükmetmeleri, o insanlara dinlerini ve peygamberlerinin sünnetlerini öğretmeleri, kafirlerden toplanan haraç vs.'yi (fey'i) aralarında paylaştırmaları, işlerinde çözüme kavuşturamadıklarını bana iletmeleri için tayin ettim. Sonra ey insanlar, sizin yediğiniz iki bitki var ki, ben onları ancak pis (habis) olarak görüyorum. Bu iki bitki soğan ve sarmısaktır. Ben Resulullah (a.s)'ın Mescid'de bir adamda bu iki bitkinin kokusunu hissettiğinde, onun Baki'ye götürülmesini emrettiğini gördüm. Kim bu iki bitkiyi yiyecek olursa, onları pişirerek öldürsün (koku çıkarmayacak hale getirsin)."

Cuveyriyye'den rivayet edilen hadiste de şöyle geçmektedir:

"Hz. Ömer (r.a) bu hutbeyi okuduktan sonra ikinci cuma gelinceye kadar

---

1595-Müslim, (1/396) 5-Kitabu Mevadi's-Salat 17-Sarmısak, soğan, pırasa vb. gibi şeyleri yiyenin (cemaate gelmekten) alıkonulması babı.

suikasta maruz kaldı. Kendisinin ziyareti için önce Resulullah (a.s)'ın ashabından muhacirine izin verdi, ardından ensara izin verdi, ardından Medine halkına izin verdi, ardından Şam (Suriye) halkına izin verdi, (yani Suriye tarafından gelenlere izin verdi), ardından Irak tarafından gelenlere izin verdi. Biz ise yanına en son girenlerden idik. Girdiğimizde, yarasını siyah bir kumaşla sarmıştı. Kan ise bu kumaşın üzerinden akıyordu. Kendisine: "Bize vasiyet et" dedik. Ondan, bizden başka kimse vasiyet istememişti. Bize şöyle söyledi:

"Size Allah'ın kitabına yapışmanızı tavsiye ediyorum. Siz ona yapıştığınız sürece sapıklığa düşmezsiniz. Yine muhacirlerin hakkını gözetmenizi tavsiye ediyorum. İnsanlar artarlar ve azalırlar. Aynı şekilde esarın da hakkını gözetmenizi tavsiye ediyorum. Onlar, İslam'ın kendilerine sığınmış olduğu sığınaklarıdır. Yine bedevilerin de haklarını gözetmenizi tavsiye ediyorum. Onlar sizin asıllarınız ve maddi kaynaklarınızdır. -bir rivayette de: "Onlar sizin kardeşleriniz ve düşmanlarınızın düşmanlarıdır," ifadesi geçmektedir- Aynı şekilde ehl-i zimmetin haklarını da gözetmenizi tavsiye ediyorum. Onlar sizin peygamberinizin zimmetidir. Artık yanımdan kalkın." (1)

Bir Açıklama

Metinde geçen *"yaz ayeti (ayetu's-sayf)"* ile kastedilen anlam şudur: Allahu Teala, kalale (baba cihetinden ve oğul cihetinden arkasından mirasçı bırakmayan) hakkında iki ayet-i kerime indirdi. Bunlardan birisi nisa suresinin başlarındadır ve kış mevsiminde inmiştir. İkincisi de nisa suresinin sonlarındadır ve bu da yaz mevsiminde inmiştir. Bu nedenle *"yaz ayeti: ayetu's-sayf"* olarak adlandırılmıştır.

Resulullah (a.s)'ın kendilerinden razı olarak vefat etmiş olduğu altı kişi ise şunlardır: Hz. Osman (r.a), Hz. Ali (r.a), Talha (r.a), Zübeyr (r.a), Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a) ve Abdurrahman bin Avf (r.a).

Hz. Ömer (r.a), kendi yakını olduğundan dolayı Sa'id bin Müseyyeb'i şura heyetine dahil etmemiştir. Kendi oğlu Abdullah (r.a)'ı şura heyetine sokmaktan çekindiği gibi, Sa'id bin Müseyyeb (r.a)'i de bu heyete sokmaktan çekinmiştir.

"Sizin yediğiniz iki bitki var ki, ben onları ancak pis olarak görüyorum" sözü ile ilgili olarak Nevevi, Müslim şerhinde şu açıklamalarda bulunmuştur:

"Pis koku çıkaran bütün bitkiler; soğan, sarmısak ve pırasa gurubuna dahil-

---

1) Bu hadisi, Buhari rivayet etmiştir. Humeydi'nin bazı ilaveleri vardır.

***Kalale:** Baba ve oğul cihetinden arkasından mirasçı bırakmadığı için kendisine akraba mirasçı olan kimseye denilir.*

***Fey:** Kafirlerden savaş veya çarpışma olmadan alınan haraç, cizye vs. gibi mallara denir.*

dir. Hatta yiyeceklerden olsun ve olmasın, insanları rahatsız eden tüm kokular için aynı hüküm sözkonusudur."

Kadı şöyle söylemiştir:

"Turp yiyip de gaz çıkarma durumunda kalan için de, aynı hüküm söz konusudur."

İbnu'l Muratıb da şöyle söylemiştir:

"Ağzı kokulu nefes veren, yahut bedeninde kokulu yara bulunan için de aynı hüküm geçerlidir."

Yine Kadı şöyle söylemiştir:

"İlam adamları, Mescid dışında cemaatle namaz kılmak için toplanılan yerleri, Mescid'e kıyas ederek, bu kokularla ilgili hükümleri oralar için de geçerli saymışlardır. Mesela bayram ve cenaze namazlarının kılındığı ve buna benzer şekilde toplu halde ibadetlerin yapıldığı bütün yerler böyledir. Yine ilim, zikir ve davet meclisleri de böyle cemaatlerin toplandığı yerlerdir ve buralar için de aynı hüküm geçerlidir. Ama çarşı, pazar vb. için bu hükümler geçerli değildir."

١٥٩٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ لَمَّا طُعِنَ عُمَرُ أَرْسَلُوا إِلَى طَبِيبٍ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَسَقَاهُ لَبَنًا فَخَرَجَ اللَّبَنُ مِنَ الطَّعْنَةِ الَّتِي تَحْتَ السُّرَّةِ فَقَالَ لَهُ الطَّبِيبُ: اِعْهَدْ عَهْدَكَ فَلاَ أَرَاكَ تُمْسِي، فَقَالَ: صَدَقْتَنِي.

1596- Taberani, İbni Ömer (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) suikaste uğradığında, tabibe adam gönderildi. Ensardan bir adam geldi. Hz. Ömer (r.a)'e süt içirdi, süt göbeğinin altındaki yaradan çıktı. Bunun üzerine tabib: "Ahdini (vasiyetini) yazdır, senin bugün akşama ulaşabileceğini sanmıyorum," dedi. Hz. Ömer (r.a) de: "Doğru söyledin" dedi."

١٥٩٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: وُضِعَ عُمَرُ ابْنُ الْخَطَّابِ عَلَى سَرِيرِهِ. فَتَكَنَّفَهُ النَّاسُ يَدْعُونَ وَيُثْنُونَ وَيُصَلُّونَ عَلَيْهِ. قَبْلَ أَنْ يُرْفَعَ. وَأَنَا فِيهِم. قَالَ: فَلَمْ يَرُعْنِي إِلاَّ بِرَجُلٍ قَدْ أَخَذَ بِمَنْكِبِي مِنْ وَرَائِي. فَالْتَفَتُّ

1596-Bunu Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (9/78)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Taberani rivayet etmiştir, ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

إِلَيْهِ فَإِذَا هُوَ عَلِيٌّ. فَتَرَحَّمَ عَلَى عُمَرَ وَقَالَ: مَا خَلَّفْتَ أَحَدًا أَحَبَّ إِلَيَّ، أَنْ أَلْقَى اللَّهَ بِمِثْلِ عَمَلِهِ، مِنْكَ. وَايْمُ اللَّهِ! إِنْ كُنْتُ لأَظُنُّ يَجْعَلَكَ اللَّهُ مَعَ صَاحِبَيْكَ. وَذَاكَ أَنِّي كُنْتُ أُكْثِرُ أَسْمَعُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «جِئْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ. وَدَخَلْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ. وَخَرَجْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ». فَإِنْ كُنْتُ لأَرْجُو، أَوْ لأَظُنُّ، أَنْ يَجْعَلَكَ اللَّهُ مَعَهُمَا.

1597- Buhari ve Müslim, Abdullah bin Abbas (r.a)'tan şu şekilde rivayet etmişlerdir"

"Hz. Ömer bin Hattab (r.a) tabutuna konuldu. İnsanlar etrafına toplanıp ona dua etmeye, kendisinden övgü ile sözetmeye, onun için salatta bulunmaya başladılar. Tabut kaldırılıncaya kadar böyle devam ettiler. Ben böyle yapanların arasındaydım. Bu esnada birisi arkadan omuzumu tutunca birden şaşırdım. Dönüp ona doğru baktım, meğer bu kişi Hz. Ali (r.a) imiş. Hz. Ali (r.a), Hz. Ömer (r.a) için rahmet diledikten sonra şöyle söyledi:

"Arkandan, benim için, Allahu Teala'ya, sana nasib etmiş olduğu gibi bir amelle kavuşma arzusundan daha sevimli bir şey bırakmış değilsin. Allah'a yemin ederim, Allahu Teala'nın seni iki dostuna kavuşturacağı kanaatindeyim. Buna, Resulullah (a.s)'dan sıkça duyduğum bazı sözler dolayısıyla inanıyorum. Resulullah (a.s) sık sık:

"Ben, Ebu Bekir ve Ömer geldik. Ben, Ebu Bekir ve Ömer girdi. Ben, Ebu Bekir ve Ömer çıktık" diye söylerdi. Ben Allahu Teala'nın seni onların yanına ulaştıracağı ümidindeyim -veya zannındayım-."

١٥٩٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ حَفْصَةَ وَأَسْلَمَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ عُمَرَ قَالَ: اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي شَهَادَةً فِي سَبِيلِكَ، وَاجْعَلْ مَوْتِي فِي بَلَدِ رَسُولِكَ ﷺ .

1598- Buhari, Hafsa (r.a) ve Eslam (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) şöyle söyledi:

"Ey Allah'ım, bana senin yolunda şehid olmak nasib eyle ve ölümümü Peygamber (a.s)'in diyarında nasib et."

1597-Buhari (7/41) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe, 6-Hz. Ömer (r.a)'in menkıbeleri babı. Müslim (4/1858), 44-Kitabu Fadaili's-Sahabe, 2-Hz. Ömer (r.a)'in faziletleri babı.

1598-Buhari (4/100) 29-Kitabu Fadaili'l-Medine, bab: 12

١٥٩٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ قَالَ: لَمَّا طُعِنَ عُمَرُ جَعَلَ يَأْلَمُ، فَقَالَ لَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ ــ وَكَأَنَّهُ يُجَزِّعُهُ ــ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَلَئِنْ كَانَ ذَاكَ، لَقَدْ صَحِبْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَحْسَنْتَ صُحْبَتَهُ، ثُمَّ فَارَقْتَهُ وَهُوَ عَنْكَ رَاضٍ، ثُمَّ صَحِبْتَ أَبَا بَكْرٍ فَأَحْسَنْتَ صُحْبَتَهُ، ثُمَّ فَارَقْتَهُ وَهُوَ عَنْكَ رَاضٍ. ثُمَّ صَحِبْتَ صُحْبَتَهُمْ فَأَحْسَنْتَ صُحْبَتَهُمْ، وَلَئِنْ فَارَقْتَهُمْ لَتُفَارِقَنَّهُمْ وَهُمْ عَنْكَ رَاضُونَ. قَالَ: أَمَّا مَا ذَكَرْتَ مِنْ صُحْبَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَرِضَاهُ فَإِنَّمَا ذَاكَ مَنٌّ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى مَنَّ بِهِ عَلَيَّ، وَأَمَّا مَا ذَكَرْتَ مِنْ صُحْبَةِ أَبِي بَكْرٍ وَرِضَاهُ فَإِنَّمَا ذَاكَ مَنٌّ مِنَ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ مَنَّ بِهِ عَلَيَّ، وَأَمَّا مَا تَرَى مِنْ جَزَعِي فَهُوَ مِنْ أَجْلِكَ وَأَجْلِ أَصْحَابِكَ. وَاللَّهِ لَوْ أَنَّ لِي طِلاَعَ الْأَرْضِ ذَهَبًا لاَفْتَدَيْتُ بِهِ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَبْلَ أَنْ أَرَاهُ.

1599- Buhari, Misver bin Mahreme (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) bıçaklanınca acı duymaya başladı. İbni Abbas (r.a) onu teselli ederek kendisine şöyle söyledi:

"Ey mü'minlerin emiri, bu olay başına geldiyse de, sen Resulullah (a.s)'ın sohbetinde bulundun. O'nunla olan dostluğunu güzel yaptın. Sonra O, senden razı olarak bu dünyadan göçtü. Daha sonra Hz. Ebu Bekir (r.a) ile dostluğunu sürdürdün. Onunla olan dostluğunu da güzel yaptın. Daha sonra o senden razı olarak ayrıldınız. Sonra diğerleri ile dostluklarını sürdürdün. Onlara olan dostluğunu da güzel yaptın. Şimdi sen onlardan (bu insanlardan) ayrılsan da, onlar senden razı olarak ayrılacaksın."

Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a) şöyle söyledi:

"Resulullah (a.s)'ın sohbeti (sahabiliği) ve O'nun razı olması konusunda söylediğine karşılık derim ki, bu, Allahu Teala'nın bir lütfudur. Allahu Teala bana böyle bir lütufta bulundu. Hz. Ebu Bekir (r.a) ile dostluğumuz ve onun benden razı olması da Allahu Teala'nın bana bir lütfudur. Şu çektiğim ızdırap ise senin ve dostlarının yüzündendir. Vallahi eğer ki, yeryüzünün tamamı altın dolu olarak bana verilse, hepsini henüz Allahu Teala'nın azabını görmeden, o azabtan kurtulma arzusu ile bağışlardım."

١٦٠٠ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى

1599-Buhari (7/43) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe, 6-Hz. Ömer (r.a)'in menkabeleri babı.

حَفْصَةَ فَقَالَتْ: أَعَلِمْتَ أَنَّ أَبَاكَ غَيْرُ مُسْتَخْلِفٍ؟ قُلْتُ: مَا كَانَ لِيَفْعَلَ، قَالَتْ: إِنَّهُ فَاعِلٌ، قَالَ: فَحَلَفْتُ أَنْ أُكَلِّمَهُ فِي ذٰلِكَ فَسَكَتُّ حَتَّى غَدَوْتُ وَلَمْ أُكَلِّمْهُ قَالَ: فَكُنْتُ كَأَنَّمَا أَحْمِلُ بِيَمِينِي جَبَلاً حَتَّى رَجَعْتُ، فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ، فَسَأَلَنِي عَنْ حَالِ النَّاسِ، وَأَنَا أُخْبِرُهُ، قَالَ: ثُمَّ قُلْتُ لَهُ: إِنِّي سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ مَقَالَةً، فَآلَيْتُ أَنْ أَقُولَهَا لَكَ: زَعَمُوا أَنَّكَ غَيْرُ مُسْتَخْلِفٍ، وَإِنَّهُ لَوْ كَانَ لَكَ رَاعِي إِبِلٍ، أَوْ رَاعِي غَنَمٍ، ثُمَّ جَاءَكَ وَتَرَكَهَا رَأَيْتَ أَنْ قَدْ ضَيَّعَ، فَرِعَايَةُ النَّاسِ أَشَدُّ؟ قَالَ: فَوَافَقَهُ قَوْلِي، فَوَضَعَ رَأْسَهُ سَاعَةً، ثُمَّ رَفَعَهُ إِلَيَّ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَحْفَظُ دِينَهُ، وَإِنِّي لَئِنْ لاَ أَسْتَخْلِفْ، فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَسْتَخْلِفْ، وَإِنْ أَسْتَخْلِفْ فَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ قَدِ اسْتَخْلَفَ، قَالَ: فَوَاللَّهِ، مَا هُوَ إِلاَّ أَنْ ذَكَرَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَبَا بَكْرٍ، فَعَلِمْتُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِيَعْدِلَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَحَدًا، وَأَنَّهُ غَيْرُ مُسْتَخْلِفٍ.

1600- Müslim, Abdullah bin Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hafsa (r.a)'nın yanına gittim. "Babanın arkadan halife bırakmayacağını biliyor musun?" dedi. Ben: "Böyle şey yapmaz" dedim. "Evet, yapacak" dedi. Bu konuyu (babamla) konuşmaya yemin ettim. Sonra sustum. Ertesi sabah oldu, ben henüz bu konuda (babamla) bir şey konuşmamıştım. Ancak kendimi sağ yanımda bir dağ taşıyormuş gibi hissediyordum. Sonra (babamın) yanına girdim. Bana insanların durumlarını sordu. Ben de bir şeyler söyledim. Daha sonra kendisine:

"İnsanların bana bazı şeyler söylediklerini duydum. Ben de bu konuyu seninle konuşmaya yemin ettim. İnsanların söylediklerine göre sen, arkandan halife bırakmıyormuşsun. Senin bir deve sürüsünü, ya da koyun sürüsünü güden çobanın olsa, sonra bu çoban sürüyü öylece bırakıp yanına gelse, bu çobanın o sürüyü zayi ettiğini düşünmez misin? İnsanların güdülmesi işi ise daha zordur" dedim. Sözüm onu ikna etti. Sonra bir süre başını koydu. Daha sonra başını kaldırdı ve şöyle söyledi:

"Allahu Teala dinini korur. Ben arkamdan halife bırakmıyorsam, Resulullah (a.s) da arkasından halife bırakmadı. Eğer arkamdan halife bırakacak olursam, Hz. Ebu Bekir (r.a) de arkasından halife bıraktı." Resulullah (a.s) ile Hz. Ebu

---

1600-Müslim (3/1455) 33-Kitabu'l İmare, 2-Emirin (halifenin) kendinden sonraki halifeyi belirlemesi babı.

Bekir (r.a)'i zikredince onun, Resulullah (a.s)'ın uygulamasına kimsenin uygulamasını tercih etmeyeceğini ve dolayısıyla arkasından halife bırakmayacağını anladım."

Yine Abdullah bin Ömer (r.a)'den rivayet edilen aynı manada bir hadiste, İbni Ömer (r.a)'in şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Hz. Ömer (r.a)'e: "Arkandan halife bırakmayacak mısın?" diye soruldu. Şöyle cevap verdi:

"Eğer arkamdan halife bırakacak olursam, benden daha üstün olan Hz. Ebu Bekir (r.a) de arkasından halife bıraktı. Halife bırakmayacak olursam, benden daha üstün olan Resulullah (a.s) da arkasından halife bırakmadı." dedi ve şöyle devam etti.:

"Hayır arzuluyor ve şerden korkuyorum. Ben, lehime de aleyhime de bir durumun ortaya çıkmasına vesile olmadan, sağlığımda ve ölümümde sorumluluk altına girmeden bu işi dengede tutmayı istiyorum." (1)

Metinde geçen *"hayır arzuluyor, şerden korkuyorum"* şu anlamda yorumlanmıştır: *"Siz bu sözlerinizle ya bende olana rağbet ediyor veya benden korkuyorsunuz."*

Bu sözlerin şu anlama geldiği de söylenmiştir: *"Ben Allahu Teala'nın katında olan ecri arzuluyor ama onun azabından da korkuyorum. Sizin beni övmek amacıyla saydığınız özelliklere ve övgülere değer vermiyorum."*

١٦٠١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ قَالَ: «رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَبْلَ أَنْ يُصَابَ بِأَيَّامٍ بِالْمَدِينَةِ وَوَقَفَ عَلَى حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ وَعُثْمَانَ بْنِ حُنَيْفٍ قَالَ: كَيْفَ فَعَلْتُمَا؟ أَتَخَافَانِ أَنْ تَكُونَا حَمَّلْتُمَا الْأَرْضَ مَالاَ تُطِيقُ؟ قَالاَ: حَمَّلْنَاهَا أَمْرًا هِيَ لَهُ مُطِيقَةٌ، مَا فِيهَا كَبِيرُ فَضْلٍ. قَالَ: انْظُرَا أَنْ تَكُونَا حَمَّلْتُمَا الْأَرْضَ مَالاَ تُطِيقُ. قَالاَ: لاَ. فَقَالَ عُمَرُ: لَئِنْ سَلَّمَنِي اللَّهُ لأَدَعَنَّ أَرَامِلَ أَهْلِ الْعِرَاقِ لاَ يَحْتَجْنَ إِلَى رَجُلٍ بَعْدِي أَبَدًا. قَالَ فَمَا أَتَتْ عَلَيْهِ إِلاَّ رَابِعَةٌ حَتَّى أُصِيبَ. قَالَ: إِنِّي لَقَائِمٌ مَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ إِلاَّ عَبْدُاللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ غَدَاةَ أُصِيبَ ــ وَكَانَ إِذَا مَرَّ بَيْنَ الصَّفَّيْنِ قَالَ: اسْتَوُوا، حَتَّى إِذَا لَمْ يَرَ فِيهِمْ خَلَلاً تَقَدَّمَ فَكَبَّرَ، وَرُبَّمَا قَرَأَ سُورَةَ يُوسُفَ أَوِ النَّحْلِ

1) *Buhari (13/205) 93-Kitabu'l-Ahkam, 51-Arkadan halife tayin etme babı.*

أَوْ ذٰلِكَ فِي الرَّكْعَةِ الْأُوْلَى حَتَّى يَجْتَمِعَ النَّاسُ — فَمَا هُوَ إِلاَّ أَنْ كَبَّرَ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: قَتَلَنِي — أَوْ كَلَبَنِي — الْكَلْبُ، حِينَ طَعَنَهُ، فَطَارَ الْعِلْجُ بِسِكِّينٍ ذَاتِ طَرَفَيْنِ، لاَ يَمُرُّ عَلَى أَحَدٍ يَمِينًا وَلاَ شِمَالاً إِلاَّ طَعَنَهُ، حَتَّى طَعَنَ ثَلاَثَةَ عَشَرَ رَجُلاً مَاتَ مِنْهُمْ سَبْعَةٌ. فَلَمَّا رَأَى ذٰلِكَ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ طَرَحَ عَلَيْهِ بُرْنُسًا، فَلَمَّا ظَنَّ الْعِلْجُ أَنَّهُ مَأْخُوذٌ نَحَرَ نَفْسَهُ. وَتَنَاوَلَ عُمَرُ يَدَ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ فَقَدَّمَهُ، فَمَنْ يَلِي عُمَرَ فَقَدْ رَأَى الَّذِي أَرَى، وَأَمَّا نَوَاحِي الْمَسْجِدِ فَإِنَّهُمْ لاَ يَدْرُونَ غَيْرَ أَنَّهُمْ قَدْ فَقَدُوا صَوْتَ عُمَرَ وَهُمْ يَقُولُونَ: سُبْحَانَ اللّٰهِ. فَصَلَّى بِهِمْ عَبْدُالرَّحْمٰنِ صَلاَةً خَفِيفَةً، فَلَمَّا انْصَرَفُوا قَالَ: يَا ابْنَ عَبَّاسٍ، انْظُرْ مَنْ قَتَلَنِي. فَجَالَ سَاعَةً، ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: غُلاَمُ الْمُغِيرَةِ. قَالَ: الصَّنَعُ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: قَاتَلَهُ اللّٰهُ، لَقَدْ أَمَرْتُ بِهِ مَعْرُوفًا، الْحَمْدُلِلّٰهِ الَّذِي لَمْ يَجْعَلْ مِيتَتِي بِيَدِ رَجُلٍ يَدَّعِي الْإِسْلاَمَ، قَدْ كُنْتَ أَنْتَ وَأَبُوكَ تُحِبَّانِ أَنْ تَكْثُرَ الْعُلُوجُ بِالْمَدِينَةِ، وَكَانَ الْعَبَّاسُ أَكْثَرَهُمْ رَقِيقًا. فَقَالَ: إِنْ شِئْتَ فَعَلْتُ — أَيْ إِنْ شِئْتَ قَتَلْنَا. قَالَ: كَذَبْتَ، بَعْدَ مَا تَكَلَّمُوا بِلِسَانِكُمْ، وَصَلُّوا قِبْلَتَكُمْ، وَحَجُّوا حَجَّكُمْ؟ فَاحْتُمِلَ إِلَى بَيْتِهِ، فَانْطَلَقْنَا مَعَهُ، وَكَأَنَّ النَّاسَ لَمْ تُصِبْهُمْ مُصِيبَةٌ قَبْلَ يَوْمِئِذٍ: فَقَائِلٌ يَقُولُ: لاَ بَأْسَ، وَقَائِلٌ يَقُولُ: أَخَافُ عَلَيْهِ. فَأُتِيَ بِنَبِيذٍ فَشَرِبَهُ، فَخَرَجَ مِنْ جَوْفِهِ. ثُمَّ أُوتِيَ بِلَبَنٍ فَشَرِبَهُ، فَخَرَجَ مِنْ جُرْحِهِ، فَعَلِمُوا أَنَّهُ مَيِّتٌ، فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ، وَجَاءَ النَّاسُ فَجَعَلُوا يُثْنُونَ عَلَيْهِ. وَجَاءَ رَجُلٌ شَابٌّ فَقَالَ: أَبْشِرْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ بِبُشْرَى اللّٰهِ لَكَ، مِنْ صُحْبَةِ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ، وَقِدَمٍ فِي الْإِسْلاَمِ مَا قَدْ عَلِمْتَ، ثُمَّ وَلِيتَ فَعَدَلْتَ، ثُمَّ شَهَادَةٌ. قَالَ: وَدِدْتُ أَنَّ ذٰلِكَ كَفَافٌ لاَ عَلَيَّ وَلاَ لِي. فَلَمَّا أَدْبَرَ إِذَا إِزَارُهُ يَمَسُّ الْأَرْضَ، قَالَ: رُدُّوا عَلَيَّ الْغُلاَمَ. قَالَ: يَا ابْنَ أَخِي، ارْفَعْ ثَوْبَكَ، فَإِنَّهُ أَبْقَى لِثَوْبِكَ وَأَتْقَى لِرَبِّكَ. يَا عَبْدَاللّٰهِ بْنَ عُمَرَ، انْظُرْ مَا عَلَيَّ مِنَ الدَّيْنِ. فَحَسَبُوهُ فَوَجَدُوهُ سِتَّةً وَثَمَانِينَ أَلْفًا أَوْ نَحْوَهُ قَالَ: إِنْ وَفَى لَهُ مَالُ آلِ عُمَرَ فَأَدِّهِ مِنْ أَمْوَالِهِمْ، وَإِلاَّ فَسَلْ فِي بَنِي عَدِيِّ بْنِ كَعْبٍ، فَإِنْ لَمْ تَفِ أَمْوَالُهُمْ فَسَلْ فِي قُرَيْشٍ وَلاَ تَعْدُهُمْ إِلَى غَيْرِهِمْ، فَأَدِّ عَنِّي هٰذَا الْمَالَ. انْطَلِقْ إِلَى عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ فَقُلْ: يَقْرَأُ عَلَيْكِ عُمَرُ السَّلاَمَ — وَلاَ تَقُلْ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ، فَإِنِّي لَسْتُ الْيَوْمَ

لِلْمُؤْمِنِينَ أَمِيرًا ــ وَقُلْ: يَسْتَأْذِنُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ أَنْ يُدْفَنَ مَعَ صَاحِبَيْهِ. فَسَلَّمَ وَاسْتَأْذَنَ، ثُمَّ دَخَلَ عَلَيْهَا فَوَجَدَهَا قَاعِدَةً تَبْكِي، فَقَالَ: يَقْرَأُ عَلَيْكِ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ السَّلامَ وَيَسْتَأْذِنُ أَنْ يُدْفَنَ مَعَ صَاحِبَيْهِ. فَقَالَتْ: كُنْتُ أُرِيدُهُ لِنَفْسِي، وَلأُوثِرَنَّهُ بِهِ الْيَوْمَ عَلَى نَفْسِي. فَلَمَّا أَقْبَلَ قِيلَ: هٰذَا عَبْدُاللَّهِ بْنُ عُمَرَ قَدْ جَاءَ. قَالَ: اِرْفَعُونِي فَأَسْنَدَهُ رَجُلٌ إِلَيْهِ فَقَالَ: مَا لَدَيْكَ؟ قَالَ: اَلَّذِي تُحِبُّ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، أَذِنَتْ. قَالَ: اَلْحَمْدُلِلَّهِ، مَا كَانَ مِنْ شَيْءٍ أَهَمَّ مِنْ ذٰلِكَ، فَإِذَا أَنَا قَضَيْتُ فَاحْمِلُونِي، ثُمَّ سَلِّمْ فَقُلْ: يَسْتَأْذِنُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، فَإِنْ أَذِنَتْ لِي فَأَدْخِلُونِي، وَإِنْ رَدَّتْنِي رُدُّونِي إِلَى مَقَابِرِ الْمُسْلِمِينَ. وَجَاءَتْ أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ حَفْصَةُ وَالنِّسَاءُ تَسِيرُ مَعَهَا، فَلَمَّا رَأَيْنَاهَا قُمْنَا، فَوَلَجَتْ عَلَيْهِ فَبَكَتْ عِنْدَهُ سَاعَةً، وَاسْتَأْذَنَ الرِّجَالُ، فَوَلَجَتْ دَاخِلاً لَهُمْ، فَسَمِعْنَا بُكَاءَهَا مِنَ الدَّاخِلِ، فَقَالُوا: أَوْصِ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَاسْتَخْلِفْ. قَالَ: مَا أَجِدُ أَحَقَّ بِهٰذَا الأَمْرِ مِنْ هٰؤُلاءِ النَّفَرِ ــ أَوِ الرَّهْطِ ــ الَّذِينَ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ عَنْهُمْ رَاضٍ: فَسَمَّى عَلِيًّا وَعُثْمَانَ وَالزُّبَيْرَ وَطَلْحَةَ وَسَعْدًا وَعَبْدَالرَّحْمٰنِ، وَقَالَ: يَشْهَدُكُمْ عَبْدُاللَّهِ بْنُ عُمَرَ، وَلَيْسَ لَهُ مِنَ الأَمْرِ شَيْءٌ ــ كَهَيْئَةِ التَّعْزِيَةِ لَهُ ــ فَإِنْ أَصَابَتِ الإِمْرَةُ سَعْدًا فَهُوَ ذَاكَ، وَإِلاَّ فَلْيَسْتَعِنْ بِهِ أَيُّكُمْ مَا أُمِّرَ، فَإِنِّي لَمْ أَعْزِلْهُ عَنْ عَجْزٍ وَلاَ خِيَانَةٍ. وَقَالَ: أُوصِي الْخَلِيفَةَ مِنْ بَعْدِي بِالْمُهَاجِرِينَ الأَوَّلِينَ، أَنْ يَعْرِفَ لَهُمْ حَقَّهُمْ، وَيَحْفَظَ لَهُمْ حُرْمَتَهُمْ. وَأُوصِيهِ بِالأَنْصَارِ خَيْرًا، اَلَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ، أَنْ يُقْبَلَ مِنْ مُحْسِنِهِمْ، وَأَنْ يُعْفَى عَنْ مُسِيئِهِمْ. وَأُوصِيهِ بِأَهْلِ الأَمْصَارِ خَيْرًا، فَإِنَّهُمْ رِدْءُ الإِسْلاَمِ، وَجُبَاةُ الْمَالِ وَغَيْظُ الْعَدُوِّ، وَأَنْ لاَ يُؤْخَذَ مِنْهُمْ إِلاَّ فَضْلُهُمْ عَنْ رِضَاهُمْ. وَأُوصِيهِ بِالأَعْرَابِ خَيْرًا، فَإِنَّهُمْ أَصْلُ الْعَرَبِ، وَمَادَّةُ الإِسْلاَمِ، أَنْ يُؤْخَذَ مِنْ حَوَاشِي أَمْوَالِهِمْ، وَيُرَدَّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ. وَأُوصِيهِ بِذِمَّةِ اللَّهِ وَذِمَّةِ رَسُولِهِ ﷺ ، أَنْ يُوفَى لَهُمْ بِعَهْدِهِمْ، وَأَنْ يُقَاتَلَ مِنْ وَرَائِهِمْ، وَلاَ يُكَلَّفُوا إِلاَّ طَاقَتَهُمْ. فَلَمَّا قُبِضَ خَرَجْنَا بِهِ فَانْطَلَقْنَا نَمْشِي فَسَلَّمَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ عُمَرَ قَالَ: يَسْتَأْذِنُ عُمَرُ الْخَطَّابِ. قَالَتْ أَدْخِلُوهُ، فَأُدْخِلَ، فَوُضِعَ هُنَالِكَ مَعَ صَاحِبَيْهِ. فَلَمَّا فُرِغَ مِنْ دَفْنِهِ اجْتَمَعَ هٰؤُلاَءِ الرَّهْطُ، فَقَالَ عَبْدُالرَّحْمٰنِ: اِجْعَلُوا أَمْرَكُمْ

إِلَى ثَلاَثَةٍ مِنكُمْ. فَقَالَ الزُّبَيْرُ: قَدْ جَعَلْتُ أَمْرِي إِلَى عَلِيٍّ. فَقَالَ طَلْحَةُ: قَدْ جَعَلْتُ أَمْرِي إِلَى عُثْمَانَ، وَقَالَ سَعْدٌ: قَدْ جَعَلْتُ أَمْرِي إِلَى عَبْدِالرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ. فَقَالَ عَبْدُالرَّحْمٰنِ: أَيُّكُمَا تَبَرَّأُ مِنْ هٰذَا الأَمْرِ فَنَجْعَلُهُ إِلَيْهِ، وَاللَّهُ عَلَيْهِ وَالإِسْلاَمُ لَيَنْظُرَنَّ أَفْضَلَهُمْ فِي نَفْسِهِ؟ فَأَسْكَتَ الشَّيْخَانِ. فَقَالَ عَبْدُالرَّحْمٰنِ: أَتَجْعَلُونَهُ إِلَيَّ وَاللَّهُ عَلَيَّ أَنْ لاَ آلُوَ عَنْ أَفْضَلِكُمْ؟ قَالاَ: نَعَمْ. فَأَخَذَ بِيَدِ أَحَدِهِمَا فَقَالَ: لَكَ قَرَابَةٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَالْقِدَمَ فِي الإِسْلاَمِ مَا قَدْ عَلِمْتَ، فَاللَّهُ عَلَيْكَ لَئِنْ أَمَّرْتُكَ لَتَعْدِلَنَّ، وَلَئِنْ أَمَّرْتُ عُثْمَانَ لَتَسْمَعَنَّ وَلَتُطِيعَنَّ. ثُمَّ خَلاَ بِالآخَرِ فَقَالَ مِثْلَ ذٰلِكَ. أَخَذَ الْمِيثَاقَ قَالَ: إِرْفَعْ يَدَكَ يَا عُثْمَانُ، فَبَايَعَهُ، فَبَايَعَ لَهُ عَلِيٌّ، وَوَلَجَ أَهْلُ الدَّارِ فَبَايَعُوهُ.

1601- Buhari, Amr bin Meymun (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'ı, suikaste uğramasından birkaç gün önce Medine'de gördüm. Huzeyfe bin Yeman (r.a) ile Osman bin Huneyf (r.a)'in yanında durdu ve:

"Ne yaptınız? Dünyaya kaldıramayacağı yük yüklemiş olmaktan korkuyor musunuz?" diye sordu. Onlar:

"Biz ona kaldırabileceği bir yük yükledik. Onda pek büyük bir fazlalık yok" dediler. Hz. Ömer (r.a): "İyi bakın, dünyaya kaldıramayacağı bir yük yüklemiş olabilirsiniz" dedi. Onlar: "Hayır" dediler. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a):

"Eğer Allahu Teala bana selamet verirse, Irak halkı içindeki dulları benden başka bir adama muhtaç olmayacak duruma getireceğim" dedi. Bu dulların dördüncüsü geldi ki (beşincisinin gelmesine fırsat kalmadan) Hz. Ömer (r.a) saldırıya uğradı. Hz. Ömer (r.a)'in saldırıya uğradığı sabah, benimle onun arasında sadece Abdullah bin Abbas (r.a) vardı. İki safın arasından geçince: "Saflarınızı düzeltin" diye söyledi. Saflar arasında hiçbir boşluk kalmadığını görünce kıbleye döndü ve tekbir getirdi. Birinci rek'atta insanların cemaate yetişebilmeleri için muhtemelen yusuf suresini veya nahl suresini ya da buna benzer uzun surelerden birini okumuştu (Ruku için) tekbir getirdi ki:

"Beni köpek öldürdü -veya yedi-" diye bağırdığını duydum. Saldırgan han-

---

1601-Buhari (7159) 62-Kitabu Fadaili's-Sahabe, 8-Bey'at hadisesinin hikayesi. Hz. Ömer (r.a) "Irak ahalisinin içindeki dulları" sözü ile bu ahalinin içinde bulunan fakir, kimsesiz kadın ve erkekleri kasdetmiştir. (Yani kastedilenler sadece dul kadın ve erkekler değildir.)

çeri saplayınca böyle bağırmıştı. Saldırgan yabancı, her iki yana bıçak sallamaya başladı. Sağından olsun, solundan olsun, kimin yanından geçecek olsa bıçak saplıyordu. Bu şekilde onüç kişiyi bıçakladı, bunlardan yedi tanesi öldü. Müslümanlardan bir adam onun böyle yaptığını görünce üzerine bornoz attı. Saldırgan yabancı, kendisinin etkisiz hale getirildiğini anlayınca intihar etti. Hz. Ömer (r.a) Abdurrahman bin Avf (r.a)'ın elini tuttu, onu öne geçirdi. Hz. Ömer (r.a)'in arkasında olanlar benim gördüklerimi gördüler. Mescid'in kenar taraflarında olanlar ise ne olduğunun farkında değillerdi. Sadece Hz. Ömer (r.a)'in sesinin kesildiğini anlamışlardı ve "subhanallah" diyorlardı. Abdurrahman (r.a) kısa bir şekilde namazı kaldırdı. Namaz bitince, Hz. Ömer (r.a):

"Ey İbni Abbas, bak bakalım bana kim saldırıda bulunmuş" dedi. İbni Abbas (r.a), biraz dolaştıktan sonra gelip: "Muğire'nin kölesi" diye söyledi. "Şu sanatkar adam mı?" diye sordu. "Evet" dedi. Hz. Ömer (r.a) de: "Allah canını alsın, ben ona iyilikle emretmiştim. Benim ölümümü, müslüman olduğunu ileri süren birinin eliyle kılmadığı için Allahu Teala'ya hamdolsun. Sen ve baban Medine'de yabancıların sayılarının artmasını isterdiniz. Abbas (r.a) Medinelilerin en çok köle toplayanıydı." dedi. İbni Abbas (r.a):

"İstersen halledelim (yani bu yabancıları temizleyelim)" dedi. Hz. Ömer (r.a):

"Artık bu insanlar, sizin dillerinizi konuşmaya, sizin kıblenize doğru namaz kılmaya başladıktan, sizinle birlikte haccettikten sonra bu sözünle yalan söylüyorsun" dedi. Daha sonra Hz. Ömer (r.a) evine götürüldü. Biz de onunla birlikte gittik. İnsanlar adeta o günden önce başlarına bir musibet gelmemiş gibi idiler. Kimisi "fazla bir şeyi yok" derken, kimisi"ben endişeliyim" diyordu. Şıra getirildi, onu içti, karnının boşluğundan çıktı. Sonra süt getirildi, o da yarasından çıktı. Artık öleceği anlaşıldı. Biz yanına girdik. İnsanlar gelip kendisinden övgüyle sözetmeye başladılar. Genç birisi gelip:

"Ey mü'minlerin emiri, Allah Teala'nın sana olan müjdesi ile sevin. Resulullah (a.s)'ın sahabisi oldun. Bildiğin kadarıyla İslam'da öne geçtin (yani ilk müslümanlardan oldun). Sonra yönetimi aldın ve adaletle hükmettin. Sonra da şehadet nasib oldu," dedi. Hz. Ömer (r.a):

"İsterim ki, bu, denkliği sağlayıp da lehime veya aleyhime bir duruma sebep olmasın (yani isterim ki, lehime bir şey sözkonusu olmasa bile hiç olmazsa aleyhime de bir duruma sebep olmuş olmayayım da, dengeyi yakalamış olabileyim - Çeviren)," dedi. O sözleri söyleyen genç kalkıp giderken, izarının yerlerde süründüğü görüldü. Hz. Ömer (r.a): "Şu genci bana geri çağırın" dedi. Sonra ona:

"Ey kardeşimin oğlu, elbiseni topla. Böyle yapman, hem elbiseni korumana,

hem de Rabb'inden korkmana vesiledir" dedi ve sonra da:

"Ey Abdullah bin Ömer, üzerimde ne kadar borç bulunduğuna bak" dedi. Borçlarını hesap ettiler, seksenbin, ya da buna yakın bir borcunun olduğu anlaşıldı. Hz. Ömer (r.a):

"Eğer Ömer'in ailesinin malı bu borcu ödemeye yeterse, o maldan bu borcu öde. Yetmezse Adiyy bin Ka'boğullarından sor. Onların mallarından da borcun tamamını ödeyemezsen (yani borcun tamamını ödeycek kadar mal derleyemezsen) Kureyşilerden sor. Daha ötesine gitme ve benim bu borcumu mutlaka öde. Şimdi mü'minlerin annesi Hz. Aişe (r.a)'nin yanına git ve ona: "Sana Ömer selam söylüyor" de. Mü'minlerin emiri, deme. Ben bugün artık mü'minlerin emiri değilim. Sonra da: "Ömer bin Hattab iki dostunun yanına gömülmek için izin istiyor," diye söyle" dedi. Abdullah bin Ömer (r.a) Hz. Aişe (r.a)'nin yanına giderek) selam verdi, içeri girmek için izin istedi. Sonra yanına girdi. Vardığında Hz. Aişe (r.a) oturmuş ağlıyordu. İbni Ömer (r.a): "Ömer bin Hattab (r.a) sana selam söylüyor ve iki dostunun yanına gömülmek için izin istiyor" dedi. Hz. Aişe (r.a):

"Orasını ben kendim için arzuluyordum. Ancak bugün onu, kendi nefsime tercih edeceğim" dedi. İbni Ömer (r.a), Hz. Ömer (r.a)'in yanına gittiğinde, "Bu gelen Abdullah bin Ömer'dir" dediler. Hz. Ömer (r.a): "Beni kaldırın" dedi. Bir adam kendini destek yaparak Hz. Ömer (r.a)'i doğrulttu. Hz. Ömer (r.a), Abdullah (r.a)'a "Ne haber getirdin?" diye sordu. Abdullah (r.a):

"Arzuladığın gibi, ey mü'minlerin emiri, Hz. Aişe (r.a) izin verdi" dedi. Hz. Ömer (r.a): "Elhamdülillah, benim için bundan önemli bir şey yoktu. Bencanımı verdiğimde, beni götürün. Sonra sen, tekrar (Hz. Aişe (r.a)'ye) selam ver ve: "Ömer bin Hattab (buraya gömülmek için) izin istiyor" diye söyle. Eğer izin verirse beni oraya gömün, kabul etmezse, diğer müslümanların mezarlığına götürün" dedi. Bunun ardından mü'minlerin annesi Hafsa (r.a), beraberinde diğer hanımlar bulunaraktan geldi. Biz onu görünce ayağa kalktık. Hafsa (r.a) içeri girdi ve bir süre ağladı. Erkekler izin istediler. Hafsa (r.a) onların arasında hıçkırıklarla ağladı. Biz içerden onun ağlama seslerini duyduk. Orada bulunanlar Hz. Ömer (r.a)'e:

"Vasiyet et, ey mü'minlerin emiri ve arkandan halife tayin et" dediler.

"Bu işe Resulullah (a.s)'ın kendilerinden razı olarak vefat ettiği şu kimselerden daha layık birini göremiyorum," diyerek, Hz. Osman (r.a), Hz. Ali (r.a), Zübeyr (r.a), Talha (r.a), Sa'd (r.a) ve Abdurrahman (r.a)'ın isimlerini saydı. Sonra da:

"Abdullah bin Ömer (r.a) de sizinle birlikte bulunsun, ama onun seçme

hakkı olmayacak. Adeta gözlemci konumunda olacak. Eğer emirliğe Sa'd getirilirse, bu işe layıktır. Seçilmezse, emirliğe seçilen kişi onunla yardımlaşsın. Ben onu daha önceki görevinden herhangi bir acziyet, yahut susturmak sebebiyle azletmiş değilim" dedi. Daha sonra sözlerine şöyle devam etti:

"Benden sonra halife seçilecek kişiye, ilk muhacirlerin haklarını gözetmesini ve onlara layık oldukları saygıyı göstermesini tavsiye ediyorum. Aynı şekilde, muhacirlere önceden yurt ve imanlarını yaşayacakları ortamı hazırlayan ensarın da haklarını gözetmesini tavsiye ediyorum. Bunların iyilik yapanının iyiliğini kabul edin, hata edenin hatasını bağışlayın. Yine şehirlerde (çevre merkezlerde) yaşayan insanlara da iyilikte bulunulmasını öğütlüyorum. Onlar İslam'ın desteği, mal toplayıcıları ve düşmanları kızdırma vesilesidirler. Bunlardan, sadece mallarının fazlası kendi rızaları ile alınsın.

Benden sonra gelecek halifeye, bedevilere de iyilikte bulunmasını tavsiye ediyorum. Onlar Arapların aslı ve İslam'ın maddi kaynağıdırlar. Bunların zenginlerinin sürülerinden haklar alınıp fakirlerine dağıtılsın. Gelecek halifeye bir de Allah'ın ve Resulullah (a.s)'ın zimmetinin (ehl-i zimmetin) haklarını gözetmesini, onlarla yapılmış olan anlaşmaların şartlarına uymasını, düşmanların onlara bir saldırıda bulunması halinde, haklarını savunmak için çarpışmasını, kendilerine de güçlerinin üstünde bir yük yüklememesini tavsiye ediyorum."

Hz. Ömer (r.a), ruhunu teslim edince biz dışarı çıktık. Yürüyerek ilerledik. Abdullah bin Ömer (r.a) yeniden Hz. Aişe (r.a)'nin yanına girerek: "Ömer bin Hattab (r.a) (buraya gömülmek için) izin istiyor" dedi. Hz. Aişe (r.a): "Gömün" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a) istediği yere, iki dostunun yanı başına gömüldü. Defin işi bittikten sonra, şura heyetine seçilen kişiler toplandılar. Abdurrahman (r.a) "İşinizi üç kişiye bırakın (yani içinizden aday olarak üç kişiyi belirleyin-Çeviren)" dedi. Zübeyr (r.a): "Ben işimi Hz. Ali (r.a)'ye bırakıyorum (yani benim adayım Hz. Ali (r.a)'dir.)" dedi. Talha (r.a): "Ben işimi Hz. Osman (r.a)'a bırakıyorum (benim adayım Hz. Osman (r.a)'dır)" dedi. Sa'd (r.a) da: "Ben işimi Abdurrahman bin Avf (r.a)'a bırakıyorum (benim adayım Abdurrahman bin Avf'dır,)" dedi. Bunun üzerine Abdurrahman bin Avf (r.a):

"Bu seçme işini bana bırakıyor musunuz, Allah adına söz veriyorum, içinizden en üstün olanınızı gözetmeye gayret edeceğim" dedi. Hz. Osman (r.a) ve Hz. Ali (r.a): "Evet" dediler. Bunun üzerine Abdurrahman (r.a) birinin elinden tutarak: "Senin Resulullah (a.s)'a akrabalığın var. Müslümanlıkta da bildiğim kadarıyla bir öncülüğün var (ilk müslüman olanlardansın). Allah hakkı için söyle, eğer seni halifeliğe seçersem, adil olacağına, Hz. Osman (r.a)'ı seçersem, kabul edip itaat edeyeceğine söz veriyor musunuz?" diye sordu. Sonra diğerini kenara çekerek ona da aynı şeyi söyledi. Her ekisinden de söz alınca, "Ver elini ey Osman" dedi ve ona bey'at etti. Hz. Ali (r.a) de ona bey'at etti.

Ardından o eve toplanmış olanlar da içeri girip (şura görüşmelerinin yapıldığı yere girip) bey'at ettiler."

Bir Açıklama

Hz. Ömer (r.a)'in, İbni Abbas (r.a)'a *"bu sözünle yalan söylüyorsun"* demesi konusnuda Hafız İbni Hacer şu açıklamayı yapmıştır:

"Bu sözler, Hz. Ömer (r.a)'in din konusundaki katılığı yönünden alışılmış şeylerdi. Burada Hz. Ömer (r.a), İbni Abbas (r.a)'ın "istersen hallederiz" sözü ile "istersen onları öldürürüz" anlamını kasdettiğini düşünerek böyle konuşmuştur:"

Hicaz kökenli ilim adamları ise şöyle söylemişlerdir:

"Yalan söylüyorsun" sözü, yerine göre, "yanlış konuşuyorsun, hata ediyorsun" anlamına kullanılır. Hz. Ömer (r.a) müslümanı öldürmenin helal olmayacağı hükmüne binaen "artık bunlar namaz kıldıktan sonra öyle şey olmaz" demiştir. İbni Abbas (r.a)'ın, söz konusu kişilerden henüz müslüman olmayanların öldürülmeleri kasdıyla öyle konuşmuş olması ihtimali vardır."

Metinde geçen: Hz. Ömer (r.a): *"Ey Abdullah, üzerimde ne kadar borç bulunduğuna bak" dedi. Borçlarını hesap ettiler, seksenbin, ya da buna yakın bir borcunun olduğu anlaşıldı."* ifadesi ile ilgili olarak Hafız İbni Hacer şu açıklamada bulunmuştur.:

"Cabir (r.a)'den rivayet edilen hadiste bildirildiğine göre, Hz. Ömer (r.a) yukarıda geçen sözünden sonra şöyle söylemiştir:

"Ey Abdullah, Allah katında ve Ömer'in hakkı için yemin olsun, ben öldüğümde, beni defnettikten sonra, Ömer ailesinin mal varlığının dörtte birini seksenbine satıp, bu miktarı müslümanların beytu'l malına koymadıkça başını yıkamayacaksın." Abdurrahman bin Avf (r.a) bu konuyu kendisine sordu. Hz. Ömer (r.a) de: "Ben bunları yaptığım haclarda ve yerime bıraktığım vekaletlerde harcadım" diye söyledi. Böylelikle Hz. Ömer (r.a)'in borcunun mahiyeti de anlaşılmış oldu."

Hafız İbni Hacer, 'Fethü'l Bari'de şu açıklamalara yer vermiştir:

"Hz. Ömer (r.a)'in başından geçen bu olaylardan çok çeşitli dersler çıkarmak mümkündür. Her şeyden önce burada, Hz. Ömer (r.a)'in müslümanlara olan şefkatini ve onların iyiliğini ne kadar çok istediğini, aralarında sünneti hakim kılmak için ne derece gayret gösterdiğini, Rabb'inden ne kadar çok korktuğunu, kendi şahsi işlerine verdiği önemden, çok daha fazla dini işlere önem verdiğini, yüzüne karşı kendisini övmek isteyenleri bu işten alıkoyduğunu, özellikle övgüde aşırı gitmeleri, ya da sözlerine yalan katmaları halinde hiç izin

vermediğini görüyoruz. Hz. Ömer (r.a).bir genci kendisini medhetmekten alıkoymadığı halde, kendisine izarını toplamasını emretmiştir Dinin hükümlerinin yerine getirilmesi için bilhassa vasiyette bulunmuştur. Hz. Ömer (r.a) aynı zamanda, iyilik sahiplerinin yanında gömülmeye özel bir önem göstermiştir. Halifenin seçilmesi işini şuraya bırakmış ve en üstün olanın öne geçirilmesini tavsiye etmiş, bey'at ile imametin (hilafetin) kesinlik kazanacağını bildirmiştir. Düşünüldüğünde, konuşmasında buna benzer daha pek çok ders çıkarmanın mümkün olacağı anlaşılır. Başarıya ulaştıran yalnızca Allah'tır."

İbni Battal da şöyle söylemiştir:

"Hz. Ömer (r.a)'in vasiyetinden, üstün meziyete sahip olanın, en üstün olana tercih edilmesinin caiz olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü eğer böyle bir şey caiz olmasaydı, Hz. Ömer (r.a), isimlerini saydığı kişilerin bazılarının diğer bazılarından üstün olduklarını bildiği halde hilafet işini altı kişilik bir heyete bırakmazdı. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in: "Sizin için iki şahsa razı oldum: Hz. Ömer (r.a) ve Ebu Ubeyde (r.a)" sözü de böyle bir şeyin caiz olduğunu gösterir. Çünkü Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a)'in diğerinden daha üstün olduğunu biliyordu. Hz. Ömer (r.a)'in, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in yaptığı gibi, işi kendi içtihadı ile halletmeyip halifenin belirlenmesini altı kişik şuraya bırakması ve işi onların ictihadlarına havale etmesi, bazı sorunlara neden olmuştu. -Yani mefdulun efdala tercihinin caiz olup olmadığı konusunun çözümünde bir zorluğa vesile olmuştu. -Çeviren)

Bazı müctehidlere göre, eğer ki, Hz. Ömer (r.a), üstün olanın, en üstüne tercihin caiz olmadığı görüşünde olmasaydı, işi böyle altı kişilik heyete bırakmazdı. Çünkü onun bu hareketi, söz konusu altı kişinin dışında kalanların onun nazarında bu altı kişiye nisbetle nefdul yani üstün meziyetli olduklarına işaret etmektedir. Artık bu anlaşıldıktan sonra, söz konusu altı kişiden bazısının, bazısına üstün olması konusunda endişeye düşmemiştir. Eğer mefdulun efdala tercihinin (üstün olanın en üstüne tercihinin) caiz olduğunu düşünseydi, bu altı kişiden veya onların dışında kalanların içinden herhangi bir kimsenin hilafete getirilmesi mümkün olabilirdi. Bu iddiaların birincisine verilecek cevap ile ikincisinin de cevabı verilmiş olur:

Resulullah (a.s), arkasından herhangibir halife bırakmamak ile bir yol belirledi. Hz. Ebu Bekir (r.a) de, arkasından halife tayin etmek suretiyle bir değişik uygulama ortaya koydu. Hz. Ömer (r.a) bu iki farklı uygulamayı birleştirmek amacıyla, arkadan halife olacaklarla ilgili vasiyette bulundu. Ama belli bir şahsı tayin etmeyerek bu iki uygulamayı birleştirmiş oldu. Bu uygulamaya, "belli bir şahıs tayin etmeden, halife belirleme uygulaması" da denilebilir.

"Ben bu işin yükünü (yani halifeliğin yükünü) hem sağlığımda, hem de ölü-

mümden sonra üstlenemem" sözü ile de buna işaret etmiştir. Çünkü bu şekilde belirlediği bir halifeden ötürü maydana gelecek şeyler, tafsili olarak değil de icmali olarak ona nisbet edilecekti. Ama o, belli bir şahıs tayin etmediğinden dolayı, bilhassa o şahsın uygulamaları ona nisbet edilemezdi.

Hz. Ömer (r.a) belli bir isim listesi verdi ve sonra işi istişareye bıraktı. Böylelikle, sahabilerin çoğunluğunun oturduğu hicret yurdu olan Medine'de bulunanların, yine sahabilerden başka şehirlerde diğer insanlarla birlikte oturanların büyük çoğunluğunun görüş birliği ile halife seçilmesine fırsat tanımış oldu."

١٦٠٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: لَمَّا طَعَنَ أَبُو لُؤْلُؤَةَ عُمَرَ طَعَنَهُ طَعْنَتَيْنِ، فَظَنَّ أَنَّ لَهُ ذَنْبًا فِي النَّاسِ لاَيَعْلَمُهُ، فَدَعَا ابْنَ عَبَّاسٍ فَكَانَ يُحِبُّهُ، وَيُدْنِيهِ وَيَسْمَعُ مِنْهُ، فَقَالَ: أُحِبُّ اَنْ نَعْلَمَ عَنْ مَلاءٍ مِنَ النَّاسِ كَانَ هٰذَا فَخَرَجَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَكَانَ لاَيَمُرُّ بِمَلاءٍ مِنَ النَّاسِ إِلاَّ وَهُمْ يَبْكُونَ، فَرَجَعَ إِلَى عُمَرَ فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ مَا مَرَرْتُ عَلَى مَلاَءٍ إِلاَّ رَأَيْتُهُمْ يَبْكُونَ كَأَنَّهُمْ فَقَدُوا الْيَوْمَ أَبْكَارَ أَوْلاَدِهِمْ فَقَالَ: مَنْ قَتَلَنِي؟ فَقَالَ: أَبُو لُؤْلُؤَةَ الْمَجُوسِيُّ عَبْدُالْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: فَرَأَيْتُ الْبِشْرَ فِي وَجْهِهِ فَقَالَ: اَلْحَمْدُلِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَبْتَلِنِي أَحَدٌ بِحَاجَتِي يَقُولُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللَّهُ، أَمَا إِنِّي قَدْ كُنْتُ نَهَيْتُكُم أَنْ تَجْلُبُوا إِلَيْنَا مِنَ الْعُلُوجِ أَحَدًا فَعَصَيْتُمُونِي، ثُمَّ قَالَ: ادْعُوا إِلَيَّ إِخْوانِي قَالُوا: وَمَنْ؟ قَالَ: عُثْمَانُ وَعَلِيٌّ وَطَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ، وَعَبْدُالرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ وَسَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِمْ، ثُمَّ وَضَعَ رَأْسَهُ فِي حِجْرِي. فَلَمَّا جَاءُوا قُلْتُ هٰؤُلاَءِ قَدْ حَضَرُوا قَالَ: نَعَمْ، نَظَرْتُ فِي أَمْرِ الْمُسْلِمِينَ فَوَجَدْتُكُمْ أَيُّهَا السِّتَّةُ رُؤُوسَ النَّاسِ وَقَادَتَهُمْ، وَلاَ يَكُونُ هٰذَا الْأَمْرُ إِلاَّ فِيكُمْ مَا اسْتَقَمْتُمْ يَسْتَقِمْ أَمْرُ النَّاسِ وَإِنْ يَكُنِ اخْتِلاَفٌ يَكُنْ فِيكُمْ، فَلَمَّا سَمِعْتُهُ ذَكَرَ الْاِخْتِلاَفَ وَالشِّقَاقَ، وَإِنْ يَكُنْ ظَنَنْتُ يَكُنِ اخْتِلاَفٌ يَكُنْ فِيكُمْ، فَلَمَّا سَمِعْتُهُ ذَكَرَ الْاِخْتِلاَفَ وَالشِّقَاقَ، وَإِنْ يَكُنْ ظَنَنْتُ أَنَّهُ كَائِنٌ، لأَنَّهُ قَلَّمَا قَالَ شَيْئًا إِلاَّ رَأَيْتُهُ، ثُمَّ نَزَفَهُ الدَّمُ فَهَمَسُوا بَيْنَهُمْ حَتَّى خَشِيتُ أَنْ يُبَايِعُوا رَجُلاً مِنهُمْ فَقُلْتُ: إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ حَيٌّ بَعْدُ، وَلاَ يَكُونُ خَلِيفَتَانِ يَنْظُرُ أَحَدُهُمَا إِلَى الْآخَرِ، فَقَالَ: اِحْمِلُونِي فَحَمَلْنَاهُ. فَقَالَ: تَشَاوَرُوا ثَلاَثًا وَيُصَلِّي بِالنَّاسِ صُهَيْبٌ قَالُوا: مَنْ نُشَاوِرُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: شَاوِرُوا الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارَ وَسَرَاةَ مَنْ هُنَا

مِنَ الْأَجْنَادِ، ثُمَّ دَعَا بِشَرْبَةٍ مِنْ لَبَنٍ فَشَرِبَ، فَخَرَجَ بَيَاضُ اللَّبَنِ مِنَ الْجُرْحَيْنِ فَعَرَفَ أَنَّهُ الْمَوْتُ فَقَالَ: اَلآنَ لَوْ أَنَّ لِيَ الدُّنْيَا كُلَّهَا لاَفْتَدَيْتُ بِهَا مِنْ هَوْلِ الْمَطْلَعِ، وَمَا ذَاكَ وَالْحَمْدُلِلَّهِ أَنْ أَكُونَ رَأَيْتُ إِلاَّ خَيْرًا. فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ، وَإِنْ قُلْتَ فَجَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا أَلَيْسَ قَدْ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُعِزَّ اللَّهُ بِكَ الدِّينَ وَالْمُسْلِمِينَ إِذْ تَخَافُونَ بِمَكَّةَ، فَلَمَّا أَسْلَمْتَ كَانَ إِسْلاَمُكَ عِزًّا وَظَهَرَ بِكَ الإِسْلاَمُ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابُهُ، وَهَاجَرْتَ إِلَى الْمَدِينَةِ فَكَانَتْ هِجْرَتُكَ فَتْحًا ثُمَّ لَمْ تَغِبْ عَنْ مَشْهَدٍ شَهِدَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ قِتَالِ الْمُشْرِكِينَ مِنْ يَوْمِ كَذَا وَيَوْمِ كَذَا، ثُمَّ قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ عَنْكَ رَاضٍ فَوَازَرْتَ الْخَلِيفَةَ بَعْدَهُ عَلَى مِنْهَاجِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَضَرَبْتَ بِمَنْ أَقْبَلَ عَلَى مَنْ أَدْبَرَ حَتَّى دَخَلَ النَّاسُ فِي الإِسْلاَمِ طَوْعًا وَكَرْهًا، ثُمَّ قُبِضَ الْخَلِيفَةُ وَهُوَ عَنْكَ رَاضٍ، ثُمَّ وُلِّيتَ بِخَيْرِ مَا وَلِيَ النَّاسُ مَصَّرَ اللَّهُ بِكَ الأَمْصَارَ وَجَبَى بِكَ الأَمْوَالَ، وَنَفَى بِكَ الْعَدُوَّ، وَأَدْخَلَ اللَّهُ بِكَ عَلَى كُلِّ أَهْلِ بَيْتٍ مِنْ تَوْسِعَتِهِمْ فِي دِينِهِمْ وَتَوْسِعَتِهِمْ فِي أَرْزَاقِهِمْ ثُمَّ خَتَمَ لَكَ بِالشَّهَادَةِ فَهَنِيئًا لَكَ: فَقَالَ: وَاللَّهِ إِنَّ الْمَغْرُورَ مَنْ غَرُّونَهُ، ثُمَّ قَالَ: أَتَشْهَدُ لِي يَا عَبْدَاللَّهِ عِنْدَاللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ فَقَالَ: نَعَمْ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، أَلْصِقْ خَدِّي بِالأَرْضِ يَا عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُمَرَ. فَوَضَعْتُهُ مِنْ فَخِذِي عَلَى سَاقِي فَقَالَ: أَلْصِقْ خَدِّي بِالأَرْضِ فَتَرَكَ لِحْيَتَهُ وَخَدَّهُ، حَتَّى وَقَعَ بِالأَرْضِ فَقَالَ: وَيْلَكَ وَوَيْلَ أُمِّكَ يَا عُمَرُ إِنْ لَمْ يَغْفِرِ اللَّهُ لَكَ يَا عُمَرُ. ثُمَّ قُبِضَ رَحِمَهُ اللَّهُ: فَلَمَّا قُبِضَ أَرْسَلُوا إِلَى عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ فَقَالَ: لاَ آتِكُمْ إِنْ تَفْعَلُوا مَا أَمَرَكُمْ بِهِ مِنْ مُشَاوَرَةِ الْمُهَاجِرِينَ وَالأَنْصَارِ وَسَرَاةِ مَنْ هُنَا مِنَ الأَجْنَادِ قَالَ الْحَسَنُ، وَذُكِرَ لَهُ فِعْلُ عُمَرَ عِنْدَ مَوْتِهِ وَخَشْيَتِهِ مِنْ رَبِّهِ فَقَالَ: هٰكَذَا الْمُؤْمِنُ جَمَعَ إِحْسَانًا وَشَفَقَةً، وَالْمُنَافِقُ جَمَعَ إِسَاءَةً وَغِرَّةً، وَاللَّهِ مَا وَجَدْتُ فِيمَا مَضَى وَلاَ بَقِيَ عَبْدًا ازْدَادَ إِحْسَانًا إِلاَّ ازْدَادَ مَخَافَةً وَشَفَقَةً مِنْهُ، وَلاَ وَجَدْتُ فِيمَا مَضَى وَلاَ فِيمَا بَقِيَ عَبْدًا ازْدَادَ إِسَاءَةً إِلاَّ ازْدَادَ غِرَّةً.

1602- Taberani, Abdullah bin Ömer (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Lu'lu'e, Hz. Ömer (r.a)'e saldırınca, iki yerinden hançer sapladı. Hz.

Ömer (r.a), insanlar üzerinde, bilmediği bir hatasının olduğu zannına kapıldı. İbni Abbas (r.a)'ı çağırdı. Hz. Ömer (r.a), onu sever, kendine yakın tutar ve sözlerine itibar ederdi. Hz. Ömer (r.a) ona:

"Bu iş, acaba insanlar tarafından toplu bir şekilde mi gerçekleştirildi, onu bilmek istiyorum" dedi. İbni Abbas (r.a) çıktı, dolaştı, aralarından geçtiği kalabalıkların tümü ağlıyorlardı. İbni Abbas (r.a), Hz. Ömer (r.a)'in yanına dönerek:

"Ey mü'minlerin emiri, insanlardan hangi topluluğun arasından geçtiysem, hepsinin bugün adeta genç çocuklarını kaybetmişcesine ağladıklarını gördüm" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a): "Öyleyse bana kim saldırdı?" diye sordu. İbni Abbas (r.a): "Muğire bin Şu'be (r.a)'nin kölesi mecusi Ebu Lu'lu'e" diye cevap verdi. İbni Abbas (r.a) bu konuda dedi ki:

"Ben bu sözü söyleyince, Hz. Ömer (r.a)'in yüzünde bir sevinç hissi oluştu ve şöyle söyledi:

"Beni, 'la ilahe illa'llah' diyen bir kimsenin eliyle musibete uğratmamış olan Allahu Teala'ya hamdolsun. Ben sizi, şu yabancıları başımıza toplamayın diye uyarmıştım, ama siz sözümü dinlemediniz." Daha sonra: "Bana kardeşlerimi çağırın" dedi. "Kimdir onlar?" dedik. "Osman, Ali, Talha, Zübeyr, Abdurrahman bin Avf ve Sa'd bin Ebi Vakkas (Allah onlardan razı olsun) dedi." Onlara adam gönderdi. Sonra başını kucağıma koyup yattı. İstediği kişiler gelince "çağırdıkların geldi" dedim.

"Evet, müslümanların işine baktım, ey altı kişi, sizi insanların başı ve önderleri olarak gördüm. Bu iş (hilafet işi) ancak sizden birine bırakılabilir. Siz doğru olduğunuz sürece, insanların işleri de düzelir. İhtilaf da olursa, sizin aranızda (ya da sizin tarafınızdan) olur" dedi. Hz. Ömer (r.a) ihtilaf ve ayrılıktan söz edince, herhalde böyle bir şey ortaya çıkar, diye düşündüm. Çünkü o, her ne zaman bir şeyden söz ettiyse, onun bahsettiği şeyin aynen ortaya çıktığını gördüm. Daha sonra yarasından çıkan kanlar iyice yayıldı. O sırada (söz konusu altı kişi) aralarında fısıldaşmaya başladılar. Ben içlerinden birine bey'at edecekler sandım. "Emiru'l-mü'minin henüz sağ, biri birine bakan iki ayrı halife olamaz" dedim. Hz. Ömer (r.a) "Beni buradan alın" dedi, aldık

---

1602-Bunu Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/74)'de rivayet etmiş ve: "Bunu Taberani el-Evsat'ta rivayet etmiştir, isnadı hasendir" demiştir.

Metinde geçen (bizim "yabancılar" diye tercüm ettiğimiz) el-Uluc kelimesi elluc kelimesinin çoğuludur. Bununla Medine'ye dışarıdan getirilen ve değişik kavmiyetlere mensup katı, sert kafirler kastedilmektedir.

(Not: Bu kelime bir önceki hadiste geçmekte idi. Orada da "yabancılar" olarak tercüme ettik. Bu kelime ile kastedilen "Arap" asıllı olmayanlardan ziyade, müslümanlarla uyuşamayan ve kendi inançlarını terketmemekte de ısrarlı görülen Arap olmayan kafirlerdir. Çeviren)

Sonra da (o altı kişiye):

"Üç gün istişarede bulunun, namazı da bu orada Suheyb kıldırsın" dedi. Onlar: "Kimlerle istişare edeceğiz, ey mü'minlerin emiri!" dediler. "Muhacirlerle, ensarla, askerlerin ileri gelenlerinden burada bulunanlarla istişarede bulunun" dedi. Sonra bir miktar süt istedi. Sütü içti, süt aldığı iki yaradan çıktı. Bu durumda kendisinin öleceğini anladı ve:

"Eğer ki, şu an bütün dünya benim olsaydı, karşı karşıya bulunduğum durumun korkusundan (cehennem korkusundan) hepsini feda ederdim (yani korktuğum şeyden kurtulmak için -Çeviren). Allah'a hamdolsun, bu da hayırdan başkasını görmediğimdendir" dedi. İbni Abbas (r.a) da:

"Böyle söylediğin için, Allah sana hayırlı karşılıklar versin. Allah Resulü (a.s), müslümanların Mekke'de korku ile dolaştıkları sırada, Allahu Teala'nın seninle dini ve müslümanları güçlendirmesi için dua etmemiş miydi? Müslüman olduğunda, senin müslüman olman izzet kazandırdı, seninle İslam, Allah Resulü (a.s) ve ashabı meydana çıkabildiler. Medine'ye hicret ettin, senin hicretin bir fetih oldu. Sonra şu şu günde, Resulullah (.as)'ın katıldığı, müşriklere karşı verilen savaşların hiçbirinden geri kalmadın. Daha sonra Resulullah (a.s) senden razı olarak dünyadan göçtü. Ondan sonra, halifesine Resulullah (a.s)'ın gösterdiği yol üzere destek ve yardımcı oldun. Sonra halife de senden razı olarak dünyadan göçtü. Onun ardından en güzel şekilde insanların yönetimi görevini üstlendin. Allahu Teala senin elinle şehirler kurdurdu. Senin elinle mallar toplattı, düşmanı bertaraf etti, senin vasıtanla her aileye dinleri ve rızkları konusunda genişlik sağlayacak imkanlar ulaştırdı. Sonunda da sana şehid olarak bu dünyadan göçmek nasib etti. Bütün bunlar, sana mübarek oldun" dedi. Hz. Ömer (r.a) de:

"Mağrur, sizin gurura kaptırdığınızdır" dedi. ve:

"Ey Abdullah, benim için kıyamet gününde, Allah'ın huzurunda da şehadet eder misin?" diye sordu. Abdullah (r.a): "Evet" dedi. Hz. Ömer (r.a): "Ey Allah'ım, sana hamdolsun" dedikten sonra: "Yanağımı yere değdir, ey Abdullah bin Ömer!" dedi. Ben uyluğumun üzerine koydum. Tekrar: "Yanağımı yere değdir" dedi ve sakalı ile yanağını salarak yere değdirdi. Bu halde:

"Eğer, Allahu Teala seni bağışlamazsa, sana ve annene yazıklar olsun ey Ömer!" dedi ve sonra ruhunu teslim etti. Allah kendisine rahmet eylesin."

Hz. Ömer (r.a) ruhunu teslim ettiğinde, Abdullah bin Ömer (r.a)'e adam gönderildi. O da, *"Hz. Ömer (r.a)'in size emrettiği şekilde muhacirlerle, ensarla ve askerlerin önde gelenlerinden burada bulunanlarla istişarede bulunmadığınız sürece gelmem"* dedi. (Bu olayın Hz. Ömer (r.a)'in vefatının ardından

değil de defin gibi işleri bittikten sonra gerçekleşmiş olması mümkündür. Çünkü yukarıdaki rivayetten Abdullah bin Ömer (r.a)'in, babasının vefatı esnasında yanında bulunduğu anlaşılmaktadır. -Çeviren)

Hz. Hasan (r.a)'a, Hz. Ömer (r.a)'in ölümü anındaki tutumu ve Rabb'inden korkusu konusunda konuşulduğunda şöyle söyledi:

"İşte mü'min, böyle ihsan ve şefkat sıfatlarını kendinde toplar. Münafık ise fenalık ve gurur sıfatlarını kendinde toplar. Vallahi ben, geçmiş olanlardan da, halen yaşayanlardan da her kimi tanıdıysam, ihsanının artması oranında Allah korkusunun ve (Allaha'ın azabı konusunda) endişesinin (şefkatinin) de arttığını gördüm. Aynı şekilde gerek geçmiş olanlardan, gerekse halen yaşayanlardan her kimin fenalığının arttığını gördüysem, aynı oranda gururunun da arttığını gördüm."

١٦٠٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ لَمَّا سَقَطَ عَلَيْهِمُ الْحَائِطُ فِي زَمَانِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِالْمَلِكِ أَخَذُوا فِي بِنَائِهِ، فَبَدَتْ لَهُمْ قَدَمٌ، فَفَزِعُوا، وَظَنُّوا أَنَّهَا قَدَمُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَمَا وَجَدُوا أَحَدًا يَعْلَمُ ذٰلِكَ، حَتَّى قَالَ لَهُمْ عُرْوَةُ: لاَ وَاللَّهِ، مَا هِيَ قَدَمُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، وَمَا هِيَ إِلاَّ قَدَمُ عُمَرَ.

1603- Buhari, Urve bin Zübeyr (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Velid bin Abdulmelik zamanında (Mescid-i Nebevi'nin) duvarı yıkılınca, bu duvarı yeniden onarmaya başladılar. İnşaat sırasında bir ayak ortaya çıktı. Bunu görünce şaşırdılar ve bunun, Resulullah (a.s)'ın ayağı olduğunu sandılar. Ancak bunu kesin olarak anlayabilecek birini bulamadılar. En son Urve (r.a):

"Hayır, vallahi, bu Resulullah (a.s)'ın ayağı değildir. Bu ayak, Hz. Ömer (r.a)'den başkasının ayağı da değildir" diye söyledi."

Konuyla ilgili olarak Hafız İbni Hacer, 'Fethü'l-Bari'de şu açıklamalarda bulunmuştur:

"Olayla ilgili olarak Ebu Bekir el-Acuni, Şu'ayb bin İshak'ın, Hişam bin Urve'den, onun da babasından rivayeti tarıkıyla şöyle bildirmiştir:

"İnsanlar (Mescid-i Nebevi'de) kabre (yani Resulullah (a.s) ile Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a)'in kabirlerinin bulunduğu yere) doğru namaz kılıyorlardı. Bundan dolayı Ömer bin Abdulaziz (r.a) Mescid'in duvarının

1603- Buhari (3/255) 23-Kitabu'l-Cenaiz, 96-Resulullah (a.s)'ın kabri ile ilgili rivayetler babı.

yükseltilmesini emretti ve (kabirlerin bulunduğu bölgeye bitişik) duvarı yeniden inşa etmek amacıyla temelden yıktılar. Böylece ara duvarlar kapatılmış olacak ve kimse kabre doğru namaz kılmamış olacaktı. Duvar yıkılınca, ayak ve dizle birlikte bir bacak ortaya çıktı. Ömer bin Abdülaziz (r.a) bunu görünce kendinden geçti, Daha sonra Urve (r.a) geldi ve: "Bu Hz. Ömer (r.a)'in bacağı ve dizidir" diye söyledi. Ömer bin Abdulaziz (r.a) de kendine geldi."

Acuri'nin, Malik bin Miğvel'den, onun da Reca bin Hayve'den rivayeti tarıkıyla bildirildiğine göre de Reca bin Hayve şöyle söylemiştir:

"Velid bin Abdulmelik, Resulullah (a.s)'ın hanımlarının odalarını satın aldıktan sonra Ömer bin Abdulaziz (r.a)'e bir mektup yazarak, kendisinin söz konusu odaları yıkarak Mescid-i Nebevi'yi genişletmek istediğini bildirdi. Ömer bin Abdulaziz (r.a), Mescid'in bir tarafına otururak (gerekli yerlerin) yıkılmasını emretti. Ben onun o günkü kadar çok ağladığını görmüş değilim. (Yıkımdan sonra) istediği şekilde inşaatı başlattırdı. İçerisinde kabirlerin bulunduğu odanın yeniden inşası tamamlanıp onun yanı başındaki birinci oda yıkılınca, üç kabir (yani üç kabrin bir yönü) ortaya çıktı. Bu kabirlerin üzerine kumlar kaymıştı. Ömer bin Abdulaziz (r.a) bu manzarayı görünce iyice şaşırdı ve kayan kısımları kendi eli ile düzeltmek istedi. Ben kendisine:

"Allah senin halini iyi etsin, eğer sen iş yapmaya kalkarsan, herkes seninle birlikte iş yapmaya kalkışır. Ama bir adama buraları düzeltmesini emretsen daha uygun olur," dedim. Bu işi yapmayı bana emretmesini arzuluyordum. O da: "Ey Muzahim, (yani ey köle-mevla), kalk düzelt" dedi."

١٦٠٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ قَالَ: وَلِيَ عُمَرُ عَشْرَ سِنِينَ ثُمَّ تُوُفِّيَ.

1604- Taberani, Misver bin Mahreme (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) on yıl halifelik yaptı, sonra vefat etti."

١٦٠٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: قُتِلَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرُ مَصْدَرَ الْحَاجِّ وَذٰلِكَ فِي سَنَةِ ثَلاَثٍ وَعِشْرِينَ.

1605- Taberani, Leys bin Sa'd (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

1604-Mu'cemu'l-Kebir (1168) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9)78)'de: "Bunu Taberani rivayet etmiştir isnadı hasendir" demiştir.

1605-Mu'cemu'l-Kebir (1)70) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9)78)'de:"Bunu Taberani rivayet etmiştir, ravileri sikadırlar" demiştir.

"Mü'minlerin emiri Hz. Ömer (r.a), hicri 23 yılında haccın hemen ardından öldürüldü."

١٦٠٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ: مَاتَ عُمَرُ وَهُوَ عَلَى رَأْسِ خَمْسٍ وَخَمْسِينَ.

1606- Taberani, İbni Şihab (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) ellibeş yaşına yeni girdiği sıralarda öldürüldü."

١٦٠٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ أَنَّ عُمَرَ قُبِضَ وَهُوَ ابْنُ خَمْسٍ وَخَمْسِينَ.

1607- Taberani, Salim bin Abdullah (r.a)'tan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) ellibeş yaşında iken vefat etti."

١٦٠٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: مَاتَ عُمَرُ وَهُوَ ابْنُ خَمْسٍ وَخَمْسِينَ وَقَالَ: أَسْرَعَ إِلَيَّ الشَّيْبُ. مِنْ قِبَلِ أَخْوالِي بَنِي الْمُغِيرَةِ.

1608- Taberani, İbni Ömer (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) ellibeş yaşında iken vefat etti."

Yine şöyle söylemiştir:

"Muğireoğullarının dayıları sebebiyle erken yaşta saçları ağardı."

١٦٠٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ قَتَادَةَ قَالَ قُتِلَ عُمَرُ وَهُوَ ابْنُ إِحْدَى وَسِتِّينَ.

1609- Taberani, Katade (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

1606-Mu'cemu'l-Kebir (1/69) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/78)'de: "Bunu Taberani rivayet etmiştir ravileri sikadırlar" demiştir.

1607-Mu'cemu'l-Kebir (1/69) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/78)'de: "Bunu Taberani rivayet etmiştir ravileri sikadırlar" demiştir.

1608-Mu'cemu'l-Kebir (1/69) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/79)'de: "Bunu Taberani rivayet etmiştir, ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

1609-Mu'cemu'l-Kebir (1/69) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/78)'de: "Bunu Taberani rivayet etmiştir, isnadı hasendir" demiştir.

"Hz. Ömer (r.a) altmışbir yaşında iken öldürüldü."

١٦١٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ مَاتَ وَهُوَ بْنُ سِتٍّ وَسِتِّينَ سَنَةٍ.

1610-Taberani, İbni Abbas (r.a)'tan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) altmışaltı yaşında iken vefat etti."

Hz. Ömer (r.a)'in vefat ettiği sırada kaç yaşında olduğu konusunda ihtilaf olduğunu göstermek için, bu konu ile ilgili değişik rivayetleri ele aldık.

١٦١١ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: أَنَا أَوَّلُ مَنْ أَتَى عُمَرَ حِينَ طُعِنَ فَقَالَ: اِحْفَظْ عَنِّي ثَلاَثًا، فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ لاَيُدْرِكَنِي النَّاسُ: أَمَّا أَنَا فَلَمْ أَقْضِ فِي الْكَلاَلَةِ قَضَاءً، وَلَمْ أَسْتَخْلِفْ عَلَى النَّاسِ خَلِيفَةً وَكُلُّ مَمْلُوكٍ لِي عَتِيقٌ.

1611- Ahmed, İbni Abbas (r.a)'tan şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) saldırıya uğradığında, yanına ilk giden kişi ben oldum. Hz. Ömer (r.a) bana şunları söyledi:

"Benden üç şeyi öğren (al). Çünkü ben, insanların bana ulaşamayacağından korkuyorum (yani insanlar bana ulaşıncaya kadar, vefat edeceğimden korkuyorum -Çeviren): Ben kalale (baba ve oğul cihetinden mirasçı bırakmayan kişi) hakkında hükmümü vermiş değilim. Arkamdan herhangi bir halife bırakmış değilim. Bir de benim ne kadar kölem varsa, hepsini azad ediyorum."

DERSLER VE ÖĞÜTLER

Hz. Ömer (r.a)'in, dünya ehli nazarında da, ahiret ehli nazarında da, her zaman için örnek bir yönetici özelliğine sahip olduğu bir gerçektir. Bu gerçek, zihinlere öylesine yerleşmiştir ki, artık bu gerçek tartışma bile kabul etmez. Her ne zaman örnek bir yöneticinin uygulamalarından söz edilecek olsa, hemen akıllara Hz. Ömer (r.a) gelir.

Hz. Ömer (r.a) oldukça sağlam ve güçlü bir bedene sahipti. Bu özellik,

---

1610-Mu'cemu'l-Kebir (1/68) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/78)'de: "Bunu Taberani rivayet etmiştir, ravileri sikadırlar" demiştir.

1611-Ahmed, Müsned (1/46) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (4/247)'de: "Bunu Ahmed rivayet etmiştir, ravileri sikadırlar" demiştir.

örnek yöneticilikte basite alınamayacak önemli bir özelliktir. Ayrıca yönettiği toplum nazarında, güzel ve temiz bir geçmişi, sabıkasızlığı ile tanınıyordu. Bu yönü üzerinde, görüş birliği bulunmaktadır. Örnek yöneticilikte bu özellik de, oldukça büyük bir önem taşır.

Kendi özel hayatında da, toplumsal ilişkilerinde de son derece ciddi bir tavır göstermekteydi. Bu özellik ise, örnek yöneticiliğin şartıdır. Çünkü yöneticinin vakar ve heybeti, ancak bu şekilde devam eder ve kendini kabul ettirir.

Hz. Ömer (r.a) kendi şahsını da, aile çevresini de yönetimi altındaki insanların genelinden hiçbir şekilde ayırmazdı. Böylelikle kendi şahsı etrafında herhangi bir şüphe ve tereddüt oluşmasına fırsat bırakmamış oluyordu. Bu özellik de, örnek yöneticinin üzerinde taşıması gereken bir özelliktir.

Hz. Ömer (r.a) topluma en çok acıyan, onlara en çok merhamet ve şefkat gösteren, onları en çok koruyan kişiydi. Onun yönetimi altında, kimse kenara itilmez, zayi edilmezdi ve herkes onun kendisine olan ilgisini bizzat hissederdi. Bu da, örnek yöneticide bulunması gereken şartlardandır.

Uygulamaların, bazı insanları, sınır noktalara iteceğini hissettiği zaman, başkasının içtihadını, kendi içtihatına tercih ederdi. Fethedilen bölgelerde yeşayan insanların toprakları konusunda böyle yapmış, muhalefet ortadan kalkıncaya kadar, kendi içtihadlarını uygulamayı geciktirmiştir. Bu da örnek yöneticide bulunması gereken şartlardandır.

Hz. Ömer (r.a)'in söz konusu arazilerle ilgili görüşü, fethedilen arazileri fetheedenlere dağıtılmayıp, kıyamete kadar müslümanların tümü için vakıf olmak üzere sahiplerine bırakılması yönündeydi. Bu görüşe, sahabilerin çoğu da katılmış ve Hz. Ömer (r.a) Kur'an-ı Kerim'den nasslarla kendi görüşünü delillendirmişti. O dönemde yaşayan müslümanlarla, daha sonra gelecek müslümanların tümüne birden yarar getirecek tek görüş de buydu. Bu uygulama aynı zamanda bereket getirecek bir uygulama olacaktı. Nitekim biz bugün, bunun bereketini hala görüyoruz ve sermayelerin belli kişilerin ellerinde toplanmasını tehlikeli gören iktisadi ekollere karşı, İslam'ın bu uygulamasını bir delil olarak ortaya koyuyoruz.

Hz. Ömer (r.a), kendi görüşünün kuvvetli delillere dayanmasına ve sahabilerin de çoğunun kendini desteklemelerine rağmen, bazı sahabilerin tereddüt etmeleri sebebiyle bu konuyla ilgili görüşünü uygulamaya geçirme işini geciktirmiştir. Kendi içtihadını uygulamaya koymasının, müslümanların birliğine olumsuz etki yapabileceği endişesi ile, tam bir görüş birliği ortaya çıkıncaya kadar beklemiştir. Bu uygulamalarından, Hz. Ömer (r.a)'de hikmet ve tedbirli davranma özelliklerinin ikiz kardeş gibi olduğunu anlıyoruz.

Hz. Ömer (r.a) insanların derecelerini çok iyi biliyordu. Üstün derecede olanları, öne geçebilecekleri biliyor ve tutumlarını ona göre ayarlıyordu. Bu da devlet düzeninin oturması için çok önemliydi.

Yapılmasını istediği savaşlarla ilgili her konuyla bizzat ilgileniyordu. Ordunun levazım gereçlerine ve savaşın ihtiyaçlarına bizzat bakıyor ve bu konularla bizzat ilgileniyordu. Bu da yöneticilerin savaşlarda başarılı olabilmelerinin önemli bir şartıdır.

Devlet işlerinde görevlendireceği adamları seçmesini ve adamlarını kendilerine tevdi edilecek görevlere göre belirlemesini gayet iyi biliyordu. Bu, bir yöneticinin, kadro konusunda başarılı olmasının şartıdır.

Hz. Ömer (r.a)'in etrafında toplanan insanlar, Hz. Ömer (r.a)'in her bakımdan kendilerinden daha ilerde ve daha mükemmel olduğunu biliyorlardı. İbadette olsun, ilimde olsun, işleri iyi düzene koymada olsun, sağlam görüşler ortaya atabilmede olsun Hz. Ömer (r.a) hep en öndeydi. Bu da bir yöneticinin başarılı olabilmesinin en önemli şartlarından biridir. Bir yönetici etrafında toplanan insanlar, yöneticinin kendilerinden daha ilerde ve daha kabiliyetli olduklarını düşünmeleri, bu insanları o yöneticiye daha bir sıkı bağlanmalarına sebep olur. Bunun tam tersi olduğunda ise, işler son derece karışır ve insanlar liderlerini hafife almaya başlarlar. Böyle bir durum ise başarısızlığın başlangıç noktasıdır.

Hz. Ömer (r.a) oldukça atılgan olduğu gibi, çokca istişarede bulunan bir insandı. İsabetli görüşü tesbit etmek için son derece çaba gösterirdi. Bu da bir yöneticinin başarılı olmasının şartlarındandır.

Hz. Ömer (r.a) her hak sahibine hakkını vermeye ve her fazilet sahibinin bu faziletini değerlendirmeye özen gösterirdi. Bu yüzden herkes, bütün haklarını ona bırakmıştı. İnsanlar haklarının zayi olmayacaklarını düşündükleri gibi, devlet başkanının kendilerini hesaba çekeceği sınır ve ölçüleri de biliyorlardı.

Hz. Ömer (r.a) hakkında ne söylense gene de azdır. Hz. Ömer (r.a)'in dediği gibi, Hz. Ebu Bekir (r.a) kendinden sonra geleni yormuştur. Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) de, kendilerinden sonra gelenleri yormuşlardır ve kıyamete kadar da yoracaklardır. O ikisinin güç yetirdiğine kim güç yetirebilir? O ikisinin sahip oldukları çevre, bir daha kime nasip olabilir?

Resulullah (a.s)'ın ashabı, Hz. Ebu Bekir (r.a) ile Hz. Ömer (r.a)'in askeriydi. Bu insanların, kendisine askerlik, desteklik ve yardımcılık yaptığı kimse, elbetteki kendinden sonra geleceklerden hiç kimsenin ulaşamıyacağı bir noktaya ulaşır, kendinden sonrakilerin gösteremeyecekleri başarıyı gösterirdi. Belki de Hz. Osman (r.a) ve Hz. Ali (r.a)'nin zamanlarında, işlerin biraz karışmasının en önemli sebebi buydu. Resulullah (a.s)'ın bizzat kendisinin yetiştirmiş olduğu

sahabe neslinden olan insanların çoğu, Hz. Osman (r.a) ve Hz. Ali (r.a) dönemle- rinden önce şehitler kervanına katılmışlardı. Yani sahabe neslinin mümtaz isimlerinin önemli kısmı, Hz. Osman (r.a) ve Hz. Ali (r.a) dönemlerine ulaşama- mışlardı.

Allah hepsinden razı olsun.

HZ. OSMAN (R.A.)

HALİFELİĞE GETİRİLMESİ
HANIMLARI, OĞULLARI VE KIZLARI
HİCRETİN 25 İLE 35. YILLARI ARASI
HZ. OSMAN (R.A.)'IN ŞEHİD EDİLMESİ
HZ. OSMAN (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

HZ. OSMAN (R.A.)

Hz. Osman (r.a)'ın hayatı konusunda, İbni Hacer, şu bilgileri veriyor:

"Mü'minlerin emîri, Hz. Osman bin Affın bin Ebi'l-Asi bin Ümeyye bin Abdi Şems, Kureyş kabilesinin, Emevi kolundandır. Abdullah ve Amr adında iki erkek çocuğu vardır. Annesi Erva bintu Kureyzi bin Rebi'a bin Habib bin Abdi Şems'tir. Annesi de müslüman olmuştur. Hz. Osman (r.a)'ın anneannesi ise, el-Beyza bintu Abdulmuttalib'dir ve Resulullah (a.s)'ın halasıdır.

Hz. Osman (r.a), doğru olan rivayete göre, Fil olayından altı yıl sonra dünyaya gelmiştir. Orta boylu, güzel yüzlü, nazik derili, uzun sakallı ve geniş omuzlu idi. Ve ilk dönemlerde müslüman olanlardandı."

İbni İshak der ki:

"Hz. Ebu Bekir (r.a), kavminin içinde sevilen biriydi. Bu itibarla kendilerine güvendiği kimseleri İslam'a çağırmaya başladı. Bana ulaşan bilgilere göre, onun aracılığı ve telkinleriyle Zübeyr, Talha ve Hz. Osman (r.a) müslüman olmuşlardır. Resulullah (a.s), Hz. Osman (r.a)'a kızı Rukiyye'yi nikahlamıştır. Rukiyye (r.a) onun nikahı altında iken, Bedir Gazası günlerinde vefat etmişti. Bunun üzerine Resulullah (a.s) ona Rukiyye'nin kızkardeşi Ümmü Gülsüm'ü nikahlamıştı. Bu yüzden Hz. Osman (r.a)'a Zi'n-Nureyn (yani iki nur sahibi) lakabı verilmiştir.

Mütevatir rivayetlerle bildirildiğine göre, Resulullah (a.s) onu cennetle müjdelemiştir ve cennet ehli arasında saymıştır. Aynı zamanda onun şehid olarak öleceğini de haber vermiştir.

Hz. Osman (r.a)'dan gelen meşhur ve sahih bir çok rivayette bildirildiğine göre, isyancılar onun etrafını sardıklarında, o, sahabenin önünde, geçmişte yaptığı bazı hayırlı işlerini sayarak kendilerini bunlara şahit tutmuştur. Saydıkları arasında ceysu'l-usre diye bilinen, yazın sıcağında ve oldukça zor

şartlarda Tebük'e sefere çıkan orduyu donatması da vardır. Yine, kendisini Mekke'ye gönderdiği sırada Resulullah (a.s)'a ağacın altında bey'at etmesi, Roma kuyusunu satıl alması ve daha bir çok şey de bu vesileyle saydıkları arasındadır.

Hz. Osman (r.a) Resulullah (a.s)'dan, Hz. Ebu Bekir (r.a)'den ve Hz. Ömer (r.a)'den hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de çocukları, Ömer, Ebban ve Sa'id ile amcasının oğlu Mervan bin Hakem bin Ebi'l-As hadis rivayet etmiştir. Sahabeden İbni Mes'ud, İbni Ömer, İbni Abbas, İbni Zubeyr bin Sabit, İmran bin Hüseyin, Ebu Hureyre ve daha başkaları, Tabiinden el-Ahnef, Abdurrahman bin Ebi Damra, Abdurrahman bin Haris bin Hişam, Sa'id bin Museyyeb, Ebu Vail, Ebu Abdurrahman Sulemi, Muhamed bin Hanefiye ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir.

Hz. Osman (r.a), hanımı Rukiyye ile birlikte Habeşistan'a ilk hicret edenlerdendir. Hanımının rahatsız olması sebebiyle Bedir Gazası'na katılamamıştır. Özürü sebebiyle Resulullah (a.s)ganimetten ona da hisse ayırmış ve iyilikte bulunmuştur. Resulullah (a.s)'ın kendisini Mekke'ye göndermiş olmasından dolayı Rıdvan bey'atına katılamamış, müşriklerin kendisini öldürdükleri haberi yayılmıştı ve Rıdvan bey'atının sebesi de bu haber olmuştu. Resulullah (a.s)'ın bu bey'atta, bir elini öbürünün üstüne koyarak: "Bu da Osman'ın yerinedir," diye kendi kendine bey'atta bulunmuştur."

İbni Mes'ud der ki: *"Bey'at olunduğunda, en hayırlımıza bey'at ettik ve bey'atımızdan dönmedik."*

Hz. Ali (r.a) der ki: *"Osman, içimizde akrabaya en çok düşkün olanımızdı."*

Öldürüldüğü haberi kendisine ulaştığında Hz. Aişe (r.a) de aynı şeyi söylemiştir: "Onu öldürdüler, oysa o, içimizde akrabaya en düşkün olanımız, ve Rabb'inden en çok korkanımızdı.

İbni Mubarek ez-Zuhd de şöyle der:

"Zubeyr bin Abdullah, Hz. Osman (r.a)'ın yanında hizmetçilik yapan ninesinin kendisine şöyle rivayette bulunduğunu bildirdi: "Osman, aile efradından uyuyan bir kimseyi uyandırmazdı, uyanık halde görürse o zaman çağırır ve abdest suyunu hazırlardı. Senenin (oruç tutulması haram olan günler dışında) tamamını oruçlu olarak geçirirdi."

Öldürülmesine sebep de, şehirlerin emirlerinin (yöneticilerinin) tamamının yakınlarından olması oldu. Suriye (Şam) bölgesinin tamamına Muaviye, Basra bölgesine Sa'id bin el-As, Mısır'a Abdullah bin Sa'id bin Ebu Serh, Horasan'a Abdullah bin Amir, emir (vali) olarak tayin edilmişti. O yerlerden kim hacca gelse, emirinden şikayette bulunurdu. Hz. Osman (r.a) çok yumuşak huylu, iyi-

liği çok ve pek halim birisiydi. Emirlerinden birini değiştirir, sonra halkını razı ederek tekrar eskisini yerine geri gönderirdi. Sonunda Mısırlılar, toplu halde ibni Ebi Sarh'ı şikayete geldiler. Bunun üzerine onu görevinden aldı ve yerine Muhammed bin Ebu Bekir'i tayin ettiğine dair şikayete gelenlerin eline bir kağıt verdi. Onlar da bu duruma razı oldular. Sonra giderlerken yolda binek üzerinde birini gördüler. Ondan haber sordular. O da, Hz. Osman (r.a)'ın yanından geldiğini, İbni Ebi Sarh'ın görevinde tutulduğunu ve kendilerinin ileri gelenlerinden bir gurubun cezalandırılacağını haber verdi. Bunun üzerine ellerindeki yazıyı alıp geri döndüler. Yazıyı Hz. Osman (r.a)'a gösterdiler. Hz. Osman (r.a) da kendisinin böyle bir yazı yazmadığına ve yazılmasına da izin vermediğine yemin etti. Bunun üzerine katibini (yazıcısını) kendilerine teslim etmesini istediler. O da, katibi öldürmelerinden korktu. Katibi amcasının oğlu Mervan bin Hakem'di. Şikayetçiler istekleri olmayınca kızdılar ve Hz. Osman (r.a)'ı, evinin içinde kuşatmaya aldılar. Bir topluluk, kendisini o kuşatmacılardan korumaya başladı. Hz. Osman (r.a), bunları kuşatmacılarla herhangi bir çatışmaya girmekten alıkoyuyordu. Sonra kuşatmacılar bir evden bir eve duvar oluşturdular ve bu şekilde Hz. Osman (r.a)'ın evine girip onu öldürdüler. Bu olay sahabenin önde gelenlerine ve daha başkalarına çok dokundu. Böylece fitne kapısı açıldı. Sonra da bilinen olaylar yaşandı.

Buhari, Hz. Ömer (r.a)'in öldürülüşünü anlatırken şu şekilde rivayet eder:

"Hz. Ömer (r.a) sahabeden altı erkek tayin etti ve bunlardan bir kişiyi halife seçmelerini istedi. Onlar da seçme işini Abdurrahman bin Avf'a bıraktılar. O da Hz. Osman (r.a)'ı seçti ve ona bey'at ettiler."

Bu olayın hicri 24 yılının muharrem ayı başlarında bir cumartesi günü olduğu söylenir. İbni İshak da der ki:

"Hz. Osman (r.a) halifeliğinde onbir yıl, onbir ay yirmi iki günü doldurduğunda öldürüldü." Bu da hicri 35 yılının zilhicce ayının yirmiikisine denk gelmektedir. Başkaları da onyedisine denk geldiğini söylemişlerdir. Yine onsekizine denk geldiği de söylenmiştir. Bu sonuncusunu Ahmed bin Hanbel İshak bin Tabba'dan, o da Ebu Ma'şer'den rivayet etmiştir.

Zübeyr bin Bekkar da şöyle diyor:

"Hz. Osman (r.a)'a hicri 23 yılının zilhicce ayının son bir gecesi kaldığında pazartesi günü bey'at edildi ve yine zilhicce ayının (h. 35 yılı) onsekizinci cuma günü ikindiden sonra katledildi. Cumartesi gecesi, akşam ile yatsı arasında, Hz. Osman (r.a)'ın sağlığında satın almış olduğu Yıldız Bostanı (Maşşu Kevkeb)'na defnedildi." Baki mezarlığı, daha sonra bu bostanla genişletilmiştir. Sahih ve meşhur olan rivayete göre, Hz. Osman (r.a) sekseniki yaşında iken öldürülmüş tür. Bundan daha küçük yaşta olduğu da söylenmiştir. Ebu Muhammed İbnu

Nazm'ın görüşüne göre henüz seksen yaşına varmamıştır."

İbni Kesir, 'el-Bidaye ve'n-Nihaye' adlı eserinde şöyle diyor:

"Hz. Osman İbni Affan, iki nur sahibi (zu'n-nureyn), iki hicrete de iştirak etmiştir. (Habeşistan hicreti ve Medine hicreti) Resulullah (a.s)'ın iki kızı ile evlenmiştir. Cennetle müjdelenen on, şura ashabı altı, yine altı kişilik heyet arasından hilafete getirilecek kişinin belirlenmesi için seçilen üç kişiden biridir. Daha sonra bu üç kişinin arasından muhacirin ve ensarın ittifakı ile halifeliğe seçilmiştir. Raşid halifelerin, doğru yolun önderi, kendilerine uyulması ve peşlerinden gidilmesi emredilen imamların üçüncüsü olmuştur. Hz. Osman (r.a) İslam'ın ilk zamanlarında Hz. Ebu Bekir's-Sıddîk (r.a)'ın eliyle müslüman olmuştur. Habeşistan'a ilk hicret eden insanlarla birlikte, yanında, Resulullah (a.s)'ın kızı olan hanımı Rukiyye (r.a) de bulunarak Habeşistan'a hicret etmiştir. Sonra Mekke'ye dönmüş ve Medine'ye hicret etmiştir. Bedir Savaşı olduğunda o, Resulullah (a.s)'ın kızı olan zevcesinin hastalığı nedeniyle ona bakmakla meşgul idi. Bu yüzden Medine'de kaldı. Resulullah (a.s) ona da ganimetten pay ayırdı ve ecir kazanacağını bildirdi. Bu itibarla o da, Bedir Savaşına katılanlardan sayılmıştı. Hanımı Rukiyye (r.a) vefat ettiğinde, Resulullah (a.s) ona Rukiyye'nin kızkardeşi Ümmü Gülsüm'ü nikahlamıştı. Ammü Gülsüm de onun nikahı altında iken vefat etmiştir."

Resulullah (a.s) bunun üzerine şöyle buyurmuştur:

"Eğer bir kızım daha olsaydı, onu da Osman'a nikahlardım."

Hz. Osman (r.a), Uhud Savaşına katılmış ve bu savaştaki dağınıklık esnasında geriye çekilenlerle birlikte çekilmiştir. Allahu Teala o günkü dağılma yüzünden kaçanları affettiğini Kur'an-ı Kerim'de bildirmektedir. Hz. Osman (r.a) Hendek ve Hudeybiye Gazalarına da iştirak etmiştir. O günde, Resululah (a.s) bir elini Hz. Osman (r.a) adına sayarak, diğer eliyle bey'at etmiştir. Hz. Osman (r.a) Hayber Gazasına ve Kaza Umresine de iştirak etmiştir. Aynı şekilde Mekke, Havazin ve Taif şehirlerinin Fethinde, Tebük Savaşında bulunmuş, Ceyşu'l-Usre (zorluk ordusu) diye bilinen bu orduyu techiz etmiştir."

"Abdurrahman bin Habab'dan gelen bir rivayete göre, Hz. Osman (r.a), o orduyu, semer ve çullarıyla birlikte, üçyüz deve hazırlamak suretiyle donatmıştır. Abdurrahman bin Semure'den gelen rivayete göre de, o gün Hz. Osman (r.a), bin dinar getirip Resulullah (a.s)'in odasına bırakmış ve bu tavrı üzerine Resulullah (a.s), iki kez: *"Osman'a bundan sonra yaptığı bir şey zarar vermez"* diye buyurmuştur. Hz. Osman (r.a), Veda Haccı'nda Resulullah (a.s) ile birlikte haccetmiştir ve Resulullah (a.s) kendisinden razı olarak vefat etmiştir. Yine Hz. Ömer (r.a)'in yanında da bulunmuş ve ilişkileri hep güzel gitmiş; o da kendisinden razı olarak vefat etmiştir. Hz. Ömer (r.a), Hz. Osman (r.a)'ın altı kişilik şura

heyeti arasında bulunmasını vasiyet etmiş, o da bu şura heyetinin en hayırlısı çıkmıştır.

Hz. Osman (r.a) güzel yüzlü, zarif tenli, uzun sakallı, orta boylu, iri adaleli, geniş omuzlu, sık saçlı ve hafif esmer renkte güzel dişli bir insandı. Yüzünde çiçek hastalığının bıraktığı izler bulunduğu söylenmiştir. Allah kendisinden razı olsun.

İmam Zuhri'nin şöyle bildirdiği rivayet edilmiştir:

"O, güzel yüzlü ve güzel dişli, orta boyluydu. Saçları dökülmüştü, bacakları kalıncaydı, teni hafif sarıya çalıyordu. Dişlerine altın kaplama yaptırmıştı. Ve kollarını tüy kaplamıştı."

Seyf, Halife bin Züfer ile Mucahid'in, şöyle söylediklerini bildirmiştir:

"Hz. Osman (r.a) hicri 23 yılının muharrem ayının üçüncü günü halifeliğe getirildi. Mescide varıp cemaate ikindi namazını kıldırdı. Halka dağıtılan beytulmal hisselerini (atiyyeleri) artırdı. Taşra şehirlerine heyetler gönderdi. Bu işi ilk yapan kişi oldu."

HZ. OSMAN (R.A.)'IN HALİFELİĞE GETİRİLMESİ

Hicri 24 yılının ilk gününde mü'minlerin emiri Hz. Ömer bin el-Hattab (r.a) toprağa verildi. Bu bir rivayete göre pazar gününe rastlıyordu. Bundan üç gün sonra da mü'minlerin emiri Hz. Osman bin Affan (r.a)'a bey'at edildi.

Hz. Ömer (r.a) kendisinden sonra emir seçimi işini altı kişiden oluşan bir şuraya bırakmıştı. Şura heyeti, şu kişilerden oluşuyordu: Osman bin Affan, Ali bin Ebi Talib, Talha bin Ubeydullah, Zubeyr bin Avvam, Sa'd bin Ebi Vakkas ve Abdurrahman bin Avf (r.a). Hz. Ömer (r.a) bunlardan birini tayin suretiyle işi sadece bir kişiye bırakmayı uygun görmemiş ve şöyle demişti:

"Sağ olarak da, ölü olarak da bunların işlerini üstleniyorum, eğer Allah sizin için hayır dilerse, sizi bunların en hayırlısı üzerinde birleştirir. Adeta Peygamberimiz (a.s)'in vefatından sonra en hayırlı olanınız etrafında birleştirdiği gibi."

Hz. Ömer (r.a) çok kerem sahibi (işinde dikkatli ve takva ehli) olduğundan dolayı şuraya Sa'id bin Zeyd bin amr bin Nufeyl'i dahil etmedi. Çünkü o, amcasının oğluydu ve amcasının oğlu olması itibariyle onu gözetmelerinden ve bir ön yargı ile emirliğe geçirmelerinden çekindi. Bu yüzden verasetine geçmesine sebep olacak bir kapıyı açmaktan korkmuştu. Oysa Sa'id bin Zeyd, cennetle müjdelenen on kişiden biriydi.

Medaini'nin kendi şeyhlerinden rivayet ettiğine göre, Hz. Ömer (r.a), şura heyetini belirlerken cennetle müjdelenen on kişi (aşere-i mübeşşere)'nin hayatta kalanlarından bir tek onu hariç tutmuştu. Ve: *"Ben onu bu heyetin içine sokacak değilim"* diye buyurmuştu. Hz. Ömer (r.a) şura heyeti konusunda, oğlu Abdullah ile ilgili olarak da şunu söylemiştir: *"Abdullah da sizinle birlikte bulunsun, ama onun bu işle ilgili bir yetkisi yoktur."* Yani şura içinde bulunur ve sadece bazı konularda tavsiyede bulunabilir ama kimseyi emirliğe seçme ve kendisinin seçilme hakkı yoktur. Hz. Ömer (r.a) kendisinin vefatından sonra şuranın seçim işini bitirmesine kadar üç gün süreyle namazlarda, Suheyb bin Sinani Rumi'nin halka imamlık etmesini, şuranın toplanmasını ve işin kesin sonuca bağlanmasına kadar insanlardan bir gurubun onlara vekalet etmesini vasiyyet etti ve başlarına teşvikçi olarak da Ebu Talha el-Ensari ile Mikdad bin Esved'ül Kindi'yi görevlendirdi.

Hz. Ömer bin el-Hattab (r.a) şöyle buyurmuştur:

"İnsanların Hz. Osman (r.a) ile Hz. Ali (r.a)'den hangisini seçecekleri konusunda kolay karar verebileceklerini zannetmiyorum". Bu ikisi de, Resulullah (a.s)'ın önünde Cibril (a.s)'in O'na indirdiği vahyi yazıyorlardı.

Sonuçta şura heyeti, halktan ayrılarak bir evde toplanıp aralarında emirlik işini istişare etmeye başladılar. Bu istişare sırasında konuşmalar arttı, sesler yükselmeye başladı. Bunun üzerine Ebu Talha: *"Ben bu görevi birbirinize yüklemeye çalışacağınızı sanmıştım, birbirinizden kopmaya çalışacağınızı sanmamıştım"*. dedi. Talha'nın araya girmesinden sonra, iş, altı kişilik heyeten üçünün haklarını diğer üç kişiye devretmesi şekline dönüştü. Buna göre Zubeyr (r.a) emirlikle ilgili hakkını Hz. Ali (r.a)'ye, Sa'd, Abdurrahman bin Avf (r.a)'a, Talha da, Hz. Osman bin Affan (r.a)'a devretti. Bunun üzerine Abdurrahman bin Avf, Hz. Ali (r.a) ve Hz. Osman (r.a)'a şöyle söyledi:

"İçinizden kim bu işten çekilir, biz seçim işini ona havale edelim. Allah onun üzerine şahittir ve İslam hakkı için kalan iki kişinin en uygun olanını göreve getirecektir." Bu söz üzerine Hz. Osman (r.a) ve Hz. Ali (r.a) sustular. Bunun üzerine Abdurrahman bin Avf (r.a): *"Ben hakkımdan vazgeçiyorum. Allah üzerime şahittir, İslam adına, ikinizden en uygun olanınızı hak üzere vazifeye getirmek için çalışacağım,"* dedi. Hz. Osman (r.a) ve Hz. Ali (r.a) bu söze *"Evet"* dediler. Sonra Abdurrahman bin Avf (r.a) bu ikisinin sahip oldukları faziletler üzerine bir konuşma yaptı ve kendisini seçmesi halinde adaletli davranmak, üzerine başkasının seçilmesi halinde de söz dinlemek ve itaat etmek üzere söz aldı. Bu ikisinden her biri *"Evet"* dedi ve dağıldılar.

Rivayete göre, şura heyeti, müslümanlar arasından en üstün olanını halifeliğe getirmek üzere çalışması için Abdurrahman bin Avf (r.a)'ı seçtiler. Bildiril-

diğine göre, gerek şura heyetinden, gerekse başkalarından her kimle danışma imkanı bulduysa danıştı ve hepsinin Hz. Osman bin Affan (r.a)'ın halifeliğe getirilmesi yönünde görüş beyan ettiğini gördü. Hatta rivayet edilir ki, Hz. Ali (r.a)'ye de: *"Ey Ali, şayet seni halifeliğe getirmeyecek olursam, senden başka kimin bu göreve getirilmesini uygun görürsün?"* diye sordu. O da: *"Osman'ın"* diye cevap verdi. Hz. Osman (r.a)'a da: *"Şayet seni halifeliğe getirmeyecek olursam, bu göreve kimin getirilmesini uygun görürsün?"* diye sordu. O da: *"Ali bin Ebi Talib'in,"* diye cevap verdi. Rivayetin gelişinden anlaşıldığına göre, bu soruları sorma işi, seçimin üç kişi arasından yapılmasına karar verilmesinden ve Abdurrahman bin Avf'ın bu üç kişinin arasından çekilmesi ve kalan iki kişiden en uygun olanını seçmek için çalışacağı üzere Allah'ı şahid kılması ve İslam hakkına söz vermesi olayından önce olmuştu.

Abdurrahman bin Avf, daha sonra kalkıp müslümanların görüşlerini almak üzere, kendileriyle istişarede bulunmaya başladı. İnsanların ileri gelenlerinin ve önderlerinin toplu olarak ya da teker teker görüşlerini alıyordu. Bazen birer birer, bazen ikişer ikişer, bazen toplu halde, bazen gizli, bazen açık olarak müslümanların görüşlerini soruyordu. Örtülerine bürünmüş kadınların, ders okuyan çocukların dahi görüşlerini alıyordu. Hatta, binekleri üstünde Medine'ye gelen bedevilerin de görüşlerini sordu. Üç gün üç gece bu işe devam etti. İki kişinin bile, Hz. Osman (r.a)'ın öne geçirilmesi konusunda ihtilaf ettiğini görmedi. Sadece Ammar ile Mikdad'ın Hz. Ali bin Ebi Talib'den yana görüş beyan ettikleri bildirilmiştir. Ancak bunlar da ileride değineceğimiz üzere, sonra diğer insanlarla birlikte Hz. Osman (r.a)'a bey'at etmişlerdir. Abdurrahman bin Avf üç gün üç gece boyunca bu iş için o kadar gayret sarfetti ki, doğru dürüst uyku bile uyuyamadı ve çalışmadan artan zamanlarını da namaz, dua ve istihare ile geçirdi. Ertesi sabah, Hz. Ömer bin el-Hatab (r.a)'ın vefatı üzerinden dört gün geçtiği gece, kız kardeşinin oğlu Misver bin Mahreme'nin evine geldi ve: *"Uyuyor musun, ey Misver? Vallahi ben, üç gündür doğru dürüst uyuyabilmiş değilim, git Ali ile Osman'ı çağır."* dedi.

Misver der ki:

"Ben "önce hangisini çağırayım?" diye sordum, o da "hangisini istersen" diye cevap verdi. Ben de Hz. Ali (r.a)'ye gittim ve: "Dayımın çağrısına icabet et," dedim. O: "Benimle birlikte herhangi birini çağırmanı istedi mi?" diye sordu. "Evet" dedim. "Kim?" diye sordu. "Osman bin Affan'ı" diye cevap verdim. Bunun üzerine: "Önce hangimizi istedi?" diye sordu. Ben de: "Bu konuda herhangi bir şey söylemedi, "önce hangisini istersen onu çağır." diye söyledi. Ben de önce sana geldim" diye söyledim. Sonra benimle beraber çıktı, birlikte Osman bin Affan'ın evine uğradık, Ali dışarıda oturdu, ben içeri girdim. Girdiğimde fecirle birlikte vitir namazını kılıyordu. Bana Hz. Ali (r.a)'nin sorduk-

ları şeylerin aynılarını o da sordu. Sonra çıktık. Hep birlikte dayımın yanına gittik. Gittiğimizde namaz kılıyordu. Namazını bitirince Hz. Ali (r.a) ve Hz. Osman (r.a)'a döndü:

"Ben sizin hakkınızda insanlardan görüş istedim, kimsenin birinizi diğerinize tercih ettiğini görmedim," dedi. Sonra, herbirinden, kendisini halifeliğe getirmesi halinde adil olmak, başkasını üzerine halife kılması halinde de söz dinlemek ve itaat etmek üzere söz ve ahid aldı. Daha sonra ikisini de alıp Mescid'e götürdü. Abdurrahman, Resulullah (a.s)'ın giyinmekte olduğu imameyi giyindi, kılıcı kuşandı ve muhacirin ve ensarın ileri gelenlerine adam gönderdi. İnsanların geneline de hep birlikte namaz kılmak üzere toplanmaları için seslenilmesini söyledi. Bunun üzerine cami öylesine doldu ki, bazıları sığamaz oldular. Bunun üzerine halk mümkün olduğunca sıkıştı. Öyle ki, Hz. Osman (r.a) için ancak insanların arkalarında oturacak bir yer kaldı. Allah kendisinden razı olsun, o çok çekingen bir insandı. Bu toplanmadan sonra, Abdurrahman bin Avf (r.a) Resulullah (a.s)'ın minberine çıktı. Bu hal üzere epey bir süre bekledi ve insanların duyamıyacağı şekilde sessizce uzun bir dua okudu. Sonra konuşmaya başladı ve şunları söyledi:

"Ey insanlar, gerek açık, gerek gizli olarak ben sizin arzularınızı sordum ve şu iki adamdan herhangi birisini tercih edemediğinizi gördüm. Gerek Ali, gerekse Osman. Ey Ali, yanıma gel bakalım". Bu söz üzerine Hz. Ali (r.a) kalktı ve minberin önünde durdu. Abdurrahman onun elinden tuttu ve:

"Sen bana, Allah'ın kitabı, Resulullah (a.s)'ın sünneti ve Ebu Bekir ile Ömer'in fiiliyatı üzere bey'et ediyor musun?" diye sordu. Hz. Ali (r.a): "Allahumme, hayır, ama gücüm ve takatım ölçüsünde," diye söyledi. Bunun üzerine Abdurrahman (r.a) onun elini bıraktı ve:

"Ey Osman yanıma gel," diye söyledi. Sonra onun elini tuttu ve: "Sen bana, Allah'ın kitabı, Resulullah (a.s)'ın sünneti ve Ebu Bekir ile Ömer'in fiiliyatı üzere bey'at ediyor musun?" diye sordu. O da: "Allahumme, evet," diye cevap verdi. Bunun üzerine Abdurrahman (r.a) eli ile Hz. Osman (r.a)'ın elini tuttu, başını Mescid'in tavanına çevirdi ve:

"Ey Allah'ım duy ve şahid ol, ey Allah'ım duy ve şahid ol, ey Allah'ım duy ve şahid ol, ey Allah'ım ben boynumdaki bu yükü çıkarıp Osman'ın boynuna geçiriyorum," diye söyledi. Bunun üzerine insanlar Hz. Osman (r.a)'a bey'at etmek için izdiham oluşturdular. Hatta minberin kenarında üstüne yığıldılar. Abdurrahman (r.a) bu durum üzerine, kendisi Resululah (a.s)'ın oturmakta olduğu basamağa oturdu, Hz. Osman (r.a)'ı da önündeki ikinci basamağa oturttu. İnsanlar da, sırayla bey'at etmek üzere kendisine gelmeye başladılar. İlk olarak da Ali bin Ebi Talib (r.a) bey'at etti."

Bundan sonra Hz. Osman (r.a) hilafet görevini üstlendi. Allahu Teala onun eliyle birçok bölgenin ve şehrin fethini nasib eyledi. İslam ülkesinin toprakları genişledi, Hz. Muhammed (a.s)'in kurduğu devlet daha da büyüdü. Resulullah (a.s)'ın tebliğ ettiği dava yeryüzünün doğusuna ve batısına ulaştırıldı. Yüce Allah'ın:

"Allah içinizden iman edip salih ameller-işleyenlere, onlardan öncekileri halef kıldığı gibi, onları da yeryüzüne halef kılacağına, onlar için beğendiği dini temelli yerleştireceğine, korkularını güvene çevireceğine dair söz vermiştir." (1) mealindeki ayet-i kerimesinin doğruluğu da bizzat görüldü.

"Allah'a ortak koşanlar hoşlanmasalar da, dinini bütün dinlerden üstün kılmak üzere, peygamberini doğru yol ve hak dinle gönderen Allah'tır." (2)

Allah kendisinden razı olsun, Hz. Osman (r.a), güzel görünümlü, güzel yüzlü, iyi ahlaklı, çok haya sahibi, çok cömert biriydi. Gönüllerini geçici dünya nimetlerinden çekip Allah'a yaklaştırmak için aile fertlerine ve akrabalarına çok ilgi gösterirdi. Kalıcı olanı, geçici olana tercih edecekleri ümidi ile bunu yapardı. Tıpkı Resulullah (a.s)'ın insanlardan bazılarına öncelikle ilgi göstermesi, diğer bazılarını daha geride bırakması gibi, Resulullah (a.s), sapıklığa düşüp de, Allah'ın, yüzlerini cehennem ateşinde yakması gibi bir sonuca uğrayacakları korkusu ile insanlardan bazılarına daha çok verir, ama öte yandan yüce Allah'ın kalplerine iman ve hidayet nurunu doldurmuş olması itibarıyla herhangi bir şüpheye düşmeyeceklerini bildiği kimselere, biraz daha az verirdi. Resulullah (a.s)'in bu şekilde bazılarını tercih etmesine, insanlardan karşı çıkanlar olduğu gibi, Hz. Osman (r.a)'ın sözkonusu uygulamasına da bazı guruplar karşı çıkmışlardı.

Bir Açıklama

Hz. Osman (r.a)'ın, akrabalarından bazılarından yararlanmasının çeşitli faydaları olmuştur. Bu kimseleri disiplin altında tutması, üzerlerinde etkinlik kurması, durumları açıkca ortaya koymaktan çekinmeme gibi faydalardır bunlar. Ancak insanlar yakınlarından herhangi birini devlet mekanizması içinde bir göreve getirmekten çekinen Hz. Ömer (r.a)'ın uygulamasına alışmış olduklarından, bazıları Hz. Osman (r.a)'ın bu konudaki içtihadını kolay kolay kabul edememişlerdir. Ancak bu uygulama, ne olursa olsun raşid bir halifenin içtihadıdır. Ve İslam ümmetinin bu ugulamadan hüküm çıkarmada örnek almaları gerekmektedir. Mü'minlerin emirlerine düşen, nefislerine karşı mücadele ederek, arzularına kapılmaksızın, raşid halifelerin uygulamalarından, genelin yararına en uygun olanı esas almaktır.

---

1) Nur Suresi: 55
2) Tevbe Suresi: 33

Hz. Osman (r.a)'ın fazileti hakkında pek çok hadis rivayet edilmiştir:

Buhari, Tarih'inde şöyle diyor:

"Musa bin İsmail, Mübarek bin Faddale'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hasen'in şöyle söylediğini duydum: "İnsanların Hz. Osman (r.a)'a karşı ayaklandıkları dönemi yaşadım. Onun zamanında insanların kendilerine gelen ganimetleri paylaşmadıkları gün pek az olurdu. (Her ne zaman ganimet gelse): "Ey mü'minler topluluğu, gelin paylarınızı alın" diye seslenilirdi. Onlar da toplanıp paylarını bolca alırlardı. Sonra: "Gelin erzaklardan hisselerinize düşeni alın" diye seslenilirdi. Ondan da bol bol alırlardı. Sonra: "Gelin yağlardan ve ballardan hisselerinize düşeni alın" denilirdi. Bu şekilde ganimetler boldu, erzaklar peşpeşe yığılırdı. Düşman korku içindeydi, insanların arası iyiydi, hayırlar çoktu. Hiçbir mü'min, başka bir mü'minden korkmazdı, her kiminle karşılaşsa, o onun kardeşiydi -yani müslümanlar arasında kardeşlik duyguları karşılıklı münasebetlerde hakim durumdaydı-"

Hasen sözüne şöyle devam eder:

"Eğer ki, onlar sabredebilselerdi, elde ettikleri ganimetler, erzaklar ve bolca iyilikler daha da artacaktı. Ama onlar: "Vallahi, biz buna sabredemiyoruz," dediler. Sonra da ne dünyalığı elde edebildiler, ne de selamete erebildiler. Diğer bir husus da, müslümanlar kendi ehli karşısında, kınına sokulmuş haldeydi. (Yani müslümanlar arasında kılıçlar konuşmuyordu) Ama sonra onu kendi nefislerine karşı kınından çıkardılar. Vallahi insanların yaşadığı şu günlere kadar, bu kılıç hep kınından çıkarılmış halde kaldı. (Yani o günden bu yana müslümanlar arasındaki ayrılıklarda hep kılıç kullanıldı). Allah'a yemin ederim ki, ben onun kıyamet gününe kadar hep öyle kınından çıkarılmış halde kalacağını zannediyorum."

Bir başka rivayette Hz. Osman (r.a)'ın hacc günlerinde, Haceru'l-Esved yanında bir rek'atta Kur'an-ı Kerim'in tamamını okuyarak namaz kıldığı söylenmiştir. Allah kendisinden razı olsun, o, bunu adet haline getirmişti. Bundan dolayı, İbni Ömer (r.a)'ın: *"Geceleyin secde ve kıyam ederek boyun büken, ahiretten çekinen, Rabb'inin rahmetini dileyen kimse, inkar eden kimse gibi olur mu?"* (1) mealindeki ayet-i kerimede kastedilenin Hz. Osman (r.a) olduğunu söylemiştir.

İbni Abbas (r.a) da: *"Allah iki adamı misal veriyor: Biri hiç bir şeye gücü yetmeyen dilsiz -ki efendisine yüktür, nereye giderse bir hayrı olmaz-. Böyle biri, doğru yolda olan, adaleti emreden kimse ile bir olabilir mi?"* (2) mealindeki ayet-i kerime ile ilgili olarak burada doğru yolda olan, adaleti emreden kimse

1) Zümer Suresi: 9
2) Nahl Suresi: 76

ile kastedilenin Hz. Osman (r.a) olduğunu söylemiştir.

İslam şairi Hassan da şöyle diyor:

"Secdelerde döktü, başının beyaz tüylerini,

Geceyi tesbihlerle ve Kur'an'la bölerdi..."

Sufyan bin Uyeyne diyor ki:

"İsrail bin Musa, Hasen'i şöyle söylerken duyduğunu rivayet etmiştir: "Hz. Osman (r.a) dedi ki: "Eğer ki, bizim kalplerimiz temiz olsaydı, Rabbimizin kelamına doymazdık. Mushafa bakmadan geçireceğim bir günün gelmesini asla istemem."

Hz. Osman (r.a) vefat ettiğinde, çok bakmasından ve okumasından dolayı mushaf yırtılmış durumdaydı.

Enes ve Muhammed bin Sirin şöyle diyorlar:

"Hz. Osman (r.a)'ın hanımı, evine girilmesi olayında şöyle dedi: "Onu öldürün veya bırakın. Allah'a yemin ederim ki, o bir rek'atta Kur'an'ın tamamını okumak suretiyle geceleri ihya ederdi."

Pek çok kimse onun hakkında şöyle demiştir:

"Allah kendisinden razı olsun, o, gece kalktığında, ailesinden kimseyi, kendisine abdest almasında yardımcı olmaları için uyandırmazdı. Ancak uyanık görürse böyle bir şey isterdi. (Oruç tutulması haram olan günlerin dışında) bütün yılı oruçlu geçirirdi. Kendisine: "Hizmetçilerinden herhangi birini uyandırsaydın ya?" diye sitem edildiği olurdu. O, buna karşılık: "Hayır, gece onlarındır, gecede istirahat ediyorlar," diye cevap verirdi. Guslederken peşte malını üzerinden hiç çıkarmazdı. Evin içinde de örtüsüne örtünürdü. Haya sahibi olması nedeniyle belini fazla açmazdı."

Onun üstün menkıbeleri ve güzel uygulamalarından biri de, insanları tek kıraat üzere birleştirmiş olmasıdır. Mushafı, Cibril (a.s)'in Resulullah (a.s)'a hayatının son iki yılı içerisinde okutturduğu şekli olan son hali üzere yazdırmıştı. Bunu yapmasının sebebi de, Huzeyfe bin Yeman'ın gazvelerinden birinde, insanların biraraya gelerek, Şam (Suriye) halkının Mikdad bin Esved ve Ebu'd-Derda, Irak halkından bir kısım insanların Abdullah bin Mes'ud ve Ebu Musa kıraatı üzere okuduklarını görmesi oldu. Bunlardan Kur'an'ın yedi harf (yedi kıraat) üzere okunabileceğini bilmeyenler, kendi okuyuşlarını, başkalarının okuyuşlarından üstün görüyor, başkalarının okuyuşlarının hatalı olduğunu ileri sürüyor, hatta onları küfürle itham ediyorlardı. Bu durum insanlar arasında çok büyük ayrılığa ve insanların birbirlerine karşı kötü sözler

söylemelerine sebep oluyordu. Bunun üzerine Huzeyfe, Hz. Osman (r.a)'a bir elçi gönderdi ve şöyle yazdı:

"Ey mü'minlerin emiri, yahudi ve nasranilerin kendi kitaplarında ihtilafa düştükleri gibi, kitapları hakkında ihtilafa düşmelerinden önce bu ümmetin durumunu anla." Huzeyfe gönderdiği mektubunda, insanların kıraat konusundaki ayrılıklarıyla ilgili olarak karşılaştıkları durumlardan da sözetti. Bunun üzerine Hz. Osman (r.a) sahabeyi topladı ve kendileriyle durumu görüştü. Sonra mushafı tek harf (tek okunuş şekil) üzere yazdırmayı ve diğer bölgelerdeki insanları da bunun dışındaki okuyuş şekillerini bırakıp bu okuyuş şekli üzere birleş- tirmeyi uygun gördü. Böyle yapmakla, insanlar arasındaki münakaşayı kesmek, ayrılıklara son vermek gibi faydalar gördü. Hz. Ebu Bekiri Sıddık (r.a)'ın Zeyd bin Sabit'ten toplamasını istemiş olduğu sahifelerin kendisine getirilmesini istedi. Bu sahifeler, sağlığında Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a)'ın yanında bulunuyordu. Vefatından sonra da Hz. Ömer (r.a)'e verilmişti. O vefat edince de, bu sahifeler mü'minlerin annesi Hafsa (r.a)'nın emanetine verilmişti. Hz. Osman (r.a) bunları istedi ve Zeyd bin Sabit (r.a)'e yazmasını ve Abdullah bin Zubeyr Esedi ile Abdurrahman bin Haris bin Hişam el Mahzumi'nin huzurunda, Sa'd bin el As el-Emevi'ye okuyup yazdırmasını emretti. Onlardan herhangibir şeyde ihtilafa düşmeleri halinde, Kureyş lehçesi üzere yazmalarını istedi.

Bu şekilde Şam halkı için bir mushaf yazdırdı, yine Mısır halkı için bir başka mushaf yazdırdı. Ayrıca Basra'ya, Kufe'ye, Mekke'ye ve Yemen'e de birer mushaf gönderdi. Bir mushafı da Medine'de sakladı. Bunlara el-Mesahifu'l-E'imme 'İmam mushaflar, temel mushaflar' denilir. Bunların hepsi Hz. Osman (r.a)'ın yazması değildir, hatta hiçbiri onun yazması değildir. Bunlar Zeyd bin Sabit tarafından yazılmıştır. Ancak Hz. Osman (r.a)'ın emriyle, onun zamanında ve gözetiminde yazılmış olduğundan dolayı bunlara 'el-Mesahifu'l-Osmaniyye', Hz. Osman (r.a)'ın mushafları denilerek ona nisbet edilmiştir. Hirakl zamanında ve onun devleti tarafından basılan dinarlara Hirakl dinarı denmesi gibi...

Ebu Ömer bin Abdi'l-Berr diyor ki:

"Hz. Osman (r.a)'ı Haşşu Kevkeb (Yıldız Bostanı)'e defnettiler. Hz. Osman (r.a) bu bostanı sağlığında satın almış ve onunla 'Baki' mezarlığını genişletmişti. Hz. Osman (r.a) hakkında soru sorulması üzerine: "O, iyelerin emiridir. Taşkınlar tarafında öldürülmüştür. Onu perişan eden perişan olur, ona yardım eden yardım görür," diyen seleften bir kişi, pek de güzel söylemiştir."

Şeyhimiz Ebu Abdullah ez-Zehebi, Hz. Osman (r.a)'ın hayatı ve faziletleri ile ilgili olarak yazdığı bölümün son kısmında, onun öldürülmesi olayını anlattıktan sonra şu sözlere yer veriyor:

"Onu öldürenler, yahut öldürmek için toplananlar, Allah'ın affından ve rahmetinden kesildiler. Onu perişan etmeye kalkanlar, kendileri perişan oldular ve hayatlarını mahvettiler. Daha sonra devlet yönetimi Hz. Osman (r.a) vekili Muaviye ile oğullarına geçti. Sonra onun veziri Mervan'a ve onun soyundan gelen sekiz kişiye geçti. İnsanlar Hz. Osman (r.a)'ın hayatını uzun gördüler ve çeşitli faziletlerine ve geçmişte yaptığı iyiliklere rağmen ondan bıktılar. Sonra da onun amcaoğulları, seksen küsur sene üzerlerine saltanak kurdu. "Hüküm, ancak ulu ve büyük olan Allah'ındır."

HZ. OSMAN (R.A)'IN HANIMLARI, OĞULLARI VE KIZLARI

Hz. Osman (r.a) Resulullah (a.s)'in kızı Rukiyye ile evlendi. Ondan, oğlu Abdullah dünyaya geldi. Kendisi de onunla künyelenirdi. (yani 'Ebu Abdullah', 'Abdullah'ın babası' diye çağrılırdı) Bundan önce, yani cahiliyye döneminde ise Ebu Amr diye künyelenmekteydi. Rukiye vefat edince, onun kız kardeşi Ümmü Gülsüm ile evlendi. Sonra o da vefat etti. Ondan sonra Fatiha binti Gazvan bin Cabir ile evlendi. Ondan küçük oğlu Ubeydullar dünyaya geldi. Daha sonra Ezd kabilesinden olan Ummu Amr binti Cundeb bin Amr ile evlendi. Ondan Amr, Halid, Ebbana, Ömer ve Meryem dünyaya galdi.

Yine Fatıma binti Velid bin Abdi Şemsi el-Mahzumiye ile evlendi. Ondan Velid ve Sa'id dünyaya geldi. Ayrıca Ummü'l-Benin bintu Uyeyne bin Hisni Fe- zariyye ile evlendi. Ondan Atabe diye de bilinen Abdulmelik dünyaya geldi. Remle bintu Şeybe bin Rib'iyye bin Abdi Şems bin Abdi Menaf bin Kasiyy ile evlendi. Ondan Aişe, Ummu Ebban, Ummu Amr ve Bintu Osman diye künyelenen diğer kızları dünyaya geldi.

Naile bintü Ferafişa bin Ahvas bin Amr bin Sa'lebe bin Hısn bin Damdam bin Adiyy bin Hayyan bin Kuleyb ile evlendi. Ondan Ansebe olarak da bilinen Meryem dünyaya geldi.

Allah kendisinden razı olsun, Hz. Osman (r.a) öldürüldüğünde, nikahı altında şu dört hanım vardı: Naile, Remle, Ummü'l-Benin ve Fatihe. Evi içinde kuşatmaya alındığı sırada Ummü'l-Benin'i boşadığı rivayet edilmektedir.

İbni Kesir, Hz. Osman (r.a) döneminin son iki yılına ait gelişmeleri anlatırken şu bilgilere de yer vermektedir:

"Bu yılda, yani hicretin 24. yılında, halkı Hz. Ömer bin Hattab (r.a) zamanında müslümanlarla yaptıkları anlaşmanın gereklerine uymayınca, Velid bin Ukbe, Azerbaycan ve Ermenistan bölgelerine karşı savaşa çıktı."

Ebu Muhnef'in rivayeti de böyledir. Ancak başkalarının rivayetlerinde bu

savaşın hicri 26. yılda meydana geldiği ifade edilmektedir. İbnu Cerir, bu savaşla ilgili rivayete yer verdikten sonra olayları şu şekilde anlatıyor. Orada verilen bilgilerin özeti şudur:

"Azerbaycan ve Ermenistan halkı, anlaşmayı bozunca, Velid bin Ukbe, Kufe ordusuyla bu bölgelere doğru hareket etti. Bu yerleri istila etti, topraklarını ele geçirdi, mallarını ganimet olarak aldı ve karşı duranları esir etti. Bu savaşta çok miktarda mal ele geçirdi. Bu yerlerin insanları birşey yapamayacaklarını anlayınca, yeniden Huzeyfe bin Yeman'la yapmış oldukları anlaşmanın şartlarını aynen geçerli kılan bir anlaşma yaptılar. Bu anlaşma gereğince her yıl onsekizbin dinar cizye vereceklerdi. Velid de ilk yılın cizyesini alarak elde ettiği ganimetlerle birlikte Kufe'ye yöneldi. Dönüşte Musul'a uğradı. Orada Hz. Osman (r.a)'ın bir mektubu kendisine ulaştı. Mektupta Hz. Osman (r.a), Rumlara karşı verilen savaşta Şam (Suriye) halkına yardım etmesini istiyordu. Bu yılda, Rumlar saldırılar düzenlemeye başlamışlardı ve Şam (Suriye) halkı endişeye düştüklerinden Hz. Osman (r.a)'a bir elçi göndererek yardım istemişlerdi. Bu istek üzerine Hz. Osman (r.a) Velid bin Ukbe'ye bir mektup yazdı. Mektupta:

"Bu mektubum sana ulaştığında, güvenilir, cesur ve şahsiyetli bir kişiyi sekiz, dokuz veya onbin askerle Suriye diyarındaki kardeşlerinizin yardımına gönder" deniyordu. Velid bin Ukbe, Hz. Osman (r.a)'ın mektubunun kendisine ulaşmasının ardından halkın arasında bir konuşma yaparak mü'minlerin emirinin kendilerinden ne istediğini bildirdi ve onları cihada ve Suriye halkı ile onların yöneticisi Muaviye'nin yardımına koşmaya teşvik etti. Suriye'ye gidecek olan ordunun başına Selman bin Rebia'yı komutan tayin etti. Üç gün içerisinde de sekizbin asker topladı. Bunların hepsini Suriye tarafına gönderdi. İslam ordusunun başında Habib bin Müslim el-Fahi bulunuyordu. İki ordu biraraya gelince (yani Irak'dan gönderilen ordu ile Suriye'de bulunan ordu toplanınca) Rumların topraklarına büyük saldırılar düzenlediler, bol miktarda ganimet, çok sayıda esir aldılar ve pek çok kale fethettiler. Allah'a şükürler olsun..."

HİCRETİN YİRMİBEŞİNCİ YILI

Bu yılda İskenderiye halkı anlaşmayı bozdu. Böyle yapmalarının sebebi de Rum kralı hadım Mihail'in deniz araçları ile kendilerine adamlar göndermesi oldu. Onun yardımları ile zafere ulaşacaklarını zannettiler ve İslam devletine vermiş oldukları zimmet (zımmilik) ahdini bozdular. Amr bin el-As, rebiül-evvel ayında bunların üzerine yürüdü, onlara savaş açtı. Şehir dışında kalan topraklar savaş, şehir ise barış yolu ile ele geçirildi.

Bu yıl içerisinde, Amr bin el-As, Abdullah bin Sa'd bin Ebi Sarh'ı Kuzey Afrika ülkelerinin üzerine savaş açması için gönderdi. İbni Ebi Sarh, İfrikiyye'de bir savaş düzenlemesi için izin istedi, Amr (r.a) bunun için izin verdi.

HİCRETİN YİRMİALTINCI YILI

Bu yılda Hz. Osman (r.a) Sabur'u üçmilyon üçyüz binlik cizyeye bağlamak şartı ile fethetti. Bu fetih savaş olmadan barış ile gerçekleşti.

HİCRETİN YİRMİYEDİNCİ YILI

Hz. Osman (r.a), Abdulah bin Sa'd bin Ebi Sarh'a İfrikiyye üzerine savaş açmasını emretti ve burayı fethetmesi halinde, devlete verilecek olan ganimet miktarı humus (beşte birlik kısım)'un beşte birinin bir ihsan olarak kendisine verileceğini bildirdi. İbni Ebi Sarh da, onbin asker ile buranın üzerine yürüdü. Dağı ve ovasıyla her tarafı fethetti. Karşı gelenlerden bir çok kimseyi öldürdü. Sonra buranın halkı, itaat etmeye ve müslüman olmaya karar verdiler ve müslümanlıkları da güzel oldu. (Yani güzel müslüman oldular). Abadullah bin Sa'd buradan ele geçirilen ganimetten devlete ayrılan beşte birlik kısmın (humusun) beşte birini kendisi aldı, kalan beşte dördünü de Hz. Osman (r.a)'a gönderdi. Humustan geriye kalan beşte dörtlük ganimet de askerler arasında paylaştırıldı. Atlı olarak cihada katılanlara üçbin, yaya olarak katılanlara ise bin dinar düştü.

ENDÜLÜS GAZVESİ

İfrikiyye'nin fethedilmesinin hemen ardından Hz. Osman (r.a), Abdullah bin Nafi bin Abdi Kays el-Fahri ile Abdullah bin Nafi bin Hasini el-Fahri'yi Endülüs'e gönderdi. Deniz yolu ile buraya ulaştılar. Onlara Endülüs'ü fethetmeleri halinde, gelecek zamanda Konstantin'i fetheden askerin sevabına ortak olacaklarını bildirdi. Onlar bu yerin üzerine yürüdüler ve Allah'a hamd ve şükürler olsun burayı da fethettiler.

Bir Açıklama

Endülüs'ün fethi, Hz. Osman (r.a)'dan sonra, Emeviler zamanında gerçekleşmiştir. Ancak oranın fethedilme kararı, Hz. Osman (r.a) zamanında çıkmıştır. Hz. Osman (r.a)'ın bu konu ile ilgili sözleri, zamanımızda kullanılan tabirle, onun stratejik yönden ileri görüşlülüğüne işaret eder. Çünkü onun bu sözleri, her yeni fetih için adım atılması ile birlikte, ona bağlı olarak yeni yeni ufuklar açılacağı konusundaki kavrayışını göstermektedir.

CİRCİR VE BERBER VAK'ASI

Müslümanlar, başlarında Abdullah bin Sa'd bin Ebi Sarh olduğu halde, içerisinde Abdullah bin Ömer ve Abdullah bin Zubeyr'in de bulunduğu yirmibin kişilik bir ordu ile İfrikiyye tarafına yöneldiklerinde, Berber ve Circir kralı yüzyirmibin asker ile (yahut bir başka rivayete göre yüzbin asker ile) karşılarına

çıktı. Bu iki ordu birbiriyle karşılaştı. Sözkonusu kral, askerlerine emir verdi, müslümanları kuşatıp etraflarında bir halka oluşturdular. Müslümanlar daha önce benzeri görülmemiş deredece korkunç ve kötü bir durumla karşı karşıya gelmişlerdi.

Abdullah bin Zubeyr diyor ki:

"Circir kralının, safların arkasında bir kadanaya (cins at) binmiş ve yanında iki cariyenin tavus kuşlarının tüyleriyle kendisini gölgelendirmekte olduğunu gördüm. Bunun üzerine Abdullah bin Sa'd bin Ebi Sarh'a giderek "ben kralın üzerine gidiyorum, beni arkamdan kim koruyacak" dedim. Cesur bir cemaat benimle birlikte hazırladı. Onlar etrafımda beni koruyorlardı. Ben askerlerin saflarını yara yara krala ulaştım. Askerler benim krala bir mektup ulaştırmaya çalıştığımı sanıyorlardı. Kralın yanına yaklaştığımda, benim bir kötülük düşündüğümü anladı ve kadanasının üzerinde kaçmaya başladı. Ben arkasından yetişip okumla kendisini vurdum. Sonra da gidip kılıcımla kafasını kestim. Kafasını alıp okun ucuna geçirdim ve havaya kaldırdım. Berberiler bu durumu görünce dağıldılar ve kediler gibi kaçmaya başladılar. Müslüman askerler de arkalarına düşüp önlerine çıkanı öldürüyor veya esir alıyorlardı. Bu olayda çok miktarda ganimet ve pek çok esir ele geçirildi."

Olay, Kayvaran'dan iki günlük uzaklıkta bulunan Subaytıla diye anılan yerde meydana gelmişti. Bu olay, Abdullah bin Zubeyr'in babası ve arkadaşları ile birlikte ünlü olmasına sebep olan ilk olaydır.

Vakidi diyor ki:

"Bu yılda Istahar, Osman bin Ebi'l-As'ın eliyle ikinci kez fethedilmiştir. Yine bu yılda Muaviye, Kansirin'e gaza düzenlemiştir. Bu yılda Hz. Osman bin Affan (r.a) halkın başında hacca gitmiştir."

İbnu Cerir, bazılarının rivayetlerine göre, bu yıl içerisinde Muaviye'nin Kıbrıs'a sefer düzenlediğini de bildirmektedir.

KIBRIS'IN FETHİ

İbni Cerir, Vakidi'ye dayanarak Kıbrıs'ın fethi olayını şu şekilde anlatmaktadır:

"Buranın fethi, Muaviye bin Ebu Sufyan'ın eliyle gerçekleşmiştir. Buraya müslümanlardan kalabalık bir ordu ile sefer düzenlendi. Bu orduda Ubade bin Samit ile hanımı Ummu Haram bintu Melhan da vardı. Daha önce de belirtildiği gibi, bir keresinde Resulullah (a.s) evinde uyumuş sonra gülerek uyanmıştı. Burada kendisinden söz ettiğimiz Ummu Haram da: "Seni güldüren ne oldu ey Allah'ın Resulu?" diye sormuştu. Resulullah (a.s) da: "Ümmetimden bana

gösterilen bir topluluk ki, bunlar krallar gibi tahtlar üzerinde denizde ilerlerler" diye cevap vermişti. Bunun üzerine, Ummu Haram: "Ey Allah'ın Resulü, dua et de ben de onlardan olayım," demişti. Resulullah (a.s) da: "Sen de onlardansın," buyurmuştu. Sonra tekrar uyumuş ve yine gülerek uyanmıştı. Bu kez de aynı şeyi söyleyince, Ummu Haram yine: "Allah'a dua et, beni de onlardan eylesin," demişti. Resulullah (a.s) de: "Sen ilklerdensin." buyurmuştu. İşte bu Ummu Haram, Kıbrıs seferine katılmış ve bu sefer sırasında vefat etmiştir. Hadiste geçen ikinci olay bundan sonra gerçekleşecek olan Konstantin seferine işaret etmekteydi.

HİCRETİN YİRMİSEKİZ VE YİRMİDOKUZUNCU YILLARI

Vakidi ve Ebu Ma'şer'in bildirdiklerine göre Abdullah bin Amir bu yıl içerisinde Fars diyarını fethetmiştir. Seyf ise bu olayın daha önce meydana geldiğini belirtmektedir. Doğru olanı ancak Allah Teala bilir.

Yine bu yıl içerisinde Hz. Osman (r.a) Mescid-i Nebevi'yi genişletti ve kireçle sıvattırdı. Bu kireç kendisine Batnu Nahl'dan getirilmekteydi. Yine süslü taşlarla ve yaldızlanmış direklerle şekillendirdi. Tavanını hint çınarı ile kaplattırdı. Mescidin uzunluğu 160 zira'a eni ise 150 zira'a çıkarılmıştı. Hz. Ömer (r.a) zamanındaki durum üzere altı kapılı olarak yapıldı. Genişletme işlemleri ise rebiülevvel ayında başladı.

HİCRETİN OTUZUNCU YILI

Vakidi, Ebu Ma'şer ve Medaini'nin bildiklerine göre bu yılda Sa'd bin el-As, Taberistan'ı fethetmiştir. Aynı kaynaklar onun Taberistan'a ilk sefer düzenleyen kişi olduğunu da bildirmektedirler.

HİCRETİN OTUZBİRİNCİ YILI

Vakidi'nin bildirdiğine göre bu yılda Yelkenler seferi ve Esavid'e deniz seferleri düzenlendi. Ebu Ma'şer ise Yelkenler seferinin hicri 34 yılında yapıldığını bildirmektedir.

Vakidi, Seyf ve başkalarının bu konuda bildirdiklerini şu şekilde özetleyebiliriz:

Muaviye, Hz. Osman (r.a)'ın hilafetinin ilk iki yılı içerisinde, Suriye topraklarının tamamını elde etmiş, buraların her tarafını sağlam bir koruma altına almış ve sınırlarını da güvenliğe kavuşturmuştu. Bunun yanısıra, her yaz mevsiminde, rum toprakları üzerine bir sefer düzenleniyordu. Bu seferlerde, müslümanlar çok kimseyi öldürüyor, pek çok esir alıyor, yeni yeni kaleler fethediyor,

bol miktarda malı ganimet olarak ele geçiriyor ve düşmanların kalplerine korku salıyorlardı. İfrikiyye ve Endülüs diyarlarında bulunan Berberi ve Frankların başına, Abdullah bin Sad bin Ebi Sarh'ın yüzünden gelmedik şey kalmamıştı. Bu gelişmeler üzerine rumların hamiyetleri kabardı ve Hirakl'ın oğlu öncülüğünde Konstantin'in etrafında toplanmaya başladılar. Neticede İslam'ın başlangıcından itibaren hiç karşısına çıkmamış derecede kalabalık bir ordu ile müslümanların üzerine yürüdüler. Beşyüz gemi ile yola çıkarak o zaman Fas (Kuzey Afrika) diyarında bulunan Abdullah bin Sa'd bin Ebi Sarh'ın üzerine yürüdüler. İki ordu karşı karşıya gelince, rumlar kuru gürültüler çıkar- maya, seslerini yükseltmeye başladılar. Müslümanlar ise, Kur'an okuyor ve namaz kılıyorlardı. Sabah olunca Abdullah bin Sa'd, askerlerini saf saf gemilere bindirdi. Kendilerinden Allah'ı zirketmelerini ve Kur'an okumalarını istedi. Bu çarpışmaya katılmış olanlardan birisi şöyle anlatıyor:

"Benzeri görülmemiş derecede çok sayıda gemilerle üzerimize geldiler. Yelkenlerini açtılar. Rüzgar onların lehine bizim aleyhimize esiyordu. Biz gemilerimizi demirledik. Sonra bize yönelik rüzgar durdu. Biz kendilerine:

"İsterseniz biz de siz de birlikte karaya çıkalım. İçimizden kimin vakti önce gelmişse o ölür." dedik. Bu söz üzerine hep bir ağızdan, "su, su," diye bağırmaya başladılar. Biz de kendilerine yaklaşıp gemilerimizi gemilerine bağladık. Sonra biz de onlar da kılıç kılıca karşılaştık. İnsanlar birbirlerinin üzerlerine kılıçlarla ve hançerlerle yükleniyorlardı. Gemilerin üzerine esen rüzgar, bu gemileri ite ite sahile yanaştırdı. Büyük dağlar gibi deniz dalgaları, insanların cesetlerini karaya vuruyordu. Denizin suyu, akan kanlar dolayısıyla kırmızıya boyanmıştı. Müslümanlar o gün daha önce benzeri görülmemiş bir sabır gösterdiler. Müslümanlardan çok sayıda insan şehid edildi. Rumlardan ise onların birkaç katı insan öldürüldü. Sonunda Allahu Teala müslümanlara yardımı ulaştırdı ve Konstantin ile ordusu kaçtı. Kaçarken sayıları iyice azalmıştı. Bu çarpışmada çok ağır yaralar alanlar oldu. Bir süre bunların tedavisi için kalındı. Abdullah bin Sa'd yelken sahiplerini bir süre bekletti. Sonra güçlenmiş ve muzaffer olarak geri dönüldü."

Bu yıl içinde ibni Amin pek çok yer fethetti. Bu yerlerin bazıları savaşla, bazıları ise barış yoluyla fethedilmişti. Barış yolu ile alınanlar arasında Medain'in bir kısmını ihtiva eden Merv de vardı. Burası ile ikimilyon ikiyüz bin dinar cizye ödenmesi üzere anlaşma yapılmıştı. Bir rivayette ise altımilyon iki yüz bine anlaşıldığı bildirilmiştir.

HİCRETİN OTUZİKİNCİ YILI

Bu yılda Muaviye, rum toprakları üzerine seferler düzenledi. Bu seferler sonucunda Konstantin (İstanbul) boğazına kadar ulaştı. Bu seferde hanımı

Atike de yanında idi. Bu yıl içinde Sa'id bin el-As, Selman bin Rebi'a'yı ordusunda görevlendirdi ve ona kapıya saldırı düzenlemesini emretti. O bölgenin naibi durumundaki Abdurrahman bin Rebi'a'ya kendisine yardımda bulunmasını emretti. İslam ordusu Belencer'e (1) kadar ilerledi. Burayı kuşatmaya aldılar ve mancınıklarla ve top arabalarıyla üzerlerine saldırı düzenlediler. Sonra Belencer halkı oradan çıktı. Türkler de kendilerine yardım etti. Bunun arkasından şiddetli bir çarpışma oldu. Türkler müslümanlarla savaşmaktan korkuyorlar ve buna cesaret edemiyorlardı. Çatışma günü gelince, müslümanlarla karşı karşıya geldiler ve çarpıştılar. Bu çarpışmada Abdurrahman bin Rebi'a öldürüldü. Ona Zennu deniliyordu. Müslümanlar dağıldılar ve iki fırkaya ayrıldılar. Bir fırka Hazar bölgesi tarafına gitti, bir fırka da, Ceylan ve Gürcan tarafına çekildi. İkinci fırka arasında Ebu Hureyre ve Salmani Farisi de vardı. Türkler, müslümanların ileri gelenlerinden ve en cesurlarından olan Abdurrahman bin Rebi'a'nın cesedini aldılar ve kendi topraklarına defnettiler. Onlar o günden bugüne, onun mezarı başında duada bulunuyorlar.

Bu yıl içinde Ebu Amir, Merverruz, Tâlikân, Fâriyâb, Cuzcan ve Taharistan'ı fethetti.

HİCRETİN OTUZÜÇÜNCÜ YILI

Bu yılda, İfrikiyye halkının, yapmış oldukları anlaşmaları bozmaları dolayısıyla Abdullah bin Sa'di bin Ebi Sarh bu bölgeye ikinci kez sefer düzenledi.

HİCRETİN OTUZDÖRDÜNCÜ YILI

el-Vakidi, Abdullah bin Muhammed'in babasından şöyle rivayette bulunduğunu bildiriyor: *"Hicri 34. yıl gelince, insanların Hz. Osman bin Affan hakkındaki dedikoduları artmaya başladı ve sonunda, bir insana yapılabilecek şeyin en çirkinini yaptılar."*

HİCRETİN OTUZBEŞİNCİ YILI

Hz. Osman (r.a)'ın Şehid Edilmesi

"Medine'de, Allah kendilerinden razı olsun, sahabenin ileri gelenlerinden pek çok kimse bulunduğu halde Hz. Osman (r.a)'nın öldürülmesi olayı bu şehirde nasıl gerçekleştirildi?" diye sorulacak olursa, bu soruya çeşitli yönlerden cevap verilebilir.

1. Sahabenin çoğunluğu, belki tamamı, olayın cinayetle sonuçlanacağını düşünemiyorlardı. Çünkü Hz. Osman (r.a)'ın üzerine gelen guruplar, açıkca onu öldürme niyetinde değillerdi. Kendisinden üç şeyden birini yapmasını istiyor-

---

Belencer: Babu'l-ebvab'ın arkasında, Hazar bölesinde bir şehir.

lardı: Ya kendinin istifa etmesini, ya Mervan bin Hakem'i kendilerine teslim etmesini veya onu öldürmelerini. Hz. Osman (r.a)'ın etrafındaki sahabe de Mervan'ı, gelen kalabalığa teslim etmesini veya kendinin istifa ederek bu şiddetli sıkıntıdan kurtulmasını istiyorlardı. Öldürme olayını hiç kimse tahmin edemiyordu. Yahut bütün bu olaylar olmadan önce, gelenlerin bu derece ileri gitmeye cür'et edebileceklerini kimse düşünmüyordu. En doğru olanı ise ancak Allahu Teala bilir.

2. Sahabe, onu ciddi bir şekilde korudular. Ancak ağır kuşatma durumu meydana gelince, Hz. Osman (r.a) kendi etrafındaki insanlardan, olaydan uzak durmalarını ve silahlarını kınlarına sokmalarını istedi. Onlar da öyle yaptılar. Bunun üzerine diğerleri isteklerini gerçekleştirme imkanı buldular. Bununla birlikte sadece bir kişi, onun toplulukca öldürüleceğini sanmıştır.

3. Bu ayaklanmacılar, Medine halkının hacc günlerine denk gelmesi sebebiyle çoğunlukla haccda bulundukları, orduların da yeni fetihler gerçekleştirebilmek için uzak beldelere gittikleri bir zamanı fırsat bilmişler ve onların dönmelerinin yaklaştığı bir sırada fırsatı kullanarak istediklerini yapmışlardır. Allah onlara hakettiklerini versin. İşte böyle bir zamanda o büyük fenalığı yapmışlardı.

4. Bu ayaklanmacılar güçlü ve kuvvetli ikibin savaşçıdan oluşuyordu. Öte yandan Medine'de belki bu kadar savaşçı yoktu. Çünkü insanlar, her yönden sınır bölgelerinde görev başındaydılar. Bunun yanısıra, sahabenin önemli bir kısmı bu fitneye karışmamak için evlerine çekilmişlerdi. Onlardan bir kısmı Mescid'e ancak kılıçlarıyla gelir ve oturunca kılıçlarını oturdukları yere koyarlardı. Ayaklanmacılar ise gözlerini Hz. Osman (r.a)'ın evinden ayırmıyorlardı. Belki evinden bir anlığına uzaklaşmış olsalardı, böyle bir şeye fırsat bulamayacaklardı. Bununla birlikte sahabenin ileri gelenleri Hz. Osman (r.a)'ı korumaları için çocuklarını onun evine göndermişlerdi. Kenar şehirdeki ordular, kendisinin yardımına yetişinceye kadar bu görevi onlar yürüteceklerdi. Ama ayaklanmacılar, eve arkadan girmeyi başarmışlardı. Bunun üzerine halk, hayrete düşmüştü. Onlar kapıyı yaktılar ve ona ulaşacak bir duvar inşa ettiler ve sonunda kendisine ulaşıp öldürdüler. Bazı kişiler, sahabenin bir kısmının Hz. Osman (r.a)'ın ölümüne göz yumduklarını iddia ediyorlar. Bu iddia, sahabenin hiç biri için geçerli değildir. Onların hiçbiri Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesine göz yumamazdı. Aksine onların hepsi böyle bir şeye karşıydılar. Onu öldürenlere kin duymuşlar ve buğzetmişlerdir. Ammar bin Yasir, Muhammed bin Ebu Bekir, Amr bin el-Hamk ve daha başka bir kaç kişi gibi bazıları, yalnızca Hz. Osman (r.a)'ın görevinden istifa etmesini istiyorlardı.

İbni Kesir, 'El-Bidaye ve'n-Nihaye' adlı eserinde Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesi olayına uzunca yer vermiş ve bu olayla ilgili değişik rivayetleri bir araya

getirmiştir. Biz burada, onun yazdıkları arasından seçtiğimiz bazı bilgileri aktarmak istiyoruz. Allah rahmet eylesin, İbni Kesir şöyle diyor:

"Bunun sebebi, Hz. Osman (r.a)'ın, Amr bin el-As'ı Mısır valiliğinden alarak yerine Abdullah bin Ebi Sarh'ı tayin etmesi ile başlayan gelişmeler idi. Bunun da sebebi, Mısır'dan gelen ayaklanmacıların, Amr bin el-As'ın yönetiminden bıkmış olmaları, onunla uyuşmazlık içinde bulunmaları idi. Halifeye bu durumdan sözedemiyorlardı. Sonunda, onu görevden alarak yerine ondan daha yumuşak birini tayin etmesi için durumu Hz. Osman (r.a)'a şikayet ettiler. Bu şikayette o kadar ısrar ettiler ki, sonunda Hz. Osman (r.a) Amr'ı savaş emirliği görevinden alarak namaz imamlığı görevine getirdi. Savaş ve haraç emirliği görevine Abdullah bin Sa'd bin Ebi Sarh'ı tayin etti. Bunun üzerine şikayetçi gurup, ikisi arasında fitnecilik yapmaya başladı. Sonuçta, bunların araları açıldı ve birbirleri hakkında yakışıksız sözler sarfetmeye başladılar.

Sonra Hz. Osman (r.a) elçi göndererek Mısır'ın bütün emirlik görevlerini İbni Ebu Sarh'a verdiğini bildirdi. Yani hem haraç (savaş) emirliği ve hem de namaz imamlığı ona verilmiş oluyordu. Amr'a da bir elçi göndererek: "Seni istemeyen insanların başında emir olman, senin için hayırlı bir iş değildir. Sen bana gel" diye haber gönderdi. Amr bin el-As, bunun üzerine Medine'ye geldi. Ancak içinde Hz. Osman (r.a)'a karşı bir hoşnutsuzluk, bir ukde oluşmuştu. Sonra içindeki bu duyguyu ona karşı açıkça ifade etti ve aralarında bazı konuşmalar oldu. Amr bin el-As, Hz. Osman (r.a)'a karşı babasıyla övündü ve babasının ondan üstün olduğunu ileri sürdü. Hz. Osman (r.a) da:

"Böyle şeyleri bırak, bu tür şeyler cahiliye işlerindendir," dedi. Amr bin el-As, halkı Hz. Osman (r.a)'ın aleyhinde oluşturmaya başladı. Mısır'da da Hz. Osman (r.a)'dan hoşlanmayan ve daha önce zikrettiğimiz üzere onun aleyhine sevimsiz sözler sarfeden, bir gurup vardı. Onun azlettirilmesine, hatta yerine, velayete elverişli olmayacak kimselerin bu göreve getirilmesi için uğraşıyorlardı. Bir yandan da Mısır halkı Abdullah bin Sa'd bin Ebi Sarh'tan hoş- lanmamıştı. İbni Ebi Sarh, bu insanlarla ilgilenme yerine, Mağrib (Kuzey batı Afrika) seferleriyle meşgul oluyordu. O, Berberi topraklarını, İfrikiyye'yi ve Endülüs'ü fethetmişti. Mısır'daki sahabi çocukları arasından, halkı onun aleyhine durmaya ve onu reddetmeye çağıran bir gurup ortaya çıktı. Bunların en büyük bir kısmı Muhemmed bin Ebu Bekir ile Muhammed bin Ebu Huzeyfe'ye dayanıyorlardı. Sonunda recep ayı içerisinde, umre etmek istediklerini söyleyerek, yaklaşık altıyüz binekli ile Medine'ye doğru yola çıktılar. Amaçları, hoşnutsuzluklarını Hz. Osman (r.a)'a iletmekti. Dört gurup halinde Medine'ye vardılar. Gelen gurupların önderliği Amr bin Bedîli bin Verkâ'l-Huzâî, Abdurrahman bin Adîsi'l-Alevî, Kinâne bin Bişr Tecîbî ile Sûdân bin Hamrâni el-Kûnî'ye verilmişti. Bunlarla birlikte Muhammed bin Ebu Bekir de gelmişti. Muhammed bin Ebu Huzeyfe ise insanları tahrik etmek ve gidenleri savunmak amacıyla Mısır'da kalmıştı. Abdullah bin Sa'd bin Ebu Sarh da, sözkonusu topluluğun

umreye giden topluluk sıfatıyla, hoşnutsuzluklarını kendisine iletmek amacıyla Medine'ye gelmekte olduğundan Hz. Osman (r.a)'ı haberdar etmek için ona bir mektup yazdı. Bunlar, Medine'ye yaklaşınca, Hz. Osman (r.a), Hz. Ali (r.a)'ye Medine'ye gir- meden kendi beldelerine geri dönmelerini sağlamak için karşılarına çıkmasını emretti.

Onlar Cuhfe'de iken Hz. Ali ben Ebi Talib (r.a) karşılarına çıktı. Onlar Hz. Ali (r.a)'ye hürmet ediyor ve onun emirlerine. saygı duyuyorlardı. O, gelenleri geri çevirdi, kendilerini kınadı ve yaptıkları hareketten dolayı kızdı. Bu sefer gelenler kendi kendilerini kınamaya başladılar ve: "Bunun yüzünden emire karşı duracak ve onunla savaşa mı gireceksiniz," dediler. Rivayet edilir ki:

"Hz. Ali (r.a) gelenlerle Hz. Osman (r.a) hakkında münakaşa etti ve ona niçin karşı çıktıklarını sordu. Onlar da bazı şeyler saydılar. Saydıkları arasında onun akrabalarını gözetmesi, mushafları yakması, (seferi iken) namazı tam kılması, sahabenin büyüklerini bırakıp gençleri vilayetlere vali tayin etmesi, insanlar içinde en çok Ümeyyeoğullarına servet vermesi vardı. Hz. Ali (r.a) bu iddialarına şu şekilde cevap verdi:

"Akraba çevresini o, zekat develerini beslemek için korudu. O, bunu kendi devesi ve koyunu için gözetmedi. Onu kendisinden önce Hz. Ömer (r.a) de gözetmişti. Mushafları ise, haklarındaki ihtilaflar yüzünden yaktı. Sadece üzerinde ittifak sağlanan Kur'an'ı sakladı. Bu ittifak, Kur'an-ı Kerim'in Resulullah (a.s)'in Cebrail (a.s)'e son arzındaki okunuşu üzerinde sağlanmıştı. Mekke'de namazı tam kılması konusuna gelince o, orada kalmaya niyetlenmiş ve oranın ehlinden olmuştu. Bu yüzden namazı tam kılmıştır. Gençleri valiliklere atamasına gelince, hiç bir zaman adalet ve istikamet üzere olandan başkasını tayin etmedi. Resulullah (a.s) Attâb bin Useyyid'i yirmi yaşında iken Mekke'ye vali tayin etmişti. Yine Usame bin Zeyd bin Hârise'yi (genç yaşta) valiliğe getirmişti. Halk onun bu göreve getirilmesine karşı çıkmıştı ama, Resulullah (a.s) da, " Bu emirlik için yaratılmış biridir," buyurmuştu. Kendi kavmi olan Ümeyyeoğullarını tercih etmesine gelince, Resulullah (a.s) da, Kureyş kavmini diğer insanlara tercih ederdi."

Rivayet edilir ki, onlar Ammâr ve Muhammed bin Ebu Bekir'den dolayı şikayette bulundular. Hz. Osman (r.a) bunlarla ilgili mazeretlerini söyledi ve onlar hakkında üzerlerine ne gerekiyorsa onu yaptığını ifade etti. Yine Resulullah (a.s)'in Hakem bin Ebu'l-As'ı daha önce Taif'e sürgün etmiş olmasına rağmen Hz. Osman (r.a)'ın bunu yanına almasından dolayı onu azarladılar. Hz. Osman (r.a) da, Resulullah (a.s)'ın onu önce Taif'e sürgün ettiğini, sonra geri aldığını hatırlatmak için: *"Resulullah (a.s) onu önce sürgün etti sonra geri aldı,"* diye söyledi. Gene rivayete göre, Hz. Osman (r.a) bütün bunları sahabeden bir topluluğun huzurunda yaptığı konuşmada açıkladı. Hz. Osman (r.a) on-

ları, söyledikleri şeylere şâhit tutuyordu, onlar da gördükleri ve bildikleri konularda şahidlik ediyorlardı. Mısır'dan gelenler de içlerinden bir heyet seçerek, Hz. Osman (r.a)'ın sözkonusu konuşmasını dinlemek üzere gönderdikleri rivayet edilmiştir. Bütün sebepler yerini bulunca, onların ortaya attıkları iddiaların geçerlilik tarafı kalmayınca ve her türlü şüphe ortadan kalkınca sahabe, bu gelenlerin cezalandırılması (te'dib edilmesi) yolunda işarette bulundu, ancak Hz. Osman (r.a) onları affetti. Allah kendisinden razı olsun.

Sonra onları kendi halklarına geri gönderdi. Onlar da, istediklerinden ve ümit ettiklerinden hiçbirini elde etmeksizin elleri boş olarak geldikleri yere geri döndüler. Hz. Ali (r.a), Hz. Osman (r.a)'ın yanına gelerek döndüklerini ve söz dinlediklerini haber verdi. Ayrıca Hz. Osman (r.a)'a, halkın karşısına çıkıp bir konuşma yapması ve akrabalarından bazılarını tercih etmesiyle ilgili bir mazeret beyan etmesi konusunda bir teklifte bulundu. Ayrıca kendisinin bu hatasından döndüğüne ve kendisinden önceki iki halîfenin çizgisi üzerinde gitmeye karar verdiğine, hilâfetinin ilk altı yılında olduğu gibi, onların çizgisinden ayrılmayacağına onları şâhid tutmasını istedi. Hz. Osman (r.a) bu öğüdü dinledi ve kabul etti. Cuma günü olunca, halka bir konuşma yaptı, konuşma esnasında kollarını kaldırarak:

"Ey Allah'ım, ben sana tevbe ediyor ve senden bağışlanmamı diliyorum. Ey Allah'ım, ben benden sûdur edenlerden dolayı ilk tevbe edenim" dedi. Bu esnada ağlayarak gözleri yaşardı ve müslümanlnar da hep birlikte ağladılar. Halkta imamlarına (emirlerine) karşı pek ziyâde bir kalp yumuşaklığı meydana geldi. Hz. Osman (r.a) söyledikleri hakkında insanları şahid tuttu. Kendisinin daha önceki iki halife Hz. Ebu Bekir (r.a) ile Hz. Ömer (r.a)'in çizgisine bağlı kalacağına, yanına girmek isteyen herkese kapısını açacağına kimsenin bundan alıkonmayacağına onları şahid tuttu. Sonra hutbeden inerek namaz kıldırdı, evine girdi. Bunun arkasından insanlardan her kim, bir mesele veya bir şey sormak için emîru'l-mü'mininin evine girmek isterse, girebiliyordu. Bir süre kimse bundan alıkonmadı."

İbni Kesir daha sonra şu bilgileri veriyor:

"Daha sonra Mervan bin Hakem, Hz. Osman (r.a)'ın bu derece zaafiyet göstermesini içine sindiremedi. Mervan, ayrıca Hz. Ali (r.a)'yi iyice kızdıracak bir takım hareketlerde bulundu. Hatta onu ikinci bir kez bir şeye karıştırmamaya karar verdi. Fitne grupları, bu konuyu aralarında dedikodu meselesi yapınca, bir mesele ortaya atarak Medine'ye döndüler."

MISIR HEYETİNİN İKİNCİ KEZ HZ. OSMAN (R.A.)'A GELMESİ

Mervan'ın haberi ve Hz. Ali (r.a)'nin onun yüzünden Hz. Osman (r.a)'a kız-

ması olayı şehirlerin halklarına ulaşınca, durum değişmedi ve Hz. Osman (r.a)'ın kendinden önceki iki halîfenin çizgisine girmediği kanaati oluştu. Bunun üzerine Mısır, Kûfe ve Basra ahalîleri birbirleriyle yazıştılar. Hz. Ali (r.a), Talha ve Zubeyr gibi Medine'de bulunan bazı sahabîlerin dilinden mektuplar uydurdular. Bu uydurma mektuplarda halk, Hz. Osman (r.a)'a karşı savaş etmeye ve dine yardımcı olmaya çağrılıyor ve böyle bir işin günün en büyük cihadı olacağından sözediliyordu.

Sef bin Ömer Temimî, Muhammed, Talha, Ebu Hârise, Ebû Osman ve daha başkalarından şöyle bir rivayet nekletmiştir:

"Hicri 35. yılın şevvâl ayı olunca, Mısır'dan dört gurup, dört kişinin öncülüğünde yola çıktı. Sayılarının en az altıyüz kişi oldukları söylenmiştir. En fazla ise bin kişi oldukları söylenmekte- dir. Gurupların başlarında, Abdurrahman bin Adîsi'l-Belevm, Kinâne bin Biş- ri'l-Leysî, Sûdân bin Hamrâni'l-Kûnî ve Kuterretu'l-Kûnî vardı. Bütün topluluğun başında da el-Ğafikîye bin Harbi el-Akiyy bulunuyordu."

Bu gurup, kendilerini hacca gidiyormuş gibi gösteriyorlardı. Beraberlerinde İbni Sevdâ da vardı. Bu adam aslen zimmiydi, sonra müslüman olduğunu açıklamıştı. Ama gerek sözlü olarak, gerekse amelî olarak bir hayli bid'at çıkarmıştı. Allah kendisine layık olduğunu versin...

Kûfeli'ler de, oluşturdukları adamlarıyla aynı şekilde dört gurup halinde yola çıkmışlardı. Başkanları: Zeyd bin Sevhân, Eşteru'n-Neha'î, Ziyâd bin Nasri'l-Harisî ile Abdullah bin Asamm idi. Bütün topluluğun başında da Amr bin Asamm vardı. Basralı'lar da yine toplayabildikleri adamlarıyla, Hakî bin Cebele el-Abdî, Bişr bin Şureyh bin Dabi'ati'k-Kaysî, Zureyh bin Ubbâdi'l-Abdî'nin başkanlığında dört gurup halinde yola çıktılar. Bunların tümünün başında ise Harkûs bin Zuheyri's-Sa'dî bulunuyordu. Mısırlı'lar halifeliğe Hz. Ali (r.a)'yi geçirmekte kararlıydılar. Kûfeli'ler halifeliğe Zubeyr'i geçirme amacında idiler. Basralılar ise Talha'yı hilâfete geçirmek istiyorlardı. Her bir fırka tereddütsüz kendi arzusunun gerçekleşeceği kanaatindeydi. Bu fırkalar kendi memleketlerinden yola çıkarak, daha önce birbirlerine yazdıkları mektuplarında sözleştikleri üzere, Medine yakınında biraraya geldiler. Bu birleşme şevval ayında gerçekleşmişti. Onlardan bir gurup Zu Haşeb'e, bir gurup el-A'vas'a, çoğunluk da Zû'l-Merve'ye konakladı.

Bunlar Medine halkından çekiniyorlardı. Bu yüzden kendilerinden önce bazı öncüler ve gözcüler göndererek kendilerinin haccdan başka bir gaye için gelmediklerini insanlara haber vermelerini istediler. Bir de sözkonusu valinin bazı adamlarını görevden alması isteklerini arzetmeye geldiklerini, başka bir amaçlarının bulunmadığını ifade ettiler. Medine'ye girebilmek için izin istediler. Medine halkı, onların Medine'ye sokulmalarından çekindi ve engellenmelerini istedi. Onlar ise cesaret gösterip Medine'ye yaklaştılar. Mısırlı'lardan bir gurup

Hz. Ali (r.a)'nın yanına geldi. Hz. Ali (r.a), Ahcaru'z-Zeyt'le bir gurup askerin arasında bulunuyordu. Üzerinde ise kıldan yahut yünden yırtık bir hulle (hırka) vardı. Yanında da Yemenli kırmızı tenli kızkardeşi bulunuyordu. Hz. Ali (r.a) kılıcını kuşanmış durumdaydı ve üzerinde gömlek yoktu. Kendisine gelenlerin haberini vermesi için oğlu Hz. Hasan (r.a)'ı Hz. Osman (r.a)'a gönderdi. Mısırlılar ona selâm verdiler, o ise bunlara kızarak kovdu ve:

"Salihler, Zulmerve ile Zulhaşeb ordularının Resulullah (a.s)'in diliyle lanetlendiklerini bilirler. Geri dönün, Allah sizi rahata kavuşturmasın" dedi. Onlar da *"Evet"* deyip yanından uzaklaştılar. Basralılar da Talha (r.a)'ya geldiler. Talha Hz. Ali (r.a)'nin yakınında bir topluluğun arasındaydı. O da iki oğlunu Hz. Osman (r.a)'a gönderdi. Gelenler Talha (r.a)'ya selâm verdiler. O ise, onlara bağırıp yanından kovdu. Hz. Ali (r.a)'nin Mısırlılara söylediklerinin aynısını gelenlere söyledi. Zübeyr (r.a)'in Kûfeli'lere cevabı da aynen böyle oldu. Her bir heyet kendi guruplarının yanlarına dönerek memleketlerine dönmelerinin daha yararlı olacağını söylediler. Bir miktar geriye doğru çekildiler, sonra tekrar Medine'ye döndüler. Çok vakit geçmeden Medineli'ler tekbir sesi duydular. Aynı kalabalığın Medine'ye geldiğini ve etrafını sardığını gördüler. Çoğunluğu da Hz. Osman (r.a)'ın evi çevresinde toplanmışlardı.

Halka: *"Kim elini çeker, bir şeye karışmazsa o emniyettedir,"* dediler. Halk da ellerini çekip, evlerine kapandılar.

Halk bu şekilde birkaç gün bekledi. Durum buydu ve halk, gelenlerin neler yapacaklarını, amaçlarının ne olduğunu bilmiyordu. Bütün bunlara rağmen mü'minlerin emiri Hz. Osman (r.a) evinden çıkıp müslümanlara namaz kıldırıyordu. Arkasında Medine ahalisi ve dışarından gelen kalabalıklar da namaz kılıyorlardı. Ashab bu gelenlerin yanlarına gidip yaptıklarından dolayı kendilerini kınıyor ve ülkelerine doğru yönelmişken tekrar geri dönmelerinden dolayı onları azarlıyorlardı. Hatta Hz. Ali (r.a) Mısırlı'lara: *"düşüncenizden dönmenizden ve yola koyulmanızdan sonra sizi geri çeviren ne oldu?"* diye sormuştu. Onlar da:

"Bizim öldürülmemizle ilgili bir mektup bulduk," diye cevap vermişlerdi. Basralı'lar Talha (r.a)'ya, Kûfeli'ler Zübeyr (r.a)'e aynı şeyi söylüyorlardı.

Her bir şehrin halkı: *"Biz dostlarımızın yardımına geldik,"* diyordu. Sahabe de kendilerine: *"Bu haberi dostlarınızdan nasıl alabildiniz, oysa birbirinizden ayrılmıştınız ve aranızda bir konaklık uzaklık vardı. Bu, üzerinde anlaşmaya varmış olduğunuz daha önce tasarladığınız şeydir,"* diye söylüyorlardı.

Onlar da: *"Bu adamı (yani Hz. Osman (r.a)'ı) istediğimiz şekilde bırakın. Bizim bu adama ihtiyacımız yok. O bizi bıraksın biz de onu bırakırız,"* diyorlardı. Bu sözleriyle, onun hilafeti bırakması halinde,kendisini güven içinde salacak-

larını söylemek istiyorlardı.

Bildirildiğine göre, Mısırlı'lar memleketlerine dönerken, yolda bir postacı ile karşılaştılar. Onu tutup üzerini aradılar. Matarasının içerisinde Hz. Osman (r.a)'ın ağzından yazılmış bir mektup buldular. Mektupta kendilerinden bir gurubun boynunun vurulması, bir gurubun asılması, bir gurubun da el ve ayaklarının kesilmesi emrediliyordu. Mektupta Hz. Osman (r.a)'ın mührü ile basılmış bir de damga vardı. Postacı da Hz. Osman (r.a)'ın kölelerinden biri idi ve onun devesine binmişti. Geriye döndüklerinde bu mektubu getirdiler ve halka gösterdiler. Halk, mü'minlerin emîri ile bu mektup konusunda konuştu. Hz. Osman (r.a):

"Bunu benim aleyhime delil olarak mı kullanıyorlar? Vallahi bunu ben yazmadım ve yazdırmadım. Bundan haberim bile yok. Mühüre gelince, uydurma bir mühür olması mümkündür," dedi. Sadıklar, onun bu sözünü doğruladılar, yalancılar ise inanmadılar.

Rivayet edilir ki: Mısırlı'lar Hz. Osman (r.a)'dan ibni Ebî Sarh'ı başlarından almasını ve yerine Muhammed bin Ebu Bekir'i tayin etmesini istediler. O da onların bu isteklerini kabul etti. Ancak geri dönüş sırasında, sözkonusu postacı ile yanındaki, Muhammed bin Ebu Bekir ile beraberindeki diğer kişilerin öldürülmesini isteyen mektubu görünce, tekrar Medine'ye döndüler ve Hz. Osman (r.a)'ı iyice sıkıştırdılar. Mektup ile insanların arasında dolaştılar. Bu konu, insanlardan çoğunun zihninde önemli mesele oluşturdu.

Bu olayların olduğu günlerde Hz. Osman (r.a), halkın önünde namaz kıldırmaya devam etti. Gelenler, Hz. Osman (r.a)'ın gözünde topraktan daha aşağıydılar. Bir cuma gününde, minbere çıkıp, Resulullah (a.s)'in ve ondan sonra da Hz. Ebu Bekir (r.a) ile Hz. Ömer (r.a)'in hutbe esnasında dayandıkları bastona (asâya) dayandığı bir sırada, gelenlerden bir adam ayağa kalkıp kendisine sövdü, yanına kadar varıp onu minberden aşağı indirdi. Ötekiler de bu olayın arkasından daha da cüretkar oldular.

HZ. OSMAN (R.A)'IN KUŞATMAYA ALINMASI

Cuma günü bu olay meydana gelince, mü'minlerin emîri Hz. Osman (r.a) minberin başında iken yaralandı ve baygın halde düştü. Bunun üzerine evine götürüldü ve olay büyüdü. Bu olay üzerine, karışık ahmaklar sürüsünün iştahları kabardı. Hz. Osman (r.a)'ı evine kapatıp sıkıştırdılar. Evinin etrafını sararak kuşatmaya aldılar. Sahabenin çoğu da evlerine çekilmişti. Sahabenin çocuklarından oluşan bir gurup, babalarının emriyle Hz. Osman (r.a)'ın yanına geldi. Gelen bu gurup içinde, Hasan, Hüseyin, Abdullah bin Zubeyr ve Abdullah bin

Amr da vardı. Evi savunanların başkanlığını Abdulah bin Zubeyr yapıyordu. Bunlar, Hz. Osman (r.a)'ı koruyor ve gelenlerden herhangi birinin yanına ulaşmasını engellemek için müdafaa ediyorlardı.

İnsanların bazıları, gelenlerin isteklerine cevap vererek meselenin çözüleceğine inanıyorlardı. Gelenler, Hz. Osman (r.a)'dan ya görevinden istifa etmesini, yahut Mervan bin Hakem'i kendilerine teslim etmesini istiyorlardı. Hiç kimse bu isyancıların Hz. Osman (r.a)'ı öldürme fikrinde olduklarını sanmıyordu.

Artık Hz. Osman (r.a) camiye gidemez oldu. Kuşatmanın başlangıcında ancak ara sıra camiye çıkabiliyordu. Daha sonra hiç çıkamaz oldu. Bu sıralarda namazı Ğafikiyye bin Harb kıldırıyordu. Kuşatma bir aydan fazla sürdü. Kırk gün devam ettiği de söylenmiştir. Kuşatmanın sonu da Hz. Osman (r.a)'ın şehid olarak öldürülmesi oldu.

Kuşatma zilkade ayının son günlerinden, zilhicce ayının onsekizine rastlayan cuma gününe kadar devam etti. Bundan bir gün önce, evde yanında bulunan muhacirîn ve ensarın, kendilerini serbest bırakması halinde, onu gereği gibi koruyabileceklerini söylemeleri üzerine Hz. Osman (r.a):

"Her kimin üzerinde benim hakkım varsa bu işten elini çekip evine kapanmasını yeminle söylüyorum," demişti. Bu sözü söylediği kişiler, içlerinde Abdullah bin Ömer, Abdullah bin Zubeyr, Hasen, Hüseyin, Mervân, Ebu Hureyre ve azâdlılarından bir gurubun da bulunduğu yediyüze yakın bir topluluktu. Aralarında sahabenin ileri gelenlerinden ve onların çocuklarından bir çok kimse vardı. Hz. Osman (r.a) kölelerine:

"Kim kılıcını kınına sokarsa, o hürdür," diye buyurdu. İçten savaşa karşı soğukluk, dıştan da sıcaklık oluştu. İş gittikçe büyüdü. Bunun sebebi Hz. Osman (r.a)'ın, uykusunda ecelinin yaklaştığına işaret eden bir rüyâ görmüş olmasıydı. O da, Allah'ın va'dinin olması beklentisisiyle O'nun emrine teslim oldu. İçinde de Resulullah (a.s)'a kavuşma arzusu uyanmıştı. Ayrıca:

"Ben, hem benim, hem de kendinin günâhını yüklenip cehennemliklerden olmanı isterim. Zulmendenlerin cezâsı budur" (1) meâlindeki âyet-i kerimede bildirildiği üzere Adem (a.s)'in birbiriyle münakaşa eden iki oğlundan hayırlı olan gibi olmak istiyordu.

Rivayet edilir ki, Hz. Osman (r.a)'ın, yanındakileri evinden çıkmaya yöneltmesinden sonra, evden son çıkan Hz. Ali (r.a)'nin oğlu Hz. Hasan (r.a) oldu. Hz. Osman (r.a)'ın evini savunanların emîri de Abdullah bir Zubeyr (r.a) idi.

Hz. Osman (r.a) durumu görünce, insanları evlerine gitmeye teşvik etti. On-

---

1) Maide Suresi: 29

lar da, daha önce ifade edildiği üzere evlerine çekildiler. Yanında kendi ailesinden başka kimse kalmamıştı. Ayaklanmacılar kapıdan ve duvarlardan eve girdiler. Hz. Osman (r.a) hemen namaza durdu ve tâhâ suresini okumaya başladı. Okuması hızlı idi. Ayaklanmacılar kendilerine tam bir üstünlük elde etmişken, o, bu sûreyi okuyordu. Evinin kapısı ve çatısı yanmıştı. Yangının beytulmâla kadar ulaşmasından korkuluyordu. Daha sonra Hz. Osman (r.a) namazını bitirdi ve önüne mushaf alarak oturdu. Ve âyet-i kerîmeyi okumaya başladı:

"İnsanlar onlara: "düşmanınız olan insanlar size karşı bir ordu topladılar, onlardan korkun dediler." Bu, onların imanını artırdı da "Allah bize yeter, O, ne güzel vekîldir" dediler."(1)

İlk yanına giren kişi, kendisine 'Kara Ölüm' denilen bir adam oldu. Bu adam Hz. Osman (r.a)'ın boğazını şiddetle sıktı ve bayılttı. Bu halde, nefes alıp vermekte güçlük çekiyordu. Bunun üzerine adam onu öldürdüğünü zannederek bıraktı. Sonra Hz. Ebu Bekir (r.a)'in oğlu içeri girdi ve 'kara ölüm' denen adamın sakalından tuttu, sonra pişmen olarak geri çıktı. Sonra yanında kılıç bulunan bir adam içeri girdi. Adam Hz. Osman (r.a)'a vurunca, o elleriyle kendini korumaya çalıştı. Adam da Hz. Osman (r.a)'ın ellerini kesti. Bu adamın Hz. Osman (r.a)'ın sadece parmaklarını kestiği rivayet edildiği gibi, elini tamamen kopardığı da rivayet edilmiştir. Ancak Hz. Osman (r.a): *"Bu, ilk mufassal yazı yazan eldir,"* demiştir.

Bundan akan ilk kan damlası *"Allah sana kâfidir, O doyurucu ve bilicidir"* mealindeki ayet-i kerimenin üzerine damladı. Sonra bir başkası kılıcını çekerek içeri girdi. Nâile bintu'l-Ferâfisa engel olmak için ona karşı durdu. Kılıcı tuttu. Adam da kılıcı geri çekti. Bu esnada Nâile'nin parmakları kesildi. Sonra adam ilerleyip kılıcını Hz. Osman (r.a)'ın karnına dayadı ve üzerine yüklendi. Allah Hz. Osman (r.a)'dan razı olsun... Ve onun şehadetini kabul etsin...

HZ. OSMAN (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٦١٢ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنِ الْحَسَنِ وَذَكَرَ عُثْمَانَ وشِدَّةَ حَيَائِهِ قَالَ إِنْ كَانَ لَيَكُونُ فِي الْبَيْتِ وَالْبَابُ عَلَيْهِ مُغْلَقٌ فَمَا يَضَعُ عَنْهُ الثَّوْبَ لِيَفِيضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ يَمْنَعُهُ الْحَيَاءُ أَنْ يُقِيمَ صُلْبَهُ.

1612- Ahmed, Hz. Hasan (r.a)'dan rivayetinde Hz. Osman (r.a)'dan ve pek ziyade olan hayasından sözetmiş ve şöyle bildirmiş:

1612- Ahmed, Müsned (1/74) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/72)'de: "Bu hadisi, Ahmed rivayet etmekdir ve ravileri sikadır (sağlamdır)" demektedir.

1) Ali İmran Suresi: 173

"Evinde olduğu zaman kapı üzerine kapalı olsa bile, üzerine su alırken, üstünü çıkarmazdı. Hayası sırtını göstermekten onu alıkoyardı."

١٦١٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ وَعُثْمانَ حَدَّثَاهُ أَنَّ بَكْرٍ الصِّدِّيقَ اسْتَأْذَنَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ مُضْطَجِعٌ عَلَى فِرَاشِهِ، لاَبِسٌ مِرْطَ عَائِشَةَ، فَأَذِنَ لأَبِي بَكْرٍ وَهُوَ كَذٰلِكَ، فَقَضَى إِلَيْهِ حَاجَتَهُ ثُمَّ انْصَرَفَ، ثُمَّ اسْتَأْذَنَ عُمَرُ، فَأَذِنَ لَهُ وَهُوَ عَلَى تِلْكَ الْحالِ، فَقَضَى إِلَيْهِ حَاجَتَهُ ثُمَّ انْصَرَفَ، قَالَ عُثْمَانُ: ثُمَّ إِسْتَأْذَنْتُ عَلَيْهِ، فَجَلَسَ وقَالَ لِعَائِشَةَ: «اِجْمَعِي عَلَيْكِ ثِيَابَكِ» قَالَ: فَقَضَيْتُ إِلَيْهِ حَاجَتِي، ثُمَّ انْصَرَفْتُ، فَقَالَتْ عَائِشَةُ: يَارَسُولَ اللَّهِ، مَالِيَ لَمْ أَرَكَ فَزِعْتَ لأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَمَا فَزِعْتَ لِعُثْمَانَ،؟ فَقَالَ: «إِنَّ عُثْمَانَ رَجُلٌ حَيِيٌّ، وإِنِّي خَشِيْتُ إِنْ أَذِنْتُ لَهُ عَلَى تِلْكَ الْحالِ: أَنْ لاَيَبْلُغَ إِلَيَّ فِي حَاجَتِهِ».

1613- Müslim, Sa'id bin el-As (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), üzerinde Hz. Aişe (r.a)'nin peştemali olarak yatarken, Hz. Ebu Bekir (r.a) (yanına girmek için) izin istedi. Resulullah (a.s) bu haliyle ona izin verdi, girdi ve işini görüp çıktı. Sonra Hz. Ömer (r.a) izin istedi, Resulullah (a.s) yine aynı hali üzere izin verdi. O da girdi, ihtiyacını gördü, çıktı."

Hz. Osman (r.a) der ki: "Sonra ben izin istedim. Oturdu ve Hz. Aişe (r.a)'ye: "Elbiseni üstüne topla" diye buyurdu. Ben de ihtiyacımı gördüm ve çıktım. Sonra Hz. Aişe (r.a): "Ey Allah'ın Resulü, nedendir ki, Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) karşısında, Hz Osman (r.a) karşısında yaptığın gibi toparlanma gereği duymadın," diye sordu. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Osman pek çekingen bir adamdır, bu yüzden o halimle yanıma gelmesine izin verseydim, ihtiyacını bana arzedemeyeceğinden endişe duydum," buyurdu."

١٦١٤ــ رَوَى أَحْمَدُ والطَّبَرَانِيُّ وَأَبُو يَعْلى عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ عُمَرَ قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فَوَضَعَ ثَوْبَهُ بَيْنَ فَخِذَيْهِ فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ فاسْتَأْذَنَ فَأَذِنَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى هَيْئَتِهِ، ثُمَّ جَاءَ عُمَرُ يَسْتَأْذِنُ فَأَذِنَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى

1613- Müslim (4/1866) 44-Kitabu Fezaili's-Sahabe 3-Hz. Osman (r.a)'ın faziletlerinden bir kısmı, babı.

هَيْئَتِهِ وَجَاءَ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَأَذِنَ لَهُمْ وَجَاءَ عَلِيٌّ فَأَذِنَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى هَيْأَتِهِ ، ثُمَّ جَاءَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ، فَاسْتَأْذَنَ فَتَجَلَّلَ ثَوْبَهُ فَأَذِنَ لَهُ فَتَحَدَّثُوا سَاعَةً ثُمَّ خَرَجُوا، فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ دَخَلَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وعَلِيٌّ وَنَاسٌ مِنْ أَصْحَابِكَ وَأَنْتَ عَلَى هَيْأَتِكَ لَمْ تُحَرِّكْ، فَلَمَّا دَخَلَ عُثْمَانُ تَخَلَّلْتَ ثَوْبَكَ. قَالَ«أَلَا أَسْتَحِي مِمَّنْ تَسْتَحِي مِنْهُ الْمَلَائِكَةُ».

1614- İmam Ahmed, Taberânî ve Ebu Ya'lâ, Hafsa bin Ömer (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Bir defasında Resulullah (a.s) benim yanıma geldi. Elbisesini iki uyluğunun arasına topladı. O sırada Hz. Ebu Bekir (r.a) gelip içeri girmek için izin istedi. Resulullah (a.s) o haydeyken ona izin verdi. Sonra Hz. Ömer (r.a) geldi, izin istedi. Ona aynı halde izin verdi. Ashabından birçok kimse geldi, hepsine aynı şekilde izin verdi. Bu arada Hz. Ali (r.a) geldi, Resulullah (a.s) ona da aynı haldeyken izin verdi. sonra Hz. Osman bin Affan (r.a) geldi, onun gelmesiyle, Resulullah (a.s) elbisesini düzeltti ve sonra ona izin verdi. Bir saat kadar konuştular ve sonra çıktı. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a), Hz. Ali (r.a) ve ashabından bir çok kimse yanına geldi, sen durumunu değiştirmedin, aynı hal üzere kaldın. Ama Hz. Osman (ra.) içeri girince, elbiseni yaydın (düzelttin)," dedim. Bunun üzerine Rasulullah (a.s):

"Meleklerin kendisinden haya ettiği bir adamdan, ben haya etmeyeyim mi?" diye buyurdu."

١٦١٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بنِ عُثْمَانَ القُرَشِيُّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ عَلَى ابْنَتِهِ وَهِيَ تَغْسِلُ رَأْسَ عُثْمَانَ فَقَالَ: «يَابُنَيَّةَ أَحْسِنِي إِلَى أَبِي عَبْدِاللَّهِ فَإِنَّهُ أَشْبَهُ أَصْحَبِي لِي خَلْقًا».

1615- Taberani, Abdurrahman bin Osman Kureşî (r.a)'den şu şekilde riva-

---

1614- Ahmed, Müsned (1/74) Mu'cemu'l-Kebir (23/205) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/81)'de: "Bunu, Ahmed ve Taberani, el-Kebir ile el-Evsat'ında rivayet etmekte. Ebu Ya'la da iyice özetleyerek nakletmektedir İsnadı hasendir" demektedir.

1615- Mu'cemu'l-Kebir (1/76) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/81)'de: "Bunu Taberani rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" diye bildirmektedir.

yet etmiştir:

"Bir gün Resulullah (a.s), kızının yanına gitti. O, Hz. Osman (r.a)'ın başını yıkıyordu. Bunu görünce Resulullah (a.s):

"Kızcağızım, Ebu Abdullah'ın işini güzel yap, o huy bakımından ashabımın bana ençok benzeyenidir," buyurdu."

١٦١٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادَ بْنِ الهَادِ قَالَ: رَأَيْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ يَوْمَ الْجُمعَةِ عَلَى الْمِنبَرِ عَلَيْهِ إِزَارٌ عَدَنِيٌّ غَلِيظٌ، ثَمَنُهُ أَرْبَعَةُ دَرَاهِمَ، أَو خَمْسَةٌ، وَرِيْطَةٌ كُوفِيَّةٌ مُمَشَّقَةٌ، ضَرْبُ اللَّحْمِ طَوِيلُ اللِّحْيَةِ حَسَنُ الوَجْهِ.

1616- Taberani Abdullah bin Şeddâd bin Hâd (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Osman (r.a)'ı cuma gününde minberde gördüm. Üzerinde dört veya beş dirhem değerinde kalın bir Aden izârı ile desenli Kûfe çarı vardı. Dolgun etli, uzun sakallı ve güzel yüzlü biriydi."

١٦١٧ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ والنَّسَائِيُّ عَنْ عُثْمَانَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ وَلَيْسَ بِهَا مَاءٌ يُسْتَعْذَبُ غَيْرَ بِئْرِ رُومَةَ، فَقَالَ: «مَنْ يَشْتَرِي بِئْرَ رُومَةَ، فَيَجْعَلَ فِيهَا دَلْوَهُ مَعَ دِلاءِ الْمُسْلِمِينَ بِخَيْرٍ لَهُ مِنْهَا فِي الْجَنَّةِ؟ فَاشْتَرَيْتُهَا مِنْ صُلْبِ مَالِي.

1617- Tirmizi, ile **Nesai,** Hz. Osman (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) su olmadığı bir sırada, Medine'ye geldi. Rûme kuyusu dışındaki kuyular kurumuştu.Resulullah (a.s):

"Kim Rûme kuyusunu satın alır? Cennette kendisine verilecek daha hayırlı karşılığın yanısıra, kovasını mü'minlerin kovalarıyla birlikte içine salmış olur," diye buyurdu. Ben kendi öz malım ile (o kuyuyu) satın aldım."

Bu hadisten, hayırlı bir işi, genelin menfaati için vakfeden bir kimsenin, vak-

1616- Mu'cemu'l-Kebir (1/75) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/80)'de: "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" diye bildirmektedir.

1617- Tirmizi (5/627) 5-Kitabu'l-Menakıb. 17-Hz. Osman bin Affan (r.a)'ın menkıbeleri babı. Tirmizi hadisin hasen-sahih olduğunu ifade etmektedir.
İmam Ebu İsa Tirmizi'nin metoduna göre, bir hadisin iki rivayeti bulunur. Bunlardan biri hasen, diğeri sahih rivayet olursa buna hasen-sahih denilir. (Çeviren)

fettiğinden kendisinin de istifade edebileceğine işaret vardır.

١٦١٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الحَسَنِ بنِ عَلِيٍّ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي المَنَامِ مُتَعَلِّقًا بِالْعَرْشِ وَرَأَيْتُ أَبَا بَكْرٍ آخِذًا بِحَقْوَيِ النَّبِيِّ ﷺ وَرَأَيْتُ عُمَرَ آخِذًا بِحَقْوَيْ أَبِي بَكْرٍ وَرَأَيْتُ عُثْمَانَ آخِذًا بِحَقْوَيْ عُمَرَ وَرَأَيْتُ الدَّمَ يَنْصَبُّ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الأَرْضِ. فَحَدَّثَ الحَسَنُ بِهَذَا، وَعِنْدَهُ قَوْمٌ مِنَ الشِّيعَةِ، فَقَالُوا: وَمَا رَأَيْتَ عَلِيًا. فَقَالَ الحَسَنُ: مَا كَانَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيَّ أَنْ أَرَاهُ آخِذًا بِحَقْوَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ عَلِيٍّ، وَلَكِنَّهَا رُؤْيَا رَأَيْتُهَا. فَقَالَ أَبُو مَسْعُودٍ: إِنَّكُمْ لَتُحَدِّثُونَ عَنِ الحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ فِي رُؤْيَا رَآهَا، وَقَدْ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي غَزَاةٍ فَأَصَابَ النَّاسَ جُهْدٌ حَتَّى رَأَيْتُ الكَآبَةَ فِي وُجُوهِ الْمُسْلِمِينَ والفَرَحَ فِي وُجُوهِ الْمُنَافِقِينَ. فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «وَاللَّهِ لاتَغِيبُ الشَّمْسُ حَتَّى يَأْتِيَكُمُ اللَّهُ بِرِزْقٍ» فَعَلِمَ عُثْمَانُ أَنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيَصْدُقَانِ، فَاشْتَرَى عُثْمَانُ أَرْبَعَ عَشْرَةَ رَاحِلَةً بِمَا عَلَيْهَا مِنَ الطَّعَامِ، فَوَجَّهَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ مِنْهَا بِتِسْعَةٍ، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ: «مَا هَذَا» قَالُوا: أَهْدَى إِلَيْكَ عُثْمَانُ. قَالَ: فَعُرِفَ الفَرَحُ فِي وُجُوهِ الْمُسْلِمِينَ والكَآبَةُ فِي وُجُوهِ الْمُنَافِقِينَ، فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى رُؤِيَ بَيَاضُ إِبِطَيْهِ يَدْعُو لِعُثْمَانَ دُعَاءً مَا سَمِعْتُهُ دَعَا لأَحَدٍ قَبْلَهُ: «اللَّهُمَّ أَعْطِ عُثْمَانَ اللَّهُمَّ اِفْعَلْ لِعُثْمَانَ».

1618- Taberani, Hasan bin Ali (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet eder:

"Rüyada Resulullah (a.s)'ı arşa tutunmuş halde gördüm. Yine Hz. Ebu Bekir (r.a)'i Resulullah (a.s)'ın eteğine yapışmış halde gördüm. Hz. Ömer (r.a)'i de Hz. Ebu Bekir (r.a)'in eteğine yapışmış halde gördüm. Hz. Osman (r.a)'ı da Hz. Ömer (r.a)'in eteğine yapışmış halde gördüm. Yine kanın gökten yere damlamakta olduğunu gördüm." Hz. Hasan (r.a) bunu şiadan bir topluluğun arasında anlattı. Onlar da: "Hz. Ali (r.a)'yi nasıl gördün?" diye sordular. Hz. Hasan (r.a):

1618- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/95)'te rivayet etmekte ve "Bunu Taberani, el-Kebir'i ile el-Evsat'ında muhtasar olarak rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.

"Resulullah (a.s)'ın eteğine yapışmış halde Hz. Ali (r.a)'den başka kimseyi görmek istemezdim. Ama gördüğüm rüya işte bu" dedi."

Ebu Mes'ud dedi ki: *"Siz Hasan bin Ali'nin görmüş olduğu bir rüyadan bahsediyorsunuz. Biz Resulullah (a.s) ile birlikte savaşa katılanların arasındaydık. Bir defasında insanlar hayli sıkıntıya düştüler. O hale geldi ki, mü'minlerin yüzlerinde keder, münâfıkların yüzlerinde de ferahlık belirtileri kendisini gösteriyordu. Resulullah (a.s) bunu görünce: "Vallahi, Allahu Teala size bir rızık ulaştırmadan, üzerinizden güneş batmaz," buyurdu. Hz. Osman (r.a) Allah ve Resulünün sözlerinin hak olduğunu anladı. Yiyecek maddesi yüklü ondört yük devesi satın aldı. Bunların dokuz tanesini Resulullah (a.s)'a gönderdi. Resulullah (a.s) bunu görünce:*

"Bu nedir?" diye sordu. "Bunları Hz. Osman (r.a) sana hediye etti" dediler. Bu durum karşısında mü'minlerin yüzünde ferahlık, münâfıkların yüzünde de keder belirdi. Resulullah (a.s), koltuklarının beyazı görününceye kadar ellerini kaldırıp Hz. Osman (r.a) için, daha önce başka birisine ettiğini duymadığım bir dua etti ve:

"Ey Allah'ım ,Osman'a ver, ey Allah'ım Osman için yap," dedi."

١٦١٩ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ عائِشَةَ قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَرَأَى لَحْمًا، فَقَالَ: «مَنْ بَعَثَ بِهَذَا؟» قُلْتُ: عُثْمَانُ. قَالَتْ: فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَافِعًا يَدَيْهِ يَدْعُو لِعُثْمَانَ.

1619- Bezzar, Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) benim yanıma girdi ve et gördü. "Bunu kim gönderdi?" diye sordu. "Hz. Osman (r.a)" dedim. Bunun üzerine ellerini kaldırıp Hz. Osman (r.a)'a dua etti."

١٦٢٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَصَافَحَهُ، فَلَمْ يَنْزِعِ النَّبِيُّ ﷺ يَدَهُ مِنْ يَدِ الرَّجُلِ حَتَّى انْتَزَعَ الرَّجُلُ يَدَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُ: يَارَسُولَ اللَّهِ جَاءَ عُثْمَانُ قَالَ: «امْرِؤٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ».

1619- Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/177) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/85)'te, "Bunu Bezzar rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.

1620- Taberani, İbni Ömer (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın yanında bulunuyordum. O sırada Resulullah (a.s)'ın yanına bir adam geldi ve onunla musafaha etti. Adam elini çekinceye kadar Resulullah (a.s) elini onun elinin üzerinden kaldırmadı. Sonra:

"Ey Allah'ın Resulü, Hz. Osman (r.a) geldi" dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s): "Cennetliklerden bir adam geldi" buyurdu."

١٦٢١ــ رَوَى عَبْدُ اللَّهِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أُمِّ مُوسَى قَالَتْ: كَانَ عُثْمَانُ مِنْ أَجْمَلِ النَّاسِ.

1621- Abdullah bin Ahmed, Ummu Mûsâ (r.a)'nın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Osman, insanların en güzellerindendir."

١٦٢٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أُمِّ عَيَّاشَ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَا زَوَّجْتُ عُثْمَانَ أُمَّ كُلْثُومٍ إِلاَّ بِوَحْيٍ مِنَ السَّمَاءِ».

1622- Taberani, Ümmü Ayyâş (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum: "Ümmü Gülsüm'ü Osman'a ancak gökten gelen bir vahiy üzerine nikahladım."

١٦٢٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أُمِّ مُوسَى قَالَتْ: وَلَدَتْ رُقَيَّةُ لِعُثْمَانَ غُلاَمًا فَسَمَّاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَبْدَاللَّهِ وَكُنِّيَ عُثْمَانُ بِأَبِي عَبْدِاللَّهِ.

1620- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/87)'de: "Bunu Taberani, el-Evsat ve el-Kebir'inde rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" diye söylemektedir.

1621- Bunu Abdullah (yani Ahmed bin Hanbel'in oğlu Abdullah -mütercim) Müsned'e ilavelerinde (1/72) rivayet etmektedir. Haysemi de Mecma'uz-Zevaid (9/80)'de: "Bunu, Abdullah rivayet etmektedir. Ravilerinden Ümmü Musa dışında kalanlar Sahih'te (yani Buhari'nin Sahih'inde) isimleri geçen ravilerdir. Ümmü Musa ise sika bir ravidir" demektedir.

1622- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/83)'de rivayet etmekte ve: "Bunu Taberani el-Kebir ve el-Evsat'ında rivayet etmektedir ve daha önce geçen şahidlerine binaen isnadı hasendir" diye söylemektedir.

1623- Taberani, Ümmü Musa (r.a)'nın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Rukiyye Hz. Osman (r.a)'dan bir oğlan dünyaya getirdi. Resulullah (a.s) ona Abdullah adını verdi. Hz. Osman (r.a) da bundan sonra Ebu Abdullah (Abdullah'ın babası) olarak künyelenmeye başlandı."

١٦٢٤ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بْنِ سَمُرَةَ: قَالَ: جَاءَ عُثْمَانُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ بِأَلْفِ دِينارٍ فِي كُمِّهِ حِينَ جَهَّزَ جَيْشَ الْعُسْرَةِ فَنَثَرَهَا فِي حِجْرِهِ، فَرَأَيْتُهُ ﷺ يُقَلِّبُهَا فِي حِجْرِهِ وَيَقُولُ: «مَا ضَرَّ عُثْمَانَ مَا عَمِلَ بَعْدَ الْيَوْمِ مَرَّتَيْنِ».

1624- Tirmizi, Abdurrahman bin Semure (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ceyşu'l-Usre (Tebük seferi için zor şartlarda hazırlık yapan ordu)'nun donatıldığı sırada, Hz. Osman (r.a) Resulullah (a.s)'a elbiseşinin kolunda bin dinar getirip Resulullah (a.s)'ın odasına koydu. Ben, Resulullah (a.s)'ın, odasında bu dinarları elleriyle sayarken iki kez: "Osman'a bundan sonra yaptığı (hiç bir şey) zarar vermez" diye söylediğini duydum."

١٦٢٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِالرَّحْمٰنِ أَنَّ الْمِسْوَرَ بْنِ مَخْرَمَةَ أَخْبَرَهُ: أَنَّ الرَّهْطَ الَّذِينَ ولاَّهُمْ عُمَرُ اجْتَمَعُوا فَتَشَاوَرُوا، فَقَالَ لَهُمْ عَبْدُالرَّحْمٰنِ: لَسْتُ بِالَّذِي أُنَافِسُكُمْ عَلَى هَذَا الأَمْرِ، وَلٰكِنَّكُمْ إِنْ شِئْتُم اِخْتَرْتُ لَكُمْ مِنْكُمْ، فَجَعَلُوا ذٰلِكَ إِلَى عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، فَلَمَّا وَلَّوْا عَبْدَالرَّحْمٰنِ أَمْرَهُمْ فَمَالَ النَّاسُ عَلَى عَبْدِالرَّحْمٰنِ، حَتَّى مَا أَرَى أَحَدًا مِنَ النَّاسِ يَتْبَعُ أُولٰئِكَ الرَّهْطَ وَلاَ يَطَأُ عَقِبَهُ، وَمَالَ النَّاسُ عَلَى عَبْدِالرَّحْمٰنِ يُشَاوِرُونَهُ تِلْكَ اللَّيَالِيَ، حَتَّى إِذَا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الَّتِي أَصْبَحْنَا مِنْهَا فَبَايَعْنَا عُثْمَانَ ــ قَالَ الْمِسْوَرُ ــ طَرَقَنِي عَبْدُالرَّحْمٰنِ بَعْدَ هَجْعٍ مِنَ اللَّيْلِ، فَضَرَبَ الْبَابَ حَتَّى اسْتَيْقَظْتُ فَقَالَ: أَرَاكَ نَائِمًا، فَوَاللّٰهِ مَا اكْتَحَلْتُ هَذِهِ الثَّلاثَ بِكَثِيرِ نَوْمٍ. انْطَلِقْ فَادْعُ الزُّبَيْرَ وَسَعْدًا، فَدَعَوْتُهُمَا لَهُ. فَشَاوَرَهُمَا، ثُمَّ دَعَانِي فَقَالَ: ادْعُ لِي عَلِيًّا، فَدَعَوْتُهُ، فَنَاجَاهُ حَتَّى

1623- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9183)'de: "Bunu, Taberani daha önceki hadisin isnadı ile nakletmektedir" demiştir.

1624- Tirmizi (1626) 50-Kitabu'l-Menakıb. 19-Hz. Osman (r.a)'ın menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen-garibdir" demiştir.

إِنْهارَّ اللَّيْلُ. ثُمَّ عَلِيٌّ مِنْ عِنْدِهِ وَهُوَ عَلَى طَمَعٍ، وَقَدْ كَانَ عَبْدُالرَّحْمانِ يَخْشَى مِنْ عَلِيٍّ شَيْئًا. ثُمَّ قَالَ: ادْعُ لِي عُثْمَانَ، فَدَعَوْتُهُ، فَنَاجَاهُ حَتَّى فَرَّقَ بَيْنَهُمَا الْمؤَذِّنُ بالصُّبْحِ. فَلَمَّا صَلَّى لِلنَّاسِ الصُّبْحَ وَاجْتَمَعَ أُولَئِكَ الرَّهْطُ عِنْدَ الْمِنْبَرِ، فَأَرْسَلَ إِلَى مَنْ كَانَ حَاضِرًا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالأَنْصَارَ، وَأَرْسَلَ إِلَى أُمَرَاءِ الأَجْنَادِ ــ وَكَانُوا وَافَوْا تِلْكَ الحِجَّةَ مَعَ عُمَرَ ــ فَلَمَّا اجْتَمَعُوا تَشَهَّدَ عَبْدُالرَّحْمنِ ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ يَا عَلِيُّ أَنِّي قَدْ نَظَرْتُ فِي أَمْرِ النَّاسِ فَلَمْ أَرَهُمْ يَعْدِلُونَ بِعُثْمَانَ، فَلاَ تَجْعَلَنَّ عَلَى نَفْسِكَ سَبِيلاً، فَقَالَ: أُبَايِعُكَ عَلَى سُنَّةِ اللَّهِ وسنَّةِ رَسُولِه والخَلِيفَتَيْنِ مِنْ بَعْدِهِ: فَبَايَعَهُ عَبْدُالرَّحْمنِ وَبَايَعَهُ النَّاسُ: الْمُهَاجِرُونَ وَالأَنْصَارَ وأُمَرَاءُ الأَجْنَادِ والمُسْلِمُونَ.

1625- Buhari'nin, Abdurrahman'dan rivayetine göre, Misver bin Mahreme (r.a) şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a)'in, kendinden sonraki halifeyi belirlemeleri için tayin ettiği şura heyeti toplanıp istişare etti. Abdurrahman kendilerine:

"Ben bu işte sizinle yarışacak değilim. Ancak eğer siz isterseniz, sizden birini sizin için seçerim," dedi. Bunun üzerine sorumluluğu Abdurrahman'a bıraktılar. Olayı Abdurrahman'a havale etmeleri üzerine, insanlar ona yöneldiler. Öyle ki, bir adamın sözkonusu şura heyetinin peşine düşüp de onun kapısını çalmadığını görmezdim.

O gecelerde insanlar kendisiyle müşaverede bulunmak üzere Abdurrahman'a yöneliyorlardı. Hz. Osman (r.a)'a bey'at ettiğimiz günden önceki gece, Abdurrahman benim kapımı çaldı. Beni uyandırıncaya kadar kapıya vurdu. "Uyuduğunu görüyorum. Vallahi, ben üç gündür uyuyabilmiş değilim. Git Zübeyr ve Sa'd'ı çağır" dedi. Gittim onları çağırdım. Onlarla bir süre istişare etti. Sonra yine beni çağırdı: "Git bana Ali'yi çağır," dedi. Gittim onu çağırdım. Onunla da gecenin yarısı oluncaya kadar görüştü. Sonra Hz. Ali (r.a) biraz ümitli bir halde yanından kalktı. Abdurrahman Hz. Ali (r.a)'den nisbeten çekiniyordu. Sonra: "Git bana Hz. Osman (r.a)'ı çağır," dedi. Gittim onu da çağırdım. Onunla da görüştü. Onunla görüşmeleri sabah ezanına kadar sürdü.

Cemaat sabah namazını kılınca, sözkonusu şura heyeti, minberin etrafında toplandı. Muhacir ve ensardan mevcut bulunanlara adam gönderildi. Yanısıra

---

1625- Buhari (13/193) 93-Kitabu'l-Ahkam. 43-İmam'ın insanların bey'atlarını nasıl alacağına dair bab.

ordu komutanlarına da adam gönderdi. Herkes toplanınca, Abdurrahman bazı şeyler okudu. Sonra: "Bundan sonra, ey Ali, ben insanların görüşlerini araştırdım, onların Osman'dan başkasını tercih edemediklerini gördüm. Sen kendi nefsine bir pay çıkarmayasın. Hz. Osman (r.a)'a da: "Ben sana Allah'ın sünneti, Resulullah (a.s)'ın ve ondan sonra gelen iki halifenin sünneti üzere bey'at ederim," dedi. Abdurrahman ona bey'atte bulundu ve arkasından diğer insanlar da bey'at ettiler. Muhacirler, ensar, ordu komutanları ve diğer müslümanlar hep birlikte bey'at ettiler."

١٦٢٦ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ حَوَالَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ: «تَهْجُمُونَ عَلَى رَجُلٍ مُعْتَجِرٍ بِبُرْدَةٍ يُبَايِعُ النَّاسَ مِنْ أَهْلِ الجَنَّةِ» فَهَجَمْتُ عَلَى عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَهُوَ مُعْتَجِرٌ بِبُرْدِ حِبَرَةٍ يُبَايِعُ النَّاسَ.

1626- Hakim, Abdullah bin Havâle (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bir gün "Siz ehl-i cennetten olan, bir bürdeye sarılmış halde insanlara bey'at eden bir adamın üzerine atılırsınız" diye buyurdu. Ben de, sarımsı bir bürdeye sarılmış halde, insanlar kendisine bey'at ederken Hz. Osman (r.a)'ın üzerine atıldım."

١٦٢٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الحَسَنِ قَالَ: أَدْرَكْتُ عُثْمَانَ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ أَرْهَفْتُ الحُلُمَ فَسَمِعْتُهُ وَهُوَ يَخْطِبُ وَشَهِدْتُهُ وَهُوَ يَقُولُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَا تَنْقِمُونَ عَلَيَّ؟ قَالَ: وَمَا مِنْ يَوْمٍ إِلاَّ وَهُمْ يُقْسِمُونَ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا يَقُولُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اغْدُوا عَلَى أَعْطِيَاتِكُمْ، فَيَغْدُونَ فَيَأْخُذُونَهَا وَافِرَةً، ثُمَّ يُقَالُ يَاأَيُّهَا النَّاسُ اغْدُوا عَلَيَّ كِسْوَتَكُم فَيَجَاءُ بِالحُلَلِ فَتُقْسَمُ بَيْنَهُم. قَالَ الحَسَنُ: وَالعَدُوُّ مُتَّقَى، والعَطِيَّاتُ دَارَّةٌ، وَذَاتُ البَيْنِ حَسَنٌ، والخَيْرُ كَثِيرٌ، مَا عَلَى الأَرْضِ مُؤْمِنٌ يَخَافُ مُؤْمِنًا، مَنْ لَقِيَ مِنَ الأَحْيَاءِ فَهُوَ أَخُوهُ وَمَوَدَّتُهُ ونُصْرَتُه، والفِتْنَةُ إِنْ سَلَّ عَلَيْهِ سَيْفًا.

1626- Müstedrek (3/98) "Bu hadisin isnadı sahihdir" demiştir. Sahihayn'da bu rivayet yer almamıştır. Zehebi ise isnadının sahih olduğunu ifade etmiştir.

1627- Taberani, Hz. Hasan (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ben Hz. Osman (r.a)'ın zamanına yetiştim. O zamanda daha yeni delikanlılık çağına (bülûğ çağına) girmiştim. Onu hutbe okurken dinledim ve şöyle söylediğine tanık oldum:

"Ey insanlar bana karşı niye kin duyuyorsunuz?"

Hz. Hasan (r.a) sözüne devam ederek şöyle dedi:

"İnsanların, ganimet mallarını bol bol paylaşmadığı bir gün geçmezdi. "Ey insanlar gelin size düşen payları (ganimet mallarını) alın" denirdi. Gelir, bol bol alırlardı. Sonra "ey insanlar, gelin giyeceklerinizi alın" denirdi. Hulleler getirilir, aralarında taksim edilirdi. Düşmandan sakınılır, ganimet malları bol bol gelirdi. İnsanların araları iyiydi. Hayır pek çoktu. Yeryüzünde hiçbir mü'min, bir başka mü'minden korkmazdı. Mahallelerde kim kime rastlarsa, o, onun kardeşi, dostu ve yardımcısı idi. Fitne işte böyle bir ortamın üzerine kılıcını sallamıştı."

١٦٢٨ــ رَوَى أَحْمَدُ والطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ حَوَالَةَ قَالَ: أَتَيْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ جَالِسٌ فِي ظِلِّ دَوْمَةٍ وعِنْدَهُ كَاتِبٌ يُمْلِي عَلَيْهِ فَقَالَ: «أَلاَ نَكْتُبُكَ يَا ابْنَ حَوَالَةَ» قُلْتُ: لاَ أَدْرِي مَا خَارَ اللَّهُ لِي وَرَسُولُهُ. فَأَعْرَضَ عَنِّي وَقَالَ إِسْمَاعِيلُ مَرَّةً فَأَكَبَّ يُمْلِي عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: «أَلاَ نَكْتُبُكَ يَا ابْنَ حَوَالَةَ» قُلْتُ: مَا أَدْرِي مَا خَارَ اللَّهُ لِي وَرَسُولُهُ. فَأَعْرَضَ عَنِّي وَأَكَبَّ عَلَى كَاتِبِهِ يُمْلِي عَلَيْهِ قَالَ: فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِي الْكِتَابِ عُمَرُ، فَعَرَفْتُ أَنَّ عُمَرَ لاَ يُكْتَبُ إِلاَّ فِي خَيْرٍ ثُمَّ قَالَ: «أَنَكْتُبُكَ يَا ابْنَ حَوَالَةَ» قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ«ابْنَ حَوَالَةَ، كَيْفَ تَفْعَلَ فِي فِتَنٍ تَخْرُجُ مِنْ أَطْرَافِ الْأَرْضِ كَأَنَّهَا صَيَاصِيَ بَقَرٍ؟» قُلْتُ: لاَ أَدْرِي مَا خَارَ اللَّهُ لِي وَرَسُولُهُ. قَالَ: «اتَّبِعُوا هَذَا» وَرَجُلٌ مُقَفٍّ حِينَئِذٍ، فَانْطَلَقْتُ فَسَعَيْتُ فَأَخَذْتُ بِمِنْكَبِهِ، فَأَقْبَلْتُ بِوَجْهِهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قُلْتُ هَذَا؟ قَالَ: «نَعَمْ» فَإِذَا هُوَ عُثْمَانُ بْنِ عُفَّانَ.

1628- Ahmed ve Taberanî, Abadullah bin Havâle (ra)'nin şöyle söylediğini

1627- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/93)'de: rivayet etmektedir ve: "Bunu Taberani rivayet ediyor, isnadı da hasendir" demektedir.

1628- Ahmed, Müsned (4/109) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/88)'de: "Bunu Ahmed ve Taberani rivayet etmektedir ve her ikisinin isnadlarında geçen raviler, Buhari'nin Sahih'inde isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.

rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s), sedir ağacının gölgesinde, yanında bulunan kâtibe bir şeyler yazdırırken yanına vardım. "Seni yazmayalım mı ey İbni Havâle?" diye sordu. Ben: "Allah ve Resulü'nün benim için ne murad ettiğini bilmiyorum" dedim. Sonra benden yüzünü çevirip, ikinci kez "İsmail" diye söyledi ve yeniden yazdırmaya koyuldu. Sonra yine: "Seni yazmayalım mı ey İbni Havâle?" diye sordu. Ben yine: "Allah ve Rusulü'nün benim için ne murad ettiğini bilmiyorum" dedim. Sonra kâtibine yöneldi ve yazdırma işine devam etti.

Sonra baktım, yazıda Ömer ismini gördüm. Ömer'in isminin hayırlı bir şey için yazılacağını anladım. Sonra: "Seni yazalım mı ey İbni Havâle?" diye sordu. Ben: "Evet," dedim. Bunun üzerine: "İbni Havâle, yerin kenarlarından, adeta inek boynuzları gibi çıkan fitneler karşısında ne yaparsın?" diye buyurdu. Ben: "Allah ve Resulü'nün benim için ne murad ettiğini bilmiyorum" dedim. Sonra: "Şunun peşine takılın," dedi. O sırada oradan bir adam geçmekte idi. Kalktım, arkasından koştum ve omuzundan tuttum. Sonra yüzünü Resulullah (a.s)'ın tarafına döndердim ve: "Bu mu?" dedim. O da "Evet," dedi. Bir de baktım ki, o, Hz. Osman bin Affan (r.a)."

١٦٢٩ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ أَبِي حَبِيبَةَ أَنَّهُ دَخَلَ الدَّارَ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَحْصُورٌ فِيهَا وإِنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَسْتَأْذِنُ عُثْمَانَ فِي الْكَلَامِ فَأَذِنَ لَهُ. فَقَامَ فَحَمِدَ اللَّهَ تَعَالَى وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمْ يَقُولُ: «سَتَلْقَوْنَ بَعْدِي فِتْنَةً واخْتِلَافًا، أَوْ قَالَ: اخْتِلَافًا وفِتْنَةً» فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ بِمَ تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: «عَلَيْكُمْ بِالأَمِيرِ وَأَصْحَابِهِ» وَهُوَ يُشِيرُ بِذَلِكَ إِلَى عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

1629- Hakim, Ebu Habibe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"O, Hz. Osman (r.a)'ın kuşatmaya alındığı sırada evine giriyordu. O sırada Ebu Hureyre (r.a) bir şey söylemek için Hz. Osman (r.a)'dan izin istiyor, o da izin veriyordu. Ebu Hureyre (r.a) kalkıp Allah'a hamdettikten sonra şunları söylüyordu:

"Ben Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum: "Siz, benden sonra fitne ve ayrılıkla karşılaşacaksınız." Yahut: "Ayrılıkla ve fitneyle," diye buyurdu. Bir

---

1629- Müstedrek (4/433) İsnadı sahih bir hadisdir. Sahihayn'de geçmemektedir. Zehebi de isnadının sahih olduğunu bildirmiştir.

kişi ona: "Bunun karşısında bize ne emredersin?" diye sordu. Resulullah (a.s): "Size düşen, emirin ve arkadaşlarının etrafında toplanmaktır" dedi. O (a.s), bu sözüyle, Hz. Osman (r.a)'a işaret ediyordu."

١٦٣٠ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي عَوْنٍ الأَنْصَارِيِّ أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ قَالَ لابْنِ مَسْعُودٍ هَلْ أَنْتَ مُنْتَهٍ عَمَّا بَلَغَنِي عَنْكَ؟ فاعْتَذَرَ إِلَيْهِ بَعْضَ العُذْرِ فَقَالَ عُثْمَانُ: وَيْحَكَ أَنِّي قَدْ حَفِظْتُ وَسَمِعْتُ وَلَيْسَ كَمَا سَمِعْتَ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّهُ سَيُقْتَلُ أَمِيرٌ وَيَنْتَزِي مُنْتَزٍ» وَإِنِّي أَنَا المَقْتُولُ وَلَيْسَ عُمَرُ إِنَّمَا قَتَلَ عُمَرَ واحدٌ وإِنَّهُ يُجْتَمَعُ عَلَيَّ.

1630- Ahmed, Ebu Avni'l-Ensarî (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Osman (r.a) bir keresinde İbnu Mes'ud'a: "Sen hakkında duyduğum şeyleri bana bıraktın mı?" diye sordu. İbni Mes'ud bazı mazeretler ileri sürdü. Bunun üzerine Hz. Osman (r.a):

"Yazık sana, ben de duydum ve ezberledim, ama senin duyduğun gibi değil. Resulullah (a.s) şöyle buyurdu: "Muhakkak bir emir öldürülür ve fenalığa atılan da atılır". Burada öldürüleceği işaret edilen kişi benim, Hz. Ömer (r.a) değil. Hz. Ömer (r.a)'i bir kişi öldürdü, beni öldürmek için ise bir topluluk biraraya gelecektir," diye söyledi."

١٦٣١ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ مُرَّةَ بْنِ كَعْبٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ يَذْكُرُ فِتْنَةً فقرَّبَهَا، فَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ مُقَنَّعٌ فِي ثَوْبٍ فَقَالَ: «هَذَا يَوْمَئِذٍ عَلَى الهُدَى» فَقُمْتُ إِلَيْهِ فَإِذا هُوَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَأَقْبَلْتُ إِلَيْهِ بِوَجْهِهِ فَقُلْتُ هُوَ هَذَا. قَالَ: «نَعَمْ».

1631- Hâkim, Merve bin Ka'b (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın, bir fitneden söz ettiğini duydum. Bu fitnenin yakında olacağına işaret ediyordu. O sırada yakınından elbiselerine bürünmüş bir adam geçti. Resulullah (a.s): "Bu, o zaman doğru yolda olacaktır" diye buyurdu. Ben kalkıp ona doğru yürüdüm, ve onun Hz. Osman (r.a) olduğunu gördüm. Yüzünü Resulullah (a.s)'a çevirttirdim ve: "Bu mu?" diye sordum. "Evet" dedi."

1630- Ahmed, Müsned (1/66) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (7/227)'de: "Bunu, Ahmed rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" demektedir.

1631- Müstedrek (3/102) Bu hadisin Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu, ancak Buhari ve Müslim'in bu hadisi Sahih'lerinde rivayet etmedikleri-ni bildirmiş, Zehebi de sahih olduğunu ifade etmiştir.

١٦٣٢ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْها: أَنَّ رَسُول اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «ادْعُوا لِي ــ أَوْ ــ لَيْتَ عِنْدِي رَجُلاً مِنْ أَصْحَابِي» قَالَتْ: قُلْتُ أَبُو بَكْرٍ؟ قَالَ: «لاَ» قُلْتُ: عُمَرُ. قَالَ: «لاَ» قَلْتُ ابْنُ عَمِّكَ عَلِيٌّ. قَالَ: «لاَ» قُلْتُ فَعُثْمَانُ. قَالَ: «نَعَمْ» قَالَتْ: فَجَاءَ عُثْمَانُ فَقَالَ: «قُومِي» قَالَ فَجَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ يَسِرُّ إِلَى عُثْمَانَ وَلَوْنُ عُثْمَانَ يَتَغَيَّرُ. قَالَ: فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الدَّارِ قُلْنَا: أَلاَ تُقَاتِلُ؟ قَالَ: لاَ. إِنَّ رَسُولَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ عَهِدَ إِلَيَّ أَمْرًا فَأَنَا صَابِرٌ نَفْسِي عَلَيْهِ.

1632- Hâkim, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bir keresinde: "Bana ashabımdan bir adam çağırın" veya "Keşke yanımda ashabımdan bir adam olsaydı," diye buyurdu.

Hz. Aişe (r.a) der ki:

"Ben: "Ebu Bekir mi? diye sordum". "Hayır" dedi. "Ömer mi?" diye sordum "Hayır" dedi. "Amcanın oğlu Ali mi?" diye sordum. "Hayır" dedi. Bunun üzerine: "Öyleyse Osman" dedim. "Evet" dedi. Hz. Osman (r.a) geldi, bana: "Kalk," dedi. Peygamber (a.s) Hz. Osman (r.a)'dan dolayı bir huzur duyuyor, Hz. Osman (r.a)'ın ise rengi değişiyordu. Ev kuşatma olayı yaşandığında, Hz. Osman (r.a)'a: "Savaşmayacak mısın?" diye sorduk. "Hayır. Resulullah (a.s) benden bir konuda söz aldı, Ben bu konuda nefsimi sabretmeye zorlayacağım" diye cevap verdi."

١٦٣٣ــ رَوَى أَحْمَدُ وأَبُو يَعْلَى والبَزَّارُ والطَّبَرَانِيُّ عَنْ شَقِيقٍ قَالَ: لَقِيَ عَبْدُالرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ الوليدَ بْنَ عُقْبَةَ فَقَالَ لَهُ الوَلِيدُ مَالِي أَرَاكَ قَدْ جَفَوْتَ أَمِيرَ المُؤْمِنِينَ عُثْمَانَ قَالَ: أَبْلِغْهُ عَنِّي أَنِّي لَمْ أَفِرَّ يَوْمَ عَيْنَيْنِ ــ قَالَ عَاصِمٌ يَوْمَ أُحدٍ ــ وَلَمْ أَتَخَلَّفْ عَنْ بدْرٍ وَلَمْ أَتْرُكْ سُنَّةَ عُمَرَ قَالَ: فَانْطَلَقَ فَخَبَّرَ بِذَلِكَ عُثْمَانَ قَالَ: فَقَالَ أَمَّا قَوْلُهُ إِنِّي لَمْ أَفِرَّ يَوْمَ عَيْنَيْنِ فَكَيْفَ يُعَيِّرُنِي بِذَنْبٍ قَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ ﴿إِنَّ الَّذِينَ

1632- Müstedrek (3/99) Bunun, isnadı sahih olan bir hadis olduğunu söylüyor. Ancak Sahihayn'da yer almamaktadır. Zehebi de sahih olduğunu belirtmiştir.

تَوَلَّوْا مِنكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ﴾ وأَمَّا قَوْلُهُ: إِنِّي تَخَلَّفْتُ يَوْمَ بَدْرٍ فَإِنِّي كُنْتُ أُمَرِّضُ رُقَيَّةَ بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَتَّى مَاتَتْ وَقَدْ ضَرَبَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِسَهْمِهِ وَمَنْ ضَرَبَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِسَهْمِهِ فَقَدْ شَهِدَ وَأَمَّا قَوْلُهُ: إِنِّي لَمْ أَتْرُكْ سُنَّةَ عُمَرَ فَإِنِّي لاَ أُطِيقُهَا أَنَا وَلاَ هُوَ فَائْتِهِ فَحَدِّثْهُ بِذَلِكَ.

1633- Ahmed, Ebu Ya'la, Bezzar ve Taberani, Şakik (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Abdurrahman bin Avf, Velid bin Ukbe ile karşılaştı. Velid ona: "Ne oluyor ki, mü'minlerin emiri Hz. Osman (r.a)'ı terkettiğini görüyorum?" diye sordu. Abdurrahman:

"Benim Uhud günü geri kaçmadığımı ona haber ver. (İfadede Yevmu Ayneyn olarak geçmekte ve bu Yevmu Ayneyn ile kastedilenin, Uhud günü olduğunu ravilerden Asım bin Behdele söylemektedir.) Bedir Savaşı'ndan da geri kalmadım ve Hz. Ömer (r.a)'in çizgisinden ayrılmadım," dedi. Velid çıkıp bu haberi Hz. Osman (r.a)'a ulaştırdı. Hz. Osman (r.a) da şöyle söyledi: "Ben Yevmu Ayney'de (Uhud gününde) geri kaçmadım" sözü hakkında derim ki, Allah'ın bağışlamış olduğu bir kabahatten dolayı beni nasıl ayıplayabilirsin? Nitekim yüce Allah:

"İki topluluğun karşılaştığı gün içinizden yüz çevirenlerin, yaptıklarından bir kısmından ötürü şeytan ayaklarını kaydırıp yoldan çıkarmak istemişti. Allah, andolsun ki, onları affetti. Allah bağışlayandır, halîmdir" (1) buyurmaktadır. Benim Bedir Savaşından geri kalmamla ilgili sözüne gelince, ben o gün Allah Resulü'nün kızı Rukiyye'nin hastalığı dolayısıyla ona bakıyordum. O, bu hastalığından dolayı vefat etti. Resulullah (a.s) bu savaşın ganimetlerinden bana da hisse ayırdı ve kime Resulullah (a.s) hisse ayırırsa o, savaşa katılmış gibidir." Ben Ömer'in çizgisinden ayrılmadım" sözüne gelince, böyle bir şeye ne ben, ne de o güç yetirebilir. Ona git bunları aynen söyle," dedi."

١٦٣٤ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ سَعدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ: رَفَعَ عُثْمَانُ صَوْتَهُ عَلَى

1633- Ahmed, Müsned (1/76) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/83)'de: "Bunu, Ahmed, Ebu Ya'la ve Taberani muhtasar olarak, Bezzar da uzun şekliyle rivayet etmektedir. Rivayetinde Asım bin Behdele geçmektedir. Bu kişi hasenu'l-hadistir (rivayetleri hasen kabul edilen bir ravidir). Diğer raviler ise sikadırlar," demiştir.

1) Ali İmran Suresi: 155

عَبْدِالرَّحْمٰنِ اِبْنِ عَوْفٍ فَقَالَ لَهُ: لأَيِّ شَيْءٍ تَرْفَعُ صَوْتَكَ عَلَيَّ وَقَدْ شَهِدْتُ بَدْرًا وَلَمْ تَشْهَدْ وَبَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَلَمْ تُبَايِعْ وفَرَرْتَ يَوْمَ أُحُدٍ وَلَمْ أَفِرَّ فَقَالَ لَهُ عُثْمَانُ: أَمَّا قَوْلُكَ أَنَّكَ شَهِدْتَ بَدْرًا وَلَمْ أَشْهَدْ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَلَّفَنِي عَلَى ابْنَتِهِ وَضَرَبَ لِي بِسَهْمٍ وأَعْطَانِي أَجْرِي وَأَمَّا قَوْلُكَ بَايَعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَلَمْ أُبَايِعْ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَنِي إِلَى أُنَاسٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَقَدْ عَلِمْتَ ذٰلِكَ فَلَمَّا احْتُبِسْتُ ضَرَبَ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَقَالَ هٰذِهِ لِعُثْمَانَ بنِ عَفَّانَ فَشِمَالُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ خَيْرٌ مِنْ يَمِينِي وأَمَّا قَوْلُكَ فَرَرْتَ يَوْمَ أُحُدٍ وَلَمْ أَفِرَّ، فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَالَ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ﴾ فَلِمَ تُعَيِّرُونِي بِذَنْبٍ قَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُ.

1634- Bezzâr, Sa'd bin Museyeb (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Osman (r.a) Abadurrahman bin Avf'a karşı sesini yükseltti, o da: "Niye bana karşı sesini yükseltiyorsun, ben Bedir'e katıldım, sen katılmadın. Ben Resulullah (a.s)'e bey'at ettim (bey'at-ı rıdvanı kastediyor) sen bey'at etmedin, sen Uhud'da geri kaçtın, ben kaçmadım," dedi.

Bunun üzerine Hz. Osman (r.a) şöyle söyledi: "Senin Bedir'e katılman ve benim katılmamamla ilgili sözüne cevap olarak derim ki, o gün Resulullah (a.s) beni, kızı için geride bıraktı. Bu savaştan sonra bana da hisse verdi. Senin Resulullah (a.s)'a bey'at edip, benim etmememle ilgili sözüne gelince; Resulullah (a.s) o zaman beni müşriklerden bir topluluğa göndermişti. Bunu sen de bilirsin. Ben tutuklanınca, Resulullah (a.s) sağ elini sol eli üzerine koyarak: "Bu da Osman için" demişti. Resulullah (a.s)'ın sol eli benim sağ elimden daha üstündür. Uhud gününde sen kaçtın ben ise kaçmadım, sözüne gelince, bu konuda da yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"İki topluluğun karşılaştığı gün, içinizden yüz çevirenlerin, yaptıklarının bir kısmından ötürü şeytan ayaklarını kaydırıp yoldan çıkarmak istemişti. Allah, andolsun ki, onları affetti. Allah bağışlayandır, halîdir." (1) Allah'ın affetmiş olduğu bir kabahatten ötürü beni niye ayıplıyorsun?"

1634- Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/178) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/84)'de: "Bunu, Bezzar rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.

1) Ali İmran Suresi: 155

Bir Açıklama:

Hz. Osman (r.a) zamanındaki olayların gelişme çizgisini tahlil etme açısından bu iki rivayet gerçekten çok önemlidir. Abdurrahman bin Avf, Hz. Osman (r.a)'ı öne geçiren ve Hz. Ebu Bekir (r.a) ile Hz. Ömer (r.a)'in çizgisi (sünneti) üzere ona bey'at edendir. Bu iki rivayette ise onun Hz. Osman (r.a)'ı ayıpladığını, tenkid ettiğini görüyoruz. Bu durum, sahabenin ileri gelenlerinin Hz. Osman (r.a)'ın uyguladığı siyasete pek rıza göstermediklerine işaret ediyor. İşte bu, fitneye kapı açmış, fitnecilerin bazı karışıklıklar çıkarmalarına fırsat tanımıştır. Bu olayda, yöneticiler için çok önemli dersler bulunmaktadır. O da, insanların ileri gelenlerinin görüşlerine sürekli olarak değer vermeleri dersidir. Yöneticiler, bu tür insanların görüşlerine titizlikle dikkat etmek durumundadırlar.

Hz. Osman (r.a)'ın işlediği fiiller meşruiyet sınırını taşmıyordu. Ama onlar, Hz. Ömer (r.a)'in siyasetinde olduğu gibi ruhsatları değil, azimeti ölçü olarak almasını istiyorlardı. Dolayısıyla bunun dışında kalan bir siyasete razı olmaları çok zordu. Bu durum, Hz. Ali (r.a)'nin, Hz. Ömer (r.a)'in siyasetinin kendinden sonra gelecek herkesi yoracağı yolundaki sözünü de doğrulamaktadır.

١٦٣٥ــ رَوَى النَّسَائِيُّ عَنِ الْأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ خَرَجْنَا حُجَّاجًا فَقَدِمْنَا الْمَدِينَةَ وَنَحْنُ نُرِيدُ الْحَجَّ، فَبَيْنَا نَحْنُ فِي مَنَازِلِنَا نَضَعُ رِحَالَنَا إِذْ أَتَانَا آتٍ، فَقَالَ: إِنَّ النَّاسَ قَدِ اجْتَمَعُوا فِي الْمَسْجِدِ وَفَزِعُوا فَانْطَلَقْنَا، فَإِذَا النَّاسُ مُجْتَمِعُونَ عَلَى نَفَرٍ فِي وَسَطِ الْمَسْجِدِ وَإِذَا عَلِيٌّ وَالزُّبَيْرُ وَطَلْحَةُ وَسَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ، فَإِنَّا لَكَذَلِكَ إِذْ جَاءَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ عَلَيْهِ مِمْلَاءَةٌ صَفْرَاءُ قَدْ قَنَّعَ بِهَا رَأْسَهُ فَقَالَ: أَهٰهُنَا عَلِيٌّ، أَهٰهُنَا طَلْحَةُ، أَهٰهُنَا الزُّبَيْرُ، أَهٰهُنَا سَعْدٌ، قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: فَإِنِّي أَنْشُدُكُمْ بِاللَّهِ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ يَبْتَاعُ مِرْبَدَ بَنِي فُلَانٍ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ» فَابْتَعْتُهُ بِعِشْرِينَ أَلْفًا أَوْ بِخَمْسَةٍ وَعِشْرِينَ أَلْفًا فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ: «اجْعَلْهَا فِي مَسْجِدِنَا وَأَجْرُهُ لَكَ» قَالُوا: اللَّهُمَّ نَعَمْ. قَالَ: فَأَنْشِدُكُمْ بِاللَّهِ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ يَبْتَاعُ بِئْرَ رُومَةَ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ» فَابْتَعْتُهُ بِكَذَا وَكَذَا فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ قَدِ ابْتَعْتُهَا بِكَذَا وَكَذَا قَالَ: «اجْعَلْهَا سِقَايَةً لِلْمُسْلِمِينَ وَأَجْرُهَا لَكَ» قَالُوا: اللَّهُمَّ نَعَمْ. قَالَ: فَأَنْشُدُكُمْ بِاللَّهِ الَّذِي لَاإِلٰهَ إِلَّا هُوَ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَظَرَ فِي وُجُوهِ الْقَوْمِ فَقَالَ: «مَنْ جَهَّزَ هٰؤُلاءِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ» يَعْنِي جَيْشَ الْعُسْرَةِ، فَجَهَّزْتُهُمْ حَتَّى مَا يَفْقِدونَ عِقَالاً وَلاَ خِطَامًا قَالُوا: اللَّهُمَّ نَعَمْ. قَالَ: اللَّهُمَّ اشْهَدْ اللَّهُمَّ اشْهَدْ.

1635- Nesai, Ahnef bin Kays (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hacca gitmek amacıyla yola çıktık. Medine'ye vardık. Amacımız hacca gitmekti. Biz evlerimize varıp bineklerimizi bağlarken bir kişi gelerek: "İnsanlar Mescid'de toplandılar, bir beklenti içindedirler," diye haber verdi. Biz de çıktık. İnsanların Mescid'de bir gurup adamın etrafında toplandıklarını gördük. Orada Hz. Ali (r.a) içeri girdi. Zübeyr, Talha ve Sa'd bin Ebi Vakkas vardı. Biz bu haldeyken, Hz. Osman (r.a) içeri girdi. Üzerinde sarı bir izâr vardı. Onunla başını da sarmıştı.

"Ali burada mı, Talha burada mı, Zübeyr burada mı, Sa'd burada mı?" diye sordu. "Evet" dediler. "Kendinden başka ilah olmayan Allah hakkı için soruyorum; Resulullah (a.s)'ın "Kim filanoğullarının ağılını satın alırsa, Allah onu bağışlasın" buyurduğunu, bunun üzerine benim orayı yirmibine veya yirmibeş bine satın aldığımı, sonra Resulullah (a.s)'a gelerek durumu haber verdiğimi, onun da: "Orayı Mescid'imize kat, ecri senin olsun" diye buyurduğunu bilmiyor musunuz?" diye sordu. Onlar:

"Allah için evet" dediler. Bunun üzerine:

"Kendinden başka ilah olmayan Allah hakkı için soruyorum, Resulullah (a.s)'ın: "Kim Rume kuyusunu satın alırsa, Allah onu bağışlasın" diye söylediğini, benim orayı şöyle şöyle paraya satın aldığımı, sonra da Resulullah (a.s)'ın:

"Orayı müslümanlar için içme suyu yap, ecri senin olsun" diye buyurduğunu bilmiyor musunuz?" diye sordu. Onlar: "Allah adına, evet" dediler. Bunun arkasından:

"Kendinden başka ilah bulunmayan Allah hakkı için soruyorum, Resulullah (a.s)'ın halkın yüzüne bakarak: "Kim bunları techiz ederse Allah onu bağışlasın" (yani ceyş'ul-usre'yi) diye söylediğini, benim bineklerin yularlarına ve semerlerine kadar onları techiz ettiğimi bilmiyor musunuz?" diye sordu. Onlar: "Allah adına evet", dediler. Bunun üzerine:

"Ey Allah'ım şahid ol, ey Allah'ım şahid ol," diye söyledi."

1635- Nesai (6/234) Kitabu'l-Ehbas, Mescidler için vakıfta bulunulması babı.

١٦٣٦ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حَنِيفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ أَشْرَفَ يَوْمَ الدَّارِ، فَقَالَ: أَنْشُدُكُمْ بِاللَّهِ، أَتَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لاَيَحِلُّ دَمُ امْرِيءٍ مُسْلِمٍ إِلاَّ بِإِحْدَى ثَلاثٍ: زِنًا بَعْدَ إِحْصَانٍ، أَوْ كُفْرٍ بَعْدَ إِسْلامٍ، أَوْ قَتْلِ نَفْسٍ بِغَيْرِ حَقٍّ، فَيُقْتَلُ بِهِ؟» فَوَاللَّهِ مَازَنَيْتُ فِي جَاهِلِيَّةٍ وَلاَ فِي إِسْلاَمٍ، وَلاَ ارْتَدَدْتُ مُنْذُ بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَلاَ قَتَلْتُ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ، فَبِمَ تَقْتُلُونَنِي؟ وَفِي رِوَايَةِ النَّسَائِيِّ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ قَالَ: كُنَّا مَعَ عُثْمَانَ وَهُوَ مَحْصُورٌ، وَكُنَّا إِذَا دَخَلْنَا مَدْخَلاً نَسْمَعُ كَلاَمَ مَنْ بِالبِلاَطِ، فَدَخَلَ عُثْمَانُ يَوْمًا، ثُمَّ خَرَجَ فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّهُمْ لَيَتُوا عَدُوِنِي بِالْقَتْلِ، قُلْنَا: يَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ، قَالَ: وَلِمَ يَقْتُلُونَنِي؟ سَمِعتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: ... وذَكَرَ الحَدِيثَ بِنَحْوِهِ.

1636- Tirmizî, Ebu Umame bin Sahl bin Hanif (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Evinin kuşatması olayında Hz. Osman bin Affan (r.a) çıktı ve: "Allah hakkı için soruyorum, Resulullah (a.s)'ın: "Müslüman bir adamın kanı, ancak üç şeyden biri yüzünden helâl olur, evlendikten sonra zina, müslüman olduktan sonra küfür, haksız yere can almak..." diye söylediğini bilmiyor musunuz?" Vallahi ben ne cahiliye döneminde, ne de müslüman olduktan sonra zina ettim. Resulullah (a.s)'a bey'at ettiğimden beri asla dinden dönmedim. Allah'ın haram kılmadığı bir cana da kıymadım. Beni ne için öldüreceksiniz?" diye sordu."

Nesâi'nin Umame bin Sehl ve Abdullah bin Amir bin Rebi'a'dan rivayetinde ise şöyle deniliyor:

"Hz. Osman (r.a) evinde kuşatma altında iken biz yanındaydık. Bir yere girdiğimizde avluda bulunanların konuşmalarını duyuyorduk. Bir gün Hz. Osman (r.a) eve girdi, sonra çıktı ve şöyle söyledi:

"Allah için, onlar beni öldürmek üzere sözleşiyorlar." Biz de: "Allah onlara karşı sana yeter" dedik. Bunun üzerine: "Beni ne için öldürecekler? Ben Resulullah (a.s)'in şöyle söylediğini duydum," dedi ve yukarıda geçen hadisin benze-

1636- Tirmizi (4/460) 34-Kitabu'l-Fiten, 1-Üç sebepten biri dışında herhangi bir sebepten dolayı müslümanın kanını akıtmanın helal olmayacağına dair bab. Bu hadisin hasen sahih olduğunu söylemektedir.

rini okudu."

١٦٣٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عُبَيْدِاللَّهِ بْنِ عَدِيِّ بْنِ الْخِيَارِ أَخْبَرَهُ: أَنَّ الْمِسْوَرَ بْنَ مَخْرَمَةَ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنِ الأَسْوَدِ بْنِ عَبْدِ يَغُوثَ قَالاَ: مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تُكَلِّمَ عُثْمَانَ لأَخِيهِ الْوَلِيدِ فَقَدْ أَكْثَرَ النَّاسُ فِيهِ؟ فَقَصَدْتُ لِعُثْمَانَ حَتَّى خَرَجَ إِلَى الصَّلاَةِ، قُلْتُ: إِنَّ لِي إِلَيْكَ حَاجَةً، وَهِيَ نَصِيحَةٌ لَكَ. قَالَ: يَا أَيُّهَا الْمَرْءُ مِنْكَ. ــ قَالَ مَعْمَرٌ: إِرَاهُ قَالَ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ ــ فَانْصَرَفْتُ فَرَجَعْتُ إِلَيْهِمَا، إِذْ جَاءَ رَسُولُ عُثْمَانَ؛ فَأَتَيْتُهُ، فَقَالَ: مَا نَصِيحَتُكَ؟ فَقُلْتُ: إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ بَعَثَ مُحَمَّدًا ﷺ بِالْحَقِّ، وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ، وَكُنْتَ مِمَّنِ اسْتَجَابَ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ ﷺ، فَهَاجَرْتَ الْهِجْرَتَيْنِ، وَصَحِبْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَرَأَيْتَ هَدْيَهُ. وَقَدْ أَكْثَرَ النَّاسُ فِي شَأْنِ الْوَلِيدِ. قَالَ: أَدْرَكْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ؟ قُلْتُ: لاَ، وَلٰكِنْ خَلَصَ إِلَيَّ مِنْ عِلْمِهِ مَا يَخْلُصُ إِلَى الْعَذْرَاءِ فِي سِتْرِهَا. قَالَ: أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ اللَّهَ بَعَثَ مُحَمَّدًا ﷺ بِالْحَقِّ، فَكُنْتُ مِمَّنِ اسْتَجَابَ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ، وَآمَنْتُ بِمَا بَعَثَ بِهِ وَهَاجَرْتُ الْهِجْرَتَيْنِ ــ كَمَا قُلْتَ ــ وَصَحِبْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَبَايَعْتُهُ، فَوَاللَّهِ مَا عَصَيْتُهُ وَلاَ غَشَشْتُهُ حَتَّى تَوَفَّاهُ اللَّهُ. ثُمَّ أَبُو بَكْرٍ مِثْلَهُ، ثُمَّ عُمَرُ مِثْلَهُ، ثُمَّ اسْتُخْلِفْتُ، أَفَلَيْسَ لِي مِنَ الْحَقِّ مِثْلُ الَّذِي لَهُمْ؟ قُلْتُ: بَلَى قَالَ: فَمَا هٰذِهِ الأَحَادِيثُ الَّتِي تَبْلُغُنِي عَنْكُمْ؟ أَمَّا مَا ذَكَرْتَ مِنْ شَأْنِ الْوَلِيدِ فَسَنَأْخُذُ فِيهِ بِالْحَقِّ إِنْ شَاءَ اللَّهُ. ثُمَّ دَعَا عَلِيًّا فَأَمَرَهُ أَنْ يَجْلِدَ، فَجَلَدَهُ ثَمَانِينَ.

1637- Buhari, Ubeydullah bin Adiyy bin Hayyar (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Mahreme, Abdurrahman bin Esved bin Abdi Yeğus, seni kardeşi Velid ko-

---

1637- Buhari (7/53) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 7-Hz. Osman bin Affan (r.a)'ın menkıbeleri babı.

***Hicret:** Kişinin, dinini kâfirün baskısından kurtarmak amacıyla vatanını terkederek bir başka beldeye göç etmesidir. İki hicret denilirken kastedilen birinci hicret, İslam'ın ilk dönemlerinde müslümanların, Kureyyş'lilerin işkencelerinden kurtulmak amacıyla Habeşistan topraklarına göç etmeleri, ikinci hicret ise Hz. Peygamber (a.s)'in ve O'nunla birlikte diğer müslümanların daha sonra Medine'ye göç etmeleridir. Hz. Osman (r.a) her iki hicrete de katılanlardandı.*

nusunda Hz. Osman (r.a)'la konuşmaktan alıkoyan şey nedir? İnsanlar bu konuda hayli ileri gittiler," dediler. Ben de Hz. Osman (r.a)'a gitmeye karar verdim. O namaza çıktı. "Benim sana söyleyecek bir meselem var, söyleyeceğim bir nasihattır," dedim. "Senden mi ey adam?" dedi."

Ravilerden Ma'mer der ki:

"Zannediyorum "senden Allah'a sığınırım" ifadesi geçti. Oradan ayrılıp söz konusu iki adamın yanına geldim. Bu sırada, Hz. Osman (r.a)'ın elçisi geldi, ben de gittim. "Nasihatın nedir?" diye sordu. Ben: "Şanı yüce olan Allah, Hz. Muhammed (a.s)'i hak üzere gönderdi. O'na kitabı indirdi. Sen Allah'ın ve Resulü (a.s)'nün çağrısına uyanlardansın. İki hicrete de katıldın. Resulullah (a.s)'ın sahabesinden oldun. O'nun hidayet yolunu gördün. İnsanlar Velid'in durumu hakkında hayli ileri gittiler" dedim. "Resulullah (a.s)'a yetiştin mi?" diye sordu. "Hayır ama örtüsü altındaki bekar bir kızın edindiği bilgi kadar, ben de insanlar arasında söylenilenlerden, O'nun hakkında bilgi edindim" dedim. Bunun üzerine şöyle söyledi:

"Şimdi bak, yüce Allah Hz. Muhammed (a.s)'i hak üzere gönderdi. Ben de Allah'ın ve Resulünün çağrısına uyanlardan oldum. O'na vahyedilene inandım. İki hicrete de katıldım, dediğin gibi. Resulullah (a.s)'ın sahabesinden oldum ve O'na bey'at ettim. Allah onun canını alıncaya kadar, hiç O'na isyan etmedim, O'nu yanıltmadım. Aynı şekilde Hz. Ebu Bekir (r.a)'e de öyle davrandım. Arkasından Hz. Ömer (r.a) karşısında da tutumum bu oldu. Sonra onun yerine ben halife seçildim. Ben onların sahib oldukları hakka sahib değilim." dedi. Ben: "Hayır, bilakis sahipsin," dedim. Bunun üzerine: "Sizden bana ulaşan şu sözler de ne oluyor? Velid hakkında söylediğine gelince, inşaallah onu hak üzere ele alacağız," dedi. Sonra Hz. Ali (r.a)'yi çağırdı, ona (Velid'e) had cezası vurulmasını istedi ve seksen değnek vuruldu."

Bir Açıklama

"Sizden bana ulaşan şu sözler de ne oluyor?" sözü, insanların, had cezasının geciktirilmesi yüzünden böyle şeyler konuştuklarına işaret ediyor

Hafız, 'el-Feth'de diyor ki:

"Had cezasının uygulanması, olaya şahid olanların durumlarının tam olarak anlaşılması için geciktirilmişti. Durum tam açıklık kazanınca, had cezasının uygulanması emredildi."

Seksen değnek vurulması konusuna gelince: Hafız, 'el-Fetih'de Ma'mer'in rivayetine dayanarak Velid'e kırk değnek vurulduğunu söylemektedir. Bu rivayet Yunus'un rivayetinden daha sağlamdır. Buradaki tereddüt ise, hadisin ravisi Şebib bin Sa'id'den kaynaklanmaktadır. Müslim'in Ebu Sasan tarıkıyla naklet-

tiği Ma'mer rivayeti ise tercihe şayandır. Bu rivayette ravi şöyle diyor:

"Hz. Osman (r.a)'ın Velid'i getirttiğini gördüm. O daha önce (sarhoşken) sabah namazını iki rek'at kıldırmış, sonra da: "Sizin için biraz da ilave edeceğim" demişti. Onun hakkında iki kişi şahitlik etti. Şahitlerden birisi Hz. Osman (r.a)'ın azadlısı Hamran'dı. Bu iki kişi şarab içtiğine şahitlik ettiler. Hz. Osman (r.a)

"Ey Ali, kalk onun hadd cezasını vur," dedi. Hz. Ali (r.a) de:

"Ey Hasan kalk, onun hadd cezasını vur," dedi. Hz. Hasan (r.a) da: "Onu şimdiye kadar kim korudu ve devlet mekanizmasına aldıysa, cezasını da o uygulasın" dedi. Hz. Osman (r.a) bu olaya biraz kızmış gibi görünüyordu. Sonra:

"Ey Abdullah bin Ca'fer, kalk onu kırbaçla," dedi. O kırbaçladı. Hz. Ali (r.a) de sayıyordu. Kırka gelince: "Dur, Resulullah (a.s) kırk kırbaç vurdu, Hz. Ebu Bekir (r.a) de kırk kırbaç vurdu, Hz. Ömer (r.a) ise seksen kırbaç vurdu. Bunların hepsi uygulamada esas alınabilecek birer sünnettir. Bana göre uygun olan ise budur." Kırk kırbaç vurulmasını, seksen kırbaç vurulmasından daha uygun görürüm," dedi."

١٦٣٨ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ حَزْنٍ الْقُشَيْرِيِّ قَالَ: شَهِدْتُ الدَّارَ حِينَ أَشْرَفَ عَلَيْهِمْ عُثْمَانُ، فَقَالَ: ائْتُونِي بِصَاحِبَيْكُمُ اللَّذَيْنِ أَلَّبَاكُمْ عَلَيَّ قَالَ: فَجِيءَ بِهِمَا فَكَأَنَّهُمَا جَمَلانِ أَوْ كَأَنَّهُمَا حِمَارَانِ. قَالَ: فَأَشْرَفَ عَلَيْهِمْ عُثْمَانُ، فَقَالَ: أَنْشُدُكُمْ بِاللَّهِ وَالإِسْلامِ: هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدِمَ الْمَدِينَةَ وَلَيْسَ بِهَا مَاءٌ يُسْتَعْذَبُ غَيْرَ بِئْرِ رُومَةَ فَقَالَ: «مَنْ يَشْتَرِي بِئْرَ رُومَةَ فَيَجْعَلُ دَلْوَهُ مَعَ دِلاءِ الْمُسْلِمِينَ بِخَيْرٍ لَهُ مِنْهَا فِي الْجَنَّةِ» فَاشْتَرَيْتُهَا مِنْ صُلْبِ مَالِي؟ فَأَنْتُمُ الْيَوْمَ تَمْنَعُونِي أَنْ أَشْرَبَ مِنْهَا حَتَّى أَشْرَبَ مِنْ مَاءِ الْبَحْرِ. قَالُوا: اللَّهُمَّ. نَعَمْ قَالَ: أَنْشُدُكُمْ بِاللَّهِ وَالإِسْلامِ: هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ الْمَسْجِدَ ضَاقَ بِأَهْلِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ يَشْتَرِي بُقْعَةَ آلِ فُلانٍ فَيَزِيدَهَا فِي الْمَسْجِدِ بِخَيْرٍ مِنْهَا فِي الْجَنَّةِ؟» فَاشْتَرَيْتُهَا مِنْ صُلْبِ مَالِي فَأَنْتُمُ الْيَوْمَ تَمْنَعُونِي أَنْ أُصَلِّيَ فِيهَا رَكْعَتَيْنِ قَالُوا: اللَّهُمَّ نَعَمْ، قَالَ: أَنْشُدُكُمْ بِاللَّهِ وَالإِسْلامِ، هَلْ تَعْلَمُونَ أَنِّي جَهَّزْتُ جَيْشَ الْعُسْرَةِ مِنْ مَالِي؟ قَالُوا: اللَّهُمَّ نَعَمْ، ثُمَّ قَالَ: أَنْشُدُكُمْ بِاللَّهِ وَالإِسْلامِ هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ عَلَى ثَبِيرِ مَكَّةَ وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَأَنَا فَتَحَرَّكَ

الجَبَلُ حَتَّى تَسَاقَطَتْ حِجَارَتُهُ بِالْحَضِيضِ، قَالَ: فَرَكَضَهُ بِرِجْلِهِ وَقَالَ: «اسْكُنْ ثَبِيرُ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ؟» قَالُوا: اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ، شَهِدُوا لِي وَرَبِّ الْكَعْبَةِ أَنِّي شَهِيدٌ ثَلَاثًا.

1638- Tirmizi, Semame bin Hazni'l-Kuşeyri (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Osman (r.a)'ın kuşatma olayında, dışarı çıkıp kuşatanlara konuştuğuna şahid oldum. "Sizi benim aleyhime kışkırtan iki arkadaşınızı getirin" dedi. Bu iki adam getirildi. Adeta iki deveye veya iki eşeğe benziyorlardı. Hz. Osman (r.a) halka doğru seslenip:

"Allah ve İslam hakkı için söylemenizi istiyorum. Resulullah (a.s)'ın suyun bulunmadığı, Rume kuyusu dışındaki bütün kuyuların kurumuş olduğu bir sırada Medine'ye geldiğini ve:

"Kim Rume kuyusunu satın alır ki, müslümanların kovalarıyla birlikte o da kovasını salarken, cennette kendisine daha hayırlısı verilsin" diye söylediğini ve benim bu kuyuyu kendi öz malımdan aldığımı biliyor musunuz? Siz bugün beni o sudan, hatta deniz suyunu içmemden bile alıkoyuyorsunuz" dedi. Onlar:

"Allah adına evet," dediler. Sonra:

"Allah ve İslam hakkı için söylemenizi istiyorum. Mescidin halka dar geldiğini, Resulullah (a.s)'ın da bunun üzerine: "Kim filanoğullarının bölgesini satın alır ki, onu Mescid'e ilave edelim de, kendisine de cennette daha hayırlı karşılık verilsin" diye buyurduğunu, benim kendi öz malımla burayı satın aldığımı bilmiyor musunuz ki, bugün orada iki rek'at namaz kılmamı engelliyorsunuz?" dedi. "Allah adına, evet" dediler. Sonra:

"Allah ve İslam hakkı için söylemenizi istiyorum. Resulullah (a.s)'ın Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a) ve benimle birlikte Mekke tepesinde olduğu sırada, tepenin sarsıldığını ve üzerindeki kayaların ovalara doğru yuvarladığını, Resulullah (a.s)'ın "sıddîk ve iki şehid bulunuyor" diye buyurduğunu biliyor musunuz." dedi. "Allah için, evet" dediler. Bunun üzerine Hz. Osman (r.a):

"Allahu ekber, benim için şahid olun, Kabe'nin Rabbine yemin olsun ki, ben üç kere şehidim."

1638- Tirmizi (5/627) 50-Kitabu'l-Menakıb. 19-Hz. Osman bin Affan (r.a)'ın menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis hasendir. İsnadı zayıftır. Ancak aynı anlamda şahidleri bulunmaktadır." demektedir.

١٦٣٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عُثْمَانِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَوْهِبَ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ مِصْرَ وَحَجَّ الْبَيْتَ، فَرَأَى قَوْمًا جُلُوسًا فَقَالَ: مَنْ هَؤُلاَءِ الْقَوْمُ؟ فَقَالوا: هَؤُلاَءِ قُرَيْشٌ. قَالَ: فَمَنِ الشَّيْخُ فِيهِمْ؟ قَالُوا: عَبْدُاللَّهِ بْنِ عُمَرَ. قَالَ: يا ابْنَ عُمَرَ إِنِّي سَائِلُكَ عَنْ شَيْءٍ فَحَدِّثْنِي عَنْهُ: هَلْ تَعْلَمْ أَنَّ عُثْمَانَ فَرَّ يَوْمَ أُحُدٍ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَقَالَ: تَعْلَمْ أَنَّهُ تَغَيَّبَ عَنْ بَدْرٍ ولَمْ يَشْهَدْ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ الرَّجُلُ: هَلْ تَعْلَمْ أَنَّهُ تَغَيَّبَ عَنْ بَيْعَةِ الرِّضْوانِ فَلَمْ يَشْهَدْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ. قَالَ ابْنُ عُمَرَ: تَعَالَ أُبَيِّنُ لَكَ. أَمَّا فِرارُهُ يَوْمَ أُحُدٍ فَأَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ عَفَا عَنْهُ وَغَفَرَ لَهُ. وَأَمَّا تَغَيُّبُهُ عَنْ بَدْرٍ فَإِنَّهُ كَانَتْ تَحْتَهُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَانَتْ مَرِيضَةً، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِنَّ لَكَ أَجْرَ رَجُلٍ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا وَسَهْمَهُ» وأَمَّا تغيُّبُهُ عَنْ بَيْعَةِ الرِّضْوانِ فَلَوْ كَانَ أَحَدٌ أَعَزَّ بِبطْنِ مَكَّةَ مِنْ عُثْمَانَ لَبَعثَهُ مَكَانَهُ، فَبَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عُثْمَانَ، وَكَانَت بَيْعةُ الرِّضْوانِ بَعْدَ مَا ذَهَبَ عُثْمَانُ إِلى مَكَّةَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدِهِ الْيُمنى «هَذِهِ يَدُ عُثْمَانَ» فَضَرَبَ بِهَا عَلى يَدِهِ فَقَالَ: «هَذِهِ لِعُثْمَانَ» فَقَالَ لَهُ ابْنُ عُمَرَ: اِذْهَبْ بِها الآنَ مَعَكَ.

1639- Buhari, Osman bin Abdullah bin Mevhib (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Mısırlı'lardan bir adam gelip Kabe'yi haccetti. O arada oturmuş halde bir topluluk gördü. "Bunlar kimdir?" diye sordu. "Bunlar Kureyşlilerdir" dediler. İçlerinde şeyh (öncü, başkan) kimdir?" diye sordu. "Abdullah bin Ömer'dir" dediler. Bunun üzerine:

"Ey İbni Ömer, ben sana bazı şeyler soracağım, sen bunların cevabını ver," dedi. Sonra: "Hz. Osman (r.a)'ın Uhud gününde geri kaçtığını biliyor musun?" diye sordu. "Evet" dedi. Sonra "Onun Bedir'den geri kaldığını, bu savaşa katıldığını biliyor musun?" diye sordu. "Evet" dedi. Adam bu kez: "Onun rıdvan bey'atına katılmadığını ve bu bey'atta bulunmadığını biliyor musun?" diye sordu. "Evet" dedi. Adam: "Allahu ekber," dedi. Bunun üzerine İbni Ömer şöyle konuştu:

1639- Buhari (7/74) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 7-Hz. Osman bin Affan (r.a)'ın menkıbeleri babı..

"Gel sana izah edeyim. Uhud gününde geri kaçması konusunda şunu bil ki, ben bu hatasından dolayı onu Allahu Teala'nın affettiğine ve hatasını bağışladığına şahitlik ederim. Bedir'de bulunamayışına gelince, o zaman nikahı altında Resulullah (a.s)'ın kızı vardı ve hastaydı. Resulullah (a.s) ona:

"Sana Bedir'e katılan bir adamın payı ve ecri vardır," dedi. Rıdvan bey'atına katılamayışına gelince, şunu bil ki, eğer ki, Mekke civarında Hz. Osman (r.a)'dan daha ilerde bir kimse bulunsaydı Resulullah (a.s) Hz. Osman (r.a)'ın yerine onu gönderirdi. Ama Resulullah (a.s) Hz. Osman (r.a)'ı gönderdi. Rıdvan bey'atı da Hz. Osman (r.a) Mekke'ye gittikten sonra oldu. Resulullah (a.s) sağ eline:

"Bu Osman'ın elidir" diye buyurdu. Onu öbür elinin üzerine koydu ve: "Bu da Osman'dandır" dedi." İbni Ömer bu açıklamaları yaptıktan sonra adama:

"Şimdi bu bilgileri beraberinde götür," dedi."

١٦٤٠ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عُثْمَانَ وَهُوَ مَحْصُورٌ فَقَالَ: إِنَّكَ إِمَامُ الْعَامَّةِ وَقَدْ نَزَلَ بِكَ مَا تَرَى، وَأَنَا أَعْرِضُ عَلَيْكَ خِصَالاً ثَلاثًا فَاخْتَرْ إِحْدَاهُنَّ: إِمَّا أَنْ تَخْرُجَ فَتُقَاتِلَهُمْ فَإِنَّ مَعَكَ عَدَدًا وَقُوَّةً وَأَنْتَ عَلَى الْحَقِّ وَهُمْ عَلَى الْبَاطِلِ، وَإِمَّا أَنْ تَخْرِقَ لَكَ بَابًا سِوَى الْبَابِ الَّذِي هُمْ عَلَيْهِ فَتَقْعُدَ عَلَى رَوَاحِلِكَ فَتَلْحَقَ بِمَكَّةَ، فَإِنَّهُمْ لَنْ يَسْتَحِلُّوكَ وَأَنْتَ بِهَا، وَإِمَّا أَنْ تَلْحَقَ بِالشَّامِ فَإِنَّهُمْ أَهْلُ الشَّامِ وَفِيهِمْ مُعَاوِيَةُ، فَقَالَ عُثْمَانُ: أَمَّا أَنْ أَخْرُجَ فَأُقَاتِلَهُمْ فَلَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ خَلَفَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي أُمَّتِهِ بِسَفْكِ الدِّمَاءِ. وَأَمَّا أَنْ أَخْرُجَ إِلَى مَكَّةَ فَإِنَّهُمْ لَنْ يَسْتَحِلُّونِي بِهَا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «يُلْحِدُ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ بِمَكَّةَ يَكُونُ عَلَيْهِ نِصْفُ عَذَابِ الْعَالَمِ»، فَلَنْ أَكُونَ أَنَا إِيَّاهُ وَأَمَّا اللَّحَقَ بِالشَّامِ فَإِنَّهُمْ أَهْلُ الشَّامِ وَفِيهِمْ مُعَاوِيَةُ فَلَنْ أُفَارِقَ دَارَ هِجْرَتِي وَمُجَاوَرَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

1640- Ahmed, Muğire bin Şu'be (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

1640- Ahmed, Müsned (1167) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (7/229): "Bunu, Ahmed rivayet ediyor, ravileri sikadır. Ancak Muhammed bin Abdulmelik bin Mervan'ın, "el-Mervan'ın el Muğire'den hadis duyduğunu bilmiyorum. Hacc ziyaretinde, Mekke'nin fazileti konusunda bu hadisin başka tarikleri de yer almakta mıdır?" demektedir.

"O, birgün evinde mahsur haldeyken Hz. Osman (r.a)'nın yanına girerek: "Sen genelin imamı (yöneticisi)sın, senin başına bu gördüğümüz şeyler geldi. Ben sana üç husus teklif edeceğim, bunlardan birini seç: Ya çıkıp onlarla çarpışacaksın. Senin yanında epey miktarda insan ve kuvvet var ve sen hak üzeresin, onlar ise batıl üzereler. Yahut onların tuttuğu kapıdan başka kendine kapı açacaksın, oradan çıkarak bineğine binip Mekke'ye ulaşacaksın. Sen orada iken onlar senin canına dokunamazlar. Yahut da Şam tarafına gideceksin. Oradakiler Şam ahalisidirler (yani güçlü kuvvetlidirler) ve orada Muaviye var," dedi. Bunu üzerine Hz. Osman (r.a) şöyle konuştu:

"Çıkıp onlarla çarpışmam konusunda derim ki, ben, ümmeti içinde kan dökmekle Resulullah (a.s)'a ilk muhalefet eden kişi olmayı istemiyorum. Çıkıp Mekke'ye gitmem ve onların ben orada iken bana dokunamıyacaklarına gelince, bu konuda Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kureyş'ten bir adam Mekke'de taşkınlık ederse, ona bütün dünyanın azabının yarısı vardır." Ben o adam olmak istemiyorum. Şam tarafına gitmem, oradakilerin Şam ahalisi olmalarına ve orada Muaviye'nin bulunmasına gelince, ben hicret diyarımı terketmeyeceğim ve Resulullah (a.s)'ın komşuluğundan ayrılmayacağım."

١٦٤١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ مَاتَ رَجُلٌ مِنَّا يُقَالُ لَهُ زَيْدُ بْنُ خَارِجَةَ فَسَجَّيْنَاهُ بِثَوْبٍ وَقُمْتُ أُصَلِّي إِذْ سَمِعْتُ ضَوْضَاءَ، فَانْصَرَفْتُ فَإِذَا أَنَا بِهِ يَتَحَرَّكُ فَقَالَ: أَجْلَدُ الْقَوْمِ أَوْسَطُهُمْ عَبْدُاللَّهِ عُمَرُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ الْقَوِيُّ فِي أَمْرِهِ الْقَوِيُّ فِي أَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عُثْمَانُ بْنِ عَفَّانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ الْعَفِيفُ الْمُتَعَفِّفُ الَّذِي يَعْفُو عَنْ ذُنُوبِهِم كَثِيرَةٍ، خَلَتْ لَيْلَتَانِ وَبَقِيَتْ أَرْبَعٌ وَاخْتَلَفَ النَّاسُ وَلا نِظَامَ لَهُمْ. يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَقْبِلُوا عَلَى إِمَامِكُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا هَذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَابْنُ رَوَاحَةَ ثُمَّ قَالَ وَمَا فَعَلَ خَارِجَةُ؟ يَعْنِي أَبَاهُ (وَكَانَ قَدِ اسْتُشْهِدَ فِي أُحُدٍ) ثُمَّ قَالَ أُخِذَتْ بِئْرُ أَرِسٍ ظُلْمًا ثُمَّ هَدَأَ الصَّوْتُ.

1641- Taberanî, Nu'man bin Beşir (r.a)'den rivayet etmiştir:

1641- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (7/230)'de: "Bu hadisi Taberani rivayet etmektedir. Ravileri Sahih'te (Buharinin Sahih'inde) isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.

***Zeyd bin Harise:** Ensardan Ebu'z-Zuheyr'in oğludur. Sahabeden ve Bedir savaşına katılanardandır. Hz. Osman (r.a)'ın halifeliği döneminde vefat etti. Ölümünden sonra konuşan kişi budur.*

"Bizden Zeyd bin Harice adında bir adam öldü. Onu elbiseye sardık. Ben namaz kılmaya başladım. O sırada bir kargaşa duydum. Geriye döndüm. Baktım, (ölen) adam hareket ediyor ve şunları söylüyor:

"Kavmin en katısı orta hallisidir. Allah'ın kulu Hz. Ömer (r.a)'in mü'minlerin emiri, işinde güçlü, Allah Azze ve Celle'nin işinde (O'nun hükmünü uygulamada) güçlü. Hz. Osman bin Affan (r.a) mü'minlerden bir çok kimsenin suçunu affeden, haya sahibi ve iffetli bir emir. İki gece geçti, dört gece kaldı. İnsanlar ihtilafa düştüler. Onların düzeni kalmadı. Ey insanlar, imamınıza dönünüz, onun sözünü dinleyip itaat ediniz. Bu, Resulullah (a.s) ve İbni Revaha'dır." Sonra "Harice (yani babası) ne yaptı?" dedi. (O, Uhud Gazasında şehid edilmişti) Sonra "Eris kuyusu haksızlıkla alındı" dedi. Sonra da sesi kesildi."

١٦٤٢ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ مَوْلَى أَبِي أُسَيْدٍ، قَالَ: بَلَغَ عُثْمَانَ، أَنَّ وَفْدَ أَهْلِ مِصْرَ، قَدْ أَقْبَلُوا، فَتَلَقَّاهُمْ فِي قَرْيَةٍ لَهُ، خَارِجًا مِنَ الْمَدِينَةِ، وَكَرِهَ أَنْ يَدْخُلوا عَلَيْهِ، أَوْ كَمَا قَالَ، فَلَمَّا عَلِمُوا بِمَكَانِهِ، أَقْبَلُوا إِلَيْهِ، فَقَالوا: ادْعُ لَنَا بِالْمِصْحَفِ، فَدَعَى، يَعْنِي بِهِ فَقَالَ. افْتَحْ، فَقَرَأَ حَتَّى انْتَهَى إِلَى هٰذِهِ الآيَةِ ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلالاً قُلْ اللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ﴾ فَقَالُوا: أَحِمَى اللَّهِ أَذِنَ لَكَ بِهِ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرِ. فَقَالَ: امْضِ، نَزَلَتْ فِي كَذَا وَكَذَا، وَأَمَّا الْحِمَى، فَإِنَّ عُمَرَ حَمَى الْحِمَى لإِبِلِ الصَّدَقَةِ، فَلَمَّا وُلِّيتُ، فَعَلْتُ الَّذِي فَعَلَ، وَمَا زِدْتُ عَلَى مَا زَادَ، قَالَ: وَلا أَرَاهُ إِلاَّ قَالَ: وَأَنَا يَوْمَئِذٍ ابْنُ كَذَا سَنَةٍ، قَالَ: ثُمَّ سَأَلُوهُ عَنْ أَشْيَاءَ، جَعَلَ يَقُولُ: أَمْضِهِ، نَزَلَتْ فِي كَذَا وَكَذَا، ثُمَّ سَأَلُوهُ عَنْ أَشْيَاءَ، عَرَفَهَا، لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ فِيهَا مَخْرَجٌ، فَقَالَ: أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، ثُمَّ قَالَ: مَا تُرِيدُونَ؟ قَالُوا: نُرِيدُ أَنْ لاَ يَأْخُذَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ الْعَطَاءَ، فَإِنَّ هَذَا الْمَالَ، لِلَّذِي قَاتَلَ عَلَيْهِ، وَلِهٰذِهِ الشُّيُوخُ مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ قَالَ: فَرَضِيَ وَرَضُوا، قَالَ: وَأَخَذُوا عَلَيْهِ، قَالَ: وَكَتَبُوا عليه كِتَابًا، وَأَخَذَ عَلَيْهِمْ أَنْ لا يَشُقُّوا عَصًا، وَلاَ يُفَارِقُوا جَمَاعَةً، قَالَ: فَرَضِيَ وَرَضُوا، فَأَقْبَلُوا مَعَهُ إِلَى الْمَدِينَةِ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: إِنِّي وَاللَّهِ مَا رَأَيْتُ وَفْدًا هُمْ خَيْرٌ مِنْ هَذَا الْوَفْدِ، أَلاَ مَنْ كَانَ لَهُ زَرْعٌ، فَلْيَلْحَقْ بِزَرْعِهِ، وَمَنْ كَانَ لَهُ ضَرْعٌ، فَلْيَحْتَلِبْهُ، أَلا إِنَّهُ لاَ مَالَ لَكُمْ عِنْدَنَا، إِنَّمَا هَذَا الْمَالُ، لَمِنْ قَاتَلَ عَلَيْهِ، وَلِهٰذِهِ الشُّيُوخُ مِنْ أَصْحَابِ

مُحَمَّدٍ. قَالَ: فَغَضِبَ النَّاسُ، وَقَالُوا: هَذَا مَكْرُ بَنِي أُمَيَّةَ، وَرَجَعَ الوَفْدُ، راضُونَ، فَلَمَّا كَانَ بِبَعْضِ الطَّرِيقِ، إِذْ رَاكِبٌ، يَتَعَرَّضُ لَهُمْ، ثُمَّ يفَارِقُهُمْ وَيَعُودُ إِلَيْهِمْ، وَيُسَبُّهُمْ، فَأَخَذُوهُ، فَقَالُوا: مَا شَأْنُكَ؟ إِنَّ لَكَ لَشَأْنًا، قَالَ: أَنَا رَسُولُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، إِلَى عَامِلِهِ بِمِصْرَ، فَفَتَّشُوهُ، فَإِذَا مَعَهُ كِتَابٌ، عَلَى لِسَانِ عُثْمَانَ، عَلَيْهِ خَاتَمُهُ، أَنْ يَصْلُبُهُمْ ، أَو يَضْرِبْ أَعْنَاقَهُمْ، أَو يَقْطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ، قَالَ: فَرَجَعُوا وَقَالُوا: قَدْ نَقَضَ العَهْدَ، وَأَحَلَّ اللَّهُ دَمَهُ، فَقَدِمُوا الْمَدِينَةَ، فَأَتَوا عَلِيًّا، فَقَالُوا: أَلَمْ تَرَ؟ إِلَى عَدُوِّ اللَّهِ، كَتَبَ فِينَا بِكَذَا وَكَذَا، ثُمَّ مَعَنَا إِلَيْهِ، فَقَالَ: وَاللَّهِ لاَ أَقُومُ مَعَكُمْ، قَالُوا: فَلِمَ كَتَبْتَ إِلَيْنَا، قَالَ: وَاللَّهِ مَا كَتَبْتُ إِلَيْكُمْ كِتَابًا قَطُّ، فَنَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ، ثُمَّ قَالَ بَعْضُهُمْ: أَلِهَذَا تُقَاتِلُونَ أَمْ لِهَذَا تَغْضَبُونَ؟ وَخَرَجَ عَلِيٌّ، فَنَزَلَ قَرْيَةً خَارِجًا مِنَ الْمَدِينَةِ، فَأَتَوْا عُثْمَانَ، فَقَالُوا: كَتَبْتَ فِينَا بِكَذَا وَكَذَا، قَالَ: إِنَّمَا هُمَا اثْنَتَانِ، أَنْ تُقِيمُوا شَاهِدَيْنِ، أَوْ يَمِينٌ بِاللَّهِ مَا كَتَبْتُ، وَلاَ أَمْلَيْتُ، وَلاَ عَلِمْتُ، وَقَدْ تَعْلَمُونَ الْكِتَابَ يُكْتَبُ عَلَى لِسَانِ الرَّجُلِ، وَقَدْ يَنْقُشُ الخَاتِمُ عَلَى الخَاتِمِ، قَالَ: فَحَصَرُوهُ، فَأَشْرَفَ عَلَيْهِمْ ذَاتَ يَوْمٍ، فَقَالَ: السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ فَمَا أَسْمَعُ أَحَدًا رَدَّ عَلَيْهِ. إِلاَّ أَنْ يَرُدَّ رَجُلٌ فِي نَفْسِهِ، فَقَالَ، أَنْشِدُكُمْ بِاللَّهِ، أَعَلِمْتُمْ أَنِّي اشْتَرَيْتُ رُومَةَ مِنْ مَالِي، أَسْتَعْذِبُ بِهَا، فَجَعَلْتُ رِشَائِي فِيهَا كَرِشَاءِ رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ؟ قِيلَ: نَعَمْ، قَالَ: فَعَلاَمَ تَمْنَعُونِي أَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا، حَتَّى أُفْطِرُ عَلَى مَاءِ البَحْرِ؟ قَالَ: نَشَدْتُكُمْ بِاللَّهِ، عَلِمْتُمْ أَنِّي اشْتَرَيْتُ كَذَا وَكَذَا، مِنْ مَالِي، فَزِدْتُهُ فِي الْمَسْجِدِ، قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: فَهَلْ عَلِمْتُمْ أَنَّ أَحَدًا مَنَعَ فِيهِ الصَّلاَةَ قَبْلِي، ثُمَّ ذَكَرَ أَشْيَاءَ، قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: وَأُرَاهُ ذَكَرَ كِتَابَتَهُ الْمُفَصَّلِ بِيَدِهِ، قَالَ فَفَشَا النَّهْيُ، وَقِيلَ: مَهْلاً عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ.

1642- Bezzar, Ebu Üseyyid'in azatlısı Ebu Sa'id (r.a)'ın şöyle söylediğini ri-

---

1642- Bezzar, Keşfu'l-Estar (4/89) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (7/228)'de şöyle söylüyor: "Bu hadisi Bezzar rivayet etmektedir. Ebu Useyyid'in azadlısı (mevlası) Ebu Sa'id dışında kalan ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu kişi ise sikadır." Hadiste "deniz suyu" denilirken, deniz suyu dibi oldukça tuzlu bir su olduğu anlatılmak isteniyor.

vayet etmiştir:

"Hz. Osman (r.a)'a Mısır heyetinin geldiği haberi verildi. O, Medine'den çıkarak onları kendine ait bir köyde karşıladı. Yanına girmelerini istemedi."

Ravinin şöyle söylediği de belirtilmiştir: *"Yerini öğrenince, üzerine üşüştüler. Sonra: "Bize bir mushaf getirt," dediler. O da bir mushaf getirtti "Aç" dediler. O da (açıp) okumaya başladı:*

"De ki, Allah'ın size indirdiği rızkın bir kısmını haram, bir kısmını helal kıldığınızı görmüyor musunuz? De ki, size Allah mı izin verdi, yoksa Allah'a karşı yalan mı uyduruyorsunuz" (1) mealindeki ayet-i kerimeye kadar okudu. Burada:

"Allah'ın koruluğu hakkında sana izin mi verildi? Yoksa Allah'a karşı iftirada mı bulunuyorsun?" dediler. O:

"Geçin, bu, şu şu konularda inmiştir. Koruluğa gelince, Hz. Ömer (r.a) koruluğu zekat develeri için korudu. Ben yönetime getirilince, onun yaptığını yaptım. Onun eklediğine fazladan bir şey eklemedim."

Ravi der ki: *"Ben o zaman, şu kadar yaşta idim dediği kanaatindeyim."*

Ravi sözüne şöyle devam etti:

"Sonra çeşitli şeyler sordular. O da herbirine: "Bakın; bu, şu şu konuda inmiştir," diye cevap veriyordu. Sonra bildiği ve bir çıkış yolunun bulunmadığı şeyler sordular. Bu sorulara da:

"Allah'tan mağfiret dilerim," diyordu. Sonra: "Siz ne istiyorsunuz?" dedi. "Biz ganimet mallarının, Medine halkına verilmesini istemiyoruz. Bu mallar, bunlar için kim çarpışmışsa, onun ve bir de Muhammed'in ashabından şu yaşlıların hakkıdır" dediler. Hz. Osman (r.a) buna razı oldu, onlar da razı oldular. Onlar bu konuda söz aldılar ve bununla ilgili bir yazı yazdılar. O da bir daha bölücülük yapmayacakları, ümmet içinde ayrılık çıkarmayacakları üzerine söz aldı. Onlar da, Hz. Osman (r.a) da bu konuları kabul ettiler. Sonra gelenler, Hz. Osman (r.a) ile birlikte Medine'ye geldiler. Hz. Osman (r.a) Allah'a hamd ve senâ ettikten sonra:

"Vallahi ben, bu heyetten daha hayırlı bir hey'et görmedim. Dikkat edin, Kimin tarlası varsa, tarlasına baksın. Kimin koyunu varsa koyununu sağsın. Bundan sonra size, bizden mal yok. Bu mallar, onun için savaşana ve Hz. Muhammed (r.a) ashabından şu yaşlılaradır," dedi. Halk buna kızdı ve: "Bu, Ümeyyeoğullarının bir oyunudur," dediler. Hey'et memnun olarak geri döndü.

---

1) Yunus Suresi: 59

Yolun bir miktarını yürüdüklerinde bir bineklinin, kendilerine yönelip sonra uzaklaştığını, sonra geri dönüp kendilerine sövdüğünü gördüler. Onu tuttular ve:

"Senin neyin var, ne yapmak istiyorsun? Senin mutlaka bir meselen olmalı." dediler.

"Ben mü'minlerin emirinin Mısır'daki valisine gönderdiği elçisiyim" dedi. Bunun üzerine onu aradılar. Üzerinde Hz. Osman (r.a)'ın diliyle yazılmış bir mektup buldular. Mektup aynı zamanda onun mührünü taşıyordu. Mektupta bu kimseleri asması, veya boyunlarını vurması, yahut ellerini ve ayaklarını kesmesi isteniyordu. Bunu görünce adamlar geri döndüler ve: "Anlaşmayı bozdu, Allah onun kanını helâl kıldı" dediler. Ve Medine'ye geldiler. Hz. Ali (r.a)'nin yanına varıp:

"Allah'ın düşmanını gördün mü, bizim hakkımızda şöyle şöyle yazmış, bizimle beraber onun yanına gel" dediler. Hz. Ali (r.a): "Vallahi ben sizinle beraber gelmem" dedi. Onlar Hz. Osman (r.a)'a: "Niye bize yazı yazdın?" dediler.

"Vallahi ben size asla yazı yazmadım" dedi. Gelenler birbirlerine bakıştılar ve:

"Bunun için mi çarpışıyor ve bunun için mi gazablanıyorsunuz?" diye söyleştiler. Hz. Ali (r.a) çıktı ve Medine dışında bir köye gitti. Gelen adamlar Hz. Osman (r.a)'ın yanına gittiler. Ona: "Sen bizim hakkımızda şöyle şöyle yazdın mı?" dediler. O da:

"İki şeyden biri olur, ya siz iki tane şahid bulursunuz veya ben yazmadığıma ve yazdırmadığıma Allah adına yemin ederim. Siz de takdir edersiniz ki, bir kişi hakkında mektup yazılabilir. Mührün oyulması ve bir mühüre benzetilmesi ise olmayacak bir şey değildir," dedi. Onlar evini kuşatmaya aldılar. Bir gün yanlarına çıktı ve: "Selamün aleyküm." dedi. Ona duyuracak şekilde yüksek sesle selamını alan hiç kimse çıkmadı. Sadece bir adam kendi içinden selamını aldı. Hz. Osman (r.a):

"Allah hakkı için söylemenizi istiyorum. Benim Rume kuyusunu kendi malımla aldığımı bilmiyor musunuz? Su sıkıntısı çekiliyordu. Ben burayı satın aldım ve müslümanlardan herhangi bir kimse gibi oradan su çektim." dedi. Onlar: "Evet" dediler. Hz. Osman (r.a): "Öyleyse ne diye benim o sudan içmeme engel oluyorsunuz, benim deniz suyuyla iftar etmemi mi istiyorsunuz?" dedi. Sonra: "Allah hakkı için söylemenizi isterim. Bilirsiniz ki, ben kendi malımla şunu şunu aldım ve Mescid'e ekledim" dedi. Onlar "Evet" dediler. Bunun üzerine:

"Benden önce bir kimsenin namazdan alıkonduğunu duydunuz mu?" dedi.

Sonra Resulullah (a.s)'ın söylediği bazı şeyleri hatırlattı".

Ravi der ki; *"Zannediyorum, kendi eliyle yazmış olduğu tafsilatlı yazıyı da andı. Bunun arkasından adamların birbirlerini (bazı hareketlerden) alıkoydukları görüldü. Ve:*

"Mü'minlerin emiri karşısında yavaş olunuz" denildi."

١٦٤٣ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ذَكَرَ فِتْنَةً، فَقَالَ: «يُقْتَلُ فِيهَا هَذَا مَظْلُومًا» لِعُثْمَانَ.

1643- Tirmizî, Abdullah bin Ömer (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bir fitneden söz etti ve Hz. Osman (r.a) hakkında:

"Bu, o fitnede haksız yere öldürülür" diye buyurdu."

١٦٤٤ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنْ قَتَادَةَ أَنَّ عُثْمَانَ قُتِلَ وَهُوَ ابْنُ تِسعِينَ أَوْ ثَمَانٍ وَثَمَانِينَ سَنَةً.

1644- Ahmed ve Taberanî, Katade (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Hz. Osman (r.a) doksan veya seksen sekiz yaşında iken öldürüldü."

١٦٤٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ بَكَّارٍ قَالَ: قُتِلَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ لِثَمَانٍ عَشْرَةَ خَلَتْ مِنْ ذِي الحِجَّةِ سَنَةَ سِتٍ وَثَلَاثِينَ بَعْدَ العَصْرِ وَهُوَ ابْنُ اثْنَتَيْنِ وَثَمَانِينَ سَنَةً وَكَانَ يَوْمَهُ صَائِمًا.

1645- Taberani, Zubeyr bin Bekkar (r.a)'dan şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Osman (r.a) (Hicri) 36 yılının zilhicce ayının onsekizine rastlayan cu-

---

1643- Tirmizi (5/630) 50-Kitabu'l-Menakıb. 19-Hz. Osman bin Affan (r.a)'ın menkıbeleri babı. Tirmizi bu hadisin hasen ğarib olduğunu söylemiştir.

1644- Ahmed, Müsned (11/74) Mu'cemu'l-Kebir (1/78) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/99)'de şöyle söylüyor: "Bu hadisi Ahmed ve Taberani rivayet etmektedir ve Katade'ye kadar olan ravileri sikadırlar. Ancak Katade, Hz. Osman (r.a)'a ulaşmış değildir. (Yani Hz. Osman (r.a)'dan hadis almamıştır.)

1645- Mu'cemu'l-Kebir (1/77)

ma günü, ikindiden sonra, sekseniki yaşında iken öldürüldü. Öldürüldüğü gün oruçlu idi."

١٦٤٦ــ رَوَى عَبْدُاللَّهِ بْنِ أَحْمَدَ وَأَبُو يَعْلَى عَنْ مُسْلِمٍ أَبِي سَعدٍ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ: أَنَّ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ أَعْتَقَ عِشْرِينَ عَبْدًا مَمْلُوكًا، وَدَعَا بِسَرَاوِيلَ فَشَدَّهَا عَلَيْهِ وَلَمْ يَلْبَسْهَا فِي جَاهِلِيَّةٍ وَلاَ إِسْلاَمٍ، وَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ البَارِحَةَ فِي المَنَامِ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ فَقَالُوا لِي اصْبِرْ فَإِنَّكَ تُفْطِرُ عِنْدَنَا القَابِلَةَ ثُمَّ دَعَا بِمصْحَفٍ فَنَشَرَهُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَقُتِلَ وَهُوَ بَيْنَ يَدَيْهِ.

1646- Abdullah bin Ahmed ve Ebu Ya'la, Hz. Osman bin Affan (r.a)'ın azatlısı Müslim Ebu Sa'id (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Hz. Osman (r.a) yirmi kadar köle azad etmiştir. Cahiliye döneminde de müslümanlığında da giymediği bir şalvarı isteyip üzerine bağlamış ve şöyle demiştir:

"Ben dün gece uykuda, Resulullah (a.s), Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a)'i gördüm. Bana: "Sabret, yarın gece iftarını bizim yanımızda açarsın" diyorlardı." (Hz. Osman (r.a) Sonra bir mushaf istedi, onu önüne açtı. Mushaf, önünde açık iken öldürüldü."

١٦٤٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ يَزِيدِ بْنِ حَبِيبٍ: أَنَّ عَامَّةَ الرَّكْبِ الَّذِينَ سَارُوا إِلَى عُثْمَانَ جُنُّوا.

1647- Taberani, Yezid bin Ebu Habib (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Osman (r.a)'ın üzerine giden ayaklanmacıların geneli deliydi."

Bir açıklama

Buradaki metinde anlatılmak istenen Hz. Osman (r.a)'ın üzerine gidenlerde ahmaklığa işaret eden bir delilik hali görüldüğüdür. Çünkü bilindiği üzere, Hz.

1646- Bunu yani Ahmed bin Hanbel'in oğlu, Abdullah, Müsned'e yaptığı ilaveler arasında, Müsned (1/72)'de rivayet etmektedir. Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/96)'de: "Bunu Abdullah bin Ebu Ya'la el-Kebir'de rivayet etmektedir ve her ikisinin rivayetlerinde geçen raviler de sikadır" demektedir.

1647- Mu'cemu'l-Kebir (1/88) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/94)'te "Bunu Taberani rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.

Osman (r.a)'ın üzerine yürüyelerin ve sonradan onlara katılanların bazıları normal akıl üzere iken öldürülmüşlerdir. Yani bu kişiler, olay anında adeta delirmişlerdi.

١٦٤٨ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ عُمَيْرِ بْنِ سَعِيدٍ قَالَ أَرَادَ عَلِيٌّ أَنْ يَسِيرَ إِلَى الشَّامِ إِلَى صِفِّينَ، وَاجْتَمَعَتْ النَّخَعُ حَتَّى دَخَلُوا عَلَى الأَشْتَرِ بَيْتَهُ فَقَالَ: هَلْ فِي الْبَيْتِ إِلا نَخَعِيٌّ قَالُوا: لاَ. قَالَ: إِنَّ هٰذِهِ الأُمَّةَ عَمَدَتْ إِلَى خَيْرِ أَهْلِهَا فَقَتَلُوهُ، يَعْنِي عُثْمَانَ، وَإِنَّا قَاتَلْنَا أَهْلَ الْبَصْرَةِ بَيْعَةً تَأَوَّلْنَا عَنْهُ وَإِنَّكُمْ، تَسِيرُونَ إِلَى قَوْمٍ لَيْسَ لَنَا عَلَيْهِم بَيْعَةٌ. فَلْيَنْظُرْ كُلُّ امْرِيءٍ أَيْنَ يَضَعُ سَيْفَهُ.

1648- Hakim, Umeyr bin Sa'id (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a) Şam'a ve Siffin'e gitmek istedi. O sırada nehailer Eşter'in evinde toplandılar. "Evde nehai olmayan biri var mı?" diye sordu. "Hayır" dediler. Bu ümmet, ehlinin en hayırlısına, Hz. Osman (r.a)'a kasdetti ve onu öldürdüler. Bunun üzerine, biz de te'vilde bulunarak bey'at gereğiyle Basra halkına karşı çarpıştık. Şimdi siz, kendileriyle bey'at etmiş olmadığımız bir topluluğun üzerine yürüyorsunuz. Kılıçlarınızı nereye indireceğinize iyi bakın", dedi."

١٦٤٩ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ قَيْسِ بْنِ عَبَّادَ قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَوْمَ الْجَمَلِ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَبْرَأُ إِلَيْكَ مِنْ دَمِ عُثْمَانَ، وَلَقَدْ طَاشَ عَقْلِي يَوْمَ قُتِلَ عُثْمَانُ، وَأَنْكَرْتُ نَفْسِي، وَجَاؤُنِي لِلْبَيْعَةِ فَقُلْتُ: وَاللَّهِ أَنِّي لأَسْتَحْيِي مِنَ اللَّهِ أَنْ أُبَايِعَ قَوْمًا قَتَلُوا رَجُلاً قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «أَلا أَسْتَحِي مِمَّنْ تَسْتَحِي مِنْهُ الْمَلائِكَةُ» وَإِنِّي لأَسْتَحِي مِنَ اللَّهِ أَنْ أُبَايِعَ وَعُثْمَانُ قَتِيلٌ عَلَى الأَرْضِ لَمْ يُدْفَنْ بَعْدُ، فَانْصَرَفُوا، فَلَمَّا دُفِنَ رَجَعَ النَّاسُ فَسَأَلُونِي الْبَيْعَةَ، فَقُلْتُ اللَّهُمَّ إِنِّي مُشْفِقٌ مِمَّا أُقْدِمُ عَلَيْهِ، ثُمَّ جَاءَتْ عَزِيمَةٌ فَبَايَعْتُ فَلَقَدْ قَالُوا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فَكَأَنَّمَا صُدِعَ قَلْبِي وَقُلْتُ: اللَّهُمَّ خُذْ مِنِّي لِعُثْمَانَ حَتَّى تَرْضَى.

1648- Müstedrek (3/107) "Senedi olmasa da, bu hadisi, Sahihu'l-isnad olmakla birlikte bu mevzuda karıştırmıştır" demektedir. Zehebi de "Müslim'in şartlarına göre sahihtir" diye ifade etmektedir.

1649- Hakim, Kays bin Ubbad (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Cemel günü Hz. Ali (r.a)'nin şöyle söylediğini duydum:

"Ey Allah'ım, Osman'ın kanından beri olduğunu sana bildiririm. Osman'ın öldürüldüğü gün aklımı yitirdim, kendimi kaybettim. Bana bey'at için geldiler ve: "Vallahi, ben, hakkında Resulullah (a.s)'ın "kendisinden meleklerin haya ettiği bir kimseden ben haya etmem mi" diye buyurduğu bir adamı öldüren toplulukla bey'atleşmek konusunda Allah'tan haya ederim. Osman öldürülmüş, yerin üzerinde, henüz defnedilmemiş halde beklerken, bey'at almaktan dolayı Allah'tan haya ederim, gidin başımdan" dedim. Osman defnedilince, insanlar yeniden bana gelip bey'at etmek istediler. Ben:

"Ey Allah'ım cür'ette, bulunduğum şu şeyden dolayı korkuyorum" dedim. Sonra bana azimet geldi ve bey'at aldım. Bana:

"Ey mü'minlerin emiri," dediler. Kalbim bu söz karşısında çarpmaya başladı.

"Sen razı oluncaya kadar benden Osman için (bey'at) al," dedim."

١٦٥٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سَلامٍ أَنَّهُ قَالَ حِينَ هَاجَ النَّاسُ فِي أَمْرِ عُثْمَانَ: أَيُّهَا النَّاسُ لاَتَقْتُلُوا هَذَا الشَّيْخَ، وَاسْتَعْتِبُوهُ فَإِنَّهُ لَنْ تَقْتُلَ أُمَّةٌ نَبِيَّهَا فَيَصْلُحَ أَمْرُهُمْ حَتَّى يُهْرَاقَ دِمَاءُ سَبْعِينَ أَلْفًا مِنْهُمْ، وَلَنْ تَقْتُلَ أُمَّةٌ خَلِيفَتَهَا فَيَصْلُحَ أَمْرُهُمْ حَتَّى يُهْرَاقَ دِمَاءُ أَرْبَعِينَ أَلْفًا مِنْهُمْ، فَلَمْ يَنْظُرُوا فِيمَا قَالَ: وَقَتَلُوهُ فَجَلَسَ لِعَلِيٍّ فِي الطَّرِيقِ فَقَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ فَقَالَ: أُرِيدُ أَرْضَ الْعِرَاقِ. قَالَ: لأَتَأْتِ الْعِرَاقَ وَعَلَيْكَ بِمِنْبَرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَوَثَبَ بِهِ(أَيْ عَلَيْهِ) أُنَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ عَلِيٍّ وَهَمُّوا بِهِ، فَقَالَ عَلِيٌّ: دَعُوهُ فَإِنَّهُ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ. فَلَمَّا عَلِيٌّ قَالَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ مَعْقِلٍ: لِهَذِهِ رَأْسُ الأَرْبَعِينَ وَسَيَكُونُ عَلَى رَأْسِهَا صُلْحٌ وَلَنْ تَقْتُلَ أُمَّةٌ نَبِيَّهَا إِلاَّ قُتِلَ بِهِ سَبْعُونَ أَلْفًا، وَلَنْ تَقْتُلَ أُمَّةٌ خَلِيفَتَهَا إِلا قُتِلَ بِهِ أَرْبَعُونَ أَلْفًا.

1650- Taberanî, Abdullah bin Selam (r.a)'dan rivayet etmiştir:

1649- Müstedrek (3/95) Bu hadisin Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu ancak Buhari ve Müslim'in bunu rivayet etmediklerini belirtiyor. Zehebi de sahih olduğunu söylüyor.

1650- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (1/78) 'de: "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri, Sahih'te isimleri geçen ravilerdir" demektedir.

"İnsanlar Hz. Osman (r.a) hakkında hareketlenince, Abdullah bin Selam şöyle dedi:

"Ey insanlar, şu ihtiyarı öldürmeyin ve onu razı etmeye çalışın. Ne zaman bir ümmet, peygamberini öldürmüşse, içlerinden yetmiş bin kişinin kanı akıtılmadıkça işleri durulmamıştır. Ve ne zaman da bir ümmet, halifelerini öldürürse, içlerinden kırk bin kişinin kanı akıtılmadıkça işleri durulmaz." Onlar bu sözlere kulak asmadılar. Ve Hz. Osman (r.a)'ı öldürdüler. Bundan sonra Abdullah bin Selam, Hz. Ali (r.a) ile bir yolda oturdu ve: "Ne tarafa gitmek istiyorsun?" diye sordu. "Irak topraklarına doğru gitmek istiyorum" dedi. Abdullah bin Selam:

"Irak'a gitme, sana Resulullah (a.s)'ın minberine bağlı kalmak yaraşır" dedi. Bu söz üzerine Hz. Ali (r.a)'ye bağlı olanlardan bir gurup onun üzerine atıldılar. Hz. Ali (ra):

"Onu bırakın, o, bizden, ehl-i beyttendir," dedi. Hz. Ali (r.a) öldürülünce Abdullah bin Ma'kıl şöyle dedi:

"Bunun için kırk kişinin başı gider. Bu başlar üzerine barış olur. Ne zaman bir ümmet, peygamberini öldürürse, o ümmetten kırk bir kişi öldürülür. Ne zaman da bir ümmet halifesini öldürürse, o ümmetten de kırk bin kişi öldürülür."

١٦٥١ ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ: قَالَ قُتِلَ عُثْمَانُ فَأَقَامَ مَطْرُوحًا عَلَى كُنَاسَةِ بَنِي ثَلاثًا، وَأَتَاهُ اثْنَا عَشَرَ رَجُلاً مِنْهُم جَدِّي مَالِكُ بْنُ أَبِي عَامِرٍ وَحُوَيْطِبُ ابْنُ عَبْدِالعزَّى وَحَكِيمُ بْنُ حِزَامٍ وَعَبْدُاللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ، وَعَائِشَةَ بنت عُثْمَانَ مَعَهُمْ مِصْبَاحٌ فِي حُقٍّ، فَحَمَلُوهُ عَلَى بَابٍ وَإِنَّ رَأْسَهُ تَقُولُ عَلَى البَابِ طُقْ، طُقْ، حَتَّى أَتَوْا بِهِ الْبَقِيعَ فَاخْتَلَفُوا فِي الصَّلاةِ عَلَيْهِ فَصَلَّى عَلَيْهِ حَكِيمُ بْنُ حِزَامٍ أَوْ حُوَيْطِبُ بْنُ عَبْدِالعُزَّى ــ شَكَّ عَبْدُالرَّحْمٰنِ ــ ثُمَّ أَرَادُوا دَفْنَهُ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي مَازِنٍ، فَقَالَ: لَئِنْ دَفَنْتُمُوهُ مَعَ الْمُسْلِمِينَ لأُخْبِرَنَّ النَّاسَ غَدًا، فَحَمَلُوهُ حَتَّى أَتَوْا بِهِ حَشَّ كَوْكَبٍ، فَلَمَّا دَلَّوْهُ فِي قَبْرِهِ صَاحَتْ عَائِشَةُ بِنْتُ عُثْمَانَ فَقَالَ لَهَا ابنُ الزُّبَيْرِ: اسْكُتِي فَوَاللَّهِ لَئِنْ عُدْتِ لأَضْرِبَنَّ الَّذِي فِيهِ عَيْنُكِ، فَلَمَّا دَفَنُوهُ وَسَوَّوا عَلَيْهِ التُّرَابَ قَالَ لَهَا ابْنُ الزُّبَيْرِ: صِيحِي مَا بَدَالَكِ، أَنْ تَصِيحِي قَالَ مَالِكٌ وَكَانَ عُثْمَانُ قَبْلَ ذٰلِكَ يَمُرُّ بِحَشِّ كَوْكَبٍ فَيَقُولُ: لَيُدْفَنَنَّ هٰهُنَا رَجُلٌ صَالِحٌ.

1651- Taberanî, Malik bin Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Osman (r.a) öldürüldü ve filanoğullarının kenar bahçesinde üç gün kaldı. Sonra on iki kişi geldi. Gelenler arasında dedem Malik bin Ubeyy, Amir, Huveytib bin Abdi'l-Uzza, Hakim bin Hizam, Abdullah bin Zubeyr ve Aişe bintu Osman vardı. Yanlarında cam şişe içinde bir lamba bulunuyordu. Cenazesini kapıya götürdüler. Kafası kapıya "tak tak" diyor (değiyor)du. Daha sonra cenazeyi alıp Baki mezarlığına götürdüler. Cenaza namazını kıldırmakta ihtilafa düştüler. Hakim bin Hizam veya Huveytib bin Abdi'l-Uzza namazını kıldırdı. - buradaki tereddüt ravi Abdurrahman'dan dır-. Sonra defnetmek istediler. Mazinoğullarından bir adam:

"Eğer onu müslümanların yanına gömerseniz, yarın halka haber vereceğim", dedi. Bunun üzerine cenazeyi alıp Kevkeb Bostanına getirdiler. Cenazeyi kabre indirdiklerinde Hz. Osman (r.a)'ın kızı Aişe bağırdı. Zubeyr ona:

"Sus, vallahi, bir daha yaparsan gözünün içine vururum," dedi. Defnedilip üstünü toprakla örttüklerinde ise İbnu Zubeyr Aişe'ye:

"Şimdi istediğin kadar bağır," dedi.

Malik dedi ki: *"Hz. Osman (r.a) daha önce Yıldız Bostanı'ndan geçer ve "buraya salih bir adam gömülecek" derdi."*

١٦٥٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي الأَسْوَدِ الدِّيلِي قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرَةَ يَقُولُ: لأَنْ أَخِرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَأَنْقَطِعَ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَكُونَ شَرَكْتُ فِي دَمِ عُثْمَانَ.

1652- Taberani, Ebu Esved ed Dueli r.a)'den rivayet etmiştir:

"Eba Bekre'nin şöyle söylediğini duydum:

"Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesi olayına karışmaktansa, gökten düşüp parçalanmayı tercih ederdim."

١٦٥٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نَفِيرٍ قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ مُعْسْكِرُونَ مَعَ مُعَاوِيَةَ بَعْدَ قَتْلِ عُثْمَانَ، فَقَامَ مُرَّةُ بْنُ كَعْبٍ البَهْزِيُّ فَقَالَ: أَنَا وَاللَّهِ لَوْلاَ شَيْءٌ سَمِعْتُهُ مِنْ

1651- Mu'cemu'l-Kebir (1178) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/95)'te "Bunu Taberani rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'in ravilerdir" demektedir.

1652- Mu'cemu'l-Kebir (1186) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/93)'te "Bu hadisi, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.

رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا قُمْتُ هَذَا الْمَقَامَ. فَلَمَّا سَمِعَ مُعَاوِيَةُ ذِكْرَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَجْلَسَ النَّاسَ قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ جُلوسٌ إِذْ مَرَّ بِنَا عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ مُتَرَجِّلاً مُعْنِقًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لَتَخْرُجَنَّ فِتْنَةٌ مِنْ تَحْتِ رِجْلَيْ أَوْ تَحْتِ قَدَمَيْ هَذَا، وَمَنِ اتَّبَعَهُ يَوْمَئِذٍ عَلَى الْهُدَى» فَقُمْتُ حَتَّى أَخَذْتُ بِمَنْكِبَيْ عُثْمَانَ حَتَّى بَيَّتُّهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: هَذَا؟ قَالَ: «نَعَمْ هَذَا، وَمَنِ اتَّبَعَهُ يَوْمَئِذٍ عَلَى الْهُدَى» فَقَامَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ حَوالَةَ الأَزْدِيُّ مِنْ عِنْدِالْمِنْبَرِ فَقَالَ: إِنَّكَ لَصَاحِبُ هَذَا. قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي حاضِرٌ ذَلِكَ الْمَجْلِسَ، وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنَّ لِي فِي الْجَيْشِ مُصَدِّقًا لَكُنْتُ أَوَّلَ مَنْ تَكَلَّمَ بِهِ.

1653- Taberani, Cübeyr bin Nefir (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesinden sonra, biz Muaviye ile birlikte asker halinde toplanmış iken, Murret bin Ka'bi'l-Behzi kalktı ve: "Vallahi, eğer benim Resulullah (a.s)'dan duyduğum şey olmasaydı, bu yerde ayağa kalkmazdım", dedi.Muaviye ise Resulullah (a.s)'ın anıldığını duyunca herkesi oturttu".

Murre sözüne şöyle devam etti: "*Biz Resulullah (a.s)'ın yanında otururken, Hz. Osman bin Affan (r.a) elbiselerine bürünmüş olarak yanımızdan geçti. Resulullah (a.s) onu görünce:*

"Bu adamın ayaklarının altından bir fitne çıkacaktır. Kim o günde ona tabi olursa, doğru yoldadır", buyurdu. Ben kalktım Hz. Osman (r.a)'ın omuzlarından tuttum ve onu Resulullah (a.s)'a iyice göstererek: "Bu mu?" diye sordum. Resulullah (a.s): "Evet o, kim o günde onun peşinden giderse, doğru yoldadır," dedi. Bunun ardından Abdullah bin Havâle minberin yanında ayağa kalktı ve: "Bu sözün sahibi sen misin?" diye sordu. "Evet" dedi. Bunun üzerine Abdullah: "Vallahi ben de, sözkonusu mecliste bulunmuştum. Eğer ordu içinde, benim sözümü doğrulayacak birinin çıkacağını bilseydim, bu sözü ilk ben söylerdim," dedi."

Bir Açıklama

Bu rivayette, Hz. Osman (r.a)'ın intikamının (kan bedelini) alınmasını isteyenlerin birlik ve sabit kadem olmalarında etkili olan bazı hususlar bulunmaktadır. İleriki bölümlerde ele alınacağı gibi hilafetin Hz. Ali (r.a)'nin hakkı

1653-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/89)

olduğuna inananlardan bazılarının, Hz. Ali (r.a) ile birlikte çıkmak ve çarpışmak istemeyişlerine bu tür rivayetler etki etmiştir. Buradan anlaşılıyor ki, iki taraf arasındaki çarpışmalarda herkesin kendine göre birtakım dayanakları vardı.

١٦٥٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ يَزِيدِ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا قُتِلَ عُثْمَانُ خَرَجَ سَلَمَةُ بْنُ الأَكْوَعِ إِلَى الرَّبَذَةِ، وَتَزَوَّجَ هُنَاكَ امْرَأَةً، وَوَلَدَتْ لَهُ أَوْلاَدًا، فَلَمْ يَزَلْ بِهَا، حَتَّى قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ بِلَيَالٍ نَزَلَ الْمَدِينَةَ، فَمَاتَ بِهَا.

1654- Buhari, Yezid bin Ebu Ubeyd (r.a)'in şu şekilde söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Osman (r.a) öldürülünce, Seleme bin Ekva' Rebze'ye çıktı, burada bir kadınla evlendi. O kadından birkaç çocuğu dünyaya geldi. Ölümüne kadar orada kaldı. Ölümünden birkaç gece önce Medine'ye gelmişti. Ölümü de Medine'de oldu."

١٦٥٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ يَزِيدِ بْنِ عُبَيْدٍ: أَنَّ سَلَمَةَ دَخَلَ عَلَى الْحَجَّاجِ، فَقَالَ: يَاابْنَ الأَكْوَعِ، ارْتَدَدْتَ عَلَى عَقِبَيْكَ، تَعَرَّبْتَ؟ قَالَ: لاَ، وَلَكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَذِنَ لِي فِي الْبَدْوِ.

1655- Buhari ve Müslim, Yezid bin Ubeyd (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Seleme, Haccac'ın yanına girdi. Haccac ona:

"Ey İbnu'l Ekva, ökçelerinin üstünde geri dönerek mürted mi oldun ki, bir köşeye çekilip gizlendin?" diye sordu. O da:

"Hayır, ama Resulullah (a.s) bana sahraya çekilmem için izin verdi," dedi."

Bir Açıklama

Nesai'nin rivayetinde *"mürted mi oldun?"* ifadesinden sonra *"ki sahraya çekildin"* ifadesi geçmektedir. Bundan sonrası ise diğer rivayetlerde olduğu gibidir.

1654- Buhari (13/40) 92-Kitabu'l-Fiten, 14-Fitne halinde şehir dışına çekilme babı.

1655- Buhari yukarıda zikredilen babda rivayet etmektedir. Müslim (3/1486) 33-Kitabu'l-İmare, 19-Muhacirin yeniden vatanına yerleşmek üzere dönmesinin haramlığı babı.

İbnu'l-Esir diyor ki:

"Köşeye çekilip gizlenmekle anlatılmak istenen; sahrada oturmayı tercih ederek, cemaatten uzak kalmaktır. Bu cümleyi Humeydi de kitabında bu şekilde şerhetmektedir. Ezheri ise, metindeki 'Te'azzebe' kelimesini 'ra' ile okuyarak 'Te'arrebe' demektedir. Buna göre kelime, bedevilerin arasına katılmak ve bedevilerin yaşadığı sahrada ikamet etmek anlamına gelir."

Ezheri: *"Müslim'in kitabında da "te'arrebte" şeklinde ra'yı mühmele ile geçmektedir," diyor."*

Bu hadiste, Seleme'nin Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesi ile fitnenin başladığını gördüğüne ve bu yüzden insanlardan uzaklaştığına işaret edilmektedir.

١٦٥٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ بْنِ هِلاَلٍ قَالَ: لَمَّا هَجَتِ الفِتْنَةُ قَالَ عِمْرانُ بْنُ حُصَينٍ لِحُجَيْرِ بْنِ الرَّبِيعِ العَدَوِيِّ: إِذْهَبْ إِلى قَوْمِكَ فَانْهَهُمْ عَنِ الفِتْنَةِ قَالَ: إِنِّي لَمَغْمُوزٌ فِيهِمْ وَمَا أُطاعُ قَالَ: فَأَبْلِغْهُمْ عَنِّي وَانْهَهُمْ عَنْهَا. قَالَ وَسَمِعْتُ عِمْرانَ يُقْسِمُ بِاللَّهِ لأَنْ أَكُونَ عَبْدًا جَبَشِيًّا أَسْوَدَ فِي أَعْنُزٍ حَصَباتٍ فِي راسِ جَبَلٍ أَرْعَاهُنَّ حَتَّى يُدْرِكَنِي أَجَلِي أَحَبُّ إِلَيَّ أَنْ أَرْمِيَ أَحَدَ الصَّفَّيْنِ بِسَهْمٍ أَخْطَأْتُ أَمْ أَصَبْتُ.

1656- Taberani, Humeyd bin Hilal (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Fitne çalkantıları başlayınca, İmran bin Hüseyn, Hacir bin Rebi el-Adevi'ye:

"Sen kavmine git onları fitneden alıkoy" dedi. Hacir de:

"Onlar beni kötü tanımışlardır. Benim sözümü dinlemezler," dedi. İmran:

"Benden onlara haber götür ve onları fitneden alıkoy," dedi." Hacir der ki:

"İmran'ı dinledim. Allah'a yemin ettim. Benim bir dağın tepesinde zayıf keçileri otlatan Habeşli siyah bir köle olmamı ve ecel bana gelinceya kadar bu hal üzere kalmamın hayırlı olacağını düşündüm. Ayrıca isabet ettirsem de ettirmesem de saflardan herhangi birine ok atmamamın benim için daha uygun olacağını anladım."

١٦٥٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ زَهْدَمٍ الجَرْمِي قَالَ: خَطَبَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ فَقَالَ: لَوْ

1656- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid'de: "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'te isimleri geçen ravilerdir" demektedir.

أَنَّ النَّاسَ لَمْ يَطْلُبُوا بِدَمِ عُثْمَانَ لَرُجِمُوا بِالحِجَارَةِ مِنَ السَّمَاءِ.

1657- Taberani, Zehdem el-Cenni (r.a)'den rivayet etmiştir:

"İbnu Abbas bize bir konuşma yaptı ve şöyle dedi:

"Eğer insanlar Hz. Osman (r.a)'ın kanını (intikamını) istemiş olmasalardı, gökten üzerlerine taş yağdırılırdı."

١٦٥٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ طَلِيقِ بْنِ خَشَّافَ يَقُولُ: وَفَدْنَا إِلَى المَدِينَةِ لِنَنْظُرَ فِيمَ قُتِلَ عُثْمَانُ؟ فَلَمَّا قَدِمْنَا مَرَّ مِنَّا بَعْضٌ إِلَى عَلِيٍّ وَبَعْضٌ إِلَى الحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَبَعْضٌ إِلَى أُمَّهَاتِ المُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُنَّ، فَانْطَلَقْتُ حَتَّى أَتَيْتُ عَائِشَةَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهَا فَرَدَّتِ السَّلاَمَ، فَقَالَتْ: وَمَنِ الرَّجُلُ؟ قُلْتُ: مِنْ أَهْلِ البَصْرَةِ، فَقَالَتْ: مِنْ أَيِّ أَهْلِ البَصْرَةِ؟ قُلْتُ: مِنْ بَكْرِ بْنِ وائِلٍ، قَالَتْ: مِنْ أَيِّ بَكْرِ بْنِ وائِلٍ؟ قُلْتُ: مِنْ بَنِي قَيْسِ بْنِ ثَعْلَبَةَ، قَالَتْ: أَمِنْ أَهْلِ فُلاَنٍ؟ فَقُلْتُ لَهَا: يَا أُمَّ المُؤْمِنِينَ فِيمَ قُتِلَ عُثْمَانُ أَمِيرُ المُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ؟ قَالَتْ: قُتِلَ وَاللَّهِ مَظْلُومًا، لَعَنَ اللَّهُ قَتَلَتَهُ أَقَادَ اللَّهُ ابْنَ بَكْرٍ بِهِ وَسَاقَ اللَّهُ إِلَى أَعْيُنِ بَنِي تَمِيمٍ هَوَانًا فِي بَيْتِهِ وَاهْرَاقَ دِمَاءَ بَنِي بَدِيلٍ عَلَى ضَلاَلَةٍ وَسَاقَ اللَّهُ أَلَى الأَشْتَرِ سَهْمًا مِنْ سِهَامِهِ، فَوَاللَّهِ مَا مِنَ القَوْمِ رَجُلٌ إِلاَّ أَصَابَتْهُ دَعْوَتُهَا.

1658- Taberani, Talik bin Haşşaf (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet eder:

"Hz. Osman (r.a)'ın ne için öldürüldüğünü incelemek üzere bir heyet halinde Medine'ye geldik. Oraya vardığımızda bizden bazı kimseler Hz. Ali (r.a)'ye, bazıları, Hz. Ali (r.a)'nın oğlu Hüseyin'e, bazıları da mü'minlerin annelerine

---

1657- Mu'cemu'l-Kebir (1/84) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/97)'de: "Bunu, Taberani, 'el-Kebir' ve 'el-Evsat'ta rivayet etmektedir ve 'el-Kebir'de geçen rivayetin ravileri, Sahih'in ravileridir" demektedir.

1658- Mu'cemu'l-Kebir (1/88) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/97)'de: "Ravilerinin Talk dışında kalanları, Sahih'te isimleri geçen ravilerdir. Talk ise sikadır" diye söylemektedir. Söz konusu şahsın ismi burada Talik olarak değil Talk olarak geçiyor.

İbni Ebu Bekir denilirken kastedilen, Hz. Aişe (r.a)'nin kardeşi Muhammed'dir. O ve diğerleri Hz. Ömer (r.a)in öldürülmesi olayına karışanlardandı..

gittiler. Ben de kalkıp Hz. Aişe (r.a)'ye gittim. Selam verdim, selamımı aldı ve:

"Kim bu adam (yani sen kimsin)?" diye sordu.

"Basra ahalisinden" dedim.

"Basra ahalisinin hangi kesiminden?" dedi.

"Bekir bin Vail kabilesinden" dedim.

"Bekir bin Vail kabilesinin hangi kolundan?" diye sordu.

"Kays bin Sa'leboğullarından" dedim.

"Filanın ehli kimlerdir?" dedi. Ben ona:

"Ey mü'minlerin annesi, mü'minlerin emiri Hz. Osman (r.a) ne için öldürüldü?" diye sordum.

"Vallahi, haksız yere öldürüldü. Onu öldürenlere Allah lanet eylesin. Allah Ebu Bekir'in oğlunun ona karşılık canını alsın. Allah Temimoğullarının ileri gelenlerini evlerinin aşağılıkları durumuna düşürsün. Allah Bedilloğularının dalalet üzere kanlarını akıtsın. Allah el-Eşter'e de oklarından bir ok dokundursun." dedi. Vallahi, sayılanlardan her biri onun bedduasının sahibi oldular."

١٦٥٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ قَالَ: رَجُلٌ لَمَّا قُتِلَ عُثْمَانُ: لاَيَنْتَطِحُ فِيهَا عَنْزَانِ: قُلْتُ: بَلَى وتَفْقَأُ فِيهَا عُيونٌ كَثِيرَةٌ.

1659- Taberani, Adiyy bin Hatem (r.a)'in şöyle söylediğini **rivayet etmiştir:**

"Hz. Osman (r.a) öldürüldüğünde bir adam şöyle dedi:

"Bu konuda iki keçi birbirini boynuzlamaz (yani bu konuda hiç kimse ihtilafa düşmeyecek ve herkes aynı şeyi isteyecektir)". Ben de dedim ki:

"Bilakis bu yüzden nice gözler çıkarılacaktır."

١٦٦٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِالمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سَلاَمٍ اسْتَأْذَنَ عَلَى الحَجَّاجِ بْنِ يُوسُفَ، فَأَذِنَ لَهُ، فَدَخَلَ وَسَلَّمَ وأَمَرَ رَجُلَيْنِ مِمَّايَلِي السَّرِيرَ أَنْ يُوسِعَا لَهُ فأَوْسَعَا لَهُ فَجَلَسَ فَقَالَ لَهُ الحَجَّاجُ: للَّهِ أَبُوكَ،

1659- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/95)'te: "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.

أَتَعْلَمُ حَدِيثًا حَدَّثَهُ أَبُوكَ عَبْدُالْمَلِكِ ابنُ مَرْوانَ عَنْ جَدِّكَ عَبْدِاللَّهِ بنِ سَلامٍ قَالَ: فَأَيُّ حَدِيثٍ رَحِمَكَ اللَّهُ؟ فَرُبَّ حَدِيثٍ، قَالَ: حَدِيثُ الْمِصْرِيِّينَ حِيْنَ حَصَرُوا عُثْمَانَ. قَالَ: قَدْ عَلِمْتُ ذٰلِكَ الحَدِيثَ أَقْبَلَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ سَلامٍ وعُثْمَانُ مَحْصورٌ فَانْطَلَقَ فَدَخَلَ عَلَيْهِ فَوَسَّعُوا لَهُ، حَتَّى دَخَلَ فَقَالَ: السَّلامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ. فَقَالَ: وَعَلَيْكَ السَّلامُ، مَاجَاءَ بِكَ يا عَبْدَاللَّهِ بْنَ سَلامٍ؟ قَالَ: جِئْتُ لأَثْبُتَ حَتَّى أَسْتَشْهِدَ أَوْ يَفْتَحَ اللَّهُ لَكَ، وَلاَ أَرَى هَؤُلاءِ الْقَوْمَ إِلاَّ قَاتِلِيكَ فَإِنْ يَقْتُلُوكَ فَذَاكَ خَيْرٌ لَكَ وَشَرٌّ لَهُمْ. فَقَالَ عُثْمَانُ: أَسْأَلُكَ بِالَّذِي لِيَ عَلَيْكَ مِنَ الْحَقِّ لَمَّا خَرَجْتَ إِلَيْهِمْ، خَيرٌ يَسُوقُهُ اللَّهُ بِكَ وَشَرٌّ يَدفَعُهُ بِكَ اللَّهُ. فَسَمِعَ وَأَطَاعَ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ فَلَمَّا رَأَوْهُ اجْتَمَعُوا وظَنُّوا أَنَّهُ قَدْ جَاءَهُمْ بِبَعْضِ مَا يُسَرُّون بِهِ، فَقَامَ خَطِيبًا فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ بَعَثَ مُحَمَّدًا ﷺ بَشِيرًا وَنَذِيرًا يُبَشِّرُ بِالجَنَّةِ مَنْ أَطَاعَهُ وَيُنْذِرُ بِالنَّارِ مَنْ عَصَاهُ وَأَظْهَرَ مَنْ اتَّبَعَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ، ثُمَّ اخْتَارَ لَهُ الْمَسَاكِنَ فَاخْتَارَ لَهُ الْمَدِينَةَ فَجَعَلَهَا دَارَ الهِجْرَةِ وَجَعَلَهَا دَارَ الإِيمانِ، فَوَاللَّهِ مَا زَالَتِ الْمَلاَئِكَةُ حافَّينَ بِالْمَدِينَةِ مُذْ قَدِمَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلى اليَوْمِ، وَمَا زَالَ سَيْفُ اللَّهِ مَغْمُودًا عَنْكُمْ مُذْ قَدِمَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلى الْيَوْمِ ثُمَّ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ بَعَثَ مُحَمَّدًا ﷺ بِالْحَقِّ فَمَنْ اهْتَدى فَإِنَّمَا يَهْتَدي بِهُدَى اللَّهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ بَعْدَ البَيَانِ وَالْحِجَّةِ، وَأَنَّهُ لَمْ يُقْتَلْ نَبِيٌّ فِيمَا مَضى إِلاَّ قُتِلَ بِهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مُقَاتِلٍ كُلُّهُمْ يُقْتَلُ بِهِ، وَلاَ قُتِلَ خَلِيفَةٌ قَطُّ إِلاَّ قُتِلَ بِهِ خَمْسَةٌ وَثَلاثُونَ أَلْفَ مُقَاتِلٍ، كُلُّهُمْ يُقْتَلُ بِهِ، فَلاَ تَعْجَلُوا عَلَى هَذَا الشَّيْخِ بِقَتْلٍ، فَوَاللَّهِ لاَيَقْتُلُهُ رَجُلٌ مِنْكُمْ إِلاَّ لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ القِيَامَةِ وَيَدُهُ مَقْطُوعَةٌ مَشْلُولَةٌ، وَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَيْسَ لِوَلَدٍ عَلَى وَالِدٍ حَقٌّ إِلاَّ وَلِهَذَا الشَّيْخِ عَلَيْكُمْ مِثْلُهُ قَالَ فَقَامُوا فَقَالُوا: كَذَبَتِ اليَهُودُ كَذَبَتِ عَلَى وَالِدٍ حَقٌّ إِلاَّ وَلِهَذَا الشَّيْخِ عَلَيْكُمْ مِثْلُهُ قَالَ فَقَامُوا فَقَالُوا: كَذَبَتِ الْيَهُودُ كَذَبَتِ الْيَهُودُ فَقَالَ: كَذَبْتُم وَاللَّهِ وَأَنْتُمْ آثِمونَ مَا أَنَا بِيَهُودِيٍّ وإِنِّي لأَحَدُ الْمُسْلِمِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ بِذٰلِكَ وَرَسُولُهُ والْمُؤْمِنُونَ، وَقَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ فِي القُرْآنِ ﴿قُلْ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الكِتَابِ﴾ وَقَدْ أَنْزَلَ الآيَةَ الأُخْرَى ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى مِثْلِهِ فَآمَنَ وَاسْتَكْبَرْتُمْ﴾

قَالَ: فَقَامُوا فَدَخَلُوا عَلَى عُثْمَانَ فَذَبَحُوهُ كَمَا يُذْبَحُ الْحُلاَّنُ قَالَ شُعَيْبٌ: فَقُلْتُ لِعَبْدِالْمَلِكِ بْنِ عُمَيرٍ: مَا الْحُلاَّنُ؟ قَالَ: الْحَمَلُ. قَالَ: وَقَدْ قَالَ عُثْمَانِيُّ لِكَثِيرِ بْنِ الصَّلْتِ: يَا كَثِيرُ أَنَا وَاللَّهِ مَقْتُولٌ غَدًا. قَالَ: بَلْ يُعْلِي اللَّهُ كَعْبَكَ وَيَكْبِتُ عَدُوَّكَ. قَالَ: ثُمَّ أَعَادَهَا الثَّالِثَةَ فَقَالَ مِثْلَ ذٰلِكَ. عَمَّ تَقُولُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فَقَالَ لِي: «يَا عُثْمَانُ أَنْتَ عِنْدَنَا غَدًا وَأَنْتَ مَقْتُولٌ غَدًا» فَأَنَا وَاللَّهِ مَقْتُولٌ قَالَ: فَقُتِلَ فَخَرَجَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ سَلاَمٍ إِلَى الْقَوْمِ قَبْلَ أَنْ يَتَفَرَّقُوا فَقَالَ: يَا أَهْلَ مِصْرَ يَاقَتَلَةَ عُثْمَانَ قَتَلْتُمْ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَمَا وَاللَّهِ لاَيَزَالُ عَهْدٌ مَنْكُوثٌ وَدَمٌ مَسْفُوحٌ وَمَالٌ مَقْسُومٌ لاَسُقِيتُمْ.

1660- Taberani, Abdulmelik bin Umeyr (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Muhammed bin Yusuf bin Abdullah bin Selam, Haccac bin Yusuf'un yanına girmek için izin istedi. Haccac da izin verdi. O da girdi, selam verdi. (Haccac) Divanın yanındaki iki adamdan, onun için yer açmalarını istedi. Onlar da yer açtılar ve Muhammed oraya oturdu. Haccac:

"Allah'ın baban üzerindeki hakkı için söyle, baban Abdulmelik bin Mervan'ın, deden Abdullah bin Selam'dan rivayet ettiği hadisi biliyor musun?" diye sordu.

"Allah sana rahmet eylesin, hangi hadisi? Çünkü bir çok hadis bulunuyor" dedi.

"Mısırlı'ların Hz. Osman (r.a)'ı kuşatmaları ile ilgili bir hadisi," dedi. O, "şu hadisi biliyorum, dedi ve anlattı:

"Hz. Osman (r.a) kuşatma altında iken, Abdullah bin Selam ona gitmek için yola koyuldu ve içeri girmek istedi. Onun için yol açtılar, o da içeri girdi ve:

"Selamün aleyke, ey mü'minlerin emiri!" dedi. Hz. Osman (r.a):

"Ve aleyke's-selam, seni buraya getiren şey nedir, ey Abdullah bin Selam?" dedi.

1660- Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (9/92)'de: "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri şikadır" diye belirtmektedir.

Hadiste "bir oğlak boğazlar gibi boğazladılar" denilirken, onun kanının yerde kaldığı, yani intikamının alınmadığı ve katillerinin cezalarının verilmediği ifade ediliyor.

"Şehid oluncaya kadar, senin yanında sebat etmek için geldim. Şu topluluğun seni öldürmekten başka amaçlarının olmadığını görüyorum. Eğer seni öldürürlerse, bu senin için hayırlı, onlar için ise şerlidir," diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Osman (r.a)

"Senin üzerindeki hakkını için senden bir isteğim var. Eğer sen, onların yanına çıkarsan, bu hareketin, Allah'ın senin vasıtanla vereceği bir hayır ve senin yolunla savaşacağı bir şer olacaktır" dedi. Abdullah söz dinledi ve itaat etti. Adamların yanına çıktı. Adamlar onu gördüklerinde, kendilerini sevindirecek bir haber getirdiğini zannettiler. Abdullah aralarında bir konuşma yapmaya başladı ve Allah'a hamd'ü sena ettikten sonra şöyle söyledi:

"Bundan sonra bilin ki, Allah, Muhammed (a.s)'i müjdeleyici ve korkutucu olarak gönderdi. Kendisine itaat edeni cennet ile müjdeler, kendisine isyan edeni de cehennem ile korkutur. Müşriklerin hoşuna gitmese de dinde ona uyana her şeyi açıklamıştır. Sonra o din için bir yerleşme yeri aradı. Bunun için Medine'yi seçti. Orayı hicret ve iman ülkesi kıldı. Vallahi, Resulullah (a.s)'ın ayağını bastığı günden bugüne, melekler Medine'nin etrafını tavaf etmektedirler. Resulullah (a.s) bu şehre ayak bastığından bugüne, Allah'ın kılıcı size karşı kınına sokulmuş haldedir. Allahu Teala Muhammed (a.s)'i hak üzere gönderdi. Kim doğru yolu bulursa, Allah'ın hidayetine kavuşmuş olur. Kim de sapıtırsa, delil ve beyan ortaya konduktan sonra sapıtmış olur. Geçmiş zamanlarda her ne zaman bir peygamber öldürüldü ise, buna karşılık yetmişbin savaşçı öldürülmüştür. Bunların hepsi de ona karşı öldürülür. Her ne zaman da bir halife öldürüldü ise, mutlaka buna karşılık otuzbeşbin savaşçı öldürülmüştür. Bunların hepsi de, ona (halifeye) karşı öldürülür. Bu ihtiyarı öldürmek konusunda acele etmeyin. Vallahi onu her kim öldürürse, kıyamet gününde eli kesik ve kurumuş halde Allah'ın huzuruna çıkar. Nasıl bir babanın çocuğu üzerinde hakkı varsa, bu ihtiyarın da sizin üzerinizde aynı derecede hakkı vardır." Adamlar kalkıp: "Yahudiler yalan söylediler, yahudiler yalan söylediler," diye konuşmaya başladılar. Bunun üzerine Abdullah:

"Siz yalan söylediniz. Vallahi, siz günahkarlarsınız. Ben yahudi değilim. Ben müslümanlardan biriyim. Bunu Allah da, peygamberi de, müslümanlar da bilir. Yüce Allah kitabında şu ayet-i kerimeyi indirmiştir:

"Benimle sizin aranızda Allah'ın ve yanında (ilahi) kitabın bilgisi bulunanların şahit olması yetişir, de" (1) Yine bir başka ayet-i kerimede de şöyle buyurmuştur:

"De ki: "Eğer bu kitab Allah katından ise ve siz de onu inkar etmişseniz;

---

1) Rad Suresi: 47

İsrailoğullarından bir şahid de bunun böyle olduğuna şehadet edip de imanmışken, siz yine de büyüklük taslarsınız, bana söyleyin kendinize yazık etmiş olmaz mısınız?" (1) diye konuştu. Ama onlar kalkıp Hz. Osman (r.a)'ın evine girdiler ve onu bir oğlak boğazlar gibi boğazladılar. Hz. Osman (r.a), Kesir bin Salt'a:

"Ey Kesir, vallahi, ben yarın öldürüleceğim," dedi. Kesir:

"Bilakis Allah, senin ayağını yükseltecek ve düşmanını yüzü üstüne düşürecektir," dedi."

Ravi diyor ki; *"Bu sözü, üç kere tekrar etti, hepsinde de aynı şeyi söyledi. Bunun üzerine Kesir:*

"Neye dayanarak böyle konuşuyorsun, ey mü'minlerin emiri?" diye sordu. Hz. Osman (r.a):

"Resulullah (a.s)'ı, yanında Hz. Ebu Bekir (r.a), ve Hz. Ömer (r.a) ile birlikte gördüm. Resulullah (a.s) bana: "Ey Osman, sen yarın yanımızdasın, sen yarın öldürülürsün," dedi. Hz. Osman (r.a) "Ben, vallahi yarın öldürüleceğim," dedi. Gerçekten öldürüldü. Abdulah bin Selam ayaklanmacıların yanına gitti ve:

"Ey Mısıra ahalisi, ey Hz. Osman (r.a)'ın katilleri, mü'minlerin emirini öldürdünüz. Bu, vallahi, bozulmuş bir ahit, akıtılmış bir kan, bölüştürülmüş bir mal olarak kalır. Siz bundan bir kazanç sağlayamazsınız." dedi."

١٦٦١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَبْدِالرَّحْمٰنِ قَالَ: لَمَّا ضَرَبَ الرَّجُلُ يَدَ عُثْمَانَ قَالَ: إِنَّهَا لأَوَّلُ يَدٍ خَطَّتِ الْمُفَصَّلَ.

161- Taberani, Ebu Selemet bin Abdurrahman (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Bir adam Hz. Osman (r.a)'ın eline (kılıçla) vurduğunda), Hz. Osman (r.a):

"O, ilk tafsilatlı yazıyı yazan eldir," diye söyledi."

١٦٦٢ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ الجِسْرِي قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ وَعِنْدَهَا

1661- Mu'cemu'l-Kebir (1184) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9194)'te: "Bunu Taberani rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.

1) Ahkaf Suresi: 10

حَفْصَةُ بِنْتُ عُمَرَ فَقَالَتْ لِي: هَذِهِ حَفْصَةُ زَوْجُ النَّبِيِّ ﷺ ، ثُمَّ أَقْبَلَتْ عَلَيْهَا فَقَالَتْ: أَنْشُدُكِ اللَّهَ أَنْ تُصَدِّقِينِي بِكَذِبٍ أَوْ تُكَذِّبِينِي بِصِدْقٍ، تَعْلَمِينَ أَنِّي كُنْتُ أَنَا وَأَنْتِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ لَكِ: أَتَرَيْنَهُ قَدْ قُبِضَ؟ قُلْتِ: لاَ أَدْرِي. ثُمَّ أَفَاقَ قَالَ : «افْتَحُوا لَهُ الْبَابَ» ثُمَّ أُغْمِيَ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ لَكِ: أَبِي أَوْ أَبُوكِ؟ قُلْتِ: لاَ أَدْرِي. فَفَتَحْنَا لَهُ الْبَابَ فَإِذَا عُثْمَانُ ابْنُ عَفَّانَ فَلَمَّا رَآهُ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ: «ادْنُهْ» فَأَكَبَّ عَلَيْهِ فَسَارَّهُ بِشَيْءٍ لاَ أَدْرِي أَنَا وَأَنْتِ مَا هُوَ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ: «أَفَهِمْتَ مَا قُلْتُ لَكَ؟» قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: «ادْنُهْ» فَأَكَبَّ عَلَيْهِ أُخْرَى مِثْلَهَا فَسَارَّهُ بِشَيْءٍ لاَنَدْرِي مَا هُوَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ: «أَفَهِمْتَ مَا قُلْتُ لَكَ؟» قَالَ: نَعَمْ قَالَ: «ادْنُهْ» فَأَكَبَّ عَلَيْهِ إِكْبَابًا شَدِيدًا فَسَارَّهُ بِشَيْءٍ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ: «فَهِمْتَ مَا قُلْتُ لَكَ؟» قَالَ: سَمِعَتْهُ أُذُنَايَ وَوَعَاهُ قَلْبِي. فَقَالَ لَهُ: «اخْرُجْ» قَالَ: فَقَالَتْ حَفْصَةُ: اللَّهُمَّ نَعَمْ، أَوْ قَالَتْ: اللَّهُمَّ صِدْقٌ.

1662- Ahmed, Ebu Abdullah el Cisri (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Aişe (r.a)'nin yanına gittim. Yanında Hafsa bintu Ömer de vardı. Hz. Aişe (r.a) bana:

"Bu Peygamber (a.s)'in hanımı Hafsa'dır" dedi. Sonra ona dönerek: "Allah hakkı için yanlış konuştuğum zaman doğrusunu bana bildirmeni ve yanlışı ortaya koymanı istiyorum. Senle ben, Resulullah (a.s)'ın yanında iken, O'nun bir baygınlık geçirdiğini ve benim sana: "Yoksa vefat mı etti?" diye sorduğumu, senin de "Bilmiyorum" dediğini, sonra ayıldığını ve: "O'nun için kapıyı açın" dediğini, sonra yine baygınlık geçirdiğini, benim yine sana: "Acaba vefat mı etti?" diye sorduğumu, senin de "Bilmiyorum" dediğini, sonra yine ayılıp: "O-nun için kapıyı açın" dediğini, bunun üzerine benim sana: "Benim babam için mi, yoksa senin baban için mi?" diye sorduğumu, senin de "Bilmiyorum" dediğini hatırlıyor musun? O zaman kapıyı açmıştık da, içeriye Hz. Osman bin Affan (r.a) girmişti. Resulullah (a.s) onu görünce: "Bana yaklaş" demişti. Ona doğru eğilip gizlice, benim de, senin de bilmediğin bir şeyler söylemişti. Sonra kafasını kaldırarak: "Ne söylediğimi anladın mı?" diye sormuştu. O: "Evet" deyince, yine "Bana yaklaş" demişti. İkinci kez tekrar ona doğru eğilerek gizlice

---

1662- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/90)'de bunun tamamını Ahmed'in rivayet ettiğini belirtmektedir.

bizim bilmediğimiz bir şeyler söylemişti. Sonra kafasını kaldırarak: "Sana, ne söylediğimi anladın mı?" diye sormuştu. O da: "Evet," demişti. Bunun üzerine yeniden "Yaklaş" demişti ve bu kez iyice üzerine eğilerek gizlice birşeyler söylemişti. Sonra kafasını kaldırarak: "Ne söylediğimi anladın mı?" diye sormuştu. O da: "Kulaklarımla duydum ve kalbimle kavradım," demişti. Bunun üzerine Resulullah (a.s): "Artık çık" demişti," diye söyledi. Hafsa da, bütün bunları dinledikten sonra: "Allah adına, evet (yani doğrudur, hatırlıyorum)," dedi. Sonra Hz. Aişe (r.a): "Allah adına doğrudur," dedi."

Taberani'nin 'el-Mu'cemu'l-Evsat'ındaki rivayette de (1) buna benzer bir metin yeralıyor. Ancak orada bazı ilaveler vardır. Oradaki fazlalıkta şöyle deniliyor:

"Resulullah (a.s): "Ey Osman, Allah'ın sana bir gömlek giydirmesi mümkündür. Eğer münafıklar onu çıkarmaya çalışırlarsa sen çıkarma," dedi ve bu sözünü üç kez tekrar etti. Bunun üzerine Nu'man bin Beşir, Hz. Aişe (r.a)'ye: "Ey mü'minlerin annesi, bu hadisi şimdiye kadar niye ortaya çıkarmadın?" diye sordu. O da: "Kabe'nin Rabbi'ne yemin ederim ki, unutmuştum ve o öldürülünceye kadar aklıma gelmedi," diye cevap vermiştir."

Taberani'nin bir başka rivayetinde de (2) şu fazlalık bulunmaktadır:

"Hz. Osman (r.a) dizleri üzerine çökmüş ve "Haksızlıkla ve düşmanlıkla mı Ey Allah'ın Resulü?" demiştir. Beni bundan başka birşey hayrete düşürmedi. Ve onun öldürüleceğini haber verdiğine kanaat getirdim."

DERSLER VE ÖĞÜTLER

Hz. Osman (r.a)'a karşı ayaklananlar, onun emirliğine son vermek istiyorlardı. Ama ne oldu? İslam ümmeti o zamana kadar hayır üzereydi ve İslam toprakları sürekli genişliyordu. İslam devletine her taraftan bol bol servetler ve ganimetler geliyordu. O'nun şehid edilmesiyle bu durum sona erdi, fetihler durdu. Ümmetin kendi içindeki problemleri iyice büyüdü. Hz. Osman (r.a), yakınlarını kendi çevresinde görevlendirdiği için onun emirliğine bir an önce son vermek istediler, ama onların eylemleri sonrasında İslam devletinin yönetimi Ümeyyeoğullarının elinde adeta bir veraset sistemine ve saltanata dönüştü. Raşid halifelik dönemi bitti, yerine ısırıcı sultanlık dönemi geldi. İşte bu sonuç, o uğursuz insanların yaptıklarının bir sonucuydu.

Hz. Osman (r.a) bir raşid halifeydi ve onun yaptıkları örnekalınacak şeylerdi. Onun uygulamaları, bu ümmet için hüküm belirlemede esas alınabilecek tür-

---

1 -2) Haysemi bunları Mecma'u'z-Zevaid, (9/90)'de Taberaniye nisbet etmekte ve "Taberani'nin iki isnadından biri hasendir" diye söylemektedir.

den örnek uygulamalardı. Hz. Ömer (r.a)'in yakınlarını devlet mekanizmasına yaklaştırmamak prensibi, daha sonra gelecek nesillerin zorlanacakları bir çizgiydi. Hz. Osman (r.a) ise, bu işe ehil olmaları halinde, yakınların da devlet mekanizmasında görevlendirilebileceklerine dair bir uygulama koymuştu. Hz. Osman (r.a)'ın tayin ettiği valilerin kişisel durumlarını inceleyen bir kişi, onların hepsinin de getirildikleri göreve ehil olduklarını görür. Hz. Osman (r.a)'ın uygulamalarından kendi aleyhine kullanılanların hiçbiri mubah dairesi dışında değildir. Durum böyle olduğu halde bundan dolayı, Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesi büyük bir cürüm değil de nedir?

Hz. Osman (r.a)'ın yaptıkları örnek alınabilecek türden uygulamalardı ve o, haksızlıkla öldürülmüştü. Biz böyle biliyoruz ve buna inanıyoruz. Böyle olmakla birlikte bu olaylardan bazı dersler çıkarmamız gerekiyor:

Hz. Osman (r.a), raşid bir halifedir ve halifeliği döneminde insanların en hayırlısıdır. Onun geçmiş dönemlerinde de pek çok iyilik ve hayrı vardır. Yanısıra o, müslümanların icma'ı ile seçilmiş meşru bir halifedir. Buna rağmen ona karşı bir ayaklanma oldu ve -Allah kendisinden razı olsun- öldürülmesine kadar varan bir fitne ortaya çıktı. Bu bize şunu gösteriyor: Konulmuş sistem açısından meşruiyyet, yalnız başına yönetimde istikrarı sağlamak için yeterli olamıyor. Bundan, meşruiyyetle birlikte tabana yayılmış bir huzurun da bulunmasının gerektiği anlaşılıyor.

Bütün bunlar, bizi tahlil edilmesi gereken olayların içine çekiyor. Hz. Osman (r.a) zamanında işler niçin karışmıştı? Bunun çeşitli sebepleri vardır. Bu nedenleri genel hatlarıyla şöyle özetleyebiliriz:

1- Bilgisizce bir vera, harama düşme korkusuyla helâlden de uzak durma anlayışını ortaya çıkarmıştı,

2- Kincilerin bazı komplolara baş vurmaları,

3- Bazı hesaplar peşinde olanların bazı menfaat beklentileri,

4- Dönemin değerlendirilmesinde gözü kapalılığın hakim olması,

5- Kamuoyunun ve yönetilenlerin psikolojisinin gereğince gözetilmemesi...

Burada bu konuları, müslümanların dersler çıkarmaları için yorumluyoruz. Yöneticiler ne olursa olsun, yönetimde olduğunu unutmayacaklardır. Ve düzen, olayları önceden kavrayacak, vefa gibi özellikleriyle bütünleşecektir. Yönetimde çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya geleceklerdir. Ümmetin helâke gidebileceği hatırdan çıkarılmayacak, bu tür gelişmelere karşı basiretli davranacaklardır.

Hz. Osman (r.a) döneminde ortaya çıkan fitne oluşturan konuları da şu şekilde özet halinde özetleyebiliriz:

1- Bilgisizce bir veranın (1) ortaya çıkması

Vera, şeriata göre güzel bir şeydir. Bu, insanın haram olmayan bir şeyi haram olan bir şeye düşme korkusu ile terketmesi anlamına gelir. Bu da asıl itibarıyla, insanın Allah yolunda ve Allah için bazı mübahlardan uzak durması demektir. Vera, kişisel bir şeydir. Bir insan bununla ancak kendi nefsini sorumluluk altına sokabilir. Ancak bundan, yani veradan hareketle bir başkasını sorumluluk altına sokamaz. Veranın en tehlikelisi ise kişiyi, mübahı haram saymasına veya farz olmayanı farz saymasına kadar götüren bilgisizce veradır. Hz. Osman (r.a) döneminde ortaya çıkan fitne ehlinin içine düştüğü durum da buydu. Bundan önce de Samiri'nin adamları (Hz. Musa (a.s) zamanında) aynı türden bir veranın içine düşmüşlerdi. Samiri, buna benzer bir cahilane vera düşüncesinden hareket ederek, Hz. Musa (a.s)'nın kavmine:

"Sizin Firavun kavminden almış olduğunuz şu altını kendinize almanız uygun olmaz, onları getirin bir buzağı heykeli yapalım", dedi. Bunu söylerken Hz. Musa (a.s)'nın yapmış olduğu bir şeyin mübah olacağı konusundaki bilgisizliklerden yararlanarak, vera düşüncesinden hareket etmişti. Çünkü o alınanlar, harbîlerin, yani kendileriyle savaşılanların mallarıydı. Bu esastan hareketle bir vera olayı ortaya çıkmıştı. İşte Hz. Osman (r.a) zamanında fitne çıkaranlar da onun işlediği mübah fiillere karşı çıktılar. İnsanların aynısını uygulamakta zorlanacakları önceki uygulamalara gittiler. Böylelikle mübah olan bir şeyi, haram saydılar. Bu arada kışkırtmacılar, bazı insanlardaki bilgisizce verayı istismar ettiler, sonucunda ise fitne ateşi ortaya çıktı felaket her yeri kasıp kavurdu.

2- Kincilerin komploları

O zaman müslümanların arasına sakat düşünceli bazı münafıklar da girmişlerdi. Bunlar, içlerindeki kinlerini, kafalarındaki zeka ve dehâ ile birleştirerek o zamanki İslam toplumu içinde insanların düşünce ve anlayışlarına etki edebilmek, bu alanı kapabilmek için ellerinden gelen gayreti gösteriyorlardı. İnsanların psikolojilerini anlıyor ve kendi sapık düşüncelerini onların kafalarına sokuyor, zaaf noktalarını yakalamaya çalışıyorlardı. Nitekim gösterikleri bu çalışmalar sonucunda, kendi sözlerini dinleyen, söylediklerine önem veren insanlar buldular ve bunun sonucunda işte o olaylar yaşandı.

3- Bazı insanlar çeşitli hesaplar peşine düştüler

İkinci nesli oluşturan sahabe çocuklarından bazıları, kendilerini yöneticiliğe ve hüküm sahibi olmaya layık görür oldular. Böyle düşünenler kendilerinin bu konudaki maharetlerini gösterebilmeleri için yolların kapalı olduğu zannına kapıldılar. Çeşitli beklentiler içine girenler, ümitlerini gerçekleştirmelerine en-

1) Vera: Harama düşme korkusuyla, helalden uzak durma anlayışı.

gel bir durum sezdikleri zaman her türlü değişiklik hareketinin içine girerler. Bu tür insanların durumlarına acil çözüm bulunması çok önemlidir.

4- İşin nereye varacağını düşünmeden harekete geçmek

İslam devletinin topraklarının hayli genişlemesi, İslam'a yeni girenlere oranla, sahabe neslinin giderek azalması ve kalanların da değişik şehirlere yayılmaları sebebiyle İslam toplumunda pek çok yeni durumlar ortaya çıktı. Bütün bu yeni durumlar, onlara uygun düşecek ve gerektirdiği şeyleri karşılayacak birtakım uygulamalara ihtiyaç hissettirdi. Ancak müslümanların psikolojisi bu tür uygulamaları kabul edebilecek durumda değildi. Dolayısıyla yeni duruma bir düşüncesizlik hakim oldu. Bu da komploculuların işlerini kolaylaştırdı ve karışıklıklar çıkarmalarına fırsat verdi.

5- Kamuoyunda yaygın olan genel kanaat ve anlayışın gözetilmemesi

Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) izledikleri siyasetlerinde herhangi bir zan ve töhmet altında kalmaktan son derece kaçınıyor ve bu tür anlamalara fırsat vermiyorlardı. İşte onların bu politikalarının bir parçası da yakınlarını yönetim kadrosunda yanlarına almamaları ve onları valilik görevlerinde istihdam etmemeleriydi. Hz. Osman (r.a) ise göreve geldiğinde insanlar, Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) zamanındaki bu uygulamanın sürekli gözetilmesi ve uyulması gereken bir uygulama olduğuna inanıyorlardı. Ümeyyeoğullarının ellerine işlerin verildiğini ve İslam devleti içinde yüksek mertebeleri aldıklarını görünce buna alışamadılar. İnsanlar, daha önce İslam davası uğrunda fedakarlıkta bulunan, mallarını harcayan, cihad eden ve bu yolda öne geçen kimselerin hiç nasib alamadığını zannettiler. Böylelerinin fırsatı değerlendirmedikleri ve olanlar karşısında umursamaz davrandıkları kanaatine kapıldılar.

Bütün bu açıklamalar bize pek çok ipuçları veriyor dersler ve öğütler çıkarmaya yöneltiyor:

Yönetimde istikrar ve düzeni sağlayabilmek için sistem açısından meşru olanı tabana oturtma zaman zaman yeterli olamayabiliyor. İlk safta bir kaynaşmanın olması ve bu safta düzeni devam ettirebilmek için son derece gayretli olmak da gerekiyor. Yine, problemin önüne geçmek, yahut acilen çözüme kavuşturmak için bir hareket gücünün olması da gerekiyor. Ayrıca durumun çok iyi değerlendirilmesi ve bu değerlendirme doğrultusunda güzel bir politika izlenmesi de gerekiyor. Bütün bunların yanısıra, ümmetin sosyo-psikolojik yapısını iyi anlamak ve olgun anlayışı, toplum içinde itici güç haline getirebilmek ve düzen içinde etkinliğe kavuşturabilmek için gereken de yapılmalıdır.

Biz bu açıklamalarımızla Hz. Osman (r.a)'ı eleştirmiyoruz. O, şüphesiz doğruluk üzere olanların tam bir kabulle karşılayacağı ve hak olduğunu teslim

edeceği bir siyaset izliyordu. Yine o, insanlarla güzel bir irtibat içindeydi ve onlara doğruların ruhu üzere muamelede bulunuyordu. Ama İslam toplumu onun önüne çeşitli sıkıntılar çıkardı ve bizi ibret alma gayreti göstermeye yönelten yeni durumlara sebep oldu. Hz. Osman (r.a) hakkında herhangi bir yanlış düşünceye kapılmaktan ve onu küçümseyen bir anlayıştan Allah'a sığınırız.

HZ. ALİ (R.A.)

HİLAFETE GETİRİLMESİ
HİCRETİN 36 İLE 40. YILLARI ARASI
HZ. ALİ (R.A.)'NİN ŞEHİD EDİLMESİ
HZ. ALİ R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

HZ. ALİ (R.A.)

İbni Hacer, 'el-İsabe'de Hz. Ali (r.a) hakkında şöyle diyor:

"Hz. Ali bin Ebi Talib bin Abdulmuttalib bin Haşim bin Abdi Menafi'l-Kureyşiyyi'l-Haşim Ebu'l-Hasan. İlim sahiplerinden çoğunun bildirdiğine göre ilk müslüman olan kişidir. Doğru olan rivayete göre Resulullah (a.s)'ın peygamberlikle görevlendirilmesinden on yıl önce dünyaya geldi. Resulullah (a.s)'ın yanında yetişti ve O'ndan hiç ayrılmadı. Tebük Seferi dışında, O'nun katıldığı bütün savaşlara katıldı. Resulullah (a.s), bu seferde onu Medine'de bırakınca;

"Sen benim yanımda, Harun'un Musa'nın yanında sahip olduğu değere sahip olmak istemez misin?" dedi. Onu kendi kızı Hz. Fatıma (r.a) ile evlendirdi."

Savaşlarda, İslam ordusunun bayrağı, genellikle onun elinde olurdu. Resulullah (a.s) sahabilerini birbirleriyle kardeş yaptığında Hz. Ali (r.a)'ye:

"Sen benim kardeşimsin," demişti. Hz. Ali (r.a)'nin pek çok menkıbesi vardır.

İmam Ahmed şöyle diyor:

"Hz. Ali (r.a) hakkında rivayet edilen menkıbe kadar, sahabeden hiç bir kimse hakkında rivayet edilmemiştir."

Onun hakkında bu kadar çok şey anlatılmasının sebebi, Ümeyyeoğullarının ona karşı kin duymalarıdır. Onların bu kinleri karşısında, sahabeden her kim onun menkıbelerinden bir şey biliyor idiyse bunu açıklamış ve isbat etmeye çalışmıştır. Ümeyyeoğullarının tehditleri ve onun menkıbeleri ile ilgili olarak söylenilenleri silmeye çalışmaları ise bu konudaki rivayetlerin daha çok yayılmasını sağlamıştır. Rafiziler de onun hakkında bir hayli uydurma menkı-

beler çıkarmışlardır. Hz. Ali (r.a) onların uydurdukları şeylerden elbette uzaktır. İmam Nesai, sahabeden, özellikle Hz. Ali (r.a) hakkında özel araştırma yapmış ve onun hakkında hayli rivayet toplamıştır. Topladığı rivayetlerin çoğu- nun isnadları da sağlamdır.

Hz. Ali (r.a) Resulullah (a.s)'dan bir çok hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de, sahabilerden oğulları Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a), İbni Mes'ud, Ebu Musa, İbni Abbas, Ebu Rafi', İbni Ömer, Ebu Sa'id, Suheyb, Zeyd bin Erkam, Cerir, Ebu Umame, Ebu Cuheyfe, Bera bin Azib, Ebu't-Tufeyl ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir. Tabiinlerden, Resulullah (a.s) döneminde yaşayıp da O'nu göremeyen muhadramlardan ve Resulullah (a.s)'i çok az süre görebilenlerden, Abdullah bin Şeddad bin Had, Tarık bin Şihab, Abdurrahman bin Haris bin Hişam, Abdullah bin Harisi bin Nevfel, Mes'ud bin Hakem, Mervan bin Hakem ve tabiinlerin geriye kalanlarından pek çok kimse... Kendi oğulları, Muhammed, Ömer ve Abbas da bunların içindedir. Hz. Ali (r.a) iyi ata biniciliği, cesareti ve atılganlığı ile tanınıyordu.

Hz. Ömer (r.a), kendisinden sonra halifenin belirlenmesi için tayin ettiği şura heyeti mensuplarından biridir. Abdurrahman bin Avf (r.a), bu dönemde kendisine hilafet konusunda teklifte bulunmuş ve bu arada bazı şartlar ileri sürmüştü. Ancak Hz. Ali (r.a) bu şartlardan bazılarını kabul etmekten kaçınmış, bunun üzerine Abdurrahman bin Avf (r.a), onun yerine Hz. Osman (r.a)'a teklifte bulunmuş ve Hz. Osman (r.a) ileri sürülen şartları kabul edince, Abdurrahman bin Avf (r.a) da Hz. Osman (r.a)'a bey'at etmişti.

Resulullah (a.s)'dan sonra her zaman, ilmin ve şer'i fetvaların üstünlüğü için uğraşmıştır. Hz. Osman (r.a) öldürülünce, insanlar ona bey'at etmişlerdi. Sonra sahabeden içlerinde Talha, Zübeyr ve Hz. Aişe (r.a)'nin da bulunduğu bir cemaat, Hz. Osman (r.a)'ı öldürenlerin cezalandırılması suretiyle intikamının alınmasını istemişler ve bunun için bir hareket gerçekleştirmişlerdir. Bunun sonucunda ise, 'Cemel olayı' diye bilinen olay meydana gelmiştir.

Hz. Ömer (r.a) ve Hz. Osman (r.a) zamanında Şam valiliği yapmış olan Muaviye, Şam halkı arasında bir ayaklanma çıkararak Hz. Osman (r.a)'ın katillerinin cezalandırılması talebinde bulundu. Bunun üzerine de Sıffin olayı meydana geldi. Hz. Ali (r.a)'nin görüşü ise, sözkonusu kişilerin önce itaat dairesi içine girmeleri, sonra veliyyu'l-emr olan Hz. Osman (r.a)'ın katillerini cezalandırmak üzere harekete geçmesi, suçlulukları ortaya çıkanları yüce şeriatın gerektirdiği hükme göre cezalandırılması doğrultusunda idi. Hz. Ali (r.a)'ye muhalefet edenler ise: *"Suçluları araştır ve öldür,"* diyorlardı. O ise dava açılmadan ve delil ortaya konulmadan kısas hükmünün uygulanamayacağı görüşünde bulunuyordu. Tabi her iki taraf da müçtehiddi. Ammar'ın öldürülmesinden sonra da, Hz. Ali

(r.a)'nin haklılığı ortaya çıkmıştı. Geçmişte ortaya çıkan bu ihtilaftan sonra, ehl-i sünnet alimleri de bu görüş üzerinde birleşmişlerdir. Bu bakımdan Allah'a hamdediyoruz.

Yahya bin Sa'id el-Ensari, Sa'id bin Museyyeb'den şu şekilde rivayet eder:

"Hz. Ömer (r.a), Hz. Ali (r.a)'nin beraberinde bulunmadığı bir zamanda, zor bir durumla karşı karşıya gelmekten Allah'a sığınırdı".

Sa'id bin Cubeyr der ki, *"İbni Abbas şöyle söylemekteydi: "Bize Hz. Ali (r.a)'den delil gelince, biz ona karşı gerekeni yapmadık."*

Veheb bin Abdullah bin Ebu Tufeyl de şöyle der:

"Hz. Ali (r.a) şöyle söylerdi: "Sorunuz, sorunuz, bana yüce Allah'ın kitabından sorunuz. Vallahi, gece olsun, gündüz olsun, her ne ayet inmişse ben onu bilirim."

Tirmizi Hz. Ali (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet eder (1):

"Peygamber (a.s) bana "seni ancak mi'min sever ve sana ancak münafık kin duyar, buğzeder" diye ahdetmiştir."

Yine Tirmizi, İmran bin Hüseyin'e dayanan sağlam bir senetle şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöye buyuruyor: "Siz Ali'den ne istiyorsunuz? Ali bendendir ve ben Ali'denim. O, benden sonra bütün mü'minlerin velisidir."

Ahmed'in sağlam bir senetle rivayet ettiği bir hadiste, Hz. Ali (r.a)'nin şöyle söylediği bildiriliyor:

"Senden sonra emirliğe kimi getirelim ey Allah'ın Resulü?" diye soruldu. Resulullah (a.s) da şöyle buyurdu:

"Ebu Bekir'i getirirseniz, onu güvenilir, dünyaya iltifat etmeyen, ahirete rağbet eden biri olarak bulursunuz. Ömer'i getirirseniz, onun kuvvetli, güvenilir, Allah'ın hükmünü uygulamak konusunda hiçbir kınayanın kınamasından çekinmeyen biri olduğunu görürsünüz. Eğer Ali'yi getirirseniz, ki pek yapacağınız kanaatinde değilim, onun, hidayet üzere giden ve başkalarını da hidayete ileten, sizi doğru yola yönelten biri olduğunu görürsünüz."

---

1) Bu hadisin aslı Müslim'dedir.

Hz. Ali (r.a)'nin öldürülmesi olayı, hicri 40 yılının ramazan ayının onyedinci gecesinde meydana geldi. Hilafet süresi ise beş yıldan, beş buçuk ay eksiktir. Çünkü ona Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesinden sonra hicri 35 senesinin zilhicce ayında bey'at edildi. Cemel olayı, hicri 36 yılının cemaziyelevvel ayında, Sıffin vak'ası, hicri 37 yılında, haricilerle geçen Nehravan olayı da hicri 38 yılında oldu. Bu olaydan sonra iki yıl daha kaldı ve bu süre boyunca başkaldırıcılara karşı savaşılması konusunda hep teşvikte bulundu. Fakat vefat etmesi nedeniyle bu, kendine nasib olmadı.

İbni Kesir, 'el-Bidaye ve'n-Nihaye'de Hz. Ali (r.a.)'nin hayatı ile ilgili olarak yazdığı bölümde şu bilgilere yer veriyor:

"Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.)'in babasıdır. Ebu Turab olarak künyelendirilmiştir. Yine Ebu Kasem Haşimî olarak da künyelendirilmiştir. Resulullah (a.s.)'ın amcasının oğlu ve kızı Hz. Fatıma (r.a.)'nın kocasıdır. Annesi Fatıma bintu Esed'in Haşim'in Abdi Menaf'ın Kasıyy'dir."

Hz. Ali (r.a.)'nin annesinin, Haşimî ailesinden erkek çocuk doğuran ilk kadın olduğu söylenir. Kardeşlerinin bazılarının isimleri Talib, Ukayl ve Ca'fer'dir. Bunların hepsi de kendisinden büyüklerdi ve her biri arasında iki yaş farkı bulunuyordu. İki de kız kardeşi vardır: Ummu Hânî ve Cemane... Bunların hepsi de Fatıma bintu Esed'dendir. Annesi Fatıma bintu Esed, iman etmiş ve müslümanlarla birlikte hicret etmiştir. Hz. Ali (r.a.) cennetle müjdelenen on kişiden ve Hz. Ömer (r.a.)'in tayin ettiği altı kişilik şurâ heyetinden birisidir. Resulullah (a.s.)'ın kendilerinden razı olarak vefat ettiği kimselerdendir ve Raşid halifelerin dördüncüsüdür. Cildi fazlaca esmer, gözleri iri ve göz beyazlıklarında hafif kırmızılık vardı. Biraz şişmancaydı, saçları dökülmüştü ve boyu nisbeten kısaydı. Sakalı, göğsünü ve omuz kısımlarını dolduracak derecede uzundu ve ağarmıştı. Göğsü ve omuzları da iyice kıllıydı. Yüzü güzeldi. Devamlı gülümser, hafif hafif yürürdü. Hz. Ali (r.a.) ilk müslüman olanlardandı. Hatta onun, müslümanlığı ilk kabul eden kişi olduğu da söylenmiştir. Doğru olan görüşe göre ise o, erkek çocuklar içinde ilk müslüman olandır. Kadınlardan ilk müslüman olan ise Hz. Hatice (r.a.) idi. Kölelerden ilk müslüman olan kişi ise Zeyd, hür erkeklerden Hz. Ebu Bekir (r.a.)... Hz. Ali (r.a.)'nin küçük yaşta İslam'a girmesinde, Resulullah (a.s.)'ın terbiyesi altında olmasının büyük etkisi olmuştur.

Mekke halkı bir kıtlık yılı ile karşı karşıya gelmiş, o yıl Resulullah (a.s.) Hz. Ali (r.a.)'yi babasından almıştı. Bu nedenle Hz. Ali (r.a.) Resulullah (a.s.)'ın yanında bulunuyordu. Resulullah (a.s.) hak üzere görevlendirilince, ilk olarak Hz. Hatice (r.a.) ve aile fertleri iman etmişti. Hz. Ali (r.a.) de, bunlardan yani aile bireylerinden biriydi.

Hz. Ali (r.a.) Bedir Savaşı'na katıldı ve bu savaşta büyük yararlılıkarı oldu. Bu savaşta, müşriklerden bazı kişilere karşı ikili çarpışmaya çıktı ve rakibini yenerek güçlülüğünü gösterdi. Hz. Ali (r.a.), amcası Hz. Hamza (r.a.) ve amcası oğlu Ubeyde bin Haris ile, bunların üç rakibi olan Utbe, Şeybe ve Velid bin Utbe hakkında şu ayet-i kerime inmiştir:

"İşte Rabb'leri hakkında tartışmaya giren iki taraf: O'nu inkar edenlere ateşten elbiseler kesilmiştir, başlarına da kaynar su dökülür ve bununla karınlarındakiler ve deriler eritilir. Demir topuzlar da onlar içindir..." (1)

Hakem ve daha başkaları, Mukassem'in, İbni Abbas'tan şöyle rivayette bulunduğunu bildirmişlerdir:

"Hz. Peygamber (a.s.), Bedir gününde, sancağı Hz. Ali (r.a.)'ye verdi. Hz. Ali (r.a.) o zaman henüz yirmi yaşında idi."

Hz. Ali (r.a.) Uhud Savaşına da katıldı. Bu savaşta sağ cenahta bulunuyordu. Mus'ab bin Umeyr'den sonra sancağı o almıştı. Sağ cenahta el-Munzir bin Amri'l-Ensari vardı. Ortada ise Hz. Hamza (r.a.) bulunuyordu. Mikdad bin el-Esved'in bulunduğu da söylenmiştir. Hz. Ali (r.a.) Uhud gününde çok zorlu bir mücadele verdi ve müşriklerden bir çok kimseyi öldürdü. Resulullah (a.s.)'ın yüzünün yaralanması ve dört ön dişinden birinin kırılması sonucunda yüzünde biriken kanı Hz. Ali (r.a.) yıkadı.

Hz. Ali (r.a) Hendek Savaşına da katıldı ve bu savaşta, arapların süvarisi diye bilinen ünlü kahramanlardan Amr bin Abdi Veddi'l-Amiri'yi öldürdü.

Yine Hudeybiye Savaşı'na, Rıdvan bey'atına ve Hayber Savaşına da katıldı. Hz. Ali (r.a.), Hayber Savaşında büyük kahramanlıklar, uzun süreli çarpışmalar gösterdi. Hz. Ali (r.a.) kazâ umresine de katıldı ve Resulullah (a.s.) bu umrede kendisine:

"Sen bendensin ve ben de sendenim" diye buyurdu. Mekke'nin Fethine, Huneyn ve Taif Savaşlarına da katıldı. Bütün bu savaşlarda çok şiddetli bir şekilde çarpıştı. Ci'rane'den Resulullah (a.s.) ile birlikte umreye gitti. Resulullah (a.s.) Tebük Savaşına giderken kendisini Medine'de bırakınca:

"Ey Allah'ın Resulu, beni kadınlarla ve çocuklarla mı bırakıyorsun?" diye sordu. Resulullah (a.s.) da:

"Sen benim yanımda, Harun'un Musa'nın yanında sahip olduğu konuma sa-

1) Hac Suresi: 19-21

hip olmak istemez misin? Ancak, benden sonra peygamber olmayacaktır" buyurdu. Resulullah (a.s.) onu Halid bin Velid ile birlikte Yemen'e emir olarak tayin etti. Sonra Veda Haccında, Mekke'de Resulullah (a.s.) ile buluştu. Resulullah (a.s.)'ın ihramdan çıkmak için kurban kesmesi üzerine, o da O'nunla birlikte kurban kesti ve kurbanına ortak oldu.

Resulullah (a.s.) hasta olunca Abbas kendisine:

"Resulullah (a.s.)'a kendisinden sonra mü'minlerin emirliğinin kime verileceğini sor" dedi. O da:

"Vallahi ben bunu soramam. Çünkü O, eğer bizi bundan alıkoyarsa, insanlar ondan sonra bize ebediyen bunu vermezler" dedi... Bu konudaki hadisler sahihtir ve Resulullah (a.s.)'ın gerek ona, gerekse bir başkasına kendisinden sonra halife olması üzere vasiyette bulunmadığına delalet etmektedir. Sadece Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a.)'ın bu göreve getirilmesi yolunda telvihte bulunmuştur. Açıkça bu manaya gelebilecek kuvvetli işaretler vermiştir.

Resulullah (a.s.) vefat ettiğinde O'nu yıkayan, kefenleyen ve defin işini üstlenenlerden biri Hz. Ali (r.a.) olmuştur. Hz. Ebu Bekir (r.a.)'e, Sakife günü bey'at edildiğinde, Hz. Ali (r.a.) ona mescid'de bey'at edenlerden olmuştur. Daha başkaları gibi Hz. Ebu Bekir (r.a.)'in önünde, emir, yani vali görevinde bulunan sahabilerdendi ve ona itaatı, üzerine farz görüyordu ve bu itaatı, kendi nazarında en sevimli şeylerden biri olarak biliyordu. Hanımı, Hz. Fatıma (r.a.), babası Resulullah (a.s.)'ın mirasından mahrum bırakılması sebebiyle Hz. Ebu Bekir (r.a.)'e biraz kızmıştı. Ancak Hz. Fatıma (r.a.), peygamberlerin miras bırakmıyacaklarına dair hadis metnini duymamıştı. Bu hadis metni kendine ulaşınca da, eşinin yani Hz. Ali (r.a.)'nin Resulullah (a.s.)'ın sadaka olarak bıraktığı malı üzerinde gözetici kılınmasını istemiştir. Hz. Ebu Bekir (r.a.) bunu da kabul etmemiş, bundan dolayı içinde biraz kırgınlık duygusu oluşmuştu. Bu yüzden Hz. Ali (r.a.), Hz. Fatıma (r.a.)'yı biraz idare etmek gereği duyuyordu. Altı ay sonra Hz. Fatıma (r.a.) vefat edince, Hz. Ali (r.a.), Hz. Ebu Bekir (r.a.)'e bey'atını yenilemişti.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) vefat edip, Hz. Ömer (r.a.) onun vasiyeti ile hilafet görevini üzerine alınca, Hz. Ali (r.a.) ona ilk bey'at edenlerden oldu. Hz. Ömer (r.a.) kendisi ile çeşitli işlerde istişarede bulunurdu. Hz. Ömer (r.a.)'in kendisine hakimlik görevi verdiği ve sahabenin emirlerinin ileri gelenleri ile birlikte Şam'a gönderdiği söylenmektedir.

Hz. Ömer (r.a.) suikaste uğrayınca, halifenin belirlenmesi altı kişilik bir şura heyetine verildi. Hz. Ali (r.a.) de bu şura heyetinin üyelerinden biriydi. Hilafet

işi, en son Hz. Ali (r.a.) ile Hz. Osman (r.a.)'dan birinin seçimi noktasına geldi ve Hz. Osman (r.a.), Hz. Ali (r.a.)'ye tercih edildi. Ve Hz. Osman (r.a.) bu makama getirildi ve ona biat edildi. Hicri 35 yılının zilhicce ayının onsekizine rastlayan cuma günü, Hz. Osman (r.a.) öldürülünce, meşhur olan rivayete göre insanlar, Hz. Ali (r.a.)'ye gittiler ve daha Hz. Osman (r.a.) defnedilmeden ona bey'at ettiler. Bir rivayette de bey'atın defin işinden sonra gerçekleştiği bildirilmiştir. Hz. Ali (r.a.) insanların emirlik konusundaki isteklerini kabul etmekten çekindi. Onlar iyice ısrarda bulununca, Amr bin Mebzuloğullarının bahçesine kaçarak bahçe kapısını içerden kapattı. Halk gelip kapıyı vurdu ve iyice ısrarda bulundular. Sonra onu alıp Talha ile Zübeyr (r.a.)'in yanına geldiler ve devlet işinin emirsiz kalmasının mümkün olamayacağını söylediler. Halk iyice ısrarda bulununca, Hz. Ali (r.a.) de bu görevi kabul etti.

Seyf bin Ömer, kendilerinden hadis aldığı kimselerden bir gurubun şöyle söylediklerini rivayet etmiştir:

"Hz. Osman (r.a.)'ın öldürülmesinden sonra Medine, beş gün Gafikî bin Harb'in emirliği altında kaldı. Halk bu süre içinde emirlik görevini üstlenecek birini arıyordu. Mısırlılar Hz. Ali (r.a)'ye emirliği kabul etmesi için ısrarda bulunuyorlardı, o ise onlardan kendini kurtarmak için bahçelere kaçıyordu. Kûfeliler Zübeyr'i araştırıyor ama bulamıyorlardı. Basralılar da Talha'nın peşine düşüyorlardı, ama o isteklerini kabul etmiyordu. Sonra aralarında bu üçünden birinin bu göreve getirilmemesini konuşarak Sa'd bin Ebî Vakkas'a gittiler. Ona: "Sen şura heyetindensin," diyerek isteklerini ilettiler. O ise kabul etmedi. Sonra İbni Ömer'e gittiler, o da kabul etmedi. Bu durum karşısında ne yapacaklarını şaşırdılar. Bunun üzerine: "Biz eğer Osman'ı öldürmüş, kimseyi de emirlik görevine getirmemiş bir halde şehirlerimize dönersek, insanlar ihtilafa düşerler ve biz de kurtulamayız," dediler ve yeniden Hz. Ali (r.a.)'ye geldiler ve ona ısrarda bulundular. Bu arada el-Eşter, elini tutup ona bey'at etti, arkasından halk da bey'at etti."

Kûfeliler derler ki: *"O'na ilk bey'at eden en-Neha'î'dir."* Bu olay da zilhicce ayının yirmidördüne denk gelen perşembe günü meydana geldi. Bu da insanların aralarındaki görüşmelerden sonra gerçekleşti. Bu görüşmede herkes: *"Bu işe Hz. Ali (r.a.)'den başkası elvermez,"* dediler. Cuma günü olup Hz. Ali (r.a.) minbere çıkınca, ona bir gün önceden bey'at etmemiş olanlar da gelip bey'at ettiler. O gün, ilk bey'at eden de, felçli eli ile Talha oldu. Bir kişi o esnada: *"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi raci'ûn: Biz Allah'tanız ve yine O'na döneceğiz"* (1) dedi.

---

1) Bu sözü ile , adeta gerçekleşen bey'at işinden hoşlanmadığını (uğursuzluk gördüğünü ve hilafetin Hz. Ali (r.a)'de kalmayacağı kanaatini ifade etmeye çalıştığı anlaşılıyor.

Sonra Zübeyr (r.a.) bey'at etti ve: *"Ali (r.a.)'ye kılıç boynumun üzerinde olarak bey'at ettim ve'sselam"* dedi. Bu olayın ardından da Mekke'ye gitti ve orada dört ay kaldı. Bu bey'at, zilhicce ayının çıkmasına beş gün kala, cuma günü gerçekleşti.

İbni Hacer şöyle şöyle anlatıyor:

"Ömer bin Şebbe, 'Ahbâr el Basra' adlı kitabında Muğire'nin İbrahim'den, onun da Alkâme'den rivayetine göre el-Eşter'in: "Talha ile Zübeyr'in herhangi bir zorlama olmaksızın bey'at ettiklerini gördüm" dediğini bildiriyor."

Ebu Nadra'nın ise şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Talha, baskı altında bey'atte bulunduğunu söylüyordu".

İbni Şirab tarîki ile de onun şöyle söylediği bildirilmiştir: *"Sonra Hz. Ali (r.a.), Talha ve Zübeyr'e gönderildi ve onlar da bey'at ettiler."*

İbni Kesir şöyle diyor:

"Kûfe'de namaz emirliği görevinde, Ebu Musa el-Eş'ari bulunuyordu. Savaş emirliğini ise el-Ka'ka bin Amr yürütüyordu. Haraçlarla ilgilenen de Câbir bin Fulân el-Muzenî idi. Basra emirliği görevinde Abdullah bin Amir, Mısır emirliğinde Abdullah bin Sa'd bin Ebî Sarh bulunuyordu. Sonra Muhammed bin Ebî Huzeyfe ona üstün geldi. Şam emirliği Muaviye bin Ebu Süfyan'da idi. Humus'taki vekili Abdurrahman bin Halid Velid, Kansirin'deki vekili Haib bin Muslime, Ürdün'deki vekili, Ebû'l-A'ver, Filistin'deki vekili Hakim bin Alkame, Azerbaycan'daki vekili el-Eş'as bin Kays, Karkisyâ'daki vekili Cerir bin Abdullah el Beceli, Hulvan'daki vekili Uteybe bin Nehas, Kaysariye'deki vekili Mâlik bin Habîb, Hemezân'daki vekili ise Hubeys idi. Bunları İbni Cerir'in, Hz. Osman (r.a.) vefat ettiğinde, şehir vekilliği görevinde bulunan görevlileri ile ilgili olarak belirttiği görevlilerdi. Beytulmâl üzerine görevli olan kişi Ukbe bin Amr, Medine'nin kadılığını yürüten kişi ise Zeyd bin Sâbit'ti. Hz. Osman bin Affan (r.a.) öldürülünce, en-Nu'man bin Beşir, Hz. Osman (r.a.)'ın, kanlı gömleği ile Nâile'nin Hz. Osman (r.a.)'ı savunmaya çalışırken isabet alıp elinin bir kısmı ile birlikte kesilen parmaklarını alıp Şam'da bulunan Muaviye'ye götürdü. Muaviye, insanların görmesi için bunları minberin üzerine koydu. Parmakları da gömleğin koluna astı. İnsanları da bunun intikamını almaya çağırdı. Halk minberin etrafında dönerek ağladı. Gömlek bazen yukarıya kaldırılıyor, bazen yere konuyordu. Halk da etrafında bir yıl boyunca ağlayıp, birbirlerini bunun intikamını almaya teşvik ediyorlardı.

İnsanların çoğu bu yılda hanımlarını terkettiler. Muaviye ve beraberindeki bir gurup sahabe, halk arasında konuşma yaparak onları, Hz. Osman (r.a.)'ı öldüren isyancılardan kan hakkını ve öldürülmesi karşılığı olarak verilmesi gereken cezanın verilmesini istemeye teşvik ettiler. Bu teşvik işine Muaviye ile birlikte katılan sahabiler arasında Ubade bin Samit, Ebu'd-Derda, Ebu Umame ve Amr bin Anbese ile daha başkaları bulunuyordu. Tabiinden ise Şerik bin Habbaşe, Ebu Müslim el-Hulânî, Abdurrahman bin Ganm ve başkaları vardı. Hz. Ali (r.a.)'ye bey'at etme işi durulunca, Talha, Zübeyr ve sahabenin ileri gelenleri (Allah kendilerinden razı olsun) Hz. Ali (r.a.)'nin yanına giderek, ondan şer'i cezaların uygulanmasını, Hz. Osman (r.a.)'ın kan hakkının alınmasını istediler. Hz. Ali (r.a.) de onlardan özür dileyerek, bu kimselerin yardımcılarının ve destekleyicilerinin bulunduğunu; bu günde, kendilerine cezalarının uygulanmasının mümkün olamıyacağını söyledi. Bunun üzerine asker getirmesi için kendisini Kûfe valiliğine tayin etmesini istedi. Zübeyr (r.a.) de, söz konusu isyancıların ve Hz. Osman (r.a.)'ın öldürülmesi olayında onların yanında yer alan cahil bedevilerin kuvvetlerini bastırmak üzere asker bulup getirmesi için kendisini Basrâ valiliğine tayin etmesini istedi. Hz. Ali (r.a.) de:

"Bana biraz mühlet verin, bu işe bir bakayım," dedi. Bunun hemen arkasından Muğire bin Şu'be yanına geldi ve "Senin önce eyaletlerdeki emirlerini yerlerinde bırakman gerekir. Bunların itaatleri kesinlik kazanınca, istediğini değiştirir, istediğini yerinde bırakırsın" dedi. Ertesi gün de gelip: "Sana itaat edenle, karşı geleni ayırdedebilmen için eyaletlerdeki emirlerinin hepsini görevden almanın uygun olduğunu söylemek istiyorum," dedi.. Hz. Ali (r.a.) bu görüşü İbni Abbas'a arzetti. O da: "O, dün sana öğüt vermiş, bugün ise seni yanıltmıştır," dedi. Onun bu sözü Muğire'ye ulaşınca: "Evet, dün ben ona öğüt verdim ama kabul etmeyince yanılttım," dedi. Sonra Muğire çıkıp Mekke'ye gitti. Arkasından içlerinde Talha ve Zübeyr de bulunan bir gurup ona katıldı. Bunlar, umre yapmak için Hz. Ali (r.a.)'den izin istemişlerdi ve o da kendilerine izin vermişti. İbni Abbas da, eyaletlerdeki yöneticilerini, özellikle de Şam emiri olan Muaviye'yi, kendi durumunu sağlam bir zemine oturtuncaya kadar görevlerinde bırakması üzere Hz. Ali (r.a.)'ye teklifte bulundu. İbni Abbas:

"Onu (yani Muaviye'yi) görevden alman halinde, senden Hz. Osman (r.a)'ın kanını isteyeceğinden korkuyorum. Talha ve Zübeyr'in de bu konuda aleyhinde konuşmayacaklarından emin değilim,"dedi. Hz. Ali (r.a.) de: "Evet ben de böyle düşünüyorum ama sen Şam'a git, seni oraya vali tayin ettim," dedi. İbni Abbas bunun üzerine Hz. Ali (r.a.)'ye:

"Ben Muaviye'nin Hz. Osman (r.a)'a karşılık beni öldüreceğinden, yahut sana yakınlığım sebebiyle beni hapsedeceğinden korkuyorum. Ancak sen benim-

le Muaviye'ye bir yazı gönder ve o yazıda kendisine ümit verici ve bazı vaadlerde bulunucu şeyler söyle," dedi. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a.):

"Bu kesinlikle olamıyacak bir şeydir," dedi. İbni Abbas (r.a.) da:

"Ey mü'minlerin emiri, Resulullah (a.s.)'ın söylediği gibi savaş hiledir, vallahi, eğer sen benim söylediğimi tutarsan onların çıkışından sonra yanlarına giderim," dedi. İbni Abbas, aynı zamanda kendisine Irak'a gitmesi yolunda fikir verenlerin ve buraya gitmesini güzel gösterenlerin sözlerini tutmamasını ve Medine'yi terketmemesini öğütledi. Ancak Hz. Ali (r.a.), bu söylediklerinin hiçbirini kabul etmedi ve civar şehirlerden gelen sözkonusu isyancıların ileri gelenlerinin isteklerini kabule yanaştı."

HİCRETİN OTUZALTINCI YILI

Hicretin otuzaltıncı yılı girdiğinde, Ali bin Ebi Talib, hilafeti üstlenmiş ve merkeze bağlı şehirler üzerine valilerini ve vekillerini tayin etmiş bulunuyordu. Ubeydullah bin Abbas'ı Yemen üzerine, Semure bin Cündeb'i Basra üzerine, Sehl bin Hanif'i de Muaviye'nin yerine Şam üzerine tayin etmişti.

Sehl Şam'a doğru yola çıktı. Tebük'e vardığında Mu'aviye'nin atlıları kendisini karşıladılar ve *"Sen kimsin"* diye sordular. O da; *"Emir'im"* dedi. *"Nere üzerine?"* dediler. *"Şam üzerine"* diye cevap verdi. Bu kez: *"Eğer seni Hz. Osmas (r.a.) gönderdi ise, selam ve hürmet olsun, ama eğer bir başkası gönderdi ise geri dön,"* dediler. O da: *"Siz olanları duymadınız mı?"* diye sordu. Onlar: *"Evet, duyduk"* dediler. Bu olayın arkasından Sehl, Hz. Ali (r.a.)'ye geri döndü.

Kays bin Sa'd konusunda da Mısırlılar ihtilafa düştüler, ama çoğunluk kendisine *"bey'at etmeyiz,"* dedi.

Basra halkı da aynı şeyi yaptı. Kûfe üzerine vali olarak tayin edilen Umare bin Sihab'a gelince, Talha bin Hubeylid, Hz. Osman (r.a.)'a yapılanlara karşı olan kızgınlığından dolayı onu şehre sokmadı. O da Hz. Ali (r.a.)'ye geri dönüp durumu haber verdi. Bu olayların ardından fitne iyice yayıldı, sorunlar büyüdü, insanların birliği bozuldu. Ebu Mûsâ da, Hz. Ali (r.a.)'ye mektup yazarak küçük bir azınlığın dışında, Kûfe ahalisinin kendisine itaat edip bey'at etmeye hazır olduğunu bildirdi. Hz. Ali (r.a.) Muaviye'ye de bir çok mektup gönderdi, ama hiç birinin cevabını alamadı. Hz. Osman (r.a.)'ın öldürülmesi olayının üzerinden üç ay geçti. Bu zaman içinde mektup gönderme işi de devam etti. Sonunda Muaviye bir adamla Hz. Ali (r.a.)'ye bir tomar kağıt gönderdi. Adam kağıtları Hz. Ali (r.a.)'ye getirdi. Hz. Ali (r.a.) bunları getirene: *"Arkanda ne var, (yani geldiğin yerlerde neler olup bitiyor)?"* diye sordu. Adam: *"Adamlarını kaybetmiş, kısastan başka bir şeye razı olmayan bir topluluğun yanından geldim. Geride*

Hz. Osman (r.a.)'ın gömleği altında ağlayan yetmiş bin ihtiyar bıraktım. Hz. Osman (r.a.)'ın gömleği de Dımeşk camisinin minberindedir," dedi. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a.):

"Ey Allah'ım, Osman'ın kanından beri olduğumu sana bildiririm," dedi. Sonra Muaviye'nin elçisi Hz. Ali (r.a.)'nin yanından kalktı. Hz. Osman (r.a.)'ı öldüren isyancılar, bu elçinin gelişinin farkına vardılar. Onlar bu adamı da öldürmek istiyorlardı. Fakat o, onların elinden zorlukla kurtulabildi.

Hz. Ali (r.a.) Şam halkına karşı savaş açmaya karar verdi. Mısır'daki Kays bin Sa'd'a, Şam ahalisine, karşı savaş için halkı seferber etmesi üzere yazı gönderdi. Kûfe'deki Ebu Musa'ya da aynı şeyi yazdı. Osman bin Hanîf'e de bu amaçla bir elçi gönderdi. Kendisi de arasında bir konuşma yaparak onları seferberliğe ve savaş hazırlığına teşvik etti. sonra Medine'den yola çıktı. Yerine vekil olarak Kusam bin Abbâs'ı tayin etti. Kendisine itaat edenlerle birlikte, kendisine isyan eden, emrinden çıkan ve insanlarla birlikte kendisine bey'at etmekten kaçınanlara karşı savaşmak kararındaydı. Bu sırada oğlu Hz. Hasan (r.a) yanına gelerek:

"Babacığım, bu işi bırak, bu işte müslümanların kanlarının dökülmesi, aralarına ihtilaf sokulması var," dedi. Ama onun bu isteğini kabul etmedi ve savaş konusunda ısrar etti. Orduyu düzene koydu. Sancağı Muhammed bin Hanefiyye'ye verdi. Sağ cenâhın başına İbni Abbas'ı, sol cenahın başına Amr bin Seleme'yi geçirdi. Bir rivayette de sol cenahın başına Amr bin Sufyan bin Abdi'l-Esed'i geçirdiği söylenmiştir. Ön birliklerin başına Ebu Ubeyde'nin kardeşi Amr bin Cerrâh'ın oğlu Ebu Leylâ'yı geçirdi. Medine'de yerine vekil olarak da Kusam bin Abbâs'ı bıraktı.

Medine'de hiç kimse kalmaksızın Şam'a gitmek niyetiyle yola çıktı. Kendilerini bundan alıkoyan her şeyi bırakarak Şam'a geldiler.

Bir Açıklama

Bu çıkış Hz. Aişe (r.a.), Talha ve Zübeyr'in, Hz. Osman (r.a.)'ı öldürenlerin öldürülmelerini isteyerek çıkmaları ve Basra tarafına yönelmeleri olayıdır. Bunun arkasından Hz. Ali (r.a.)'yi Basra tarafına yönelmek zorunda bırakan gelişmeler olmuştu. Bütün bu gelişmelerin arkasından da Hz. Ali (r.a.)'nin başarısı ile sonuçlanan Cemel olayı meydana gelmiştir.

İbni Kesir, savaşın bitimine kadar olan olayları anlattıktan sonra Hz. Ali (r.a.)'nin Basra yakınında üç gün kaldığını, her iki guruptan da ölenlerin üzerine cenaze namazı kıldırdığını ve Kureyşlileri kendi aralarında namaz kılmaları üzere ayırdığını, arkasından da savaş meydanında Hz. Aişe (r.a.)'nin, taraftarlarından bulduklarını toplayıp onların Basra camisine götürülmelerini emret-

tiğini söylüyor. Herkes kendine ait olduğuna kanaat getirdiği şeyi aldı. Sadece hazinelerdeki silahlar alınmadı. Bunlar yöneticinin zimmetine verildi.

Cemel gününde her iki taraftan öldürülenlerin toplamı onbin kişiydi. Beşbin kişi bir taraftan, beşbin kişi de diğer taraftan öldürülmüştü. Allah hepsine rahmet eylesin ve Allah razı olsun. Hz. Ali (r.a.)'nin taraftarlarından bazıları, Talha ve Zübeyr'in mallarını aralarında bölüştürmesini istediler, fakat o bundan kaçındı. Bunun üzerine kendisine karşı çıktılar ve:

"Nasıl oluyor da kanları bize helal olurken, malları helal olmuyor?" dediler. Bu söz Hz. Ali (r.a.)'ye ulaşınca:

"Mü'minlerin annesinin kendi hissesinin size düşmesini içinizden kim arzular?" diye sordu. Onlar bu söz karşısında sustular. Bu sebeple Basra'ya vardıklarında Hz. Ali (r.a.) kendi taraftarlarına beytu'l-mâl'da bulunan malları dağıttı ve herbirine beşyüz (dinar) düştü. Ayrıca: *"Şâm'dan da aynısını elde edeceksiniz"* dedi. Sebeiler bu konuda da laf ettiler ve arkasından ileri geri bir hayli konuştular.

Sonra Hz. Ali (r.a.) Şam ahalisine doğru yöneldi. Bu iki taraf hicri 36 yılının sonlarına doğru karşı karşıya geldiler. Savaş başladı ve hicri 37 yılı girdiğinde çarpışmalar hala devam ediyordu.

İbni Kesîr bu konuda şöyle diyor:

"Bu yıl, yani hicri 37. yıl girdiğinde mü'minlerin emîri Ali bin Ebû Talib (r.a.) ile Muaviye'nin askerleri, Şam diyarının doğu kesiminde kalan bölgede, Fırat nehri yakınlarında Sıffîn denilen mevkide konaklamışlardı. Zilhicce ayı süresince hergün çarpıştılar. Bazı günler, günde iki kez çarpıştıkları da oluyordu. Aralarında, anlatılması halinde sözün hayli uzayacağı çarpışmalar oldu. Netice itibarıyla, muharrem ayı girince, aralarında, barışa ve kan dökülmesinin sona erdirilmesine gidecek bir anlaşma ve uzlaşma sağlanabileceği umuduyla taraflar çarpışmayı durdurdular.

Ancak bundan sonra da çarpışma uzun müddet devam etti. Sonuçta Şam ehli sıkışınca, mushafları havaya kaldırdılar ve halife tayini işinin bir hakem kuruluna bırakılması üzerinde ittifak ettiler. Bu süre içinde Ammâr bin Yasir öldürülmüştü ve Hz. Ali (r.a.)'nin haklı olduğu ortaya çıkmıştı."

İbni Kesir, bu günlerde meydana gelen gelişmeleri özet halinde bildiriyor ve şöyle diyor:

"Irak halkının büyük çoğunluğu ile Şam halkının imamının, müslümanların kanlarının akıtılmasına son verecek bir anlaşmaya varılması için barış ve sulha gidilmesini arzulamalarına rağmen, aralarında uzun süren meseleler oldu.

İnsanlar bu süre içinde son derece gayret sarfettiler. Özellikle son gecesi Hureyr gecesi diye bilinen bir cuma gecesine denk gelen son üç gün içerisinde, hayli gayret gösterildi. Her iki ordu da dünyada benzeri görülmemiş bir cesaret ve sabır örneği gösterdi. Bu çatışmada kimse kimseden kaçmadı. Bilakis birçok kimsenin bildirdiğine göre yetmişbin kişi öldürülünceye kadar sabrettiler. Öldürülenlerin kırkbeşbini Şam halkından, yirmibeşbini de Irak halkındandı. Irak halkı tarafında yirmibeş de Bedir Savaşı'na katılmış kişi bulunuyordu. Bu zaman içinde, taraflar arasında doksan ayrı çarpışma meydana geldi. Tarihçiler, Sıffin'de ne kadar süre kalındığı hakkında ihtilafa düşmüşlerdir. Seyf, yedi veya dokuz ay kalındığını söylemiştir. Ebu'l-Hasen bin Berâ, yüzon gün kalındığını söylemiştir."

Ebu Muhnef'in açıklamalarından anlaşıldığına göre, zilhicce ayının başlarında, cuma gününden itibaren sefer ayının onüçüne kadar kalınmıştır. Bu da yetmişyedi gün etmektedir. En doğru olanını Allah (c.c.) bilir.

Ez-Zuhrî de şöyle diyor: *"Bana ulaşan haberlere göre, bir kabre elli kişi gömülüyordu."*

Sonunda, anlatılması halinde sözün uzayacağı, yazışmalardan ve görüşmelerden sonra taraflar tahkim üzerinde anlaştılar. Bu anlaşma şöyle idi:

Hz. Ali (r.a.) ve Muaviye, her biri de, kendi tarafından bir hakem belirleyecekti. Bu iki hakem, müslümanların yararına olacak bir şeyde anlaşmaya varacaklardı. Muaviye, kendi tarafından hakem olarak Amr bin el-As'ı tayin etti. Hz. Ali (r.a.) Abdullah bin Abbas'ı tayin etmek istedi -ve keşke yapsaydı- ama kurralar (hafızlar) buna engel oldular ve *"Ebu Musa'l-Eş'arî'den başkasına razı olmayız,"* dediler.

Sonra bu iki hakem, Hz. Ali (r.a.), Muaviye ve her iki ordudan, gerek kendi nefisleri açısından, gerekse aileleri açısından güven içinde olacaklarına, her ne üzerinde hüküm verirlerse, ümmetin kendilerine yardımcı olacaklarına dair söz ve emân aldılar. Yine her iki tarafta yer alan müslümanların da bunların üzerinde anlaşmaya varacakları sahifeye bağlı kalacakları konusunda Allah (c.c) adına söz ve ahid aldılar.

Hüküm verme işini ramazan ayına bıraktılar. İstedikleri takdirde karşılıklı anlaşma ile bu süreyi daha da uzatabileceklerdi. Hicri 37 yılının sefer ayının onüçüne rastlayan çarşamba günü, Hz. Ali (r.a.) ve Muaviye'nin ramazân ayında iki hakem ile buluşacakları Dûmetu'l-Cendel'de bulunmaları, her iki hakemle birlikte adamlarından dörtyüz kişinin hazır olması, bu tarihte buluşamamaları halinde ise gelecek yıl Ezruh'ta biraraya gelmeleri üzere bir yazı yazıldı.

İnsanlar Sıffîn'den ayrılarak memleketlerine dağıldılar. Muaviye (r.a.) adamları ile birlikte Dımeşk'e gitti. Hz. Ali (r.a.) de, adamları ile birlikte Heyt yoluyla Kûfe'ye gitti. Kûfe'ye girdiğinde bir adamın: *"Hz. Ali (r.a.) gitti ve hiç bir şeysiz geri döndü,"* diye söylediğini duydu. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a.): *"Kendilerinden ayrıldıklarımız bunlardan daha hayırlıdırlar,"* dedi ve şu beyitleri okudu:

"O kardeşin ki, zamanın şiddetli felaketlerinden biri seni sıkıntıya soktuğunda,

Senin acılarından dolayı sana acımakla bile yardımcı olmaz,

Kardeşinin, binbir türlü sıkıntı başını sarmışken,

Başında durup azarlayan, kınayan kimse değildir."

Sonra oradan ayrıldı ve Allah'ı zikretmeye başladı. Kûfe'deki emirlik sarayına girinceye kadar zikretmeye devam etti.

Kûfe'ye yaklaştığında, ordusundan yaklaşık onikibin kişi ayrıldı. İşte bunlar haricîlerdi. Bunlar, onunla birlikte, onun beldesinde ikamet etmekten kaçındılar ve Harûra denilen bir yere yerleştiler. Hz. Ali (r.a.)'yi işlediğini ileri sürdürleri bazı işlerinden ötürü eleştiriyor ve bundan dolayı kendisine karşı çıkıyorlardı. Hz. Ali (r.a.) onlara Abdullah bin Abbas'ı gönderdi, o da kendileri ile tartıştı. Bu tartışma sonunda, çoğunluğu fikirlerinden döndüler. Fakat bir kısmı aynı hal üzre kaldılar. Ali bin Ebi Talib ve taraftarları, bu kalanlarla savaştılar.

Haricîlerin fenalıkları iyice arttı. Bunun üzerine İmam Alî (r.a.) kendileri ile savaştı ve kendilerini öldürdü. Doğru olan rivayete göre bu olay, hicri 38 yılında meydana gelmişti. Bu yıl içerisinde Mısır, mü'minlerin emiri Hz. Ali (r.a.)'nin elinden çıkarak Muaviye (r.a.)'nin eline geçmişti ve İmam Hz. Ali (r.a.), Nehir ehli ile savaşınca bir çok topluluk kendisine muhalefet etti. Nehir ehli Mısır halkıydı. Etrafındakiler hayli karıştılar. Nâciyeoğulları, kendisine muhalefet ettiler. İbni Hadrami Basra'ya geldi. Dağlık bölgelerin insanları karıştı. İslam devletine haraç verenler tamaha kapılarak haraçlarını kesmeye başladılar. İran üzerine âmil olarak görevlendirilmiş olan Sehl bin Hanîf'i buradan çıkardılar. Bunun üzerine İbni Abbas, Hz. Ali (r.a.)'ye Ziyâd bin Ebih'i İran üzerine görevlendirmesi yönünde fikir verdi. O da, Ziyâd'ı, bu yer üzerine görevlendirdi. Ziyâd, ertesi yıl kalabalık bir askerle üzerlerine gitti, haraçlarını vermek istemeyenleri zorla dize getirerek haracı aldı.

İbni Cerîr ve daha başkaları bu olaylarla ilgili olarak şu bilgileri veriyorlar:

"Hicri 37. yılda, halkı hacca, Hz. Ali (r.a.)'nin Mekke üzerindeki vekili, Kusam bin Abbas, Yemen üzerine emir olarak tayin edilmiş olan kardeşi Ubeydul-

lah bin Abbas, yine bunların Basra nâibi olan kardeşleri Abdullah, Medine naibi olan kardeşleri Temâm bin Abbas ve Horasan valisi Halid bin Kurra el-Yerbû-î (İbnu Ebza olduğu da söylenmiştir) götürdü. Mısır ise Muaviye (r.a.)'nin eline geçtiği için, bu bölgeden halkı hacca, Amr bin el-As götürdü."

HİCRETİN OTUZDOKUZUNCU YILI

Bu yılda Muaviye (r.a.), ordularını donatarak, Ali bin Ebi Talib'in idaresi altındaki yerlerin çevrelerine gönderdi. Böyle yapması ise, Amr bin el-As'ın, Ebû Musa el-Eş'arî ile, Hz. Ali (r.a.)'yi halifelikten azletmek üzere anlaşmaya vardıktan sonra Muaviye'yi bu göreve getirmesi sebebiyle Muaviye'nin, halifeliğinin kesinleştiğine ve kendisine itaatın şart olduğuna inanması sebebiyle olmuştu. Irak çevresindeki Hz. Ali (r.a.)'ye bağlı askerler ise, ona itaat etmiyor ve talimatlarına göre hareket etmiyorlardı. Böyle olunca, onun emirliğinden arzu edilen sonuçlar elde edilemiyordu. O ise, söylenilen sebep dolayısıyla kendisinin emirliğe daha uygun olduğuna inanıyordu.

HİCRETİN KIRKINCI YILI

Bundan sonra hicretin 40. yılı girdi. Çeşitli sorunlar bu yılda da devam edegeldi. İmam Ali (r.a.) sorunları bir çözüme bağlamak ve Muaviye (r.a.) ile kalıcı bir barış yapmak istiyordu. Fakat daha sonra aynı yıl içinde şehid edildi. Allah kendisine rahmet eylesin...

İbni Kesir, Cerîr'in şöyle söylediğini bildiriyor:

"Bu yıl, Muaviye (r.a.) ile Hz. Ali (r.a.) arasındaki yazışmalar sonucunda, aralarındaki savaş durumu üzerine bir anlaşma ve barış sağlandı. Anlaşmaya göre, Irak'ın yönetimi Hz. Ali (r.a.)'nin, Şam'ın yönetimi de Muaviye (r.a.)'nin elinde olacaktı. Bunlar birbirlerinin bölgelerine herhangi bir askeri hareket yapmayacaklar veya saldırı düzenleyerek girmeyeceklerdi."

Ziyad, İbni İshâk'dan naklen şöyle yazıyor:

"Muaviye (r.a.) Hz. Ali (r.a.)'ye yazı yazarak; "Ümmet birbirini kırdı, Irak'ın yönetimi sende, Şam'ın yönetimi de bende olsun," diye bildirdi. Hz. Ali (r.a.) bunu kabul etti ve bunların her biri, diğeri ile savaşa girmekten ve ordularını onun yönetimi altında bulunan beldelere göndermekten geri durmaya karar verdiler. Ve bu şekilde müslümanlar istikrara kavuşmuş oldu."

MÜMİNLERİN EMİRİ HZ. ALİ (R.A.)'NİN ŞEHİD EDİLMESİ

Mü'minlerin Emiri Hz. Ali (r.a.)'nin işleri iyice karışmıştı. Ordusu kendisine

karşı gelmeye başlıyordu. Irak halkı kendisine muhalefet ediyor, kendisiyle birlikte hareket etmekten kaçınıyordu. Şam halkının durumu da iyiden iyiye büyüyordu. Bunlar, iki hakemin, Hz. Ali (r.a.)'yi emirlikten aldığına inanıyorlardı. Hakemlerden Amr bin el-As'ın, Muaviye'yi bu göreve getirdiğini ilan etmesi sebebiyle artık emirliğinin Muaviye'de olduğu zannıyla sağda solda dolaşıyor, çalım satıyorlardı. Hakem olayından sonra Şam halkı, Muaviye (r.a.)'yi emir olarak isimlendiriyorlardı. Şam güçlendikçe, Irak ordusu da zayıflıyordu. Bununla birlikte emirleri Ali bin Ebî Talib (r.a.) o dönem insanlarının en hayırlısı idi. İbadet, zühd, ilim ve Allah korkusunda en en ilerde olanları idi. Bütün bunlara rağmen onu aşağıladılar ve peşinden gitmeyi bıraktılar. Bu yüzden o da, hayattan hoşlanmayıp ölümü arzular olmuştu. Böyle bir arzuda bulunmasının sebebi de, fitnelerin çokluğu, yeni yeni problemlerin ortaya çıkması idi. Sık sık: *"Bunların en fenasını beni öldürmekten alıkoyan şey nedir, neyi bekliyor?"* derdi. Yine, başına ve sakalına işaret ederek: *"Vallahi bu kınalanacak"* diyordu.

Hz. Ali Nasıl Şehid Edildi?

Bu konuda İbni Cerîr, tarih ve siyer alimlerinden bir çok kimse şu bilgileri vermektedir:

Haricilerden üç kişi bir eylem planı düzenlediler. Bunlardan biri İbni Mülcem ve el-Kindî diye bilinen, asıl adı Abdurrahman bin Amr olan, esmer yüzlü, saçları dökülmüş, kulakları uzun ve yüzünde secde izi bulunan bir adamdı. Mısır'daki el-Kinde'den Hanifeoğullarına mensubtu. Diğerleri de el-Burek bin Abdullah Temîmî ile Amr bin Bekir Temîmî idi. Bunlar biraraya gelip, Hz. Ali (r.a.) 'nin, onların Nehrevân'daki kardeşlerini (yani haricî arkadaşlarını) öldürmeleri üzerine müzakerede bulundular. Öldürülenlere karşı bir acıma duygusu duyduklarını ifade ettiler ve:

"Onlardan sonra biz yaşayıp da ne yapacağız? Onlar Allah yolunda hiç bir kınayanın kınamasından korkmazlardı. Biz de nefislerimizi satıp, sapıklık yolunun öncülerine giderek onları öldürsek ve böylece beldeleri rahata kavuştursak, ayrıca kardeşlerimizin de intikamını almış olsak daha iyi olmaz mı?" diye konuştular. Bu konuşma üzerine İbni Mülcem:

"Bu işte ben, Hz. Ali (r.a.)'nin işini bitirmeye hazırım," dedi. El-Burek de: *"Ben de Amr bin el-As'ın işini bitiririm,"* diye konuştu. Bu şekilde sözleşip, ahit- leştiler ve içlerinden herbirinin kesdettiği kişiyi öldürmeden veya onun tarafından öldürülmeden peşini bırakmaması üzerine kesin karar verdiler. Bunun üzerine kılıçlarını aldılar, herkesin ramazânın onyedisinde, belirlenen kişiye bulunduğu beldede bir suikast düzenlemesi üzere sözleştiler. Bu sözleşmenin ardından İbni Mülcem Kûfe'ye gitti ve şehre girdi. Düşüncesini orada bulunan haricî kardeşlerinden bile saklıyordu. Bir keresinde, Rebaboğullarından bir top-

luluk arasında, Nehrevân'da öldürülen kardeşlerinin durumu üzerine müzakerede bulunurlarken Kutâm bintu Secene adında yine kendilerinden olan (harici) bir kadın içeri girdi. Hz. Ali (r.a.) bu kadının babasını ve kardeşini Nehrevân'da öldürmüştü. Kadın, şehrin cuma mescidine çekilmiş, ibadetle meşgul olmakta idi. İbni Mülcem bu kadını görünce ona mest oldu. O hale geldi ki, Kûfe'ye geliş sebebini bile unuttu. Bu kadına evlilik teklifinde bulundu. Kadın, üçbin di hem mehir vermesini, bir hizmetçi tutmasını ve ayrıca çeşitli zinet eşyaları almasını ve bütün bunların yanısıra Ali bin Ebu Talib (r.a)'i kendisi için öldürmesini şart koştu. İbni Mülcem de bu son isteğini kastederek:

"Bu isteğini kabul ediyorum, benim bu beldeye gelmeme sebep olan şey de Ali (r.a.)'yi öldürme düşüncesinden başka bir şey değildir," dedi. Sonra bu kadınla evlendi ve gerdeğe girdi. Kadın bundan sonra onu bu iş için teşvik etmeye başladı. Bağlı bulunduğu kavim olan Teyyimi'r-Rebâb kavminden, Verdân adında bir adamın kendisine bu işte yardımcı olacağını söyleyerek onu özendiriyordu. Abdurrahman bin Mülcem, Şebib bin Necde el-Eşca el-Harûrî adında bir başka adama meyletti.

Ramazân ayı girdi. İbni Mülcem, ayın onyedisine rastlayan cuma gecesinde adamları ile randevulaştı ve:

"Bu gece, Muaviye ve Amr bin el-As'dan da intikam almak üzere kardeşlerimle vaadleştiğim gecedir," dedi. Bu gece adı geçen üç kişi, yani İbni Mülcem, Verdan ve Şebib, yanlarında kılıçları ile geldiler. Hz. Ali (r.a)'nin girip çıkmada kullandığı kapının karşısına oturdular. Hz. Ali (r.a) kapıdan çıkıp insanları uykudan uyandırmak ve namaza gelmeye çağırmak için *"Namaza, namaza"* demeye başladı. Bu sırada Şebib kılıçla üzerine atladı ve vurdu. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a) kemerinin üstüne çöktü. Arkasından İbni Mülcem tepesine kılıçla vurdu. Kan sakalına doğru akmaya başladı. İbni Mülcem vurduğunda: *"Hüküm ancak Allah'ındır ey Ali, senin veya arkadaşlarının değildir,"* dedi ve şu mealdeki ayet-i kerimeyi okudu:

"İnsanlar arasında, Allah'ın rızasını kazanmak için canını verenler vardır. Allah kullarına karşı şefkatlidir." (1)

Bunun üzerine Hz. Ali (r.a): *"Bu ayet, sizin aleyhinize bir delildir,"* dedi. Verdan olay yerinden kaçtı. Ancak Hadramevtli bir adam onu yakaladı ve öldürdü. Şebib yürüyerek uzaklaştı, insanları yanıltarak kendini kurtardı. İbni Mülcem tutuklandı. Hz. Ali (r.a), Ca'de bin Hubeyre bin Ebi Vehb'i öne geçirdi, cemaate sabah namazını o kıldırdı. Hz. Ali (r.a) evine götürüldü. Abdurrahman bin Mülcem de yanına getirildi. Elleri arkadan bağlı olduğu halde önünde durdu -Allah hakettiğini versin- Hz. Ali (r.a) ona:

---

1) Bakara Suresi: 207

"Ey Allah düşmanı, ben sana iyilik etmedim mi?" diye sordu. O: "Evet ettin," dedi. Bunun üzerine: "Peki, böyle bir işe niçin yöneldin?" diye sordu. İbni Mülcem de: "Bunu (yani kılıcı) kırk sabah biledim ve Allah'tan onunla yarattıklarının en fenasının öldürülmesi için duada bulundum," dedi. Hz. Ali (r.a) de ona: "Onunla ancak senin öldürüleceğini görüyorum ve senin, Allah'ın yarattıklarının en fenalarından biri olduğunu düşünüyorum" dedi. Sonra da: "Eğer ben ölürsem, onu öldürün, eğer yaşarsam ona ne yapacağımı ben bilirim," dedi. Cundeb bin Abdullah :

"Ey Mü'minlerin emiri, ölürsen, Hasan'a bey'at edelim mi?" diye sordu. Hz. Ali (r.a) de:

"Size bunu emretmiyorum ve bundan da alıkoymuyorum. Siz daha iyi bilirsiniz," diye cevap vardi. Hz. Ali (r.a)'nin ölümü yaklaşınca, *"lailahe illallah"* sözünü sık sık söylemeye başladı. Ağzından bu sözden başkası çıkmıyordu. Onun son sözünün: *"Kim zerre miktarı bir iyilik işlerse, onun karşılığını görür. Kim de zerre miktarı bir fenalık işlerse, onun da karşılığını görür"* (1) mealindeki ayet-i kerime olduğu bildirilmiştir.

Oğulları Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in de yanında olduğu bir sırada, zekatı vermeyi, hiddetini yenmeyi, yakınlarla bağlantıyı sürdürmeyi, bilgisizlere karşı müsamahakar davranmayı, dinde anlayış ve kavrayış sahibi olmayı, işlerinde azimli ve sebatkar olmayı, Kur'an'a bağlı kalmayı, iyi komşulukta bulunmayı, iyilikte emredip kötülükten alıkoymayı, fenalıklardan kaçınmayı vasiyet etti. Oğulları Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'e, kardeşleri Muhammed bin Hanefiye'yi de, vasiyyet ederek onunla ilgilenmelerini istedi. Muhammed bin Hanefiyye'ye de, onlara vasiyet ettiğinin aynısını vasiyet etti. Ayrıca ona, büyük kardeşlerine hürmet etmesini, onlardan izinsiz bir işe kalkışmamasını istedi. Bütün bunları vasiyetnamesine yazdırdı. Allah kendisinden razı olsun ve kendisini de razı eylesin...

Hz. Ali (r.a)'nin cenazesini, oğulları Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a) ile Abdullah bin Cafer yıkadı. Namazını Hz. Hasan (r.a) kıldırdı ve üzerine dokuz tekbir aldı.

İmam Ahmed'in Ebu Yahya'ya dayanan kuvvetli bir senetle bildirdiğine göre, İbni Mülcem, Hz. Ali (r.a)'ye vurduğunda: *"Ona, Resulullah (a.s)'ın öldürülmesini istediği ve hakkında "onu öldürün sonra da yakın..." dediği adam hakkında Resulullah (a.s)'ın yapmak istediği şeyi yapın"* dediğini rivayet etmiştir.

İbni Cerir, el-Haris'ten, o da İbni Sa'd'dan, Muhammed bin Ömer'in şöyle

---

1) Zilzal Suresi: 7-8

söylediğini rivayet ediyor:

"Hz. Ali (r.a)'ye, cuma günü suikast düzenlendi. Cuma ve cumartesi günü yaşadı, pazar gecesi (cumartesini pazara bağlayan gece), hicri 40 yılında ramazan ayının bitmesine onbir gün kaldığında, altmışüç yaşında iken vefat etti." Allah ona, rahmetiyle muamele etsin...

Hz. Ali (r.a) ölünce, yıkanması ve defnedilmesi işini ailesi üstlendi. Namazını oğlu Hz. Hasan (r.a) kıldırdı, üzerine dört tekbir aldı. Bazı rivayetlerde daha fazla tekbir aldığı da bildirilmiştir. Hz. Ali (r.a) Kûfe'de, hilafet merkezinin bulunduğu yere defnedildi. Caminin kıble tarafında, Cu'de bin Hubeyre ailesine ait odalardan el-Verrakin kapısı hizasında bulunan bir odaya defnedildiği de söylenmiştir.

Bir rivayette de, Kûfe ortalarında bir yere defnedildiği bildirilmiştir. Yine bir başka rivayette şehrin kenarına gömüldüğü bildirilmiştir.

Şeriku'l-Kadi ile Ebu Nu'aym Fadl bin Dekkin şöyle söylemişlerdir:

"Hz. Hasan bin Ali, Muaviye ile sulh yapmasından sonra, babasının cenazesini Kûfe'den alarak Medine'ye götürüp 'Baki' mezarlığında, Resulullah (a.s)'ın kızı Hz. Fatıma (r.a)'nın mezarının yanına defnetmiştir."

İsa bin De'ab da şöyle söylemiştir:

"Onu kaldırdıklarında, yani Hz. Ali (r.a)'nin cenazesini techiz ettiklerinde sandık şeklinde bir tabutun içerisine koyup deveye yüklediler. Tay beldelerinden geçerken, bu deveyi yitirdiler. Tay kabilesi mensupları, bu sandığın içinde mal olduğunu sanarak onu aldılar. Ancak içinde bir ölünün bulunduğunu görünce kendi beldelerinde bir yere gömdüler."

Bu nedenle Hz. Ali (r.a)'nin kabrinin nerede olduğu bugüne kadar bilinememiştir. Ancak meşhur olan rivayete göre hala Kûfe'dedir. Nitekim bu konuda Abdulmelik bin Umran'ın rivayet ettiğine göre, Emevilerin, Hişam zamanındaki Kûfe naibi Halid bin Abdullah Kuseri bazı evleri yeniden bina etmek üzere yıktırdığında, bir kabire rastlanıldı. Kabirde saçı sakalı beyaz, yaşlı bir kişinin cenazesinin bulunduğunu gördüler. Sonra onun Hz. Ali (r.a) olduğu anlaşıldı. Naib Halid, onu ateşte yaktırmak istedi. Kendisine:

"Ey Emir, Umeyyeoğulları senden bu kadarını istemezler. Onu güzelce kefene sar, tekrar bu yere defnet," denildi. *O mezarın bulunduğu yerin üzerindeki eve, her kim yerleşse, oradan ayrılmak zorunda kalırdı,"* diye söylenmiştir. Bu rivayeti ibni Asakir nakletmektedir.

Taberani de şöyle diyor:

"Hz. Ali (r.a) Ebu Talib'in oğlu, o da Abdulmattalib'in oğlu, o Haşim'in oğlu, o Abdu Menaf'ın oğlu, o Kusayy'ın oğlu, o Kilab'ın oğlu, o Murre'nin oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o Lu'eyy'in oğlu, o Galib'in oğlu, o Fuhr'un oğlu, o Malik'in oğludur. Künyesi Ebu Hasan idi. Bedir Gazasına katılmıştır."

Ahmed bin Hanbel'in oğlu Abdullah, babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Haşimoğullarının bana bildirdiklerine göre, Ebu Talib'in adı Abdu Menaf bin Abdulmuttalib idi. Abdulmuttalib'in adı Şeybe bin Haşim'di. Haşim'in adı, Amr bin Abdi Menaf bin Kusayy'dı. Kusayy'ın adı da Zeyd'di."

Zubeyr bin Bekkar da şöyle söylemiştir: *"Ali bin Ebi Talib'in annesi, Fatıma bintu Esed bin Haşim bin Abdi Menaf bin Kusayy'dır. Onun Haşimilerden erkek çocuk doğuran ilk kadın olduğu söylenmiştir. Müslüman olmuş ve Medine'ye Resulullah (a.s)'ın yanına hicret etmiştir. Orada vefat etmiş ve onu Resulullah (a.s) defnetmiştir. Onun annesi de yani Hz. Ali (r.a)'nin annesi de Fatıma bintu Herim bin Revahet bin Hacer bin Abdi Mu'is bin Amir bin Lu'eyy'dir."* (1)

HZ. ALİ (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٦٦٣ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

1663- Hakim, Zeyd bin Erkam (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) ile birlikte ilk müslüman olan kişi Ali bin Ebi Talib (r.a)'dir."

Hakim diyor ki:

"Bu konudaki ihtilaf şu noktadan kaynaklanmaktadır. Büluğ çağına gelmiş erkekler içinde ilk müslüman olan kişi Ebu Bekir Sıddık (r.a)'dir. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in müslüman olması ise, büluğ çağına gelmesinden öncedir."

١٦٦٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ رَأَيْتُ عَلِيًّا عَلَى الْمِنْبَرِ أَبْيَضَ اللِّحْيَةِ قَدْ مَلأَتْ مَا بَيْنَ مِنْكَبَيْهِ، زَادَ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ فِي حَدِيثِهِ: عَلَى رَأْسِهِ زُغَيْبَاتٌ.

1663-Müstedrek (3/136) İsnadının sahih olduğunu söylemiştir. Zehebi de sahih olduğunu ifade etmiştir.

1) Bunu, Taberani, 'el-Mu'cemu'l-Kebir (1/92)'de rivayet etmektedir. Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/100)'de bu rivayetin sahih olduğunu bildirmektedir.

1664- Taberani, Şabi (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a)'yi minber üzerinde gördüm. Sakalı ağarmıştı ve iki omuzunun arasını doldurmaktaydı."

Yahya bin Sa'id, rivayet ettiği hadiste bu ifadeye ilaveten şöyle söylemiştir:

"(Saçları dökülmüş olduğundan) başında da tek tük tüy kalmıştı."

١٦٦٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ شُعْبَةَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا إِسْحَاقَ: أَنْتَ أَكْبَرُ مِنْ الشَّعْبِيِّ؟ قَالَ: الشَّعْبِيُّ أَكْبَرُ مِنِّي بِسَنَةٍ أَوْ سَنَتَيْنِ. قَالَ: وَرَأَى أَبُو إِسْحاقَ عَلِيًّا وَكَانَ يَصِفُهُ لَنَا: عَظِيمُ البَطْنِ أَجْلَحُ، قَالَ شُعْبَةُ وَكَانَ أَبُو إِسْحَاقَ أَكْبَرَ مِنْ أَبِي البَخْتَرِيِّ وَلَمْ يُدْرِكْ أَبُو البَخْتَرِيِّ عَلِيًّا وَلَمْ يَرَهُ.

1665- Taberani, Şu'be (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ebu İshak'a: "Sen Şa'bi'den büyük müsün?" diye sordum. O da: "Hayır, Şa'bi benden bir veya iki yaş daha büyüktür," diye cevap verdi. Ebu İshak Hz. Ali (r.a)'yi görmüştür ve onu: "Şişman ve saçları dökülmüş biriydi," diye tarif etmişti."

Yine Şu'be şöyle diyor:

"Ebu İshak, Ebu Behtari'den yaşça büyüktü. Ebu Behtari, Hz. Ali (r.a)'ye yetişememiş ve onu görememiştir."

١٦٦٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي رَجَاءٍ العُطارِدِيُّ قَالَ: رَأَيْتُ عَلِيًّا سَمْتًا أَصْلَعَ الشَّعْرِ كَأَنَّ بِجَانِبِهِ إِهَابَ شَاةٍ.

1666- Taberani, Ebu Reca Utaridi (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a)'yi vakar sahibi, saçları dökülmüş halde ve adeta üzerinde ko-

---

1664- Mu'cemu'l-Kebir (1/94) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/101)'de: "Bu- nu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'te isimleri geçen ravilerdir" demektedir.

1665- Mu'cemu'l-Kebir (1/94) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/100)'de: "Bu- nu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'in ravileridir" demiştir.

1666-Mu'cemu'l-Kebir (1/95) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/100)'de: "Bu- nu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'in ravileridir" demiştir.

yun derisi bulunan (yani son derece kıllı) biri olarak gördüm."

١٦٦٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ فِي الحَرِّ الشَّدِيدِ وَعَلَيْهِ ثِيابُ الشِّتَاءِ، وَخَرَجَ عَلَيْنَا فِي الشِّتَاءِ وَعَلَيْهِ ثِيابُ الصَّيْفِ، ثُمَّ دَعَا بِمَا نَشَدَ بِهِ ثُمَّ مَسَحَ العَرَقَ عَنْ جَبْهَتِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى بَيْتِهِ فَقُلْتُ لأَبِي: يا أَبَتَاهُ أَمَا رَأَيْتَ مَا صَنَعَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ، خَرَجَ عَلَيْنَا فِي الشِّتَاءِ عَلَيْهِ ثِيَابُ الصَّيْفِ وَخَرَجَ عَلَيْنَا فِي الصَّيْفِ وَعَلَيْهِ ثِيابُ الشِّتَاءِ فَقَالَ أَبُو لَيْلَى: مَا فَطِنْتُ. فَأَخَذَ بِيَدِ ابْنِهِ فَأَتَى عَلِيًّا فَقَالَ لَهُ الَّذِي صَنَعَ. فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ بَعَثَنِي وَأَنَا أَرْمَدُ فَبَزَقَ فِي عَيْنِي، ثُمَّ قَالَ: «افْتَحْ عَيْنَيْكَ» فَفَتَحْتُهُمَا فَمَا اشْتَكَيْتُهُمَا حَتَّى السَّاعَةَ وَدَعَا لِي فَقَالَ: «اللَّهُمَّ أَذْهِبْ عَنْهُ الحَرَّ وَالبَرْدَ» فَمَا وَجَدْتُ حَرًّا وَلاَ بَرْدًا حَتَّى يَوْمِي هٰذا.

1667- Taberani, Abdurrahman bin Ebi Leyla (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir.

"Hz Ali (r.a) çok sıcak bir günde üzerinde kışlık elbiseler olduğu halde yanımıza geldi. Bir defasında da kıştı ve üzerinde yaz elbiseleri ile yanımıza geldi. Sonra şiir olarak bir şeyler okudu. Bunun arkasından alnından terleri sildi ve sonra da evine döndü. Ben babama:

"Ey babacığım, mü'minlerin emirinin ne yaptığını gördün mü?" Kışın ortasında yaz elbiseleri ile yanımıza geldi, yazın ortasında da üzerinde kış elbiseleri olarak gelmişti," dedim. Ebu Leyla:

"Ben bu işin hikmetini kavrayamadım," dedi ve oğlunun (ravi burada kendini kastediyor) elinden tutarak Hz. Ali (r.a)'nin yanına gitti. Ona yaptığı şeyi hatırlattı. Hz. Ali (r.a) de ona:

"Resulullah (a.s) bir keresinde, benim gözüm ağrıyorken beni bir işe gönderdi. Bu arada, gözüme tükürüğünü sürdü. Sonra "gözlerini aç" dedi. Gözlerimi açtım ve o zamandan beri gözlerimde hiçbir rahatsızlık hissetmedim. Yine benim için:

"Ey Allah'ım, ondan, soğuğun ve sıcağın etkisini kaldır" diye dua etti. Ve o

---

1667- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid'de, "Bunu Taberani 'el-Evsat'ta rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" diye ifade etmektedir.

günden bugüne, üzerimde soğuğun veya sıcağın bir etkisini görmedim."

١٦٦٨ــ رَوَى النَّسَائِيُّ عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ أَبِيه قَالَ: خَطَبَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَاطِمَةَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : « إِنَّهَا صَغِيرَةٌ» فَخَطَبَهَا عَلِيٌّ، فَزَوَّجَهَا مِنْهُ.

1668- Nesai, Bureyde (r.a)'den, o da babasından, şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a), ile Hz. Ömer (r.a), Hz. Fatıma (r.a)'yı istediler. Resulullah (a.s) "henüz küçüktür" diye cevap verdi. Sonra Hz. Ali (r.a) istedi, ona nikahladı."

١٦٦٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: أَوَّلُ هَذِهِ الأُمَّةِ وُرُودًا عَلَى نَبِيِّهَا ﷺ أَوَّلُهَا إِسْلامًا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

1669- Taberani, Selman (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Bu ümmetin Resulullah (a.s)'a ulaşmakta ve müslüman olmakta ilki Ali bin Ebi Talib (r.a)'dir."

١٦٧٠ــ رَوَى الْبَزَّارُ والطَّبَرَانِيُّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِعَلِيٍّ: «أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلاَّ أَنَّهُ نَبِيٌّ بَعْدِي».

1670- Bezzar ve Taberani, İbni Abbas (r.a)'tan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Hz. Ali (r.a)'ye "Benim yanımda, Harun'un Musa'nın yanında sahib olduğu mevkiye sahib olmak istemez misin? Ancak benden sonra peygamber gelmeyecektir."

1668- Nesai (6/62) Kitabu'n-Nikah. Kadının kendiyle aynı yaşta olan biriyle evlenmesi babı. İsnadı hasendir.

1669- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/102)'de: "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri sikadırlar" diye belirtmektedir.

1670-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/185) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/209)'de: "Bunu, Bezzar ve Taberani rivayet etmektedir ve Bezzar'ın rivayetinde geçen ravilerden Ebu Belc el-Kebir dışında kalanlar Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu ravi ise sikadır" diye söylemektedir.

Taberani'nin rivayetinde ise: *"Sen benim yanımda, Harun'un Musa yanında sahib olduğu konumdasın"* ifadesi geçmektedir.

١٦٧١ــ رَوَى الطَّبَرَنِيُّ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِنَّ اللَّهَ يَغْضَبُ لِغَضَبِكَ وَيَرْضَى لِرِضَاكَ».

1671- Taberani, Hz. Ali (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Resulullah (a.s):

"Allah, senin gadablanmanla gadablanır ve senin razı olmanla razı olur" diye buyurdu."

١٦٧٢ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ جَيْشًا فِيهِم عَلِيٌّ، قَالَتْ: فَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ وَهُوَ رَافِعٌ يَدَيْهِ: «اللَّهُمَّ لاَ تُمِتْنِي حَتَّى تُرِيَنِي عَلِيًّا.

1672- Tirmizi, Ummu Atiyye (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), içerisinde Hz. Ali (r.a)'nin de bulunduğu bir ordu gönderdi. Ben o zaman Resulullah (a.s)'ın, ellerini kaldırarak:

"Ey Allah'ım, bana Ali'yi gösterinceye kadar canımı alma" diye söylediğini gördüm."

١٦٧٣ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنِ أَبِي ذَر قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِعَلِيٍّ: «يا عَلِيُّ مَنْ فَارَقَنِي فَارَقَ اللَّهَ، وَمَن فَارَقَكَ يَا عَلِيُّ فَارَقَنِي».

1673- Bezzar, Ebu Zer (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), Hz. Ali (r.a)'ye, "Ey Ali, kim benden ayrılırsa, Allah'dan ayılmış olur. Kim de senden ayrılırsa, benden ayrılmış olur," diye buyrdu."

1671-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/203)'de: "Bu hadisi, Taberani rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.

1672-Tirmizi (5/643) 50-Kitabu'l-Menakıb, 21-Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu, hasen, garib hadistir" demektedir.

1673-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/201) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/135)'de: "Bunu, Bezzar rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" demektedir.

١٦٧٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ عَلِيًّا كَانَ يَقُولُ فِي حَيَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: ﴿أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ﴾ وَاللَّهِ لاَنْقَلِبْ عَلَى أَعْقَابِنَا بَعْد إِذْ هَدَانَا اللَّهُ تَعَالَى. وَاللَّهِ لَئِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ لأُقَاتِلَنَّ عَلَى مَا قَاتَلَ عَلَيْهِ حَتَّى أَمُوتُ. وَاللَّهِ إِنِّي لأَخُوهُ وَوَلِيُّهِ وابْنُ عَمِّهِ وَوَارِثُهُ فَمَنْ أَحَقُّ بِهِ مِنِّي.

1674- Taberani, İbni Abbas (r.a)'tan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın sağlığında Hz. Ali (r.a) şöyle söylerdi:

"Yüce Allah "Eğer O (peygamber) ölür veya öldürülürse, siz ökçeleriniz üzerine geriye mi döneceksiniz" diye buyuruyor. Vallahi, Allahu Teala'nın bizi doğru yola eriştirmesinden sonra bir daha ökçelerimizin üzerine geriye dönmeyiz. Vallahi, eğer O ölür veya öldürülürse, ölünceye kadar O'nun savaştığı yolda savaşacağım. Vallahi, ben O'nun kardeşiyim, velisiyim, amcasının oğluyum ve varisiyim. Böyle bir şeye (yani onun yolunda savaşmaya) benden daha uygun kim olabilir?"

١٦٧٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِي رَحِمَهُ اللَّهُ أَنَّ عَلِيَّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ حَدَّثَهُمْ: أَنَّهُم حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ مِنْ عِنْد يَزِيدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ مَقْتَلَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ لَقِيَهُ الْمِسْوَرُ، فَقَالَ لَهُ: هَلْ لَكَ إِلَيَّ حَاجَةٌ تَأْمُرُنِي بِهَا؟ قَالَ فَقُلْتُ لَهُ: لاَ، فَقَالَ: هَلْ أَنْتَ مُعْطِيَّ سَيْفَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يَغْلِبَكَ الْقَوْمُ عَلَيْهِ؟ وَايْمُ اللَّهِ، لَئِنْ أَعْطَيْتَنِيهِ لاَيُخْلَصُ إِلَيْهِ أَبَدًا، حَتَّى تُبْلَغَ نَفْسِي، إِنَّ عَلِيَّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ خَطَبَ بِنْتَ أَبِي جَهْلٍ عَلَى فَاطِمَةَ، فَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَخْطُبُ النَّاسَ فِي ذَلِكَ عَلَى مِنْبَرِهِ هَذَا ــ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ مُحْتَلِمٌ ــ فَقَالَ: «إِنَّ فَاطِمَةَ مِنِّي، وَأَنَا أَتَخَوَّفُ أَنْ تُفْتَنَ فِي دِينِهَا» قَالَ: ثُمَّ ذَكَرَ صِهْرًا لَهُ مِنْ بَنِي عَبْدِ شَمْسٍ، فَأَثْنَى عَلَيْهِ فِي مُصَاهَرَتِهِ إِيَّاهُ فَأَحْسَنَ، قَالَ: «حَدَّثَنِي فَصَدَقَنِي، وَوَعَدَنِي فَأَوْفَى لِي، وَإِنِّي لَسْتُ أُحَرِّمُ حَلاَلاً، وَلاَ أُحِلُّ حَرَامًا، وَلَكِنْ وَاللَّهِ، لاَتَجْتَمِعُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَبِنْتُ

1674-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid'de: "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.

عَدُوِّ اللَّهِ مَكَانًا وَاحِدًا أَبَدًا».

1675- Buhari ve Müslim, Muhammed bin Şihab Zühri'den, o da Ali bin Hüseyin bin Ali (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Bunlar, Hüseyin bin Ali'nin öldürülmesinden sonra, Yezid bin Muaviye'nin yanından Medine'ye döndüklerinde Misver, Ali bin Hüseyin ile karşılaşıyor. Ona:

"Senin benden isteyeceğin bir şey var mı?" diye soruyor. Ali bin Hüseyin (r.a) diyor ki:

"Ben ona: "Hayır," diye cevap verdim. Bu sefer:

"Sen bana Resulullah (a.s)'ın kılıcını verir misin? Doğrusu ben, bu kimselerin (Yezid'in adamlarının) sana galip gelerek, o kılıcı elinden alacaklarından endişe ediyorum. Allah'a yemin ederim ki, eğer sen onu bana verirsen, canımı alıncaya kadar asla onu benden alamazlar."

Ali bin Ebi Talib, Hz. Fatıma (r.a)'nın üzerine Ebu Cehil 'in kızını istemişti. Bunun üzerine Resulullah (a.s)'ı minberi üzerinde, insanlara hitab ederken gördüm. O gün ihtilam olmuştum. Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Fatıma bendendir, ben ona (duyacağı kıskançlık dolayısıyla) dininde bir fitneye uğramasından çekiniyorum." Sonra Abdu Şemsoğullarından olan bir adamın adından sözetti. Onun kendisiyle olan akrabalık ilişkilerini övdü ve şu şekilde güzelliklerini saydı:

"Benimle konuştuğunda doğru konuştu. Bana söz verdiğinde, sözünü yerine getirdi. Ben helal olanı haram, haram olanı da helal kılmam. Ancak, vallahi, Allah'ın peygamberinin kızı ile Allah'ın düşmanının kızı aynı yerde (aynı nikah altında) asla biraraya gelemezler" diye buyurdu."

Ali bin Hüseyin (r.a)'in rivayetine göre, Misver bin Mahreme, ona şöyle bildirmiştir:

"Hz. Ali (r.a), nikahı altında Resulullah (a.s)'ın kızı Hz. Fatıma (r.a) varken, Ebu Cehil'in kızını istedi. Hz. Fatıma (r.a) bunu duydu ve Resulullah (a.s)'ın yanına geldi. Ona:

"Etrafındakiler, senin kızlarından dolayı kızmayacağını sanıyorlar. Şu Ali,

---

1675-Buhari (7/85) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 16-Ebu'l-As bin Rebi'in de kendilerinden olduğu, Resulullah (a.s)'ın hısımları hakkında gelen rivayetler babı; Müslim (4/193) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 15--Resulullah (a.s)'ın kızı Hz. Fatıma (r.a)'nın faziletleri babı. Buhari ve Müslim'in Sahih'le- rinde belirtilen yerlerde.

Ebu Cehil'in kızını nikahlamak üzere" dedi. Resulullah (a.s) kalktı. Sonra diz çöküp oturdu. Şöyle diyordu:

"Bundan sonra, ben Ebu'l-As bin Rebi'e kızımı verdim. O benimle doğru sözlü olarak konuştu. Fatıma benden bir parçadır. Ona fenalık dokundurulmasından hoşlanmam."

Bir rivayette de:

"Onun zihnini karıştırmalarından, fitneye yöneltmelerinden" ifadesi geçmektedir.- *"Vallahi, Allah Resulünün kızı ile, Allah düşmanının kızı bir adamın nikahı altında asla biraraya gelemezler."* Bu konuşmadan sonra Hz. Ali (r.a) de, o kızı istemekten vazgeçti.

Bir rivayette (1) de Misver'in şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Resulullah (a.s)'ı minberin üzerinde şöyle söylerken duydum:

"Hişam bin Muğireoğulları, benden kızlarını, Ali bin Ebi Talib (r.a)'e nikahlamaları için izin istediler. Ben onlara izin vermem, sonra yine izin vermem. Ancak, Ebu Talib'in oğlunun, kızımı boşamak istemesi durumu müstesna. O zaman onların kızlarını alabilir. O, (yani Fatıma) benden bir parçadır. Onu rahatsız eden şey, beni de rahatsız eder. Ona eziyet veren şey, bana da eziyet verir."

Bir rivayette de (2) özet olarak Resulullah (a.s)'ın:

"Fatıma benden bir parçadır, kim onu kızdırırsa beni kızdırmış olur" diye buyurduğu bildirilmektedir.

Bir başka rivayette ise (3):

"Fatıma benden bir parçadır, ona eziyet veren şey, bana da eziyet verir" diye söylediği ifade ediliyor.

١٦٧٦ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالْبَزَّارُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الرَّقِيمِ الْكِنَانِيِّ قَالَ:

---

1) Buhari (9/327) 67-Kitabu'n-Nikah, 19-Bir adamın kızını kızkardeşi ve onu üzmesi sebebiyle onun aleyhine bir şeyi kaldırması için çabalaması bahsi, Müslim (4/1902), 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 15-Resulullah (a.s)'ın kızı Hz. Fatıma (r.a)'nın fazileti babı.

2) Buhari, (7/105) 62-Kitabu Fedaili's Sahabe, 29-Hz. Fatıma (r.a)'ın menkıbeleri babı.

3) Müslim (4/1902) 44-Kitabu Fedaili's Sahabe, 15-Resulullah (a.s)'ın kızı Hz. Fatıma (r.a)'nın fazilletleri babı.

خَرَجْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ زَمَنَ الْجَمَلِ فَلَقِينَا سَعْدَ بْنَ مَالِكٍ بِهَا فَقَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِسَدِّ الْأَبْوَابِ الشَّارِعَةِ فِي الْمَسْجِدِ بَابَ عَلِيٍّ. وَزَادَ الطَّبَرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ سَدَدْتَ أَبْوَابَنَا كُلَّهَا إِلَّا بَابَ عَلِيٍّ، قَالَ: «مَا أَنَا سَدَدْتُ أَبْوَابَكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَدَّهَا».

1676- Ahmed, Bezzar ve Taberani, Abdullah bin Rakimi el-Kinani (r.a)' den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Cemel olayının meydana geldiği zamanda, Medine'ye vardık Orada Sa'd bin Malik ile karşılaştık. Sa'd:

"Resulullah (a.s) Mescid'e açılan kapıların kapatılmasını, sadece Hz. Ali (r.a)'nin kapısının öylece bırakılmasını emretti" dedi."

Taberani, el-Mu'cemu'l-Evsat'taki rivayetinde şöyle bir ilaveye de yer vermektedir:

"Ey Allah'ın Resulü, Hz. Ali (r.a)'nin kapısı dışında, bizim kapılarımızı kapatıyor musun?" dediler. O da:

"Sizin kapılarınızı kapatan ben değilim, Allah kapatıyor (yani Allah böyle olmasını istiyor)" diye buyurdu."

Bir Açıklama:

Bu hadis ile Hz. Ebu Bekir (r.a)'in küçük kapısının açık bırakılması ile ilgili hadisin anlamı arasında bir uyuşmazlık bulunmuyor. Çünkü Hz. Ebu Bekir (r.a)'in kapısının açık bırakılması ile ilgili rivayette "havha" ibaresi geçmektedir. Ve bu "havha" ifadesi ıstılah anlamıyla kapıdan farklı anlama gelmektedir. (1) Muhtemelen, Resulullah (a.s)'ın ehl-i beytinin evine açılan kapı dışındaki bütün kapıların kapatılması ve Hz. Ebu Bekir (r.a)'in girip çıktığı kapı dışında, insanların girip çıktıkları bütün kapıların kapatılması emredilmiştir.

١٦٧٧ــ رَوَى أَحْمَدُ وَأَبُو يَعْلِي عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كُنَّا نَقُولُ فِي زَمَنِ رَسُولِ

1676-Ahmed, Müsned (1/175) Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/195) Haysemi de, Mec- ma'u'z-Zevaid (9/114)'de: "Bunu, Ahmed, Ebu Ya'la, Bezzar ve Taberani 'el-Evsat'ta rivayet etmektedir. Ahmed'in isnadı hasendir" demektedir.

1) Havha; büyük kapının ortasındaki küçük kapı ve ışık deliği gibi anlamlara gelmektedir.

اللَّهِ ﷺ : رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَيْرُ النَّاسِ ثُمَّ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ عُمَرُ وَلَقَدْ أُوتِيَ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ثَلاَثَ خِصَالٍ لأَنْ يَكُونَ لِي وَاحِدَةٌ مِنْهُنَّ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ حُمْرِ النَّعَمْ: زَوْجَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ابْنَتَهُ وَوَلَدَتْ لَهُ، وَسَدَّ الأَبْوَابَ إِلاَّ فِي الْمَسْجِدِ، وَأَعْطَاهُ الرَّايَةَ يَوْمَ خيبر.

1677- Ahmed ve Ebu Ya'la, İbni Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ın zamanında şöyle derdik:

"Resulullah (a.s), insanların en hayırlısıdır. Ondan sonra Hz. Ebu Bekir (r.a) gelir, ondan sonra da Hz. Ömer (r.a) gelir. Ali bin Ebi Talib'e ise üç özellik verilmiştir. Bunlardan bir tanesinin bende olması benim için kırmızı develerimin hepsinden daha sevimli olurdu. (Birincisi) Resulullah (a.s) ona kızını nikahladı ve bu kızdan çocukları oldu. (İkincisi) Onun kapısı dışındaki Mescide açılan kapıları kapattı. (Üçüncüsü ise) Hayber gününde sancağı ona verdi."

١٦٧٨ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلِيًّا يَوْمَ الطَّائِفِ فانتجاهُ، فَقَالَ النَّاسُ: لَقَدْ طَالَ نَجْوَاهُ مَعَ بْنِ عَمِّهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «ما انْتَجَيْتُهُ، ولٰكِنَّ اللَّهَ انْتَجَاهُ».

1678- Tirmizi, Cabir bin Abdullah (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), Taif Gününde Hz. Ali (r.a)'yi yanına çağırdı ve onunla gizlice konuştu. İnsanlar: "Amacasının oğlu ile gizli konuşması uzun sürdü," dediler. Resulullah (a.s) da: "Onunla ben gizli konuşmadım. Ancak Allah gizlice konuştu," diye buyurdu."

١٦٧٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ شَرَاحِيلَ بْنِ مُرَّةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

1677- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/120)'de: "Bunu, Ahmed ve Ebu Ya'la rivayet etmektedir ve her ikisinin rivayetlerinde geçen raviler de isimleri Sahih'te geçen ravilerdir" demektedir. Ayrıca: Tirmizi (5/639) 50-Kitabu'l-Menakıb, 21-Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in menkıbeleri babı.

1678-Tirmizi (5/639) 50-Kitabu'l-Menakıb, 21-Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen garibdir. Bunun el-Eclah ta- rıkiyle gelen rivayetinden başka rivayetini bilmiyoruz. 'el-Eclah'tan İbni Fudayl'dan başkaları da rivayet etmişlerdir" demektedir.

يَقُولُ لِعَلِيٍّ: «أَبْشِرْ يَاعَلِيُّ حَيَاتُكَ مَعِي وَمَوْتُكَ مَعِي».

1679- Taberani, Şurahbil bin Murre (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın Hz. Ali (r.a)'ye şöyle söylediğini duydum:

"Müjde olsun ey Ali, senin hayatın da, ölümün de benimledir."

١٦٨٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ أَبِي إِلَى الْجُمُعَةِ وَأَنَا غُلَامٌ فَلَمَّا خَرَجَ عَلِيٌّ فَصَعَدَ الْمِنْبَرَ قَالَ لِي أَبِي: قُمْ أَيْ عَمْرُو فَانْظُرْ إِلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ. فَقُمْتُ فَإِذَا هُوَ قَائِمٌ عَلَى الْمِنْبَرِ فَإِذَا هُوَ أَبْيَضُ اللِّحْيَةِ وَالرَّأْسِ، عَلَيْهِ إِزَارٌ وَرِدَاءٌ لَيْسَ عَلَيْهِ قَمِيصٌ قَالَ فَمَا رَأَيْتُهُ جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ حَتَّى نَزَلَ عَنْهُ قُلْتُ لِأَبِي إِسْحَاقَ: هَلْ قَنَتَ؟ قَالَ: لَا، وَفِي رِوَايَةٍ لَمْ أَرَهُ خَضَبَ لِحْيَتَهُ ضَخْمُ الرَّأْسِ.

1680- Taberani, Ebu İshak (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ben daha küçük bir çocukken, babamla birlikte cumaya gittim. Hz. Ali (r.a) gelip minbere çıktığında babam bana: "Kalk ey Amr, mü'minlerin emirine bak," dedi. Kalktım, onun minberin üzerinde ayakta durduğunu gördüm. Baktım, beyaz saçlı ve beyaz sakallı birisiydi. Üzerinde izar ve rida (entari ve cübbe) vardı. Gömlek giymemişti. Minberden aşağı ininceye kadar, oturduğunu görmedim. Babam İshak'a: "Süslenmiş miydi?" diye sordum. "Hayır" dedi."

Bir rivayette de: *"Sakalına kına sürmemiş olduğunu gördüm, kafası da iriceydi,"* ifadesi geçmektedir.

١٦٨١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ: جَاءَ النَّبِيُّ ﷺ وَعَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ

1679- Mu'cemu'l-Kebir (7/308) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/100)'de: "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.
"Senin hayatın da benimledir, ölümün de benimledir" demek, "dünyada da ahirette de benimle olacaksın" demektir.

1680- Mu'cemu'l-Kebir (1/93) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/100)'de: "Bunu, Taberani değişik isnadlarla vermektedir ve ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.
"Minberden aşağı ininceye kadar hiç oturduğunu görmedim" demekle, "cuma hutbesi gayet kısa oldu" demek istemektedir.

عَنْهُ نَائِمٌ فِي التُّرَابِ فَقَالَ: «إِنَّ أَحَقَّ أَسْمَائِكَ أَبُو تُرَابٍ، أَنْتَ أَبُو تُرَابٍ».

1681- Taberani, Ebu Tufeyl (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a) toprağın üzerinde uyurken, Resulullah (a.s) geldi ve:

"Sana en layık olan isim, Ebu Turab (toprağın babası)'dır. Sen Ebu Turab'sın" diye buyurdu."

١٦٨٢ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالبَزَّارُ عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَنَّى عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِأَبِي تُرَابٍ فَكَانَتْ مِنْ أَحَبِّ كُنَاهُ إِلَيْهِ.

1682- Ahmed ve **Bezzar,** Ammar bin Yasir (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s), Hz. Ali (r.a)'ye Ebu Turab künyesini taktı. Bu künye onun (yani Hz. Ali (r.a)'nin) en çok sevdiği künyelerindendi."

١٦٨٣ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ حُبْشِيِّ بْنِ جَنَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «عَلِيٌّ مِنِّي، وَأَنَا مِنْ عَلِيٍّ، وَلاَ يُؤَدِّي عَنِّي إِلا أَنَا أَوْ عَلِيٌّ».

1683- Tirmizi, Hubşi bin Cunade (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Ali bendendir ve ben Ali'denim. Benim adıma ancak, kendim ve Ali hareket edebilir."

١٦٨٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ ذُؤَيْبٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا حُضِرَ قَالَتْ صَفِيَّةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لِكُلِّ امْرَأَةٍ مِنْ نِسَائِكَ أَهْلٌ تَلْجَأُ إِلَيْهِم وَإِنَّكَ أَجْلَيْتَ أَهْلِي، فَإِنْ حَدَثَ

1681-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/101)'de naklederek: "Bunu, Taberani, 'el-Evsat' ve 'el-Kebir'inde rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.

1682- Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/199) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/101)'de: "Bunu, Bezzar, Ahmed ve daha başkaları rivayet etmektedir. Ahmed'in rivayetinde geçen raviler sikadır" diye belirtmektedir.

1683-Tirmizi (5/636) 50-Kitabu'l-Menakıb, 21-Hz. Ali bin Ali Talib (r.a)'nı menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen garibdir" demektedir.

حَدَثٌ فإلى مَنْ؟ قَالَ: «إلى عَلِيِّ بْنِ أَبي طَالِبٍ».

1684- Taberani, Dueyb (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) ölüm hastalığına tutulduğunda, Safiyye kendisine:

"Ey Allah'ın Resulü, senin hanımlarından her birinin kendilerine sığınacağı bir akraba çevresi var. Benim yakınlarımı ise sürgüne gönderdin. Eğer herhangi bir şey olursa, ben kime sığınayım?" diye sordu. O da:

"Ali bin Ebi Talib'e," diye cevap verdi."

١٦٨٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: أَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ أَحَبَّ عَلِيًّا فَقَدْ أَحَبَّنِي وَمَنْ أَحَبَّنِي فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ وَمَنْ أَبْغَضَ عَلِيًّا فَقَدْ أَبْغَضَنِي، وَمَنْ أَبْغَضَنِي فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّهَ».

1685- Taberani, Ümmü Seleme (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini işittim:

"Kim Ali'yi severse, beni sevmiş olur, kim de beni severse Allah'ı sevmiş olur. Kim Ali'yi kızdırırsa beni kızdırmış olur. Kim de beni kızdırırsa Allah'ı kızdırmış olur."

١٦٨٦ــ رَوَى أَحْمَدُ والبَزَّارُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَمْرُو بْنِ شَاسَ الأَسْلَمِيُّ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الحُدَيْبِيَةِ قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ عُلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إلى اليَمَنِ فَجَفَانِي فِي سَفَرِي ذٰلِكَ، حَتَّى وَجَدْتُ في نَفْسِي عَلَيْهِ، فَلَمَّا قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ أَظْهَرْتُ شِكَايَتَهُ فِي الْمَسْجِدِ حَتَّى سَمِعَ بِذٰلِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَدَخَلْتُ الْمَسْجِدَ ذَاتَ غَداةٍ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ في نَاسٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَلَمَّا رَآنِي أَبْدَلَّ عَيْنَيْهِ (يَقولُ حدَّدَ إِلَيَّ النَّظَرَ) حَتَّى إِذَا جَلَسْتُ قَالَ: «يا عَمْرو وَاللَّهِ لَقَدْ آذَيْتَنِي» قُلْتُ: أَعوذُ باللَّهِ مَنْ أَذَاكَ يا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ «بَلى مَنْ آذَى عَلِيًّا فَقَدْ آذَانِي».

1684-Mu'cemu'l-Kebir (4/230) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/112)'de: "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" diye belirtmektedir.

1685-Mu'cemu'l-Kebir (3/380) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (23/132)'de: "Bunu Taberani rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.

1686- Ahmed, Bezzar ve Taberani, Hudeybiye anlaşmasına katılanlardan, Amr bin Şasi Eslemi (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Hz. Ali (r.a) ile birlikte Yemen'e doğru yola çıktım. Bu yolculuğumda bana biraz sıkıntı çektirdi. Bu yüzden içimde kendisine karşı bir duygu oluştu. Medine'ye döndüğümde, onunla ilgili şikayetimi, Mescid'de açığa vurdum. Bu şikayetim Resulullah (a.s)'ın kulağına kadar gitti. Bir sabah Mescid'e girdiğimde, Resulullah (a.s), ashabından bir topluluğun arasında oturuyordu. Beni görünce, gözlerini bana dikti. Ben oturduğumda ise:

"Ey Amr, vallahi, bana sıkıntı verdin" dedi.

"Sana sıkıntı verecek bir şeyden Allah'a sığınırım, ey Allah'ın Resulü," dedim.

"Evet, Ali'ye sıkıntı veren, bana sıkıntı vermiş olur" dedi."

١٦٨٧ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ سَعْدِ أَبِي وَقَّاصٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ فَقَالَ: «أَلَسْتُ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ؟ مَنْ كُنْتُ وَلِيُّهُ فَعَلِيٌّ وَلِيُّهُ».

1687- Bezzar, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), Hz. Ali (r.a)'nin elinden tutarak:

"Sen mü'minler için kendi canlarından daha üstün değil misin? Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur" diye buyurdu."

١٦٨٨ــ رَوَى عَبْدُاللَّهِ بنِ أَحْمَدَ والبَزَّازُ عَنْ زَيْدِ بْنُ يُثَيْعٍ: قَالَ نَشَدَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ النَّاسَ فِي الرَّحْبَةِ مَنْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ لَمَّا قَامَ: قَالَ فَقَامَ مِنْ قِبَلِ سَعِيدٍ سِتَّةٌ وِمِنْ قِبَلِ زَيْدٍ سَبْعَةٌ فَشَهِدُوا أَنَّهُمْ سَمِعُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ لِعَلِيٍّ: «أَلَيْسَ أَنَا أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ؟» قَالُوا: بَلَى قَالَ: «اللَّهُمَّ مَنْ كُنْتُ مَوْلاَهُ فَعَلِيٌّ مَوْلاَهُ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالاهُ وعَادِ مَنْ عَادَاهُ».

1686-Ahmed (3/483) Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/200) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/129)'de: "Bunu, Ahmed ve Taberani muhtasar olarak, Bezzar ise bunlardan daha kısa bir şekilde rivayet etmektedir. Ahmed'in rivayetinde geçen raviler sikadır" demektedir.

1687-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/187) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/107)'de: "Bunu, Bezzar rivayet etmektedir ve ravieri sıkadır" diye söylemektedir.

1688- Abdullah bin Ahmed ve Bezzar, Zeyd bin Yusey (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Hz. Ali (r.a), geniş bir alanda, insanlara, Resulullah (a.s)'in Gadir Hum gününde ayağa kalkıp konuştuğunu kimin dinlediğini sordu. Sa'id tarafından altı, Zeyd tarafından da yedi kişi ayağa kalkıp, Resulullah (a.s)'ın Gadir Hum gününde Hz. Ali (r.a)'ye:

"Ben insanlar için canlarından daha ileride değil miyim?" dedi. Oradakiler: "Evet," dediler. Resulullah (a.s) da:

"Ey Allah'ım, ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur. Ey Allah'ım, ona kim dostluk ederse, sen de onu dost edin, kim de düşmanlık ederse, sen de ona düşman ol" diye buyurdu. Oradakiler de buna şahitlik ettiler."

١٦٨٩ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَلِيٍّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ: «مَنْ كُنْتُ مَوْلاَهُ فَعَلِيٌّ مَوْلاَهُ» قَالَ: وَزَادَ الرَّاوُونَ بَعْدُ وَالِ مَنْ وَالاَهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ.

1689- Ahmed, Hz. Ali (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Gadir Hum günüde:

"Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur" diye buyurdu."

Muhaddis, yukarıdaki ifadeyi, ravilerin, *"ona kim dostluk ederse, sen de onu dost edin, kim de düşmanlık ederse sen de ona düşman ol"* ifadesinden sonra ilave ettiklerini bildirmektedir.

١٦٩٠ــ رَوَى عَبْدُاللَّهِ بْنِ أَحْمَدَ وَأَبُو يَعْلِي عَنْ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: شَهِدْتُ عَلِيًّا فِي الرَّحْبَةِ يُنَاشِدُ النَّاسَ: أَنْشُدُ اللَّهَ مَنْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ فِي يَوْمِ غَدِيرِ خُمٍّ: «مَنْ كُنْتُ مَوْلاَهُ فَعَلِيٌّ مَوْلاَهُ» لَمَّا قَامَ فَشَهِدَ. قَالَ عَبْدُالرَّحْمٰنِ فَقَامَ اثْنَا عَشَرَ بَدْرِيًّا كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى أَحَدِهِمْ عَلَيْهِ سَرَاوِيلَ. فَقَالُوا: نَشْهَدُ أَنَّا سَمِعْنَا رَسُولَ

1688- Abdullah bin Ahmed, Müsned'e ilavelerinde (1/118) rivayet etmektedir. Ayrıca Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/190) Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (9/107)'de: "Bunu, Abdullah ve Bezzar rivayet etmektedir ve isnadları hasendir" diye belirtmektedir.

1689- Bunu, Abdullah bin Ahmed, Müsned'e ilaveleri arasında (1/152) rivayet etmektedir. Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/107)'de: "Bunu, Ahmed rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" diye belirtmektedir.

اللَّهِ ﷺ يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ: «أَلَسْتُ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجِي أُمَّهَاتِهِمْ» قُلْنَا: بَلَى يَارَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: «فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ اللَّهُمَّ والِ مَنْ وَالَاهُ وعَادِ مَنْ عَاداهُ».

1690- Abdullah bin Ahmed ve **Ebu Ya'la,** Abdurrahman bin Ebi Leyla (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Hz. Ali (r.a)'yi, genişçe bir yerde, insanların bazı konulardaki bilgilerini açıklamalarını isterken gördüm. O, söyle diyordu:

"Allah adına soruyorum, Resulullah (a.s)'ın Gadir Hum gününde, ayağa kalkıp, söylediğini kim duydu?" diye sordu. Bedir'e katılmış olanlardan oniki kişi ayağa kalktı. Bunlardan birisini o şalvarlı hali ile hala hatırlıyorum. O insanlar da.

"Resulullah (a.s)'ın Gadir Hum gününde "Ben mü'minlere kendi canlarından daha ileride değil miyim, zevcelerim de onların anneleri değil midir?" diye söylediğine şahitlik ederiz," dediler. Biz de: "Evet, öyledir, ey Allah'ın Resulü," diye cevap verdik. Bunun üzerine Resulullah (a.s) da: "Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur. Ey Allah'ım, onu dost edinene sen de dost ol, ona düşmanlık edene sen de düşman ol" diye buyurdu," şeklinde konuştular."

١٦٩١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ: نَشَدَ عَلِيٌّ النَّاسَ: أَنْشُدُ اللَّهَ رَجُلاً سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ، اللَّهُمَّ والِ مَنْ وَالاهُ وعَادِ مَنْ عَادَاهُ» فَقَامَ اثْنَا عَشَرَ بَدْرِيًّا فَشَهِدُوا بِذٰلِكَ. وَكُنْتُ فِيمَنْ كَتَمَ فَذَهَبَ بَصَرِي.

1691- Taberani, Zeyd bin Erkam (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a) insanlara bildiklerinden sordu ve:

1690- Ahmed, Müsned (1/119) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/105)'de: "Bunu, Ebu Ya'la rivayet etmektedir ve ravileri sikadır ve Abdullah bin Ahmed de rivayet etmektedir" demektedir.

1691- Mu'cemu'l-Kebir (5/175) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/106)'de: "Bunu, Taberani 'el-Kebir' ve 'el-Evsat'ta gözün gitmesi, şehadetin saklanması ve Hz. Ali (r.a)'nin bu konuda duada bulunması olayından söz etmeksizin rivayet etmektedir. Yine onun bir rivayetinde "Ali şehadetini saklayanın aleyhine duada bulundu." ibaresi geçmektedir. 'el-Evsat'taki rivayetinin ravileri sikadır" diye açıklamada bulunmaktadır.

"Resulullah (a.s)'ın: "Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur. Ey Allah'ım, onu dost edinene sen de dost ol, düşmanlık edene sen de düşman ol" diye söylediğini duyan kişinin, Allah adına bunu söylemesini istiyorum," dedi. Bedir'e katılanlardan oniki kişi ayağa kalkıp bu konuda şahitlik ettiler. Ben o zaman bildiğimi gizleyenlerdendim, şimdi ise gözüm gitmiş bulunuyor."

١٦٩٢ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ عُمْرُو بْنُ ذي مَرٍّ وسَعِيدِ بْنِ وَهَبَ وعَنْ زَيْدِ بْنِ يُثَيْعَ: قَالُو: سَمِعْنَا عَلِيًّايَقُولُ: نَشَدْتُ اللَّهَ رَجُلاً سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ لَمَّا قَامَ، فَقَامَ ثَلاَثَةَ عَشَرَ رَجُلاً فَشَهِدُوا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أَلَسْتُ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِم» قَالُوا بَلَى يا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: فَاخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ فَقَالَ: «مَنْ كُنْتُ مَوْلاَهُ فَهَذَا مَوْلاَهُ اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالاَهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ وَاَحَبَّ مَنْ اَحَبَّهُ وَأَبْغِضْ مَنْ يُبْغِضُهُ وانْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ واخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ».

1692- Bezzar, Amr bin Zi Murr, Sa'id bin Vehb ve Zeyd bin Yusay (r.a)'ın şöyle söylediklerini rivayet etmiştir:

"Amr bin Zi Murr, Sa'id bin Vehb ve Zeyd bin Yusay (r.a)'ın şöyle söylediklerini rivayet etmiştir:"Hz. Ali (r.a)'nin şöyle söylediğini duyduk:

"Resulullah (a.s)'ın Gadir Hum gününde ayağa kalkarak, konuştuklarını duyan kişilerin Allah adına bildiklerini söylemesini istiyorum." Bunun üzerine onüç kişi ayağa kalktı ve Resulullah (a.s)'ın o günde:

"Ben mü'minler için kendi nefislerinden daha ileride değil miyim?" dediğine, oradakilerin "Evet, öyledir, ey Allah'ın Resulü," diye cevap verdiklerine, bunun üzerine Resululah (a.s)'ın Hz. Ali (r.a)'nin elinden tutarak, "Ben kimin dostu isem, şu da onun dostudur. Ey Allah'ım, kim onu dost edinirse, sen de onu dost edin, kim ona düşmanlık ederse, sen de ona düşman ol. Onu seveni sev, ona buğzedene sen de buğzet. Ona yardım edene sen de yardım et. Onu aşağılayanı aşağı düşür" diye söylediğine şahitlik ettiler."

١٦٩٣ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ وَهْبَ قَالَ: نَشَدَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ النَّاسَ

1692-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/191) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid'de: "Bunu, Bezzar rivayet etmektedir ve Fıtr bin Hqlife'nin dışında kalan ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu kişi ise sikadır" diye belirtmektedir.

فَقَامَ خَمْسَةٌ اوسِتَّةٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَشَهِدُوا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ كُنْتُ مَوْلاَهُ فَعَلِيٌّ مَوْلاَهُ.

1693- Ahmed, Sa'id bin Vehb (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a) insanların şahitliklerini istedi. Resulullah (a.s)'ın ashabından beş veya altı kişi kalkarak, Resulullah (a.s)'ın "Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur" diye söylediğine şahitlik ettiler."

١٦٩٤ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ: جَمَعَ عَلِيٌّ النَّاسَ فِي الرَّحْبَةِ ثُمَّ قَالَ لَهُمْ: أَنْشُدُ بِاللَّهِ كُلَّ امْرِىءٍ مُسْلِمٍ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ مَا قَالَ لَمَّا قَامَ فَقَامَ إِلَيْهِ ثَلاَثُونَ مِنَ النَّاسِ، قَالَ أَبُو نَعِيمٍ: فَقَامَ نَاسٌ كَثِيرٌ فَشَهِدُوا حِينَ أَخَذَ بِيَدِهِ فَقَالَ: «أَتَعْلَمُونَ أَنِّي أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ» قَالُوا: بَلَى يَارَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «وَمَنْ كُنْتُ مَوْلاَهُ فَهَذَا مَوْلاَهُ اَللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالاَهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ» قَالَ فَخَرَجْتُ كَأَنَّ فِي نَفْسِي شَيْئًا فَلَقِيتُ زَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ فَقُلْتُ لَهُ: إِنِّي سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُول كَذَا وكَذَا قَالَ: فَمَا تُنْكِرُ قَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ ذٰلِكَ.

1694- Ahmed, Ebu Tufeyl (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a) insanları genişçe bir alanda topladı ve onlara:

"Resulullah (a.s)'ın Gadir Hum gününde, ayağa kalktığında söylediğini duyan her müslümanın, bildiğini Allah aşkına ortaya dökmesini istiyorum," dedi. Bunun üzerine insanlardan otuz kişi ayağa kalktı."

Ebu Nu'aym diyor ki:

"Bir çok kimse ayağa kalkıp, Resulullah (a.s)'ın Hz. Ali (r.a)'nin elinden tutarak: "Benim mü'minler için kendi canlarından daha ileride olduğumu biliyor musunuz?" diye söylediğine, oradakilerin: "Evet, öylesin, ey Allah'ın Resulü"

1693-Ahmed, Müsned (4/366) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/104)'de: "Bunu, Ahmed rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'in ravileridir" demektedir.

1694-Ahmed, Müsned (4/370) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/104)'te: "Bunu Ahmed rivayet etmektedir ve Fıtr bin Halife'nin dışında kalan ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu kişi ise sikadır" demektedir.

dediklerine, bunun üzerine Resulullah (a.s)'ın da:

"Ben kimin dostu isem, bu da onun dostudur. Ey Allah'ım, onu dost edinene sen de dost ol. Kim ona düşmanlık ederse sen de düşman ol" diye söylediğine şahitlik ettiler. Ben içimde bir tereddüt olarak oradan çıktım. Zeyd bin Erkam ile karşılaştım. Ona:

"Hz. Ali (r.a)'nin şöyle şöyle söylediğini duydum," dedim. "Benim de Resulullah (a.s)'ın böyle söylediğini duyduğunu inkar etmezsin," dedi."

١٦٩٥ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ رَبَاحِ بْنِ الحارِثْ قَالَ: جَاءَ رَهْطٌ إِلَى عَلِيٍّ بالرَّحْبَةِ قَالُوا السَّلامُ عَلَيْكَ يَامَوْلانا، فَقَالَ: كَيْفَ أَكُونُ مَوْلاكُم وَأَنْتُمْ قَوْمٌ عَرَبٌ، قَالُوا سَمِعْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ يَقُولُ: «مَنْ كُنْتُ مَوْلاهُ فَهَذَا مَوْلاهُ» قَالَ رَبَاحٌ فَلَمَّا مَضَوْا تَبِعْتُهُم فَقُلْتُ: مَنْ هَؤُلاءِ؟ قَالُوا: نَفَرٌ مِنَ الأَنْصَارِ فِيهِم أَبُو أَيُّوبُ الأَنْصَارِيُّ.

1695- Ahmed, Rabah bin Haris (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Genişce bir alanda, insanlardan bir gurup Hz. Ali (r.a)'nin yanına geldiler ve:

"Allah'ın selamı üzerine olsun, ey dostumuz" dediler. Hz. Ali (r.a)'de:

"Siz değişik arap kavimlerindensiniz. Ben sizin dostunuz nasıl oluyorum," dedi. Onlar da:

"Biz Resulullah (a.s)'ın Gadir Hum gününde, "Ben kimin dostu isem, bu da onun dostudur" diye söylediğini duyduk" dediler."

Rabah diyor ki;

"Onlar gittiklerinde, arkalarına takıldım ve "Bunlar kimlerdir?" diye sordum. "Bunlar ensardan bir topluluktur, içlerinde Ebu Eyyup Ensari (r.a) de vardır" dediler."

Taberani'nin rivayetine göre de, sözkonusu kişiler:

"Biz Resulullah (a.s)'ın: "Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur. Ey Allah'ım, onu dost edinene, sen de dost ol, ona düşmanlık edene, sen de düşman ol," diye söylediğini duyduk. Şu da aramızda olan Ebu Eyyub'dur" dediler. Ebu Eyyub yüzünden imameyi kaldırdı ve sonra:

1695-Ahmed, Müsned (5/419) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid'de: "Bunu, Ahmed ve Taberani rivayet etmektedir ve Ahmed'in rivayetindeki raviler sikadır" demektedir.

"Ben Resulullah (a.s)'ın: "Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur. Ey Allah'ım, onu dost edinene, sen de dost ol, ona düşmanlık edene, sen de düşman ol" diye söylediğini duydum," dedi."

Bir Açıklama

Şiiler, kendi mezheplerini tamamiyle bu Gadir Hum hadisesine bina ederek, hilafetin Hz. Ali (r.a) ile onun nesline has olduğunu ileri sürmüşlerdir. Biz burada, ehl-i sünnetin Gadir Hum hadisini inkar etmediğinin daha iyi bilinmesi için bu olayla ilgili değişik rivayetlerin çoğunu verdik. Ancak ehl-i sünnet, Şiilerin bu hadisin üzerine bina ettiği anlayışı kabul etmez. Hadisin değişik rivayetlerini incelediğimizde, ehl-i sünnetin bu hadisten çıkarmakta olduğu anlamın daha isabetli olduğunu görürüz. Şüphesiz, hilafet konusu oldukça hassas bir konudur. Ve yine şüphesiz, iki kişi bütün yönlerden eşit olur da bunlardan birisi Resulullah (a.s)'ın ehl-i beytinden olursa, her müslümanın Resulullah (a.s)'ın ehl-i beytinden olanı öne geçirmesi daha uygun olur. Zaten bu, fıtratın bir gereğidir.

١٦٩٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ صُهَيْبٍ مَوْلَى العَبَّاسِ قَالَ: أَرْسَلَنِي العَبَّاسُ إِلَى عُثْمَانَ أَدْعُوهُ فَأَتَيْنَاهُ فَإِذَا هُوَ يُغَدِّي النَّاسَ، فَدَعَوْتُهُ فَأَتَاهُ فَقَالَ: أَفْلَحَ الوَجْهُ أَبَا الفَضْلِ قَالَ: وَوَجْهُكَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ. قَالَ: مَا زِدْتُ عَلَى أَنْ أَتَانِي رَسُولُكَ وَأَنَا أُغَدِّي النَّاسَ فَغَدَّيْتُهُمْ ثُمَّ أَتَيْتُكَ فَقَالَ العَبَّاسُ: أُذَكِّرُكَ اللَّهَ فِي عَلِيٍّ فَإِنَّهُ ابْنُ عَمِّكَ وَأَخُوكَ فِي دِينِكَ وَصَاحِبُكَ مَعَ نَبِيِّكَ ﷺ وصِهْرُكَ، وَأَنَّهُ قَدْ بَلَغَنِي أَنَّكَ تُرِيدُ أَنْ تَقُومَ بِعَلِيٍّ وأَصْحَابِهِ فَاعْفِنِي مِنْ ذَلِكَ يَاأَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ. فَقَالَ عُثْمَانُ: إِنَّ أَوَّلَ مَا أُجِيبُكَ إِنِّي قَدْ شَفَّعْتُكَ فِي عَلِيٍّ إِنَّ عَلِيًّا لَوْ شَاءَ مَا كَانَ أَحَدٌ دُونَهُ وَلٰكِنَّه أَبَى إِلاَّ رَأْيَهُ. ثُمَّ بَعَثَ إِلَى عَلِيٍّ فَقَالَ: أُذَكِّرُكَ اللهَ فِي ابْنِ عَمِّكَ وبْنِ عَمَّتِكَ وَأَخِيكَ فِي دِينِكَ وصَاحِبِكَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَوَلِيِّ بَيْعَتِكَ فَقَالَ: وَاللَّهِ لَوْ أَمَرَنِي أَنْ أَخْرُجَ عَنْ دَارِي لَخَرَجْتُ.

1696- Taberani, Abbas (r.a)'ın azadlısı Suheyb (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Abbas beni, kendisini çağırmam için Hz. Osman (r.a)'a gönderdi. Baktım Hz. Osman (r.a), bazı insanlara kahvaltı veriyordu. Hz. Osman (r.a)'ı çağırdım,

---

1696-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid'de: "Bunu, Taberani 'el-Kebir'de rivayet ediyor ve ravileri sikadır" diye söylüyor.

(Abbas'ın yanına) geldi ve:

"Yüzün nurlansın, ey Ebu'l-Fadl" dedi. O da: "Senin yüzün de, ey mü'minlerin emiri" diye cevap verdi. Hz. Osman (r.a): "Fazla bir şey alamıyacağım. Senin elçin geldiğinde, ben insanlara kahvaltı veriyordum. Ben de onlarla birlikte kahvaltı ettim ve öyle geldim" dedi. Abbas da bu sırada şunları söyledi:

"Hz. Ali (r.a) hakkında sana Allah'ı hatırlatırım. O senin amcanın oğludur, dinde kardeşindir, peygamber (a.s) ile birlikte arkadaşındır ve aynı zamanda hısımındır. Hz. Ali (r.a) ile arkadaşlarını (yönetimden) çıkarmak gibi bir düşüncen olduğunu duydum. Ey mü'minlerin emiri, benim hatırım için bundan vazgeç." Bunun üzerine Hz. Osman (r.a) da şöyle cevap verdi:

"Sana cevap olarak ilk söyleyeceğim şey, Hz. Ali (r.a) hakkında senin aracılığını kabul edeceğimdir. Eğer Hz. Ali (r.a) arzu etseydi, tek bir kimse onun önüne geçemezdi. Ancak o, kendi görüşünden başkasını kabul etmekten çekiniyor." Abbas sonra Hz. Ali (r.a)'ye adam göndererek (onu yanına çağırttı) ve ona da:

"Amcanın ve halanın oğlu, dinde kardeşin, Resulullah (a.s)'ın yanında arkadaşın ve kendisine bey'at ettiğin kişi hakkında sana Allah'ı hatırlatırım," dedi. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a) de:

"Eğer o, bana evimden çıkmamı bile emretse yine çıkarım" diye cevap verdi."

Bir Açıklama

Bu rivayetin zahirinden, Hz. Osman (r.a) ile Hz. Ali (r.a) arasında herhangi bir geçimsizliğin sözkonusu olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak Hz. Osman (r.a) bir konuda Hz. Ali (r.a)'yi cezalandırmak istemiş, Abbas, Hz. Ali (r.a) için aracı olmaya çalışmış, bu arada Hz. Ali (r.a)'ye de öğütte bulunmuştur. Her ikisinin cevapları da bulundukları konuma uygun olmuştur.

Bu olaydan, mevkinin yükselmesi halinde, insanın arkadaşları ile bazı problemlerinin olabileceği sonucunu çıkarabiliriz. Bu nedenle, fazilet sahiplerine düşen en önemli görev, bu gibi durumlara müdahalede bulunmak ve problemlerin çözüme kavuşturulması için aracılık etmektir. Hz. Abbas (r.a)'ın yaptığı da budur.

١٦٩٧ــ رَوَى أَبُو يَعْلَى عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ بَيْتِ النَّبِيِّ ﷺ فِي نَفَرٍ مِنَ المُهَاجِرِينَ وَالأَنْصَارِ، فَقَالَ: «أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِخِيَارِكُمْ؟» قَالُوا: بَلَى قَالَ: «المُوفُونَ المُطَيَّبُونَ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الحَفِيَّ التَّقِيَّ» قَالَ ومرَّ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ: «الْحَقُّ مَعَ ذَا الحقُّ مَعَ ذَا».

1697- Ebu Ya'la, Ebu Sa'id el-Hudri (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Muhacirler ve ensardan bir gurup ile birlikte Resulullah (a.s)'ın evinde bulunuyorduk. Resulullah (a.s):

"Sizin hayırlılarınızın kimler olduğunu haber vereyim mi?" dedi. "Evet" dediler. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

"Söz verdikleri zaman sözlerinde duranlar ve temizliklerine dikkat edenlerdir. Allah, çokca iyilikte bulunanı ve takva sahibi olanı sever." O sırada, Ali bin Ebi Talib (r.a) oradan geçti. Bunun üzerine Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Hak, hak sahibi iledir ve şununladır."

١٦٩٨ــ رَوَى أَبُو يَعْلَى والبَزَّارُ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: أَتَانِي عَبْدُاللَّهِ بْنُ سَلاَمٍ وَقَدْ وَضَعْتُ قَدَمِي فِي الغَرْزِ فَقَالَ لِي: لاَتَقْدُمَ العِراقَ، فَإِنِّي أَخْشَى أَنْ يُصِيبَكَ بِهَا ذُبابُ السَّيْفِ. قَالَ عَلِيٌّ: وَأَيْمُ اللَّهِ أَخْبَرَنِي بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ . قَالَ أَبُو الأَسْوَدُ: فَمَا رَأَيْتُ كَالْيَوْمِ قَطُّ مُحَارِبًا يُخْبِرُ بِذَا عَنْ نَفْسِهِ.

1698- Ebu Ya'la ve Bezzar, Hz. Ali (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedirler:

"Ayağımı özengiye koymuşken, Abdullah bin Selam yanıma geldi ve:

"Irak'a gitme. Orada kılıcın ağızının sana dokunacağından korkuyorum" dedi."

Hz. Ali (r.a) diyor ki: *"Allah'a yemin ederim ki, bunu bana Resulullah (a.s) haber verdi."*

Ebu Esved de şöyle diyor: *"Bugünkü gibi, kendi nefsi hakkında böyle haber veren bir başka savaşçı asla görmedim."*

١٦٩٩ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا نَنْتَظِرُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

1697-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid'de: "Bunu, Ebu Ya'la rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" demektedir.

1698-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/138)'de: "Bunu, Ebu Ya'la rivayet etmektedir, ayrıca Bezzar da bir benzerini rivayet etmiştir. Ebu Ya'la'nın rivayetindeki ravilerden İshak bin Ebi İsrail'in dışında kalanlar, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Bu ravi ise güvenilir, sika biridir" diye açıklamada bulunmaktadır.

فَخَرَجَ عَلَيْنَا مِنْ بَعْضِ بُيُوتِ نِسَائِهِ قَالَ فَقُمْنَا مَعَهُ فانْقَطَعَتْ نَعْلُهُ فَتَخَلَّفَ عَلَيْهَا عَلِيٌّ يَخْصِفُهَا، وَمَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَمَضَيْنَا مَعَهُ. ثُمَّ قَامَ يَنْتَظِرُهُ وَقُمْنَا مَعَهُ فَقَالَ: «إِنَّ مِنْكُمْ مَنْ يُقَاتِلُ عَلَى تَأْوِيلِ هَذَا الْقُرْآنِ كَمَا قَاتَلْتُ عَلَى تَنْزِيلِهِ» فَاسْتَشْرَفْنا وفِينَا أَبُو بَكْرٍ وعُمَرُ فَقَالَ: «لاَ، وَلٰكِنَّهُ خَاصِفُ النَّعْلِ» قَالَ: فَجِئْنَا نُبَشِّرُهُ: فَكَأَنَّهُ قَدْ سَمِعَهُ.

1699- Ahmed, Ebu Sa'id (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Biz, oturmuş Resulullah (a.s)'ı beklemekte idik. O sırada hanımlarından birinin evinden çıktı. Onunla birlikte (onun gelişiyle birlikte) biz de ayağa kalktık. O sırada Resulullah (a.s)'ın nalini (ayakkabısı)'nin bağı koptu. Hz. Ali (r.a) onu alıp onarmaya başladı ve Resulullah (a.s) yürümeye devam etti. Biz de onunla birlikte yürüdük. Sonra durup onu (Hz. Ali (r.a)'yi) beklemeye başladı. Biz de durduk. Bu arada:

"Nasıl Kur'an'ın inişi üzerine savaştı isem, sizden biri de onun te'vili üzere savaş eder" buyurdu. Biz birbirimize bakındık. Aramızda Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) de vardı. Resulullah (a.s):

"Hayır, o savaşı yapacak kişi, nalini temir eden kişidir" diye söyledi. Biz bunun müjdesini kendisine vermek için yanına gittik, ancak o, bu söyleneni duymuş gibiydi."

١٧٠٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ شَقِيقِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ قَالَ: دَخَلَ أَبُو مُوسى وأَبُو مَسْعُودٍ عَلَى عَمَّارٍ حِيْثُ أَتَى الكُوفَةَ لِيَسْتَنْفِرَ النَّاسَ، فَقَالاَ: مَا رَأَيْنَا مِنْكَ أَمْرًا مُنْذُ أَسْلَمْتَ أَكْرَهُ عِنْدَنَا مِنْ إِسْرَاعِكَ فِي هَذَا الأَمْرِ؟ فَقَالَ: مَا رَأَيْتُ مِنْكُمَا أَمْرًا مُنْذُ أَسْلَمْتُمَا أَكْرَهَ عِنْدِي مِنْ مِنْ إِبْطَائِكُمَا عَنْ هَذَا الأَمْرِ، قَالَ: ثُمَّ كَسَاهُمَا حُلَّةً.

1700- Buhari, Şefik bin Abdullah (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Ammar, insanları seferber etmek için Kûfe'ye geldiğinde, Ebu Musa ile Ebu Mes'ud onun yanına gittiler ve:

1699-Ahmed, Müsned (3/82) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid'de: "Bunu, Ahmed rivayet etmektedir ve Fıtr bin Halife'nin dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Bu kişi ise sikadır" diye açıklamada bulunmaktadır.

1700-Buhari (13/53) 92-Kitabu'l-Fiten, Bab: 18

"Müslüman olmandan bu yana, bizim nazarımızda bu iş için böyle acele etmenden daha sevimsiz bir hareketini görmedik," dediler. O da:

"Ben de, sizin müslüman olmanızdan bu yana, benim nazarımda bu iş konusunda böyle yavaş davranmanızdan daha sevimsiz bir hareketinizi görmedim," diye cevap verdi. Sonra o ikisine birer hulle giydirdi."

Bir başka rivayette de ravinin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Ebu Musa anlatıyor: "Ebu Mes'ud ve Ammar'ın yanında oturmakta idim. Bir ara Ebu Mes'ud:

"Arkadaşların içinde, senden başka hakkında istediğimi söyleyeceğim birini göremedim. Resulullah (a.s)'ın ashabı olduğundan bu yana, benim nazarımda, bu iş için böyle acele etmenden daha ayıp bir hareketini görmedim" dedi. Bunun üzerine Ammar da:

"Ey Ebu Mes'ud, Resulullah (a.s)'a sahabi olduğumdan bu yana, senin ve şu arkadaşının, benim nazarımda, bu işte böyle yavaş davranmanızdan daha ayıp bir hareketinizi görmedim" diye cevap verdi. Bunun üzerine, zengin biri olan Ebu Mes'ud:

"Ey delikanlı, iki tane hulle getir, birini Ebu Musa'ya, diğerini de Ammar'a ver," dedi. Onlara da: "Bu hullelerle cuma'ya gidiniz" dedi."

١٧٠١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ مَرْيَمَ عَبْدِاللَّهِ بنِ زِيَادٍ الأَسَدِي قَالَ: لَمَّا سَارَ طَلْحَةُ والزُّبيرُ وعَائِشَةُ إلى البَصْرةِ بَعَثَ عَلِيٌّ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرَ وَحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ فَقَدِمَا عَلَيْنَا الكُوفَةَ فَصَعِدَا المِنْبَرَ، فَكَانَ الحَسَنُ بْنِ عَلِيٍّ فَوقَ المِنْبَرِ فِي أَعْلاهُ وَقَامَ عَمَّارٌ أَسْفَلَ مِنَ الحَسَنِ فَاجْتَمَعْنَا إِلَيْهِ، فَسَمِعْتُ عَمَّارًا يَقُولُ: إِنَّ عائِشَةَ قَدْ سَارَتْ إلى البَصْرةِ، وَاللَّهِ إِنَّهَا لَزَوْجَةُ نَبِيِّكُم ﷺ فِي الدُّنيا والآخِرَةِ، ولٰكِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالى ابتلاكُم لِيَعلَم إِيَّاهُ تُطِيعُونَ أَمْ هِيَ؟

1701- Buhari, Ebu Meryem Abdullah bin Ziyad el-Esedi (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Talha, Zübeyr ve Hz. Aişe (r.a) Basra'ya doğru (yola) çıkınca, Hz. Ali (r.a), arkalarından Ammar bin Yasir ile Hasan bin Ali'yi gönderdi. Bunlar Kûfe'ye geldiler. Ve burada minbere çıktılar. Hasan bin Ali, minberde üst basamakta

---

1701- Buhari (13/53) 92-Kitabu'l-Fiten, Bab: 18.

bulunuyordu, Ammar ise onun bulunduğu basamaktan daha aşağıda bir basamakta idi. Biz onların bulunduğu bu yerde toplandık. Ammar şöyle diyordu:

"Hz. Aişe (r.a) Basra'ya gitti. Vallahi o, dünya ve ahirette peygamberimizin hanımıdır. Ancak Allahu Teala, "o peygambere mi, yoksa şu hanımına mı itaat ediyorsunuz?" diye sizi imtihan etmektedir."

Yine Buhari'nin Ebu Vail'e dayanan bir rivayetinde şöyle deniliyor:

"Ammar, Kûfe camisinin minberine çıktı. Hz. Aişe (r.a)'nin durumunu ve gittiği yeri söyledi, sonra da:

"O, dünya ve ahirette sizin peygamberinizin hanımıdır, ama siz onunla imtihan olunmaktasınız," dedi."

١٧٠٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَقَدْ نَفَعَنِي اللَّهُ بِكَلِمَةٍ أَيَّامَ الجَمَلِ، لَمَّا بَلَغَ النَّبِيَّ ﷺ أَنَّ فَارِسًا مَلَّكُوا ابْنَةَ كِسْرَى قَالَ: «لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ وَلُّوا أَمْرَهُمْ امْرَأَةً».

1702- Buhari, Ebu Bekr (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Cemel günlerinde bir söz işime yaradı: "Resulullah (a.s)'a İranlıların, Kisra'nın kızını başlarına kraliçe yaptıkları haberi ulaşınca:

"Yönetimlerini kadına teslim eden bir topluluk, kurtuluşa eremez" diye buyurmuştu." (1)

١٧٠٣ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ: عَصَمَنِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِشَيْءٍ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ : لَمَّا هَلَكَ كِسْرَى قَالَ: «مَنْ اسْتَخْلَفُوا؟» قَالُوا: ابْنَتَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ وَلَّوْا أَمْرَهُمْ امْرَأَةً» فَلَمَّا قَدِمَتْ عَائِشَةُ ــ يَعْنِي: الْبَصْرَةَ ــ ذَكَرْتُ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَعَصَمَنِي اللَّهُ بِهِ.

1703- Tirmizi, Hz. Ebu Bekir (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:"

Yüce Allah, beni Resulullah (a.s)'dan duyduğum bir söz ile korudu. Kisra öldüğünde, Resulullah (a.s):

1702- Buhari önceki hadisin geçtiği yerde.
1703- Tirmizi (4/527) 34-Kitabu'l-Fiten, Bab: 75
1) Buhari, bir önceki hadisin geçtiği yerde.

"Arkasından kimi başa geçirdiler?" diye sordu. "Kızını" dediler. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Yönetimlerini bir kadına teslim eden topluluk, kurtuluşa eremez" diye buyurdu. Hz. Aişe (r.a), Basra'ya geldiğinde, Resulullah (a.s)'ın bu sözünü hatırladım ve Allah beni bununla korudu."

١٧٠٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ جُرَيِّ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: لَمَّا مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ الَّذِي كَانَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ عَلِي بنِ أَبِي طَالِبٍ انْطَلَقْتُ حَتَّى أَتَيْتُ الْمَدِينَةَ فَأَتَيْتُ مَيْمُونَةَ بِنْتَ الحارِثِ وَهِيَ مِنْ بَنِي هِلالٍ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهَا فَقَالَتْ مِمَّنِ الرَّجُلُ؟ قُلْتُ: مِنْ أَهْلِ العِراقِ. قَالَتْ: مِنْ أَيِّ أَهْلِ العِراقِ؟ قُلْتُ: مِنْ أَهْلِ الكُوفَةِ. قَالَتْ: مِنْ أَيِّ أَهْلِ الكُوفَةِ؟ قُلْتُ: مِنْ بَنِي عامِرٍ. قَالَتْ: مَرْحَبًا، قُرْبًا عَلَى قُرْبٍ ورَحْبًا عَلَى رَحْبٍ. فَمَجِيءُ مَا جَاءَ بِكَ؟ قُلْتُ: كَانَ بَيْنَ عَلِيٍّ وطَلْحَةَ الَّذِي كَانَ، فَأَقْبَلْتُ فَبَايَعْتُ عَلِيًّا. قَالَتْ: فَالْحَقْ بِهِ فَوَاللَّهِ مَا ضَلَّ وَلاَ ضُلَّ بِهِ حَتَّى قَالَتْهَا ثَلاَثًا.

1704- Taberani, Curey bin Semure (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Basra halkı ile Ali bin Ebi Talib arasında bilinen olaylar ortaya çıkınca, çıkıp Medine'ye kadar geldim. Orada, Hilaloğullarından olan Meymune binti Haris'in yanına gittim. Kendisine selam verdim. "Sen kimlerdensin, ey adam?" diye sordu. "Irak ahalisindenim" dedim. "Irak ahalisinin hangilerinden" dedi. "Kûfe ahalisinden" dedim. "Kûfe ahalisinin hangilerinden?" diye sordu. "Amir-oğullarından" dedim. "Merhaba, yakınlık üzerine yakınlık olsun. Huzur üzerine huzur olsun. Seni buraya getiren şey nedir?" diye sordu. Hz. Ali (r.a) ile Talha arasında cereyan eden şeydir. Ben gelip Hz. Ali (r.a)'ye bey'at ettim," dedim. Bu sözüm üzerine o da: "Hak onunladır. Vallahi, o sapıtmamıştır ve onunla sapıklığa gidilmez," dedi ve bu sözünü üç defa tekrar etti."

١٧٠٥ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ قَيْسِ بْنِ عَبَّادٍ قَالَ: دَخَلْتُ أَنَا والأَشْتَرُ عَلَى عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَوْمَ الجَمَلِ، فَقُلْتُ: هَلْ عَهِدَ إِلَيْكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

1704-Mu'cemu'l-Kebir (24/9) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/135)'de: "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve Curey bin Semure dışında kalan ravileri Sahih'te adları geçen ravilerdir. Bu kişi ise sikadır" diye açıklamada bulunmaktadır.

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَهْدًا دُونَ العامَّةِ؟ فَقَالَ: لاَ إِلاَّ هَذَا. وأَخْرَجَ مِنْ قِرابِ سَيْفِهِ فإِذَا فِيهَا: الْمُؤْمِنُونَ تَتَكَافَأُ دِمَاؤُهُمْ، وَيسْعَى بِذِمَّتِهِمْ أَدْنَاهُم، وَهُمْ يَدٌ عَلَى مَنْ سِوَاهُم، لا يُقْتَلُ مُؤْمِنٌ بِكَافِرٍ وَلاَ ذُو عَهْدٍ فِي عَهْدِهِ.

1705- Hakim, Kays bin Abbad (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Cemel gününde ben ve Eşter, Ali bin Ebi Talib (r.a)'in yanına gittik. Ona: "Resulullah (a.s) sana insanların genelinden ayrı olarak bir ahidde bulundu mu?" diye sordum. O da: "Şunun dışında hayır" diye cevap verdi ve kılıcının kabzasından bir şey çıkararak: "Mü'minlerin hepsinin kanları biribirine denktir. En aşağıları, onların zimmetine koşar. Onlar başkalarına tek yumruklurlar, mü'min kafirden dolayı, ahid sahibi de ahdi içinde iken öldürülmez." dedi."

١٧٠٦ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ يَزِيدِ بْنِ ضُبَيْعَةَ العَبْسِيُّ قَالَ: نادَى مُنادِي عَمارٍ يَوْمَ الجَمَلِ وَقَدْ وَلَّى النَّاسُ: أَلاَ لايُذافُ عَلَى جَرِيحٍ، وَلايُقْتَلُ مَوْلٍ ومَنْ أَلْقَى السِّلاَحَ فَهُوَ آمِنٌ.

1706- Hakim, Yezid bin Dubay'ate'l-Absi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Cemel gününde Ammar'ın münadisi, Talha ve Zübeyr taraftarlarının teslim olduğu bir sırada: "dikkat edin, yaralıya dokunulmayacak, teslimiyeti açıklayan bir kişi öldürülmeyecek, silahını bırakan güven içinde olacak" diye seslendi. Bu çağrı aramızı ayırdı."

Bir Açıklama

İlim adamları bu ve benzeri rivayetlerden, isyancılara ve taşkınlara karşı verilecek savaş hükümlerini çıkarmışlardır. Bunların tümü de Hz. Ali (r.a)'nin be-

---

1705- Müstedrek (2/141) "Bu hadis, Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ancak Buhari ve Müslim bu hadisi rivayet etmemektedirler" diyor. Zehebi de sahih olduğunu bildiriyor.

1706- Müstedrek (2/155) müellif, hadisle ilgili bir açıklamada bulunmuyor. Zehebi ise sahih olduğunu bildiriyor.
"Ammar'ın münadisi... diye seslendi" ibaresinin yerine İbni Kesir'de "Ali'- nin münadisi: "Teslimiyetini açıklayanın peşine gidilmeyecek, yaralıya dokunulmayacak ve evlere girilmeyecek," diye seslendi" ibaresi yer almaktadır.
"İnsanlar" denilirken kastedilen Talha ve Zübeyr'in ordusudur.

lirlemiş olduğu kurallardır. Rivayette geçen *"bu çağrı aramızı ayırdı"* ifadesinin anlamı şudur:

İnsanlar, kendilerine karşı savaşan kimselere, o zamana kadar yaptıklarının daha fazlasını yapmak istiyorlardı. Onları esir almak ve aşağılamak hevesindeydiler. Ancak Hz. Ali (r.a)'nin emri gelince, bu emir, kendileriyle bu heveslerinin arasını açmış oluyordu.

١٧٠٧ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: شَهِدْتُ صِفِينَ فَكَانُوا لاَيُجْهِزُونَ عَلَى جَرِيحٍ يَقْتُلُونَ مُوْلِيًا وَلاَ يَسْلِبُونَ قَتِيلاً.

1707- Hakim, Ebu Umame (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Sıffin olayına şahid oldum (veya bu olaya katıldım), yaralıya dokunmuyorlar, teslim olanı öldürmüyorlar ve ölüyü çekip almıyorlardı."

١٧٠٨ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ شَقِيقٍ قَالَ: قِيلَ لِعَلِيٍّ أَلاَ تَسْتَخْلِفُ؟ قَالَ: مَا اسْتَخْلَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَسْتَخْلِفَ عَلَيْكُمْ، وَإِنْ يُرِدِ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بِالنَّاسِ خَيْرًا فَسَيَجْمَعُهُمْ عَلَى خَيْرِهِمْ كَمَا جَمَعَهُمْ بَعْدَ نَبِيِّهِمْ عَلَى خَيْرِهِمْ.

1708- Bezzar, Şakik (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a)'ye: "Kendinden sonra yerine bir halife bırakmıyor musun?" denildi. O da: "Resulullah (a.s) arkasından halife bırakmadı ki, ben de sizin üzerinize halife bırakayım. Eğer Allahu Teala insanlar için hayır dilerse, peygamberlerinden sonra kendilerini içlerinden en hayırlı olanı üzerinde birleştirdiği gibi (benden sonra da) en hayırlınız üzerinde birleştirir" diye cevap verdi."

١٧٠٩ــ رَوَى أَبُو يَعْلَى عَنْ عَبْدِاللَّهِ سُبَيْعٍ: قَالَ: قِيلَ لِعَلِيٍّ إِلاَ تَسْتَخْلِفُ؟ قَالَ: لاَ، وَلٰكِنْ أَتْرُكُكُمْ إِلَى مَا تَرَكَكُمْ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ .

1707- Müstedrek (21155) "Bu, isnadı sahih olan bir hadistir" demektedir. Zehebi de onun bu açıklamasını doğrulamaktadır.

1708- Haysemi, el-Mecma'da: "Bunu, Bezzar rivayet etmektedir. İsmail bin E- bi'l-Haris'in dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri geçen ravilerdir. Söz konusu kişi ise sikadır" demektedir.

1709- Ebu Ya'la, Abdullah bin Sebi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a)'ye: "Arkandan birini halife bırakmıyor musun?" diye soruldu. O da: "Hayır, sizi, Resulullah (a.s)'ın bıraktığı şey üzerine bırakıyorum" dedi."

١٧١٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي بَكْرِ بنِ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: قُتِلَ عَلِيٌّ سَنَةَ أَرْبَعِينَ، وَكَانَتْ خِلاَفَتُهُ خَمْسَ سِنِينَ وسِتَّةَ أَشْهُرٍ.

1710- Taberani, Ebu Bekir bin Ebu Şeybe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a) hicri 40 yılında öldürüldü. Halifeliği, beş yıl altı ay sürmüştü."

١٧١١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ يَحْيَ بنِ بُكيرٍ قَالَ: قُتِلَ عَلِيُّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ يَوْمَ الجُمْعَةِ يَوْمَ سَبْعَ عَشْرَةَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَان سَنَةَ أَرْبَعِينَ.

1711- Taberani, Yahya bin Bukeyr (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a), hicri 40 yılının ramazan ayının onyedisinde cuma günü öldürüldü."

١٧١٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الحُسَيْنِ قَالَ: تُوُفِّيَ عَلِيٌّ وَهُوَ ابْنُ ثَمانٍ وَخَمْسِينَ.

1712- Taberani, Muhammed bin Ali bin Hüseyin (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a) ellisekiz yaşında iken vefat etti."

١٧١٣ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي عَبْدِاللَّهِ الجَدَلِي قَالَ: دَخَلْتُ علَى أُمِّ سَلَمَةَ فَقَالَتْ

1709- Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (5/197)'de: "Bunu, Ebu Ya'la rivayet etmektedir, ravileri ise sikadır" demektedir.

1710- Mu'cemu'l-Kebir (1/106) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/146)'de: "Bu- nu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" demektedir.

1711- Mu'cemu'l-Kebir (1/95) Haysemi, Mecma'uz-Zevaid (9/145)'de: "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" demektedir.

1712- Mu'cemu'l-Kebir (1/96) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/145)'de: "Bu hadisin ravileri, isimleri Sahih'te bulunan ravilerdir" demektedir.

لِي: أُيسَبُّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِيكُمْ؟! قُلْتُ: مَعَاذَ اللَّهِ، أَوْ سُبْحَانَ اللَّهِ كَلِمَةَ نَحْوَهَا، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ سَبَّ عَلِيًّا فَقَدْ سَبَّنِي».

1713- Ahmed, Ebu Abdullah Cedeli (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ümmü Seleme'nin yanına gittim. Bana: "Sizde Resulullah (a.s)'a küfür mü ediliyor?" diye sordu. Ben: "Böyle bir şeyden Allah'a sığınırım" yahut, 'sübhenallah', yahut buna benzer bir şey dedim. O da, "Ben, Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum. "Kim Ali'ye küfrederse, bana küfretmiş olur."

١٧١٤ــ رَوَى عَبْدُاللَّهِ بن أَحْمَد عنْ عَاصِمِ بْنِ بَهْدلَةَ قَالَ: قُلْتُ للحَسَنِ بن عَلِيٍّ: الشيعَةُ يَزْعُمُونَ أَنَّ عَلِيًّا يُرْجِعُ. قَالَ: كَذِبَ، أُولٰئِكَ الكذَّابُونَ، لَوْ عَلِمْنَا ذٰلِكَ مَا تَزَوَّجَ نساؤُهُ وَلاَ قَسَّمْنا مِيراثَهُ.

1714- Abdullah bin Ahmed, Asım bin Behdele (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hasan bin Ali'ye: "Şiiler, Hz. Ali (r.a)'nin geri geleceği inancını taşıyorlar" dedim. O da: "Bu yalandır, onlar da yalancıdırlar. Eğer böyle bir şey olsaydı, hanımları başkalarıyla evlenmezdi ve mirasını paylaştırmazdık," dedi."

Hz. Ali, (r.a)'nin geri döneceği inancını taşıyan taşkınların başında Abdullah bin Sebe geliyordu.

١٧١٥ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ بْنِ عُمَرَ: لَمَّا آخى النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَ أَصْحَابِهِ جَاءَ عَلِيٌّ تَدْمَعُ عَيْنَاهُ، فَقَالَ: يَارَسُول اللَّهِ آخَيْتَ بَيْنَ أَصْحَابِكَ وَلَمْ تُواخِ بَيْنِي وبَيْنَ أَحَدٍ، فَسَمِعْتُهُ ﷺ يَقُولُ: «أَنْتَ أَخِي فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ».

1715- Tirmizi, İbnu Ömer (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

1713- Ahmed, Müsned (6323) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/130)'de: "Bunu, Ahmed rivayet etmektedir ve Ebu Abdullah Hadeli dışında kalan ravileri Sahah'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu ravi ise sikadır" diye açıklamada bulunmaktadır.

1714- Haysemi, el-Mecma'da: "Bunu, Abdullah bin Ahmed rivayet etmektedir ve isnadı iyi (ceyyid)'dir" demektedir.

1715- Tirmizi (5/636) 50-Kitabu'l-Menakıb, Bab:21. "Bu hadis, hasen-garib- dir" demektedir.

"Resulullah (a.s), sahabileri birbirleri ile kardeş kılınca, Hz. Ali (r.a) ağlayarak geldi ve:

"Ey Allah'ın Resulü, sen sahabilerini birbirleri ile kardeşleştirdin, ama benimle bir kimseyi kardeşleştirmedin," dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s)'in:

"Sen dünya ve ahirette benim kardeşimsin" diye söylediğini duydum."

١٧١٦ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ سَعْدِ بنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ مُعَاوِيَةَ قَالَ لَهُ: مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَسُبَّ أَبا تُرابٍ؟ فَقَالَ: أَما مَا ذَكَرْتُ ثَلاثًا قَالَهُنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَنْ أَسُبَّهُ، لأَنْ تَكُونَ لِي وَاحِدَةٌ مِنْهُنَّ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ، سَمِعْتُهُ ﷺ يَقُولُ لَهُ وَخَلَّفَهُ فِي بَعْضِ مَغَازِيهِ، فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ: يارَسُولَ اللَّهِ خلَّفْتَنِي مَعَ النِّسَاءِ والصِّبْيَانِ، فَقَالَ لَهُ ﷺ : «أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلاَّ أَنَّهُ لاَنُبُوةَ بَعْدِي» وَسمِعْتُهُ يَقُولُ يَوْمَ خَيْبَرَ: «لأُعْطِيَنَّ الرَّايَةَ رَجُلاً يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيُحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ» فَتَطَاوَلْنَا لَهَا، فَقَالَ: «ادعُوا لي عَلِيًّا» فَأُتِي بِهِ أَرْمَدَ فَبَصَقَ فِي عَيْنَيْهِ وَدَفَعَ الرَّايَةَ إِلَيْهِ، فَفَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ. ولَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ: ﴿نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ﴾ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلِيًّا وَفاطِمَةَ وحَسَنًا وحُسَيْنًا فَقَالَ: «اللَّهُمَّ هَؤلاَءِ أَهْلِي».

1716- Müslim, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'tan rivayet etmiştir:

"Muaviye, Sa'd'a: "Seni Ebu Turab'a sövmekten alıkoyan nedir?" dedi. O da: "Resulullah (a.s)'ın söylediği şu üç şeyi hatırladıkça, ben ona sövmem. Bu üçünden birinin bende olması, benim için kırmızı develere sahip olmamdan daha hayırlıdır," diye cevap verdi. Ve sözüne şöyle devam etti:

"Resulullah (a.s) savaşlarından birine çıkarken onu yerine vekil tayin etmişti. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a):

"Ey Allah'ın Resulü, beni kadınlarla ve çocuklarla birlikte mi bırakıyorsun?" demişti. Resulullah (a.s) da: "Benim yanımda, Harun'un Musa'nın yanında sahib olduğu konuma sahip olmak istemez misin? Ancak benden sonra peygamberlik olmayacaktır," dedi. Yine Resulullah (a.s)'ın Hayber Gününde:

"Bugün sancağı, Allah'ı ve Resulünü seven, Allah'ın ve Resulünün de kendi-

---

1716- Müslim (4/1871) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 4-Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'nin faziletlerinden bazıları babı.

sini sevdiği bir kişiye vereceğim" diye söylediğini işittim. Biz hepimiz, sancağı almak için uzandık, ama Resulullah (a.s): "Bana Ali'yi çağırın" dedi. O zaman Hz. Ali (r.a)'nin gözleri ağrıyordu. Ve bu şekilde geldi. Resulullah (a.s) gözlerine tükürüğünü sürdü, sonra da sancağı ona verdi. Allahu Teala da bu savaşta bize fethi nasib etti. Ayrıca:

"Ey Muhammed, sana ilim geldikten sonra, bu hususta seninle kim tartışacak olursa, de ki: "Gelin oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendi nefislerimizi ve sizin nefislerinizi çağıralım, sonra lanetleşelim de Allah'ın lanetinin yalancıların üzerine olmasını dileyelim" (1) ayeti geldiğinde Resulullah (a.s) Hz. Ali (r.a)'yi, Hz. Fatıma (r.a)'yı, Hz. Hasan (r.a)'ı ve Hz. Hüseyin (r.a)'i çağırdı ve:

"Ey Allah'ım, bunlar benim ehlimdir" dedi."

١٧١٧ــ رَوَى النَّسَائِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ لِي مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ سَاعَةٌ آتِيهِ فِيهَا فَإِذَا أَتَيْتُهُ اسْتَأْذَنْتُ إِنْ وَجَدْتُهُ يُصَلِّي فَتَنَحْنَحَ دَخَلْتُ وإِنْ وَجَدْتُهُ فَارِغًا أَذِنَ لِي.

1717- Nesai, Ali bin Ebi Talib (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'in yanına gitmek için belli bir saatim vardı. O saatte yanına gider, izin isterdim. Namaz kılmakta ise, hafifçe öksürürdü, ben de içeri girerdim. Eğer meşgul olamazsa bana izin verirdi."

Bir başka rivayette de şöyle denilmektedir:

"Benim Resulullah (a.s)'ın yanına gitmem için iki vaktim vardı. Bir vakit geceleyindi, bir vakit de gündüzleyin. Geceleyin yanına gittiğimde, benim için hafifçe öksürürdü."

١٧١٨ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ بِبَرَاءَةٍ مَعَ أَبِي بَكْرٍ، ثُمَّ دَعَاهُ فَقَالَ: «لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يُبَلِّغَ هَذَا إِلَّا رَجُلٌ مِنْ أَهْلِي» فَدَعَا عَلِيًّا، فَأَعْطَاهُ إِيَّاهَا.

1717- Nesai (3/12) Kitabu's-Selv; Namazda boğazını temizleme babı.
1) Ali İmran Suresi: 61

1718- Tirmizi, Enes bin Malik (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), Hz. Ebu Bekir (r.a) ile, bir beraat gönderdi. Sonra çağırdı ve: "Bunu ancak ailemden olan birinin götürmesi uygun düşer" dedi. Ve Hz. Ali (r.a)'yi çağırıp o beraati ona verdi."

١٧١٩ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَبَا بَكْرٍ، وَأَمَرَه أَنْ يُنَادِي بِهَؤُلاَءِ الكَلِمَاتِ، ثُمَّ أَتْبَعَهُ عَلِيًّا، فَبَيْنَا أَبُو بَكْرٍ بِبَعْضِ الطَّرِيقِ، إِذْ سَمِعَ رُغَاءَ نَاقَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ القَصْوَاءِ، فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فَزِعًا فَظَنَّ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَإِذَا هُوَ عَلِيٌّ، فَدَفَعَ إِلَيْهِ كِتَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَأَمَرَ عَلِيًا أَنْ يُنَادِيَ بِهَؤُلاَءِ الكَلِمَاتِ فَانْطَلَقَا، فَحَجَّا، فَقَامَ عَلِيٌّ أَيَّامَ التَّشْرِيقِ يُنَادِي: ذِمَّةُ اللَّهِ وَرَسُولِهِ بَرِيئَةٌ مِنْ كُلِّ مُشْرِكٍ، فَسِيحُوا فِي الأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ، وَلاَيَحُجَّنَّ بَعْدَ العَامِ مُشْرِكٌ، وَلاَ يَطُوفَنَّ بَعْدَ اليَوْمِ عُرْيَانٌ، وَلاَ يَدْخُلُ الجَنَّةَ إِلاَّ مُؤْمِنٌ، قَالَ: فَكَانَ عَلِيٌّ يُنَادِي بِهَؤُلاَءِ الكَلِمَاتِ، فَإِذَا عَيِيَ قَامَ أَبُو بَكْرٍ، فَنَادَى بِهَا.

1719- Tirmizi, Abdullah bin Abbas (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Hz. Ebu Bekir (r.a)'i gönderdi ve onun bazı konuları bildirmesini söyledi. Sonra arkasından Hz. Ali (r.a)'yi gönderdi. Hz. Ebu Bekir (r.a) yolun bir kısmını almışken, arkasında Resulullah (a.s)'ın devesi Kusva'nın böğürtü sesini duydu. Hz. Ebu Bekir (r.a) birden şaşırdı ve arkasında Resulullah (a.s)'ın bulunduğunu sanarak geri döndü. Ama gelenin Hz. Ali (r.a) olduğunu gördü. Hz. Ali (r.a) Resulullah (a.s)'ın yazısını Hz. Ebu Bekir (r.a)'e iletti. Ve söz konusu konuları bildirmesini Hz. Ali (r.a)'ye emretti. İkisi birlikte yola çıktılar, hacc ettiler. Hz. Ali (r.a) teşrik günlerinde: "Allah'ın ve Resulünün zimmeti (koruması) bütün müşriklerden uzaktır. Yeryüzünde dört ay daha dolaşın. Bu yıldan sonra hiçbir müşrik hacca gelemeyecek. Bu günden sonra

---

1718- Tirmizi (5/275) 47-Kitabu Tefsiri'l-Kur'an 10-Tevbe suresinin tefsiri hakkındaki rivayetler babı. "Bu, Enes bin Malik'in rivayet ettiği hadislerden olup, hasen, garib bir hadistir" diye belirtmektedir.

1719- Tirmizi (56/275) 48-Kitabu Tefsiri'l-Kuran, 10 Teve suresinin tefsiri hakkındaki rivayetler babı. "Rivayet şekli ile bu hadis hasen, garibdir ve İbni Abbas'tan nakledilen hadislerdendir" diye söylüyor.

***Kusva:** Resulullah (a.s)'ın devesine verilen ad. "Kasva" diye okunmaz. Kusva, dişi develerden kulağı yarık olana denilir.*

***Allah'ın zimmeti:** Ahid ve eman olana bağlanması.*

hiç kimse Kabe'yi çıplak olarak tavaf edemeyecek. Cennete mü'minden başkası giremeyecek." diye seslendi."

Ravi diyor ki:

"Hz. Ali (r.a) bu konuları bildirirken, birara yoruldu, sonra Hz. Ebu Bekir (r.a) kalktı ve seslenmeye başladı."

١٧٢٠ــ رَوَى أَبُو يَعْلِي عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ خالِد بْنِ عُرْفُطَةَ أَنَّهُ أَتَى سَعْدَ بنَ مَالِكِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ فَقَالَ: بَلَغَنِي أَنَّكُمْ تُعْرِضُونَ عَنْ سَبِّ عَلِيٍّ بِالكُوفَةِ فَهَلْ سَبَبْتَه؟ قَالَ: مَعَاذَ اللَّهِ، وَالَّذِي نَفْسُ سَعْدٍ بِيَدِه لَقَدْ سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَقُول فِي عَلِيٍّ شَيْئًا لَوْ وُضِع المِنْشارُ على مفْرِقِي ما سَبَبْتُهُ أَبَدًا.

1720- Ebu Ya'la, Ebu Bekir bin Halid bin Urfuta (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Ebu Bekir bin Halid, bir gün Sa'd bin Malik bin Ebi'l-As'ın yanına gidiyor ve kendisine: "Duyduğuma göre siz, Kûfe'de Hz. Ali (r.a)'ye sövmekten çekiniyormuşsunuz. Sen hiç ona sövdün mü?" dedi. O da: "Böyle bir şeyden Allah'a sığınırım, Sa'd'ın canı elinde olan Allah'a yemin ederim ki, ben Resulullah (a.s)'ın Hz. Ali (r.a) hakkında bir şey söylediğini duydum. Tepeme bıçkı bile konulsa, asla ona sövmem," diye cevap verdi."

١٧٢١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ قَيْسِ بن عَبَّاد قَالَ: شَهِدْتُ عَلِيًا يَوْمَ الجَمَلِ يَقُولُ لِابْنِهِ حسنٍ: يَاحَسَنُ وَدِدْتُ أَنِّي مِتُّ مُنْذُ عِشْرِينَ سَنَةٍ.

1721- Taberani, Kays bin Ubbad (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a)'nin Cemel gününde, oğlu Hz. Hasan (r.a)'a: "Ey Hasan, bundan yirmi yıl önce ölmüş olmayı isterdim" dediğine şahid oldum."

1720- Mecma'u'z-Zevaid (9/130) "Bunu, Ebu Ya'la rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.

1721- Mu'cemu'l-Kebir (1/114) Mecma'u'z-Zevaid (9/150) "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve rivayeti ceyyid (iyi)dir" diye belirtmektedir.

١٧٢٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بنِ عَلِيٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ أَنَّ حَرْمَلَةَ ــ مَوْلى أُسَامَةَ ــ أَخْبَرَهُ قَالَ: أَرْسَلَنِي أُسَامَةُ إِلَى عَلِيٍّ لِيُعْطِيَنِي، وَقَالَ: إِنَّهُ سَيَسْأَلُكَ الآنَ، فَيَقُولُ: مَاخَلَّفَ صَاحِبُكَ؟ فَقُلْ لَهُ: يَقُولُ لَكَ: لَوْ كُنْتَ فِي شِدْقِ الأَسَدِ لأَحْبَبْتُ أَنْ أَكُونَ مَعَكَ فِيهِ، وَلٰكِنَ هَذَا أَمْرٌ لَمْ أَرَهُ، فَلَمْ يُعْطِنِي شَيْئًا، فَذَهَبْتُ إِلَى حَسَنٍ وابنِ جَعْفَرٍ، فَأَوْقَرُوا لِي رَاحِلَتِي.

1722- Buhari, Muhammed bin Ali (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Usame'nin azadlısı Harmele, kendisine şu haberi ulaştırmıştır: Harmele diyor ki: "Usame beni, bir şeyler vermesi için Hz. Ali (r.a)'ye gönderdi ve şöyle söyledi: "Şimdi o sana soru soracak ve "sahibin ne yaptı?" diyecek. De ki: "O sana diyor ki: "Aslanın avurdunda bile olsaydın, orada seninle birlikte olmayı arzulardım. Ancak bu iş daha önce hiç görmemiş olduğumuz bir iştir." Ben gittim, bana bir şey vermedi. Sonra Hz. Hasan (r.a) ile Hz. Hüseyin (r.a)'e gittim, onlar devemin yükünü yüklediler."

١٧٢٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي سِنَانٍ الدُّؤَلِي أَنَّهُ عَادَ عَلِيًّا فِي شَكْوَى اشْتَكَاهَا، فَقَالَ لَهُ: لَقَدْ تَخَوَّفْنَا عَلَيْكَ فِي شَكْوَاكَ هَذِهِ فَقَالَ: لٰكِنِّي وَاللَّهِ مَا تَخَوَّفْتُ عَلَى نَفْسِي مِنْهُ لأَنِّي إِلَى صُدغِهِ«فَيَسيلُ دمُهَا حَتَّى تُخَضَّبَ لِحْيَتُكَ، وَيَكُونُ صَاحِبُهَا أَشْقَاهَا كَمَا كَانَ عاقِرُ النَّاقَةِ أَشْقَى ثَمُودَ».

1723- Taberani, Ebu Sinan Dueli (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Bir şikayet dolayısıyla Hz. Ali (r.a)'yi ziyaret ettim. Hz. Ali (r.a) bana: "Bu şikayetin konusunda, senin hakkında endişe duymaktayız," dedi.

"Ama, vallahi, ben kendi nefsim hakkında endişe duymuyorum. Çünkü ben, kendisi doğru sözlü olan ve sözü de doğrulanan Resulullah (a.s)'ın göz ile kulak arasındaki kısma işaret ederek; "Sen bir vuruş buradan yiyeceksin, bir vuruş da

---

1722- Buhari (3/61) 92-Kitabu'l-Fiten, 20-Resulullah (a.s)ı'n Hz. Hasan bin Ali (r.a)'ye "Benim bu oğlum seyyiddir ve umulur ki, yüce Allah onunla müslümanlardan iki topluluğun arasını uzlaştıracaktır" diye söylemesi ile ilgili bab.

1723- Mu'cemu'l-Kebir (11106) Mecmau'z-Zevaid (9/137) "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.

buradan yiyeceksin, sonra kan akarak sakalını boyayacaktır. (Salih (a.s)'in) devesini öldüren kişi nasıl Semud kavminin en taşkını idiyse, sana bu vuruşu vuran kişi de, o insanların en taşkını olacaktır" dediğini duydum," şeklinde cevap verdi."

١٧٢٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ طَلْحَةَ بنِ مُصَرِّفٍ أَنَّ عَلِيًّا انْتَهَى إِلَى طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِاللَّهِ وَقَدْ مَاتَ، فَنَزَلَ عَنْ دَابَّتِهِ وأَجْلَسَهُ فَجَعَلَ يَمْسَحُ الغُبَارَ عَنْ وَجْهِهِ ولِحْيَتِهِ وَهُوَ يَتَرَحَّمُ عَلَيْهِ وَهُوَ يَقُولُ: لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا اليَوْمِ بِعِشْرِينَ سَنَةٍ.

1724- Taberani, Talha bin Musarrif (r.a)'ten şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a), Talha bin Ubeydullah öldüğünde yanına geldi. Bineğinden indi, onu oturttu. Yüzündeki ve sakalındaki tozları sildi. Bu sırada acı ve ızdırabı hissettirerek şöyle diyordu:

"Keşke bundan yirmi yıl daha önce ölmüş olsaydım."

١٧٢٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ بْنِ سِيرِينَ قَالَ: لَمَّا قِيلَ لِسَعْدِ بْنِ أَبِي وقَّاصٍ أَلاَ تُقَاتِلُ إِنَّكَ مِنْ أَهْلِ الشُّورَى وأَنْتَ أَحَقُّ بِهَذَا الأَمْرِ مِنْ غَيْرِكَ قَالَ: لاَ أُقَاتِلُ حَتَّى يَأْتُونِي بِسَيْفٍ لَهُ عَيْنَانِ ولِسَانٌ وشَفَتَانِ يَعْرِفُ من الكَافِرِ، فَقَدْ جَاهَدْتُ وأَنَا أَعْرِفُ الجِهَادَ.

1725- Taberani, İbni Sirin (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Sa'd bin Ebi Vakkas'a: "Şura heyetinden olduğun ve bu işte başkalarından daha önde olduğun halde, niçin savaşmıyorsun?" denildi. O ise şöyle cevap verdi:

"İki gözü, iki dudağı ve dili bulunan, mü'mini kafirden ayırabilen bir kılıç getirmedikleri sürece ben savaşa katılmam. Ben bundan önce cihad ettim. Cihadın ne demek olduğunu biliyorum."

١٧٢٦ــ رَوَى البَزَّارُ عَن زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ حَوْلَ حُذَيْفَةَ إِذْ قَالَ:

1724- Mecma'u'z-Zevaid (9/150) "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.

1725- Mu'cemu'l-Kebir (1/144) Mecma'u'z-Zevaid (7/299) "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.

كَيْفَ أَنْتُمْ وَقَدْ خَرَجَ أَهْلُ بَيْتِ نَبِيِّكُمْ ﷺ فِرْقَتَيْنِ يَضْرِبُ بَعْضُهُمْ وُجُوهَ بَعْضٍ بِالسَّيْفِ؟ فَقُلْنَا: يا أَبَا عَبْدِاللَّهِ وإِنَّ ذَلِكَ لَكَائِنٌ فَقَالَ بَعْضُ أَصْحَابِهِ يا أَبَا عَبْدِاللَّهِ فَكَيْفَ نَصْنَعُ إِنْ أَدْرَكْنَا ذَلِكَ الزَّمَانِ؟ قَالَ: انْظُرُوا الفِرقَةَ التي تَدْعُو إِلَى أَمْرِ عَلِيٍّ فَالْزَمُوهَا، فَإِنَّهَا عَلَى الهُدَى.

1726- Bezzar, Zeyd bin Vehb (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Bir keresinde Huzeyfe'nin etrafında bulunurken: "Sizin peygamberiniz (a.s)'in ehli (yani aile efradı) iki guruba ayrılıp, birbirlerinin yüzlerine kılıçla vurduklarında, siz ne yaparsınız?" dedi. Biz:

"Ey Ebu Abdullah, böyle bir şey gerçekten olacak mı?" dedik. Arkadaşlarından bazıları da: "Ey Ebu Abdullah, biz şayet bu zamana yetişirsek, ne yapalım?" diye sordular. O da: "Hz. Ali (r.a)'nin emrine çağıran guruba katılın, bu gurup doğru yol üzeredir," diye cevap verdi."

١٧٢٧ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالبَزَّارُ عَنْ أَبِي رَافِعٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِعَلِيٍّ: «إِنَّهُ سَيَكُونُ بَيْنَكَ وبَيْنَ عَائِشَةَ أَمْرٌ» قَالَ: أَنا يَارَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «نَعَمْ» قَالَ: أَنا مِنْ بَيْنِ أَصْحَابِي؟ قَالَ: «نَعَمْ» قَالَ: أَنا أَشْقَاهُمْ يارَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «لاَ، وَلَكِنْ إِذَا كَانَ ذَلِكَ فَارْدُدْهَا إِلَى مَأْمَنِهَا».

1727- Ahmed ve Bezzar, Ebu Rafi (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Hz. Ali (r.a)'ye: "Seninle Aişe'nin arasında bir problem olur" diye buyurdu. O:

"Benim mi, ey Allah'ın Resulü?" dedi. Resulullah (a.s) "Evet" dedi. "Arkadaşlarımın arasından özellikle benim mi?" diye sordu. "Evet" dedi. Bu kez: "Onların en kötüsü ben miyim, ey Allah'ın Resulü?" dedi. Resulullah (a.s) da:

"Hayır, ama, bu durum meydana gelince, sen onu (yani Aişe'yi) kendi güven içinde oturduğu evine geri çevir" dedi."

1726- Bezzar, Keşfu'l-Estar (4/97) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (7/236)'de: "Bunu, Bezzar rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" diye belirtmektedir.

1727-Ahmed, Müsned (6/393) Bezzar, Keşfu'l-Estar (4/973) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (7/234)'te "Bunu, Ahmed, Bezzar ve Taberani rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" diye belirtmektedir.

١٧٢٨ــ رَوَى أَحْمَدُ وَأَبُو يَعْلَى وَالبَزَّارُ عَنْ قَيْسِ بنِ أَبِي حَازِمٍ: أَنَّ عَائِشَةَ لَمَّا نَزَلَتْ عَلَى الحَوْأَبِ سَمِعَتْ نُبَاحَ الكِلاَبِ، فَقَالَتْ: ما أَظُنُّنِي إِلاَّ رَاجِعَةً، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لَنَا «أَيَّتُكُنَّ تَنْبَحُ عَلَيْهَا كِلاَبُ الْحَوْأَبِ؟» فَقَالَ لَهَا الزُّبَيْرُ: لاَتَرْجِعِي عَسَى اللَّهُ أَنْ يُصْلِحَ بِكِ بَيْنَ النَّاسِ.

1728- Ahmed, Ebu Ya'la ve Bezzar, Kays bin Ebi Hazim (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Hz. Aişe (r.a), Hav'eb'e (Basra'da bir yer) indiğinde, köpeklerin havlayışını duydum. Bunun üzerine Hz. Aişe (r.a): "Bu durum bende geriye dönme fikri uyandırdı. Çünkü ben, Resulullah (a.s)'ın: "Hanginizin üzerine Hav'eb'in köpekleri havlar?" diye söylediğini duydum," dedi. Bunun üzerine Zübeyr kendisine: "Geri dönme. Olur ki, Allah Teala, seninle insanların arasını düzeltir," dedi."

١٧٢٩ــ رَوَى البَزَّارُ عَنْ ابنِ عَبَّاسٍ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِنِسَائِهِ: «لَيْتَ شِعْرِي أَيَّتُكُنَّ صَاحِبَةُ الجَمَلِ الأَدْبَبِ، تَخْرُجُ فَتَنْبَحُهَا كِلاَبُ حَوْأَبٍ، يُقْتَلُ عَنْ يَمِينِهَا وَعَنْ يَسَارِهَا قَتْلَى كَثِيرًا، ثُمَّ تَنْجُو بَعْدَ مَا كَادَتْ».

1729- Bezzar, İbni Abbas (r.a)'tan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) hanımlarına şöyle dedi:

"Hanginizin o yüzü kıllı devenin sahibi olduğunu bilebilsem. O, yola çıkar ve Hav'eb'in köpekleri ona havlar. Sağından ve solundan bir çok kimse öldürülür. Sonra kendisi de ölmek üzereyken kurtulur."

١٧٣٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: لَمْ أُجِدْنِي آسَى عَلَى شَيْءٍ إِلاَّ أَنِّي لَمْ أُقَاتِلِ الفِئَةَ البَاغِيَةَ مَعَ عَلِيٍّ.

1728- Ahmed, Müsned (6/97) Bezzar, Keşfu'l-Estar (9/94) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (7/234)'de: "Bunu, Ahmed, Ebu Ya'la ve Bezzar rivayet etmektedir ve Ahmed'in rivayetindeki raviler Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.

1729- Bezzar, Keşfu'l-Estar (4/94) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (7/234)'de: "Bunu, Bezzar rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" demektedir.

1730- Taberani, İbni Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a) ile birlikte, taşkınlaşan topluluğa karşı savaşmadığıma üzüldüğüm kadar, hiç bir şeye üzülmedim."

Bir Açıklama

Ammar'ın öldürülmesi, onun taşkın bir gurup tarafından öldürüleceğine dair hadislerce açıklanmıştır. Bu konuda tereddütte bulunanlar için, Hz. Ali (r.a)'nin hak üzere olduğu ve onunla birlikte savaşmanın gerekli olduğu anlaşılmaktadır. İbni Ömer (r.a), bu bakımdan, bu savaştan geri kalmasına üzülmüştür. Çünkü o, haksız yere çıkış yapanlara karşı, hak üzere olan imama yardım görevini hatırlamıştır. Fıkıh alimlerinin fetvalarına göre, haksız olarak çıkış yapanlara karşı, hak üzere olan imama yardımda bulunmak vacibtir.

١٧٣١ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرُوا بْنِ العَاصِ قَالَ لِرَجُلَيْنِ يَخْتَصِمَانِ فِي رَأْسِ عَمَّارَ: يَقُولُ كُلُّ مِنْهُمَا أَنَا قَتَلْتُهُ، فَقَالَ عَبْدُاللَّهِ: لِيَطِبْ بِهِ أَحَدُ كُمَا نَفْسًا لِصَاحِبِهِ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ، يَقُولُ: «تَقْتُلُهُ الفِئَةُ البَاغِيَةُ» فَقَالَ مُعَاوِيَةُ: فَمَا بَالُكَ مَعَنَا؟ قَالَ: إِنَّ أَبِي شَكَانِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ ، فَقَالَ: «أَطِعْ أَبَاكَ مَا دَامَ حَيًّا وَلاَ تَعْصِهِ» فَأَنَا مَعَكُمْ وَلَسْتُ أُقَاتِلُ.

1731- Ahmed, Abdullah bin Amr bin el-As (r.a)'tan şöyle rivayet etmiştir:

"İki kişi, Ammar'ın kafası (yani kimin tarafından öldürüldüğü) üzerinde tartışıyor ve herbiri:

"Ben öldürdüm," diyordu. Abdullah da:

"Onunla biriniz, diğer arkadaşını müjdelesin. Ben Resulullah (a.s)'ın: "Onu (yani Ammar'ı) taşkın bir gurup öldürür" dediğini duydum," dedi. Bunun üzerine Muaviye: "Senin bizim karşımızdaki durumun nedir?" diye sordu. Abdullah bin Amr bin el-As da: "Babam beni Resulullah (a.s)'a şikayet etti. O da: "Baban sağ oldukça ona itaat et ve isyan etme," diye buyurdu. Ben sizinleyim, ama savaşmıyorum," şeklinde cevap verdi."

1730- Haysemi, el-Mecma'da: "Bunu, Taberani, el-Kebir'de değişik isnadlarla vermektedir. Bu isnadlardan birinde zirkedilen raviler, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.

1731- Ahmed, Müsned (2/164)

١٧٣٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنِ الأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ: خَرَجْتُ وَأَنَا أُرِيدُ هَذَا الرَّجُلَ، فَلَقِيَنِي أَبُو بَكْرَةَ فَقَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ يَا أَحْنَفُ؟ قُلْتُ: أُرِيدُ نَصْرَ ابنَ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ: يَاأَحْنَفُ ارْجِعْ فَإِنِّي سَمِعْتُهُ ﷺ يَقُولُ: «إِذَا تَوَاجَهَ الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا، فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ» فَقُلْتُ أَوْ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا الْقَاتِلُ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ: «إِنَّهُ كَانَ قَدْ إِرَادَ قَتْلَ صَاحِبِهِ».

1732- Buhari ve Müslim, Ahnef bin Kays (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Şu adama ulaşmak niyetiyle yola çıktım. Yolda Ebu Bekre (r.a) karşıma çıktı ve:

"Nereye gidiyorsun, ey Ahnef?" dedi. Ben de:

"Resulullah (a.s)'ın amcasının oğluna yardım etmek istiyorum," dedim. Bunun üzerine Ebu Bekre (r.a):

"Ey Ahnef, geri dön. Ben Resulullah (a.s)'ın: "İki müslüman kılıçlarıyla karşı karşıya geldiklerinde öldüren de öldürülen de cehennemdedir" diye buyurduğunu duydum. Resulullah (a.s)'ın bu sözü üzerine O'na sordum (veya soruldu):

"Ey Allah'ın Resulü, öldürenin durumu ortada, peki öldürülenin durumu nedir (yani o niye cehenneme atılıyor)?" Resulullah (a.s) da şöyle cevap verdi:

"O da arkadaşını öldürmek istemişti."

Bir Açıklama

Hz. Ali (r.a) ile birlikte aynı safta savaşmak hakdı ve doğru olanı buydu. Onunla birlikte öldürülenler şehiddi ve onlara iki ecir vardır. Ancak Hz. Ebu Bekir (r.a)'e Hz. Ali (r.a)'nin savaşmasının dışında bir çarpışma ile ilgili hadisi, burada da delil olarak gösterilmiştir. Hz. Ali (r.a), taşkınlarla savaş halindeydi. Allah kendisinden razı olsun, hadisin ravisi bu hadisten bir anlam çıkarmıştı. Ama bu anlam, asıl anlamının dışında bir anlamdır. Bu rivayetten anlaşıldığına göre, Hz. Ali (r.a) taşkınlarla olan savaşında çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır.

Kullanılan delile tam olarak uygun düşmeyen fetvanın, bu tür veraya, yani günaha düşme korkusu ile helali terketme anlayışına uygun değildir. Bu tür ve-

1732- Buhari (13/31) 92-Kitabu'l-Fiten, 10-İki müslümanın kılıçları ile birbirlerine karşı durmaları ile ilgili bab. Müslim (4/2213) 52-Kitabu'l-Fiten ve Eşrati's-Sa'a, 4-İki müslümanın kılıçları ile birbirlerine karşı durmaları babı.

radan doğan fetvalara sık sık rastlanmaktadır.

DERSLER VE ÖĞÜTLER

Hz. Ali (r.a) fitne devam etmekte olduğu bir dönemde yönetimi ele almıştı. Bu sebeple, bilgi, liyakat, cesaret, kahramanlık ve faziletine rağmen, bütün işleri, *oturtulması* gereken yerlere oturtamamıştır. Bunun pek çok nedeni vardı. Bu nedenleri şu şekilde özetleyebiliriz:

1. Müslümanların psikolojisinde ve İslam toplumunda meydana gelen yeni durumlarda, gelişmeler tam anlamıyla gözönünde bulundurulamamıştı. Müslümanlar, dünyaya meyletmiş, dünya nimetlerinin cazibesine kapılmıştı. Bundan dolayı, din ve dünya işlerini birlikte götüren bir siyasete ihtiyaç vardı. Hz. Ali (r.a) ise böyle bir duruma kendini hazırlamamıştı.

2. Müslümanlarla olan ilişkilerde, hakkın gücünün yalnız başına yeterli olacağı anlayışıyla hareket etmiş, dehanın tam anlamıyla kullanılmasına yönelmemişti. Oysa bu dönem, Resulullah (a.s)'ın bulunduğu durumdan farklı, yeni bir dönemdi. Resulullah (a.s)'ın arkasında bütün bir İslam toplumu vardı. Savaş ise sadece kafirlere karşı yapılıyordu. Ama bu dönemde toplum, kendi içinde ikiye ayrılmıştı. Böylesi karışık bir durumda dehanın fonksiyonu mutlaka yerine getirilmeliydi.

3. Her iki kesimin konumlarında da hak ile batıl birbirine karışmıştı. Bu sebeple taraflardan herhangi birinin sahip olduğu düşünceden sıyrılması oldukça zordu. Hz. Osman (r.a)'ın kanının, yani öldürülmesi dolayısıyla gereken cezanın uygulanmasının istenmesi, bu düşünceyi taşıyanlarca üzerinde hiçbir tartışma yapılamayacak bir şeydi. Taşkınlık içinde bulunanları, bu niyetlerinden vazgeçirmek mümkün değildi.

Öte yandan Hz. Ali (r.a)'nin şer'i bir halife olduğu ve hilafate en layık kişi olduğu da bir gerçekti. Ve bu da tartışılmayacak bir şeydi. Bu gerçek, böyle bir havada, taşkınlık yapanların şer'ilik iddialarını geçersiz kılıyordu. Hz. Ali (r.a), bu konuda müsamaha gösteremez, taşkınlık yapanlara taviz veremezdi.

4. İslam ümmetine yönelik tuzakların kurulması olayı ile yeni karşılaşılıyordu. Bu yeni durum, bu tür düşüncelere tuzak kurma ve yeterli tedbir alınmasına engel oluyordu. Bu sebeple hiçbir kimse, kurulan tuzağın üstesinden gelmek şöyle dursun, bu azılı tuzağı bile yeterince farkedemiyordu.

5. Hz. Ali (r.a) kendi görüş ve azimetine güvenen bir insandı. Kendine güveni, çevresindekilere olan güveninden daha fazlaydı. Etrafında önemli konumlarda bulunan kimseler ise, istenilen seviyeden uzaktılar. Bu sebeple, psikolojik hazırlıklar, gereken düzeyde olamıyor, sorunlar günden güne artıyordu.

6. Bunların yanısıra, kafirlere karşı mücadele konusunda insanların kalplerinin derinliğine yerleşmiş olan kararlılık duygusu yerini, müslümanlar karşısındaki mücadele duygusuna dönüştürmüştü. İmamın gözcülerinin çoğunluğu Resulullah (a.s)'ın ashabının doğrultusundaydı. Fakat bunların çoğunluğu müslüman kanı dökmemek için olaylardan uzak durmayı tercih ediyorlardı.

7. Bütün bununla birlikte Hz. Ali (r.a), raşid bir halifeydi, örnekti ve doğru yolun öncülerindendi. Hz. Ali (r.a), içinde bulunduğu şartlar konusunda bizim için bazı ölçüler koymuştur. Taşkınlar karşısında nasıl hareket edeceğimiz konusundaki ölçüleri... İslam birliğinin sağlanmasının, müslümanlardan bazılarının ortadan kaldırılması dışında bir yolla mümkün olmaması halinde savaşılabileceği ölçüsü... Ayrıca İslam beldelerinin, ayrı yönetim birimleri haline gelebileceğini ve ayrı yöneticilerin bulunabileceğini de bu olay göstermiş oluyor. Allah ondan razı olsun, Hz. Ali (r.a), düşünce ve uygulamaları ile peygamberlik çağının bir devamı durumundaydı. Fakat insanlar değişmişlerdi. Müslümanlar olarak değişmeyi ne kadar da çok seviyoruz! Halbuki yaşadıklarımızdan ibret almak, bulunduğumuz zaman ve mekan karşısında fetva sınırları dahilinde ve maslahatın gerektirdiği şekilde hareket etmek, en çok muhtaç olduğumuz şey...

Bir tarafta Hz. Ali (r.a), diğer tarafta Talha, Zübeyr ve Hz. Aişe (r.a)... Ve yine bir tarafta Hz. Ali (r.a) ve diğer tarafta Muaviye... Ve ortaya çıkan karışıklıklar...

Hz. Ali (r.a) hak ve doğruluk üzere idi. Diğerleri ise bazı yorumlarda bulunarak o hareketlere girmişler, ama yorumlarında hata etmişlerdi. Onlar kendi düşüncelerinin doğru olduğuna son derece güveniyorlardı. Bu nedenle inandıkları yolda, kanlarını vermeyi caiz gördüler. Hz. Osman (r.a)'ın haksız yere öldürüldüğü ve onu öldürenlerin cezalandırılmalarının gerektiği konusunda kesin kanaatleri vardı. Hz. Ali (r.a)'nin ise bunları cezalandırmadığını, aksine o kimselerin onun ordusu içerisinde yer aldıklarını düşünüyorlardı. Bu sebeple Hz. Ali (r.a)'nin onları korumakla, zalimlerden olduğu hükmüne varıyorlardı. Hz. Ali (r.a) de, bu konuda hak üzere olduğunu görüyor, raşid halife olduğunu düşünüyor ve dolayısıyla kendisine itaat ve bey'at edenlerin ve ona bağlılıkta samimi olanların, ancak müslümanların cemaatlerini temsil edebileceğine inanıyordu. O, bunları, müslümanların cemaat bağlarını koparmaktan dolayı hesaba çekebilirdi. Ancak o, işe, onları hesaba çekmekle başlamak istemiyordu. Hükümleri en iyi bilen Hz. Ali (r.a) idi. İmam olması hasebiyle, ihtilaflı konularda tercih hakkına sahip olan da kendisiydi.

İşte korkunç fitne ve mücadele böyle başlamıştı. Taraflardan herbirisi mutlak olarak hak üzerinde olduğunu sanıyordu. Onlar nassların şahitliği ile, insanların en hayırlılarıydılar.

Samimiyetle Hz. Ali (r.a)'nin, yanında yer alanlar, hak ve doğruluk üzereydiler ve bunlar iki kez ecir alacaklardır. Onun karşısında bulunanların ihlaslı olanlan ve samimileri ise ictihadlarında hata etmişlerdir ve bir kez ecir alacaklardır. Her iki tarafta da, kesin bir niyete sahip olmaksızın işlerini Allah'a havale edenler vardı. Bu kişiler, bazı düşüncelere sahiptiler. Ve her iki tarafta kötü niyetliler, veya müslümanlıklarında ihlas sahibi olmayanlar da bulunuyordu...

ABDULLAH BİN ZÜBEYR (R.A.)

İbni Hacer, Abdullah bin Zübeyr (r.a)'in hayatı ile ilgili şu bilgileri veriyor:

"Abdullah, Zübeyr'in oğlu, o Avvam'ın oğlu, o Huveylid'in oğlu, o Esed'in oğlu, o Abduluzza'nın oğludur. Kureyş'in Esed kabilesindendir. Anası, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in kızı Esma'dır. Hicret yılında dünyaya gelmiştir. Küçük yaşta iken Resulullah (a.s)'dan hadis ezberlemiştir. Resulullah (a.s)'dan belli bir miktar hadis rivayet etmiştir. Bunun yanısıra, kendi babasından, Hz. Ebu Bekir (r.a)'den, Hz. Ömer (r.a)'den, Hz. Osman (r.a)'dan, teyzesi Hz Aişe (r.a)'den, Sufyan bin Ebi Zuheyr'den ve daha başkalarından hadis rivayet etmiştir. O, Abadile diye bilinir, ilim sahibi sahabelerden bir tanesidir. Sahabenin cesurlarından ve onların içinde hilafet vazifesini üstlenmiş olanlardandır. Ebu Bekir olarak bilinirdi, sonra erkek çocuğuna nisbetle Ebu Hubeyb olarak çağırılır oldu. Kendisinden kardeşi Urve, oğulları Amir ve Ubbad, kardeşinin oğlu Muhamed bin Urve, İbni Ka'b'ın halifesi Ebu Zübyan, Ubeyde bin Amri Selmani, Ata, Tavus, Amr bin Dimar, Vehb bin Keysan, İbni Ebi Melike, Simak bin Harb, Ebu'z-Zübeyr, Sabitu'l-Bunani ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir. Yezid bin Muaviye'nin ölümünden sonra (h. 64 yılında) ona hilafeti için bey'at edildi. Bazı Şamlılar dışında geriye bey'at etmeyen kimse kalmadı.

Abdulah bin Zübeyr hicretten sonra muhacirlerden birisinin doğurduğu ilk çocuktur. Resulullah (a.s) onun damağına yiyecek koymuş ve ona kendi babasının ismini vermiş, kendi künyesi ile de künyelendirmiştir."

Zübeyr bin Bekkar, amcasının kendisine şöyle bildirdiğini söylüyor:

"Bizim dostlarımızın şöyle söylediklerini duyduk:

"(Abdullah) hicret yılında dünyaya geldi. Doğduğu gün, Resulullah (a.s) yürüyerek yanına geldi. Annesi Esma, babası ile birlikte Sunh'da bulunuyordu. Resulullah (a.s) geldi, çocuğu getirdi, ağzına bir şeyler kaydu."

Zübeyr diyor ki:

"Bizim bildiğimize göre o, Kuba'da dünyaya geldi. Babası, Melike binti Harice bin Zeyd ile evlenince, Sunh'da ikamet etti."

Sahih'de yer aldığı üzere, Hişam bin Urve'nin babasından, onun da Esma'dan rivayet ettiğine göre, Esma, Abdullah bin Zübeyr'e Mekke'de iken hamile kalmıştır. Esma diyor ki:

"Hamilelik dönemim bitmek üzere iken, yola çıktım. Medine'ye geldim, Ku'ba'da konakladım. Çocuğu Kuba'da dünyaya getirdim. Sonra onu Resulullah (a.s)'a getirip, kucağına verdim. Resulullah (a.s) bir hurma istedi, onu çiğnedikten sonra, çocuğun ağzına kendi ağzının suyundan koydu. Böylece karnına giren ilk şey, Resulullah (a.s)'ın ağzının suyu oldu. Bunun ardından hurma parçasından bir miktar ağzına koydu. Sonra onun için bereketle dua etti. Abdullah böylece, müslümanların, hicretten sonra dünyaya gelen ilk çocuğu oldu."

İbni Mende'nin tahric ettiği bazı hadis rivayetlerinde Abdullah bin Zübeyr'in yedi veya sekiz yaşında iken bey'at etmek için Resulullah (a.s)'a gittiği bildirilmektedir. Ona bey'at etmesini babası Zübeyr emretmişti. Resulullah (a.s), onu görünce tebessüm etti ve bey'atını kabul etti.

Yahudiler *"biz onlara büyü yaptık, onların Medine'de artık çocukları dünyaya gelmez"* demişlerdi. Abdullah dünyaya gelince, müslümanlar sevinçlerinden tekbir getirmişlerdir.

Şafi'i'nin 'Risale'sinde bildirildiğine göre Abdullah, Resulullah (a.s) vefat ettiğinde dokuz yaşında idi ve ondan hadis ezberlemişti. Dineveri de, 'Mücalese' adlı kitabında, rivayetin senedini de vererek, Abdullah bin Zübeyr'in:

"Ben annemin karnında iken hicret ettim," diye söylediğini bildirmektedir. Zübeyr'in, Müslim bin Abdullah bin Urve bin Zübeyr'den, onun da babasından rivayet ettiğine göre Resulullah (a.s), içlerinde Abdullah bin Cafer, Abdullah bin Zübeyr ve Amr bin Ebi Selem'in de bulunduğu, gelişme çağındaki Kureyşli birkaç erkek çocuk hakkında konuşmuştur. Kendisine:

"Onlarla bey'at etsen, hem senin bereketin onlara ulaşır, hem de onlar için bir hatıra (zikir) olur," denildi.

Sonra bu çocuklar getirildi. Sanki geç kalmış gibiydiler. Abdullah bin Zübeyr en önlerine geçti. Resulullah (a.s) tebessüm etti ve:

"O, abasının oğludur." dedi.

Abdullah bin Mus'ab'dan gelen bir rivayet ise şöyledir;

"Resulullah (a.s) muhacir ve ensarın müslüman olduktan sonra doğan çocuklarını toplamıştı. Bunlar oynaştılar, sonra Resulullah (a.s)'n önünde durdular. O da, kendileri ile bey'atlaştı ve yanlarına oturdu. İçlerinden İbni Zübeyr kaçtı."

Buhari'nin Abdullah bin Muaviye'nin hayatını anlatan bölümünde Asım bin Zübeyr'den, onun Hişam bin Urve'den, onun da babasından rivayet ettiğine göre ise; Zübeyr, oğlu Abdullah'a:

"Sen insanlar içinde Hz. Ebu Bekir (r.a)'e en çok benzeyensin" demiştir.

Ebu Ya'la ve Beyhaki 'Delail'de, Huneyd'in şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Ben Amir bin Abdullah bin Zübeyr'den işittim. Babasının kendine rivayet ettiğine göre, Resulullah (a.s) hacamat yaparken, Abdullah yanına gider. Resulullah (a.s) işini bitirince, şu kanı götür kimsenin göremeyeceği bir yere dök" diye buyurur. Kanın, Resulullah (a.s)'ın kanı olduğu kesinlik kazanınca Abdullah kanı içer. Döndüğünde, Resulullah (a.s):

"Ey Abdullah, kanı ne yaptın?" diye sorar. O da:

"İnsanların görmesinden en uzak olacağını düşündüğüm gizli bir yere bıraktım" der. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Belki de sen kanı içmişsindir?" der. Abdullah da: "Evet" der. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Kanı neden içtin? Vay, senden insanların haline ve vay senden insanların haline," diye söyler."

Ebu Musa, Ebu Asım'ın *"Abdullah'taki kuvvetin bu kandan ileri geldiğine inanırlardı,"* diye söylediğini bildirmiştir. İbni Zübeyr'in kölesi Keysan'ın, Selman-ı Farisi'den rivayet ettiği bilgiler de bunu doğrulamaktadır. Biz bu rivayeti kitabın el-Gatrif bölümünde ele aldık. Orada, *"yemini bozma hali dışında, sana ateş dokunmaz,"* ifadesi ilave edilmiştir. Beğavi'nin 'Mu'ceminde ve Buhari'de bildirildiğine göre, Esma binti Ebu Bekir, İbni Abbas'ın, İbni Zübeyr'i tanıtırken şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Haya ve edeb sahibi, Kur'an'ı çokca okuyan, babası, Resulullah (a.s)'ın havarisi, annesi, Sıddık'ın kızı, ninesi, Resulullah (a.s)'ın halası Safiyye, babasının halası Hatice binti Huveylid."

İbni Ebi Hayseme, Ahmet bin Yunus'tan, o da Ranci bin Halid'den Amr bin Ninar'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ben, İbni Zübeyr'den daha güzel namaz kılan birini görmedim."

Ebu Nu'aym da sahih senedle Mücahid'in şöyle söylediğini rivayet ediyor:

"İbni Zübeyr namaza durduğunda, adeta bir direk gibi olurdu."

İbni Sa'd, Ruh'tan, o da Hüseyin Şehid'ten İbni Ebu Melike'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"İbni Zübeyr, yedi gün uykusuzluğa dayanır, sekizinci güne ulaşırdı. O, içimizde en güçlü ve kuvvetli olan kişiydi." Begavi de, Meymun bin Mehran'in şöyle söylediğini bildiriyor:

"Ben İbni Zübeyr'in bir cumadan diğer cumaya uykusuzluğa dayandığını gördüm."

İbni Ebu Dünya, Leys tariki ile Mücahid'den şu haberi naklediyor:

"Ne kadar ibadet türü varsa İbni Zübeyr bunların hepsini yapmıştır. Sel, evini alıp götürürken, o sırada İbni Zübeyr'i ibadet için tavafta bulunduğunu gördüm."

İbni Zübeyr, babası Zübeyr'le birlikte Yermuk Savaşı'na ve İfrikiyye'nin fethine iştirak etmiştir. Fetih müjdesini Hz. Osman (r.a)'a götüren de İbni Zübeyr'dir. Bu olayı Zübeyr ve İbni Aziz zikretmiştir. Zübeyr fetih olayını da anlatmış ve fethin onun eliyle gerçekleştiğini hatırlatmıştır. Hz. Osman (r.a)'ın evinin kuşatılması olayına şahid oldu. Bu olayda Hz. Osman (r.a)'ı savunanlardandı. Sonra Hz. Aişe (r.a) ile birlikte Cemel olayına katılmıştır.

Zübeyr diyor ki: *"Bana Yahya bin Mu'in, Hişam bin Yusuf'tan, o da Ma'mer'den Hişam bin Urve'nin şöyle söylediğini rivayet etti:*

"Cemel gününde, Abdulah bin Zübeyr ölülerin arasından çıkarıldı. Üzerinde kırk küsur yara vardı. Hz. Aişe (r.a), onun ölmediğini haber veren müjdeciye onbin (dirhem) verdi (1). İbni Zübeyr, Hz. Ali (r.a) ile Muaviye (r.a) arasındaki çarpışmalardan geri durdu. Daha sonra ise Muaviye'ye bey'at etti. Yezid, bey'et etmesini istediğinde kebul etmedi. Mekke'ye gitti ve Harem'e sığındı. Yezid, bey'at etmesi için arkasından Süleyman'ı gönderdi. Fakat o kabul etmedi. Kendisi için "Allah'a sığınan kişi" dedi. Hurre olayı sırasında Şam yönetimin- den kişiler Medine halkına saldırı düzenleyip onları rencide ettikten sonra Mekke'ye geçtiler ve orada İbni Zübeyr ile savaştılar. Abdullah bin Zübeyr'in Kabe'de kuşatmaya alındığı günlerde, Kabe yandı. O sırada, birden Yezid bin Muaviye'nin ölüm haberi kendilerine ulaştı. Bunun üzerine çarpışmayı bıraktı- lar. Şam yönetemine bağlı kişiler geri döndüler. Halk, halife olarak Abdullah bin

---

1) Verilen miktarın mahiyeti yani dinar mı dirhem mi olduğu belirtilmiyor. Ancak böyle belirsiz rakamlarla genellikle dirhem kastedildiğinden derhem olarak yazdık. (Çev.)

Zübeyr'e bey'at etti. O bölgedeki kişilerin bey'atları alındıktan sonra değişik şehirlere de adamlar gönderildi. Sadece Şam bölgesinin bazı kısımlarının bey'atı alınmamıştı. Bunun arkasından Mervan harekete geçti. Şam bölgesinin kalan kısımlarını da ele geçirdi. Arkasından Mısır'ı da aldı. Sonra öldü. Onun ardından Abdulmelik bin Mervan harekete geçti. O, Irak'ı da yendi ve Mus'ab bin Zübeyr'i öldürdü. Daha sonra Haccac'ı silahlandırarak İbni Zübeyr'in üzerine gönderdi. O da, hicri 73 yılının cemaziyelevvel ayında İbni Zübeyr'i öldürünceye kadar onunla savaştı."

Bu olayla ilgili olarak bildirilenler böyledir ve çoğunluğun rivayeti de bu şekildedir.

Hakim, İbni Zübeyr'in hayatındaki bazı incelikleri açıklayan çeşitli rivayetlere yer vermiştir. İbni Hacer'in, onun hayatı ile yazdıklarını, konuyu tamamlaması bakımından çoğuna burada yer veriyoruz. Bu rivayetlerin çoğunluğu da hadis rivayetleridir.

Hakim, Hişam bin Urve'nin babasından nakil ile şöyle rivayet ettiğini bildiriyor:

"Hz. Osman (r.a) öldürüldüğünde, İbni Zübeyr kendini divandan sildi."

Divandan adını silmesindeki amacı, beytu'l-mal işinin karıştığından ve ondan bir şey almaktan sakınmasındandı. Müslümanların beytu'l-malından artık bir şey almak istemiyordu. (1)

Hakim, Ömer bin Kays'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"İbni Zübeyr'in yüz kadar kölesi vardı ve bunların her biri kendi dili ile konuşmaktaydı. Onun dünya işleri ile ilgilenmesine baktığımda; "Bu adam, bir göz açıp yumuncaya kadar bile Allah'a yönelmiyor," derdim. Ama bunun yanısıra ahirete kendini vermesine baktığımda ise, "Bu adam bir göz açıp yumuncaya kadar bile dünya ile ilgilenmiyor," derdim." (2)

Hakim, İbni Ebi Melike'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"İbni Zübeyr yedi gün hiç yemeden içmeden oruç tutardı ve o hal üzere sekizinci günün sabahına ulaşırdı. O, içimizde en güçlü olanımız idi." (3)

Bir Açıklama

İki gün arka arkaya hiç iftar etmeden oruç tutmak fıkıhçılara göre, Resulullah (a.s)'dan başkası için mekruhtur. Buna göre ilim adamları İbni Zübeyr'in

1) Müstedrek (3/549)
2) Müstedrek (3/549)
3) Müstedrek (3/549)

yaptığını te'vil ederek onun bu işi sırf riyazet için yaptığını söylemişlerdir.

Hakim'in Hişam bin Urve'den, onun da babasından rivayet ettiğine göre, Hişam bin Urve'nin babası şöyle söylemiştir:

"Muaviye (r.a) vefat edince, Abdullah bin Zübeyr, Muaviye'nin oğlu Yezid'e itaat etmekte ağır davrandı ve ona karşı olduğunu belli etti. Bu haber Yezide ulaştı. Onun kendisine getirilmesi için adam gönderdi. İbni Zübeyr'e:

"Sana altından halkalar yaptırır, onun üzerine elbiseler asarsın. Ona olan ahdini tamamla. Sulh daha güzeldir," diye söylendi. O da:

"Allah, onun ahdini tamamlamaz (yani ahdini yerine getirmesine fırsat vermez-Çev.)" diye söyledi ve şu beyitleri okudu:

"Hakdan başkası için, karıncalar gibi incelmem,

Çiğneyenin azı dişleri arasında taş incelmedikçe."

Sonra da şöyle söyledi:

"Vallahi, izzetli halimle boynuma kılıç vurulması, benim için zillet halinde bir kamçı vurulmasından daha sevimlidir."

Arkasından etrafına adam toplamaya başladı ve Muaviye'nin oğlu Yezid'e karşı çıktığını açığa vurdu. Yezid bin Muaviye, Şam beldesini ordusunun başında Müslim bin Ukbe el-Murri'yi onun üzerine gönderdi. Bu kişiye de, Medine halkına karşı savaşmasını, bunların işini bitirdikten sonra da Mekke'ye geçmesini emretti."

Ravi diyor ki; *"Müslim bin Ukbe Medine'ye girdi. O gün, Resulullah (a.s)'ın ashabından geriye kalanlar da kaçtılar. O kişi, orada çirkince hareketlerde bulundu ve öldürme olaylarında da hayli ileri gitti. Sonra oradan çıktı. Mekke'ye doğru yola koyuldu ve yolun bir kısmını aldığında da öldü. Arkasından Hüseyin bin Numeyr Kendi'yi halife bıraktı. Ona:*

"Ey eşek semeri, Kureyş'in hilelerinden sakın ve onlarla ilişkide, önce nifak, sonra öldürme yolunu tut," diye öğütledi. Hüseyin ondan sonra yola devam etti. Orada İbni Zübeyr ile birkaç gün savaştı." (1)

Hakim, Urve bin Zübeyr'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"İbni Zübeyr, Hüseyin bin Numeyr'e bir adam göndererek onu meydan savaşına çıkmaya çağırdı. Hüseyin de:

"Seninle korktuğum için karşı karşıya gelmekten çekinmiyorum. Zaferin

---

1) Müstedrek (3/550)

kimin için olacağını da bilmiyorum. Eğer senin olursa, ben arkamdakileri zayi etmiş olurum. Eğer benim olursa, o zaman da tedbirde yanlış yapmış olurum," dedi.

İbni Zübeyr, Mescid'in içine bir çadır kurdu. Orada kadınlar yaralılara su veriyor, onları tedavi ediyor ve açları doyuruyorlardı. Bunun üzerine Hüseyin:

"Benim karşıma şu çadırdan, ininden çıkan bir aslan gibi biri çıkıp duruyor. Buna karşı benim adıma kim savaşacak?" dedi. Şam ehlinden bir kişi:

"Ben," diye söyledi. Gece vakti olunca, bu adam okunun bir tarafına bir mum bağladı. Sonra onu yayına koydu ve çadıra doğru attı. Çadır ateş aldı. Kabe o zaman kumaşlara sarılmıştı. Rüzgar, ateş parçalarını Kabe'ye doğru savurdu ve Kabe de yandı. O yangında, aynı zamanda Kabe için kurban edilmiş olan koçun boynuzları da yandı." (1)

Rivayette, boynuzları yanan koçu kurban edenin İshak (a.s) olduğu bildiriliyor. Ancak bu haber sahih olan rivayete aykırıdır. Bu sebeple, çeşitli karışıklıklara neden olmamak için rivayette geçen İshak (a.s)'la ilgili ifadeye burada yer vermedik.

Muhammed bin Ömer diyor ki:

"Bu sırada Yezid bin Muaviye öldü ve Hüseyin bin Numeyr de kaçtı. Muaviye'nin oğlu ölünce, Mervan bin Hakem insanları kendine çağırmaya başladı. Humus, Ürdün ve Filistin halkı onun çağrısına icabet etti. İbni Zübeyr onun üzerine yüz bin kişi ile birlikte Dahhak bin Kays Fuhri'yi gönderdi. Bunlar geniş yeşillik bir alanda karşılaştılar. Mervan o zaman Ümeyyeoğullarından, onların kölelerinden ve Şam halkı içindeki taraftarlarından oluşan beşbin kişilik bir birliğe sahipti. Mervan kendi kölelerinden birine:

"Taraflardan istediğin birine saldır" dedi. Köle:

"Çokluklarına rağmen bunlara nasıl saldırabiliriz?" diye sordu. Mervan da:

"Onların kimisi zorla getirilmiş, kimisi de paralı askerdirler. Senin lehine olsa da olmasa da onlara saldır. İyi bir vuruş yetecektir. Onlar, canlarıyla karşına çıkacaklardır. Bu kimseler dinar ve dirhemin kullarıdırlar," diye cevap verdi.

Sonra köle saldırıda bulundu ve karşılalarındakiler darmadağın oldular. Bunun arkasından Dahhak bin Kays geldi ve ordu dağıldı.

Daha sonra Mervan öldü ve Abdulmelik insanları kendine çağırmaya başla-

---

1) Müstedrek (3/550)

dı. Şam halkı onun çağrısına katıldı. Bir gün minbere çıkarak:

"Kim İbni Zübeyr'in hakkından gelir?" diye sordu. Haccac:

"Ben gelirim, ey mü'minlerin emiri," diye cevap verdi. Ama onu susturdu. Sonra yine aynı şeyi söyledi, yine susturdu. Üçüncü kez tekrar susturdu. Dördüncüsünde gene:

"Ey mü'minlerin emiri, onun hakından ben gelirim. Ben rüyamda bir zırhı çıkartıp sonra tekrar giyindiğimi gördüm" dedi. Bu kez Abdulmelik onunla anlaştı. Onu bir ordu ile Mekke'ye -Allah orasını kötülerin fenalıklarından korusun- yöneltti. İbni Zübeyr'in üzerine geldi ve kendisiyle savaşmaya başladı. İbni Zübeyr, Mekke halkına:

"Şu iki dağı tutun ve koruyun, onlar bu iki dağın üzerine çıkamadıkları sürece, size üstün gelemezler," dedi. Çok geçmeden Haccac ve beraberindekiler Mescid-i Haram'a girdiler. Öldürüldüğü günün sabahında İbni Zübeyr annesinin yanına gelmişti. Annesi o zaman, yüz yaşına gelmiş ve bir tek dişi dahi düşmemiş, görmesinde ve işitmesinde herhangibir eksiklik olmayan Esma binti Ebu Bekir adında yaşlı bir kadındı. Kadın oğluna:

"Savaşın, mücadelen ne durumda?" diye sordu. O da:

"Şu, şu yerlere geldiler," diye söyledi ve sonra da gülerek:

"Ölümde raatlık var," şeklinde konuştu. Annesi:

"Evladım, onu benim için arzulayabilirdin, ancak ben, iki şeyden biri gerçekleşmeden ölmeyi istemiyorum. Ya zafer kazanıp bununla gözlerimi aydınlatmalısın, ya da öldürülmeli ve şehid olmalısın ki, senin için sabredip sevaba ermeliyim" dedi. Sonra İbni Zübeyr annesinin yanından ayrıldı. O ayrılırken annesi:

"Ey oğlum, sakın ölüm korkusu ile dininden taviz vermeye kalkışma," dedi. Bundan sonra İbni Zübeyr annesinin yanından çıkarak Mescid-i Haram'a girdi. Mancınıkla atılan taşlardan isabet alıp parçalanmaması için Haceru'l-Esved'in üzerine iki büyük tahta koymuştu. İbni Zübeyr Zemzem'in yanında otururken bir adam yanına gelerek:

"Kabe'nin kapısını açsak da oraya çıksan olmaz mı?" dedi. Abdullah bin Zübeyr ona şöyle bir baktı ve:

"Kardeşini herşeyden koruyabilirsin, ama ecelinden asla. Kabe'nin, şu mekanın sahip olduğu hürmetten daha fazla bir hürmeti mi var? Vallahi, bunlar sizi Kabe'nin örtülerine asılı halde bile ele geçirseler yine öldürürler," diye cevap verdi. Bu defa kendisine:

"Onlarla barış hakkında konuşmayacak mısın?" denildi. O da:

"Bu zaman, barış zamanı değildir. Vallahi, onlar sizi Kabe'nin ortasında da ele geçirseler öldürürler." dedi ve şu beyti okudu:

"Ben, bir an bile dünya malına önem vermedim,

Ölüm korkusu ile, barışı da seçemem."

Daha sonra Zübeyroğullarına dönerek, onlara öğüt vermeye başladı: "Sizin kılıçlarınız yüzünüzü örtsün. Kılıcınızı geri çekip de, kadınlar gibi yüzünü elinizle savunmaya kalkışmayın. Vallahi, ben her savaşa katıldığımda, mutlaka ilk birlik içinde olmuşumdur. Bir yaradan dolayı da asla acı duymadım."

Ravi diyor ki:

"Onlar bu hal üzere iken, karşı tarafın adamları yanlarına girdi. İbni Zübeyr'in yanında yetmiş adam vardı. İlk karşısına çıkan Esved oldu. İbni Zübeyr ona kılıcıyla öyle bir vurdu ki, ayaklarını titretti. Esved:

"Ah, zinakar kadının oğlu!" diye bağırdı. Canın çıksın ey Hamoğlu, (yani zenci çocuğu - Zencilerin babasının Ham bin Nuh olduğuna inanıldığından dolayı bunlara Hamoğlu veya Hami denilmektedir- Çev) Esma zinakar mıdır? (yani Abdullah bin Zübeyr'in anası ki haşa, o onların söylediklerinden beridir) dedi." Sonra onları Mescid'den çıkardı İbni Zübeyr oradan ayrıldı, bir de Sehmoğulları kapısından bir başka topluluğun içeri girdiğini gördü.

"Bunlar kim?" diye sordu.

"Ürdünlülerdir" denildi. Bunun üzerine İbni Zübeyr:

"Sel gibi çapulcular sürüsüyle benim bir ahdim yok. Onların tozları geceye kadar çekilmez," diyerek üzerlerine atıldı. Onları da Mescid'den çıkararak geri döndü. Bu kez de Mahzumoğulları kapısından bir gurubun içeri girdiğini gördü. Onların üzerine de:

"Benim tek boynuzum olsaydı, onunla yetinirdim, onu ölüme götürerek, şerefini kurtarırdım," diyerek yürüdü.. Bu sırada, Mescid'in arka tarafından adamlarının üzerine tuğla ve ona benzer şeyler atıyorlardı. O tarafa giderek üzerlerine yöneldi. O sırada başına bir tuğla isabet etti ve kafasını yardı. Bu esnada şunları söyledi:

"Ökçelerimizin üzerinde kaçarken, yaralarımız kan akıtmıyor, ama kanlar ayaklarımızın ucuna dökülüyor."

Sonra, kölelerinden ikisi üzerlerine atılarak, "köle, sahibini korur ve onun korumasına sığınır" dediler. Daha sonra düşmanlar İbni Zübeyr'in üzerine

yürüdüler ve onu öldürdüler."

١٧٣٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَسْمَاءَ أُمِّ بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وعَنْ إِبِيهَا أَنَّهَا حَمَلَتْ بِعَبْدِاللَّهِ بنِ الزُّبَيْرِ بِمَكَّةَ. قَالَت: فَخَرَجْتُ وَأَنَا مُتِمٌّ. فَأَتَيْتُ الْمَدِينَةَ فَنَزَلْتُ بِقُبَاءَ، فَوَلَدْتُهُ بِقُبَاءَ. ثُمَّ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ، فَوَضَعْتُهُ فِي حِجْرِه. ثُمَّ دَعَا بِتَمْرَةٍ فَمَضَغَها. ثُمَّ تَفَلَ فِي فِيه، فَكَانَ أَوَّلَ شَيْءٍ دَخَلَ جَوْفَهُ: رِيقُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، ثُمَّ حَنَّكَهُ بِالتَّمْرَةِ، ثُمَّ دَعَا لَهُ. وَبَرَّكَ عَلَيْه، وَكَانَ إِوَّلَ مَوْلودٍ وُلِدَ فِي الإِسْلاَمِ.

1733- Buhari ve Müslim, Esma binti Ebu Bekir ve babası Hz. Ebu Bekir (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Esma binti Ebu Bekir (r.a), Abdullah bin Zübeyr'den Mekke'de iken hamile kalmıştır. Esma (r.a) şöyle diyor:

"Hamilelik dönemim bitmek üzere iken Mekke'den çıktım. Medine'ye geldim ve Kuba'da konakladım. Onu, (Abdullah'ı) Kuba'da dünyaya getirdim. Sonra Resulullah (a.s) geldi, bebeği onun kucağına koydum. Resulullah (a.s) bir hurma istedi. Onu ağzında çiğnedi. Resulullah (a.s) çocuğun ağzına biraz tükürüğünden koydu. Çocuğun ağzına ilk giren şey Resulullah (a.s)'ın tükürüğü oldu.

Sonra Resulullah (a.s) çocuğun ağzına hurma parçası koymak suretiyle ağzını tatlandırdı ve onun için dua etti, bereket diledi. Bu çocuk, müslümanların (Medine'de) dünyaya gelen ilk çocukları oldu."

Bir rivayette şu ilave bulunmaktadır:

"Bu çocuğun dünyaya gelmesi ile müslümanlar çok sevindiler.. Çünkü yahudiler kendilerine "size sihir yaptılar. çocuğunuz dünyaya gelmez" demişlerdi."

١٧٣٤ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى فِي بَيْتِ الزُّبَيْرِ مِصْبَاحًا، فَقَالَ: «يَاعَائِشَةُ، مَا أَرَى إِسْمَاءَ إِلاَّ قَدْ نُفِسَتْ، فَلاَ تُسَمُّوه حَتَّى أُسَمِّيه»

1733-Buhari (9/587) 71-Kitabu'l-Akika, 1-Çocuğun doğduğu günün ertesinde isimlendirilmesi, onun için akika kesilmesi ve ağzına tatlı bir şeyin konması babı. Müslim (3/1691) 38-Kitabu'l-Adab, 5-Çocuğun doğumdan sonra ağzına tatlı bir şeyin konulmasının güzelliği (müstehablığı) babı.

***Kuba:** Medine civarında, bilinen bir yerdir.*

فَسَمَّاهُ عَبْدَاللَّهِ، وَحنَّكَهُ بِتَمْرَةٍ.

1734- Tirmizi, Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Zübeyr'in evinde bir lamba gördü ve şöyle söyledi:

"Ey Aişe, Esma'nın lohusa olduğunu görüyorum, ben isim koymadan, siz çocuğu isimlendirmeyin."

١٧٣٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَوَّلُ مَوْلودٍ فِي الإِسْلاَمِ: عَبْدُاللَّهِ بنِ الزُّبَيْرِ، أَتَوا بِهِ النَّبِي ﷺ ، فَأَخَذَ النَّبِي ﷺ تَمْرَةً فَلاَكَها، ثُمَّ أَدْخَلَهَا فِي فِيهِ، فَأَوَّلُ مَا دَخَلَ بَطْنَه رِيقُ رَسُول اللَّهِ ﷺ .

1735- Müslim, Urve ve Hz. Fatıma(r.a)'nın şu şekilde söylediğini rivayet etmiştir:

"Müslümanların (Medine'de) dünyaya gelen ilk çocukları, Abdullah bin Zübeyr'dir. Onu Resulullah (a.s)'a getirdiler. Resulullah (a.s) bir hurma alıp onu ağzında çiğnedi, sonra çocuğun ağzına koydu. Bu çocuğun karnına ilk giren şey, Resulullah (a.s)'ın tükürüğüdür."

١٧٣٦ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عُرْوَةَ وفَاطِمَةَ الْمُنْذِرِ قَالاَ: خَرَجَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ حِينَ هَاجَرَتْ وهِي حُبْلى بِعَبْدِاللَّهِ بنِ الزُّبَيْرِ، فَقَدِمَت قُبَاء، فَنُفِسَتْ بِعَبْدِاللَّهِ بِقُباء، ثُمَّ خَرَجَتْ حِينَ نُفِسَتْ إِلى رَسُول اللَّهِ ﷺ لِيُحَنِّكَه، فَإِخذَه رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْهَا فَوَضَعَهُ فِي حِجْره ثُمَّ دَعَا بِتَمْرَةٍ. قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: فَمَكَثْنَا سَاعَةً نَلْتَمِسُهَا ــ يَعْني تَمْرَةً ــ قَبْلَ أَنْ نَجِدَهَا، فَمَضَغَهَا ثُمَّ بَصَقَهَا فِي فِيهِ، فَأَوَّلُ شَيءٍ دَخَل بَطْنَهِ لَرِيقُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ قَالَتْ أَسْمَاء: ثُمَّ مَسحَهَ، وَصَلَّى عَلَيْه، وَسَمَّاه عَبْدَاللَّهِ، ثُمَّ جَاءَ وَهُوَ ابْنُ سَبْعِ سِنِينَ ــ أَو ثَمانٍ ــ لِيُبَايِع رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ، وَأَمَرهُ بَذَالِكَ الزُّبَيْرُ،

1734-Tirmizi (5/680) 50-Kitabu'l-Menakıb, 45-Abdullah bin Zübeyr'in menkıbeleri babı. Bu hadis, hasen, garibdir.

1735-Buhari (7/248) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar, 45-Resulullah (a.s) ile ashabının Medine'ye hicreti babı.

فَتَبَسَّم رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ رَآه مُقْبِلاً إِلَيْه ثُمَّ بايَعَه.

1736- Müslim, Urve ve Hz. Fatıma (r.a)'nın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Esma binti Ebu Bekir, Abdullah bin Zübeyr'e hamile iken hicret etmek için evden çıktı. Kuba'ya geldi. Kuba'da Abdullah'ı dünyaya getirdi ve lohusa oldu. Lohusa olunca çocuğun ağzına birşeyler koyması için Resulullah (a.s)'a gitti. Resulullah (a.s), çocuğu ondan aldı, kucağına koydu. Sonra bir hurma istedi."

Ravinin bildirdiğine göre Hz. Aişe (r.a) dedi ki:

"Biz, hurmayı bulabilmeki için epey bir süre araştırdık. Resulullah (a.s) hurmayı alıp ağzında çiğnedi. Sonra çocuğun ağzına tükürüğünden koydu. Onun karnına ilk giren şey, Resulullah (a.s)'ın tükürüğüdür."

Esma dedi ki:

"Resulullah (a.s), onun için dua etti ve adını da Abdullah koydu. Daha sonra, Abdullah yedi veya sekiz yaşında iken bey'at etmek için Resulullah (a.s)'a geldi. Ona böyle yapmasını Zübeyr emretmişti. Resulullah (a.s) onun kendisine doğru geldiğini görünce tebessüm etti ve sonra bey'atını kabul etti."

Bir rivayette de Esma'nın şöyle söylediği bildirilmektedir:

"Abdullah bin Zübeyr'i, ağzını tatlandırması için Resulullah (a.s)'a getirdik. Bizden bir hurma istedi. Biz hurma bulmakta epeyce güçlük çektik."

١٧٣٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ ابنِ أَبي مليكَة رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: كَانَ بَيْنَ ابنِ العَبَّاسِ وابْنِ الزُبَيْر شَيءٌ، فَغَدَوْتُ عَلَى ابنِ عَبَّاسٍ فَقُلتُ: أَتُريدُ أَنْ تُقَاتِلَ ابنَ الزُّبَيْر فَتُحِلُّ مَا حَرَّمَ اللَّهُ؟ فَقَالَ: مَعَاذَ اللَّهِ. إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ ابنَ الزُّبَيْر وَبَني أُمَيَّة مُحلِّين، وإِنِّي واللَّهِ لاَ أُحِلُّه أَبَدًا. قَالَ: قَالَ النَّاسُ: بَايع لِابنِ الزُّبَيْر، فَقُلْتُ: وأَيْنَ بِهَذَا الأَمْرِعَنْه، أَمَّا أَبُوه فَحَواريُّ النَّبِي ﷺ ــ يُرِيد الزُّبَيْر ــ وأَمَّا جَدُّهُ فَصَاحِبُ الغَار ــ يُرِيدُ أَبَا بَكْرٍ ــ وَأَمَّا أُمُّهُ فَذَاتُ النِّطَاق ــ يُرِيدُ أَسْمَاء ــ وَأَمَّا خَلَتُهُ فَأُمُّ الْمُؤْمِنِين ــ يُرِيدُ عَائِشَةَ ــ

1736-Müslim (3/1690) 38-Kitabu'l-Adab, 5-Çocuğun doğumdan sonra ağzına tatlı bir şey konmasının müstehablığı babı.

وأمَّا عَمَّتُهُ فَزَوْجُ النَّبِيِّ ﷺ ــ يُرِيدُ خَدِيجَةَ ــ وَأَمَّا عَمَّةُ النَّبِي ﷺ فَجَدَّتُهُ ــ يُرِيدُ صَفِيَّةَ ــ ثُمَّ عَفِيفٌ فِي الإِسْلام، قَارئ لِلقُرْآن. وَاللَّهِ إِنْ وَصَلوني وَصَلُوني مِنْ قَرِيب، وإِنْ رَبُّوني رَبُّوني أَكْفاءٌ كِرامٌ. فَآثَر عِلِيَّ التُّوَيْتات والأُسَامَات والْحَمِيدَات يُرِيدُ أَبْطُنًا مِنْ بَنِي أَسَد: بَنِي تُوَيْت وَبَنِي أُسَامَة ومِنْ أَسَد. إِنَّ ابنَ أَبِي العَاصِ برزَ يَمْشِي القُدَمَيَة، يَعْنِي عَبْدَالمَلِكِ بنِ مَرْوان. وإِنَّهُ لَوَى ذَنَبَه ــ يَعْنِي ابنِ الزُّبَيْر.

1737- Buhari, İbni Ebu Melike (r.a)'den şöyle rivayet etmektedir:

"Bir ara, İbni Abbas ile İbni Zübeyr arasında bir mesele vardı. İbni Abbas'ı ziyaret edip, İbni Zübeyr ile çarpışarak Allah'ın haram kıldığı bir şeyi helal kılmak mı istiyorsun?" diye sordum. O da:

"Böyle bir şeyden Allah'a sığınırım. Allah, İbni Zübeyr ile Ümeyyeoğullarını ihlal ediciler olarak yazdı. Ama ben, vallahi böyle bir şeyi asla ihlal etmem (helal sayarak yapmam). İnsanlar bana; "İbni Zübeyr'e bey'at et" dediler. Ben de şöyle söyledim:

"Bu işte ona karşı ne denilebilir. Babası, Peygamber (a.s)'in havarisidir (yani Zübeyr). Dedesi (yani Hz. Ebu Bekir (r.a) Resulullah (a.s)'ın hicret esnasında sığındığı mağara arkadaşıdır. Annesi (yani Esma) zatu'n-nitak'dır. (1) Teyzesi (yani Hz. Aişe (r.a)) mü'minlerin annesidir. Halası, (yani Hz. Hatice (r.a)) Resulullah (a.s)'ın hanımıdır. Resulullah (a.s)'ın halası (yani Hz. Safiyye (r.a)) de onun ninesidir. O, (yani İbni Zübeyr) İslam'ın afifidir. Kur'an'ı çokca okuyan biridir. Eğer onlar (yani Ümeyyeoğulları) benimle bağlantı kurarlarsa, yakınlık, akrabalık yönünden bir bağlantı kurarlar. Eğer beni sahiplenir, benim üstümde yönetici olurlarsa, bana denk yöneticiler olurlar. Tuveytoğullarını, Usameoğullarını ve Hamidoğullarını bana tercih etti. (Bu sayılanlar Esedoğullarından birer koldurlar.) Ebu As'ın oğlu (yani Abdulmelik bin Mervan) böbürlenerek ilerliyor. İbni Zübeyr de elini eteğini işlerden çekmiştir"

Bir rivayette de İbni Abbas'ın İbni Zübeyr ile arasında mesele olmasından

---

1737-Buhari (8/326) 65-Kitabu't-Tefsir, 9-"O ikinin ikincisi (ile birlikte) mağarada olduğu sırada, arkadaşına "üzülme, Allah bizimledir" diye söylüyordu" ayet-i kerimesi ile ilgili bab.

1) Hicrete çıkarken, Esma binti Ebu Bekir (r.a), belindeki kuşağını ortadan ikiye ayırarak birini Resulullah (a.s)'ın yolluğunun bağlanması üzere verdiği, diğer parçasını da kendi kırbasına bağ yaptığı için ona zatu'n-nitak veya zatu'n-nitakeyn lakabı verilmiştir. Nitak kelimesi ise "kuşak, kemer" anlamına gelmektedir- Çev.

sonra geçen konuşmada şöyle söylediğini bildiriliyor:

"Babası Zübeyr, annesi Esma, teyzesi Aişe, dedesi Ebu Bekir, ninesi ise Safiyye'dir."

Bir başka rivayette de ravinin şöyle söylediği bildiriliyor:

"İbni Abbas'ın yanına gittik, bize şöyle söyledi:

"Böyle bir şeye kalkışmasından dolayı İbni Zübeyr'e hayret etmez misiniz?" Ben dedim ki:

"Nefsimi onun hakkında, daha önce Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) hakkında hesaba çektiğim gibi hesaba çekeceğim. Oysa onlar her bakımdan diğerinden daha üstünlerdi. Peygamber (a.s)'in halasının oğludur. Zübeyr'in oğludur, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in oğludur (yani torunudur). Hz. Hatice (r.a)'nin kadeşinin oğludur. Hz. Aişe (r.a)'nin kızkardeşlerinin oğludur," dedim. Gördüm ki, o bana önem vermiyor ve böyle bir şeyi isteniyor. "Kendisine tevazu gösterip benden böyle bir şeyi kabul etmeyeceğini düşünmüyordum" dedim. Amcam oğullarının benim üzerimde yönetici olmaları, başkalarının yönetici olmalarından daha iyi olsa da, onun iyilik istemediğini görüyorum."

١٧٣٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ نَافِعٍ ــ مَوْلَى ابنِ عُمَرَ ــ رَحِمَه اللَّهُ ــ أَنَّ ابنَ عمرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَتَاهُ رَجُلانِ فِي فِتْنَةِ ابنِ الزُّبيرِ فَقَالاَ: إِنَّ النَّاسَ قَدْ ضُيِّعوا وَأَنْتَ ابنُ عُمَرَ وصَاحِبُ النَّبِيِّ ﷺ ، فَمَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَخْرُجَ؟ فَقَالَ: يَمْنَعُنِي أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ دَمَ أَخِي. فَقَالاَ. أَلَمْ يَقلِ اللَّه ﴿وقَاتِلوهُمْ حَتَّى لاَتَكُونَ فِتْنَة﴾؟ فَقَالَ: قَاتَلْنَا حَتَّى لَمْ تَكُنْ فِتْنَة، وَكَانَ الدِّين لِلَّه، وَأَنْتُمْ تُرِيدُونَ أَنْ تُقَاتِلوا حَتَّى تَكُون فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِغَيْرِ اللَّه.

1738- Buhari, İbni Ömer (r.a)'in azadlısı Nafi (r.a)'den rivayet etmiştir:

"İbni Zübeyr ayaklanmasının yaşandığı günlerde, iki adam İbni Ömer (r.a)'e gelerek:

"İnsanlar perişan edildiler, sen ise Ömer'in oğlusun, Resulullah (a.s)'in as-

---

1738-Buhari (7/183) 65-Kitabu't-Tefsir, 30-"Fitne kalmayıncaya ve din Allah'ın oluncaya (yani Allah'ın dini hakim oluncaya) kadar onlarla (kafirlerle) savaşın., (yapmakta oldukları fenalıkları) bırakırlarsa bilin ki, zalimlerden başkasına düşmanlık edilmez" ayeti-i kerimesi ile ilgili bab.

habındansın, seni ortaya çıkmaktan alıkoyan nedir?" diye sordular. O da:

"Allah, kardeşimin kanını bana haram kılmıştır da ondan" diye cevap verdi. Bu kez adamlar:

"Allahu Teala, "fitne kalmayıncaya kadar onlarla savaşın" diye buyurmadı mı?" dediler. İbni Ömer de:

"Biz fitne kalmayıncaya kadar savaştık. Din de Allah'ın oldu. (Yani Allah'ın dini hakim oldu.) Siz ise fitne olsun ve din Allah'tan başkasının olsun (Allah'ın dininden başka bir düzen hakim olsun) diye savaşmak istiyorsunuz" şeklinde cevap verdi."

١٧٣٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي الْمِنْهَالِ قَالَ: لَمَّا كَانَ ابْنُ زِيَادٍ ومَرْوَانُ بالشَّام، وَثَبَ ابنُ الزُّبَيرِ بِمَكَّةَ، وَوَثَبَ القُرَّاءُ بالبَصْرة، فانْطَلَقْتُ مَعَ أَبِي إِلَى أَبِي بَرْزَةَ الأَسْلَمِيِّ حَتَّى دَخَلْنَا عَلَيْه في دَارِه وَهُوَ جَالِسٌ في ظِلٍّ عَلِيَّةٍ لَهُ مِنْ قَصَب فَجَلَسْنا إِلَيْه، فَإِنْشَأَ أَبِي يَسْتَطْعِمُهُ الحديثَ فَقَالَ: يا أَبَا بَرْزَةَ، أَلاَ تَرى مَا وَقَع فِيهِ النَّاسُ؟ فَأَوَّلُ شيءٍ سَمِعتهُ تَكَلَّمَ بِهِ: إِنِّي احْتَسَبْتُ عِنْدَ اللَّهِ أَنِّي أَصْبَحْتُ سَاخِطًا عَلَى أَحْيَاءِ قُرَيْشٍ، إِنَّكُمْ يَا مَعْشَرَ العَرَبِ كُنْتُمْ عَلى الحالِ الَّذِي عَلِمْتُم مِنَ الذِّلَّةِ والقِلَّةِ والضَّلالَة، وإِنَّ اللَّهَ أَنْقَذَكُم بالإِسْلاَمِ وبِمُحَمَّدٍ ﷺ حَتَّى بَلَغَ مَاتَرُونَ، وَهَذِهِ الدُّنْيَا الَّتِي أَفْسَدَت بَيْنَكُم. إِنَّ ذَاكَ الَّذي بالشَّام واللَّهِ إِنْ يُقَاتِلُ إِلاَّ عَلى دُنْيا، إِنَّ هَؤُلاءِ الَّذِينَ بَيْنَ أَظْهرِكُم وَاللَّهِ إِنْ يُقَاتِلونَ إِلاَّ عَلى دُنْيَا، وإِنَّ ذَاكَ الذي بمَكَّةَ واللَّهِ إِنْ يُقاتِل إِلاَّ عَلى الدُّنْيا.

1739- Buhari, Ebu Minhal (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ziyad'ın oğlu ile Mervan, Şam'da iken, İbni Zübeyr Mekke'ye geçti. Hafızlar da o sıra, Basra'ya geçtiler. Babamla birlikte Ebu Berzete Eslemi'ye gittik. Kendisini evinde ziyaret ettik. Kamıştan bir gölgeliğin altında oturuyordu. Babam ondan bir takım hadisler öğrenmek için (şu şekilde) söze başladı ve:

"Ey Ebu Berze, insanların içine düştüğü şeyi görmüyor musun?" dedi. Bunun üzerine Ebu Berze'den duyduğum ilk söz şu oldu:

"Ben Kureyş mahallelerine kızarak Allah'tan sevap ummaya başladım. Siz,

1739-Buhari (13/68) 92-Kitabu'l-Fiten, 21-Bir kimsenin bir topluluğun yanında bir şey söylemesi, sonra çıkıp söylediğine ters bir söz sarfetmesi ile ilgili bab.

ey arap toplumu, zillet, azgınlık ve sapıklık bakımından aşağı derecelere düşmüştünüz. Allahu Teala sizi, İslam ve Hz. Muhammed (a.s) ile kurtardı ve sonuçta yüksek derecelere çıktınız. Sizin aranızı bozan şu dünyadır. Şu Şam'da bulunan adam var ya, vallahi, dünyadan başka bir şey için çarpışmıyor. Şu sizin arkanızda olanlar da dünyadan başka bir şey için çarpışmıyorlar."

Buhari bir rivayetinde şu ilaveye yer veriyor:

"Allahu Teala, sizi İslam ve Hz. Muhammed (a.s) ile ayağa kaldırdı ve yüceltti."

١٧٤٠ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي نَوفل قَالَ: رأيتُ عَبْدِاللَّهِ بنَ الزُّبير عَلى عقبَةِ المَدِينَةَ، فَجَعَلتْ قُرَيشُ تَمُر عَلَيْه والنَّاس، حَتَّى مرَّ عَلَيْهِ عَبْدِاللَّهِ بنُ عُمَر، فَوقَفَ عَلَيْهِ عَبْدِاللَّهِ، فَقَالَ: السلام عَلَيْكَ أَبَا خُبَيْبٍ، السَّلام عَلَيْكَ أَبَا خُبَيْب السَّلام عَلَيْكَ أَبَا خُبَيْب، أَمَا وَاللَّه لَقَدْ كُنْتُ أَنهاك عَنْ هَذَا، أَمَا وَاللَّه لَقَدْ كُنتُ أَنهاك عَنْ هَذَا، أَمَا وَاللَّه لَقَدْ كُنتُ أَنهاك عَنْ هَذَا، أَمَا وَاللَّه إنْ كُنتَ مَا علمتُ صَوَّاما، قَوَّامًا وصولاً للرحِم، أما وَاللَّه لأُمَّةٌ أَنتَ أَشرُّها لأُمَّة خير، ثُمَّ نَفذَ عَبْدِاللَّهِ بن عُمَر، فَبَلغ الحجَّاجَ موقِفُ عَبْدِاللَّهِ وقولُه، فَأرسل إِلَيْه، فَأُنزِلَ عَنْ جِذعه، فَأُلقيَ في قبورِ اليَهُودِ، ثُمَّ أُرسلَ إلى أُمِّه أَسماءَ بِنْتِ أَبي بَكْرٍ، فَأَبَتْ أَن تَأْتِيَه، فأعاد عَلَيْهَا الرَّسُولَ: لتأْتِيَنِّي، أَو لأَبعثَنَّ إِليكِ من يسْحبُكِ بِقرونِك، قَالَ: فأَبتْ، وَقَالتْ: وَاللَّه لاآتيكَ حَتَّى تبعثَ إِليَّ من يسحبني بقروني، قَالَ: فَقَالَ: أَروني سِبْتِيَّ، فَأَخذَ نعليه، ثُمَّ انطلق يتوذَّفُ، حَتَّى دَخَلَ عَلَيْهَا، قَالَ: كيفَ رأَيتِني صنَعتُ بَعدُوِّاللَّه؟ قَالَتْ: رأَيتُكَ أَفسدتَ عَلَيْهِ دنياه، وأَفْسَدَ عَلَيْكَ آخرتَكَ، بلغني أَنكَ تَقُولُ لَه: يا ابنَ ذاتِ النِّطاقَيْن، أَنَا وَاللَّه ذَاتُ النطاقَيْنِ، أَمَّا أَحدُهُمَا: فكنتُ أَرفع به طعامَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وطعام أَبي بَكْرٍ من الدواب، وأَما الآخر: فَنِطاق المرأَة الَّذِي لاَ تَستغني عَنْه، وأَما إِنَّ رَضِيَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَدَّثنا: أَن في ثقيف كذَّابًا ومُبِيرًا، فَأَما الكذَّابُ: فرأَيناه، وأَما المبيرُ: فلا إِخالُكَ إِلا إِياه قَالَ: فَقَامَ عَنْهَا ولم يُراجعْها.

1740- Müslim, Ebu Nevfel (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Zübeyr'i, Medine (Mekke'de bir gedik) geldiğinde gördüm. Kureyşliler ve diğer insanlar etrafına toplanıyorlardı. Abdullah bin Ömer de yanına gitti. Abdullah yanında durarak:

"Es-Selamu Aleyk Eba Hubeyb, es-selamu Aleyk Eba Hubeyb, es-Selamu Aleyk Eba Hubeyb (Eba Hubeyb, İbni Zübeyr'in künyesiydi) vallahi, bu işten seni menediyorum. Vallahi, bu işten seni menediyorum. Vallahi, bu işten seni menediyorum. Vallahi, eğer benim bildiğimi bilseydin, orucunu tutar, namazı kılar, akrabaya iyilikte bulunurdun (bu işleri çokca yapardın). Vallahi, içlerinde senin olduğun bir ümmet (topluluk) hayırlı bir ümmettir."

Sonra Abdullah bin Ömer çekildi. Abdullah'ın tavrı ve konuşması Haccac'a ulaştı. Ona (yani İbni Zübeyr'e) adam gönderdi. Bulunduğu mevkiden indirildi. Sonra da yahudilerin kabirlerine atıldı. Bunun arkasından annesi Esma bintu Ebu Bekir'e elçi gönderdi. Esma (r.a), onun (yani Haccac'ın) yanına gitmek istemedi. Bunun üzerine bir daha elçi gönderdi ve:

"Ya gelirsin, ya da senin saçlarını yolacak birini göndereceğim," diye bildirdi.

Esma binti Ebu Bekir (r.a) yine gitmeyi kabul etmedi ve:

"Vallahi, saçlarımı yolacak birini göndermedikçe, senin yanına gelmem," diye haber gönderdi. Bunun üzerine (Haccac):

"Bana ayakkabılarımı gösterin," dedi. Sonra ayakkabılarını giydi. Böbürlenerek yürümeye başladı. Esma (r.a)'nın yanına gitti ve:

"Allah düşmanına yaptıklarım hakkında ne düşünüyorsun" diye sordu. O da:

"Sen onun dünyasını mahvettin, o da senin ahiretini mahvetti. Bana ulaşan habere göre, ona zatu'n-nitakeyn (iki kuşak sahibi)'in oğlu diyormuşsun. Evet, ben iki kuşak sahibiyim. Ancak onlardan birini, Resulullah (a.s) ile Hz. Ebu Bekir (r.a)'in azığını hayvanın sırtına bağlamakta kullandım. Diğeri ise, bir kadının her zaman kullanmak zorunda olduğu kuşaktır. Bir de Resulullah (a.s) bize şöyle dedi:

"Sakiften bir yalancı, bir de insanları helak eden kişi çıkar."

Yalancının kim olduğunu gördük. İnsanları helak edici kişinin ise sendenbaşkası olduğunu düşünmüyorum." Bu konuşmanın ardın- dan Haccac oradan uzaklaştı ve herhangi bir şey yapmadan ayrıldı."

DERSLER VE ÖĞÜTLER

1740-Müslim (4/1971) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 58-Sakif kabilesinden çıkacak yalancı ve zalim hakkındaki rivayetler babı.

İbni Zübeyr, sultanlık döneminden sonra, yeniden raşid halife dönemine geçmek için yoğun bir çaba göstermişti. Bu gayretli çaba ve çalışma, neredeyse başarıya da ulaşacaktı. Hatta, İbni Zübeyr müslümanlardan kendisi için bey'at aldığı süre içinde müslümanların nazarında meşru halife sayılıyordu. Burada anlatılanlarda görüldüğü gibi müslümanların mutlak çoğunluğu, ona bey'at etmiş bulunuyordu. Ama sonra öldürüldü ve emirlik yeniden Ümeyyeoğullarına ve Şam'a geçti. Durumun böyle olmasının sırrı, belki de o dönemde askeri gücün Şam yönetiminde olmasında gizlidir. Şam yönetimi daha çok hareket gücüne sahipti. Bu güç nedeniyle de yönetimi elinde bulunduruyordu.

O zaman yönetimde üs olabilecek üç önemli yer bulunuyordu: Irak, Şam ve Hicaz. Hicaz İslam ümmeti açısından bir kale niteliği taşıyordu.

Irak, Umeyyeoğulları ile başarısız bir savaşa girmişti. Bu bölgenin başkaldırışı, Hz. Ali (r.a)'nin yönetiminde de, Hz. Hasan (r.a)'ın yönetiminde de başarılı olamamıştı. Hz. Hüseyin (r.a)'i de çok zor bir durumda bırakmıştı. Şam bölgesi ise tamamen Ümeyyeoğullarının eline geçmişti. Geriye bir tek Hicaz bölgesi kalıyordu. Hicaz bölgesi, iki başkaldırı hareketi gerçekleştirmişti. Birincisi, Medine'de çok acı bir şekilde sonuçlanan hareket. İkinci ise Abdullah İbni Zübeyr (r.a)'in başkanlığında gerçekleştirilen Mekke hareketi idi. Bunun da sonu pek acı olmuştu. Irak bölgesi de daha sonraları bir kez, Abdurrahman bin Eş'as'ın liderliğinde bir başkaldırı hareketi gerçekleştirdi ama gene başarılı olamadı.

İktidarın Ümeyyeoğullarından alınması ayrı bir güce ihtiyaç hissettiriyordu. Abbasiler, böyle bir kuvvetle ortaya çıkmayı başardılar ve Ümeyyeoğullarının iktidarına son verdiler.

Bundan önce geçen rivayetleri incelediğimizde, Ümeyyeoğullarının üstün gelmelerinin sebeplerinden biri olarak müslümanların ileri gelenlerinin, yönetimi Ümeyyeoğullarının elinden almak için pek gayretli olamadıklarını görüyoruz. Çünkü onlar, bu saltanata karşı verilecek mücadelenin dünya için bir mücadele olacağına inanıyorlardı. Bu sebeple kendilerini ahirete vermiş kişiler, bu konuda pek gayretli değillerdi. Şam'daki yönetimi ellerinde tutanlar ise, asker mantığı ile hareket ediyorlardı.

CENNETLE MÜJDELENEN * SAHABİLER

EBU UBEYDE BİN CERRAH (R.A.)
TALHA BİN UBEYDULLAH (R.A.)
ZÜBEYR BİN AVVAM (R.A.)
ABDURRAHMAN BİN AVF (R.A.)
SAD BİN EBİ VAKKAS (R.A.)
SAİD BİN ZEYD (R.A.)

** Aşere-i mübeşşere olarak bilinen bu sahabilerden Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a), Hz. Osman (r.a) ve Hz. Ali (r.a) ayrı başlıklar halinde daha önce geçmişti. Bu bölümde ise onlardan başka cennetle müjdelenen altı sahabi ele alınacaktır.*

CENNETLE MÜJDELENEN SAHABİLER

GİRİŞ

Bundan önceki bölümlerde Resulullah (a.s)'ın ashabından bazı kişilerden söz ettik. Hanımları hakında bilgi verdik. Hanımları aynı zamanda O'nun ashabındandırlar. Yine O'nun ashabından sayılan ehl-i beytinden bazı kişilerden bahsettik. Raşid halifelerden sözettik.

Bu bölümde ise, Resulullah (a.s)'ın ashabı içinden bazı kimseler hakkında kısa bilgiler vereceğiz. Bazılarından sözederken, okuyucunun bu yüksek seviyeli örnek şahsiyetler hakkında özlü birtakım bilgiler alabilmesi için, haklarındaki rivayetlerin sadece bir kısmını vereceğiz. Eğer böyle yapmaz ve her şahsın hayatını ayrıntılarıyla ele alırsak, o zaman konular oldukça genişler ve bu kitabın sınırlarını aşar duruma gelir.

İbni Hacer Askalani, 'İsabe' adlı kitabında 12.279 sahabinin hayatı hakkında bilgi vermiştir. Bu sahabilerin hayatları hakkında verilen bilgiler, hadiscilerin işlerini kolaylaştırmıştır. Çünkü bu kimselerin hepsi Resulullah (a.s)'dan hadis rivayet etmişlerdir. Yoksa gerçekte Resulullah (a.s)'ın ashabı bundan çok daha fazladır. Siret kitaplarında bildirildiğine göre, Resulullah (a.s) ile birlikte Veda Haccı'na katılanların sayısı doksan bini buluyordu. Bunların hepsi Resulullah (a.s)'ın ashabından sayılmaktadır. Üstelik o zaman, müslümanların hepsi de bu hacca iştirak etmemişlerdir. Bu nedenle sahabenin gerçek sayısı doksan binden daha da fazladır.

"Onların İncil'deki vasıfları da şudur: Filizini yarıp çıkarmış, gitgide onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, sapları üzerine doğrulup kalkmış bir ekine benzer ki bu, ekicilerin de hoşuna gider." (1)

Örnek sahabilerle ilgili bölüme, cennetle müjdelenen on sahabiden, raşid ha-

---

1) Fetih Suresi: 29

lifeler daşında kalanlar konusunda bilgi vererek başlıyoruz. Bunlar içinde de ilk önce, Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a)'tan bahsedeceğiz. Bunu yaparken Zehebi'nin 'Siyeru A'lami'n-Nubela' adlı kitabında uyguladığı metoda bağlı kalacağız. Bazı kişilerin hayatlarını, şu üç kitaptan alıntılar yaparak ele alacağız. el-Bidaye ve'-n-Nihaye', 'el-İsabe', 'Siyeru A'lami'n-Nubela.'

Çünkü bu üç kitabın sahibi de İslam ümmetinin kalbinde bir sevgi ve güven yumağıdırlar. Ayrıca bu kişiler, sonraki dönemlerde yaşamış olmaları itibarı ile kendilerinden önce yazılanları inceleyip kavrama imkanı bulmuşlardır. Ve yine bu kişiler, rivayetleri ve kaynaklarda yeralan bilgileri derinlemesine inceleyip, iyice tahkik ederek kitaplarına almışlardır. Bunlar rivayetlerin araştırılması ve eleştirilmesi konularında öncü durumda idiler. Bu alanda ve daha başka yerlerde Şeyh Şu'ayb Arnaut'un, Zehebi'nin kitabı üzerinde yapmış olduğu araştırmalardan da yararlanmış bulunuyoruz.

EBU UBEYDE BİN CERRAH (R.A)

İbni Kesir, 'el-Bidaye ve'n-Nihaye' adlı kitabında Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Amir bin Abdullah bin Cerrah bin Hilal bin Uheyb bin Dabbet bin Haris bin Fuhri Kureyşi. Ebu Ebuyde bin Cerrah Fuhri olarak bilinir. Bu ümmetin güvenilir kişisidir. Cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Bir günde müslüman olan beş kişi arasındadır. O beş kişi şunlardır: Osman bin Maz'un, Ubeyde bin Haris, Abdurrahman bin Avf, Ebu Seleme bin Abdi Esed ve Ebu Ubeyde bin Cerrah. Bunların hepsi Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a)'ın teşvikiyle müslüman olmuşlardır. Hicret ettiklerinde, Resulullah (a.s), Ebu Ubeyde ile Sa'd bin Mu'az'ı kardeş yaptı. Ebu Ubeyde, Bedir Gazvesine ve daha sonraki savaşlara katıldı. Resulullah (a.s), onun hakkında:

"Her ümmetin bir emini var, bu ümmetin emini de Ebu Ubeyde bin Cerrah'tır" buyurmuştur."

Bu hadis, Buhari ve Müslim'in Sahih'lerinde geçmektedir. Yine Buhari ve Müslim'in Sahihlerinde şöyle bildirilmiştir:

"Ebu Bekir Sıddık (r.a) Sakife gününde, "Ben sizin için şu iki adamdan birine razı oldum, ona bey'at ediniz -yani Ömer bin Hattab ve Ebu Ubeyde bin Cerrah-" diye söylemiştir"

Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a), onu Şam üzerine gönderilen ordunun dörtte birine emir tayin etmiştir. Daha sonra savaş sanatını iyi bilmesi dolayısıyla Ebu Ubeyde'nin ve başkalarının üzerine Halid bin Velid emir olmuştur. Halifelik Hz. Ömer (r.a)'e geçince, Halid'i görevinden alarak yerine Ebu Ubeyde bin Cerrah'ı tayin etti. Ancak kendisine Halid ile de istişarede bulunmasını emretti. Böylelikle İslam ümmeti için, Ebu Ubeyde'nin eminliği ile Halid'in cesurluğunu biraraya getirmiş oldu.

İbni Asakir diyor ki:

"O, Şam'da emiru'l-umera (yani emirler emiri) olarak adlandırılan ilk kişidir"

Ebu Ubeyde, Amvas olayı sırasında ta'un hastalığından vefat etmiştir. Sahih olan rivayete göre, Amvas olayı, hicri 18 yılında Fihl köyünde; bir başka rivayete göre ise, Cabiye'de olmuştur. O dönemlerde, Akabe yakınlarında Ebu Ubeyde (r.a)'ye nisbet edilen bir kabir oldukça tanınmıştı. Doğru olanı ise yalnız Allah bilir. Öldüğü zaman Ebu Ubeyde 58 yaşında idi."

İbni Hacer Askalani şöyle diyor:

"Şam bölgesinin büyük bir bölümünün fethi, onun eliyle gerçekleşmiştir."

Zahebi de şöyle diyor:

"Onunla Hz. Peygamber (a.s)'in soyları Fuhr'da birleşir. Resulullah (a.s) onun cennete gideceğine şahitlik etti ve onu ümmetin emini olarak adlandırdı. Ebu Ubeyde pek çok menkıbe ile meşhurdur. Resulullah (a.s)'dan az sayıda hadis nakletmiştir. Resulullah (a.s)'ın gerçekleştirdiği savaşların hepsine katılmıştır."

Habeşistan'a hicret etmiş, Bedir'e, Uhud'a ve Resulullah (a.s)'ın katıldığı diğer bütün savaşlara katılmıştır. Anber balığı hikayesi ile ünlü olan Deniz kılıcı Gazvesi'nin sahibidir. Zatu's Selasil Gazvesi'nde Resulullah (a.s), Ebu Ubeyde ile Amr bin As'a yardım gönderdi. O, Kur'an'ı toplayanlardan birisidir. Güzel ahlakın bütün özellikleri onda bir araya gelmişti. Pek merhametli ve mütevazi idi. Hz. Ebu Bekir (r.a) zamanında Beytu'l-mal'ın sorumluluğunu yaptı. Daha sonra Şam'a gönderildi ve Hz. Ebu Bekir (r.a) onu, bu bölgeye gönderilen ordunun dört birliğinden birinin emirliğine tayin etti. Daha sonra Hz. Ömer (r.a), onu Şam bölgesine emirler emiri yaptı. Şam fethedildiğinde, emir, Ebu Ubeyde idi.

Ebu Ubeyde (r.a), zarif, zayıf yüzlü, seyrek kısa sakallı, biraz kamburcaydı. İki ön dişi yoktu. Bu dişleri, Uhud gününde Resulullah (a.s)'ın yanaklarına saplanan miğfer parçalarını çıkarırken kırılmıştı. İnsanlar içinde yüzü en güzel olanlardan biriydi."

Zehebi onun hayatı ile ilgili şu bilgileri veriyor:

"Hz. Ebu Bekir (r.a), dinden dönen guruplarla ve yalancı peygamber Müseylemetu'l-Kezzab ile savaştıktan sonra ordu kumandanlarını Şam diyarını fethetmeleri için gönderdi. Ebu Ubeyde (r.a), Yezid bin Ebu Süfyan, Amr bin As ve Şurah bin Hasene'yi bu iş ile görevlendirdi. Remle yakınlarında Ecnadeyn olayı oldu. Yüce Allah, mümin kullarına yardım etti. Bunun müjdesi, Hz. Ebu

Bekir (r.a) ölüm döşeğinde iken ulaştı. Daha sonra Fihl ve Mercu's-Sufr olayları oldu. Hz. Ebu Bekir (r.a), Halid bin Velid'i de Irak'ı fethetmesi için göndermişti. Sonra ona, Şam'da bulunanlara yardım etmesi üzere adam gönderdi. O da, at sırtında büyük çöller aştı. Hz. Ebu Bekir (r.a) onu bütün emirlerin üzerine emir olarak görevlendirdi. Şam'ı kuşattılar. O sırada Hz. Ebu Bekir (r.a) vefat etti. Hz. Ömer (r.a) Halid'i görevden aldı. Onun yerine emirlerin emiri olarak Ebu Ubeyde (r.a)'yi görevlendirdi. Bununla ilgili ferman Ebu Ubeyde'ye geldi. Ancak o, bunu bir süre gizledi. Böyle yapması dindarlığından, yumuşak huyluluğundan ve hilminden ileri geliyordu. Şam'ın fethi, kendi eli ile gerçekleşti. Fetih esnasında rumlarla barış yapmak için farmanı ortaya çıkardı. Rumlar, Cabiye'nin kapısını da kendisine savaş olmadan barış ile açtılar. Şehre girdiklerinde, Halid'in burayı doğu kapısından savaş yolu ile fethettiğini gördüler. Ebu Ubeyde (r.a), bunun ardından rumlar ile barış anlaşması yaptı."

Muğire'den rivayet edildiğine göre, Ebu Ubeyde (r.a) onlarla kiliseleri ve evlerinin yarısı üzerine barış anlaşması yaptı. Daha sonra yüce Allah'ın rum ordularının kökünü kazıdığı Yermuk olayında Ebu Ubeyde (r.a), İslam ordularının başkumandanı oldu. Bu savaşta rumlardan oldukça fazla insan öldürüldü.

Zübeyr bin Bekkar diyor ki:

"Ebu Ubeyde (r.a)'nin ve bütün kardeşlerinin nesilleri kesilmiştir."

Yüce Allah'ın şu ayet-i kerimesi, Ebu Ubeyde (r.a) hakkında inmiştir:

"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir topluluğun, babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları da olsa, Allah'a ve Resulüne düşman olanlarla dostluk ettiğini görmezsin. Onlar o kimselerdir ki, Allah kalplerine iman yazmış ve onları kendinden bir ruh ile desteklemiştir. Onları altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedi kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'dan razı olmuşlardır. İşte onlar Allah'ın hizbidir. İyi bilin ki, kurtuluşa ulaşacak olanlar Allah'ın hizbidir." (1)

Taberani, Abdullah bin Şevzeb'den şöyle rivayet etmiştir:

"Bedir gününde, Ebu Ubeyde (r.a)'nin babası ona karşı durmaya, üzerine üzerine saldırmaya başladı. Saldırma işini ileri götürüp Ebu Ubeyde (r.a)'yi öldürmek istemesi üzerine, Ebu Ubeyde (r.a) onu öldürdü ve hakkında (yukarıdaki) ayet indi."

Ebu Ubeyde (r.a)'nin ismi daha önce Zatu's Selasil Gazvesi ile ilgili kısımda ve sahabenin üstünlüğü ile ilgili rivayetlerde bir çok kez geçmişti.

Zatu's Selasil Gazvesi'nde olanların örneklik ve öncülük açısından önemli

1) Mücadele Suresi: 22

olduğundan bu olaylarla ilgili olarak İbni Hacer'in yazdıklarını burada tekrar ele alıyoruz:

"Musa bin Ukbe, savaşlar hakında şunları söylüyor:

"Peygamber (a.s) Zatu's Selasil Savaşı'nda Amr bin As'ı emir olarak tayin etti. Amr, biraz çekindi ve yardım istemek için adam gönderdi. Resulullah (a.s) ilk muhacirlere durumu bildirerek teşvikte bulundu. Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) de sonraki muhacirlere durumu ilettiler. Resulullah (a.s) toplanan birliğin başına Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a)'ı emir tayin ederek Amr bin As'a yardım için gönderdi. Amr'ın yanına vardıklarında Ebu Ubeyde, "ben sizin emirinizim" dedi. Muhacirler de::

"Sen yalnızca kendi arkadaşlarının emirisin. Ebu Ubeyde (r.a) ise muhacirlerin emiridir," dediler. Bu kez Amr:

"Siz, bana destek olarak gönderildiniz," dedi. Güzel huylu ve Resulullah (a.s)'ın emirlerine ve ahitlerine uymakta oldukça hassas olan Ebu Ubeyde (r.a) bu durumu görünce:

"Ey Amr! Bil ki, Resulullah (a.s) bana: "Arkadaşlarının yanına varırsan, birbirinizle uyuşun," diye buyurdu. Eğer sen benim emrime karşı gelirsen, ben sana itaat ederim," dedi."

Şa'bi'den şöyle rivayet edilmiştir:

"Muğire bin Şu'be, Ebu Ubeyde (r.a)'ye:

"Resulullah (a.s), seni bizim başımıza emir tayin etti. İbni Nabiğe'nin (yani Amr bin As'ın) ise senin yanında bir emirlik hakkı yoktur," dedi. Bunun üzerine Ebu Ubeyde (r.a):

"Resulullah (a.s) bize uyuşmamızı emretti. Resulullah (a.s)'ın bu sözüne binaen ben ona itaat ederim," diye cevap verdi."

EBU UBEYDE BİN CERAH (R.A.) HAKKINDAKİ RİVAYETLER

١٧٤١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ حُذَيْفَةَ: جَاءَ السيدُ والعاقِبُ صاحبا نجرانَ إلى النَّبِي ﷺ يُرِيدَانِ أَنْ يُلاَعِنَاهُ، فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ: لاَتَفْعَلْ، وَاللَّهِ إِن كَانَ نَبِيًّا فَلاَعَنَّا لاَنُفْلِحُ أَبَدًا نَحْنُ وَلاَ عَقِبَنَا بَعْدَنَا، قَالَ: إِنَّا نُعْطِيكَ مَاسَأَلْتَنَا وابْعَثْ مَعَنَا رَجُلاً أَمِينًا

وَلاَ تَبْعَثْ مَعَنَا إِلاَّ أَمِينًا، فَقَالَ: «لأَبْعَثَنَّ مَعَكُمَا رَجُلاً أَمِينًا حَقَّ أَمِينٍ حَقَّ أَمِينٍ» فَاسْتَشْرَفَ لَهَا أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ ، فَقَالَ: «قُمْ يَا أَبَا عُبَيْدَةَ» فَلَمَّا قَامَ قَالَ ﷺ : «هَذَا أَمِينُ هٰذِهِ الأُمَّةِ».

1741- Buhari ve Müslim, Huzeyfe (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Necran bölgesinin başı ve yardımcısı Resulullah (a.s) ile lanetleşme isteğiyle yanına geldiler. Gelenlerden biri arkadaşına:

"Bunu yapma, vallahi, eğer peygamber ise ve biz onunla lanetleşirsek, bundan sonra asla biz de, neslimiz de kurtuluşa eremeyiz," dedi. Sonra da Resulullah (a.s)'a:

"Biz sana istediğini vereceğiz. Bizimle emin, güvenilir bir adam gönder" dediler. Resulullah (a.s) da:

"Ben sizinle birlikte emin birisini göndereceğim, gerçekten emin birisini, gerçekten emin birisini..." dedi. Resulullah (a.s)'ın ashabı bu sözü, kendi nefisleri için bir şeref saydılar. Sonra Resulullah (a.s):

"Kalk, ey Ebu Ubeyde" diye seslendi. Ebu Ubeyde kalktığında, Hz. Peygamber (a.s):

"İşte bu, ümmetin eminidir" diye buyurdu."

١٧٤٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَنَسٍ رفعه: «إِنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ إمينا وإِنَّ أَمِينَنَا أَيَّتُهَا الأُمَّةُ أَبُو عُبَيْدَةَ بنُ الْجَرَّاحِ».

1742- Buhari ve Müslim, Enes (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Her ümmetin bir emini vardır. Ey ümmet, bizim eminimiz de Ebu Ubeyde bin Cerrah'tır."

Bir rivayette de şöyle bildirilmektedir:

1741-Buhari (7/93) Kitabu Fedaili's-Sahabe, 21-Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a)'ın menkıbeleri babı. Müslim (4/1882) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 7-Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a)'ın faziletleri babı.

1742-Buhari (8/93) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 72-Necran halkının hikayesi babı. Müslim (4/1881) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 7-Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a)'ın faziletleri babı.

"Yemen halkı Resulullah (a.s)'ın yanına geldiler ve:

"Bizimle, bize sünneti ve İslam'ı öğretecek birini gönder," dediler. Resulullah (a.s) da, Ebu Ubeyde (r.a)'nin elinden tutarak;

"Bu, bu ümmetin eminidir" diye buyurdu." (1)

١٧٤٣ــ رَوَى أَبُو نَعيمٍ والحَاكِم عَنْ عُمَرَ بنِ الخَطَّاب، قَالَ لأَصْحَابِه، تَمَنَّوا فَقَالَ أَحَدَهُم: أَتَمَنَّى أَنْ يَكُون مِلْءَ هَذَا البَيْتِ دَرَاهَم فَأُنْفِقَهَا في سَبِيلِ اللَّهِ فَقَالَ: تَمَنَّوا، فَقَالَ آخر: أَتَمَنَّى أَنْ يَكُون مِلْءَ هَذَا البَيْتِ ذَهَبًا فَأُنْفِقَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. قَالَ: تَمَنَّوا قَالَ آخر: أَتَمَنَّى أَنْ يَكُونَ مِلءُ هَذَا البَيْتِ جَوْهَرًا أَوْ نَحْوَه، فَأُنْفِقَهُ في سَبِيلِ اللَّهِ. فَقَالَ عُمَرُ. تَمَنَّوا فَقَالوا: مَا تَمَنَّيْنَا بَعْد هَذَا. قَالَ عُمَرَ: لَكِنِّي أَتَمَنَّى أَنْ يَكُون مِلءُ هَذَا البَيْتِ رَجالاً مِثْل أَبي عُبَيْدَة بنِ الجَرَّاح، ومُعَاذِ بنِ جَبَل، وَحُذَيْفَةَ بنِ اليَمَانِ، فَأَسْتَعْمِلَهُم في طَاعَةِ اللَّهِ قَالَ: ثُمَّ بَعَثَ بِمَالٍ إِلَىَ حُذِيفةَ قَالَ: انْظُر مَا يَصْنعُ، قَالَ: فَلَمَّا أَتَاه قَسَمَه، ثُمَّ بَعَثَ بِمَالٍ إِلَى مُعَاذِ بن جبل فَقَسَمَه، ثُمَّ بَعَثَ بِمالٍ ــ يَعْني إِلَى أَبي عُبَيْدَةَ ــ قَالَ: انْظرْ مَايَصْنَعْ. فَقَالَ عُمَرُ: قَدْ قُلْتُ لَكُم. أَوْ كَمَا قَالَ.

1743- Ebu Nu'aym ve Hakim, Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Hz. Ömer (r.a), bir keresinde etrafındakilere: "Dileyiniz" dedi. İçlerinden biri:

"Bu ev dolusu dirhemimin olmasını ve onu Allah yolunda harcamayı diliyorum," dedi. Hz. Ömer (r.a) yine: "Dileyiniz," dedi. Oradakilerden biri:

"Bu ev dolusu altın olmasını ve onu Allah yolunda harcamayı diliyorum," dedi. Hz. Ömer (r.a) yine "Dileyiniz" dedi. Bir tanesi:

"Bu ev dolusu cevher veya benzeri şey olmasını ve onu Allah yolunda harcamayı diliyorum," dedi. Hz. Ömer (r.a):

"Dileyiniz," dedi. Oradakiler de:

1743-Hilye (1/102) Müstedrek (3/262) Muhtasar olarak veriyor. Hakim ve Zehebi bu rivayetle ilgili herhangi bir açıklamada bulunmamaktadırlar. Bunu Buhari, Tarihu's-Sağir'inde rivayet etmektedir.

1) Müslim, yukarıdaki hadisin geçtiği yer.

"Ancak ben, bu ev dolusu Ebu Ubeyde bin Cerrah, Muaz bin Cebel ve Huzeyfe bin Yema gibi kişiler olmasını ve onları Allah'a itaat yolunda istihdam etmeyi dilerim," dedi."

Ravi diyor ki:

"Hz. Ömer (r.a) daha sonra Huzeyfe'ye bir miktar mal gönderdi ve götüren adama:

"Bu malı ne yapacağına bak," dedi. Adam malı götürünce, Huzeyfe malı etrafındaki insanlara bölüştürdü. Sonra Muaz'a bir miktar mal gönderdi o da etrafındakilere bölüştürdü. Arkasından Ebu Ubeyde'ye bir miktar mal gönderdi ve götüren kişiye:

"Bu malı ne yapacağına bak," dedi. Ebu Ubeyde'de aynı şeyi yaptı. Daha sonra Hz. Ömer (r.a):

"Ben size daha önce söylemiştim," dedi."

١٧٤٤ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عُمَرَ قَالَ: إِنْ أَدْرَكَنِي أَجَلِي وأَبُو عُبَيْدَةَ حَيٌّ اسْتَخْلَفْتُهُ، فَإِنْ قَالَ اللَّهُ لَمِ اسْتَخْلَفْتَهُ عَلَى أُمَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ ؟ قُلْتُ إِنِّي سَمِعْتُهُ ﷺ يَقُولُ: «لِكُلِّ نَبِيٍّ أَمِينٌ، وأَمِينِي أَبُو عُبَيْدَةَ».

1744- Ahmed, Hz. Ömer (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Eğer Ebu Ubeyde (r.a) sağ iken ecelim gelirse, onu arkamdan halife tayin ederim. Eğer Allahu Teala "Muhammed ümmetinin üzerine niye onu halife tayin ettin?" diye sorarsa, Resulullah (a.s)'ın:

"Her peygamberin bir emini vardır, benim eminim de Ebu Ubeyde'dir" dediğini duydum," derim"

١٧٤٥ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ ثَابِتِ بنِ حَجَّاجٍ قَالَ: قَالَ عُمَرُ بن الخَطَّاب: لَوْ أَدْرَكْتُ أَبَا عُبَيْدَةَ بنِ الجَرَّاحِ لاسْتَخْلَفْتُهُ ومَاشَاوَرْتُ. فَإِنْ سُئِلْتُ عَنْه قُلْتُ: اسْتَخْلَفْتُ أَمِينَ اللَّهِ وأَمِينَ رَسُولِه ﷺ .

1745- Hakim, Sabit bin Haccac (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

1744-Ahmed, Müsned (1/18)'de uzun şekliyle veriyor. Bu rivayet mürseldir ve ravileri sikadır.

"Hz. Ömer bin Hattab (r.a) dedi ki:

"Eğer Ebu Ubeyde (r.a) sağ iken halife tayin etme durumunda kalırsam, Ebu Ubeyde (r.a)'yi tayin ederim ve istişareye de gerek duymam. Onun hakkında sorguya çekilirsem, "Allah'ın eminini ve Resulullah (a.s)'ın eminini halife tayin ettim" derim."

Zeyd bin Eslem babasının şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Hz. Ömer (r.a)'e, Ebu Ubeyde (r.a)'nin Şam'da mahsur kaldığı ve düşmanın kendisini zor durumda bıraktığı haberi ulaştı. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a) kendisine bir yazı gönderdi ve şunları söyledi:

"Bundan sonra, mümin bir kulun başına ne zaman bir zor durum gelse, mutlaka Allahu Teala arkasından bir ferahlık, bir çıkış yolu gösterir. Bir zorluk, iki kolaylığa üstün gelemez. "Ey iman edenler, sabredin düşmanlarınızdan daha sabırlı olun, cihada hazır bulunun." (1) Ebu Ubeyde de Hz. Ömer (r.a)'e bir yazı gönderdi ve şöyle dedi:

"Yüce Allah "bilin ki, dünya hayatı, bir oyun, eğlence, süs, kendi aranızda (birbirinize karşı) övünme, mal ve evlat çoğaltma yarışıdır. Bu tıpkı bir yağmura benzer ki, bitirdiği ot, ekincilerin hoşuna gider, sonra kurur, onu sapsarı görürsün. Sonra çör-çöp olur. Ahirette ise şiddetli bir azab, Allah'tan mağfiret ve rıza vardır. Dünya hayatı aldatıcı bir zevkten başka bir şey değil- dir." (2) buyurur" dedi."

Ravi diyor ki:

"Hz. Ömer (r.a) kendisine ulaşan yazıyı alıp, minberde okudu ve:

"Ey Medine halkı, Ebu Ubeyde (r.a), size veya bana istekte bulunuyor. Cihada yöneliniz." dedi."

١٧٤٦ــ رَوَى الحَاكِم عَنْ طَارِق بنِ شِهابٍ قَالَ أَتَانَا كِتَابُ عُمَرَ لَمَّا وَقَعَ الوَبَاءُ بِالشَّامِ، فَكَتَبَ عُمَرُ إِلَى أَبِي عُبَيْدَةَ إِنَّهُ قَدْ عَرَضَتْ لِي إِلَيْكَ حَاجَة لا غِنَى لِي بِكَ عَنْهَا، فَقَالَ أَبُو عُبَيْدَة يَرْحَمُ اللَّهُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ يُرِيدُ بَقَاءَ قَوْمٍ لَيْسُوا بِبَاقِينَ قَالَ: ثُمَّ كَتَبَ إِلَيْهِ أَبُو عُبَيْدَة إِنِّي فِي جَيْشٍ مِنْ جُيوشِ الْمُسلِمِينَ لَسْتُ أَرْغَبُ بِنَفْسِي عَنْ

1745-Müstedrek (3/268) Hakim ve Zehebi bu rivayet hakkında herhangi bir açıklamada bulunmamışlardır.

1) Ali İmran Suresi: 200

2) Hadid Suresi: 20

الذي أَصَابَهُم فَلَمَّا قَرَأَ الكِتَابَ اسْتَرْجَعَ فَقَالَ النَّاسُ مَاتَ أَبُو عُبَيْدَةَ؟ قَالَ: لاَ وَكَانَ كَتَبَ إِلَيْه بالعزيمَة فاظْهَر منْ أَرْضِ الأُرْدُنِّ فإنَّها عَمِيقةٌ وبية إِلى أَرْضِ الجَابِيةَ فإنَّها نَزِهةٌ نَدِيَّة فَلَمَّا أَتَاهُ الكِتَابُ بالعزيمَةِ أَمَرَ مُنَادِيه أَذِّنْ في النَّاسِ بالرَّحِيل. فَلَمَّا قَدِمَ إِلَيهَ بَعِيرُهُ لِيَرْكَبَه وَضَعَ رِجْلَهُ في الغَرْزِ ثني رِجْلَهُ فَقَالَ مَا أَرَى دَاءَكُم إِلاَّ قَدْ أَصَابَني قَالَ وَمَاتَ أَبُو عُبَيْدَةَ، وَرَجَعَ الوَبَاءُ عَنِ النَّاس.

1746- Hakim, Tarık bin Şihab (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Şam'da veba salgını olduğunda Hz. Ömer (r.a)'in yazısı bize ulaştı. Hz Ömer (r.a) Ebu Ubeyde (r.a)'ye "Benden sana bir ihtiyaç iletilmiştir. Ben bu konuda sensiz yapamam" diye yazı yazdı. Ebu Ubeyde (r.a):

"Allah, müminlerin emirine rahmet eylesin, o kalıcı olmayan bir topluluğun kalmasını istiyor" dedi. Sonra Ebu Ubeyde (r.a), Hz. Ömer (r.a)'e bir mektup yazıp:

"Ben müminlerin ordularından bir ordunun içindeyim. Ve onların başına gelenden, kendi nefsime rağbet edecek değilim," diye bildirdi. Hz Ömer (r.a), bu mektubu okuyunca, istirca etti. (yani "inna lillahi ve inna ilayhi raci'un" dedi.) Orada bulunanlar, "Ebu Ubeyde (r.a) öldü mü?" diye sordular. Hz. Ömer (r.a) "Hayır," dedi.

Hz. Ömer (r.a) yola çıkmaları için Ebu Ubeyde (r.a)'ye mektup yazmıştı. Ebu Ubeyde (r.a) veba salgınına düşen Ürdün topraklarından, salgından uzak durumdaki Cabiye topraklarına geçmeye karar verdi. Kendilerine yola çıkmaları için yazı gelince, yanındakilere yolculuk hazırlığı yapılması emrini verdi. Ebu Ubeyde'ye binmesi üzere devesini getirdiklerinde, ayağının birini özengiye koydu. İkincisini koyduğunda:

"Gördüğüm kadarıyla sizin hastalığınız bana da bulaştı" dedi.

Ebu Ubeyde (r.a) bu hastalıktan ötürü öldü. Sonra veba hastalığı kayboldu."

١٧٤٧ــ رَوَى الحَاكِمُ والطَّبَرَانِيُّ عنِ الحَارِثِ بنِ عَميرةَ الحَارِثِي قَالَ: أَخَذَ مُعَاذُ بْنُ جَبَل يُرْسِلُ الحَارِثَ بنَ عَميرة إِلى أَبي عُبَيْدَةَ بنِ الجرَّاح يَسْأَلُهُ كَيْفَ هُوَ؟

1746-Müstedrek (3/263) Müellif Hakim "Bu hadisin, bütün ravileri sikadır" diyor. Zehebi de, ravilerin sikalıklarının Buhari ve Müslim'in şartlarına göre olduğunu belirtiyorlar.

وَقَدْ طَعن فَأَرَاه أَبُو عُبَيْدَة طَعْنَةً خَرَجَتْ فِي كَفِّه فَكَأَنَّه شَانَهَا وفَرِقَ مِنْهَا حِينَ رَآهَا فَاقْسَمَ أَبُو عُبَيْدَة لَهُ بِاللَّهِ مَا يُحِبُّ أَنَّ لَهُ مَكَانَها حُمْرُ النَّعَمِ.

1747- Hakim ve **Taberani,** Haris bin Umeyre Harisi (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Muaz bin Cebel, ne halde olduğunu sorması üzerine, Haris bin Umeyre'yi Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a)'a gönderdi. Ebu Ubeyde (r.a) de vebaya yakalanmıştı. Ebu Ubeyde (r.a), ona vebanın, avucunun içinde meydana getirdiği yaraları gösterdi.

Haris bu görüntüyü görünce, tiksinir gibi oldu ve ondan çekindi. Bunun üzerine Ebu Ubeyde (r.a), bunun yerine kırmızı develerinin olmasını istemeyeceği üzerine Allah'a yemin etti."

1747- Müstedrek (3/263) Hakim ve Zehebi bu rivayet hakkında herhangi bir açıklamada bulunmamışlardır. Ayrıca, Mu'cemu'l-Kebir (1/155)

HZ. TALHA (R.A.)

İbni Kesir, 'el-Bidaye ve'n-Nihaye'de Hz. Talha (r.a) hakkında şöyle diyor:

"Talha, Ubeydullah'ın oğlu, o Osman'ın oğlu, o Amr'ın oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o Sa'd'ın oğlu, o Teym'in oğlu, o Murre'nin oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o Lu'ey'in oğlu, o Galib'in oğlu, o Fuhri'nin oğlu, o Malik'in oğlu, o Nadr'ın oğlu, o da Kinane'nin oğludur. Ebu Muhammed olarak bilinir. Kureyşli ve Teymidir. Kerem sahibi ve pek cömert olması sebebiyle Talhatu'l-Hayr ve Talhatu'-Feyyaz diye anılır. İslamın ilk dönemlerinde Hz. Ebu Bekir (r.a)'in teşvikleri ile müslüman olmuştur. Nevfel bin Huveylid Adeviyye, bu ikisini bir ipe bağlardı da, Teym-oğulları onları bu eziyetten koruyamazlardı. Bu sebeple, Hz. Talha (r.a) ile Hz. Ebu Bekir (r.a)'e iki yakın insan denirdi. Hicret etti ve Resulullah (a.s) onunla Ebu Eyyub Ensari'yi kardeş yaptı. Bedir Savaşı dışında Resulullah (a.s)'ın bulunduğu bütün savaşlara o da katıldı. Bedir Savaşı'nın olduğu sırada, ticaret için Şam'da bulunuyordu. Elçi olarak Şam'a gönderilmiş olabileceği de söylenmiştir. Bu sebeple Resulullah (a.s) ona Bedir'den pay verdi ve ganimetlerinden de hisse ayırdı. Uhud gününde, bütün gayreti ile çarpıştı. Uhud Savaşı'nda eli çolak oldu. O çolak eliyle Resulullah (a.s)'ı korudu. Elindeki bu hal, ölümüne kadar devam etti. Uhud gününden sözedildiğinde Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a):

"O gün, tamamiyle Talha'nın günüydü," diye söylerdi."

Cennetle müjdelenmiş on kişiden biridir. Yine altı kişilik şura heyetindendir. Resulullah (a.s)'ın sahabisiydi ve Resulullah (a.s) ile münasebeti hep güzeldi. Resulullah (a.s), kendisinden razı olarak vefat etti. Aynı şekilde Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) ile ilişkileri de güzeldi. Sonra Hz. Osman (r.a)'dan ayrıldı. İnsanlardan bazıları da bunda haksızlık ettiğini ileri sürdüler. Bu sebeple Cemel günü olduğunda, Hz. Ali (r.a) onunla biraraya geldiğinde kendisine öğütte bulundu. O da geriye kalıp, saflardan birinde durdu.

Daha önce Hz. Ali (r.a)'ye bey'at etmişti. İleride göreceğimiz gibi onu, Mervan bin hakem öldürmüştür.

Zehebi diyor ki:

"Talha (r.a)'yı öldüren kişi, işlediği suçtan dolayı vebal bakımından, Hz. Ali (r.a)'yi öldüren kişiye denktir."

Onun öldürülmesi olayı, hicri 36 yılının cemaziyelevvel ayının onuncu gününe rastlayan perşembe günü gerçekleşti. Hz. Talha (r.a), Kele'nin yanına defnedildi. Öldüğünde altmış yaşında idi. Altmış küsur yaşında olduğu da söylenmiştir. Esmer tenli idi. Beyaz tenli olduğu da söylenmiştir. Yüzü güzeldi. Saçları sık ve kısaydı. Günlük geliri, bin dirhemi buluyordu. İbni Hacer onun hayatı ile ilgili bölümde şu bilgileri veriyor:

"Cennetle müjdelenen on kişiden biridir. İlk müslüman olan sekiz kişiden biridir. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in teşvikiyle müslüman olan beş kişiden biridir. Şura heyetini oluşturan altı kişiden biri de odur."

HZ. TALHA (R.A) HAKKINDAKİ RİVAYETLER

١٧٤٨ــ رَوَى أَحْمَدُ والتِّرْمِذِيُّ عَنْ الزُّبَيْرِ كَانَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ دِرْعَانِ يَوْمَ أُحُد، فَنَهَضَ إِلَى صَخْرَةٍ فَلَمْ يَسْتَطِعْ، فَأَقْعَدَ طَلْحَةَ تَحْتَهُ وَصَعَدَ حَتَّى اسْتَوَى عَلَى الصَّخْرَةِ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: «أَوجب طَلْحة».

1748- Ahmed ve Tirmizi, Zübeyr (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Uhud gününde, Resulullah (a.s)'ın üzerinde iki zırh bulunuyordu. Resulullah (a.s) bir taşın üstüne çıkmaya çalıştı ama çıkamadı. Bunun üzerine Hz. Talha (r.a)'yı yere oturttu ve onun üstüne basarak taşın üzerine çıkabildi. Bunun üzerine Resulullah (a.s)'ın:

"Talha, (cenneti) haketti" diye söylediğini duydum."

١٧٤٩ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ وابنُ مَاجَةَ عَنْ مُوسى بن طَلْحَةَ، وأَخِيهِ عِيسَى عَنْ أَبِيهِما: أَنَّ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالُوا لأَعرابيٍّ جَاهِلٍ: سَلْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

1748-Ahmed, Müsned (1/165) Tirmizi (5/643-644) 50-Kitabu'l-Menakıb, 22-Talha bin Ubeydullah (r.a)'ın menkıbeleri babı. Tirmizi, "Bu hadis hasen, sahih, garibdir" demektedir.

عَمَّنْ ﴿قَضَى نَحْبَهُ﴾ مَنْ هُوَ؟ وَكَانُوا لاَيَجْتَرِئُونَ عَلَى مَسْأَلَتِهِ، وَكَانُوا يُوَقِّرُونَه ويَهابُونَه، فَسَأَلَه الأَعْرابِيُّ، فَأَعْرَضَ عَنْه، ثُمَّ سَأَلَهُ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ، قَالَ طَلْحَةُ: ثُمَّ طَلَعْتُ من بَابِ المَسْجِدِ وعليَّ ثِيابٌ خُضْرٌ، فَلَمَّا رَآنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، قَالَ: «أَيْنَ السَّائِلُ عَمَّنْ قَضَى نَحْبَهُ؟» قَالَ الأَعْرابِيُّ: أَنَا يا رَسُول اللَّهِ، فَقَالَ: «هَذَا مِمَّنْ قَضَى نَحْبَهُ».

1749- Tirmizi ve **İbni Mace,** Musa bin Talha (r.a) ile kardeşinden şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ın ashabı bilgisiz bir bedeviye:

"Resulullah (a.s)'a ayette "verdiği sözü yerine getirdi, adağını ödedi" (1) denilirken kastedilen kimdir?" diye sor" dediler. Onlar bunu sormaya cür'et edemiyorlardı. Çünkü, Resulullah (a.s)'a çok hürmet ediyor ve ondan çekiniyorlardı. Bedevi, bu soruyu sordu. Resulullah (a.s) cevap vermek istemedi. Adam tekrar sordu. Resulullah (a.s) yine cevap vermekten kaçındı."

Hz. Talha (r.a) diyor ki:

"O sırada üzerimde yeşil elbiseler ile mescidden içeri girdim. Resulullah (a.s) beni görünce:

"O, adağını ödeyen, sözünü yerine getiren hakkında soru soran kişi nerede?" dedi. Bedevi:

"Benim, Ey Allah'ın Resulü," dedi. Resulullah (a.s) da:

"İşte şu, o adağını ödeyenlerdendir," diye buyurdu."

١٧٥٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ قَيْسِ بنِ أَبِي حَازِمٍ: رَأَيْتُ يَدَ طَلْحَةَ التي وَقَى بِهَا النَّبِيَّ ﷺ قَدْ شَلَّتْ.

1749-Tirmizi (5/645) 50-Kitabu'l-Menakıb, 22-Talha bin Ubeydullah (r.a)'ın mankabeleri babı. "Bu hadis, hasen geribdir" diyor. İbni Mace (1/46) muhtasar olarak Mukaddime, 11-Resulullah (a.s)'ın ashabının faziletleri (Talha bin Ubeydullah (r.a)'ın faziletleri) babında rivayet etmektedir.

Rivayet edildiğine göre, burada "adak" ile kastedilen, Talha bin Ubeydullah'ın verdiği sözdür. O, düşmanla karşı karşıya geldiğinde çarpışmanın ahdini doğrulaması için pek şiddetli bir şekilde savaşta bulunmak üzere kendi nefsine söz vermişti.

1) Ahzab Suresi: 23

1750- Buhari, Kays bin Ebi Hazim (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Talha (r.a)'nın Resulullah (a.s)'ı savunmada kullandığı elini gördüm, çolaklaşmış haldeydi."

١٧٥١ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِي قَالَ: لَمْ يَبْقَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي تِلْكَ الأَيَّامِ التي قَاتَلَ فِيهِنَّ غَيْرَ طَلْحَة وَسَعْد عَنْ حَدِيثِهِمَا.

1751- Buhari ve Müslim, Ebu Osman Nehdi (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ın savaştığı günlerde, Talha ve Sa'd'dan başkası kalmadı."

١٧٥٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ قَبِيصَةَ: مَا رَأَيْتُ رَجُلاً قَط أَعْطَى الجَزِيلَ مِنَ المَال من غَيْرِ مَسْأَلَةٍ مِنْ طَلْحَةَ بن عُبيدِاللَّهِ، وَكَانَ أَهْلُهُ يَقُولُون إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَمَّاهُ الفَيَّاض.

1752- Taberani, Kubayse (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Talha gibi istemeden, bol bol veren bir başkasını daha görmedim. Onun ailesi, Resulullah (a.s)'ın kendisini Feyyaz (çok feyizli, cömert) olarak adlandırdığını söylerdi."

١٧٥٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ طَلْحَةَ بنَ يَحيى عَنْ جَدَّته سُعدَي قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ يَوْمًا طَلْحَةُ فَرأَيْتُ مِنْهُ فِعْلا فَقُلْتُ لَهُ مَالَكَ؟ لَعَلَّهُ رَابَكَ مِنَّا شَيْءٌ فَيَغُمُّكَ قَالَ: لاَ، وَلَنِعْمَ حَلِيلَةَ المَرْءِ الْمُسْلِم أَنْتِ وَلاَ كِبرُ، وَلٰكِنِ اجْتَمَعَ عِنْدي مَالٌ وَلاَ أَدْري كَيْفَ أَصْنَعُ بِهِ؟ قَالَتْ: وَمَا يَغُمُّكَ مِنْه! ادعُ قَوْمَكَ فَاقْسِمْه بَيْنَهُم فَقَالَ: ياغُلاَم عليٌّ قومي. فَسَأَلْتُ الخَازِنَ كَمْ قَسَم؟ قَالَ أَرْبَعْمِائَةِ أَلْفٍ.

1753- Taberani, Su'da(r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

1750-Buhari (7/359) 64-Kitabu'l-Meğazi, 17-Uhud Gazvesi babı.

1751-Buhari (7/82) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 14-Talha bin Ubeydullah hakkında bildirilenler babı. Müslim (4/1879) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 6-Talha ve Zübeyr (r.a)'in faziletleri babı.

1752-Mu'cemu'l-Kebir (1/111-112) Bu hadisi, Haysemi de,Mecma'u'z-Zevaid (9/148)'de rivayet etmekte ve "Bunu, Taberani rivayet etmiştir, isnadı da hasendir" demektedir.

"Talha bir gün yanıma geldi. Onun sıkıntılı bir halde olduğunu gördüm. Kendisine:

"Sana ne oluyor, herhalde bazı şeyler seni üzüntüye sokuyor" dedim.

"Hayır. Sen mümin bir kişi için ne kadar iyi bir hanımsın. Bunda büyüklenme yok. Ancak, benim yanımda mal birikti onu ne yapacağını bilmiyorum?" diye söyledi. Su'da da kendisine:

"Peki seni üzecek ne var? Kavmini çağır, aralarında bölüştür," dedi. O ise:

"Ey delikanlı (veya köle), kavmimi bana topla," dedi. Hazineciye " ne kadar dağıttı?" diye sordum. O da "dörtyüz bin," diye cevap verdi."

١٧٥٤ــ رَوَى النَّسَائِيُّ عَنْ جَابِرٍ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ، وَوَلَّى النَّاسُ، كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي نَاحِيَةٍ فِي اثني عَشَرَ رجلاً، منهُمْ طلحةُ، فَأَدْرَكَهُمُ الْمُشْرِكُونَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «مَنْ لِلْقَوْمِ؟» قَالَ طَلْحَةُ: أَنَا، قَالَ: «كَمَا أَنْتَ» فَقَالَ رَجُلٌ: أَنَا، قَالَ: «أَنْتَ» فَقَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ، ثُمَّ الْتَفَتَ فإِذَا الْمُشْرِكُون، فَقَالَ: «مَنْ لَهُم؟» قَالَ طَلْحَةُ: أَنَا. قَالَ: «كَمَا أَنْتَ» فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ: أَنَا، قَالَ: «أَنْتَ» فَقَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ، فَلَمْ يَزَل كَذلِكَ حَتَّى بَقِي مَعَ نَبِيِّ اللَّهِ طَلْحَةُ، فَقَالَ: «مَنْ للقَوْمِ؟» قَالَ طَلْحَةُ: أَنَا، فَقَاتَلَ طَلْحَةُ، قَتَالَ الاحَدَ عَشَر، حَتَّى قُطِعَتْ أَصَابِعُهُ، فَقَالَ: حَسٌّ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لَوْ قُلْتَ: باسْمِ اللَّهِ لَرَفَعَتْكَ الملائِكَةُ والنَّاسُ يَنْظُرُونَ» ثُمَّ رَدَّ اللَّهُ الْمُشْرِكِين.

1754- Nesai, Cabir (r.a)'den şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Uhud gününde, insanlar geri kaçtığında, Resulullah (a.s) bir kenarda oniki adamın arasında kaldı. Talha da bu oniki kişiden biriydi. Müşrikler bunların üzerlerine geldiler. Resulullah (a.s):

"Bunları bizden kim uzaklaştırır?" diye sordu. Talha: "Ben," dedi. Resulullah (a.s): "Senin gibi biri," diye söyledi. Ensardan bir adam: "Ben," dedi. Resulullah (a.s): "Sen" diye buyurdu. O da öldürülünceye kadar çarpıştı. Peygamber (a.s)'in yanında bir tek Talha kalıncaya kadar böyle devam etti. Sonra yine:

1753-Mu'cemu'l-Kebir (1/112) Bunu Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/148)'de rivayet etmekte ve "Bunu Taberani rivayet etmektedir, ravileri de sikadır" demektedir.

1754-Nesai (6/29-30) Kitabu'l-Cihad. Düşmanı öldürenin bu esnada ne söyleyeceği babı. Ravilerinin sika olduğunu söylemektedir.

"Bu topluluğu bizden kim uzaklaştırır?" diye söyledi. Talha: "Ben," dedi. Talha, onbir kişinin savaşması gibi savaştı. Bu çarpışmada parmakları kesildi. Resulullah (a.s) da "Onları kes" dedi ve: "Eğer, 'bismillah" deseydin, insanların gözleri önünde melekler seni göğe kaldırırlardı" diye buyurdu. Sonra yüce Allah, müşrikleri geri çevirdi."

١٧٥٥ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَلْقَمَةَ بنِ وقَّاصٍ قَالَ: لَمَّا خَرَجَ طَلْحَةُ والزُّبَيْرُ وَعَائِشَةُ لِطَلَبِ دَمِ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُم عَرَضُوا مَنْ مَعَهُم بذاتِ عِرْقٍ فاسْتَصْغَرُوا عُرْوَةَ بنَ الزُّبَيْرِ وَأَبَا بَكْرِ بنَ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بنِ الحَارِثِ بنِ هِشَامٍ فَرَدُّوهُما قَالَ: وَرأَيْتُهُ وأَحَبُّ المَجَالِسِ إِلَيْه أَخْلاَهَا أَوْ هُوَ ضَارِبٌ بِلِحْيَتِه عَلى زَورِه. فَقُلْتُ لَهُ: يا أَبَا مُحَمَّد إِنِّي أَرَاكَ وَأَحَبُّ المَجَالِسِ إِلَيْكَ أَخْلاَهَا، وَأَنْتَ ضَارِبٌ بِلِحْيَتِكَ عَلى زَورِك. إِنْ تَكُ هَذَا اليَوْمَ فَدَعه، فَلَيْسَ يُكْرِهُكَ عَلَيْه أَحَدٌ قَالَ: يا عَلْقَمَةُ بنُ وقَّاصٍ لاَتَلُمْني، كُنَّا يَدًا وَاحِدَةً عَلى مَنْ سِوَانا فَأَصْبَحُوا اليَوْمَ جَبَلَيْنِ يَزْحَفُ أَحَدُنَا إِلى صَاحِبِهِ ولٰكِنَّهُ كَانَ مِنِّي فِي أَمْرِ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مالاَ أَرَى كَفَّارَتَه إِلاَّ أَنْ يُسْفَكَ دَمي فِي طَلَبِ دَمِهِ. قُلْتُ: فَمُحَمَّدُ بنُ طَلْحَةَ لَمْ تَخرجُه وَلَكَ وَلَدٌ صِغَارٌ دعْه فإِنْ كَانَ أَمْرًا خَلَفَك فِي تَرِكَتِكَ قَالَ هُوَ أَعْلم أَكْرَه أَنْ أَرى أَحَدًا لَهُ فِي هَذَا الأَمْرِ نِيَّةٌ فَأَرُدَّه فَكَلَّمْتُ مُحَمَّدَ بن طَلْحَةَ فِي التخلف فَقَالَ: أَكْرَهُ أَنْ أَسْأَلَ الرِّجَالَ عَنْ أَبي.

1755- Hakim, Alkamet bin Vakkas (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Talha (r.a), Zübeyr (r.a) ve Hz. Aişe (r.a), Hz. Osman (r.a)'ın kanını istemek için hareket ettiklerinde, Zatu Irk'a gelince, yanlarındakine yöneldiler. Urvet bin Zübeyr ile Ebu Bekir bin Abdurrahman bin Haris bin Hişam'ı küçük görerek onları geri çevirdiler. O zaman, Hz. Talha (r.a)'nın hep yalnız yerleri tercih ettiğini, sık sık sakalını göğsüne dayadığını (başını eğerek, sakalını göğsüne dayayıp düşündüğünü) görüyordum. Kendisine:

"Ey Ebu Muhammed! Hep yalnız yerleri tercih ettiğini ve sakalını göğsüne dayadığını görüyorum. Eğer bugün zorlanıyorsan, bırakıp gidebilirsin, bu işte seni zorlayan biri olamaz," dedim. Bu sözüm üzerine şöyle cevap verdi:

"Ey Alkame bin Ebi Vakkas! Beni kınama. Başkalarına karşı tek yumruk ha-

1755-Müstedrek (3/118) Zehebi "isnadı ceyyid (iyi)'dir" diye belirtmektedir.

lindeydik. Şimdi birimiz diğerimizin üzerine yürüyen iki dağ haline geldik. Ancak ben, Hz. Osman (r.a) ile ilgili olaydaki konumumun keffaretini ancak onun kanını isteme yolunda kanımın akıtılmasıyla vereceğimi düşünüyorum"

"Peki Muhammed bin Talha'yı neden çıkarıyorsun. Oysa senin küçük çocukların var. Herhangi bir durum olursa, geriye bıraktıkların üzerine senin halefin olur, arkandan senin malına ve çocuklarına sahip çıkar" dedim. Bunun üzerine şöyle söyledi:

"Kendisi daha iyi bilir. Ben, bu işe girmeye niyeti olduğunu gördüğüm bir kimseyi geri çevirmek istemem. Muhammed bin Talha ile geride kalması konusunu görüştüm, o "insanlardan babamın durumu ile ilgili haber sormak istemem" dedi."

١٧٥٦ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ مَالِكِ بنِ أَبِي عَامِرٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى طَلْحَةَ فَقَالَ: أَرَأَيْتَكَ هَذَا الْيَمَانِيَّ هُوَ أَعْلَمُ بِحَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْكُم ــ يَعْنِي أَبَا هُرَيْرَةَ ــ نَسْمَعُ مِنْهُ أَشْيَاءَ لانَسْمَعُها مِنْكُم، قَالَ: أَمَّا إِنْ قَدْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَا لَمْ نَسْمَعْ، فَلاَ أَشُكُّ، وَسأُخْبِرُكَ: إِنَّا كُنَّا أَهْلَ بُيوتٍ، وكُنَّا إِنَّمَا نَأْتِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ غُدْوَةً وعَشِيَّةً، وَكَانَ مِسْكِينًا لامالَ لَهُ، إِنَّمَا هُوَ علَى بَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَلاَ أَشُكُّ أَنَّهُ قَدْ سَمِعَ ما لَمْ نَسْمَعْ، وهَلْ تَجِدُ أَحَدًا فِيهِ خَيْرٌ يَقُولُ عَلى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مالَمْ يَقُلْ؟

1756- Tirmizi, Malik bin Amir (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Bir adam Hz. Talha (r.a)'ya gelerek:

"Şu Yemenliyi (yani Ebu Hureyre'yi) görüyor musun, o Peygamber (a.s)'in hadislerini sizden daha mı çok biliyor ki, sizden duymadığımız çeşitli şeyleri ondan duyuyoruz?" diye sordu. Bunun üzerine Hz. Talha (r.a) da şu cevabı verdi:

"Eğer Resulullah (a.s)'dan bizim duymadığımız şeyleri duydu ise, bunda şüphe etmem. Sana şunu bildireyim ki, biz çoluk çocuk sahibi kimselerdik. Resulullah (a.s)'ın yanına sabah akşam giderdik. O ise, malı mülkü olmayan bir fakirdi. Resulullah (a.s)'ın kapısından ayrılmazdı. Resulullah (a.s)'dan bizim duymadığımız şeyleri duymuş olacağından şüphe etmem. Sen hiç, hayır sahibi

---

1756-Tirmizi (5/683-684) 50-Kitabu'l-Menakıb, 47-Ebu Hureyre (r.a)'nin menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen, garib"dir demektedir.

birinin, Resulullah (a.s)'ın söylememiş olduğu bir şeyi, O'na isnad edeceğini düşünebiliyor musun?"

١٧٥٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ يَحْيى بنِ بُكَيرٍ قُتِلَ طَلْحَةُ يَوْمَ الجَمَلِ في جُمادَى سَنَةَ سِتٍّ وثَلاثين، وسِنُّهُ ثِنْتَانِ وَخَمْسُونَ أَوْ أَرْبَعٌ وخَمسُون سَنَة.

1757- Taberani, Yahya bin Bukeyr (r.a)'den şöyle nakletmektedir:

"Hz. Talha (r.a), hicri 36 yılının cemaziyelevvel ayının Cemel gününde, elli veya ellidört yaşında öldürüldü."

١٧٥٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ قَيْسِ بنِ حَازِمٍ قَالَ: رَأَيْتُ مَرْوانَ بنَ الحَكَمِ حِينَ رَمَى طَلْحَةَ بِسَهْمٍ فَوَقَعَ في عَيْنِ رُكْبَتِهِ، فَمَا زَالَ يَسِيحُ إلى أَنْ مَات.

1758- Taberani, Kays bin Hazim (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Mervan bin Hakem'i Hz. Talha (r.a)'ya ok atarken gördüm. Attığı ok, Hz. Talha (r.a)'nın diz kapağına denk geldi. Ölünceye kadar bağırdı."

١٧٥٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ طَلْحَةَ بنِ مُصَرِّف: أَنَّ عَلِيًّا انْتَهى إلى طَلْحَةَ بنِ عُبَيْدِاللَّهِ وَقَدْ مَاتَ فَنَزَلَ عَنْ دَابَّتِهِ وأَجْلَسَه فَجَعَلَ يَمْسَحُ الغُبَارَ عَنْ وَجْهِهِ ولِحْيَتِه وَهُوَ يَتَرَحَّمُ عَلَيْه وَيَبكي وَيَقُولُ: لَيْتَني مِتُّ قَبْلَ هَذَا اليَوْم بِعِشْرِينَ سنَة.

1759- Taberani, Talha bin Musarraf (r.a)'tan şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a), Hz. Talha bin Ubeydulah (r.a)'ın yanına geldi. Ölmüş haldeydi. Bineğinden indi, Hz. Talha (r.a)'yı oturttu, içi acılarla dolu bir halde, ağlayarak sakalındaki ve yüzündeki tozları silmeye başladı. Aynı zamanda:

"Keşke ben, bu günden yirmi yıl önce ölmüş olsaydım," diye söyleniyordu."

1757-Mu'cemu'l-Kebir (1/113) Bunu Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/150)'de vermekte ve "Bu hadisi, Taberani buradaki gibi Yahya'dan rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.

1758-Mu'cemu'l-Kebir (1/113) Haysemi bunu Mecma'u'z-Zevaid (9/150'de rivayet etmekte ve "Bunu, Taberani nakletmektedir, ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" diye belirtmektedir.

1759-Mu'cemu'l-Kebir (1/113-114) Haysemi de bunu Mecma'u'z-Zevaid (9/150)'de nakmetmekte ve "Bunu, Taberani rivayet etmektedir, isnadı ise hasendir" demektedir.

HZ. ZÜBEYR (R.A)

İbni Kesir, Hz. Zübeyr (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Zübeyr, Avvam'ın oğlu, o Huveylid'in oğlu, o Esed'in oğlu, o, Abdul-Uzza'nın oğlu, o Kusay'ın oğlu, o Kilab'ın oğlu, o Murre'nin oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o Lu'ey'in oğlu, o Galib'in oğlu, o Fuhr'un oğlu, o Malik'in oğlu, o Nadr'ın oğlu, o da Kinane'nin oğludur. Zübeyr bin Avvam'ın künyesi, Ebu Abdullah'tır. Kureyşlidir. Esedi'dir. Annesi Safiyye bintu Abulmuttalib, Resulullah (a.s)'ın halasıdır. Zübeyr, ilk müslüman olanlardandır ve onbeş yaşında iken müslüman olmuştur. Daha küçük yaşta iken müslüman olduğunu söyleyenler bulunduğu gibi, daha ileri yaşta müslüman olduğunu söyleyenler de vardır. Önce Habeşistan'a, sonra da Medine'ye hicret etmiştir. Resulullah (a.s) onunla, Selemet bin Selamet bin Vakş'ı kardeş yaptı. Zübeyr bin Avvam (r.a), Resulullah (a.s)'ın bulunduğu savaşların tümüne katılmıştır."

Zübeyr bin Avvam (r.a), cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Yani Resulullah (a.s)'ın kendilerinden razı olarak vefat ettiği (yani vefatından önce kendilerinden razı olduğunu bildirdiği) altı kişiden biridir. Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a) ile hilafeti döneminde yakın bir ilişki içindeydi. Hz. Ebu Bekir (r.a) onu, kızı Esma bintu Sıddık ile evlendirdi. Ondan dünyaya gelen oğlu Abdullah müslümanların, hicretten sonra dünyaya gelen ilk çocuklarıdır.

Cihad için halkla birlikte Şam tarafına gitti ve burada Yermuk Savaşı'na katıldı. Oradakiler de onun katılımını bir şeref bildiler. Orada, büyük bir gayret gösterdi. Rum askerlerinin saflarını iki kez baştan sona kadar yarıp geçti. Hz. Osman (r.a)'ın kuşatmaya alınması olayında, onu savunan ve isyancılara engel olmaya çalışanlardan biri de Zübeyr (r.a) idi. Cemel günü olduğunda, Hz. Ali (r.a), kendisine bazı konuları hatırlattı ve o da çarpışmadan vazgeçerek Medine'ye doğru yola koyuldu. Dönüşte Ahnef bin Kays kavmine uğradı. Bunlar hiçbir guruba da katılmamışlardı. Oradakilerden Ahnef adında bir kişi:

"Şu adama bakın, insanları biraraya getirdi, onlar karşı karşıya gelince, kendisi evine dönmek üzere yola koyuldu. Kim bu kişinin durumun bizim için ortaya çıkarabilir?" diye sordu. Bunun üzerine Amr bin Curmuz, Fudalet bin Habis ve Nufey, Temimoğullarının sapıklıklarından meydana gelen bir gurupla Zübeyr'in peşine takıldılar. Rivayete göre, arkasından ona yetiştiklerinde, birlikte yardımlaşarak kendisini öldürdüler.

Bir rivayete göre şöyle bildirilmektedir:

"Amr bin Curmuz arkasından yetişti ve:

"Benim senden bir isteğim var" dedi. Zübeyr (r.a): "Yaklaş" dedi. Zübeyr (r.a)'in Atiyye adındaki kölesi: "Yanında silahı var," dedi. Zübeyr (r.a): "Olsun" diye cevap verdi. Adam yanına yaklaşıp konuşmaya başladı. Namaz vakti idi. Zübeyr (r.a) adama: "Haydi namaza," diye söyledi. Adam da: "Namaza," dedi. Zübeyr (r.a) onlara namaz kıldırmak için öne geçti. Bu sırada Amr bin Curmuz ona (arkadan) kılıç sapladı ve öldürdü."

Yine bir başka rivayette bildirildiğine göre, Amr, onu Canavarlar Vadisi denilen bir vadide öğle vakti uykusunda yakaladı, üzerine saldırdı ve öldürdü. En yaygın olan rivayet sonuncusudur.

Hz. Zübeyr (r.a) çok zengin birisiydi. Ve çokca sadaka verir ve infakta bulunurdu. Cemel günü olunca, oğlu Abdullah'a vasiyette bulundu. Öldürüldüğünde iki milyon ikiyüzbin dirhem borcu vardı, fakat bu borcuna karşılık malı da vardı ve ödendikten sonra, vasiyeti gereği varisleri arasında paylaştırıldı. Malının kalan miktarı, dört karısı arasında paylaştırıldı. Her bir karısına bir milyon ikiyüzbin dirhem düştü. Kadınların hepsi birlikte ancak mirasın sekizde birlik kısmını alabiliyorlardı. Buna göre bir kadına, mirasın sekizde birinin dörtte biri düşüyordu. Bu hesaba göre, mirasçılar arasında dağıtılan servetin toplamı otuzsekiz milyon dörtyüzbini buluyordu. Vasiyet üzere verilen üçte birlik kısım ise, ondokuz milyon ikiyüz bin dirhemdi. Bunların toplamı da elliyedi milyon altıyüzbin dirhem ediyordu.

Hz. Zübeyr (r.a), bu malı, Allah yolunda harcadığı ve infak ettiği onca maldan sonra biriktirmişti. Bu hal, kendisine katıldığı cihadlarda ele geçirilen mallardan hissesine düşenlerdi. Ganimet mallarından beytu'l-mal için ayrılan beşte birlik kısmın (humusun) annesine tahsis edilen beşte birlik miktarı ile ve güzel alanlarda yaptığı hayırlı ticaretle ulaşıyordu. Hz. Zübeyr (r.a)'in kendisine devamlı harac ödeyen bin kadar kölesi olduğu da söylenmiştir. Bazı günlerde onların getirdikleri haracların tamamını, sadaka olarak dağıttığı olurdu. Allah kendisinden razı olsun ve onu rızasına kavuştursun.

Öldürülmesi olayı, hicri 36 yılının cemaziyelahir ayının onuna rastlayan

perşembe gününde olmuştur. Öldürüldüğünde altmışaltı veya altmışyedi yaşında bulunuyordu.

HZ. ZÜBEYR (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٧٦٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي الأَسْوَدِ: أَسْلَمَ الزُّبَيْرُ وَهُوَ ابنُ ثَمَانِ سِنِين، وَهَاجَرَ وَهُوَابنُ ثَمانِ عَشْرَةَ، وَكَانَ عَمُّهُ يُعَلِّقُ الزُّبَيْرَ فِي حَصِيرٍ وَيُدَخِّنُ عَلَيْهِ بالنَّارِ وَيَقُولُ: ارْجِعْ إِلَى الكُفْرِ، فَيَقُول لاَأَكْفُرُ أَبَدًا.

1760- Taberani, Ebu Esved (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Zübeyr sekiz yaşında iken müslüman oldu. Onsekiz yaşında iken hicret etti. Amcası onu bir hasıra bağlar, altından da ateş yakıp onu ateşin dumanına tutardı. Bu işkenceyi yaparken:

"Küfre geri dön," derdi. O ise:

"Asla kafir olmayacağım," derdi.

Resulullah (a.s)'ın halası olan annesi Safiyye, onun terbiyesine çok küçük yaşından itibaren özen göstermiştir. Böylelikle cesaret, kuvvet, sabır ve direniş gücüne sahip olmuştur. Zübeyr, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in teşvikleri ile müslüman olanlardandır. O, Hz. Talha (r.a) ve Hz. Ali (r.a) aynı yaşlarda idiler. Hz. Zübeyr (r.a) esmer tenli ve uzun boylu idi. Bineğe bindiği zaman, ayakları yere değerdi. Seyrek ve kısa sakallı idi."

Zehebi, Sevri'nin şöyle söylediğini rivayet ediyor:

"Şu üç kişi, sahabenin yiğitleridir; Hz. Hamza (r.a), Hz. Ali (r.a) ve Hz. Zübeyr (r.a). Zübeyr (r.a)'e sahabeden bir kimse çocuklarını vasiyet etseydi, o kendi malından bu çocukları geçindirir, o çocukların mallarını da koruyabilirdi."

Zehebi, Hz. Osman (r.a), Hz. Ali (r.a), Hz Talha (r.a) ve Hz. Zübeyr (r.a) hakkında şöyle diyor:

"Bunlar cennetle müjdelenen on kişiden bazılarıdır. Bedir Savaşı'na katılmışlardır. Rıdvan bey'atına iştirak etmişlerdir. Yüce Allah'ın kendilerinden razı olduğu, onların da zatından razı oldukları ilk müslümanlardandırlar. Bu dört

---

1760-Mu'cemu'l-Kebir (1/122) Haysemi de bunu Mecma'u'z-Zevaid (9/151)'de naklet-mekte ve "Bunu, Taberani rivayet etmektedir, ravileri sikadır, ancak hadis mürseldir" diye belirtmektedir.

kişi, öldürülmüş ve şehitlik nimetine kavuşmuşlardır. Biz bunları sever ve bu dört kişiyi öldüren kişilere de buğzederiz."

١٧٦١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ جَابِرٍ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ الأَحْزَابِ: «مَنْ يَأْتِينَا بِخَبَرِ القَوْمِ؟» فَقَالَ الزُّبَيْرُ أَنَا، ثُمَّ قَالَ: «مَنْ يَأْتِينَا بِخَبَرِ القَوْمِ؟» فَقَالَ الزُّبَيْرُ أَنَا، ثُمَّ قَالَ فِي الثَّالِثَةِ: «إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوَارِيًا وإِنَّ حَوَارِيَّ الزُّبَيْرُ».

1761- Buhari ve Müslim, Cabir (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Peygamber (a.s) Ahzab günü (yani Hendek Savaşı günü), "Müşrikler topluluğunun haberini bize kim ulaştırır?" diye sordu. Zübeyr: "Ben" dedi. Sonra Resulullah (a.s) yine: "Müşrikler topluluğunun haberini bize kim ulaştırır?" diye sordu. Zübeyr tekrar: "Ben," diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Her peygamberin havarisi vardır, benim havarim de Zübeyr'dir" buyurdu."

١٧٦٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ ومُسْلِم عَنْ ابنِ الزُّبَيْرِ قَالَ: كُنْتُ يَوْمَ الأَحْزَابِ جُعلتُ أَنَا وَعَمْرو بنُ أَبِي سَلَمَةَ مَعَ النِّسَاءِ يَعْنِي نِسْوَةَ النَّبِيِّ ﷺ فِي أُطُمِ حَسَّانِ بنِ ثَابِتٍ، فَنَظَرْتُ فإذا أَنا بالزُّبَيْرِ عَلى فَرَسِه يخْتَلُ إلى بَنِي قُرَيْظَةَ، فَلَمَّا رَجَعَ قُلْتُ: يا أَبَتِ رَأَيْتُكَ تَخْتَلِفُ، قَالَ وَهَلْ رَأَيْتَنِي يابُنَيَّ؟ قُلْتُ: نَعَمْ؟ قَالَ: كَانَ النَّبِي ﷺ قَالَ: «مَنْ يَأْتِي بَنِي قُرَيْظَةَ فَيَأْتِيني بِخَبَرِهِم؟» فَانْطَلَقْتُ فَلَمَّا رَجَعْتُ جَمَعَ لِي ﷺ أَبَوَيْه قَالَ: «فِدَاكَ أَبِي وأُمي».

1762- Buhari ve Müslim, İbni Zübeyr (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ahzab günü ben ve Amr bin Ebi Seleme, Hassan bin Sabit'in kalesinde Resulullah (a.s)'ın hanımları ile birlikte bırakılmıştık. Buradan, Zübeyr'in, atı üzerinde Kurayzaoğullarına doğru ilerlediğini gördüm. Döndüğünde:

1761-Buhari (6/52) 56-Kitabu'l-Cihad, 40-Düşmana ilk saldıran öncü birliğin fazileti babı. Müslim (4/1897) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 6-Talha ve Zübeyr (r.a)'in faziletleri babı.

1762-Buhari (7/80) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 13-Zübeyr bin Avvam'ın menkıbeleri babı. Müslim (4/1879) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 6-Talha ve Zübeyr (r.a)'in faziletleri babı.

"Babacığım, senin ilerleyişini gördüm," dedim. O da:

"Sen beni gördün mü oğlum?" dedi. "Evet" dedim. Bunun üzerine şöyle söyledi:

"Resulullah (a.s), "Kim Kurayzaoğullarına giderek bana onların haberini getirecek?" diye söylemişti, ben de çıkıp gittim."

١٧٦٣ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عُرْوَةَ أَوْصَى الزُّبَيْرُ إِلَى عَبْدِاللَّهِ صَبِيحَةَ يَوْمِ الجَمَلِ فَقَالَ: مامِنِّي عُضْوٌ إِلاَّ وَقَدْ جُرِحَ مَعَ النَّبِي ﷺ حَتَّى انْتَهى ذَلِكَ مِنِّي إِلى الفَرْجِ.

1763- Tirmizi, Urve (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Zübeyr (r.a) Cemel gününün sabahında, oğlu Abdullah'a vasiyette bulunarak şöyle söyledi:

"Benim Resulullah (a.s) ile birlikte (yani onunla birlikte yaptığım savaşlarda) yara almayan hiçbir yerim kalmadı. Hatta bu yaralar, bende yarık bile açmıştır."

١٧٦٤ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ مَرْوَان بنِ الحَكَم قَالَ: أَصَاب عُثْمَانَ رِعَافٌ شَدِيدٌ سَنَةَ الرُّعَاف حَتَّى حَبَسَهُ عَنِ الحَجِّ، وأَوْصَى، فَدَخَل عَلَيْه رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ فَقَالَ: اسْتَخْلِف، فَقَالَ عُثْمَان: أَوْ قَالُوه؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: وَمَنْ هُوَ؟ فَسَكَتَ، قَالَ فَلَعَلَّهُم قَالُوا الزُّبَيْر؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ أَمَا والَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهُ لَخَيْرُهُم مَا عَلِمْتُ، وإِنْ كَانَ لأَحَبُّهُم إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

1764- Buhari, Mervan bin Hakem (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Burun kanama hastalığının yaygın olduğu yıl (1) Hz. Osman (r.a)'da da şiddetli bir burun kanama hastalığı oldu. Bu rahatsızlığı yüzünden, o yıl hacca gidemedi ve vasiyyetini açıkladı. O sıralarda Kureyş'ten bir adam yanına gide-

---

1763- Tirmizi (5/647) 50-Kitabu'l-Menakıb, 25-Zübeyr bin Avvam (r.a)'ın menkıbeleri babı. Bu hadis, hasen garibdir.

1764-Buhari (7/79) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 13-Zübeyr bin Avvam'ın menkıbeleri babı.

1) Burada kastedilen yıl, hicretin otuzbirinci yılıdır. O yıl içinde, Medine halkında bir burun kanama salgını görüldü. (Bkz. el-Ayni, Umdetu'l-Kari, yukarıda geçen hadisin şerhi ile ilgili bölüm. Çev.)

rek:

"Halife tayin et," dedi. Hz. Osman (r.a): "Sana onun kim olacağını söylediler mi yoksa?" diye sordu. Kureyşli "evet" dedi. Hz. Osman (r.a): "Kimdir o?" diye sordu. Adam sustu. Bu defa Hz. Osman (r.a):

"Belki de Zübeyr olacağını söylemişlerdir" dedi. Adam, "evet" dedi. Bunun üzerine Hz. Osman (r.a):

"Bildiğim kadarıyla o, en hayırlılarıdır. Bununla birlikte Resulullah (a.s)'ın dinde de en çok sevdiği idi" diye karşılık verdi."

١٧٦٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَن عُرْوة: كَانَ فِي الزُّبَيْرْ ثَلاَثُ ضَرَبات: إِحْدَاهُنَّ فِي عاتِقِهِ إِنْ كُنْتُ لأُدْخِلُ أَصَابِعي فِيها أَلْعَبُ بِهَا وأَنَا صَغير، قَالَ لَهُ أَصْحَابُ النَّبِي ﷺ يَوْم اليَرْموك: أَلاَ تَشُد فَنشدَّ مَعَك؟ قَالَ: إِنْ شَدَدْتُ كَذَبتم، قَالُوا: لا نَفْعَل، فَحَمَل عَلَيْهِم حَتَّى شَقَّ صُفُوْفَهُم فَجَاوَزَهُم وَمَا مَعَه أَحَد، ثُمَّ رَجَعَ مُقْبلاً فَأَخَذُوا بِلجَامِه فَضَرَبُوه ضَرْبَتَيْنِ بَيْنَهُمَا ضَرْبَة ضُرِبَها يَوْمَ بَدْر. وَكَانَ مَعَه عَبْدُاللَّهِ يَوْمَئِذٍ (أي يوم اليرموك) وَهُوَ ابنُ عَشَرَ سِنِينَ (وقيل اثني عَشَرَ أو ثَلاَثَ عَشَرَ، عَامًا) فَحَمَلَهُ عَلى فَرَسِهِ فَوَكَلَ بِهِ رَجُلاً.

1765- Buhari, Urve (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Zübeyr'in üzerinde üç darbe izi (yarık) vardı. Bunlardan birisi omuzundaydı. Ben küçükken parmaklarımı o boşluğa sokar, oynardım. Yermük gününde Resulullah (a.s)'ın ashabı ona:

"Sen müşriklerin üzerine saldırmayacak mısın, biz de seninle birlikte hamle yapalım?" dediler. O:

"Ben bir hamle yaparsam siz yalancı çıkarsınız (yani arkamdan gelmez, bana muhalefet edersiniz)" dedi. Onlar:

"Hayır, öyle yapmayız," dediler. Bunun üzerine Hz. Zübeyr (r.a) müşriklerin üzerine bir saldırıda bulundu ve yanında bir tek kişi olmaksızın düşmanın saflarını yararak geçti. Sonra dönüp geri gelmeye başladı. Bu sırada düşmanlar atının geminden tutup kılıçla iki kere vurdular. Burada yediği iki kılıç darbesinin arasında, daha önce Bedir'de yemiş olduğu bir darbenin izi de vardı. O

1765-Buhari (7/299) 64-Kitabu'l-Meğazi, 8-Ebu Cehil'in öldürülmesi babı.

gün, Yermük gününde, yanında (oğlu) Abdullah da bulunuyordu. Abdullah o zaman henüz on yaşındaydı. Abdullah'ı atına bindirdi ve bir adamı da onunla ilgilenmek üzere görevlendirdi."

١٧٦٦ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ عُرْوَةَ، قَالَ لِي عَبدُالمَلِكِ بنُ مَرْوَانَ حِينَ قُتِلَ عَبْدُاللَّهِ: يا عُرْوَةَ هَلْ تَعْرِف سَيْفَ الزُّبَيْرِ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: فَمَا فِيهِ؟ قُلْتُ فِيهِ فَلَّةٌ فُلَّها يَوْم بَدْر، وَقَالَ صَدَقْتَ بِهِنَّ فُلول مِنْ قِرَاع الكَتَائِب، ثُمَّ رَدَّه عَلى عُرْوَةَ، قَالَ هِشَام: فَأَقَمْنَاه بِثَلاثَةِ آلاَفٍ فَأَخَذَهُ بَعْضَنَا، وَوَدَدْتُ أَنِي كُنْتُ أَخَذْتُه وَكَانَ عَلى بَعْضه.

1766- Buhari, Urve (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Abdullah öldürüldüğünde, Abdulmelik bin Mervan bana:

"Ey Urve, Zübeyr'in kılıcını biliyor musun?" diye sordu. "Evet" dedim. "Üzerinde ne var?" diye sordu. "Bedir gününde meydana gelen bir kırıklık var" dedim. "Doğru söyledin. Küfür gurupları ile savaşırken meydana gelen kırıklar var" dedi. Sonra o kılıcı Urve'ye geri verdi."

Hişam diyor ki:

"Biz onu üçbin (dirhem)e tamir ettirdik. İçimizden biri aldı, ben, keşke ona vermeyip kendim alsaydım diye hayıflandım."

١٧٦٧ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنِ الزُّبَيْرِ بنِ العَوَّام القُرَشِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَقِيتُ يَوْم بَدْرٍ عُبَيْدة ــ ويُقالَ: عَبيدة ــ بنَ سَعيد بنِ العَاص، وَهُوَ مُدْجَجٌ، لايُرى مِنْه إلاَ عَيْناه، وَكَانَ يكْنى أَبَا ذَاتِ الكَرِش، فَقَالَ: أَنَا أَبُو ذَاتِ الكَرِش، فَحَمَلْتُ عَلَيْه بالعَنَزَةِ، فَطَعَنْتُهُ فِي عَيْنِهِ، فَمَات، قَال هِشَام بن عُرْوَة: فَأَخْبرْتُ أَنَّ الزُّبَيْر قَالَ: لَقَدْ وَضَعْتُ رِجْلِي عَلَيْه، ثُمَّ تَمَطَّيْتُ فَكَانَ الجَهْدُ: أَنْ نَزَعْتُها، وَقَدْ انْثنى طَرْفَاها، قَالَ عُرْوَةُ: فَسَأَلَهُ إِيَّاهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، فَأَعْطَاه إِيَّاهَا، فَلَمَّا قُبِض أَخَذَهَا، ثُمَّ طَلَبَها أَبُو بَكْرٍ، فَأَعْطَاه إِيَّاهَا، فَلَمَّا قُبِضَ أَبُو بَكْرٍ أَخَذَهَا، ثُمَّ سَأَلَهَا عُمَرُ، فَأَعْطَاه إِيَّاهَا، فَلَمَّا قُبِضَ عُمَرُ أَخَذَهَا، ثُمَّ طَلَبَهَا عُثْمَانُ مِنْهُ، فَأَعْطَاهُ إِيَّاهَا، فَلَمَّا قُتِلَ وَقَعَتْ إِلَى آلِ عَلِيٍّ، فَطَلَبَهَا عَبْدُاللَّهِ بنُ الزُّبَيْرِ، فَكَانَتْ عِنْدَهُ حَتَّى قُتِلَ.

1766-Buhari (7/299) 64-Kitabu'l-Meğazi, 8-Ebu Cehil'in öldürülmesi babı.

1767- Buhari, Zübeyr bin Avvam Kureşi (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Bedir gününde, Ubeyde ile karşı karşıya geldim. (Kastedilenin Ubeyde bin Sa'id bin As olduğu söylenmiştir) Üzerinde zırh vardı ve gözlerinden başka hiçbir yeri görünmüyordu. Bu adam, Ebu Zati Keriş olarak künyelenirdi. "Ben Ebu Zati Keriş'im" diye seslendi. Ben mızrağımla onun üzerine saldırdım. Tam gözünden vurdum. Oracıkta öldü."

Hişam bin Urve diyor ki:

"Bana Zübeyr (r.a)'in şöyle söylediği bildirildi:

"Ayağımı onun üzerine koydum ve ayağımın altında çiğnedim. Üzerindekileri soymak hayli zor oldu. Adamın her iki yanı da büküldü."

Urve dedi ki:

"Daha sonra Resulullah (a.s) bu zırhları sordu, Zübeyr de onu Resulullah (a.s)'a verdi. Resulullah (a.s) vefat edince, bu zırhı Zübeyr (r.a) aldı. Daha sonra Hz. Ebu Bekir (r.a) istedi, ona verdi. Hz Ebu Bekir (r.a) vefat edince yine aldı. Daha sonra Hz. Ömer (r.a) istedi, ona verdi. Hz. Ömer (r.a) vefat edince tekrar aldı. Sonra da Hz. Osman (r.a) istedi, ona verdi. Hz. Osman (r.a) öldürülünce, bu zırh Hz. Ali (r.a) ailesine verildi. Daha sonra Abdullah bin Zübeyr istedi ve öldürülünceye kadar onun yanında kaldı."

١٧٦٨ــ رَوَى البَزَّارُ عَنْ ابنِ عُمَرَ أَنَّ الزُّبَيْرَ اسْتَأْذَنَ عُمَرَ فِي الجِهَادِ فَقَالَ: اجْلِس فَقَد جَاهَدْتَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

1768- Bezzar, İbni Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Zübeyr, Hz. Ömer (r.a)'den cihad için izin istedi. O da:

"Sen otur, Resulullah (a.s) zamanında cihad ettin," dedi.

١٧٦٩ــ رَوَى البَزَّارُعَنْ نَافِعٍ قَالَ: سَمِعَ ابنُ عُمَرَ رَجُلاً يَقُول: يا ابْنَ حَوَارِيّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنْ كُنْتَ مِنْ آلِ الزُّبَيْرِ وإِلاَّ فَلاَ.

1769- Bezzar, Nafi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

1767-Buhari (7/314) 64-Kitabu'l-Meğazi, 12-Halife'nin rivayeti babı.

1768-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/212) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/152)'de "Bunu, Bezzar rivayet etmektedir, isnadı hasendir" demektedir.

1769-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/211-212) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/151)'de "Bunu Bezzar rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" demektedir.

"İbni Ömer, bir adamın "Ey Resulullah (a.s)'ın havarisinin oğlu," diye söylediğini duydu ve şöyle söyledi:

"Eğer Zübeyr ailesinden ise öyledir, yoksa değildir."

١٧٧٠ــ رَوَى الحَاكِمُ عَن زِرِّ بنُ حُبيشٍ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ عَلِي فَأُتِيَ بِرَأْسِ الزُّبَيْرِ وَمَعَهُ قَاتِلُه، فَقَالَ عَلِيٌّ للآذِنِ بَشِّرْ قَاتِلَ ابنِ صَفِيةَ بالنَّارِ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُول: «لكلّ نبيٍّ حواريٌّ وإنَّ حَوَارِيَّ الزُّبَيْرُ».

1770- Hakim, Zerre bin Hubeyş (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a)'nin yanında oturuyordum. O sırada, Zübeyr (r.a)'in kafası, onun katili ile birlikte getirildi. Hz. Ali (r.a), bunun üzerine sözcüsüne:

"İbni Safiyye'nin katilini cehennemle müjdele. Ben Resulullah (a.s)'ın "her peygamberin havarisi vardır. Benim havarim de Zübeyr'dir" diye söylediğini duydum," dedi."

١٧٧١ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ جَابِرٍ، قَالَ رَسُول اللَّهِ ﷺ يَوْم الخَنْدَقِ: «مَنْ يَأْتِينَا بِخَبَر بَنِي قُرَيْظَةَ؟» فَقَالَ الزُّبَيْرُ: أَنَا، فَذَهَبَ عَلى فَرَسٍ، فَجَاء بِخَبَرِهِمْ. ثُمَّ قَالَ الثَّانِيَةَ، فَقَالَ الزُّبَيْرُ: أَنَا، فَذَهَبَ، ثُمَّ الثَّالِثَة، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوارِيٌّ، وحَوارِيَّ الزُّبَيْرُ».

1771- Buhari ve Müslim, Cabir (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s), Hendek gününde:

"Bize Kurayzaoğullarının haberini kim getirir?" diye sordu. Hz. Zübeyr (r.a): "Ben" dedi. Sonra atı ile gidip, onların haberlerini getirdi. Sonra Resulullah (a.s) ikince kez aynı şeyi söyledi. Yine Zübeyr (r.a): "Ben" dedi ve gitti. Üçüncü kez yine aynı şeyi yaptı. Bunun üzerine Resulullah (a.s): "Her peygamberin havarisi vardır. Benim havarim de Zübeyr'dir" diye buyurdu."

1770-Müstedrek (3/367) Hakim bu hadisin sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de Muvafakat etmektedir. İsnadı da hasendir.

1771-Buhari (6/52) 56-Kitabu'l-Cihad, 4-İlk baskını düzenleyenlerin fazileti babı. 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 6-Talha ve Zübeyr (r.a)'in faziletleri babı.

١٧٧٢ــ رَوَى أَحْمَد عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «الزُّبَيْر ابنُ عَمَّتي، وحَوارِيَّ مِنْ أُمَّتِي».

1772- Ahmed, Cabir (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Zübeyr benim halanın oğludur ve ümmetimin de havarisidir."

١٧٧٣ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ الزُّبَيْر قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدي فَقَالَ: «لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوارِيٌّ وَحَوَارِيَّ الزُّبَيْرُ وابنُ عَمَّتي».

1773- **Hakim,** Zübeyr (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) benim ellerimden tuttu ve şöyle söyledi: "Her peygamberin havarisi vardır. Benim havarim de, halanın oğlu olan Zübeyr'dir."

١٧٧٤ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عُرْوَةَ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ الجَمَل دَعَا الزُّبَيرُ ابْنَه عَبْدَاللَّهِ فَأَوْصى إِلَيْهِ فَقَالَ: يابُنَيَّ إِنَّ هَذَا يَوْمٌ لَيُقْتَلَنَّ فِيهِ ظَالِمٌ أَوْ مَظْلُومٌ واللَّهِ لَئِنْ قُتِلْتُ لأُقْتَلَنَّ مَظْلُومًا، واللَّهِ ما فَعَلْتُ وَلاَ فَعَلْتُ انْظُر يا بُنَيَّ دَيْني فَإِنِي لاَأَدَعُ شَيْئًا أَهَمَّ إِلَيَّ مِنْه، وهُوَ أَلْفَ أَلْفٍ ومائتا أَلْفٍ.

1774- Hakim, Urve (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Cemel günü Zübeyr, oğlu Abdullah'ı çağırıp ona vasiyette bulundu ve şöyle söyledi:

"Ey oğlum, bu öyle bir gündür ki, bu günde ya zalim, veya mazlum öldürülür. Vallahi, eğer ben öldürülürsem, mazlum olarak öldürülürüm. Vallahi ne (haksızlık) ettim, ne de edildim. Bak oğlum, benim için geriye bıraktıklarım içinde borcumdan daha önemlisi yoktur. Onun da miktarı birmilyon ikiyüzbindir."

1772-Ahmed, Müsned (3/314) İsnadı sahihtir.

1773-Müstedrek (3/362) Bu hadis, Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir, ancak bu şekildeki rivayetini kitaplarına almamışlardır. Bu rivayetin sahihliği konusunda Zehebi de muvafakat etmektedir.

1774-Müstedrek (3/365) ravileri sikadır.

Sahih-i Buhari'de, Zübeyr'in, oğlu Abdullah'a yaptığı borcu ve mirasıyla ilgili vasiyet, detaylı olarak bildirilmektedir.

١٧٧٥ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عُرْوَةَ قَالَ: قَالَ عَبْدُاللَّهِ بنُ الزُّبَيْرِ لأَبِيهِ يَا أَبَتِ حَدِّثْنِي عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أُحَدِّثَ عَنْكَ، فَإِنَّ كُلَّ أَبْنَاءِ الصَّحَابَةِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ. فَقَالَ: يَابُنَيَّ مامِنْ أَحَدٍ صَحِبَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ بِصُحْبَةٍ إِلاَّ وَقَدْ صَحِبْتُهُ بِمِثْلِها أَوْ أَفْضَل مِنْها ولَقَدْ عَلِمْتَ بِأَنَّ أُمَّكَ أَسْمَاء ابنةَ ابي بَكْرٍ كَانَت تَحْتي وانَّ خَالَتَك عائِشَةَ بِنْتُ أَبي بَكْرٍ ولَقَدْ عَلِمْتَ أَنَّ أُمِّي صَفِيَّةُ بِنْتُ عَبْدِالمُطَّلِب وأَنَّ أَخْوالي حمْزَةُ بنُ عَبْدِالمُطَّلِب وأَبو طَالِب وعَبَّاس وأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ابنُ خالي ولَقَدْ عَلِمْتَ أَنَّ عَمَّتي خَدِيجَةَ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ كَانَتْ تَحْتَه، وأَنَّ ابْنَتَهَا فَاطِمَةَ ابْنَةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَلَقَدْ عَلِمْتَ أَنَّ خَدِيجَةَ أُمَّ أُمِّهَا حَبِيبَةُ بِنْتُ أَسَدِ بنِ عَبْدِالعُزَّى وَلَقَدْ عَلِمْتَ أَنَّ أُمَّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ آمِنَةَ بِنْتَ وَهَبِ بنِ عَبْدِمَنَاف بنِ زُهْرة. وَلَقَدْ صَحِبْتُه بِأَحْسَنِ صُحْبَةٍ والحَمْدُللَّهِ، وَلَقَدْ سَمِعْتُه يَقُول: «مَنْ قَالَ عَلَيَّ مَالَم أَقُلْ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّار».

1775- Hakim, Urve (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Zübeyr babasına:

"Ey babacığım, sen Resulullah (as)'dan bana hadis bildir ki, ben de onu senden sonrakilere bildireyim. Bütün sahabi çocukları babalarından hadis rivayet ediyorlar," dedi. Bunun üzerine Zübeyr (r.a) de şöyle söyledi:

"Resulullah (a.s)'ın sohbetinde bulunan her kim varsa, ben de en azından onun kadar veya daha fazla Resulullah (a.s)'ın sohbetinde bulundum. Bilirsin ki, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in kızı olan annen Esma, benim nikahım altındadır. Teyzen ise, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in kızı Hz. Aişe (r.a)'dir. Ve yine bilirsin ki, annem Abdulmuttalib'in kızı Safiyye'dir. Abdulmuttalib'in oğulları, Hz. Hamza (r.a), Ebu Talib ve Hz. Abbas (r.a) benim dayılarımdır. Resulullah (a.s) da dayımın

---

1775-Müstedrek (3/361-362) Bu manayı ortaya koyan bir çok rivayet bulunmaktadır. Bu rivayetin son kısmının manası ise mütevatirdir. Bu hadisin bazı rivayetleri hasen senetli ve mürseldir. Yukarıda geçen rivayetin birinci kısmı ile kastedilen şudur ki; Zübeyr'in nesebinin Resulullah (a.s)'ın nesebi ile çok kuvvetli bir bağlantısı, irtibatı vardı.

oğludur. Ve yine bilirsin ki, halam Hz. Hatice (r.a), Resulullah (a.s)'ın hanımı idi. Resulullah (a.s)'ın kızı Hz. Fatıma (r.a) da onun (yani halamın) kızıdır. Ve yine bilirsin ki, Hz. Hatice (r.a)'nin annesinin annesi, Habibe bintu Esed bin Abdi Uzza'dır. Ve yine bilirsin ki, Resulullah (a.s)'ın annesi, Amine bintu Vehbi bin Abdi Menafi bin Zuhre'dir. Benim Resulullah (a.s) ile dostluğum, Allah'a hamdolsun, en güzel dostluk oldu. O'nun şöyle söylediğini duymuşumdur:

"Kim benim hakkımda, benim söylemediğim bir şeyi söylerse, cehennemdeki yerini hazırlasın."

١٧٧٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عُرْوَةَ قَالَ: كَانَتْ عَلَى الزُّبَيْرِ يَوْمَ بَدْرٍ عِمَامَةٌ صَفْرَاءُ، فَنَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَى سِيمَاءِ الزُّبَيْرِ.

1776- Taberani, Urve (r.a.)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Bedir gününde Zübeyr (r.a)'in kafasında sarı bir imame vardı. Cibril (o gün) Zübeyr (r.a)'in siması (görüntüsü) üzere inmişti."

١٧٧٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ﴿الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ قَالَتْ لِعُرْوَةَ: يَا ابْنَ أُخْتِي، كَانَ أَبَوَاكَ مِنْهُمْ: الزُّبَيْرُ وَأَبُو بَكْرٍ. لَمَّا أَصَابَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَا أَصَابَ يَوْمَ أُحُدٍ وَانْصَرَفَ عَنْهُ الْمُشْرِكُونَ خَافَ أَنْ يَرْجِعُوا، قَالَ: مَنْ يَذْهَبُ فِي إِثْرِهِمْ؟ فَانْتَدَبَ مِنْهُمْ سَبْعُونَ رَجُلاً. قَالَ: كَانَ فِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ وَالزُّبَيْرُ.

1777- Buhari, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Aişe (r.a), "Kendileri savaşta yara aldıktan sonra Allah'ın ve peygamberinin çağrısına koşanlara, hele onlardan iyilik edip takva üzere olanlara büyük ecir vardır." (1) mealindeki ayet-i kerime ile ilgili olarak şöyle rivayet etmektedir:

"Hz. Aişe (r.a), Urve'ye: "Ey kızkardeşimin oğlu, senin baban ve deden

---

1776-Mu'cemu'l-Kebir (1/120) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (6/84)'de "Bu hadis, sahih, isnadlı, mürsel bir hadisdir" demektedir.

1777-Buhari (7/373) 64-Kitabu'l-Megazi, 25-Allah'ın ve Resulünün çağrısına icabet edenler babı.

1) Ali İmran: 172

Zübeyr ile Ebu Bekir bunlardandı (yani ayette kastedilen kişlerdendi). Uhud gününde savaş sonrası, Resulullah (a.s)'ın başına gelenlerden sonra müşrikler dağıldılar. Ancak Resulullah (a.s) onların geri dönmelerinden çekiniyordu.

"Kim onların izini takib edebilir?" diye sordu. Oradakilerden yetmiş kişi bu çağrıya koştu. Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Zübeyr (r.a) de bunların içinde idi," diye söyledi."

١٧٧٨ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عُرْوَةَ قَالَ: كَانَتْ نَفْحَةٌ مِنَ الشَّيْطَانِ أَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَدْ أُخِذَ فَسَمِعَ بِذَلِكَ الزُّبَيْرُ وَهُوَ ابنُ إِحْدى عَشْرَةَ سَنَةَ فَخَرَجَ بِالسَّيْفِ مَسْلُولاً حَتَّى وَقَفَ عَلى النَّبِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «مَا شَأْنُكَ؟» فَقَالَ: أَرَدْتُ أَنْ أَضْرِبَ مَنْ أَخَذَكَ فَدَعَا لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ولِسَيْفِهِ وَكَانَ أَوَّل سَيْفٍ سُلَّ في سَبيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

1778- Hakim, Urve (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın tutulduğuna dair şeytani bir şayia yayıldı. Zübeyr de bunu duydu. O zaman daha onbir yaşında idi. Haber üzerine hemen kılıcını çekti ve Resulullah (a.s)'ın önünde durdu. Resulullah (a.s): "Ne bu halin?" diye sordu. O da:

"Seni tutanı kılıcımla vurmak istiyorum," diye cevap verdi. Resulullah (a.s) da Zübeyr (r.a) ve kılıcı için dua etti. Böylece Allah yolunda çekilen ilk kılıç, onun kılıcı oldu."

١٧٧٩ــ رَوَى أَحْمَد (عَنْ مُطَرِّفٍ) قَالَ: قُلْتُ للزُّبَيْرِ: مَا جَاءَ بِكُم؟ ضَيَّعْتُم الخَلِيفَةَ حَتَّى قُتِلَ، ثُمَّ جِئْتُم تَطْلُبونَ بِدَمِهِ؟ قَالَ: إِنَّا قَرَأْنَا عَلى عَهْدِ رَسُول اللَّهِ ﷺ ، وأَبي بَكْرٍ، وَعُمَرَ، وَعُثْمَانَ: ﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لاَ تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنكُمْ خَاصَّةً﴾ لَمْ نَكُنْ نَحْسِبُ أَنَّا أَهْلُهَا، حَتَّى وَقَعَتْ مِنَّا حَيْثُ وَقَعَتْ.

1779- Ahmed, Mutarraf (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Zübeyr (r.a)'e, "size ne oldu ki, halifeyi öldürülecek derecede yalnız bırakı-

---

1778-Müstedrek (3/360-361) Ravileri sikadır, ancak rivayet mürseldir. Zehebi bu rivayet hakkında herhangi bir açıklama yapmamıştır.

1779-Ahmed, Müsned (1/165) İsnadı hasendir.

nız? Sonra da tutup onun intikamının alınmasını istiyorsunuz?" dedim. O da şöyle cevap verdi:

"Biz Resulullah (a.s)'ın, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in, Hz. Ömer (r.a)'in ve Hz. Osman (r.a)'ın zamanlarında "Aranızdan, yalnız zalimlere erişmekle kalmayacak fitneden sakının" ayetini okurduk ve bu olaylar başımıza gelmeden önce, bizim de bu fitneye uğrayacak kişilerden olabileceğimizi, düşünmezdik."

١٧٨٠ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَن ابنِ عَبَّاسٍ أَنَّه أَتَى الزُّبَيْرَ فَقَالَ: أَيْنَ صَفِيَّةُ بِنْتُ عَبْدِالمُطَّلب حَيْث تُقَاتِلُ بِسَيْفِك عليَّ بن أَبِي طَالب بن عَبْدِالمُطَّلب؟ قَالَ: فَرَجَعَ الزُّبَيْر فَلَقِيَهُ ابنُ جُرْموزٍ فَقَتَلَهُ، فَأَتَى ابنُ عَبَّاسٍ عَلِيًّا فَقَالَ: إلى أَيْنَ قَاتِلُ ابن صفيَّة؟ قَالَ عَلِيٌّ: إلى النَّارِ.

1780- İbni Sa'd, İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediği rivayet etmiştir:

"İbni Abbas (r.a), Zübeyr'e giderek:

"Sen, Ali bin Ebi Talib bin Abulmuttalib'e karşı kılıcınla çarpışırken, Safiyye bintu Abdtulmuttalib nerede?" diye sordu."

Ravi diyor ki:

"Bunun üzerine Zübeyr (r.a) geri döndü, (yani çarpışmaktan vazgeçti), İbni Curmuz ile karşılaştı ve onu öldürdü. Bu olay üzerine İbni Abbas, Hz. Ali (r.a)'nin yanına giderek: "Safiyye'nin oğlunu öldürenin varacağı yer neresidir?" diye sordu. O da: "Cehennemdir," diye cevap verdi."

١٧٨١ــ رَوَى ابْنُ سَعْدٍ عَنْ (جَوْن بنِ قَتَادَةَ) قَالَ: كُنْتُ مَعَ الزُّبَيْرِ يَوْمَ الْجَمَلِ، وَكَانُوا يُسَلِّمُونَ عَلَيْهِ بِالْإِمْرَةِ، إِلَى أَنْ قَالَ: فَطَعَنَهُ ابْنُ جُرْمُوزٍ ثَانِيًا، فَأَثْبَتَهُ، فَوَقَعَ، وَدُفِنَ بِوَادِي السِّبَاعِ، وَجَلَسَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَبْكِي عَلَيْهِ هُوَ وَأَصْحَابُهُ.

1781- İbni Sa'd, Cevn bin Katade (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Cemel gününde, Zübeyr (r.a) ile birlikte idim. Emir olduğu için yakalananlar ona teslim ediliyorlardı."

1780-Tabakatu'l-Kubra (3/110) Ravileri sikadır. Hafız, el-Sabe'de, "Bunun, senedi sahihtir" demektedir.

1781-Tabakatu'l-Kubra (3/111-112) Ravileri sikadır.

Ravi olayları bu şekilde aktararak sözüne şunları ilave etti:

"İbni Curmuz, sonra ona ikinci kez vurdu. Yere düşürdü. Canı çıktı ve Vadi Sıba'a (Canavarlar Vadisine) gömüldü. Hz. Ali (r.a) ve arkadaşları onun için oturup ağladılar."

١٧٨٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ (يَحيى بْنِ بُكَيْرٍ): قُتِلَ الزُّبَيْرُ يَوْمَ الْجَمَلِ لاَأَدْرِي الأُولى، أَوِ الآخِرَةَ سَنَةَ سِتٍّ وَثَلاَثِينَ، وَأَسْلَمَ وَهُوَ ابْنُ ثَمَانِ سِنِينَ، فَإِنْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ أَقَامَ بِمَكَّةَ ثَلاَثَ عَشْرَةَ سَنَة، فَهُوَ يَوْم قُتِلَ ابْنُ سَبْعٍ وَخَمْسِينَ، وَإِنْ أَقَامَ عَشْرَ سِنِينَ فَالزُّبَيْرُ ابْنُ أَرْبَعٍ وَخَمْسِينَ.

1782- Taberani, Yahya bin Bukeyr (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Zübeyr (r.a), Cemel gününde öldürüldü. İlk gün mü, yoksa son gün mü öldürüldüğünü bilmiyorum. Ölümü hicri 36 yılında oldu. Sekiz yaşında iken müslüman olmuştu. Hz. Peygamber (a.s) Mekke'de onüç yıl kaldıysa, Zübeyr (r.a), öldürüldüğünde 57 yaşında olurdu. Eğer Resulullah (a.s) Mekke'de on yıl kaldı ise, o zaman Zübeyr (r.a) de öldürüldüğünde 54 yaşında olurdu."

١٧٨٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بنِ الزُّبَيْرِ قَالَ: لَمَّا وَقَفَ الزُّبَيْرُ يَوْمَ الجَمَلِ دَعَانِي فَقُمْتُ إِلى جَنبِهِ فَقَالَ: يا بُنيَّ لاَيُقتَلُ الْيَوْمَ إِلاَّ ظَالِمٌ أَو مَظْلُومٌ، وإِنِّي لاأُرانِي سَأُقتَلُ اليَومَ مَظْلومًا، وإِنَّ مِنْ أَكْبَرِ هَمِّي لَدَيْنِي، أَفتُرَى يُبقِي دَيْنُنا مِنْ مَالِنَا شَيْئًا فَقَالَ: يابُنيَّ، بِعْ مالَنا، فاقضِ دَيْنِي وأَوْصى بالثُّلُثِ، وثُلثِهِ لِبَنِيه ــ يَعْنِي بَنِي عَبْدِاللَّهِ بنِ الزُّبير، يَقُول: ثلثُ الثُّلث ــ فَإِنْ فَضُلَ مِنْ مَالِنَا فَضْلٌ بَعْدَ قَضَاءِ الدَّين فثُلُثُه لِوَلدِكَ. قَالَ هشَامٌ: وَكَانَ بَعْضُ وَلدِ عَبْدِاللَّهِ قَدْ وازَى بَعْضَ بني الزُّبَيْر ــ خُبَيبٌ وعَبادٌ ــ ولَهُ يَومَئذٍ تِسعَةُ بنين وتِسْعُ بَنَاتٍ. قَالَ عَبْدِاللَّهِ: فَجَعَلَ يُوصِيني بدَيْنِهِ ويَقُول: يابُنيَّ إِنْ عَجَزْتَ عَنْ شَيءٍ مِنْه فاسْتَعِنْ عَلَيْهِ مَولايَ. قَالَ: فَواللَّهِ مَادَرَيْت ما أَرَادَ حَتَّى قُلْتُ: يا أَبَةِ مَنْ مَوْلاك؟ قَالَ: اللَّه. قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا وَقَعْتُ في كُرْبَةٍ مِنْ دَيْنِهِ إلا قُلْتُ: يَا مَولَى الزُّبَيْر اقض عَنْهُ دَيْنَه، فَيَقْضِيه. فَقُتِلَ الزُّبَيْر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَلَمْ يَدَع دِينَارًا

1782-Mu'cemu'l-Kebir (1/122) Haysemi de bunu Mecma'u'z-Zevaid (9/152)'de vermekte ve "Bunu, Taberani rivayet etmektedir, ravileri de sikadır" demektedir.

وَلاَ دِرْهَمًا، إلا أَرْضَينَ مِنْهَا الغابةُ، وإحدَى عَشَرةَ دارًا بالمَدِينةِ، ودارَينِ بالبَصْرةِ، ودارًا بالكُوفةِ، ودارًا بمِصْرَ. قَالَ: وإنَّمَا كَانَ دَيْنُهُ الَّذِي عَلَيْهِ إنَّ الرَّجلَ كَانَ يأتيهِ بالمالِ فَيَسْتودِعَهُ إيَّاه، فيَقُولُ الزُّبَيْر: لاَ، ولٰكِنَّهُ سَلَف، فإنِي أَخْشَى عَلَيْهِ الضَّيعةَ. وَمَا وَلِي إمارةً قَطُّ وَلاَ جِبَايَةَ خَرَاج وَلاَ شَيْئًا إلاَّ أَنْ يَكُونَ في غَزْوة مَعَ النَّبِي ﷺ أو مَعَ أَبي بَكْرٍ وعُمَرَ وَعُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُم. قَالَ عَبْدُاللَّهِ ابنُ الزُّبَيْرِ فَحَسَبتُ مَاعَلَيْهِ مِنَ الدَّينِ فَوَجدتُه أَلْفَي ومائتي أَلف قَالَ: فَلَقِيَ حَكيمُ بن حِزام عَبْدَاللَّهِ بنَ الزُّبَيْر فَقَال: يا ابْن أَخِي: كَمْ عَلى أَخي مِنَ الدَّيْن؟ فَكَتَمَهُ. قَالَ: مائة أَلف. فَقَالَ حَكِيم: وَاللَّه مَا أَرى أَمْوالَكُم تَسِعُ لَهٰذِهِ، فَقَالَ لَهُ عَبْدُاللَّهِ: أَرأَيْتَكَ إنْ كَانَتْ أَلفَيْ أَلف وَمائتي أَلف؟ قَالَ: ما أَراكُم تطيقونَ هٰذَا، فإنْ عَجَزْتُم عَنْ شَيء مِنْهُ فاسْتَعينوا لي: قَالَ: وَكَانَ الزُّبَيْرُ اشترَى الغابةَ بِسَبْعينَ ومائةِ أَلفٍ. فَبَاعَها عَبْدُاللَّهِ بِأَلفِ أَلف وستمائةِ أَلف: ثُمَّ قَامَ فَقَالَ: مَنْ كَانَ لَهُ عَلى الزُّبَيْرِ حَقٌّ فَلْيُوافِنَا بالغَابةِ. فَأَتَاهُ عَبْدُاللَّهِ بنُ جعفرٍ ــ وَكَانَ لَهُ على الزُّبَيْرِ أَرْبَعُمائةِ أَلفٍ ــ فَقَالَ لعَبْدِاللَّهِ: إنْ شِئْتُم تَرَكْتُها لَكُم. قَالَ عَبْدُاللَّهِ: لاَ. قَالَ: فَأَنْ شِئْتُم جَعَلْتُموهَا فِيمَا تُؤَخِّرون إنْ أَخَّرْتُم. فَقَالَ عَبْدُاللَّهِ: لاَ. قَالَ قَالَ: فَاقْطَعوا لي قِطْعَة. قَالَ عَبْدُاللَّهِ: لَكَ مِنْ هَا هُنَا إلى هَا هُنَا. قَالَ فَبَاعَ مِنْها فَقَضى دَيْنَه فَأَوْفَاه. وَبَقِي مِنْهَا أَرْبعَةُ أَسْهُمٍ ونِصْفٌ، فَقَدِمَ عَلى مُعَاوِيَة ــ وعِنْدَهُ عَمْرُو بنُ عُثمانَ والمُنْذِرُ بن الزُّبَيْر، وابنُ زَمْعَةَ أَسْهُمٍ ونِصْفٌ، فَقَدِمَ عَلَى مُعَاوِيَة ــ وعِنْدَهي عَمْرُو بنُ عُثْمَانَ والمُنْذِرُ بن الزُّبَيْر، وابنُ زَمْعَةَ ــ فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ: كَمْ قُوِّمَتِ الغَابة؟ قَالَ: كُلُّ سَهْمٍ مَائةُ أَلفٍ. قَالَ: كَمْ بَقِيَ؟ قَالَ: أَرْبعَة أَسْهُمٍ ونِصْفٌ. فَقَالَ المُنْذِرُ بنُ الزُّبَيْر: قَدْ أَخَذْتُ سَهْمًا بِمائة أَلف. وَقَالَ عَمْرو بن عُثْمانَ: قَدْ أَخَذتُ سَهْمًا بمائة أَلف. وَقَالَ ابنُ زَمْعَةَ: قَدْ أَخَذْتُ سَهْمًا بِمَائةِ أَلف. فَقَالَ مُعَاوِيَةُ كَمْ بَقِي؟ فَقَالَ: سَهْمٌ وَنِصْفٌ قَالَ: أَخَذْتُهُ بخَمْسين ومائةِ أَلف. قَالَ: وباعَ عَبْدُاللَّهِ بن جعْفر نَصِيبَهُ مِنْ مُعَاوِيةَ بِستمائةِ أَلف. فَلَمَّا فَرَغَ ابنُ الزُّبَيْرِ من قَضاءِ دَينِهِ قَالَ بَنُو الزُّبَيْر: اقْسِمْ بَيْنَنَا مِيرَاثَنا. قَالَ: لاَوَاللَّهِ لاَأَقسِمُ بَيْنَكُم حَتَّى أُنَادِيَ بالمَوْسِم أَرْبَعَ سِنِين: أَلا مَنْ كَانَ

لَهُ عَلى الزُّبَيْرِ دَيْنٌ فليأتنا فَلْنَقْضِه: قَالَ: فَجَعَل كلَّ سَنَة يُنَادي بالمَوْسِم. فَلَمَّا مَضى أَرْبَعُ سِنينَ قَسَمَ بَيْنَهُم. قَالَ: وَكَانَ للزُّبَيْرِ أَرْبَعُ نِسُوة، وَرَفَعَ الثُلُثَ فَأَصَابَ كلَّ امرأةٍ أَلفُ أَلفٍ ومائتا أَلف.

1783- Buhari, Abdullah bin Zübeyr (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Zübeyr (r.a), Cemel günü beni çağırdı, vardım. Bana şöyle söyledi:

"Ey oğlum, bu günde ya zalim öldürülür, ya da mazlum. Ben öyle zannediyorum ki, bu günde mazlum olarak öldürüleceğim. Beni en çok düşündüren şey borcumdur. Ne dersin, borcumuz, malımızdan geriye bir şey bırakır mı?" Sonra şöyle söyledi: "Ey oğlum, malımızı sat, borcumuzu öde." Ayrıca malın üçte birini de vasiyet etti. Bu üçte birin, üçte birini, oğullarına, yani Abdullah bin Zübeyr'in oğullarına vasiyyet etti. "Eğer borçların ödenmesinden sonra malımızdan bir şey artarsa, onun üçte biri senin çocuklarınındır," dedi."

Hişam diyor ki:

"Abdullah'ın çocuklarından bazıları, Zübeyr'in çocukların- dan bazılarına denk oldu. -Mesela Hubeyb ve Abbad-. Onun (yani Zübeyr'in) o zaman dokuz oğlu, dokuz kızı vardı."

Abdullah diyor ki:

"Bana borçları konusunda vasiyette bulunmaya başladı ve, "Ey oğlum, eğer ondan herhangi bir şeyi ödeme imkanı bulamazsan Mevlam'dan yardım iste," dedi. Ben ne demek istediğini pek anlayamamıştım. Babacığım, Mevlan kimdir?" diye sordum. "Allah" diye cevap verdi.

"Vallahi, her ne zaman borçlarından bir şeyi ödemekte sıkıntıya düşsem:

"Ey Zübeyr'in Mevlası, onun borcunu ödeme konusunda lütfeyle," derdim de, lütfu ile ödenmesini sağlardı.

Zübeyr (r.a) öldürüldüğünde, geriye ne bir dinar, ne bir dirhem bıraktı. Yalnız içerisinde orman da bulunan araziler, Medine'de onbir, Basra'da iki, Kufe'de bir, Mısır'da da bir adet olmak üzere toplam onbeş tane ev bıraktı. Borçlanması da şundan dolayıydı. Bir adam ona mal getirip bırakırdı. Zübeyr kendisine "Artık getirme," diyordu. Ama adam yine getiriyordu. Zübeyr (r.a):

1783-Buhari (6/227/228) 57-Kitabu Fardi'l-Humus, 13-Peygamber (a.s) ile ve onun emir olarak tayin ettikleri emirler ile birlikte savaşa katılanın, gerek ölü olarak, gerekse diri olarak malına gelen bereket babı.

"Ben onun zayi olacağından korkuyorum" diyordu. Zübeyr ne bir emirlik görevinde bulundu, ne haraç toplamakla görevlendirildi, ne de bir başka iş aldı. Sadece Resulullah (a.s) ile veya Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a) ya da Hz. Osman (r.a) ile birlikte cihada katıldı."

Abdullah bin Zübeyr diyor ki:

"Üzerindeki borcun hesabını yaptım, ikimilyon ikiyüzbin olduğunu tesbit ettim."

Ravi der ki:

"Hakim bin Huzam, Abdullah bin Zübeyr'le karşılaştı.

"Ey kardeşim oğlu, kardeşimin üzerinde ne kadar borç var?" diye sordu. Abdullah gizleyerek "yüzbin" dedi. Hakim: "Vallahi, ben sizin mallarınızın bunun dokuz katını bulacağı kanaatindeyim" dedi. Bunun üzerine Abdullah:

"Peki, ikimilyon ikiyüzbin olursa ne dersin?" diye sordu. Bunun üzerine:

"Sizin bunun altından kalkabileceğinizi pek tahmin etmiyorum. Eğer bundan herhangi bir şeyi ödemekte güçlük çekerseniz, benden yardım isteyin," dedi."

Ravi diyor ki:

"Zübeyr, ormanı yüzyetmişbine satın almıştı. Abdullah burayı birmilyon altıyüzbine satışa çıkardı. Sonra kalkıp:

"Kimin Zübeyr (r.a)'in üzerinde alacağı (hakkı) varsa, bu alacağını ormandan bir kısmı kabul etmek suretiyle alsın," dedi. Bunun üzerine Abdullah bin Cafer geldi. Onun da Zübeyr (r.a)'de dörtyüzbin alacağı vardı. Abdullah'a:

"İsterseniz o borcu size bağışlayabilirim" dedi. Abdullah "hayır" diye cevapladı. Bu kez: "Eğer isterseniz, borçlarından geriye bırakacağınız varsa, benimkini de geriye bırakacaklarınızın arasına sokabilirsiniz" dedi. Abdullah yine "hayır" dedi. Bunun üzerine: "Öyleyse bana (ormandan) bir kısım ayırın," dedi Abdullah da: "Şuradan şuraya kadar olan kısım senindir," diyerek o kısmı Cafer'e sattı ve böylece onun borcunu ödemiş oldu."

Bundan sonra geriye dörtbuçuk hisse kaldı. Sonra Muaviye'ye gitti. Muaviye'nin yanında Amr bin Osman, Munzir bin Zübeyr ve İbni Zem'a bulunuyordu. Muaviye: "Ormana ne kadar fiyat biçildi?" diye sordu. Abdullah: "Her bir parçası yüzbin" dedi. Muaviye: "Ne kadar kaldı?" diye sordu. Abdullah: "Dörtbuçuk hisse (parça)," diye cevap verdi. Munzir bin Zübeyr:

"Ben yüzbine bir hissesini satın alıyorum," dedi. Amr bin Osman da:

"Ben de yüzbine bir hissesini satın alıyorum" dedi. İbni Zem'a da:

"Ben de yüzbine bir hissesini alıyorum," dedi. Muaviye tekrar: "Ne kadar kaldı?" diye sordu. Abdullah: "Bir buçuk hisse" dedi. Bunun üzerine Muaviye:

"Ben kalan yeri yüzellibine satın alıyorum," dedi.

Ravi diyor ki:

"Abdullah bin Cafer de kendi hissesini (alacağına karşılık aldığı kısmı) Muaviye'ye altıyüzbine sattı. İbni Zübeyr, borç ödeme işini bitirince Zübeyr'in oğulları "mirasımızı aramızda paylaştır" dediler. "Hayır, vallahi, dört yıl süreyle, hacc mevsiminde, "Bakın, kimin Zübeyr (r.a) üzerinde hakkı, alacağı varsa gelsin ödeyelim" diye seslenmeden, bu mirası aramızda paylaştırmam," dedi. Bundan sonra her yıl hacc mevsiminde seslenmeye başladı. Dört yıl geçince, mirasçılar arasında kalan miktarı paylaştırdı. Zübeyr'in dört hanımı bulunmaktaydı. Mirasın üçte biri de vasiyetin yerine getirilmesi için satışa çıkarılmıştı. Zübeyr (r.a)'in mirasından hanımların herbirine, bir milyon ikiyüz bin düştü."

ABDURRAHMAN BİN AVF (R.A.)

İbni Kesir, Abdurrahman bin Avf (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Abdurrahman, Avf'ın oğlu, o Abdu Avf'ın oğlu, o Abdi Haris'in oğlu, o Zühre'nin oğlu, o Kilab'ın oğlu, o da Murre'nin oğludur. Lakabı Ebu Muhammed'dir, Kureyşlidir. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in teşvikleri ile ilk müslüman olanlardandır. Habeşistan'a ve Medine'ye hicret etmiştir ve bu hicrette, Resulullah (a.s) onunla Sa'd bin Rebi'i kardeş yapmıştır. Bedir Gezvesi'ne ve ondan sonraki savaşlara katılmıştır. Resulullah (a.s) Kelboğullarına birlik gönderirken, onu emir tayin etti ve emirliğine bir işaret olması için iki kürek kemiğinin arasına bir iz koydu. Cennetle müjdelenen on kişiden, yine altı kişilik şura heyetinden biridir. Şura heyetinde daha önce zikrettiğimiz üzere, haklarında ittifak edilen üç kişiden birisidir. Daha sonra Hz. Osman (r.a)'ın öne geçirilmesi konusunda içtihadda bulunan da o olmuştur.

Savaşlardan birinde onunla Halid bin Velid arasında münakaşa çıkmıştı. Halid, sözleriyle onu kızdırmıştı. Bu olay Resulullah (a.s)'a ulaşınca:

"Ashabıma sövmeyiniz. Nefsim elinde olana yemin ederim ki, sizden biriniz Uhud dağı miktarınca altın bağışlasa, onlardan herhangi birinin bir müd (belli bir ağırlık ölçüsü) miktarınca sadakaları, hatta bunun yarısı kadarlık sadakalarına eşit iyilikte bulunmuş olamaz," (1) buyurmuştur."

Sahih'de bildirildiğine göre, Resulullah (a.s) seferlerden birinde, sabah namazının ikinci rek'atını Abdurrahman bin Avf (r.a)'ın arkasında kılmıştır. Bu, ulaşılamıyacak büyük bir derecedir.

Kendisine ölüm hali gelince, Bedir'e katılan sahabelerden geriye kalanların her birine, mirasından dörtyüz dinar verilmesini vasiyet etmiştir. O zaman Bedir ashabından geriye kalanların sayısı yüzü buluyordu. Hz. Osman (r.a) ve Hz.

---

1) Bu hadis, Sahih'te yer almaktadır.

Ali (r.a)'ye varıncaya kadar her biri, bu dörtyüz dirhemlerini aldılar. Hz. Ali (r.a):

"Git ey İbni Avf, sen onun sadeliğine kavuştun, bulanıklığını atlattın," dedi. Müminlerin annelerine, Resulullah (a.s)'ın hanımlarının herbirine büyük miktarlarda mal bırakmıştır. Hatta Hz. Aişe (r.a):

"Allah ona Selsebil suyundan içmek nasib etsin" diye söylerdi.

Kölelerinden de bir çoğunu azad etmiştir. Bütün bunların ardından sonra, geride bol miktarda miras bırakmıştır. Bıraktığı mirasında bir hayli altın külçe vardı. Ayrıca bin deve, yüz at ve üçbin koyun, miras bırakmıştır.

Dört hanımı vardı. Bu hanımların herbiri kendilerine düşen sekizde birlik miras hissesini aralarında paylaşmak suretiyle sekiz bin (dirhem) pay aldılar. Vefat ettiğinde namazını Hz. Osman (r.a) kıldırdı. Cenazesini Sa'd bin Ebi Vakkas taşıdı. Yetmişbeş yaşında vefat eden İbni Avf, Baki mezarlığına gömüldü. Beyaz tenli, hafif kırmızı ve güzel yüzlü, keskin gözlü veya gözlerinin siyah kısmı büyük olan, kalın dudaklı, burun direği iri olan, kaküllü, geniş el ayalı, kalın parmaklı, saçın aklığı değişmeyen biriydi. Allah kendisinden razı olsun.

Onun hakkında İbni Hacer şu bilgileri vermektedir:

"Müslümanların Dar'ul Erkam'a toplanmalarından önce, ilk müslüman olanlardandır. İki hicrete de, yani Habeşistan ve Medine hicretlerine de katılmıştır. Bedir Savaşı'na ve Resulullah (a.s)'ın katıldığı diğer savaşlara da katılmıştır. Resulullah (a.s) onu Dumetül Cendel'e gönderdi ve onların kralları Esbağ bin Sa'lebe Kelbi'nin kızı ile evlenmesine izin verdi. Abdurrahman da onunla evlendi. Ebu Seleme'nin kızının annesi Temadar'dır. Hz. Ömer (r.a), Abdurrahman (r.a)'ın rivayet ettiği bir hadise dayanarak Şam'da Taun hastalığı dolayısıyla, bu beldeye girmeyip Ser'den (1) geri dönmüştür.

Sahihi Buhari'de bildirildiğine göre Mecusilerden cizye almak konusunda Hz. Ömer (r.a) ona başvurmuştur. Denilir ki, Abdurrahman bin Avf, Uhud gününde yirmibir yara almıştır. Vefat ettiğinde, yetmişiki yaşında bulunuyordu."

Zehebi de onun hakkında şu bilgileri veriyor:

"Abdurrahman (r.a)'ın en güzel işlerinden biri, şura heyeti görüşmeleri sırasında kendi emirlik hakkından vazgeçmesi ve ümmet için ehlu'l-hall ve'l-akd, yani ümmet içerisinde belli konularda görüş ortaya koyma, karar verebilme kabiliyetine sahip ilim ve fikir çevresinin işaret ettiği kişiyi seçmesidir. O zaman ümmeti, Hz. Osman (r.a)'ın etrafında toplayabilmek için gösterilebilecek

1) Ser'den: Şam yakınlarında Muğise ve Tebük arasında bir yer.

en büyük gayreti göstermiştir. Eğer bu konuda bir iltimasta bulunmaya kalkışsaydı kendi nefsini öne geçirebilirdi. Veya amcasının oğlu ve cemaat içinde kendisine en yakın kişi olan Sa'd bin Ebi Vakkas'ı öne geçirebilirdi."

Talha bin Abdullah bin Avf'ın şöyle söylediği rivayet edilir:

"Medine halkı, Abdurrahman bin Avf'ın ailesi gibiydi. Üçte birine kendi malından borç verirdi. Üçte birinin başkalarına olan borçlarını öderdi. Üçte biri ile yakınlık ve akrabalık ilişkileri vardı."

İbni Museyyeb'in de şöyle söylediği rivayet edilir:

"Talha ile İbni Avf arasında küçük bir dargınlık vardı. Talha (r.a) rahatsızlandı, Abdurrahman (r.a) onun ziyaretine gitti. Talha (r.a) ona:

"Ey kardeşim, vallahi sen benden daha hayırlısın" dedi. Abdurrahman: "Öyle deme kardeşim" dedi. Talha da: "Vallahi bu doğrudur, çünkü sen hasta olsaydın, ben seni ziyaret etmezdim" diye cevap verdi."

Sa'd bin Hasan'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Abdurrahman bin Avf (r.a) köleleri arasında tanınmazdı."

Bir Açıklama

Abdurrahman bin Avf (r.a)'ın yönetimde, siyasette ve iktisattaki düşünceleri oldukça isabetliydi. Siyaset, iktisat ve yönetim alanında bir çok problemi, gayet yerinde ve doğru fikirler ortaya koyarak çözüme kavuştururdu.

HZ. ABDURRAHMAN BİN AVF (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٧٨٤ــ رَوَى ابنُ مَاجَه عنِ المُغيرة بن شُعْبَة قَالَ: تَخَلَّفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَانْتَهينا إِلَى القَوْمِ وَقَدْ صَلَّى بِهِمْ عَبْدُالرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ رَكْعَةً فَلَمَّا أَحَسَّ بالنَّبِيِّ ﷺ ذَهَبَ يَتَأَخَّرُ، فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُتِمَّ الصَّلاةَ، قَالَ: «وَقَدْ أَحْسَنْتَ كَذَلِكَ فَافْعَلْ».

1784- İbni Mace, Muğire bin Şu'be (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

1784-İbni Mace (1/392) 5-Kitabu İkameti's-Sala ve's-Sünneti fiha, 143-Resulullah (a.s)'ın ümmetinden herhangi bir kimsenin arkasında namaz kılması hakkında gelen rivayetler babı.

"Resulullah (a.s) bir defasında gecikti. Biz cemaatin yanına gittik. Abdurrahman bin Avf (r.a) (öne) geçerek namaz kıldırmaya başladı. Bir rek'at kıldırdı. Bunun ardından Resulullah (a.s)'ın geldiğini anlayınca geciktirir gibi yaptı. Peygamber (a.s) namazı tamamlaması için işarette bulundu ve "iyi yaptın devam et" buyurdu."

١٧٨٥ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَبْدِالرَّحْمٰن بن عَوْف قَالَ: كَانَ اسْمي في الجاهِلِيَّة عَبْد عَمْرو، فَسَمَّاني رَسُول اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدالرَّحْمٰنُ.

1785- Hakim, Abdurrahman bin Avf (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Benim ismim cahiliye döneminde Abdu Amr idi. Resulullah (a.s) beni Abdurrahman olarak isimlendirdi."

١٧٨٦ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِالرَّحْمٰن بنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: ابْتُلِينَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بالضَّرَّاء، فَصَبَرْنَا، ثُمَّ ابْتُلِينا بَعْدَه بالسَّرَّاءِ فَلَمْ نَصْبِر.

1786- Tirmizi, Abdurrahman bin Avf (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) ile birlikte bir kısıntı ve darlık ile karşılaştık ve sabrettik. Ondan sonra bir genişlik karşımıza çıktı, genişlik ile imtihan edildik, ama sabredemedik."

١٧٨٧ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ والحَاكِم عَنْ عَائِشَة رَضِيَ اللَّهُ عَنْها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُول لِنِسَائِه: «إِنَّ أَمْرَكُنَّ مِمَّا يُهِمُّني مِنْ بَعْدي، وَلَنْ يَصْبِرَ عَلَيْكُنَّ إِلاَّ الصَّابِرُون الصِّدِّيقون» قَالَت عائِشَةُ: يَعْني المُتَصَدِّقِينَ ــ ثُمَّ قَالَت عائِشَةُ لأبي سَلَمَةَ بنِ عَبْدالرَّحْمٰن: سقَى اللَّهُ أَبَاكَ مِنْ سَلْسَبِيلِ الجَنَّةِ، وَكَانَ ابنُ عوفٍ قَدْ تَصَدَّق عَلى أُمَّهَاتِ المُؤْمِنِينَ بِحَدِيقَةٍ بِيعَتْ بأَرْبَعِينَ أَلْفًا.

1787- Tirmizi ve Hakim, Hz. Aişe (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

1785-Müstedrek (3/306) "Bu hadis, Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir, ancak bunu kitaplarına almamışlardır." Sahihliği konusunda Zehebi de onu onaylamıştır.

1786-Tirmizi (4/462) 38-Kitabu Sıfati'l-Kıyame, 30-Kuteybe'nin rivayeti babı. "Bu hadis sahihtir" demektedir.

"Resulullah (a.s) şöyle söylerdi:

"Sizin benden sonraki durumunuz, beni düşündürmektedir. Sizin hakkınızda ancak sabırlı ve sıddık (çok doğru) kişiler sabredecektir.."

Hz. Aişe (r.a) buradaki sıddıkın *"tasaddukta bulunan"* anlamına geldiğini söylemiştir. Daha sonra Hz. Aişe (r.a), Abdurrahman (r.a)'ın oğlu Ebu Seleme'ye şöyle söylemiştir:

"Allah, senin babana cennetin Selsebil suyundan içirsin, İbni Avf, müminlerin annelerine, kırkbin değerinde bir bahçe bağışlamıştı."

١٧٨٨ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ والحَاكم عَنْ أَبِي سَلَمَة بنِ عَبْدالرَّحْمٰن رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ عَبْدالرَّحْمٰن بن عوفٍ أَوْصى بِحَدِيقَةٍ لأُمَّهاتِ المُؤْمِنِينَ بِيعَتْ بِأَرْبَعْمَائَةِ أَلْف.

1788- Tirmizi ve Hakim, Abdurrahman (r.a)'ın oğlu Ebu Seleme'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Abdurrahman bin Avf (r.a), müminlerin annelerine daha sonra kırkbine satılan bir bahçe bağışladı."

١٧٨٩ــ رَوَى الحَاكِمُ وابنُ سَعْدٍ عَنْ إِبراهيمَ بنِ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بنِ عَوْفٍ أَنَّهُ غُشِيَ عَلى عَبْدِالرَّحْمٰنِ بنِ عَوْفٍ في وَجعِهِ غَشْيَةً فَظَنُّوا أَنَّهَا قَدْ فَاضَت نَفْسُه فِيهَا حَتَّى قَامُوا مِنْ عِنْدِهِ وجَلَّلوا ثَوْبًا وَخَرَجَتْ أُمُّ كُلْثُومٍ بِنْتُ عُقْبَةَ امْرأَتُه إِلى المَسْجِدِ تَسْتَعِينُ فِيما أُمرت بِهِ من الصبرِ والصلاة، فَلَبِثُوا سَاعَةً وَهُوَ فِي غَشْيَتِهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَكَانَ

1787-Tirmizi (5/648) 50-Kitabu'l-Menakıb, 26-Abdurrahman bin Avf'ın menkıbeleri babı. "Bu hadis, hasen, sahih, garibdir" demektedir. Müstedrek (3/311-312) Hadisi, Hz. Aişe (r.a) ve Ümmü Seleme (r.a)'den sahih olarak rivayet etmiştir. Zehebi de sahih olduğuna muvafakat etmektedir.

1788-Tirmizi (5/649) 50-Kitabu'l-Menakıb, 26-Abdurrahman bin Avf (r.a)'ın menkıbeleri babı. "Bu hadis, hasen garibdir" demektedir. Müstedrek (3/312)'de de bunun bir benzeri rivayet ediliyor. Müellif "Bu hadis, Müslim'in şartına göre sahihtir. Ancak gerek Buhari ve gerekse Müslim bu hadisi kitaplarında rivayet etmemektedirler. Bu hadisin Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahih olan bir şahidi de bulunmaktadır." diye belirtiyor. Bu konuda Zehebi de ona muvafakat ediyor.
Selsebil: Cennette bir su gözesinin adı. Bu göze Selsel, Selsal ve Sulebil olarak da adlandırılır. İçimi kolay olduğundan, boğazda sıkıntıya yol açmadan içilebildiğinden dolayı bu ad verilmiştir.

أَوَّلُ مَاتَكَلَّم بِهِ أَنْ كَبَّر فَكَبَّر أَهْلُ البَيْتِ ومَنْ يَلِيهم ثُمَّ قَالَ لَهُم: غُشِيَ عَلَيَّ آنِفًا قَالُوا: نَعَمْ. صَدَقْتُم. فَقَالَ: إِنَّهُ انْطَلَقَ بي في غَشْيَتي رَجُلانِ، أَحَدُهُما فِيه شِدةٌ وفَظَاظَة فَقَالاَ: انْطَلِق نُحَاكِمَكَ إلى العَزِيزِ العَلِيم. فَقَالَ: ارْجِعَاهُ فإنَّه مِنَ الَّذِينَ كَتَب اللَّهُ لَهُم السَّعَادَة والمَغْفِرَة في بُطونِ أُمَّهَاتِهِم وإِنَّهُ سَيَتَمَتَّعُ بِهِ بَنُوه إلى ماشَاءَ اللَّه، فَعَاش بَعْدَ ذَلِكَ شَهْرًا ثُمَّ تُوفي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

1789- Hakim ve İbni Sa'd, İbrahim bin Abdurrahman bin Avf (r.a)tan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Bir defasında Abdurrahman bin Avf (r.a) acıdan dolayı bayıldı. Yanındakiler öldüğünü sandılar. Ve üzerine örtü örttüler. Hanımı Ümmü Gülsüm binti Akabe, emredildiği üzere, başına gelenden dolayı, sabretmek ve namazla yardım istemek için Mescid'e gitti. Abdurrahman öyle baygın haldeyken, bir saat kadar beklediler. Sonra ayıldı. Ayılınca ilk söylediği şey "Allahu Ekber" oldu. Aile fertleri ve beraberindekiler de tekbir getirdiler. "Ben biraz önce bayıldım mı?" diye soran Abdurrahman bin Avf (r.a) sözlerine şöyle devam etti:

"Bayılmam sırasında iki adam beni aldı. Bunlardan birisi pek sert ve şiddetli bir görünümdeydi. Bana "Gel bakalım, seni Aziz ve Alim olanın huzurunda yargılayacağız, O'nun huzurunda hesaba çekeceğiz," dedi. O da (yani Aziz ve Alim olan):

"Onu geri götürün, o daha annelerinin karınlarında iken Allah'ın kendileri için saadet ve mağfiret dilediği kimselerdendir. Onun çocuklarından da Allah'ın dilediği kadarı, bundan yararlanacaktır,"dedi.

İbni Avf (r.a) bu olaydan sonra bir ay yaşadı ve daha sonra vefat etti. Allah kendisinden razı olsun."

١٧٩٠ــ رَوَى الحَاكِم وابنُ سَعْدٍ عنْ إبْراهيم بنِ سَعْد قَالَ سَمِعْتُ أَبي يُحَدِّثُ عَنْ أَبيه قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ لَعَبْدِالرَّحْمٰنِ بنِ عَوْفٍ يَوْمَ مَاتَ: أَذْهَبْ يا ابْنَ عَوْف فَقَدْ أَدْرَكْتَ صَفوها وَسَبَقت رَنَقَها.

1789-Müstedrek (3/307) Zehebi, bu hadis hakkında herhangi bir açıklamada bulunmuyor. Ayrıca; Tabakatu'l-Kubra (3/134-135) senedleri sahihtir.

1790- Hakim ve İbni Sa'd, İbrahim bin Sa'd (r.a)'dan rivayet etmiştirlerdir:

"Babamın kendi babasından rivayette bulunduğuna göre Hz. Ali (r.a), Abdurrahman bin Avf (ra), vefat ettiğinde:

"Git ey İbni Avf, sen, işin duruluğuna eriştin ve bulanıklığını atlattın." dedi."

Sa'id bin Museyyeb'ten şöyle rivayet edilmiştir:

"Sa'd bin Ebi Vakkas, Abdurrahman (r.a)'a bir adam gönderdi. Adam, Abdurrahman (r.a)'a:

"Başını kaldırıp insanların işine bak, yani insanları kendine çağır," dedi. Abdurrahman (r.a):

"Hz. Ömer (r.a)'den sonra bu işi kim üzerine alırsa, insanlar onu kınarlar," diye cevap verdi." (1)

İbni Ömer'in de şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) hilafete getirildiği yıl hacc emirliğine, Abdurrahman bin Avf (r.a)'ı tayin etti. Ondan sonraki yıllarda Hz. Ömer (r.a) kendisi insanların başında hacc yaptı." (2)

١٧٩١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا قَدِمْنا المَدِينَةَ آخى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْني وَبَيْنَ سَعْد بنِ الرَّبيع. فَقَالَ سَعْدُ بنُ الرَّبيعِ: إِنِّي أَكْثَرُ الأَنْصَارِ مالاً، فَأَقْسِمُ لَكَ نِصْفَ مَالِي. وانْظُرْ أَيَّ زَوْجَتَيَّ هَوِيتَ نَزَلْتُ لَكَ عَنْهَا، فإِذَا حَلَّتْ تَزَوَّجْتَها. قَالَ: فَقَالَ لَهُ عَبْدُالرَّحْمٰنِ: لاَحَاجَةَ لِي فِي ذَلِكَ. هَلْ منْ سُوقٍ فيهِ تجَارةٌ؟ قَالَ: سُوقُ قَيْنُقَاعَ. قَالَ: فَغَدَا إِلَيْه عَبْدُالرَّحْمٰنِ فَأَتَى بأَقِطٍ وَسَمنٍ. قَالَ: ثُمَّ تَابَعَ الغُدُوَّ. فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ عَبْدالرَّحْمٰن عَلَيْه أَثَر صُفْرةٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَزَوَّجْتَ؟» قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: «ومنْ؟» قَالَ: امْرأَةً منَ الأَنْصَار. قَالَ: «كَمْ سُقْتَ؟» قَالَ: زِنَةَ نَواةٍ منْ ذَهَبٍ ــ أَوْ نُواةً مِنْ ذَهَبٍ ــ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: «أَوْلِمْ ولَوْ بشَاة». أَخرجه البُخَارِي.

1790-Müstedrek (3/308) İsadı sahihtir. Tabakatu'l-Kubra (3/135-136)

1) Zehebi, Siyeru A'lamun-Nubela (1/87) Ravileri sikadır.

2) Hafız, el-İsabe (4/177) Halife'den kavi (kuvvetli) senetle.

1791- Buhari, Abdurrahman bin Avf (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Medine'ye geldiğimizde Resulullah (a.s), benimle Sa'd bin Rebi'i kardeş yaptı. Sa'd bin Rebi bana:

"Ben ensarın en çok mala sahip olanıyım. Sana malımın yarısını veririm. İki hanımımdan hangisini istersen, onu senin için boşarım. İddet dönemi bittikten sonra da onu sana nikahlarım," dedi."

Ravinin bildirdiğine göre, Abdurrahman da ona:

"Benim buna ihtiyacım yok. Burada ticaret yapılan bir pazar var mı?" diye sordu. Sa'd, "Kaynuka çarşısı" dedi. Ertesi sabah Abdurrahman o çarşıya peynir ve yağ götürdü. Sonra her sabah bu işe devam etti. Abdurrahman, evlenınceye kadar bu işi yapmaya devam etti. Bundan sonra Resulullah (a.s):

"Evlendin mi?" diye sordu. Abdurrahman (r.a) "Evet" cevabını verdi. Resulullah (a.s): "Kiminle" dedi. Abdurrahman (r.a): "ensardan bir kadınla" diye cevap verdi. "Ne kadar mehir verdin?" diye sordu. Abdurrahman "Bir miktar altın" (1) diye cevap verdi. Resulullah (a.s) da: "Bir koyunla da olsa düğün yemeği ver," diye buyurdu."

Bir Açıklama

Zehebi diyor ki:

"Daha sonra, ticaretteki işi öyle gelişti ki, bilinen zenginliğe ulaştı."

Ebu Ömer bin Abdi Berr de şöyle diyor:

"Ticarette erişilmez bir seviyeye ulaşmıştı. Arkasından bin deve, üçbin koyun, yüz at bıraktı. Bunların artanı ancak yirmi kadar hayvanın sırtında, uçuruma dökülürdü."

Allah yolunda gayet çok infakta bulunmasına rağmen, mirasçılarına bu kadar malı, kalmıştı. Zehebi diyor ki:

"İşte bu, şükreden zenginin halidir. Üveys de Sabreden fakirdir. Ebu Zer ile, Ebu Ubeyde ise dünyaya dalmayan, iffet içindeki zahidlerdir..."

1791-Buhari (6:288) 34-Kitabu'l-Buyu'l- -Yüce Allah'ın "Cuma namazı kılındıktan sonra Allah'ın rızkından kendinize nasib aramak için yeryüzüne dağılın..." ayeti ile "mallarınızı aranızda batıl yollarla yemeyin..." ayeti kerimesi hakkında gelen rivayetler.

1) Hadiste 'nevat' kelimesi geçmektedir Bu miktar, bazı kaynaklarda belirtildiğine göre beş dirhem demektir.

SA'D BİN EBİ VAKKAS (R.A.)

İbni Kesir, Sad bin Ebi Vakkas (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Sa'd, Ebu Vakkas'ın oğludur. Onun asıl ismi Malik'tir. O, Suheyl'in oğludur. O Abdi Menaf'ın oğludur. O, Zuhre'nin oğludur. O da Kilba'nın oğludur. Sa'd'ın künyesi, Ebu İshak'tır, Kureyşlidir. Cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Resulullah (a.s)'ın kendilerinden razı olarak vefat ettiği altı kişilik şura heyeti üyelerinden biridir. İlk dönemlerde müslüman olmuştur. Rivayatte bildirildiğine göre, müslüman olduğunda onyedi yaşında idi"

Sahih'te bildirildiğine göre kendisi şöyle söylemiştir:

"Benim müslüman olduğum gün, başka hiç kimse müslüman olmamıştır. Yedi gün bekledim. Ben İslam'a girenlerin yedincisiyim."

Acemleri oradan çıkararak, Kûfe'yi şehir haline Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a) getirmiştir. Duası kabul olunan birisiydi. Hicret etti. Bedir Savaşı'na ve sonraki savaşlara katıldı. O, Allah yolunda ok atan ilk kişidir. İyi ata binen, cesaretli biriydi. Resulullah (a.s)'ın emirlerindendi. Hz. Ebu Bekir (r.a) döneminde, önemli bir konum ve dereceye sahipti. Hz. Ömer (r.a) zamanında da öyleydi. Hz. Ömer (r.a) onu Kûfe'ye emir olarak gönderdi. Medain'i fetheden de odur. Celula olayına tanık olmuştu. İtaat ve hürmet gören bir efendiydi. Kûfe emirliğinden azledilmesi, bu işi yürütememesinden, ya da bir hıyanetinden dolayı değildi. Yalnızca Hz. Ömar (r.a)'in gözettiği bir maslahat dolayısıyla bu görevden alınmıştır. Hz. Ömer (r.a) arkasından belirlediği altı kişilik şura heyeti arasında onu da zikretmiştir. Daha sonra Hz. Osman (r.a), onu kendisinden sonra halifeliğe seçilmesi üzere veliyyu'l-ahd tayin etmiştir. Ancak, sonra bu görevden almıştır.

Sa'd, Medine dışında, Akik denilen yerde vefat etmiştir. Cenazesi buradan omuzlarda Medine'ye kadar taşınmıştır. Cenaze namazını Mervan kıldırmıştır. Müminlerin annelerinden geriye kalanlar da (yani o zamanda sağ olanlar da)

onun cenaze namazını kılmışlardır. Baki mezarlığına gömülmüştür. Bu olay çoğunluğun bildirdiği meşhur rivayete göre, hicri 55 yılında meydana gelmiştir. Vefat ettiğinde, sahih rivayete göre seksen yaşını geçmişti.

Kısa boylu, tombulca, dolgun elli, basık burunlu, vücudu kıllı, siyaha yakın tenli bir kişiydi. İkiyüzelli bin dirhem miras bırakmıştır.

Nevevi, 'Tehzibu'l-Esma ve's-Sıfat' adlı kitabında onu şöyle tanımlıyor:

"Esmer tenli ve iri başlı idi."

İbni Hacer'in onunla ilgili olarak yazdıkları arasında şu bilgiler de geçmektedir:

"Duasının kabul edilmesiyle ünlü birisiydi. Hz. Osman (r.a) öldürülünce, evine kapandı ve fitneden uzak kaldı. İnsanlar içinde gözü en keskin olan biriydi. Sa'd, Allah yolunda ilk ok atan kişidir. Bu ilk ok atma olayı da, Resulullah (a.s)'ın Kureyş kabilesinden olmayan Rabiğ üzerine gönderdiği Ubeyde bin Haris'in ordusunda bulunduğu zaman olmuştu. O zaman ilk okunu atmıştı."

Ebu İshak diyor ki:

"Sahabenin vücutça en güçlü olanları şu dört kişi idi: Hz. Ömer (r.a), Hz. Ali (r.a), Hz. Zübeyr (r.a) ve Hz. Sa'd (r.a)."

Zehebi diyor ki:

"Sa'd'ın menkıbelerinden birisi Irak fethinin onun eliyle gerçekleşmiş olmasıdır. Kadisiyye olayında da o, bütün birliklerin öncüsü durumundaydı. Allah'ın dinine yardım etti ve Medain'e ulaştı. Celula gününde de mücahitlerin emiri oldu, bu günde de onun eliyle zafer kazanıldı. Allahu Teala böylelikle Kisra'ların kökünü kazıdı."

Baki bin Muhalled'in Müsned'inde Sa'd'dan rivayet edilen ikiyüz kadar hadis yer almaktadır. Bunlardan otusseki kadarı Sahih-i Buhari'de yer almıştır.

HZ. SA'D BİN EBİ VAKKAS (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٧٩٢ــ رَوَى البُخَارِي ومُسْلِمٌ عَنْ عَلِي: ما سَمِعْتُ النَّبِي ﷺ جَمَعَ أَبَوَيْه لأَحَد إلاَّ لِسَعْد بنِ مَالِك، فَإنِّي سَمِعْتُه يَقُول يَوْم أُحُد: «يا سَعْدُ ارْمِ فِدَاكَ أَبِي وأُمِي».

1792- Buhari ve Müslim, Hz. Ali (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ın Sa'd'dan başkası için "annem babam sana feda olsun"

diye söylediğini duymadım. Uhud gününde Resulullah (a.s)'ın "at, ey Sa'd, annem babam sana feda olsun" diye söylediğini duydum."

١٧٩٣ــ رَوَى البُخَارِي عَنْ سَعْد: ما أَسْلَم أَحَدٌ إلاَّ اليَوْم الَّذِي أَسْلَمْتُ فِيه، وَلَقَدْ مَكَثْتُ سَبْعَة أَيَّام وإِنِّي لَثُلُثُ الإِسْلام.

1793- Buhari, Sa'd (ra)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Her kim müslüman olduysa, benim müslüman olduğum günden itibaren müslüman olmuştur. Yedi gün kadar bekledim. Ben İslam'ın üçte biriyim." (1)

Bir Açıklama

Sa'd'ın *"Her kim müslüman olduysa, benim müslüman olduğum günde (ve daha sonra) müslüman olmuştur"* sözüyle ilgili olarak, İbni Hacer şöyle söylemektedir:

"Bu, Sa'd'ın kendi kanaatidir. Yahut onun sözü, büluğa ermiş hür erkeklerle ilgilidir."

Sa'd'ın bu sözü, zahiri anlamıyla kendinden önce kimsenin müslüman olmadığı anlamını taşımaktadır. Ancak yukarıdaki hadis, istisna anlamı veren *"illa"* kelimesi olmaksızın da rivayet edilmiştir. İçerisinde *"illa"* kelimesi bulunmaksızın rivayet edilen ifadeye göre, Sa'd bunu ancak kendi görüşü, ya da kavrayışı çerçevesinde söylemiş oluyor.

١٧٩٤ــ رَوَى مُسْلِم عَنْ مُصْعَبِ بنِ سَعْدِ بنِ أَبِي وقَّاص عَنْ أَبِيه أَنَّهُ نَزَلَتْ فِيهِ آيَاتٌ مِنَ القُرْآنِ قَالَ: حَلَفَتْ أُمُّ سَعْدٍ أَنْ لاَتُكَلِّمَهُ أَبَدًا حَتَّى يَكْفُرَ بِدِينِهِ. وَلاَ تَأْكُلَ وَلاَ تَشْرَبَ. قَالَتْ: زَعَمْتَ أَنَّ اللَّهَ وَصَّاكَ بِوَالِدَيْكَ. وَأَنَا أُمُّكَ. وأَنا آمُرُكَ بِهٰذَا.

قَالَ: مَكَثَتْ ثَلاَثًا حَتَّى غُشِيَ عَلَيْهَا مِنَ الْجَهْدِ. فَقَامَ ابْنٌ لَهَا يُقَالُ لَهُ عُمَارَةُ.

1792-Buhari (7/358) 64-Kitabu'l-Meğazi, 18-"Sizden iki gurub dağılmayı düşünmüştü..." ayeti kerimesi ile ilgili bab. Müslim (4/1876) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 5-Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'ın faziletleri babı.

1793-Buhari (7/83) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 15-Sa'd bin Ebi Vakkas'ın faziletleri babı.

1) Yani müslümanların üçüncüsüyüm. Bu, Sa'd'ın kendi rivayetidir. Bazı rivayetlerde ilk yedi kişinin yedincisi olduğu bildirilmektedir.

فَسَقَاهَا. فَجَعَلَتْ تَدْعُو عَلَى سَعْدٍ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي الْقُرْآنِ هٰذِهِ الْآيَةَ: ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ﴾ وَفِيهَا: ﴿وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا﴾

1794- Müslim, Mus'ab bin Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'ın babasından şöyle rivayet etmiştir:

"Sa'd hakkında bir çok ayet-i kerime inmiştir. Sa'd'ın annesi, dinini inkar edinceye kadar kendisiyle konuşmamak, yememek ve içmemek üzere yemin etti. Oğluna:

"Allah'ın annene ve babana iyilikte bulunmanı öğütlediğini sanıyorsun. Ben senin annenim ve bunu sana emrediyorum," dedi."

Sa'd diyor ki:

"Bu şekilde üç gün devam etti. Sonra zorluğa dayanamadı ve bayıldı. Ümare adındaki oğlu kalkıp annesine su verdi. Daha sonra annesi, Sa'd'a beddua etmeye başladı. Bu olay üzerine Cenab-ı Allah, Kur'an-ı Kerim'de şu ayet-i kerimeyi indirdi:

"Biz insana, ana ve babasına karşı iyi davranmasını emretmişizdir. Eğer ana baban, seni, bir şeyi körü körüne bana ortak koşman için zorlarsa onlara itaat etme. Dönüşünüz banadır. Yaptıklarınızı size bildiririm." (1)

Yine onun hakkında şu ayet-i kerime inmiştir:

"Ey insanoğlu, ana baban seni körü körüne bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme. Dünya işlerinde onlarla güzel geçin. Bana yönelen kimsenin yoluna uy." (2)

Sa'd diyor ki:

"Bir keresinde Resulullah (a.s)'a bolca ganimet nasib oldu. Bu ganimetin içinde bir kılıç gördüm. Bu kılıcı alıp Resulullah (a.s)'a götürdüm. "Bunu bana hediye et, nasıl bir durumda olduğumu biliyorsun" dedim. Resulullah (a.s), "Onu aldığın yere geri koy" dedi. Gittim, onu ganimetlerin arasına geri koymak istediğimde nefsime hakim olamadım. Yine geri dönüp, Resulullah (a.s)'a,

---

1794-Müslim (11877) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 5-Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'ın faziletleri babı.

1) Ankebut Suresi: 8

2) Lokman Suresi: 15

"Bunu bana ver" dedim. Bu kez Resulullah (a.s) daha sert bir şekilde, "Onu aldığın yere geri koy" diye seslendi. Bunun üzerine Cenab-ı Hakk şu ayet-i kerimesini indirdi:

"Ey Muhammed, sana ganimetlerden soruyorlar. De ki, ganimetler Allah'ın ve peygamberinindir." (1)

Yine Sa'd'ın şöyle söylediği nakledilir:

"Bir keresinde hasta oldum. Resulullah (a.s)'a adam gönderdim. Geldi. "Beni bırak malımı istediklerime dağıtayım" dedim. Bunu kabul etmekten çekindi. "Yarısını dağıtayım" dedim, yine kabul etmek istemedi. "Üçte birini dağıtayım" dedim. Bu sözüm karşısında sustu. Bunun üzerine malın üçte birini ve daha azını vasiyet etmek caiz oldu."

Yine Sa'd diyor ki:

"Muhacir ve ensardan bir topluluğun yanısıra gittim. "Gel sana yemek yedirip, şarap içirelim" dediler. Bu olay şarabın haram kılınmasından önceydi. Ben de onların yanlarına bahçeye gittim. Yanlarında kızartılmış bir deve kellesi ve şarap dolu bir tulum vardı. Onlarla birlikte yiyip içtim. Bunun arkasından muhacirler ve ensar kendi üstünlüklerinden sözetmeye başladılar. Ben:

"Muhacirler, ensardan daha üstündür," dedim. Bir adam oradaki deve kafasının bir parçasını alarak bana vurdu. Bundan dolayı burnum yaralandı. Resulullah (a.s)'a gelerek olayı anlattım. Bunun üzerine Cenab-ı Allah benim vesilemle şarabın durumu ile ilgili şu ayet-i kerimeyi indirdi:

"Ey iman edenler, içki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan pisliklerindir. Bunlardan kaçının ki, saadete eresiniz." (2)

١٧٩٥ــ رَوَى الْبُخَارِي ومُسْلِم عَنْ عَائِشَة: كَانَ رَسُول اللَّهِ ﷺ سَهِرَ مَقْدِمَهُ الْمَدِينَةَ لَيْلَة، فَقَالَ: «لَيْتَ رَجُلاً مِنْ أَصْحَابِي صَالِحًا يَحْرُسُنِي اللَّيْلَة» فَبَيْنَا نَحْنُ كَذَلِكَ إِذ سَمِعْنَا خَشْخَشَةَ سِلاَح، فَقَالَ «مَنْ هَذا؟» قَالَ: أَنَا سَعْد، قَالَ لَهُ «ماجَاءَ بِكَ؟» قَالَ: وَقَع فِي نَفْسِي خَوْفٌ عَلى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجِئْتُ أَحْرُسُه، فَدَعا لَهُ ثُمَّ نَام.

1795- Buhari ve Müslim, Hz. Aişe (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

1795-Buhari (6/81) 56-Kitabu'l-Cihad, 70-Savaşta Allah rızası için nöbet tutma babı. Müslim (4/1875) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 5-Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'ın faziletleri babı.

1) Enfal Suresi: 1

2) Maide Suresi: 90

"Resulullah (a.s) Medine'ye vardığı gece uyumadı. O zaman:

"Keşke, ashabımdan salih bir adam beni gözetse" diye buyurdu. Biz bu halde beklerken, silah şakırtıları duyduk. Resulullah (a.s): "Bu kimdir?" diye sordu. Gelen kişi: "Ben Sa'd'ım" dedi. Resulullah (a.s), "Seni buraya getiren sebep nedir?" diye sordu. Sa'd: "Resulullah (a.s) hakkında içime bir korku düştü ve bu yüzden onu korumaya geldim" dedi. Resulullah (a.s) da ona dua etti ve sonra uyudu."

١٧٩٦ــ رَوَى التِّرْمِذِي عَنْ سَعْد بنِ أَبِي وقَّاص رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «اللَّهُمَّ اسْتَجِبْ لِسَعْدٍ إِذَا دَعَاكَ».

1796- Tirmizi, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'tan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ey Allah'ım, Sa'd senden duada bulunduğunda, onun duasını kabul et."

Tirmizi diyor ki:

"Bu hadis Kays bin Sa'd tarikiyle de rivayet edilmiştir. Orada, Resulullah (a.s)'ın "Ey Allah'ım, Sa'd sana dua ettiği zaman, onun duasını kabul eyle" diye buyurduğu bildiriliyor. Bu ikinci rivayet daha sağlamdır."

١٧٩٧ــ رَوَى التِّرْمِذِي عَنْ جَابِر بن عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ رَسُول اللَّهِ ﷺ ، فَأَقْبَل سَعْدٌ إِلى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «هَذَا خَالِي، فَلْيُرِنِي امْرُؤٌ خَالَهُ».

1797- Tirmizi, Cabir bin Abdullah (r.a)'den şöyle nakletmektedir:

"Resulullah (a.s) ile birlikte oturuyordum. Bu esnada Sa'd Resulullah (a.s)'a geldi. Resulullah (a.s): "Bu benim dayımdır, bir kimse bana dayısını göstersin"

1796-Tirmizi (5/649) 50-Kitabu'l-Menakıb, 27-Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'ın menkıbeleri babı. Bu hadisin isnadı sahihtir. Müstedrek (3/499) "Bu hadisin isnadı sahihtir, ancak Buhari ve Müslim bunu kitaplarına almamışlardır" demektedir. Zehebi de bu konuda ona muvafakat etmiştir.

1797-Tirmizi (5/649) 50-Kitabu'l-Menakıb, 27-Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'ın menkıbeleri babı. "Bu hadis, hasen garibdir. Müstedrek (3/498) "Bu hadis Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir, ancak onlar kitaplarına almamışlardır" demektedir. Zehebi de bu konuda ona muvafakat etmiştir.

diye buyurdu."

Tirmizi diyor ki:

"Sa'd, Zühreoğullarındandı. Resulullah (a.s)'ın anası da Zühreoğullarındandı. Bu yüzden Resulullah (a.s) ona "Bu benim dayımdır" diye söylemiştir."

١٧٩٨ــ رَوَى البُخَارِي عَنْ جَابر بن سَمُرة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: شَكَا أَهْل الكوفة سَعْدًا إلى عُمَرَ بنِ الخطّاب، فَعَزَلَهُ، واسْتَعْمَل عَلَيْهِم عَمَّارًا، فَشَكَوْا حَتَّى ذَكَروا أَنَّهُ لاَيُحْسِنُ يُصَلِّي، فَأَرْسَل إِلَيْهِ، فَقَالَ: يا أَبَا إِسْحَاق، إِنَّ هَؤُلاء يَزْعُمون أَنَّكَ لاَتُحْسِنُ تُصَلِّي، قَالَ: أَمَّا أَنا فَواللَّهِ إِنِّي كُنْتُ أُصَلِّي بِهم صَلاَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، لاَأَخْرِمُ عَنْهَا: أُصَلِّي صَلاَتِي العِشي، فَأَرْكُد في الأُولَيَيْن، وأُخَفِّفُ في الأُخرَيَيْن، قَالَ: فَإِن ذَاكَ الظنَّ بِكَ يا أَبَا إِسْحَاق، فأَرْسِلْ مَعَه رَجُلاً ــ أَو رِجَالاً ــ إِلى الكُوفَة، يَسْأَلُ عَنْه أَهْل الكُوفَة، فَلَم يَدَعْ مَسْجِدًا إلا سَأَل عَنْه؟ ويُثْنُون عَلَيْه مَعْرُوفًا، حَتَّى دَخَلَ مَسْجِدًا لِبَني عَبْس، فَقَام رَجُلٌ مِنْهُم يُقَالُ لَهُ أُسَامَةُ بن قَتَادة ــ يُكَنَّى أَبَا سَعْدة ــ فَقَالَ: أَمَّا إِذْ نَشَدْتَنَا فإِنَّ سَعْدًا كَانَ لايَسِيرُ بالسَّريَّة، ولا يَقْسِمُ بالسَّوِيَّةِ، وَلاَ يَعْدِلُ في القَضِيَّة، قَالَ سَعْد: أَمَا واللَّهِ، لأَدْعُونَّ بثلاثٍ: اللَّهُمَّ إِن كَانَ عَبْدُك هَذَا كَاذِبًا، قَامَ رِيَاءً وسُمْعَةً، فَأَطِلْ عُمُرَهُ، وأَطِلْ فَقْرَهُ، وَعرِّضْه للفِتَنْ. فَكَانَ بَعْد ذَلِكَ إِذَا سُئِل يَقُول: شَيْخٌ كَبِير مَفْتُون، أَصَابَتْني دَعْوَةُ سَعْدٍ. قَالَ عَبْد المَلِك بنُ عُمَيرْ ــ الراوي عنْ جَبرِ بنِ سُمْرة ــ فَأَنَا رَأَيْتُه بَعْدُ قَدْ سَقَطَ حَاجِبَاهُ عَلى عَيْنَيْه مِنَ الكِبَر، وإِنَّهُ لَيَتعرَّضُ للجَواري في الطُرُق، فَيَغْمُزُهُنَّ.

1798- Buhari, Cabir bin Semure (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Kûfe halkı Sa'd'ı, Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'a şikayet etti. Hz. Ömer (r.a) de onu azledip, yerine Ammar'ı görevlendirdi. Kûfeliler Sa'd'dan şikayetlerinde:

1798-Buhari (2/236) 10-Kitabu'l-Ezan, 95-imamın da, İmama uyanın da gerek hazerde (ikamet halinde), gerekse yolculukta, hem açık okunan namazlarda, hem de gizli okunan namazlarda kıraatta bulunmalarının (Kur'an'dan bir şey okumalarının) gerekliliği babı.

"Namaz kıldırırken, ihsanda bulunmuyor (namazda ihsan ölçüsünü gözetmiyor)" dediler. Hz. Ömer (r.a):

"Ey Ebu İshak, bunlar senin namazda ihsanı gözetmediğini söylüyorlar" dedi. Sa'd da şöyle cevap verdi: "Vallahi, ben onlara Resulullah (a.s)'ın kıldırdığı şekilde namaz kıldırıyordum. Ondan birşey eksiltmiyordum. Öğle ve ikindi namazlarını kıldırırken, ilk iki rek'atı uzatıyor son iki rek'atı hafif (yani kısa) tutuyordum." Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a):

"Ey Ebu İshak, senin hakkında böyle söyleniyor" dedi ve onunla birlikte bir veya birkaç kişiyi Kûfe'ye gönderdi. Giden kişi bütün mescidleri dolaşarak Sa'd hakkında bilgi topladı. Hepsi ondan övgüyle söz ediyorlardı. Sonunda Abbas-oğulları mescidine girdi. Burada, kendisine Usame bin Katade denilen ve Ebu Sa'de olarak künyelenen bir adam ayağa kalkarak şunları söyledi:

"Eğer bizim düşüncelerimizi soruyorsan söyleyelim: Sa'd, ordu ile birlikte savaşlara çıkmazdı. Elde edilen ganimetleri düzgünce bölüştürmez, mahkeme davalarında adaletli davranmazdı," dedi. Sa'd da: "Üç şeyi isteyeceğim, ey Allah'ım, bu kulun eğer yalan söylüyor ve sırf gösteriş ve kendini duyurmak için ayağa kalkıyorsa, onun ömrünü ve fakirliğini uzun eyle ve onu fitnelere maruz kıl" dedi. Adam daha sonra fitneye maruz kaldı ve yoksullaştı. Adam, "Sa'd'ın benimle ilgili duası kabul oldu," derdi."

Bu hadisi, Cabir bin Semure'den rivayet eden ravi Abdu Melik bin Umeyr diyor ki:

"Daha sonra ben bu adamı gördüm. Yaşlılıktan kaşları gözlerine düşmüştü. Bu haliyle bile yollarda cariyelerle karşılaşır ve onlara kaş-göz işaretleri yapardı."

١٧٩٩ــ رَوَى البزَارُ عَنْ سَعْدٍ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَسْتَخْبِرُ لَهُ خَبَرًا، فَذَهَبْتُ وَأَنَا أَسْعى حَتَّى صِرْتُ إِلى القَوْمِ، ثُمَّ جِئْتُ وأَنَا أَمْشِي عَلى هَينتي حَتَّى صِرْتُ إِلى النَّبِي ﷺ فَسَأَلَنِي فَأَخْبَرْتُه، فَقَالَ: «ذَهَبْتَ شَدِيداً ثُمَّ جِئْتَ عَلى هَينتِكَ» أَوْ كَمَا قَالَ. فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ إِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أَسْعَى فَيَظُنُّ بِيَ القَوْمُ أَنِي قَدْ فَرِقْتُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «إِنَّ سَعْدًا لِمُجَرِّب».

1799- Bezzar, Sa'd (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

1799- Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/207) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/155)'de rivayet etmekte ve "Bunu, Bezzar rivayet etmektedir, senedi hasendir" demektedir.

"Resulullah (a.s), bir haberi araştırmam üzere beni gönderdi. Koşarak gidip istenilen topluluğa ulaştım. Sonra yavaş yavaş yürüyerek geriye döndüm. Resulullah (a.s)'ın yanına vardım. Resulullah (a.s), konuyu bana sordu, ben de söyledim. Bunun ardından:

"Hızla gittin, yavaş yavaş geri döndün" dedi. Ben de:

"Ey Allah'ın Rasulü, eğer koşarsam, topluluk aralarından ayrıldığım (için koştuğum) zannına kapılabilirdi, bunu istemedim," dedim. Bunun üzerine Resulullah (a.s): "Sa'd gerçekten tecrübe sahibi" diye buyurdu."

١٨٠٠ــ رَوَى الْبُخَارِي ومُسْلِم والتِّرْمِذِيُّ عَنْ قَيْس بنِ أَبي حَازِم رَحِمَه اللَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ سَعْدَ بنَ أَبي وقَّاص يَقُول: إِنِّي لأَوَّلُ رَجُلٍ رَمَى بِسَهْم في سَبِيل اللَّهِ ورَأَيْتُنَا نَغْزُو مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ومالَنَا طَعَامٌ إِلاَّ الحُبْلة وَوَرَقَ السَّمُر، وإِنْ كَان أَحَدُنا لَيَضَعُ كَمَا تَضَعُ الشَّاةُ، مالَه خِلْطٌ، ثُمَّ أَصْبَحَتْ بَنُو أَسَد تُعَزِّرُني عَلى الإِسْلاَم، لَقَد خِبْتُ إِذًا وضَلَّ عَمَلي.

1800- Buhari, Müslim ve Tirmizi, Kays bin Ebi Hazim (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Ben, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'ın şöyle söylediğini duydum:

"Ben Allah yolunda ok atan ilk kişiyim. Biz Resulullah (a.s) ile birlikte yanımızda kuşburnu ve diken yaprağından başka bir yiyecek bulunmadan cihad ederdik. Bazen öyle olurdu ki, açlıktan bazılarımız koyunların çıkardığı gibi birbirine yapışmayan şeyler çıkarırdı. Sonra Esedoğulları beni din konusunda yargılamaya başladılar. O zaman kaybettim ve amellerim boşa gitti."

Onlar, yani Esedoğulları, kendisini *"namazda ihsan kuralını gözetmiyor"* diye Hz. Ömer (r.a)'e şikayet etmişlerdi.

١٨٠١ــ رَوَى الْبُخَارِي عَنْ قَبِيصَة بنِ جَابر قَالَ ابن عم لنا يوم القادسية:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ نَصْرَهُ وسَعْدٌ بِبَابِ القَادِسِيَّةِ مُعْصِمُ

1800-Buhari (9/549) 70-Kitabu'l-Et'time, 23-Peygamber (a.s)'in ve ashabının yedikleri yiyecekler babı. Müslim (4/2278) 53-Kitabu'z-Zuhd ve'r-Rekaik, Hadis: 12. Tirmizi (4/582) 37-Kitebu'z-Zuhd, 39-Peygamber (a.s)'in geçimi ile ilgili olarak gelen rivayetler babı. "Bu hadis, hasen, sahih, garibdir" diye belirtmektedir.

فأبنا وقد أمت نساء كثيرة ونسوة سعد ليس فيهن أيم

فبلغ سعدا قوله فقال عيي لسانه ويده فجاءت نشابة فأصابت فاه فخرس ثم قطعت يده في القتال فقال (سعد) احملوني على باب، فخرج به محمولاً ثم كشف عن ظهره وفيه قروح فأخبر الناس بعذره فعذروه، وكان سعد لا يجبن. وفي رواية يقاتل حتى ينزل الله نصره وقال: وقطعت يده وقتل.

1801- Buhari, Kabise bin Cabir (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Bizim bir amcamızın oğlu Kadisiyye gününde şöyle söyledi:

"Görmez misin, Allahu Teala yardımını ulaştırmış,

Sa'd da Kadisiyye kapısından ayrılmıyor,

Biz döndük, nice kadın dul kaldı,

Sa'd'ın hanımları ise dul kalmış değil..."

Onun bu sözü Sa'd'a ulaştı. Bunun üzerine Sa'd: "dili ve eli kurusun" dedi. Daha sonra adamın başına bir felaket geldi, dilsiz oldu. Sonra da savaşta eli kesildi.

Sa'd; "Beni dışarı çıkarın" dedi. Bir şeyin üzerinde dışarı çıkardılar. Sırtını açtı ve sırtındaki yaralarını göstererek savaştan bu yüzden geri kaldığını söyledi. İnsanlar da onun mazeretini kabul ettiler.

Sa'd hiç korkmazdı. Bir rivayette bildirildiğine göre, Allah'ın yardımı ulaşıncaya kadar savaşırdı."

Ravi diyor ki:

"Yukarıda adı geçen adamın eli kesildi ve sonra da öldürüldü."

١٨٠٢ــ رَوَى البزارُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنَ مَسْعُودٍ قَالَ: كَانَ سَعْدُ يُقَاتِلُ مَعَ رَسُولِ

1801-Mu'cemu'l-Kebir (1/141-142) Bunu Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/154)'de rivayet etmekte ve "Bunu, Taberani iki ayrı isnadla rivayet etmektedir, bunlardan birinin ravileri sikadır" demektedir.

***Kadisiye kapısından ayrılmıyor:** Bu söz, onun o gün çarpışmaya katılmadığına işaret etmek için söylenmiştir. Sa'd, o çarpışmanın olduğunda hasta idi. Yoksa gerçekten o, cesaret sahiplerinin başında geliyordu.*

اللَّهِ ﷺ يَوْمَ بَدْرٍ قِتَالَ الفَارِسِ والرَّاجِلِ.

1802- Bezzar, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Sa'd, Bedir gününde, Resulullah (a.s) ile birlikte, atlı ve yayaların her ikisinin savaşlarını birlikte yürütüyordu."

١٨٠٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَامِرِ بنِ سَعْدٍ قَالَ: بَيْنَما سَعْدٌ يَمْشِي إِذْ مَرَّ بِرَجُلٍ وَهُوَ يَشْتُمُ عَلِيًّا وطَلْحَةَ والزُّبَيْرَ فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ: إِنَّكَ تَشْتُمُ أَقْوامًا قَدْ سَبَقَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ ما سَبَقَ، واللَّهِ لَتَكُفَّنَّ عَنْ شَتْمِهِم أَوْ لأَدْعُوَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَل عَلَيْكَ قَالَ: يُخَوِّفُنِي كَأَنَّهُ نَبِيٌّ فَقَالَ سَعْدٌ: اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ يَشْتُمُ أَقْوامًا قَدْ سَبَقَ لَهُم مِنْكَ مَا سَبَقَ فَاجْعَلْهُ اليَوْمَ نَكالاً فَجَاءَتْ بَخْتِيَّةٌ فَأَفْرَجَ النَّاسُ لَهَا فَتَخَبَّطَتْهُ فَرَأَيْتُ النَّاسَ يَتْبَعُونَ سَعْدًا يَقُولُونَ: اسْتَجَابَ اللَّهُ لَكَ يا أَبَا إِسْحَاق.

1803- Taberani, Amir bin Sa'd (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Sa'd yürürken, Hz. Ali (r.a) ve Zübeyr (r.a)'e söven bir adamın yanından geçti. Sa'd adama:

"Sen, yüce Allah'ın haklarında lütufta bulunduğu kimselere sövüyorsun. Vallahi ya onlara sövmekten vez geçersin, yahut senin aleyhine beddua edeceğim" dedi. Adam:

"Şuna bak, beni adeta bir peygamber havası içinde tehdit ediyor" diye konuştu. Sa'd bunun üzerine:

"Allahım, senin lütuflarda bulunduğu kimselere söven bu adamı bugün bir azaba çarptır," dedi. Bu sırada, İran güzellerinden bir kadın geldi. Halk onun için yol açtı. Bu kadın, o adamı baştan çıkardı. Ben bu olaydan sonra insanların Sa'd'ın peşine düşerek "Ey Ebu İshak, Allah senin duanı kabul etti" diye söylediklerini gördüm."

1802-Bezzar, Keşfu'l-Estar (2/315) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (6/82)'de "Bunu, Bezzar iki ayrı senetle veriyor. Birisi muttasıl, diğeri ise mürseldir. Her ikisinin ravileri de sikadır" diye belirtiyor.

1803-Mu'cemu'l-Kebir (1/140) Bunu, Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/154)'de rivayet etmekte "Bunu, Taberani rivayet etmektedir, ravileri de Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" diye belirtmektedir.

١٨٠٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَامِرٍ الشَّعْبِي قَالَ: قِيلَ لِسَعْد بنِ أَبِي وقَّاص: مَتَى أَجِبْتَ الدَّعْوَةَ؟ قَالَ: يَوْمَ بَدْر كُنْتُ أَرْمِي بَيْنَ يَدَيْ النَّبِي ﷺ فَأَضَعُ السَّهْمَ فِي كَبِدِ القَوْس ثُمَّ أَقُولُ اللَّهُمَّ زَلْزِلْ أَقْدَامَهُم وارْعِبْ قُلوبَهُم وافْعِلْ بِهِمْ وأُفْعَل فَيَقول النَّبِي ﷺ «اللَّهُمَّ اسْتَجِبْ لِسَعْد».

1804- Taberani, Amir Şa'bi (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Sa'd bin Ebi Vakkas'a:

"Davete ne zaman icabet ettin?" diye sordular. O da:

"Bedir Savaşı'nda, o gün, Resulullah (a.s)'ın önünde ok atıyordum. Oku yayın tam ortasına yerleştiriyor, sonra da:

"Ey Allah'ım, onların ayaklarını sars, kalplerine korku yerleştir, onlara yapacağını yap" diyordum. Resulullah (a.s) da: "Ey Allah'ım, Sa'd'ın duasını kabul eyle" diye dua ediyordu."

Haysemi diyor ki:

"Sa'd'ın Uhud gününde attığı ok sayısı, yüz adede yaklaşmıştır."

١٨٠٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ سَعِيدِ بنِ المسيب قَالَ: خَرَجَتْ جارِيةٌ لِسَعْدٍ يُقَالُ لَهَا زيرَاء وَعَلَيْهَا قَمِيصٌ حَرِير فَكَشَفَتْهَا الرِّيح، فَشَدَّ عَلَيْهَا عُمَرُ بالدِّرَّة وجَاءَ سَعْدٌ لِيَمْنَعَهُ فَتَنَاوَلَهُ بالدِّرَّة، فَذَهَبَ سَعْدٌ يَدْعُو عَلى عُمَر، فَنَاوَلَهُ عُمَرُ الدِّرَّةَ وَقَالَ: اقْتَص فَعَفَا عَنْ عُمَر.

1805- Taberani, Sa'd bin Museyyeb (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Sa'd'ın Zeyra adında bir cariyesi vardı. Bu cariyenin üzerinde ipekten bir gömlek bulunuyordu. Rüzgar cariyenin üstündeki giysileri kaldırdı. Hz. Ömer (r.a) de bu kadını kamçıyla dövdü. Sa'd, engel olmak için geldi. Bu kez Hz. Ömer (r.a) ona da bir kamçı vurdu. Sa'd, onun aleyhine dua etmeye kalkıştı.

1804-Mu'cemu'l-Kebir (1/143) Bunu, Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/153)'de rivayet etmektedir ve "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.

1805-Mu'cemu'l-Kebir (1/141) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/154)'de rivayet etmekte ve "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" diye belirtmektedir.

Hz. Ömer (r.a) kamçıyı ona verdi ve: "Kısas yap (yani sana vurduğumun karşılığı olarak sen de bana vur)" dedi. Sa'd ise Hz. Ömer (r.a)'i affetti."

١٨٠٦ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ حسين بن خَارِجَة الأَشْجَعِي قَالَ: لمَّا قُتِلَ عُثْمَانُ، أَشْكَلَتْ عَلِيَّ الفِتْنَةُ، فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ أَرِنِي مِنَ الحَق أَمْرًا أَتَمَسَّكُ بِهِ، فَرَأَيْتُ فِي النَّوْم الدُّنْيَا والآخِرَة بَيْنَهُمَا حَائِط، فَهَبَطْتُ الحائِطُ فإذَا بِنَفَرٍ، فَقَالُوا: نَحْنُ الملائِكَة، قُلْتُ: فَأَيْنَ الشُّهَدَاءُ؟ قَالُوا: اصْعَد الدَّرَجَات، فَصَعَدْتُ دَرَجَةً ثُمَّ أُخرى، فَإِذَا مُحَمَّدٌ وإبْراهيمُ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهُمَا، وإذَا مُحَمَّد يَقُول لإبْرَاهيم: اسْتَغْفِر لأُمَّتِي، قَالَ: أَنَّكَ لاَتَدْرِي ما أَحْدَثُوا بَعْدَك، إنَّهُمْ أهراقوا دِمَاءَهُم، وَقَتلُوا إمَامَهُم، أَلا فَعَلُوا كَمَا فَعَلَ خَلِيلِي سَعْد؟.

قَالَ: قُلْتُ : لَقَدْ رَأَيْتُ رُؤْيا، فَأَتَيْتُ سَعْدًا، فَقَصَصْتُها عَلَيْه، فَمَا أَكْثر فَرَحًا، وَقَالَ: قَدْ خَابَ مَنْ لَمْ يَكُن إبْراهيم عَلَيْهِ السَّلاَم خَليله، قُلْتُ: مَعَ إيِّ الطائِفَتَيْنِ أَنْتَ؟ قَالَ: ما أَنَا مَعَ وَاحِدٍ مِنْهُمَا، قُلْتُ: فَمَا تَأْمُرُنِي؟ قَالَ: هَلْ لَكَ مِنْ غَنَمٍ؟ قُلْتُ: لا، قَالَ: فاشْتَرِ غنَمًا، فَكُنْ فِيهَا حَتَّى تَنْجلِي.

1806- **Hakim,** Hüseyin bin Harice Eşca'ı (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Eşca'ı: Sen onların senden sonra neler çıkardığını bilmiyorsun, onlar birbirlerinin kanlarını akıttılar, imamlarını öldürdüler," dedi. Muhammed "Dostum Sa'd'ın yaptığı gibisini yaptılar mı?" diye sordu."

Ravi sözlerine şöyle devam ediyor:

"Ben bir rüya gördüm ve Sa'd'ın yanına gittim. Rüyayı kendisine anlattım. Pek sevinmedi ve: "İbrahim (a.s)'in dostu olmayan kaybetmiştir," dedi. Ben: "Sen hangi gurubun yanındasın?" diye sordum."Ben bu iki guruptan hiçbirinin yanında değilim" diye cevap verdi. "Bana ne tavsiye edersin?" dedim. "Senin koyunların var mı?" diye sordu. "Hayır" dedim.

"Öyleyse koyun satın al ve şu karışıklık geçinceye kadar onların başında dur" dedi."

1806-Müstedrek (3/501-502) Zehebi, bununla ilgili olarak herhangi bir açıklamada bulunmuyor. Zehebi, bunu, Siyeru A'lami'n-Nubela (1/120)'da rivayet ediyor ve bu eserin tahkikçisi de "Bu rivayetin ravileri, sikadır" diye açıklamada bulunuyor.

١٨٠٧ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ سَعْدٍ قَالَ: سَمِعَنِي النَّبِي ﷺ وأنا أَدْعُو فَقَالَ: «اللَّهُمَّ اسْتَجِبْ لَهُ إِذَا دَعَاكَ».

1807- Bezzar, Sa'd (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) ben dua ederken duydu ve "Ey Allah'ım, o sana dua ettiğinde, duasını kabul eyle" diye buyurdu."

١٨٠٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ وابنُ سَعْد عَنْ ابن عُلَيَّة: حَدَّثَنَا أيوب، عَنْ مُحَمَّد قَالَ: نُبِّئْتُ أَنَّ سَعْدًا قَالَ: ما أَزْعُم أَنِّي بِقَمِيصي هذَا أَحَقُّ مِنِّي بالخِلافَة، جَاهَدْتُ وأنا أَعْرَفُ بالجِهَادِ، وَلاَ أَنجَعُ نَفْسي إِنْ كَان رَجُلاً خَيْرًامِنِّي، لاأُقَاتِلُ حَتَّى يَأْتوني بِسَيْفٍ لَهُ عَيْنَانِ ولِسَانٌ، فَيَقُولُ هَذَا مُؤْمِنٌ وَهَذَا كَافِرٌ؟.

1808- Taberani, İbni Uliyye (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Bize Eyyub, Muhammed'in şöyle söylediğini rivayet etti: "Bana Sa'd'ın şöyle söylediği bildirildi:

"Şu üzerimdeki gömlekle hilafete benden daha layık birinin bulunduğunu sanmıyorum. Cihadı en iyi bilen birisi olarak cihad ettim. Eğer benden daha elverişli biri olursa ben nefsimi öne çıkarmam. Bana iki gözü ve bir dili bulunan ve şu mümindir şu kafirdir diyen bir kılıç getirmedikleri sürece çarpışmam." (Yani Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesinden sonra ortaya çıkan fitne dolayısıyla çarpışma konusunu kastediyor. Çev.)

١٨٠٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ سَعْدٍ أَنَّهُ قَالَ لابْنِهِ عِنْدَ المَوْتِ: يابُني إِنَّكَ لَنْ تَلْقَى أَحَدًا هُوَ أَنْصَحُ لَكَ مِنِّي، إِذَا أَرَدْت أَنْ تُصَلِي فَأَحْسِنْ وُضُوءَكَ ثُمَّ صَلِّ صَلاَةً لاَتَرَى أَنَّكَ تُصَلِّي بَعْدَها، وإِيَّاكَ والطَّمَع فإِنَّهُ فَقْرٌ حَاضِر، وَعَلَيْكَ بالإِياسِ فَإِنَّهُ الغِنَى وإِيَّاكَ وما يُعْتَذَرُ إِلَيْه مِنَ العَمَل والقَوْل واعْمَلْ مابَدا لَكَ.

1807-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/207) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/153)'te "Bunu, Bezzar rivayet etmektedir, ravileri de Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" der.

1808-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (7/299)'de veriyor ve "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demektedir. Ayıca; Tabakatü'l-Kubra (3/143)

1809- Taberani, Sa'd (r.a)'ın, ölüm esnasında oğluna şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ey oğul, sana benden daha iyi öğüt veren birini bulamazsın. Namaz kılmak istediğinde, güzelce abdest al ve adeta ondan sonra namaz kılamıyacakmışsın, o senin son namazın olacakmış gibi namaz kıl. Tamahkarlıktan kaçın, çünkü o, peşin fakirliktir. Kanaatkar olmaya bak, çünkü o zenginliktir. İş ve sözlerinde dikkatli ol. Sonradan özür dilemek zorunda kalacağın her şeyden kaçın. Hayırlı olduğuna inandığın işi yap."

١٨١٠ــ رَوَى عَنْ سَعْد ﴿وَلاَ تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ﴾ قَالَ: نَزَلَتْ فِي سِتَّة أَنَا وابنُ مَسْعُودٍ مِنْهُم.

1810- Müslim, Said (r.a)'in şu şekilde söylediğini rivayet etmiştir:

"Sabah akşam Rabb'lerinin rızasını isteyerek O'na yalvaranları huzurundan çıkarma" (1) mealindeki ayet-i kerime ile ilgili olarak Sa'd:

"Bu ayet altı kişi hakkında inmiştir. Ben ve İbni Mes'ud da, bu altı kişi arasındayız."

١٨١١ــ رَوَى مُسْلِم وأَحْمَد عَنْ عَامِرِ بنِ سَعْدٍ قَالَ: كَانَ سَعْدُ بنُ أَبِي وَقَّاصٍ فِي إِبِلِهِ. فَجَاءَهُ ابْنُهُ عُمَر. فَلَمَّا رَآهُ سَعْدٌ قَالَ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَر هٰذَا الرَّاكِبِ. فَنَزَلَ. فَقَالَ لَهُ: أَنَزَلْتَ فِي إِبِلِكَ وَغَنَمِكَ وَتَرَكْتَ النَّاسَ يَتَنَازَعُونَ الْمُلْكَ بَيْنَهُمْ؟ فَضَرَبَ سَعْدٌ فِي صَدْرِهِ فَقَالَ: اسْكُتْ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ التَّقِيَّ، الْغَنِيَّ، الْخَفِيَّ».

1811- Müslim ve Ahmed, Amir bin Sa'd (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a) develerinin arasında idi. O sırada oğlu Ömer yanına geldi. Onun gelişini görünce, "şu bineklinin şerrinden Allah'a sığınırım"

1809-Mu'cemu'l-Kebir (1/142) Haysemi de, bunu Mecma'u'z-Zevaid (4/221)'de rivayet etmekte ve "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.

1810-Müslim (4/1878) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe, 5-Sa'd (r.a)'ın faziletleri babı.

1811-Müslim (4/2277) 53-Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekaik, Hadis: 11, Ahmed, Müsned (1/168)

1) En'am Suresi: 52

dedi. Oğlu yanına gelip bineğinden indi ve:

"İnsanlar aralarında yönetim kavgası sürdürürken, sen develerinin ve koyunlarının arasında mı duruyorsun?" diye babasına sordu. Sa'd, onun göğsüne vurarak:

"Sus, ben Resulullah (a.s)'ın, "Allah, takva sahibi, zengin ve sessiz kulunu sever" diye söylediğini duydum" dedi."

١٨١٢ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ سَعْد قَالَ: لَقَد رَأَيْتُ رَسُول اللَّهِ ﷺ ، ضَحِكَ يَوْم الخَنْدَقِ، حَتَّى بَدَت نَواجِذُه. كَانَ رَجُلٌ (من المشركين) مَعَه تِرْسٌ، وَكَانَ سَعْدٌ راميًا، فَجَعَلَ يَقُول كذَا يُحوِّي بالتُّرْس، وُيغطِّي جَبْهَتَه. فَنَزَعَ لَهُ سَعْدٌ بِسَهْمٍ، فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَه، رَمَاهُ فَلَمْ، يُخْطِ هَذِهِ مِنْه، يَعْني جَبْهَتَهُ، فَانْقَلَبَ، وأَشَالِ بِرِجْلِه، فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ مِنْ فِعْلِهِ، حَتَّى بَدَت نَواجِذُهُ.

1812- Ahmed, Sa'd (r.a)'ın şu şekilde söylediğini rivayet etmiştir:

"Uhud gününde Resulullah (a.s)'ın sağında ve solunda duran iki adam gördüm. Üzerlerinde beyaz elbiseler vardı ve en güçlü savaşçılar gibi O'nu savunmak için çarpışıyorlardı. Bu adamları daha sonra görmedim."

١٨١٣ــ رَوَى البُخَارِيُّ وَمُسْلِم عَنْ سَعْد قَالَ: رَأَيْتُ رَجُلَيْن عَنْ يَمين رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَيَسَارِهِ يَوْم أُحُد، عَلَيْهِمَا ثِيَابٌ بِيضٌ، يُقَاتِلاَنِ عَنْه كَأَشَدِّ القِتَال، ما رأَيْتُهُمَا قَبْلُ وَلاَ بَعْدُ.

1813- Buhari ve **Müslim,** Said (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Said (r.a) şöyle dedi:

"Uhud günü Peygamber (a.s) efendimizin sağında ve solunda üzerinde beyaz elbise olan iki adam gördüm. Çok şiddetli şekilde savaşıyorlardı. Şimdiye kadar onlar gibisini görmedim, bundan sonra da göreceğimi sanmıyorum."

1812-Ahmed, Müsned (1/186) Bu rivayet, şahidlerinin bulunması sebebiyle hasendir.
1813-Buhari (7/358) 64-Kitabu'l Meğazi. Bab: 18. Müslim (4/1802) 43-Kitabu'l Fadail. Uhud Günü Cebrail (a.s) ve Mikail (a.s)'in yaptıkları savaş babı.

HZ. SAİD BİN ZEYD (R.A)

İbni Kesir, Said bin Zeyd (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Said, Zeyd'in oğlu, o Amr'ın oğlu, o da Nufey'in oğludur. Kureyşlidir. Cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Hz. Ömer (r.a)'in amcasının oğludur. Kızkardeşi Atike, Hz. Ömer (r.a)'in hanımıdır. Hz. Ömer (r.a)'in kızkardeşi Fatıma da Said'in hanımıdır. O ve hanımı Fatıma, Hz. Ömer (r.a)'den önce müslüman olmuşlar ve hicret etmişlerdir. Said sahabenin ileri gelenlerindendi.

Urve, Zühri, Musa bin Ukbe, Muhammed bin İshak, Vakidi ve daha bir çokları onun hakkında şöyle söylüyorlar:

"Bedir Savaşı'na katılamamıştır. Çünkü Resulullah (a.s) onunla Talha bin Ubeydullah'ı bu savaştan önce, Kureyş'le ilgili haberleri araştırmaları için Mekke'ye göndermişti. Bedir Savaşı bitinceye kadar da dönememişlerdi. Resulullah (a.s), onlara ganimetlerden pay ayırmış ve ücretlerini vermişti. Hz. Ömer (r.a) ile olan akrabalığı dolayısıyla, bu yakınlığı sözkonusu edilerek hilafete geçirilmemesi için Hz. Ömer (r.a), onu şura heyeti arasında zikretmemiş ve onu bu heyetin dışında bırakmıştır. Yoksa gerçekte, Resulullah (a.s)'ın cennete gireceklerini müjdelediği on kişiden birisiydi. Böyle olduğu bir çok sahih hadis ile bildirilmektedir."

Kûfe'de vefat ettiği söylendiği gibi, Medine'de vefat ettiği de söylenmektedir. Bu ikinci rivayet daha sağlamdır.

Felas ve daha başkaları şöyle diyorlar:

"Vefatı hicri 51 yılında oldu. Hicri 52 yılında vefat ettiği de bildirilmiştir. En doğrusunu ancak Allahu Teala bilir."

Uzun boylu, vücudu kıllı bir insandı. Cenazesini Sa'd yıkamıştı. Akik'den Medine'ye kadar insanların omuzları üstünde taşınmıştır. Öldüğünde, yetmiş küsur yaşındaydı.

Asıl adı Halife bin Hayyat olan tarihçi Şebab Usfuri şöyle diyor:

"Said, Zeyd'in oğlu, o Amr'ın oğlu, o Nufeyl'in oğlu, o Abdi Uzza'nın oğlu, o Rabah'ın oğlu, o Abdullah'ın oğlu, o Kırt'ın oğlu, o Rezah'ın oğlu, o Adiyy'in oğlu, o da Ka'b'ın oğludur. Annesi, Huza'a kabilesinden olan, Huveylid'in oğlu, Umeyye'nin oğlu, Ba'ce'nin kızı Fatıma'dır."

İbni Hacer de onun hakkında şu bilgileri veriyor:

"Resulullah (a.s)'ın Daru'l-Erkam'a girmesinden önce müslüman olmuştur. Uhud Savaşı'na ve Resulullah (a.s)'ın iştirak ettiği bütün savaşlara katılmıştır. Said bin Zeyd, Yermük Savaşı'na ve Şam'ın fethine de iştirak etmiştir."

Said bin Hubeyb diyor ki:

"Resulullah (a.s)'ın yanında, Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a), Hz. Osman (r.a), Hz. Ali (r.a), Hz. Sa'd (r.a), Hz. Said (r.a), Hz. Talha (r.a), Hz. Zübeyr (r.a) ve Abdurrahman bin Avf (r.a)'ın yeri birdi. Bunlar savaşta Resulullah (as)'ın önünde, namazda da hemen arkasında bulunurlardı."

Zehebi, Siyer'de şöyle diyor:

"Said bin Zeyd, Resulullah (a.s) ile birlikte bütün savaşlara katıldı. Şam kuşatmasına ve fethine de katılmıştır. Ebu Ubeyde bin Cerrah, onu Şam valiliği ile görevlendirdi. Bu itibarla o, İslam ümmetinden Şam valiliği görevinde bulunan ilk kişi olmuştur. Babası, Zeyd bin Amr bin Nufeyl, putlara kulluk etmeyi bırakıp, Allah'a koşanlardan idi. Nufeyl, Resulullah (a.s)'ı görmüştür. Ancak, peygamberlikle görevlendirildiği döneme kadar yaşamamıştı. Said, İmam Hz. Ömer (r.a)'in amcasının oğludur. Hanımı da, amcasının kızı ve Hz. Ömer (r.a)'in kızkardeşi olan Fatıma'dır. Onun ve hanımının müslüman olmaları Hz. Ömer (r.a)'in İslam'a girmesine vesile olmuştur. Allah hepsinden razı olsun."

Zehebi, Said bin Zeyd (r.a)'le ilgili olarak sözlerine şöyle devam ediyor:

"Said, ilk müslümanlardan olma ve üstün özelliklere sahip olma açısından şura heyetine giren kişilerin derecesine sahipti. Ancak, amcasının oğlu ve eniştesi olması dolayısıyla hakkında bir şaibe ve tereddüte yol açmamak için Hz. Ömer (r.a) onu bu heyetin dışında bıraktı. Hz. Ömer (r.a) bu konudaki hassasiyetinden dolayı, kendi oğlunu ve yakın akrabasını şura heyetinden çıkarmıştı. İşte yalnızca Allah için yapılan bir çalışma..."

Onun cennet ehlinden olduğuna dair birçok hadis bulunmaktadır. Sonra o şehitlerdendir. İshalden dolayı ölmüştür. Midesi yiyecekleri hazmetmiyordu. Ebu Aver diye künyelenmekteydi.

HZ. SAİD BİN ZEYD (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٨١٤ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ قَيْسِ بنِ حَازِمٍ سَمِعْتُ سَعيد بنِ زَيْد في مَسْجِد الكُوفَة يَقُول: واللَّهِ لَقَد رَأَيْتُني وإنَّ عُمَرَ لَمُوثقي عَلى الإسْلام أنَا وأُخْتَه قَبْلَ أنْ يُسْلَم عُمَرُ، وَلَوْ أنَّ أَحَدًا انْقَضَّ للذِي صَنَعْتُم بِعُثْمَان، لكَان مَحْقُوقًا أنْ يَنْقَضَّ.

1814- Buhari, Kays bin Hazim (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ben, Said bin Zeyd'in Kûfe Mescidi'nde şöyle söylediğini duydum:

"Vallahi, ben ve Hz. Ömer (r.a)'in kızkardeşi, daha Hz. Ömer (r.a) müslüman olmadan, onun tarafından müslümanlığımızdan dolayı bağlanmış, işkence görmüş kişileriz. Diyorum ki, eğer sizin Hz. Osman (r.a)'a yaptığınızdan dolayı Uhud bile parçalansaydı, doğal karşılanırdı."

١٨١٥ــ رَوَى أَحْمَدُ ومُسْلِم عَنْ أَبي بَكْرِ بنِ حَزْم قَالَ: جَاءَت أَرْوى بِنْتُ أُوَيْسٍ إلى مُحَمَّد بنِ عَمْرو بنِ حَزْم فَقَالَت: إنَّ سَعيد بنِ زَيْد بنِ عَمْرو بنِ نُفَيْل قَدْ بَنَى ضَفِيرة في حَقِّي، فَائْتِهِ، فَكَلِّمْهُ، فَواللَّه لَئِنْ لَمْ يَفْعَل، لأُصِيحَنَّ بِهِ في مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ لَها: لاتُؤْذِي صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ! مَاكَانَ لِيَظْلِمَكَ، ما كَانَ لِيَأْخُذَ لَكَ حَقًا. فَخَرَجَتْ، فَجَاءَت غُمَارَةَ بن عَمْرو وَعَبْدَاللَّهِ بن سَلَمَة، فَقَالت لَهُما: ائْتِيَا سَعيد بنِ زَيْد، فإنَّهُ قَدْ ظَلَمَني، وَبنى ضَفِيرَةً في حَقِّي، فَوَاللَّهِ لَئِنْ لَمْ يَنْزِع، لأُصِيحَنَّ بِهِ في مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَخَرجَا حَتَّى أَتَيَاهُ فِي أَرْضِهِ بالعَقِيق، فَقَالَ لَهُمَا: ما أَتَى بِكُمَا؟ قَالاَ: جَاءَ بِنَا أَرْوى، زَعَمَتْ أَنَّكَ بَنَيْتَ ضَفِيرةً في حَقِّهَا، وحَلَفَتْ باللَّهِ لَئِنْ لَمْ تَنْزِعْ لَتُصِيحَنَّ بِكَ في مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَأَحْبَبْنَا أَنْ نَأْتِيكَ، ونُذَكِّرَكَ بِذَلِكَ. فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ «مَنْ أَخَذَ ما كَانَ لَهَا مِنْ حَقٍّ، طُوِّقَهُ يَوْمَ القِيَامَةِ مِنْ سَبْعِ أَرْضِين» لَتَأْتِيَنَّ، فَلْتَأْخُذْ ما كَانَ لَهَا مِنْ حَقٍّ، اللَّهُمَّ

1814-Buhari (7/176) 63-Kitabu Menakibi'l-Ensar, 34-Sa'id bin Zeyd (r.a)'in müslüman olması babı.

إِنْ كَانَتْ كَذَبَتْ عَلَيَّ، فَلاَ تُمِتْهَا حَتَّى تُعْمِيَ بَصَرَهَا، وَتَجْعَلَ مَنِيَّتَهَا فِيهَا. ارْجِعُوا فَأَخْبِرُوهَا بِذَلِكَ، فَجَاءَتْ، فَهَدَمَتْ الصَّغِيرَةَ، وبَنَتْ بَيْتًا، فَلَمْ تَمْكُثْ إِلاَّ قَلِيلاً حَتَّى عَمِيَتْ، وَكَانَتْ تَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ، وَمَعَهَا جَارِيَةٌ تَقُودُهَا، فَقَامَتْ لَيْلَةً، وَلَمْ تُوقِظِ الجَارِيَةَ، فَسَقَطَتْ فِي البِئْرِ، فَمَاتَتْ.

1815- Ahmed ve Müslim, Ebu Bekir bin Hazm (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Erva bintu Uveys, Muhammed bin Amr bin Hazm'a gelerek:

"Said bin Zeyd bin Amr bin Nufeyl, benim toprağım üzerinde bir kulube inşa etti. Git, onunla konuş, vallahi, eğer bunu oradan kaldırmazsa Resulullah (a.s)'ın Mescidi'nde bağıracağım" dedi. Amr bin Hazm ona:

"Resulullah (a.s)'ın sahabesine eziyet etme, o sana haksızlık etmez ve senin hakkını almaz" dedi. Kadın çıktı ve Umare bin Amr ile, Abdullah bin Seleme'nin yanına gitti. Onlara da:

"Said bin Zeyd'in yanına gidin, o bana haksızlık etti. Bana ait toprak üzerinde bir kulube inşa etti. Vallahi eğer onu oradan sökmezse, bu yaptığını Resulullah (a.s)'ın Mescidi'nde haykıracağım" diye söyledi. Bunlar (yani Umare ile Abdullah) çıkıp Said'in Akik'deki yerine gittiler. Said onlara:

"Buraya gelişinizin sebebi nedir?" diye sordu. Onlar:

"Bizi Erva gönderdi. Kendi toprağı üzerinde bir kulube yaptığını iddia ediyor ve Allah'a yemin ederek, senin bu kulubeyi sökmeni, aksi halde Resulullah (a.s)'ın Mescidi'nde herkese karşı haykıracağını söylüyor. Biz de sana gelerek bunu hatırlatmayı uygun gördük," dediler. Bunun üzerine Said bin Zeyd dedi ki:

"Ben Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum:

"Her kim hakkı olmaksızın bir karış toprak parçası gasbederse, kıyamet gününde yedi toprak (yani gasbettiğinin yedi katı) kızartılıp üzerine yapıştırılır." O kadın, bana gelsin, neresi kendi hakkı ise alsın. Ben şunu da diyorum ki, "Ey Allah'ım, eğer o, benim hakkımda yalan söylediyse, gözlerini kör etmeden onun canını alma ve ölümünü de bu körlüğüyle gerçekleştir." Siz şimdi o

---

1815-Ahmed, Müsned (1/188) Müslim (3/1230) 22-Kitabu'l-Musakat, 30-Haksızlığın, arazinin gasbedilmesinin ve benzeri fenalıkların haram kılınması babı. Mu'cemu'l-Kebir (1/149-150)

kadına dönün ve aynen böyle söylediğimi kendisine haber verin." Daha sonra kadın geldi, sözkonusu kulubeyi yıktı. Onun yerine bir ev inşa etti. Çok geçmeden gözleri kör oldu. Kadın geceleri kalktığında yanında bir cariye kendisine yardımcı olurdu. Bir keresinde kalktı ve cariyeyi uyandırmadı. Dolaşırken kuyuya düştü ve öldü."

١٨١٦ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عُمَر أَنَّهُ اسْتُصْرَخَ فِي جَنَازَةِ سَعِيد بنِ زَيْدِ بنِ عَمْرو بن نُفَيل وَهُوَ خَارِجٌ مِنَ المَدِينَةَ يَوْمَ الجُمْعَة فَخَرَجَ إِلَيْهِ وَلَمْ يَشْهَد الجُمْعَة.

1816- Hakim, İbni Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"İbni Ömer, bir cuma günü Medine'den çıkmak üzereyken, Said bin Zeyd bin Amr bin Nufeyl'in ölüm haberini aldı. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a), Medine'den çıkmaktan vazgeçti ve Said bin Zeyd'in yanına gitti."

١٨١٧ــ رَوَى أَحْمَد وأَبُو دَاود عَنْ رَبَاح بنِ الحَارِث، أَنَّ المغيرة كَانَ فِي المَسْجِد الأَكْبَر، وعِنْدَه أَهْلُ الكُوفَة فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْل الكُوفَة فاسْتَقْبَل المُغيرة، فَسَبَّ وسَبَّ، فَقَالَ سَعِيدُ بن زَيْد: مَنْ يَسُبُّ هَذَا يا مُغيرة؟ قَالَ: يَسُبُّ عَلِيَّ بنَ أَبِي طَالب، قَالَ: يامُغير بنَ شُعيَّب، يا مُغيرَ بنَ شُعيب! أَلاَ تَسْمَعُ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، يُسُبُّون عِنْدَك، ولاَتُنْكِر وَلاَتُغيِّر؟ فَأَنَا أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، بما سَمِعَتْ أُذنَاي، وَوَعَاهُ قَلْبِي منْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَإِنِّي لَمْ أَكُن أَرْوِي عَنْه كَذِبًا، إِنَّهُ قَالَ: «أَبُو بَكْرٍ فِي الجَنَّة، وَعُمَرُ فِي الْجَنَّةِ، وَعَلِيٌّ فِي الْجَنَّةِ، وَعُثْمَانُ فِي الْجَنَّةِ، وَطَلْحَةُ فِي الْجَنَّةِ، وَالزُّبَيْرُ فِي الْجَنَّةِ، وَعَبْدُالرَّحْمٰنُ فِي الجَنَّة، وَسعْدُ بن مَالِك فِي الجَنَّة»، وتَاسِعُ الْمُؤْمِنِينَ فِي الجَنَّة، وَلَوْ شِئتُ أَنْ أُسَمِّيَهُ لَسَمَّيْتُهُ، فَضَجَّ أَهْلُ المَسْجِدِ يُنَاشِدُونَه: يا صاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ! مَنْ التَّاسِعُ؟ قَالَ: نَاشدتموني باللَّه واللَّهُ عَظِيمٌ، أَنَا هُوَ، والعَاشر رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، وَاللَّهِ لَمَشْهَدٌ شَهِدَهُ رَجُلٌ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، أَفْضَلُ مِنْ عَمَلِ أَحَدِكُمْ، وَلَوْ عُمِّر ما عُمِّر نوح.

1817- Ahmed ve **Ebu Davud,** Rebah bin Haris (r.a)'den şu şekilde rivayet

1816-Müstedrek (3/38) Zehebi bunun hakkında herhangi bir açıklamada bulunmuyor.
1817-Ahmed, Müsned (1/187) isnadı sahihtir; Ebu Davud (4/212) Kitabu's-Sünne, Halifeler babı.

etmişlerdir:

"Muğire, bir gün, yanında Kûfe halkından birkaç kişi ile birlikte Büyük Cami'de (el-Mescidu'l-Ekber'de) otururken Kûfelilerden bir kişi gelerek karşılarında durdu ve sövüp saydı. Said bin Zeyd:

"Bu adam kime sövüyor, ey Muğire?" diye sordu. Muğire de "Ali bin Ebi Talib'e sövüyor" diye cevap verdi. Bunun üzerine Said:

"Ey Muğire bin Şu'ayb, Ey Muğire bin Şu'ayb! Allah Resulü (a.s)'nün ashabına senin yanında sövüldüğünü duyuyor da, nasıl karşı çıkmıyorsun," diye sordu. Sa'd devam ederek:

"Ben şimdiye kadar Resulullah (a.s)'dan hiçbir zaman yalan rivayette bulunmadım. Şahitlik ederim ki, Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini kulağımla duydum, kalbimle de ezberledim ve kavradım:

"Ebu Bekir cennettedir, Ömer cennettedir, Ali cennettedir, Osman cennettedir, Talha cennettedir, Zübeyr cennettedir, Abdurrahman cennettedir, Sa'd cennettedir," Cennette olacak dokuzuncu kişinin ismini de isteseydim söylerdi," dedi. Bunun üzerine camide bulunanlar bir uğultu çıkararak:

"Ey Allah Resulünün sahabisi, dokuzuncu kimdir?" diye seslendiler. O da:

"Allah'ın adını anarak benden istekte bulundunuz. Yüce Allah'a yemin ederim ki, o benim. Onuncu da Resulullah (a.s)'dır. Allah'a yemin olsun ki, Resulullah (a.s) ile bir kerecik bulunmuş, onunla bir defalığına birarada olmuş kimsenin ameli; Nuh (a.s) kadar ömür sürmüş olsa bile, sizden harhangibirinizin amelinden daha üstündür."

İÇİNDEKİLER

RESULULLAH (A.S)'IN TORUNLARI

Hz. Hasan (r.a) 11
Hz. Hasan (r.a) hakkındaki riveyetler 20
Hz. Hüseyin (r.a) 35
Hz. Hüseyin (r.a) hakkındaki rivayetler 39
Resulullah (a.s)'ın ehl-i beyti'nden yakın akrabaları 71

RESULULLAH (A.S)'IN MÜSLÜMAN OLAN AMCALARI VE HALASI

Hz. Hamza (r.a) 79
Hz. Hamza ile ilgili rivayetler 80
Hz. Abbas (r.a) 87
Hz. Abbas (r.a) ile ilgili rivayetler 94
Hz. Safiyye (r.a) 101

RESULULLAH (A.S)'IN AMCALARININ OĞULLARI VE KIZLARI

Cafer bin Ebi Talib (r.a) 107

Cafer bin Ebi Talib (r.a) hakkındaki rivayetler 108
Akil bin Ebi Talib (r.a) 119
Akil bin Ebi Talib (r.a) hakkındaki rivayetler 120
Ümmü Hani (r.a) 121
Ümmü Hani (r.a) hakkındaki rivayetler 122
Abdullah bin Abbas (r.a) 125
Abdullah bin Abbas (r.a) hakkındaki rivayetler 134
Ubeydullah bin Abbas (r.a) 153
Kusam bin Abbas (r.a) 155
Ma'bed bin Abbas (r.a) 157
Kesir bin Abbas (r.a) 158
Temmam bin Abbas (r.a) 159
Fadl bin Abbas (r.a) 160
Rabi'a bin Haris (r.a) 161
Abdullah bin Haris (r.a) 163
Ubeyde bin Haris (r.a) 164
Nevfel bin Haris (r.a) 166
Sa'id bin Haris (r.a) 167
Ebu Süfyan bin Haris (r.a) 168
Ebu Süfyan bin Haris (r.a) hakkındaki rivayetler 171
Durre bintu Ebi Leheb (r.a) 172
Duba'a bintu Zübeyr (r.a) 173
Abdullah bin Zübeyr (r.a) 175

RESULULLAH (A.S)'IN AMCALARININ TORUNLARI

Abdullah bin Cafer (r.a) 179
Abdullah bin Cafer (r.a) hakkındaki rivayetler 184
Abdulmuttalib bin Rabi'a (r.a) 189
Abdulmattalib bin Rabi'a (r.a) hakkındaki rivayetler 190

RESULULLAH (A.S)'IN ASHABI

Resulullah (a.s)'ın ashabı 197
Resulullah (a.s)'ın ashabının fazileti 201
Muhacir ve ensar hakkında bazı rivayetler 233
Suffe Ashabı 249

DÖRT BÜYÜK HALİFE (RAŞİD HALİFELER)

Dört büyük halife 253

HZ. EBU BEKİR

Hz. Ebu Bekir (r.a) 259
Hz. Ebu Bekir (r.a)in halife seçilmesi 260
Üsame bin Zeyd ordusunun Bizansla savaşmaya gönderilmesi 261
Mürtedlerle savaş 262
Müseylemet'ül Kezzab'la savaş 262
Tüleyha bin Esedi ile yapılan savaş 264
Bahreyn'lilerin dinden çıkmaları ve yeniden İslam'a girmeleri 264
Ummanlı'ların ve Mehrat'ül Yemenli'lerin dinden dönmeleri 265
Hz. Ebu Bekir (r.a) döneminde fetihler 266
Şem'ın fethedilmesi 268
Yermük Savaşı 268
Hz. Ebu Bekir (r.a) ile ilgili rivayetler 273

HZ. ÖMER

Hz. Ömer 309
Hz. Ömer (r.a)'e bey'at edilmesi 309
Şam'ın fethi 310

Ürdün'ün fethi 311
Filh olayı 312
Irak'ın fethi 312
Cisr olayı 313
Buveyb olayı 313
Kadisiye Savaşı 314
Medain'in fethi 315
Celula olayı 316
Huvan'ın fethi 316
Tikrit ve Mavsıl'ın fethi 317
Hicretin 13. ile 22. yılları 317
Hz. Ömer (r.a)'in vefatı 326
Hz. Ömer (r.a)'in özellikleri 330
Hz. Ömer (r.a) ile ilgili rivayetler 331

HZ. OSMAN (R.A)

Hz. Osman (r.a) 385
Hz. Osman (r.a)'ın halifeliğe getirilmesi 391
Hz. Osman (r.a)'ın hanımları, oğulları ve kızları 399
Hicretin 25. ile yılları 400
Endülüs Gazvesi 401
Circir ve Berber vakası 401
Kıbrıs'ın fethi 402
Hicretin 28. ve 35. yılları 403
Mısır heyetinin ikinci kez Hz. Osman (r.a)'a gelmesi 409
Hz. Osman (r.a)'ın kuşatmaya alınması 412
Hz. Osmana (r.a) ile ilgili rivayetler 141

HZ. ALİ

Hz. Ali (r.a) 465
Hicretin 36. ile 40. yılları 476
Hicretin 39. yılı 481
Hicretin 40. yılı 481
Hz. Ali (r.a)'in şehid edilmesi 481
Hz. Ali (r.a) nasıl şehid edildi 481
Hz. Ali (r.a) ile ilgili rivayetler 486
Abdullah bin Zübeyr (r.a) 529
Abdullah bin Zübeyr (r.a) ile ilgili rivayetler 538

CENNETLE MÜJDELENEN SAHABİLER

Cennetle müjdelenen sahabiler 549
Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a) 551
Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a) hakkındaki rivayetler 554
Hz. Talha (r.a) 561
Hz. Talha (r.a) hakkındaki rivayetler 562
Hz. Zübeyr (r.a) 569
Hz. Zübeyr (r.a) ile ilgili rivayetler 571
Abdurrahman bin Avf (r.a) 589
Abdurrahman bin Avf (r.a) ile ilgili rivayetler 591
Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a) 597
Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a) ile ilgili rivayetler 598
Hz. Zeyd (r.a) 613
Hz. Zeyd (r.a) ile ilgili rivayetler 615
İçindekiler 619